Q.e.34) 3 L f 5

LLL. g. 5.

IURIS PONTIFICII NOVI

ANALYTICA ENARRATIO,

Authore

FRANCISCO ZYPÆO

IC. Canonico & Archidiacono Antuerpienſi.

Editio denuo auctior.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus Viduæ ARNOLDI HIERATI, ſub ſigno Gryphi.

ANNO cIↄ Iↄc. XLI.

Perilluſtri & R.^{mo} Domino

GASPARI NEMIO

EPISCOPO ANTVERPIENSI.

LIbrum hunc, cum primum lucem aſpexit, obtuli, primitias tum ſtudiorum meorum, Illmo D. Matthiæ Houio Archiepiſcopo Mechlinienſi: cum porro iterum cum ætate auctior prodiret, Emi.^{mo} D. Alphonſo Cardinali de la Cueua, Regio tum hic Legato: bone Deus, quantis viris? eundem ergo, cui incrementum nō exiguum ſerior ætas attulit, cui æquius erat ſacrari, quam R.^{mæ} V. G? tum quod, vt primo omnia vota noſtra ad Deum referre iuſtum eſt, ita proxime ad Superiores, eius nomine imperantes: tum etiam quod acti temporis rationes dare oportet maxime, vt ſeruum domino, militem duci, ita clericum Epiſcopo. ſeruum domini pecuniam inutiliter defodiētem damnat parabola Euangelica; militis inertiam leges militares; clerici otia canones ſacroſancti. hæc vitare cupiens, an vtiles exercitationes ſumpſerim aliorum erit iudicium; ſed imprimis R.^{mæ} V. G. reflectere tamen ſoleo ad

illud monitum; turpe eſt difficiles habere nugas; & ſtultus labor eſt ineptiarum: ideoq; nec tricas quærere ſubtiliorum apicum, ſed magis argumenta tractare ea, quæ in communem vſum veniunt: & quaſi per paratitla. vt hoc libro fuit animus iuris pontificij noui generalem quandam ingerere notitiam, & velut per indicem ad fontes ducere. dignitas ſane huius argumenti tanta eſt, vt iure ſuo ingreſſum ad adyta R.^mæ V. G. mereatur: niſi remoram adferret tractantis imparitas. ſed & rurſus quantum hæc retardat; tantum allicit comitas R. V. G. qua non tantum perfecta ſummorum artificum opera, ſed & conatus aliorum admittit, atq; complectitur. eâ ergo fiducia, quodque in magnis voluiſſe ſat eſſe mihi perſuaſerim, laborem hunc meum beneuolæ R. V. G. & patrocinio ſiſto, dico, dedicoque.

R.^mæ V. G.

obſeruantiſsimus

Franc. Van den Zype.

Antuerpiæ 4. Cal. Decemb. 1640.

AD LECTOREM.

PRudenter admodum Iuſtinianus Imper. C. de vetere Iure enucleando inhibuerat, ne quis Iuriſperitorum conſummationi Iuris librorum ſuis auſpicijs compoſitorum Commẽtarios applicaret, & verboſitate ſua illius compendium confunderet: quemadmodum, inquit, in anterioribus temporibus factum eſt; cum per contrarias interpretantiũ ſententias totum pene Ius conturbatũ eſt: ſed ſufficiat per indices tantum, & titulorũ ſubtilitates (quæ παρά'τιτλα *nuncupantur) quædam admonitoria eius facere. Ex illius enim Conſtitutionis neglectu, paulatim pullularũt infinita quæſtionum, diſputationumq́; volumina; Oceanus, inquam, Iuris controverſi, atq; immenſa vaſtitas. Ad eũ modum* PIVS IV. *Conſtitutione confirmatoria Oecumenici Concil. Trident.* VII. *Kal. Febr.* CIↃ. IↃ. LXIII. *ad vitãdam peruerſionem & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi vnicuiq; liceret, prout liberet in decreta Concilii Commentarios & Interpretationes ſuas edere, interdixit, ne quis ſine authoritate Sedis Romanæ audeat vllos Commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, vllumve omnino interpretationis genus ſuper ipſis Concilii decretis quocumq; modo edere. Si cui vero, inquit, in eis aliquid obſcurius dictum, & ſtatutũ fuiſſe, eamq́; ob cauſam interpretatione, aut deciſione aliqua egere viſum fu-*

erit: aſcēdat ad locum quem Dominus elegit: ad Sedem videlicet Apoſtolicam, omnium fidelium magiſtram. Cum itaq; Pius IV. omnes huiuſmodi controuerſias ſibi reſeruaſſet, neq; is, vniverſalis Eccleſiæ regiminis, negotiorumq; ex toto orbe confluentium pondere preſſus, enucleandis illis ſe dare poſſet; ex ſuis Senatoribus (Cardinalib. inquam, S. Romanæ Eccleſiæ) delectum habuit; eamq; illis prouinciam delegauit. Ea deinceps congregatio Cardinal. Concil. Triden. interpretum nuncupatur. Quibus & ea authoritas data eſt, quæ olim in Rep. Romana Prudentibus: quorum reſponſa pro iure accipiebantur, vt illorū Reſolutiones in vtroq; foro ſeruandas, & iuxta eas iudicandū aſſeratur quippe, vt ipſi de ſe teſtantur, apud Serolam prax. part. 1. v. Authoritas p. 2. v. Abſ. habent poteſtatem inſtar Pontificiæ, vt amplitudo eorum Pontificiæ hodie proxima eſt. Nonnunquam tamen ſi quando minus per Cardinalium Interpretum reſolutionem ſatisfactum eſſe videtur; repetitis vicibus deliberatur: ac deniq; totius rei momenta ad Pontificem deferuntur; qui porro oraculo ſuo definit, & immobilem terminum controuerſiæ imponit. Circumferebantur antehac Cardinalium Interpretum diuerſæ, & manuſcriptæ reſolutiones, & diuerſo ordine concinnatæ: donec anno CIↃ. IↃCVIII. *ſub titulo Deciſionum Rotæ Part.* IV. *quaſi ex Bibliotheca Proſperi Farinacii fugitiuæ Francoſurti Typis vulgatæ ſunt, ſed vt fugitiuæ plura ſimul vitia, cenſuraſq; ſecum traxerunt, diuerſis deinde locis, temporibus-*

ribusq́ꝫ recuſæ. Vt merito Vrbanus VIII. ante annos nunc aliquot decreuerit nullam in vel extra iudicium dandã fidem Declarationibus, niſi manu Secretarii S. Congreg. ſignatis, & ſigillo Cardinalis præfecti munitis. Itaque vt Inſtituti mei rationem paucis patefaciam; verſabitur illud circa ius Pontificium duntaxat; nec vetus illud quidem, (in quo vt & in iure ciuili ſatis, ſi non plus ſatis à ſexcentis, & eo amplius eſt deſudatum) niſi qua forte illius ſe mentio, ad noui demonſtrationem ita ſponte ingerat, vt excludi non poſſit; ſed nouum illud, quod ſuppeditant Conſtitutiones Pontificiæ, quæ hactenus ad volumina Iuris Canonici nõ acceſſerunt; & Concil. Trid. decreta; denique mores noſtri, & obſeruatio hodierna. Cuius quidem nec vltima cura eſſe debet: cum paucæ hodie prouinciæ puro puto iure vtantur, ſiue de ciuili ſiue de Eccleſiaſtico loquamur; (vt Belgicæ ditiones quidem maiori ex parte cõſuetudinariæ ſunt) meminiſſeq́ꝫ adeo oportet moniti, quod proponit Tacitus, Morum, inquit, animorumq́ꝫ prouinciæ, niſi ſint gnari, qui de ea conſultãt; perdunt ſe & Remp. Et ad Conſtitutiones quidem quod attinet, per indices tantùm; vt præſcribit Iuſtinianus, admonitoria ſolum quædam earum faciam; præſertim cum eas nõ omnes vſus paſſim, præterquam in Italia forte, receperit. In Concilium Tridentin. porro non aliter me ingeram, quam Pius IV. permiſit: ſed analyticè tantùm illius decreta enarrabo: quicquid autem explicationis accedet; acceptum erit à loco quem Pius demonſtrauit; Congregatione, inquam, Cardinalium Interpretũ,

nõ ex codice tamen aliquo dubio, ſed eorũ monimentis, qui ad libram certi iuris expẽderunt, ſuppoſititiæne, an genuinæ; pro iure generatim reſponſa, an pro caſus ſpecialis definitione datæ delatæq; fuerint eorum Reſolutiones; quas ſcriptis ſuis inſeruerunt: quas ſparſim legi, ſelegiq; quippe quorũ eruditioni decretũ Vrbani VIII. *nihil detraxit. quibus adnectã, ſi quid eo ſpectans me vſus docuit, ac praxis, optimaq; legũ interpres cõſuetudo. Vniuerſa porro in ordinẽ Decretalium redegi, quæ methodus magis mihi ꝓbata eſt, ob cõmunem vſum, & quia ipſi Pontif. laudarũt; tametſi alii nec indocti alias prætulerint & in libris ſuis obſeruarint. Boni conſulat, quiſquis in hoc opera publ. ſuæve rei idoneũ aliquid repererit: qui nihil repererit, ſine offenſa ſeponat. nec alteruter velim indignetur, ſi ſtylus nõ vniformis, non terſa aure ſit dignus: imo etſi perſonata ſæpius vocabula, quæ ipſi latini ſermonis authores nõ agnoſcerẽt, intercurrant: quibus practica cognitio tradi cœpit; quæq; ideo illius nomenclatori indulgenda ſunt. Cur enim minus vernaculæ, ac barbaræ, quam Græcæ voces Latino iure donentur, & in medium producantur;*

Cum volet vſus,
Quem penes arbitrium eſt, & vis, & norma loquendi?

Quo eodem in argumẽto quærit S. Auguſt. quid proſit clauis aurea, ſi nõ aperiat: quid noceat lignea, ſi aperiat. Si bonæ clauis officio me fũctum iudicaueris, Lector; erit quod mihi gaudeã, tibi gratuler: ſin minus; ſalutabis tamen ab eo, cui voluntas non defuit, & valebis.

APPRO-

APPROBATIO CENSORIS.

IVris Pontificij noui Analyticam enarrationem admodum R.di & Conſultiſs. D. Franciſci Zypæi Archidiaconi Antuerpienſis,in qua pleraq; ad politiam ſacram & forum Eccleſiaſticum ſpectantia exacte diſcutiuntur & explicantur, ab auctore denuo recognitam & quamplurimis locis egregiè auctam & elucidatam,dignam cenſeo quæ ad commoditatem & inſtructionem,non tantum in curijs verſantium,ſed etiam curis animarum incumbentium & aliorum Eccleſiaſticorum, quo labia eorum cuſtodiant ſcientiam, & parati ſint omnibus ex ore ipſorum Leges Eccleſiaſticas requirentibus rationem reddere, typis euulgetur. Actum Antuerpiæ 20.Ianuarij 1640.

P. Coens S. T. L. Canonicus
& lib. Cenſ. Antuerp.

INDEX TITVLORVM, QVI IN HIS quinque Libris Iuris Pontificij noui continentur.

LIBER I.

De ſumma Trinitate & fide Catholica, 1
Conſtitutionibus, 8
Reſcriptis, 13
Electione, 16
Renuntiatione 31
Supplenda negligentia Prælatorum. 33
Tranſlatione Epiſcoporum, 34
Ordinandis, 35
Temporibus ordinationum, 44
Scrutinio in ordine faciendo, ibid.
Sacra vnctione, 46
Filijs presbyterorum, ibid.
Clericis Peregrinis. 48. 49.
Maioritate & obedientia, 49
Treuga & pace, 54
Officio Archidiaconi, ibi.
Officio ordinarij, 55
Imperator Conſtantin. à Ablanio PP. 60
Ex Epiſtola illuſtriſſim. Cardinal. extracta, 64
Formula iuramenti, ibid.
Epiſcop. Antuerp. memoriale, 65
Reſolutio, 66
Scriptum Pauli P.P. V. ad Epiſcop. Tornac. ibid.
Extractum ex literis datis Romæ 1616. 67
Officio delegati, 70
Officio Legati, 75
Arbitris, 77
In integrum reſtit. ibid.
His quæ vi aut metu, ibid.

LIBER II.

De iudiciis, 78
Foro competenti, 81
Libelli oblatione, 103
Dilationibus, 104
Ferijs, 105
Plus petitionibus, 107
Cauſa poſſeſſ. & propriet. ibidem.
Reſtitution ſpoliat. 109
Dolo & contumacia ibid.
Lite pendente nihil innouetur. 110
Sequeſtratione, 111
Confeſſis, ibid.
Probationibus, 112
Teſtibus, ibid.
Teſtibus cogendis, 114
Fide Inſtrum. ibid.
Iureiurando, ibid.
Præſcriptionibus, 115
Sententijs & re iudicata, 116
Appellationibus, ibid.

LIBER III.

De vita & honeſtate Clericorum, 124
Cohabitatione Clericorum & mulierum, 127
Clericis coniugatis, 132
Præbendis, 133
Clericis non reſidentibus, 136

Con-

Conceſſione præbendæ Eccleſiæ non vacantis, 153
Inſtitut. 154
Clerico ægrotante, 159
Ne ſede vacante,&c. 161
His quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu Capituli, 164
His quæ fiunt à maiori parte Capituli, 166
Vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur, 167
Rebus Eccleſiæ non alienandis 175
Empt:& vendit. 179
Permutatione, 181
Locato, ibid
Feudis, 182
Fideiuſſoribus, 183
Pignoribus, ibid.
Solutionibus, 184
Teſtamentis, ibid.
Succeſſionibus quæ ab inteſtato fiunt, 196
Sepulturis, 199
Parochijs, 202
Decimis, 210
Regularibus, 216
Conuerſ.Coniugat. 243
Voto, ibid.
Statu monach. ibid.
Religioſis domibus, 244
Capell.Monach. 249
Iure Patronatus. 250
Cenſibus, Exactionibus & Procurator. 252
Celebratione Miſſarum, 258
Reliq.& Vener Sanctorum, 264
Obſeruatione ieiunij. 266
AEdificandis & reparandis Eccleſijs, 269
Immunitate Eccleſiæ, 274
Ne Clerici vel Monachi negotijs ſæcularibus ſe immiſceant. 284

LIBER IV.

De ſponſalibus & Matrimonijs, 285
Deſponſatione impuberum, 302
Clandeſtina deſponſat. 303
Sponſa Duorum, ibid.
Condit.appoſ.in Deſponſ. ibidem,
Coniugio leproſorum, 305
Cognat.Spirit. 306
Cognatione Legali, 307
Conſanguinitate & affinitate, 308
Eo qui cognouit conſanguinei vxorem, ibid.
Frigid.& maleficiatis, 315
Matrimonio cõtracto contra interdictum Eccleſiæ, 316
Qui Filij ſint legitimi, 318
Qui Matrimonium accuſare poſſint, 319
Diuortijs, ibid
Donat.inter virum & vxorem. 320

LIBER V.

De accuſationibus, 321
Simonia, 326
Ne Prælati vices ſuas, 330
Magiſtris, ibid.
Iudæis, 331
Hæreticis, 332
Apoſtatis, 335
Infantibus expoſitis, 338
Homicidijs, ibid.
Pugnantibus in duello, 339
Torneamentis, 342
Sagittarijs, ibid.
Adulterijs, ibid.
Raptoribus, 343
Furtis, ibi.
Vſuris, 344
Crimine falſi, 354
Sortilegijs, ibid.
Clerico Venatore, 355
Maledictis, ibid.

Cler. excommunicato, Depoſito, interdicto miniſtrante, 357
Clerico non ordinato celebrante, ibidem,
Clerico per ſaltum promoto, 358
Eo qui ordines furtiue ſuſcepit, ibidem,
Exceſſibus Prælatorum, ibid.
Priuilegijs & exceſſibus priuilegiatorum 363
Purgatione Canonica, 372
Pœnis, 373
Pœnit. & Remiſſione, 376
Sentent excommun. 386
Interdicto, 390

Finis Indicis Titulorum.

IVS PONTIFICIVM NOVVM.

SIVE

ANALYTICA POSTREMI IVRIS ECCLESIASTICI Enarratio.

LIBER PRIMVS.

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE Catholica.

Diſcite Iuſtitiam moniti, & non temnere Diuos.

MERITÒ Pontifices volumina ſua *Decretalium* (vt indigetant) *Sexti, Clementin.* & Iuſtinianus *Codicem* ſuum auſpicati ſunt, *à ſumma Trinitate, & fide Catholica*; ex monito gentili, ſed ſacro; *à Ioue principium.* eademque ex cauſa verſuum Virgilianorum optimum illum eſſe, quem modo recitauimus, Oraculum aſſeruit. generatim enim, Iuſtitiam virtutem vniuerſalem proponit, & ſpeciatim cultum diuinum: prima enim ac potiſſima Iuſtitiæ pars conſiſtit in cognitione ac cultu veri Dei. Et quia ab illa ad hunc progreſſus, vti argumentabatur Cato; ideo pura mente DEVM co-endum eſſe, quia animus ſiue ſpiritus eſſet; circa Fidem Catholicam eruendam, ac pro-agandam prima ſtatim Concilia ipſorum etiam Apoſtolorum hactenus deſudarunt. Et ero Oecumenicum Concil. Tridentin. quo infelix hoc ſeculum ſalutarius antidotum illum habere potuit aduerſus hæreſes, *a laude & gloria ſancta & indiuidua Trinitatis ex-ſitur, & ad incrementum & exaltationem Fidei, & Religionis Chriſtianæ, atque extir-ionem hæreſum*, ſe conueniſſe declarat; adeoque infinitas controuerſias eo ſpectantes, vt Lateranenſe vltimum, & Florentinum ſub Eugen. IV decidit: de quibus vti magis ad ratæ Theologiæ ſtudium ſpectantibus nihil hic referam. Id enim ſolum, quod ad po-

litiam ſacram & forum Eccleſiaſticum pertinet, tangere inſtitui. Faue ô *Sapientia, quæ ex ore Altiſſimi prodiſti.*

O mutis quoque piſcibus
Donatura cygni, ſi libeat, ſonum.

1 Ea igitur in re prima facile obtinet fidei †orthodoxæ profeſſio: ad quam explicite *Fidei profeſſio.* faciendam, Catholici omnes animo prompti eſſe debent, actu ac reipſa præſtare tenentur, qui ad canonicatū aut dignitatem in Eccleſia cathedrali, ſeu beneficia curata, (quorum nomine veniunt etiam dignitates in collegiatis eccleſiis, quibus cura collegii in- *A & quibus præſtanda.* cumbit) promonentur. *Concil. Trid. ſeſ. 25 cap. 2. de reform. ſ. 24. cap. 18. cap. 12. cum dignitates. §. proviſi.* Sic & Carolus Magnus iam olim ſanxerat his verbis: *quando presbyteri aut diaconi per parochias conſtituuntur, oportet eos profeſſionem Epiſcopo ſuo facere. Renat. Choppin. de ſac. polit. for. lib. 1. t. 5. num. 2.* Cuius quidem profeſſionis formulam pro Græcis edidit Greg. & pro La- *Qua forma.* tinis Pius IV *Conſt. Iniunctam Idibus Nou. 1564. (quam refert Pet. Matthæ. in ſuo ſept. Decret. l. 1. t. 1. c. 4.) & in alia Conſt. Inc. In ſacroſancta.* Idem iniungitur iis, qui doctoratum, Licentiam, aut cuiuſuis artis profeſſionem adipiſcuntur, chirurgis, medicis, confeſſarijs, concionatoribus, aduocatis, & procuratoribus in cauſa Religionis, magiſtratibus, ludimagiſtris, bibliopolis, obſtetricib. *Conſt. Pij IV. & decret. Pij V. Trid. ll. cc. Prou. Mech. t. 1. an. 1607. d. c. 25. ſ. 2. Trid.* Prælati etiam regulares, & theologiæ lectores fidei profeſſionem facere tenētur ex conſtitutione Pij V. quam negant tamen multi obſeruari *Diana p. 3. t. 2. r. 78.*

2. Et ne bono fidei ſemini diabolus ſuperſeminet zizania, prudenter Concil. Trid. *ſ. 4. de* *Sacri libri.* *edit. & vſ. ſac. lib.* decreuit, vt vetus† ſacrorum librorum & vulgata editio pro authentica habeatur, nullus eam reijciat, ſed in omnibus lectionibus, prædicationibus, & expoſitionibus pro authentica ſit; ſacram Scripturam nemo contra vnanimem Patrum conſenſum interpretetur, nullique liceat imprimere, vel imprimi facere, vendere aut apud ſe retinere, quoſuis libros de rebus ſacris, ſine nomine authoris, ſeu certi collegij, corporiſue. *Azor. Inſt. mor. p. 1. lib. 8. c. 17. (q. 3.)* & niſi primum examinati probatique fuerint ab Ordinario, ſub pœna anathematis, confiſcationis, & combuſtionis (ſi quid hæreticum contineant) librorum, & centum ducatorum, & quo ad typographos aut bibliopolas, ſuſpenſionis ab exercitio ad annum. *Iuxta Concil. Lateran. ſeſſ. 10.* Regulares inſuper ſuorum ſuperiorum licentiam habeant. Iiſdem pœnis ſubduntur, qui etſi non impreſſa, ſcripta tamen aliter euulgant, & communicant, quorum ſi authores non edant, ipſi pro illis habentur. Gratis autem iubet vt fiat examen, & detur Approbatio & Licentia in ſcriptis, & in frōte aut calce libri ponatur. Nemo denique ſacræ Scripturæ verba ad ſcurrilia, vana, detractiones, ſuperſtitiones, vel libellos famoſos applicet: qui ſecus quid fecerint, vti temeratores, & violatores verbi Dei, Iuris & arbitrij pœnis per Epiſcopos coërceantur.

3. Atque hæc quidem quoad librarios ſpectat, † extenſius etiam inhibentur in Sereniſſ. *Bibliopolæ.* Principum Belgij edicto, *edito ad Concil. Prouinc. Mech. anno 1607. art. 2. & ſeq. & in altero edicto an. 1616. 11. Martij de librarijs.* Phil. II. edict. *Brux dato 26. Febr. 59. l. ed. ct. fol. 815.* vetuit comœdias, tragœdiaſque, cantilenas & fictitia, etiam mutas repræſentationes exhiberi, ſine præuia viſitatione paſtorum, & magiſtratus, & eorum conſenſu qui inhibent omnia offendicula. At vero idem repetitur in d. edictis Principum, & ad viſitatores ab Epiſcopis deputatos loco paſtorum reijcitur. Magna certe prudentia, quam horum temporum experientia docuit, etſi olim Imper. Auguſtus immunes verberum hiſtriones reſponderat.

Tac.

Tac. l. 1. *Ann.* ſed ſecuti Imperatores prauam inſolentiam rurſus coërcuerunt.

Librorum † editorum ac prohibitorum Index, iuſſu Car. V. Aug. mem. editus eſt, ex Iudicio Vniuerſitatis Louanienſis. alius poſt Concil. Tridentin. placito Regio tempore Ferdinandi Ducis Albani fuit publicatus. Alius denique à Clemente VIII. editus, non eſt hic publicatus, niſi quatenus comprehenditur in regulis prioris. vtinam foret vſque ad amuſſim hactenus ſeruatus! quo ad viros doctiores, omnes ingreſſus ſuarum bibliothecarum illiuſmodi libris interdictis clauſiſſent! ſingulatim etiam dum ex profeſſo de religione non tractant. Epiſcopis hæreticorum libros pro neceſſitate & tempore legere permiſit Conc. Carthag. 4. *c. Epiſcopus* 37. *diſt.* quidam alij id faciunt ex licentia: quidam denique natura in vetitum nituntur, vt de libris Veientonis ſcribit Tacit. *lib.* 15. *Ann. Libros, inquit, exuri iuſſit* (Nero) *conquiſitos, lectitatoſque; donec periculo parabantur: mox licentia habendi oblationem attulit.* 4. *Index librorum prohib.*

Singulariter Car. Molinæus ſpeciali Conſt. *Clemen. VIII.* 26. *Auguſti* 1602. *quam refert Stephan. Quaranta in ſumma Bullary verb. libri.* damnatus eſt: cum reuocatione omnium contrariarum licentiarum, quæcumque eius opera legendi. Cenſuris etiam Bullæ Cœnæ nunc impreſſores librorum prohibitorum innodantur, *vti habet Farin. tract. de hæreſ. q.* 180. *vbi late quæ ad librorum huiuſmodi lectionem, retentionem, & concionum hæreticarum auditionem, ſimiliaque pertinent.* Quemadmodum generatim Gregorius XV. omnes licentias reuocauit legendi quoſcumque libros prohibitos, à quibuſcumque conceſſas: vetuitque deinceps eas concedi, niſi à Cong. S. Officij, quæ coram ipſo ſingulis hebdomadibus habetur: mandatque libros huiuſmodi ad Epiſcopum, ſeu Inquiſitorem deferri; qui illos quantocius comburere debeat, & conſcios denuntiare reos retentorum talium librorum. Ad hunc modum ſi à Iudæis, vbi tolerantur, periculum perueſionis Catholicorum aliquod ſit; quomodo inhibendi ſint, habet Conſtit. Greg. XIII. *Inc. Antiqua, quam refert Ioan. Azor. Inſt. Moral. l.* 8. *c.* 22.

At vero † ne lippi & tonſores, deliri, ſenes, & garrulæ anus de fide diſputent, magni refert ad impediendas hæreſes. Vnde iam olim Innoc. III. Gallicam ſacrorum librorum translationem non permittendam paſſim laicis & fœminis ſtatuerat. *Azor. Inſt. Moral. l.* 8. *c.* 26. *q.* 4. Reg. 4. *Indicis librorum prohibitorum, quam ſequitur Synod. Dioc. Mech.* 1609. *tit.* 1. *c.* 8. ſine Ordinarij licentia biblia vernacula legi vetat, præſertim cum nec eruditi quidem, facile ſe intra terminos contineant, vt non vulgariter Tacit. Agricolam, in eius vita laudet, *retinuit*, inquit, *quod eſt difficillimum, ex ſapientia modum.* Ad quam Innocentij rationem, cum nouatores noſtri ciuilius haberi, & moderatiores videri nunc velint, quam initio eorum vehementia fuit, Magnæ Britanniæ Regis apud Batauos legatus in ea oratione, quam habuit in conuentu Ordinum confœderatorum, 6. *Octob.* 1617. Regem ſuum refert Ordinibus declaraſſe, puncta prædeſtinationis nimis obſcura, & profunda eſſe pro captu vulgi, nec debuiſſe pro concione populo proponi. neque id diffitetur, ſed probat, qui Bilan. apologeticâ ad eam ſcripſit §. 63 64. vbi & Regis conſilium plurib. literis *nuncupatim* *Martij* 1613. datis refert Ordinibus ſcriptum fuiſſe vt Miniſtris interdicerent, ne in ſuggeſtum eiuſmodi diſputationes adferrent: quod & ipſum in ſua Remonſtratione Ioan. Oldenbarneueltius amplectitur, vir Mineruæ politicæque prudentiæ gratior, quam fortunæ, qui vtinam tam Regis Hiſpaniæ partes egiſſet, quam egiſſe accuſatur! nunquam iudicio tam ſtabilita fuiſſet confœderatorum Ordinum Reſp. denique ipſi nunc 5. *Vernacula Biblia.*

Ordines Cal. Febr. 1620. edicto ſanxerunt, ne qui Arminiani libros ſeu quæcumque ſcripta ſuæ factionis edant, ſub pœna eiectionis ex vrbe ſua.

Quod ſi Innoc. ſanctio obſeruata fuiſſet, ſæculum noſtrum non vidiſſet incommoda, quæ longe tunc proſpiciebãtur, & infelicitas noſtri temporis tulit. Non quod ſacræ literæ malæ ſint, non magis quam petaſo malus eſt, quia ſtomachus meus eum non fert; qui olus tantum decoquit. Necquamquam valens ſibi quiſquam videatur, intempeſtiuus eſſe debet; vt qui cæna vixdum ſumpta *crudum pauonem in balnea portant*.

Ita neque quiſquam antequam didicerit, & bene decoxerit ſacras literas, eas docere, aut de ijſdem diſputare debet, & venditare ſe ſolis inſtar cum lumine natum. Scriptura ſacra ſi ſine Dei ſpiritu legatur; mors in olla eſt: *litera occidit, ſpiritus autem viuificat*: Cera eſt, pro affectu, & fine legentium flectitur, ſi non ad inueſtigandam ſine præiudicio veritatẽ legitur, ſed vt quiſque illius verbulis phantaſmata tantum ſua ſtabiliat. Id magis ſcito quã pio exemplo docuit, quiſquis edidit libellum *Prurit-Anus*. Iudas, & populus. *lib. 1. Machab. cap. 3.* poſt ieiunium, cilicia, cinerem, veſtium diſciſſionem, demum expanderunt libros legis: *De quibus*, inquit, *ſcrutabantur gentes ſimilitudinem ſimulacrorum ſuorum*. Ecce ipſam idololatriam à gentibus è ſacris literis ſumptam: & forte omnes Ouidij aliorumve fabulas. Plato alijque ſapientes Græci, Chaldæique Philoſophi litteras ſacras legerunt. ſine fructu & ſcientia veritatis: quia ſuo iudicio illas ſubiecerunt, non ſe illis. Petrus *epiſt. 2 cap. 3.* de Pauli ſcriptis aſſerit quod in ijs ſint quædam difficilia intellectu: *quæ*, inquit, *indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem*.

6. Quare & bene Alex. IV. vetuit laicæ perſonæ † publicè vel priuatim diſputare de fide, cuius ea non ſit profeſſio *c. 2. §. 1. de Hær. in 6. Conc. Mech. dioc. 1609. t. 1. cap. 1.* & iam olim Gregor. VII. ante annos 500. Duci Bohemiæ petenti, vt iuxta Sclauonicam linguam diuinum Officium celebrari liceret (quod hodie nouatores exagitant) reſpondit negando ſe id bono eccleſiæ poſſe permittere *lib. 7. ſui Reg. in epiſtola ad eum miſſa, relata ab Azor. vbi ſupra.* Sic Conc. Trid. *ſ. 22. cap. 8. de ſacrif. Etſi miſſa*, inquit, *magnam contineat populi fidelis eruditionem; non tamen expedire viſum eſt Patribus vt vulgari paſſim lingua celebraretur. &c.* Etſi mandet ibi tamen à parochis populo ea myſteria exponi, ſicut & catechiſmum, & neceſſaria ad ſalutem. *ſ. 5. cap. 2.* ſacramentorum vim & vſum *cap. 4. & 7.* ſimiliter procedit *Can. 9. ſeſſ. 22.*

Ne Laici de fide diſputent.

Romani ſignum Imperij linguam habuerunt, & ad dignitatem ac maieſtatem ſuam pertinere exiſtimarunt ſuo idiomate legationes excipere, & proferre. Præceptum Præſidibus ac iudicib. fuit non alio ſermone decreta, ſententias pronuntiare. Vnde omnia olim pacta, ſtatuta, contractus, eo ſermone celebrabantur. qui ſtylus manſit apud Belgas vſque ad duo poſtrema ſæcula, & in Gallia vſque ad Ludouicum XI.

7. Neque ſemper, † vt quibuſdam flaccidis videtur, hæreticis omnia concedenda ſunt, quæ poſſent; vt nec antiqua Concilia fecerunt: quorum itidem exempla habet ibid. Azor. Præſertim vt Cõcil. Epheſ. non ſuffecerit à Neſtorio B. Mariam vocari χριστοτόκον, ſed voluerit θεοτόκον: vt Synodo Nicenæ non ſatis fuerit Chriſtum Arrianos fateri ὁμοιούσιον, ſed exegerit, ὁμοούσιον: vt Aſiaticis permiſſum non fuerit paſcha celebrare Luna 14. ſed dominica proxima poſt Lunam 14. Ob cuiuſmodi quæſtionem Policarpus Iohannis Apoſtoli diſcipulus ad Anicetum ſub Antonino Pio Romam venit. Circa quam etiam quæſtionem Concil. Arel. in Gallia tempore Conſtantini decreuit, vt paſcha

Non omnia quæ poſſunt concedenda.

vno

vno die & tempore per orbem obſeruaretur, & ad Syluestrum ſcripſit, vt is iuxta conſuetudinem litteras ad omnes dirigeret, vtpote tanquam vniuerſalis eccleſiæ Epiſcopus.

8. *De vſu Calicis.* Poſt Conc. Baſil. quod Bohemis conſenſit † vſum calicis: Conc. Trident. id non reuocauit, ſed an concedendum alijs, vt petebatur, nationibus foret, ad prudentiam S. Pōtificis remiſit. *Decret. vlt. ſ. 22.* Itaque Pius IV. inſtante Maximiliano II. Bohemis, Morauis, Sileſijs, Luſatijs, Auſtrijs, Stytijs, Carinthijs conceſſit, ſperans ea beneuola permiſſione eos ad mentem reducēdos ſaniorem. Sed fruſtra, nam obſtinatiores multo facti ſunt: quaſi eccleſia Romana eorum cauſam probaſſet. *Refert Ioann. Rebulloſa in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica, ſub nom. Bohemia.* vtinam ea ratio res Bohemicas ſenſim non deduxerit ad eum ſtatum quem his annis videmus! Eodem modo Conc. Trid. etſi inſtarent, multi etiam Catholicorum Principum oratores, noluit relaxare præceptum poſitiuum, de obſeruando à presbyteris cœlibatu: etſi aliqui vrgerent, ea ratione multos Apoſtatas redituros ad fidem, alios in ea manſuros, quod ſedata licite carnis tentigine, ſpiritui deformationis occluderetur ingreſſus, qua ſolet fere omnibus nouatoribus aduenire. *Cœlibat. Sacerd.*

9. *Concio.* Verum enimuero † vt fides orthodoxa propagetur, ac conſeruetur, Concil. Trid. paſſim Epiſcopis, paſtoribus, alijſque, ad quos ſpectat, iubet, vt ſacris ad populū concionibus aſſidue incumbant. Trident. *ſ. 5. c. 2. ſ. 24. cap. 4. 7.* lectiones theologicas in cathedralibus eccleſijs, collegiatis inſignibus, & conuentualibus inſtitui curent, *ſ. 5. cap. 1.* Trident. doctrinam Chriſtianam, & rudimenta fidei, Catecheſim & ſalutis monita per parochos Dominicis & feſtiuis diebus pueros populumque doceri, *ſ. 24. d. cap. 4. c. 7.* Pro qua doctrina Chriſtiana varij Pontifices inſignes indulgentias conceſſerunt, & ſpeciatim Greg. XIII. *quas habet Serol. ad fin. pr. p. 2. & alias indu at eadem par. v. doctrina, & Quar. v. Magiſter,* & Catechiſmum concipere quibuſdam mandauit. *Trid. ſ. 22. c. 7. ſ. 25. De Indice,* &c. *Lectio Theologica Catecheſis*

10. *Concionator.* Semper tamen † Concilium adhibet eam cautionem ne quis regularis, aut ſæcularis concionetur niſi examinatus, probatus, & prædicandi licentiam adeptus, ne quidem Epiſcopus in aliena dioceſi, *vt declarauit Clemen. VIII. teſte Marc. Anton. Genuenſ. in ſua prax. c. 58. Pias. in prax. part. 2. cap. 3. numer. 1. vbi obſeruanda & vitanda in prædicatione enarrat ex Conſtit. Leon. X.* Epiſcopo autem contradicente etiam non dicta cauſa (quamuis ſine cauſa id facere non debeat) nemo prædicare poteſt, quantumuis exemptus, quouis priuilegio & appellatione non obſtante. *dict. cap. 4. §. nullus.* Interdicere autem debet Epiſcopus ſtatim ſi quis ſcandala, vel errores diſſeminauerit, *d. c. 2. §. ſi vero.* & contra hæreſim prædicantes procedere, etiam contra qualitercumque exemptos auctoritate Apoſt. *d. §. ſi vero.* Et licet *ex Bulla Pij V. incip. & ſi mendicantium,* 1567. quidam ſecus crediderint; nec illam Bullam à Gregor. XIII. reuocatam: verius tamen eſt & per Gregorium XIII. fuiſſe reuocatam; & omnino Gregorius XV. *conſtit. incip. inſcrutab.* ſpecialius in contrarium diſpoſuit. ad quam non reflexit Diana *p. 3. t. 2. c. 58.*

11. *Regularis.* Porro quod ad † Regulares ſpectat, illi prædicare non poſſunt in ſua eccleſia niſi ex ſuperiorum ſuorū licentia, & poſt examen approbatione, & petita, (quamuis non accepta ab Epiſcopo benedictione) *Eman. q. reg. tom 3. 4. 32. artic. 5.* nec extra eam, niſi etiam eius licentia obtenta: *Conc. ib. c. 2.* aliter prædicans puniri debet: etſi non ab Epiſcopo ſed à ſuperiore. *ex cong. Conc. Quarant. & Pias. vbi ſupra.* ſed Gregor. XV. nunc aliter ſtatuit. & ſi prædicet errores, prædicationem interdicere ei poteſt Epiſcopus. *vt modo diximus,* & licet Pius V. mendicantibus conceſſerit contrarium, vt & plura contra Concil. Trid. tamen ea

omnia Greg. XIII. reduxit ad terminos Concilij, *Conſtitutione in tanta, quam pias. refert vbi ſupra.* & licet idem Greg. rurſus poſtea priuilegia mendicantium confirmauerit, etiam ſois contrarijs non obſtantibus; tamen in eiſdem literis tum ipſe, tum alij ſubſecuti Pontifices addiderunt clauſulam, *in quantum Concil. Trid. decretis non aduerſentur.* prædicans tamen hæreſim ab Epiſcopo punitur. *Concil. loco citato. ſ. 5.* vti tota punitio prauitatis hæreticæ ſpectat ad Epiſcopum & Inquiſitorem (vbi is eſt *c. ad abol. de hæret. in 6. Nauar. Conſ. 1. num. 15. eod. tit.* & in omni crimine depoſitione digno Epiſcopus iudicat, non regularis. *Nauar de foro com. Conſ. 6.* Denique Gregorius XV. *Conſt. Inſcrutabili* 1622. decreuit vt exempti etiam abſque licentia ſeu benedictione prædicantes ab Ordinario puniri poſſint.

12. Vt autem lectionis Theologicæ prouiſio nullo colore negligatur, ampliſſima facultas datur Epiſcopo, *d. c. 1. ſ. 5.* de ea ſtatuẽdi ſiue per præbendæ aſſignationẽ, ſiue ſimplicis beneficij, ſi ea defuerit (collatione tamen ab eo facta ad quem alias pertinet. *Gonz. ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 9. §. 2. numer. 83.*) ſiue, ſi ſecularis idoneus non ſit, ſuſpenſa præbendæ collatione, donec inueniatur, per deputationẽm lectoris regularis, & omnium fructuum præbendæ traditionem ſuperiori regularis faciendam. *Cong. Conc. Scrol. V. præb. theol.* § 5. ſeruata tamen conſuetudine, ſicubi ſit, dandi theologo ſtipendium, eoque in triennium conducto, ſi id diligentiorem eum reddere poteſt. *Scrol. ibid. §. 2. ex Cong. Conc.* Alliciuntur etiam fauore *d. ſ. 5. 4. 1.* docentes & diſcentes de quo vberius Barboſa *in Remiſſ. ad d. c. 1. De prædicatione ac lectione vide vlterius 1. de off. ord. num. 23.*

13. *Officiũ S. Inquiſitionis.* Ad conſeruandam fidei puritatem ſalubriter inuentum eſt officium inquiſitorum hæreticæ prauitatis, promotumque maxime ab Innocentio III. Innoc. IV. Alexan. IV. alijſque vicinorum temporum Pontificibus. quorum conſtitutiones non paucæ ſunt in ius commune relatæ, aliæ etiam exſtant in Bullarijs, & Directorio Inquiſitorum Eymerici, & Pegnæ. Vbi quartam partem ad calcem operis obtinent, cum alijs litteris Apoſtolicis in eandem rem ſcriptis. Officium autem potiſſimum delatum fuit Prædicatoribus; vt non tantum pœnis, vt alicubi apprehenditur, illud exercerent; ſed etiam prædicationibus, monitionibus, alijſque Chriſtianæ pietatis officijs, quibus errantes ad recta fidei dogmata reuocarentur; vt & virtutum amor, & pœnarum ſeueritas virtutem fidei ſtabilirent.

Extant etiam, poſt deciſas in Concilio Florentino Græci ſchiſmatis hæreſes, cõſtitutio Eugenij IV. ſuper vnione Græcorum ad S. Romanam Eccleſiam *incipit letentur cœli*, & vt diximus forma profeſſionis fidei, quam Græci emittere debeant: edita à Greg. XIII. *incip. ſanctiſſimus.* 1575. *conſt.* 33. Et breuis inſtructio S. Congregationis ſuper ritibus Græcorum, qui tolerari poſſint, vel non. Clemens etiam VIII. de Talmudicis libris latæ ſtatuit. *conſt. inc. cum Hebræorum.* Pius etiam IV. *conſt. Roman.* ſubijcit Græcos locorum ordinarijs, quoad Dei cultum, & ritus. nam propoſita ſibi impunitate committebant multos errores.

Edita etiam eſt à Paulo IV. 7. *Idus Auguſt.* 1555. conſtitutio aduerſus negantes trinitatem perſonarum in vnitate ſubſtantiæ, Chriſti diuinitatem, eiuſque de Spiritu S. in vtero Virginis Mariæ conceptionem, de abiuratione à lapſis in huiuſmodi facienda, & pœnis non facientium.

Ad fidei denique puritatem ſeruandam, hæreticoſque compeſcendos multa ſunt à Principibus noſtris edicta propoſita. de quibus infra *tit. de hæret. & latius diximus in Notitia iuris Belgici hoc tit.*

Ad pro

Ad propagandam † denique fidem Chriſtianam Alex. VI. noui orbis inſulas iuri & dominio Ferd. Regis Caſtellæ & Arrag. conceſſit, ducta linea à polo arctico ad antarcticum, vt pars altera cederet Luſitano Regi *4. Non. 93. Maij 14 Rip. rt S.D.P. Matth. l. 1. t. 9. c. 1. Hoc eſt punctum*, inquit Seneca, *quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur. O quam ridiculi ſunt mortalium termini!*

Diſtinctio tamen ea nunc eſt confuſa, poſtquam vtriuſque regni ſceptra coaluerunt, vt quidquid terrarum fuit, aut maris diuiſum ab Alexandro: *liberum* nunc, non *liberum*, vt voluit Hugo Grotius, cenſendum ſit. *littora*, inquit, Celſus, *l. littora D. ne quid in loco, in quo populus Romanus Imperium habet; populi Romani eſſe arbitror*. littorum autem mariſque, & quæ mari ſubiacet terræ vel arenæ eadem eſt natura. *§. flumina Inſt. de rer. diuiſ.* ſequiturque mare eandem iuriſdictionem ac territoriũ, quæ continens. *l. Cæſar. D. de publ. l. vnic. C. de claſſicis, lib. 11. glo. ſingul. in c. vbi peric. § porro de elect. in 6.* Ideoque ſi Impp. *in l. 2. C. de Commercijs*, vitare licuerit ne ad barbaros aurum pro mancipijs aut alijs mercibus deferatur; ne nundinæ extra certos regnorum terminos frequentenrur; *l. 4. & 6. eod.* ne qui ad barbaros vinum, oleum, aliudue liquamen deferant; *l. 1. Cod. quæ res exportari non debeant*, ne arma alienigenis etiam legatis vendant; *l. 2. eod. c. 6. 11. 12. 10 Ext. de Iud. & Sar.* ne qui à barbaris præter Comitem commerciorum ſericum comparent; *l. 2. C. quæ res vendi non poſſint*. ne quis purpuram fucet, aut diſtrahat; *l. 1. eod.* ſi nõ iniuſte prohibitum fuerit ne quis eques Rom. iniuſſu Cæſaris Ægyptum intraret; ſi deniq; Ioſaphat Rex Iuda ad claſſem ſuam quam more maiorum ad Inſulam Ophir nauigantem, ad auri opumq; ſocietatem noluit regem Iſrael admittere; *. Reg. lib. 3. c. vlt.* non tantum probandum, ſed & laudandum eſt, quod Rex Catholicus ad terras arbitrio Pontificis propagandæ fidei cauſa maioribus ſuis conceſſas, alijs adnauigare vetat. præſertim ijs gentibus, quæ contaminatæ domi ſuæ religionis zizania ibi ſeminare poſſent, quas etiam patria ſua pelli, aqua atque igni interdici Concilium Lateran. magnum ſancte decreuit. quanquam neque ob id vnquam deſiſtent, quibus ius in armis: quod inter Principes ſuper cætera valet. *Sed ijs maximum diſcrimen*, inquit *Tacit. lib. 4. hiſt. penes quos aurum & opes præcipuæ bellorum cauſſæ.* 14. *Propagatio fidei per Indias.*

Tandem Gregorius XV. ſedulo expendens præcipuas muneris paſtoralis partes eſſe intentis ſtudijs adnitendi, vt oues miſerabiliter errantes, ad Chriſti ouile adducantur, ac Dominum gregis agnoſcant & Paſtorem: vt quod ſi ea cura omnes eccleſiarum rectores in partem ſollicitudinis vocatos, multo vehementius Pontificem Maximum in plenitudinem electum vrgere debeat. præſertim cum Petro vas illud quaſi linteum oſtenſum ſit quatuor initijs de cœlo in terram ſubmiſſum, præfigurans Petri & ſucceſſorum eius munus, ex quatuor mundi partibus homines cõgregandi, quadrupedia & ſerpentia terræ, & volatilia cœli occidendi, & manducandi, veterique vita exuendi, & manducando in ſua mẽbra, & Chriſti conuertendi: Animaduertens etiam quantũ his calamitoſis tẽporibus excreuerit errantium & diſperſarum ouium numerus: quanta pars orbis iam tot ſæculis Agarenorum impuriſſima dementia ſit capta: quantas ad ſeptentrionem prouincias ac regna dira hæreſum contagia inimici hominis tyrannidi manciparint. Denique expendens præceptum Chriſti Apoſtolis, & imprimis Petro datum Matth 9. Marc. vlt. euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ; præceptum, inquam ad omnem poſſibilem occaſionem obligans, non tantum poteſtatem. Conſtitutione ſua *Inc. Inſcrutabili* 10. *Cal. Iul.* 1622. erexit ſacram congregationem, quæ ſæpius ſingulis menſibus

ſibus conueniat, omniaque negotia ad fidem in vniuerſo mundo propagandam pertinentia cognoſcat, tractet, & decidat, grauioribus, ad ſuam Sanctitatis miſſionibus [illegible]bus ad prædicandum & docendum Euangelium, & Catholicam fidem [illegible], miniſtros neceſſarios conſtituat, & mutet. In rei vero tanti momenti neceſſ[illegible]us, vltra ea quæ ex arca ſua priuata ſuppeditauit, certos reditus ex Camera Apoſtolica attribuit. DEVS illi retribuit, *Labores manuum tuarum man[d]ucabit. Beatus [e]ſt, & bene ei erit.*

DE CONSTITVTIONIBVS.

1. *Vtrum publicatæ Romæ ligent vbique.*

VArie † controuertitur an Conſtitutiones Pontificiæ Romæ promulgatæ, vbiq; gentium ligent, an vero requiratur publicatio in Prouincia. Azor. *lib.* 5. *c.* 3. *qu.* 3. [illegible]*ſt.* cenſet publicationem Romæ factam ſufficere de conſuetudine; de Iure ciuili requiri quidem publicationem in Prouincia, ſed ad id Conſt. Canonicas, non reſtringendas. Canonicum ius eam publicationem requirens non exſtare. ſed ego exiſtimo, etſi non extet, ex iure ciuili suppleri *c.* 1. 2. *de noui. oper. nunc.* In qua ſententia poſt Caiet. alioſque etiam eſt Nauar. *de conſt. Conſ.* 1. *q.* 4. ſic tamen vt ſentiat de iure quidem ſcripto verius eſſe, non ligare Pontificias etiam conſtitutiones in prouincia, niſi ibi publicatas, de ſtylo tamen ſecus. Et quidem ſi tunc demum canones leges non dedignantur imitari, cum in canonibus aliud non eſt deciſum; ſi ideo leges in prouincia non ligent, niſi publicatæ, quia ita per leges decretũ eſt: profecto ſi Pontifices diſerte ſtatuant, vt Romæ publicatæ vbiq; ligent, vt pleræque nunc conſtitutiones Apoſtolicæ eam clauſulam habent; credunt vnius opinionis aſſertores ceſſare negantis opinionis Achillem, in eamque ſententiam tunc deſcendendum maxime, cum de enixa legiſlatoris voluntate conſtabit: in ijſque præſertim locis, vbi per obices Placitorum, promulgationes in prouincia retardantur, & conſtitutiones facile ad notitiam peruenire poſſunt.

Quærendum igitur, & hic videtur an conſtitutiones apoſtolicæ in Belgio effectum habere non poſſint, niſi præuio Principum placito? profecto ſi res, vt ſe habet, examinetur: ad nullius conſtitutionis legiſue eccleſiæ promulgationem placito principali opus eſſe indicabit, qui non ex præiudicata aliqua opinione, ſed ex vero ſtatuere volet. Nulla enim edicta id mandant, quo ad leges conſtitutioneſue apoſtolicas: ſed quoad reſcripta tantum, priuatis data, eaque non omnia, ſed beneficiaria tantum. Quæ enim repetiuntur, *in libro edictorum, ſub rubrica octaua, de cauſis benefic.* omnia tam narratiuis verbis (quæ impulſiuam, & finalem cauſam earum Conſtitutionum continent) quam diſpoſitiuis, ſonant de prouiſionibus beneficialibus. & in edicto anno 1497. 20 Maii ab abuſibus huiuſmodi Bullarum procurator generalis refertur nomine Principis appellaſſe ad Pontificem Alexand. & ſanctam ſedem, & in defectum ſufficientis prouiſionis ad futurum Concilium. Porro Trident. Concil. huiuſmodi abuſibus prouidit nunc ſufficientiſſime, vnde videri poſſet, ceſſare poſſe nunc huiuſmodi edicta.

Edictum Carol. V. 2[illegible]. *Octobr.* 1541. duo circa hanc materiam continet puncta: primum quod nullæ litteræ placiti dabuntur ſuper prouiſionibus, quibus parochus eximatur ab obligatione reſidendi, aut ſuper ætate diſpenſetur, aut ignorantia idiomatis, aut

cond-

coadiutoria in præbẽda, alioue beneficio detur. Secundũ, quod in omnibus prouiſionibus parochialiũ adiungetur, vt impetrãs teneatur reſidere. Ordinatio Engelberti Naſſauij Præfecti Regij *Anno* 1493. 28. *Octobr.* loquitur tantum in iudicialibus, ne in prima Inſtantia Flandri extra patriam trahantur. De qua inf. tit. de for. compet. nu. 29. Maria Regens 13. *Martij*, 1555. Concilio magno Mechlinienſi ſcripſit, in quibus bullis Papalibus neceſſarium eſt aut conſuetum impetrare placitum, quod id etiam fieri debeat in prouiſionibus à Nuncijs illorum conceſſis, cum declaratione, quod nouum edictum fieret præcedentibus extenſius, quod nondum prodijt, niſi ſit edictum 1574. quod tamen nondum mihi conſtat eſſe authenticum aut promulgatum. vt nec alterum in prouiſionibus Nunciorum praxis obſeruat. præſertim cum Nuncij nunc apud Principes Belgicæ reſident, & ante exercitium legationis, litteras ſuarum facultatum eis exhibent.

3. *Edicta omnia loquuntur in beneficialibus.*

Saltem ex his † liquidum eſt edicta ea omnia, non niſi ad beneficialia & abuſus circa ea porrigi, non vero ad curſum impediendum Conſtitutionum Apoſtolicarum, quæ pro ſalubri regimine Eccleſiæ, maturis & repetitis deliberationibus ad tollendos abuſus, cum magno decoro domus Dei, incremento politiæ Eccleſiaſticæ, & augmento Iuſtitiæ ſæcularis promulgantur. Beneficialia porro diplomata ſubreptione, gratia, & ſordibus ſæpe obtinentur, vt incommoda in his frequentia eſſe poſſint, non in illis: adeoque diſpar de vtriſque eſt ratio iudicandi. Sic qui hiſtorias noſtrates ſcripſerunt de inhibitionibus huiuſmodi circa beneficialia, meminerunt, neque vlterius: In reſcriptis ſane iuſtitiæ, quæ nec complectitur edictum a. 1574. diſpenſationibus matrimonialibus, ſuper ætate, alijſque ordinum ſacrorum impedimentis, & ſimilibus nec vſus quidem ſeu petendi placiti praxis obtinuit. Vt vt ſit; hactenus poſt integrum ſęculum à primis edictis lapſum, & amplius, ne quidem in Concil. Brabantiæ eſſe videtur formulare Placiti aliud, quam pro bullis beneficialibus.

At vero † non nemo dicet, vſus habet vt placitum pro quocumque diplomate petatur. Iam in principio dixi me ſeponere præiudicatum hũc ſi non errorẽ, at opinionem; & diſputare an edictum aliquod ſit quod hunc vſum firmet, & non eſſe demonſtraui. ſed quod plerique qui Roma aliquid accipiunt, placitum petant; fit: quia ad nomen fiſci, & minas ingẽtium mulctarum omnes priuatim horrent, nec ob ſumptum paucorũ aureorum, quo id placitum impetratur, vitandum, vult aliquis quæſtionem vniuerſalem, ſeu omnium, ſuam priuatam ſolius facere; diſputare inquam, num egeat placito, an non. Sed hæc ſingulorum in re ſua agendi ratio, ipſi vniuerſæ iuriſdictioni eccleſiæ præiudicium inferre non poteſt. Vt & tota petendi placiti ratio ſi non fit in gratiam, non præiudicium Eccleſiæ, atque Reip. omni iure, ratione, atque poteſtate deſtituitur. *vt in proximo titulo. num. 7. dum us.*

Sed hæc controuerſia quomodocumque ſe habeat ſeu ex præiudicata, vt diximus, opinione, quod non ſine placito Conſtitutiones Apoſtolicas publicari poſſe putauerunt Epiſcopi, ſeu quod non omnibus vulneribus eadem emplaſtra, omnibus morbis venæ ſectiones, eademque remedia conueniant: adeoque pro regimine Eccleſiæ Belgicæ non eadem commoda ſint, quæ Italiæ alijſque locis apta ſunt, ſeu alias: paucæ extrauagantes, quæ corpori Iuris Canonici (quod vocamus) iunctæ non ſunt, hic promulgatæ, vel Romæ publicatæ, hic vſu receptæ ſunt, quarum non paucæ quam ſaluberrime etiam hic reciperentur. quod ad curam Epiſcoporum ſpectat, & earum delectus, (ſiquidem placito Principali opus foret) facile à Curia probaretur.

Qua ex cauſa Extrau. in hoc opere paucis verbis mentio erit.

5\. Interea nihilominus † hæc mihi cauſa erit, vt in hoc opere huiuſmodi conſtitutiones Apoſtolicas indice tantum demonſtraturus ſim (Compendium bullarij dedit flauius, Cherubinus, quo eas penitus per epitomen exenterauit, ſcholijſque illuſtrauit) latius excurram in nouum ius, quod ſuppeditat Concilium Tridentinum. Quod non tantum ſuo motu, pijſſimus & ſapientiſſimus Rex Philip. II. per Archiepiſcop s, & Epiſcopos publicari hic iuſſit, ſed & ſtricte obſeruari: vt teſtatur Margareta Duciſſa Parmæ & Placentiæ eius nomine gubernatrix per ſuas literas 24. Iulij 1565. datas. (Quale etiam edictum apud Madritum latum eſt menſe Iulio 1564.) & inter nouiſſima verb.ᵒ Concil.

Cōc. Trid exacte in Belgio ſeruari iuſsū.

6\. Trident. de recip. & obſ. decret. Conc omnes principes in Domino monet, ad operam ita ſuam præſtandam, vt decreta ab omnibus deuote recipiantur: & fideliter obſeruentur quod idem Pius IV. cum omnibus Prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ præcepiſſet: ſimul etiam permiſit, vt brachium ſeculare pro Concil. decretis executioni mandandis implorare poſſent. mandat Margareta nomine Regis, pro concilij obſeruantia, & executione, vt ſæculares officiarij requiſiti ab Epiſcopis prompte brachium auxiliare præſtent. Quin etſi ipſi Eccleſiaſtici in Concilij exequendis omnibus decretis, fuerint negligentes; mandat id deferri ad Concilia Prouincialia Regis, ad remedium adferendum. In his tamen litteris, *vt etiam notauit Choppin. de ſac. polit. l. 2. t. 4. numer.* 8. non vult aliquid mutari aut innouari circa Regalia, Iura, priuilegia ſuæ Maieſtatis, aut ſuorum vaſallorum, ſtatuum, aut ſubiectorum, & ſpeciatim circa Iuriſdictionem laicalem, ius patronatus, Indultum, ſeu ius nominationum, cognitionem cauſarum, & materiæ poſſeſſoriæ beneficiorum, decimarum poſſeſſarum aut prætenſarum per laicos, ſuperintendentiam & adminiſtrationem hoſpitalium, aliorumque piorum locorum. (Qua in re Sereniſſimus Princeps *in edict. ad Concil. Mech. ann.* 1607. *artic.* 23. *vſque ad finem*, vtriuſque iuriſdictionis præiudicium præcauit; tum ad commune bonum præclare plura ſtatuit.) denique alia ſimilia iura. *Non*, inquit, *ad contrauentiendum dicto Concilio, ſed vt executio accommodetur naturæ cuiuſque Prouinciæ.* Sic Azot. *Inſt. Moral. l.* 5. *cap.* 14. *qu.* 3. refert Carol. V. in Hiſpania ſtatuiſſe, ne Epiſcopi vel Iudices ſæculares permittant, per litteras Apoſtolicas derogari Iuri patronatus laici, ſed earum executio ſuſpendatur, donec S. Pontif. x informetur. ſic recte dicit Cæcilius apud A. Gellium. *Legum opportunitates † & medelæ pro temporum moribus, pro vtilitatum præſentium ratione vitiorum feruore quibus medendum eſt, flecti debent.*

7\. *Cum temperamento pro loci neceſſitate.*

Pietas Conc. ſecreti Regis Cathol. in Belgio, erga Triden. Conc obſeruantiā.

8\. Qua in re † nunquam ſatis mirari potui piam reſolutionem Concilij ſecreti Maieſtatis ſuæ Catholicæ in Belgio *6. Iunij* 1569. conſulti ſuper reſponſo Concilij Friſiæ, quoad admiſſionem dicti Concil. Trident. dum vltimis ſuæ conſultationis verbis huiuſmodi vtitur.

Que generalement le Concile doibt eſtre publie, non obſtant quelques difficultez, qui ſe pourroient offrir, que auſsi les Eſtatz des auldres Prouinces, ont faicte ladicte publication, non obſtant les difficultez par eux propoſees, ou apres auoir la reſolution de ſa Maieſtè ſur les poincts que lui ſont remonſtres, Lon pourvoira, que de raiſon. Non æque † pie de Gallis refert Paſquier. *en ſes Recherches lib.* 3. *c.* 28. his verbis, *en toutes leſquelles particularitez, nous auons trouvé tant de repugnance & contrauention a nos anciennes libertez, que iamais nous ne peuſmes nous induire a receuoir ce Concile* Eadem fere forma argumentandi vtitur impia *Conſultatio Caroli Molinei ſuper facto Concil. Trident.* in qua ad illud eneruandum, fruſtra conradit, & multa mala fide, plurima obtorto collo tranſuerſim.

9\. *Non æque Gallorum.*

uerſum,ſeu extra propoſitum trahit decreta,quæ ſectis in Gallia obtinent. Quibus omnibus vnica illa d.pijſſimi Conc.priuati ratio,ſatis,& plus ſatisfacit.

Conſtitutiones † vt generatim obſeruentur,latæ ſunt,& contra eas non ſine perſonarum & rerum ſerio delectu indulgere oportet:adeoque præcipit ſacroſ. Concil. Trid. *ſ.* 10.
25.cap.18.vniuerſi vt ſacratiſſimos Canones exacte omnes & quoad fieri poterit, indiſtincte obſeruent:quod ſi vrgens iuſtaque ratio,& maior quandoque vtilitas poſtulauerint,cum aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſſa cognita, ac ſumma maturitate atque gratis à quibuſcumque,ad quos diſpenſatio pertinebit,erit præſtandum, aliterque facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur.S.Bernard.*de conſid.l.3.c.10.Non ſum*,inquit, *tam rudis vt ignorem poſitos vos diſpenſatores;ſed in ædificationem, non in deſtructionem. denique quæritur inter diſpenſatores,vt fidelis quis inueniatur:vbi neceſſitas vrget,excuſabilis diſpenſatio eſt:vbi vtilitas prouocat;diſpenſatio laudabilis eſt:vtilitas dico communis,non propria: nam cum nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio,ſed crudelis diſſipatio eſt.*

Diſpenſationes contra Conſtitutiones quando permittendæ.

Quomodo fere diſpenſationes ab ordinarijs exequi vult Tridentinum. *ſ.7.c.5.ſ.6.c.2. ſ.12.c.5.* authoritate autem inferiores factæ in lege ſuperioris ſunt irritæ:niſi grauis admodum & legitima ſit cauſa.*citati à Barboſa in collect.DD.ad Trid.d.c.18.* vbi tamen eſt animaduertendum loqui Tridentinum de ſacratiſſimis canonibus, vtique ſedis Romanæ, aut Conciliorum œcumenicorum. vt eo non ſpectent prouincialia aut diœceſana ſtatuta, nec quæſtio an Archiepiſcopi vel Epiſcopi ſuper his illiſue diſpenſare poſſint citra formã *d.c.18.de quibus Barboſa,& ab eo citati.*

Inſtar Conſtitutionum ſunt Regulæ Cancellariæ, quarum primus auctor, creditur Ioan.XXII.vt tradit L.Gomez.*in comment.ad Reg.Cance.q.1.proem.* vel potius ad rationem iuris prætorij ſpectant. ſolent enim Prætores initum Magiſtratum edicta proponere. *Cic.l.2.de fin.cum magiſtratum inieris,& in concionem aſcenderis, eſt tibi edicendum, quæ obſeruaturus ſis in iure dicendo.Idem l.3.in Ver.* Sic Pontificibus vita functis exſpirant ab eis ordinatæ Regulæ;ſucceſſoreſque nouas euulgant:quæ toties nunc interpolatæ ſunt, vt fere ad ſtabilem legem,edictumque perpetuum deuenerint. Ob mutationem tamen antea frequentem, aliaſque cauſas vix extra Italiam omnes vſurpantur. Quæ hic obtineant tetigimus *inf.de renunc. Mol.tractatus,Papon.Areſt. l.3.t.1.2.3.4.* qui & tradit eas pro lege ſeruari, quæ quidem ſeruantur in Gallia,adeoque per Papæ mortem non ceſſare.*d.t.1.art.1.*

Ditiones † hæ Belgicæ conſuetudinariæ ſunt; vt mores primo loco eis ius ſint. de 11.
Flandria teſtatur Iacob.Marchantius,*in deſcript.Fland.lib.1.t.de legibus.* & deinde Principum edicta;ac ijs deficientibus ius ſcriptum toto orbe æquiſſimum, vt etiam Turcæ Codice Iuſtinianæo Græco vtantur,*Buſius ad l.6.D.de Iuſt.& Iur.* & multi in Europa,qui nunquam Romano iugo ſubfuerunt,vel illud à multis ſæculis excuſſerunt.*idem ad l.32.D. de leg.numer.*14.quamquam ſuo tempore Honorius III. *qui Romæ ſedit ann.* 1216. in Francia viciniſque Prouincijs(comprehenſas Belgicas non dubito) non fuiſſe vſum Romanarum legum aſſerat;ideoque is eas Pariſijs legi audirique,vel in illis Prouincijs,ſub anathemate vetuit, *c.ſuper 28.de priuileg.* vtque Canonum ſtudio magis inſiſteretur,æquitatem alioquin earum & iuſtitiam non reſpuit Honor Et ſtrictius in Brabantia tabulæ legũ Ioan. Ducis ann.1312.mandant,vt caſus *ibi* non expreſſi,iuxta eos iudicentur, quibus expreſſis maxime ſimiles ſunt.eodem modo loquuntur leges Grimbergicæ ann. 1274. Filfordianæ ann.1312.quæ ſunt itidem ducis Brab.Quod non male quidam putant,etſi non

Belgicæ ditiones conſuetudinariæ.

exprimatur, de omnibus Principum noſtrorum placitis, cum ea male ſtricti iuris dicuntur, vt ſunt conſuetudines, ſeu ſtatuta ciuitatum, à quorum verbis abſcedere ad latiorem interpretationem non licet. Quæ ipſa tamen dubia, an ex iure ſcripto, an ex ipſis conſuetudinibus debeant capere interpretationem, celebrem vere quæſtionem eſſe teſtatur Mario. *en ſes playdoes, Plaid.* 7.

Et in ea fluctuat Bugn. *leg. abr. l. 6. collect.* 18. vbi nonnulli interpretationem conſuetudinum in Gallia ſumi voluerunt ex conſuetudinibus Pariſienſibus quaſi Pariſij ſua ſint Roma Gallis. In re quidem quæ edictis, legibus, vel canonibus non eſt deciſa, non eſt negligenda auctoritas vicinæ generalis conſuetudinis. Quo ſenſu loquitur c. ſuper eo *x. de cenſibus.* quod ideo male abrogatum dicit Bugn. qui perperam thema d. c. propoſitum accipit. vult d. ca. illud ſeruari non quod in vna vrbecula vel oppido, ſed quod in vicinis prouincijs obſeruatur. ſic dicit c. 6. *x. de conſ.* In Londinenſi eccleſia ſeruandum, quod in alijs eccleſijs Anglicanis. & c. 31 pro canonicis Florentinis ſtatuit, quod in Tuſcia obtinet generalis conſuetudo. quando autem conſuetudines eſſent diuerſæ, *d. c. 6. & c. nouit. diſtinct.* 12. nõ quid Romæ, vel Pariſijs, vel Londini fiat, attendendum eſt: ſed quod maiori ratione ſubnixum eſt, & magis ad gloriam Dei facit. Non enim, inquit, loca conſuetudines, ſed conſuetudines loca commendant. non quid in vrbe fiat, ſed fieri debeat attenditur. l. 12. D de offi. præſid.

12. *Curiæ tamen eccleſ. Canones ſequuntur.*

Sed Curiæ † eccleſiaſticæ nihilominus iuxta ſacros canones hic procedunt, præterquam quod ex Concordatis Epiſcopi Leodienſis & Cameracenſis cum Carol. V. Imp. in Brabant. in materia teſtamentorum ſtatuta locorum & ordinationes Principum ſequi oporteat; multa etiam ex patriæ conſuetudinibus in forum ſuum admiſerint; vt arreſta, aliaque. Quin & olim in tribunalibus ſæcularibus, poſt cõſuetudines, ſtatuta, & edicta, tertio gradu locum fuiſſe canonibus; haud obſcuris coniectutis forte deprehendi poteſt: ſic computatio graduum more Canonico quam ciuili magis frequentata, computatio duarum quartarum, *de qua alibi,* ſolemnia teſtamẽtorum, filũ iudiciarij proceſſus, ex decretalibus magis deductum, quam Iuſtiniani volumine, ſexcenta ſunt alia, ſi non eadem mens etiam fuiſſe videatur Honor. d. c. ſuper.

13. *Stylus Curiæ Rom.*

Stylus etiam curiæ Romanæ facere ius dicitur. *c. pen. vlt. de Confirm vtil. vel mutil. & ibi* DD. & attendi debet imprimis in reſcriptis inde manantibus, *c. quam graui. x. de crim. falſ. Sanches de mat. l. 3. d.* 29. *num.* 17. præſertim ſi iuri ſit conformis. *c. ex lit. x. de conſtitut.* non cõtrarius. *c. literas x. de iur. cal.* maxime dum, quæſtio eſt de interpretatione literarum Apoſtolicarum, aut confirmationum. *Farinac.* 1. *p. dec.* 196.

14. *Concilij Tridentini authoritas.*

Eſt hic memoranda conſtitutio Pij IV. confirmatoria Concilij Tridentini, *incip. benedictus Deus. 7. Calend. febr.* 1563. qua etiam Epiſcopis mandatur obſeruantia Concilij, per cenſuras, appellatione poſtpoſita, decreta concilij exequendo, & altera eiuſdem declaratoria de tempore obligationis Concilij ſez. cal. mart. 1564. *Inc. ſicut ad. data* 15. *Cal. Aug. a.* 5. denique tertia 13. *Calend. martij* 1564. reuocatoria priuilegiorum, exemtionum, immunitatum, facultatum, conſeruatoriarum, indultorum, confeſſionalium, maris magni, & aliarum quarumcumque ſimilium gratiarum quibuſcumque locis & perſonis conceſſarum; quatenus contrariantur decretis Concilij Tridentini; & annullatoria omnium in contrarium geſtorum, à tempore quo illud cepit obligare. Gregorius etiam XIII. *conſtitut. incip. in tanta,* omnia priuilegia etiam à Pio V. regularibus cõceſſa reduxit ad terminos

eiuſ-

eiuſdem Concilij.idemque Pontifex *conſtuut.incip.inter* 1584.edidit aduerſus iurantes cõtraria decretis Concilij Tridentini, atque alia's illicita, impoſſibilia, & damnôſa eccleſiaſticæ libertati, & introductus eſt ſtylus Curiæ Romanæ, vt hodie in confirmationibus priuilegiorum inſeratur clauſula; *quatenus ſunt in vſu, & decretis Concilij Tridentini non aduerſentur*; vt non facile quidquam recipiendum ſit aduerſus eadem decreta, ſine expreſſa (quæ inſolita eſt) derogatione: niſi & de mente ſatis conſtet ex profeſſo, aut id, quod agatur tale ſit, vt ſtare non poſſit cum eiuſdem decretis, propter legem *vbi repugnantia D. de reg. iur.* & Sixtus V. 23. *martij.* 1584 *conſtitut. incip. immenſa* quo minus deuiaretur à Tridentino vetuit conſtitutiones prouincialium conciliorum euulgari ſine approbatione Romanæ ſedis. & facultatem à Pio IV. tributam S. congregationi quoad interpretationem Concilij Tridentini latius declarauit quamquam enim Concilium Tridentinum *ſ.25. in fin. de recipiendis decretis Concilij c. tauta. verſic. quod ſi* ſperauerat nihil emerſurum quod declarationem aut definitionem requireret; ſi tamen ſecus contingeret, confidit Pontifice [illegible]turum, vt euocatis ex illis præſertim prouincijs, vnde difficultas orta fuerit, ijs, quos ei[illegible] negotio tractando viderit expedire, vel etiam Concilij generalis celebratione, ſi neceſſarium iudicauerit, aut commodiore quacumque ratione ei viſum fuerit, conſulatur. & conſequenter Pius IV *d. bulla confirmatoria verſic. nos enim* difficultates omnes ſibi decidentes reſeruauerat, tamen nullum exinde concilium generale celebratum eſt, nec euocationes ex prouincijs frequentatæ, ſed inſtituta Romæ S. Congregatio, quæ ex nutu Pontificis decreta Concilij interpretaretur.

DE RESCRIPTIS.

NE perſonæ non vndequaque idoneæ † pro Iudicibus impetrentur innouat Concil. 1.
Trident. *ſ.25 c.10.* Conſtit. Pontif. 8. *in c. ſtatutum de reſcrip. in 6.* vt in ſingulis Synodis *Deſignatio*
prouincialibus aut dioceſanis, aut dum eæ non celebrantur, ab Epiſcopo, cum conſilio *Iudicum*
Cap. in ſingulis dioceſibus, ſaltem quatuor aut plures perſonæ *iuxta d. c. ſtatutum* qualifi- *dioceſano rum.*
catæ deſignentur: tranſmiſſis eorum nominibus ad ſedem Apoſtolicam; Vt ijs præter lo-
[illegible]orum Ordinarios cauſæ Eccleſiaſticæ committantur: tam à Summo Pontifice, quã eius
Nuncio: & alijs commiſſæ delegationes ſubreptitiæ habentur. *qua de replenius diximus 1.*
off. de Iud. deleg. Iudices autem vniuerſim ſynodus Trid. monet, vt terminandis cauſis 2.
quanta fieri poterit breuitate ſtudeant, excluſis litigatorum ad protelandas lites artibus. *Officium.*
[illegible]orro Iudex delegatus tenetur aſſeſſorem aſſumere, ſi indiget, quod eius conſcientiæ re-
quiritur, *d. c. ſtatutum* §. *aſſeſſorem*, verum ſi ſit Theologus, tenetur requiſitus: *ex conſt. Leon.* 3.
in Conc. Lat. quæ incip. Regimini, in verb. Iudices autẽ & c[illegible] ſeruatores à ſede Apoſtolica deputati, ſi in *Aſſeſſor.*
[illegible]ro iuriuni graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectum ab ipſis partibus vel earum altera
[illegible]ſita aſſumere, & [illegible]cundum eius relationem iudicare teneantur. M. Ant. in pr. c. 70.
[illegible] dignitate Eccleſiaſtica † vt ſint qui delegantur requirit d. c. *ſtatutum.* In qua eſſe re- 4.
[illegible]ntur Canonici Eccl. Cathed. propter eorum præeminentiam, ob quam ipſi ſoli ab *Qualitas.*
[illegible]ſcopo recipiuntur ad oſculum *ex cap. dilecto de preb.* quod in feudalibus eſt ſignum ma-
[illegible]obilitatis vaſalli, ſi dominus eum inueſtiens ad oſculum recipit. *Choppin. ad Conſ.*

 Andeg.

Andeg.l.2.t.1.numer.5.6. vt Comitem Flandriæ debuit Rex Galliæ cum ſub eius imperio eſſet. *Iacob.Marcb.in deſc.Fland.l.2.de Ritibus Dominatus meum 1.* vnde forte & glottas ſolent Canonicæ Montenſes & Niuellanæ quod in Inauguratione Principum noſtrorum ſingulæ ſoleant ad oſculum illorum vocari. ſed eſt etiam obedientia & fidelitas quam vaſallus nobilis recepto oſculo Domino promittit, & profitetur. vnde inſignem Iudæ impietatem & feloniam Chriſtus non omiſit inter pauca verba nouiſſima redarguere, quod ſigno fidelitatis, pro indicio proditionis abuſus, *oſculo filium hominis traderet.* Abbas immediate ad Sedem Apoſtolicam ſpectans cum oſculo à Papa recipitur. *cap.12. de Priuil.* Nero Imp. Tiridatem Armeniæ Regem admiſit ad genua, alleuatumque exoſculatus eſt. *Suet.cap.13.* Manus porrectio & oſculatio ſunt hominij ſymbola, quibus veteres in pleriſque cauſis vtebantur. *quæ plura enarrat, Ragueau en ſon Indice des droicts Royaux. v. Bouche, & faire l'hommage de bouche, & in v. Rain. & par Rain. & par baſton.*

5\. *Diſpenſationes ordinarius cōmittendæ.* Diſpenſationes † quacumque authoritate concedendæ ſi extra Romanam curiam committuntur delegandæ ſunt Ordinarijs eorum, qui eas impetrant: quæ gratioſe conceduntur. ab eiſdem ordinarijs tanquam delegatis Apoſtolicis, ſummarie & extraiudicialiter cognoſcuntur, an preces ſubreptionis, vel obreptionis vitio non ſubiaceant. *Trid. ſ.22.c.5.* ſed hoc locum habet tantum in foro externo, non in interno, in quo conceſſæ diſpenſationes ſoli confeſſario præſentantur, cui ſoli inſcribuntur, quod in praxi receptum teſtatur Sa *in verb.diſpenſatio.§.5.Sanchez lib.8.d.34.num.22.de Matrim.* Poſtquam de criminalibus cauſis Concilium *Trid.ſ.13.* multa prudenter decreuiſſet, ad vitandam vlterius impunitatem.*c.5.* ſtatuit vt gratiæ aduerſus Epiſcoporum iudicia, mendaciter obtentæ per Epiſcopos cognoſcantur, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatos: & poſtquam per falſi narrationem, aut veri taciturnitatem obtentas eſſe legitime conſtiterit; non admittant. veri taciturnitas hic conſiderari poteſt frequenter, quod facta non ſit mentio iterati criminis, eiuſque punitionis, aut condonationis. *citati a Barboſ. in collect. ad d. cap.5.*

6\. *Quis etiam commutationes vltimarum voluntatū reuident.* Gregorius etiam XIII. declarauit *ob c.20.ſ.24.* Concil. Trid. non vitiari reſcripta Apoſtolica, quibus prouiſiones antequam ſub plumbo factæ de beneficijs ipſi reſeruatis, executioni debitæ demandentur, per literas in forma breuis ſub annulo piſcatoris ſuper capienda poſſeſſione, & mandata huiuſmodi executiua effectum ſortiantur, etiam ex ſummaria cognitione, brachij ſæcularis auxilium inuocando. ſed huiuſmodi prouiſionalium diplomatum beneficiariorum vſus in Belgio vix obtinet: tum ob edicta quæ placitum Regium executioni præuium requirunt: tum ob interdicta poſſeſſoria, quæ à regijs tribunalibus prouiſionaliter, aut definitiue peti, & impetrari hic fere à litigantibus ſolent.

In commutationibus † etiam vltimarum voluntatum, quæ non niſi ex iuſta & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ, ſummarie & extraiudicialiter cognoſcere debent, nihil in precibus, tacita veritate vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum, priuſquam commutationes prædictæ executioni demandentur. *ſ.22. cap.6.Trid.* Eſt omnis odioſa commutatio, niſi ad iuuandam defuncti voluntatem fiat: & ideo non niſi ex ea fere cauſa Ordinario permiſſa. *Rixius in prax Epiſ.dec.576.*

7\. *De impe-* Innoc. VIII. graues † pœnas ſanxit in eos, qui reſcriptorum & mandatorum Apoſtolicorum executionem impediunt. 8. *Cal.Octobr.*1491. Leo X. omnia ſtatuta & ordinationes,

nes, quæ ſiunt in iniuriam executionis reſcriptorum & litterarum Apoſtolicarum, nullius eſſe roboris vel momenti declarat *Cal. Martij* 1518. Clemens VII. perſonas excommunicat, loca interdicto ſupponit, quorum conſenſu, fauore & conatu litteræ, & reſcripta Apoſtolica ſine executione remanent. 4. *Cal. Ian.* 1533. *Quas tres Conſtit. refert P. Matth. in Sept. D. l. 1. t. 2. c. 1* & 3. Hodie quicumque curſum literarum Apoſtolicarum impediunt, in Cœna Domini excommunicantur. *Vt in bulla cœnæ* §. 26. Itaque ſi quis recurrit ad curiam ſæcularem, & obtinet inhibitionem, eo ipſo eſt excommunicatus; etiam priori Iure. *c. nouerit. c. grauem de ſent. excom.* neque excuſare conſuetudinem antiquiſſimam, ſed vt improbam, & ſacris Canonibus inimicam reijciendam eſſe cenſuit Rota: niſi forte in defenſione poſſeſſorij, & quibus caſibus propria authoritate quis ſe poſſet defendere, implorando tunc nudum auxilium, non exercitium Iuriſdictionis; vt eſt in inhibitionibus, quam ſæcularis vt inferior nec actu nec habitu habet in Eccleſiam. *Farin. crim. deciſ.* 103. niſi quatenus œconomicam tantum cognitionem tanquam patriſf. non iudicis præ ſe ferant, qualem inſpectionem in clerum, vt politici corporis partem, Principes duntaxat habent.

dientibus curſum reſcriptorũ, litterarumq; Apoſtolicarum.

Vtinam Eccleſiaſtici recurſibus huiuſmodi cauſam ipſi nunquam darent, & ſæculares quaſi ad tuendam aliquorum innocentiam aliquando liceant, paſſim non vterētur, aut abuterentur! Ioan. Azor. *Inſtit. moral. l. 5. c.* 14. moderate Couarruiæ reſpondet, qui *t* 2. *pract. q. c. 35. num.* 3. 4. 5. ex vſu eos defendit, qui curſum litterarum Apoſtolicarum impediunt, donec conſtet eas iuri & patriæ priuilegijs non aduerſari, ſaltem donec Pontifex informetur, &c. Sed recurſus, caſſationes, vel appellationes tanquam ab abuſu in re tantum graui & illuſtri admittendis aſſerit. *Ragneau en ſon Indice des droicts Royaux: In Verb. Appellations, comme d'abus.* Alioquin via ordinaria vtendum eſſe, & procuratorem Regium ita Curiæ propoſuiſſe. Anno vero 1617. Epiſcop. Aturenſis inſigni oratione ad Gall. Regem habita, præſentibus Cardinal. Sourdio & Guiſio, alijſque ab ordine Eccleſiaſtico ad Regem deputatis, votum cleri Regi expoſuit, vt appellationes ab abuſu eatenus intra ſepta coerceret, quatenus ei ſua ſalus chara eſſet. In Brabantia alijſque pluribus ditionibus vtuntur caſſationibus executionum litterarum, quæ ſine Principis placito fiunt, vbi interuenire debet; & ſi quid Ordinarij contra ſæcularem Iuriſdictionem decernunt. In Arteſia appellationes vt ab abuſu interponuntur, quod ex praxi Galliæ quando olim ei ſubfuit, receptum fuit, (in qua appellationes ab abuſu ſub Ludouico XII. cœperunt, ſaltem ſub eo nomine & frequentia, vti nunc ſunt, *Paſquier en ſes Recherches l. 3. c. 7.*) Sed intereſt nonnihil, Galli appellant vt ab abuſu, etiam, quando Iudex Eccleſiaſticus in materia ad forum ſuum ſpectante definitiuam ſententiam tulit, quaſi contra ... & veteres canones pronunciatum ſit: quo vſque caſſationes hactenus porrectæ non ...t, neque porrigi poſſe laxus alioquin ſatis ſingulari capite defendit Ceuallos. At oppo...t Galli regem eſſe protectorem Eccleſiæ Gallicanæ, libertatis, & veterum canon...n, adeoque ſi quid contra ea fiat, ad eum ſpectare cognitionem & emendationem. 8.
...in ijſdem † modo, & figura procederet hoc argumentum, Chriſtus Petro adeo... Pontifici commendauit oues ſuas, earum cuſtodiam & defenſionem. Itaque ſi oues ...ubantur, aut per iniquorum Iudicum ſecularium ſententias opprimantur, poteſt ...tifex cognoſcere & emendare, ad quem fere modum argumentatur Innoc. III. *in c. ... de Iud.* quem tamen non recipiunt, ſed imo Maieſtatis damnant, ſi quis ad Pontificē recur-

Appellationes tanquam ab abuſu & Caſſationes.

recurrat. *Papon.l.22.Arr.tit.1.art.2.* Patiantur ergo niſi alio ipſos iure vti, aliud in alios ſtatuere æquum cenſeant, nec ſuam ratiocinationem admitti. Sane quando Iudex Eccleſiaſticus cenſuram inflixit, aut cõminatus eſt; & ſæcularis mandat caſſari, non tantum Iudicẽ & partẽ petentem pœnas modo dictas incurrere, ſed nec reipſa abſolui à prioribus per caſſationem, certum mihi eſt, quando enim Eccleſia cuſtodienda non eſt more caſtrorũ: vt clero ſuo dicebat S. Thomas Cantuarienſ. cum illius ſicarios vi pellere cœptitarent; Iudex eccleſiaſticus cedit potentiæ gladij ſæcularis, acta quidem ſua lingua caſſat, mentem incaſſatam gerit. Neque Iudex ſecularis amplius ſtatuere poteſt, nam in animam & voluntatem interiorem nullum ei Ius eſt, etiam qua in re ei ius eſt. *Animam non poſſunt occidere, inquit Chriſtus. Mat.10.* Sic condemnatus ad palinodiam, ſententiæ ſatisfacit, dum lingua reuocat, & ſi opinionem, animumque non mutet. *Nefas* (inquit Conc. Trid.ſ.25.c.3.) *ſit ſaculari cuilibet magiſtratui prohibere eccleſiaſtico Iudici, ne quem excommunicet, aut mandare vt latam excommunicationem reuocet.*

DE ELECTIONE.

1. *Electio ad quos olim ſpectauerit.*

IN Epiſcoporum † electione tempora magnam variationem induxerunt, primo ipſi Apoſtoli ſucceſſores ſibi elegerunt, deinde clerus ſimul conueniens deſignauit, aliquando clerus ſimul & populus, aliquando ad populi poſtulationem clerus: tandem ſancitum, vt clerus ſolus eligeret, laicis excluſis; denique ad ſola Canonicorum Collegia excluſis alijs beneficiarijs ius translatum eſt, & hoc diu durauit, & etiamnum in Germania obtinet, deinde id ius Imperatoribus, Regibus datum eſt (vnde factum vt Regum aulam Epiſcopi ſectarentur, quod nunquam ſatis olim prohiberi poterat) nec niſi probati à Rege ſacrari poterant, quam probationem Inueſtituram vocabant, dato annulo, & porrecto baculo, quod iuscum Leo IX. Greg. VII. alijque Pontifices ad clerum reuocarunt; præteritis Principibus: grauia diſſidia inter Pontificatum & Imperium excitata ſunt. multũ enim decedebat authoritati principum, cum tantæ, tam multæ, & tam amplæ dignitates apud eos deſinerent poſtulari, & Romam deuolueretur ambitus. Vnde S. Bernard. de conſ.l.3.cap.3. egregie in illum inuehitur, *an non*, inquit, *limina Apoſtolorum, plus iam ambitio quam deuotio erit, an non vocibus eius veſtrum tota die reſultat palatium, an non quaſtibus eius tota legum Canonumque diſciplina inſultat, an nõ ſpolijs eius omnis Italica inhiat inexplebili auiditate rapacitas?*

2. *Ad quos hodie?*

Quas mutationes † diſerte enarrat *Azor. Inſt. Moral. part.2. lib.3.c.17.q.3.* Hodie in pleriſque regnis *vt Hiſpania, Gallia*, rurſum ac in hoc Belgio ex indulto Pontificum maxime Adriani VI. & Leon. X. Pij IV. principes nominant perſonas ſibi probatas, non ad Epiſcopatus tantum, ſed ad omnes primas etiam dignitates ſeculares, & regulares. In Italia paſſim Pontifex omiſſa electione Epiſcopos aſſumit; vt exiguus ibi vſus ſit electionum. Nominati tamen eas debent habere qualitates, quæ in electis à ſacris Canonibus & Conc. l. Trid. requiruntur. in qua re noſtri Principes (Deo laus ipſiſque principibus) adeo ſunt circumſpecti & religioſi ad inuidiam aliorum regum, vt neminem non iure probandum, & de facto poſtea probatum ac confirmatum vnquam deſignarint.

3. Epiſcopi in ijs ſedibus vbi Regalia † locum habent, vti in Tornacenſi (nam alias in

Bel-

Ep[illegible]ſcopi (ſcio) vbi à ſede Apoſtolica ſunt confirmati, manus Regiæ relaxationem petere debent: quæ fit præſtito fidelitatis ſolito iuramento, in manibus Officiarij Principalis. Id quod credẽdum eſt à feudis originem traxiſſe. nec forte tam abſonum a ratione eſt, quam & olim & hodie id quidam pinxerunt: nec ex toto tam probabile, quam alij. Vt enim vacantis feudi fructus domini ſunt, donec vaſallus præſtiterit homagium, (quod nõ in qualitate Epiſcopi faciũt, ne Iupiter Cæſari ſeruiat, ſed in qualitate poſſeſſorum bonorum feudali nexu aſtrictorum,) Regalia enim locum non habent niſi vbi principem fundatorem eſſe conſtat, adeoque temporalitatem ab eo profectam, & vt talem ſemper recognoſci a nouo ſucceſſore æquum eſt. Sic conſtat Chilpericum Regem Galliæ fundaſſe & dotaſſe Tornacenſ. Eccleſiam: In Regum autem Galliæ Regalia principes noſtri ſucceſſerunt, ex tractatu Car. V. & Franc. I. Cameraci inito anno 1529. quanquam olim Philippus Pulcher Archidux contra Franc. I. Galliæ regem contenderit regalia in tota Flandria adeoque in ſede Tornacenſi locum non habere. Verum quod principes manus ad collationes extendunt, quæ non à donatione maiorum, ſed à ſacra præfectura dependent, quaſi in fructu ſint, excedunt: niſi id faciant ex priuilegio, vti refert Epo B[illegible]ius de Regal. numer. 22. Bonif 8. hæc verba, *collatio beneficiorum ſpiritualis [illegible] ſecus credentes hæreticos reputamus*. qualia Ægidius Magiſter c. 1. refert *tract. de Reg.* ſed ſi talia, tantum forte perſonalia, ſaltem reuocabilia ſunt, (vt reuocata fuiſſe mox in Gallia dicam,) & ex immemoriali vſu præſumuntur *B[illegible] et. de Reg. num. 62. & ſeq.* In Imperio quidem moderatius agitur; vt Epiſcopi qui & principes ſint, vt ſunt plerique, ſtatim per ſe vel alios iuramenta debita præſtant quidem, & Regalia ac feuda ſua releuant; non tamen vacante ſede temporalitas ad manum Imp. ponitur, ſed Cap. adminiſtrat pro ſucceſſore: ſed id forte qui Pontifices Germanos Impp. Feder. Henr. &c. ſuperarunt: Bonif. VIII. Philippum Pulchrum aut ſucceſſores non item: quin & deinde priuilegijs auxerũt, quibus his temporibus adeo Reges Galliæ abuſi narrantur, vt Epiſcopatus idiotis, Abbatias coniugatis, imo virorum fœminis, & contra, quin & ad ſacros fontes, denique hæreticis contulerint, quæ nec de illis Impp. leguntur. At vero Bonifacius VIII. vt refert *Gulielmus* de Nangiaco in ſua hiſtoria Regum Galliæ manuſ. ſub Philipp. Pulchro beneficium Regaliæ illi, & primo ſæcedi tantum contulerat, pro bello ſacro, & quatenus eorum conſcientiæ neceſſarium ad belli ſumptus videretur, vt dicit eum Litteras Pontificias recitaſſe in procerum conuentu; poſtea reuocauit, cum vidit magis contra quam pro Eccleſia eum niti: etſi ei protectionem & cuſtodiam antiquitus habitam conniuendo permitteret. Hanc puto veram originem Regaliæ, quanquam Carolo Magno à ſede Apoſtolica inueſtitura non Epiſcoporum tantum, ſed & ipſius Papæ conceſſa fuerat, cui etſi quo ad Papam renunciauit Ludouic. non tamen vlterius. *c. Hadrianus c. in Synodo c. Ego Ludouicus 63 diſt.* atque inde pullularunt initia, quæ deinceps accreuerunt, vt poſtea in poſſeſſionem abierint luculentiorem. *vt videre eſt apud AEgid. le Maiſtre tract. de Regal. cap. 1. & 2.* Et licet dicatur in ea contentione Bonifacij VIII. & Pulchri recurſum ad Anglos, vt diſceretur quomodo illi vterentur: *[illegible]. ſpon. arr. l. 2. tit. 3. arr* 1. tamen credo eandem originem habere, quia idem Nangiacus refert Eduardum Regem Angliæ copioſiſſimum exercitium conſcripſiſſe pauco ante tempore ſub titulo iuuandæ terræ ſanctæ, etſi eum aduerſus Gallos poſtmodum duxerit, vt facile creditu ſit, & hunc à ſede Apoſtolica Regaliæ priuilegium obtinuiſſe in eum finem. Enimuero, Regaliam nemo iure ſatis defendit hactenus, ſed recurrendo ad antiquam

Vbi locum Regalia quod Epiſcopi [illegible] confirmatis.

quam

quam conſuetudinem, quam argumentis hodie non deſtrues. Epo Boëtius in *heroic. quæſt.* oppugnat, & eum rurſum Choppin. *de ſac. pol. l. 1. tit. 7. num. 11. & ſeq.* ſed negat vllum vnquam priuilegium datum quod ex Nangiaco nunc probauimus. vult enim Iure competere, ne exhibitio priuilegij indici poſſit. Quod autem fidelitas & homagium exigatur, & eis præſtitis ſigna poſſeſſionis tradantur, Archiepiſcopus Treuerenſ. ad Paſchalem PP. (vt refert *Choppin. l. 1. tit. 2. num. 13. de ſac. pol.*) non mirum, eſſe, inquit, *etenim ciuitates, caſtella, marchias, telonea, & quæque Imperatoriæ dignitatis nullo modo aliter debent occupari.* Quod ſi autem in fundatione id prouiſum eſt, nihil eſt dubij: cum ad homagium faciendum Abbatiſſæ egreſſum è Monaſterio permittat Bonif. VIII. *cap. vn. §. verum de regu. in 6. c. generali 13. de el. in 6. cap. præterea. 23. de iur. patron. c. veniens de accuſ. quæ ic. examinat Boet. vbi ſupra*, cum etiã non diſplicuit Pontificibus, Comitibus, Flandriæ, & Angliæ Regibus & Franciæ collationem non præſentationem tantum *Boet. de Reg. in princ.* beneficiorum quorundam habere: *c. 40. de teſtib. c. vlt. de conc. Eccleſ. non vac.* cum alioqui tantum patronis competat præſentatio. *c. cum inter de conſuet. c. ad ſupplicationem de Renunc. c. dilectus. 34. de præb.* In reliquis manet manebitque controuerſia. Principes noſtri cum ad Epiſcopatum aliquem nominant, præfantur, ſe id facere vigore Regaliæ, indulti Apoſtolici, ſeu quo alio iure ſibi competente: Pontifex in litteris confirmationis prouidet nominato in vim indulti Apoſtolici, omiſſa Regaliæ mentione, vtpote quaſi reiectæ; ſi non agnitæ.

4. *Electio Papæ.* Si Deus in Angelis ſuis † reperit prauitatẽ, non miremur ſi per illicita ad ſummum Apoſtolatus apicem aliquando itũ eſt. Iul. II. in Conc. Later. declarauit electionem Pontificis nullam eſſe, ſi ſymoniaca nundinatione inducta ſit, ſic electum eſſe exauthorandũ, cum omnibus ſuis ſequacibus & complicibus Cardinalibus, nemo ei obedire tenetur, ſed noua electione è ſolio turbandus eſt; proxenetæ & conſcij, vt rei Maieſtatis pœnis ſubijciuntur. *quas conſt. refert P. Matth. S. D. h. t. c. 1. n. 3.* Clemens VII. binas etiam Conſtit. edidit de pontificis electione. Pius IV. aliam, *incip. in eligendis,* de conclauis reformatione. Gregor. XIV. vetat ſponſiones ſuper electione, vita, aut morte Pont. aut creatione Cardinalium.

Gregorius XV. 7. *Cal. Decemb.* 1621. pro electione Pontificis Romani inſignem conſtitutionem edidit, quoad Iuramentum de eligendo, quem ſecundum Deum eligi debere iudicauerint, numerum, ſcedulas ſecretas, acceſſum, ſcrutatores, ægrotos, pactiones., fœdera, minas, ſigna, conſtitutionis immutabilitatem, & de ea ſeruanda Cardinalium Iuramentum, aliaque quæ ad ſanctam electionem pertinere poſſint.

5. *Proceſſus Electorum Epiſcoporum.* Eiuſdem Gregor. XIV. † exſtat conſtit. (*quam refert Quar. verb. elect.*) continens formam faciendi à Nuncijs Prouinciarum, aut electorum Ordinarijs, Trid. *ſeſſ. 22. c. 2.* proceſſum & inquiſitiones ex præſcripto Concilij Trident. ſuper promouendis ad regimina Eccleſiarum Cathedralium, & ſuperiorum, ſeu monaſteriorum & ad cæteras dignitates. *Inc. Onus.* Itaque circa taliter promouendos Concil. Trid ſtatuit primum *ſeſſ. 7. c. 1.* vt ad Cathedralium eccleſiarum regimen nullus, niſi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarumque ſcientia, iuxta conſtitutionem Alexandri III. *quæ incipit cum in cunctis* in Concil. Later. promulgatam, præditus aſſumatur. ex matrimonio quamuis ſubſequenti legitimo natus recipitur in Epiſcopum, & ſi non æque in Cardinalem, *ex conſtitutione Sixti V. incip. poſtquam 3. non. dec. 1595. citatã à Barboſ. ad d. c. 1. in collect. DD.* ætate eſt matura is, qui trigeſimum ætatis annum exegit *d. c. cum in cunctis d. conſt. Greg. XIV. onus.*

Etſi

Et *ſeſſ.24.c.1.* vt mortuo Epiſcopo † ſtatim preces indicantur, quibus bonus à Deo paſtor poſtuletur. Hortatur omnes ad quos electio, ſeu quæuis prouiſio ſpectat, vt non ex humano affectu, ſed exigentibus meritis, quos digniores & Eccleſiæ magis vtiles iudicauerint, præfici curent, alioqui peccatis alienis communicaturi. Denique legitimos, vita, ætate, doctrina cæteriſque qualitatibus iuxta canones, & eam ſynodum requiſitis prædios, & ſetium examen, & inquiſitio fiat, relatio in conſiſtorio, Cardinalis referentis, & ſuorum aliorum ſubſcriptio, & aſſeueratio ſub periculo ſalutis æternæ, quod certo exiſtiment electos idoneos eſſe, qui Eccleſijs præficiantur, & iudicium tamen, vt non præcipitetur, in aliud Conſiſtorium differatur. *d.c.1.* quæ fere eadem Leo X. *in Concil. Lateran.* ordinauit *vt refert P. Matth.h.t.c.4* Ad hæc *c.2.ſeſſ.22.* requiritur vt electus fuerit antea in ſacro ordine ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutus, vti Concil. Aurel.5.can.9.annum requirit Innoc.III. *c.à multis † de æt.& qual.ord.* ſub diaconatum exigit non præciſum eius ordinis, ſuſcepti tempus. Scientia vero præter hæc eiuſmodi polleat, vt muneris ſibi iniungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere. Ideoque antea in Vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia vel iure canonico merito ſit promotus, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio idoneus, ad alios docendos oſtendatur; quod ſi regularis fuerit, à ſuperioribus ſuæ religionis ſimilem fidem habeat. 6. *Qualitas eligendorũ.*

7. *Qualitas Cardinalium.* Leo X. in Conc. Lat. ſtatuit, † vt Cardinales claris virtutibus & integris moribus illuſtres ſint, *P. Matth. ſept. D. L.1.t.4.c.4.* & de eorundem numero, ordine, tempore, ætate, qualitate extat Conſtit. Sixt. V. *Inc poſtquam* & alia *Inc. Religioſa.* & in *eod. c.1.ſ.24.* Trid. Conc. *circa finem.* ſtatuitur, vt qualitates à Conc. in Epiſcopis requiſitæ in Cardinalibus etiam inueniantur.

Inter quas eſt ætas 30. annorum, quam ideo cenſent aliqui in ijs eſſe debere; ſed alij exiſtimant ſufficere in Cardinali Diacono 23. annum inceptum, in Card. Presbytero 25. in Card. Epiſcopo 30. expletum *refert* Azor. *Inſt. mor. p.2.l.6.c.5.q.10.* Concil. Trid. *vbi ſupra* & Baſil. requirit & illud, vt Cardinales ex omnibus nationibus ſumantur (quantum commode fieri poterit) cum repræſentent vniuerſalis Eccleſiæ ſenatum, ſupremi capitis generales Conſiliarij. (Vnde Pius V. ex decreto Bonif. decreuit reum eſſe læſæ Maieſt. & puniri, qui Cardinalem hoſtiliter offenderit, *P. Mat. Sep. D. l.1.t.4.c.3.*) quanquã omnes Chriſtianæ Gentes ſimul non ſoleant tertiam partem numeri facere, quem faciunt Itali. & Concil. Baſil. *ſ.23.* voluit aliquando ne tanto numero eſſent Card. quo & olim & nunc videntur, ſed 24. non excederent, ne per multitudinem dignitas vileſceret.

Idem Conc. Baſil. cenſuit quoad doctrinam Cardinalium vt ſint eruditi in Iure diuino vel humano: & denique, inquit, tertia vel quarta pars de Magiſtris vel Licentiatis in ſacra ſcriptura. Inter Cardin. autem eſſe aliqui poterunt admodum perilluſtres, filij, fratres, aut nepotes, regum ſeu magnorum principum, in quibus cum circumſpectione & maturitate morum competens literatura ſufficiat. Hactenus Conc. Ab his enim in temporalibus Eccleſiæ maieſtas & ſtabilimentum accedit. Alioquin Dominus Moyſi. *Exod.* dixit, Prouide *de omni plebe* viros *ſapientes & timentes Deum,* in quibus *ſit veritas.*

Lites Cardinalium (vt vno verbo parergõs id hic dicatur) Pontifici reſeruantur à Paulo V. *P. Matth. vbi ſupra c.4.* ſumptus funebres excedere non debent 150. flor. Leo *ibid.10.* ſed ille valor nunc non ſufficit. tota eorum familia cultu illuſtris modeſtiæ enitere debet. *idem Leo ib.c.5.* denique hoc ad formam creationis Cardinalium ſpectat, vt non

prius rata ſit, quam Cardinalatus inſignia acceſſerint. Eugen. ex Conſtant. Concil. *apud P. Matth. vbi ſupra cap.* 1.

8. Leo X. apud P. Matth. *in ſept. D. h. t. c.* 4. vt monaſterijs præficiendi, vndequaque idonei, dignique ſint, decreuit.

Præficiendorum monaſteriis qualitas Confirmatio.

Et Concil. Trid. *ſ.* 25. *cap.* 2. *de reſ. reg.* vt his qui ſuos conuentus habent, regulares perſonæ eiuſdem ordinis expreſſe profeſſæ præficiantur, quod ante conſtitutum à Bonif. VIII. *in c. nullus de elect. in* 6.

Pius IV. omnes electiones ſuperiorum qualſumcumque Conuentualium Eccleſiarum Romæ voluit confirmari. *P. Matth. ibid. ca.* 5. literis deſuper in forma expeditis, quod in omnibus prouiſionibus, quæ Romæ obtineri debent, locum vindicat, & ſtatutum fuit à Iulio III. & extat etiam Breue Pij V. ſed ea confirmatio hic non ſolet a Pontifice peti, ſi in Conſiſtorialibus abbatijs, ſed impræſentiarum mota eſt difficultas circa hoc, & nondum deciſa. præſertim quod in Indulto Caroli V. Philip. II. & Alberti, de nominando ad primas dignitates habeatur, quod ſic nominati à ſua Sanctitate obtinebunt confirmationem, ſed vſus tamen hoc hactenus, vt dixi, non recepit, niſi quod ſtante controuerſia an. 1617. Abbas S. Gisleni Romæ confirmationem petierit Et quidam alij deinceps. potuit quidem Pontifex modum adijcere quem voluit ſuæ liberalitati, quē Principibus exhibuit: ſed quod inter eos agebatur: Ius aliorum non præiudicabat. quorum vniuerſi plerumque Ordines ex Inſtituto à S. ſede confirmato alijs legibus vtebantur. quouſque magis diſerte à Pontifice bene informato fuerit expreſſum. non enim facile creditur vno verbo leges plurium ſimul ordinum tanta deliberatione ſancitas voluiſſe ſubuertere, præſertim dum augendæ diſciplinæ cauſa non apparet.

Forma eligendi temporal. iuger.

In electione † ſuperiorum quorumcumque, Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatiſſarum procedi debet per vota ſecreta, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur, nec licet Prouinciales, Abbates, Priores, aut alios quoſcunque titulares ad effectum electionis faciendæ conſtituere, aut voces abſentium ſupplere, alioqui electio irrita eſt; & qui electionem ita de ſe fieri permiſerit, ad omnia in Religione officia inhabilis; facultates contrariæ conceſſæ abrogatæ, concedendæ ſubreptitiæ declarantur. non tamen prohibet Concil. quo minus locum habeant Inſtituta Religionum, in quibus datur facultas ſuperioribus abſentibus, & legitime impeditis, vt mittant ad generalem Conuentum, alium religioſum, qui tanquam eorum procurator, ſuo loco & nomine in electione ſuffragiũ ferat, vt in conſtit. Minimorum habetur. *Azor. Inſt. moral. l.* 12. *c.* 18. *q.* 39. porro ſecretum hoc nõ violatur, quamuis ſuperior per ſe, aut deputatos aſſumpto etiam vno, alteroque vota recipiat, & poſtmodũ inter ſe conferat: quin etſi eligentium aliquis ante electionem de ea tractet, de eligendorum meritis proponat, inclinationem in hunc vel illum aliquatenus ſignificet, dummodo nihil certum addicat, paciſcaturue, ſed in futuram electionem liber permaneat. alioquin vel vnius ſuffragij publicationē irritare electionem dicitur Rota cenſuiſſe. *in dicta cauſa S. Maximini.* quod quidem ſummi rigoris exiſtimem eſſe, facultatemque præbere poſſe, vt foret in poteſtate alicuius electionē alias rite factam irritare, & quidem ita Conciliũ vota vult eſſe ſecreta, vt ſingulorum eligentium nomina numquam publicentur: adeoque in literis confirmationis exprimi illa nullatenus poſſint, vt id ſi fiat, electionem irritari deciſum referatur. quod tamen non æque obtinuerit, ſi poſt confirmationem, atque rem totam rite peractam eligentes aliqui ſua vota publicauerint. quamquam enim id ſit

aduerſus intentionem Concilij, in verbis; *nunquam publicentur*: tamen extra cauſam finalem eſt illius decreti, in verbis; *quo omnia recte & ſine vlla fraude fiant.* is finis cum electione rite facta confirmataque obtentus ſit; eam quæ ex poſt facto accidunt, infectam ſeu nullam facere nequeunt. alioquin in poteſtate cuiuslibet fuerit canonicas electiones annullare. quod foret abſurdum. admittendum eſt tamen eum, qui conſcius fuerit electionis non ſecreto de ſe factæ, admittere prælaturam non poſſe. quod ſi ante ipſam electionem conſcius ita ſe creari permiſerit, ad omnia religionis officia à Concilio inhabilitatur: quod ſi id poſt confirmationem demum reſciderit, dimittere officium teneri; aut petere à Pontifice confirmationem deciſum referunt citati *ibid. numer.* 9. nec ignorantiam huius decreti ſanare nullitatem. *num.* 16. quamquam dum citra electi culpam electio facta eſt, & ſufficiens fuit eligentium conſenſus, in bona fide electo poſtea nullitatem reſciſcente, in foro interno benignior forte ſententia recipi queat. Electioni præmittendus eſt tractatus conſultorius, *c. Geneſi de elect.* ita tamen, vt abſit ambitio, & ſolicitatio per ſe, aut ſuos. *c. per inquiſitionẽ eod.* adeo vt ante electionem nec requiſitus quis electioni poſſit conſentire. *c. cum poſt. eod.* & quamuis hodie electiones regulariter fiant per vota ſecreta: *Trid. ſ. 25. c. 6. de reg.* id tamen deliberationem non vetat; ſed vota non ſecreta. & ſic intelligenda ſunt ſtatuta quorundam Ordinum prohibentia præuios tractatus: nam exaudienda ſunt de ſolicitatione, pacto, ambitione. *Diana p. 2. t. 2. Miſc. r. 37.*

Per decretum autem Concil. Trid. *ſ. 25. de Reg. c. 6.* cenſet H. *Caniſ. in ſum. iur. can. h. t.* ceſſare controuerſiam, an forma ab Innoc. præſcripta in electione prælatorum non Epiſcoporum ſeruari debeat. Cum Innoc. ipſe tantum ad regularium prælatorum electiones produxerit. *c. quia propter. 45. x. de elect.*

Alij porro cenſent hoc c. non vlterius eſſe abrogatum, quam vt vota ſint ſecreta: reliquam formam manſiſſe intactam. & ita cenſuiſſe Rotam *in cauſa Metenſi, & ſolemniter S. Maximini Treuerenſis. citati apud Barboſam in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. 6. ſ. 25. de regular. numer.* 18. & 19. vbi *numer.* 10. *ex Nauarro dicit* caput hoc locum non habere in electione per compromiſſum, ſed ſcrutinium duntaxat, ſed compromiſſariam viam abrogatam eſſe; vt & communis acclamationis; quæ via ſpiritus S. dicebatur, ſuaderi poteſt per illa verba; *omnes ſupra dictos eligi debere per vota ſecreta, & ſi contra huius decreti conſtitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita ſit.* Vt videatur viam quamcumque aliam obſtruxiſſe, vt citati cenſent *num.* 15. Archiepiſcopi & Epiſcopi cuiuſcumque ordinis ad clauſtra ſua reuerſi ad ordinis dignitates aut officia aſſumi non poſſunt, eligentes voce actiua & paſſiua priuantur. *ex conſt. Pauli IV.*

Præſcribit quoque Conc. Trid. *c. 7. ſ. 25. de Reg* vt Abbatiſſa, & Prioriſſa, & † quocumque alio nomine præfecta, vel præpoſita appelletur, quæ caput ſit iſtius Conuentus, *Serol. verb. Abbat.* § 1. eligenda non minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſ- 9.

Abbatiſſa qualitas.

ſam profeſſionem laudabiliter vixerit; Quod ſi his qualitatibus nõ reperiatur in eodem monaſterio, ex alio eiuſdem ordinis eligi poteſt; ſi hoc etiam incommodum ſuperiori, qui electioni præeſt, videatur, ex ijs quæ in eodem monaſterio annum trigeſimum exceſſerint, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem recte vixerint, Epiſcopo vel alio ſuperiore conſentiente eligitur. Duobus vero monaſterijs, nulla præficitur. Abbatiſſa quæ per quinquennium non manſit in religione, & excedit triginta annos, ad requiſitionem earum monialium de licentia ſuperiorum poteſt confirmari. *Serol. vbi ſupra.* Conc. porro

nihil

Eligendi forma vbi non nominatur à Principe.

nihil mutauit circa eos,quibus ius competit electionis. Itaque debet eligi à monialibus eiuſdem monaſterij,*c.indemnitatibus de elect.in 6.*præter quam quod eo cap. dicitur, quod moniales quæ ſunt duodecim annorũ habeant vocẽ:quod nunc non obtinet.quia Conc. Trid.nec tacite,nec expreſſe vult eſſe profeſſam,quæ non expleuit ſexdecim annos.Cum porro d.c.indemnitatibus non niſi monialibus ipſis ſuffragium tribuat in electione; dicendum eſt præſidem non poſſe ſupplere,vel in caſu diſcordiæ, vel ſuffragiorum defectu vlla vota:niſi id forte antiquitus obtinuerit;ordinis ſtatuta,aut priuilegia permittant. Sed ſi moniales in electione fuerint diſcordes,poſſe Epiſcopum nomin[illegible]nam, quam magis idoneam iudicauerit,& ex tripartito numero duas partes concurrere debere, niſi alia fuerit loci conſuetudo, reſpondit S. Cong. *vt habet Pias. in pr. p. 2. c. 3. numer. 57* Vt fere nunc vbique eſt,electam tamen à duabus tertijs, ſine vlla mora confirmandam ſtatuit d.c.*indem.*§.1.quod eſt omnino ſeruandum,ea cui non ſuffragantur duæ; confirmatur tertia *eodem* §. ſed poſt obiecta excuſſa, vt non abſolute opus ſit duabus tertijs, pro legitima hic electione,ſed ad effectum d.§.

Gregorius XV.*Conſt.Inſcrutabili* 1622.decreuit vt Epiſcopus etiam in exemptis, cum ſuperioribus regularibus Præfectarum electionibus per ſe vel per alium,poſſit intereſſe ac præſidere. Non tamen Epiſcopo attribuit ius confirmandi præfectas, ſed illud intactum manſiſſe cenſuit S.Cong.1624.*apud Barboſam num.18.in collect.DD. ad Concil. Trid. ad d.c.7.*

Extat autem Conſtit.Greg.XIII.de monialium præfectis non vltra triennium eligendis.*Inc.Expoſcit.*ſed eſt tantum pro Italia,quæ in monaſterijs,quæ congregationes habent, & de vno ad aliud vt mendicantes transferri poſſunt,prudenter practicari poſſe videtur; ſed in ijs quæ habent ſtabilitatem loci,non æque,nam ſi in ordinem omnes eant eligendæ,ob veteris dignitatis prærogatiuam, non facile ad diſciplinam cogi poſſunt. quin & defunguntur antequam ſtatum monaſterij noſcant. Vnde erat conſilium Tiberij,de quo ita *Tac.lib.1.Ann.Id quoque morum Tiberij fuit continuare imperia,ac pleroſque ad finem vitæ in iiſdem exercitibus,aut iuriſdictionibus habere.*Et quidam Ordo induci non potuit à Principibus noſtris vt præfecti fierent triennales.

De alijs qualitatibus Concilium hic non diſponit.recte tamen tradunt citati *à Barboſa in Collect. DD.ad Concil.Trid.ad d.c.7.*præfectam eligi debere legitimam Virginem,non bigamam,aut infamẽ,quamuis Diana alijque in benigniorem partem ſenſerint de illegitima,& non Virgine *p.3.t.2.r.99.*101.Sed nec eligendam minorem quadraginta annis, & quæ octo annis in monaſterio profeſſa laudabiliter vixerit ; cum aliæ ſunt illa qualitate præditæ,& alias idoneæ;quamuis minores præſcriptis,& ætatis annis,alias qualitates habeant potiores.quia Concilium non aliam permittit eligi,quam ſi in eodem monaſterio ætate quadragenaria, profeſſione octonaria non reperiatur: & minorem tum demum admittit;quum minus commodum ſuperiori videtur aliunde adſciſcere.

Conc.porro in electione,cum olim plures modi eſſent, ſolam viam ſcrutinij præſcripſit vt diximus,& per vota ſecreta etiam oretenus accepta electiones fieri voluit,adeo vt nunquam reſciant aliæ quæ fuerunt aliarum vota.*ex Cong. Conc.* Serol. *vbi ſupra* §. *6. vbi* & aſſerit electionem non ſecrete factam eſſe nullam vtpote factã contra formam Concilij. vt aſſerit ideo irritatam Romæ fuiſſe electionem cuiuſdam prouincialis , omnium eligentium vocibus vnanimiter acclamatam.

Inferio-

Inferiora beneficia † præſertim curam animarum habentia perſonis dignis & habilibus,& quæ in loco reſidere ac per ſeipſas curam ipſarum exercere valeant, conferri debent,alioqui collatio nulla eſt,& conferens pœnas incurrit. *c.graue nimis de præbend. c. quia nonnullis de cler.non reſid.c.licet canon.de elect,in 6.Trid.ſ.7.c.3.* 10. *Inferiorum beneficiariorum.*

Conc.etiam Trid.*ſ.23.c.4.* renouat Clementinam *vt ij de ætat. & qual.*quæ renouabat conſtit.Alex.III.*incip.in cunctis.*§.*inferiora de elect.*vbi Archidiaconus,Diaconus, Præpoſitus, vel Decanus, presbyteri ſub pœna priuationis intra annum fieri, vel eſſe iubentur. quem §.Panorm.ibid.explicans,*n.1,*inquit.*ſi beneficium habet ordinem annexum, & annexio eſt reſpectu aptitudinis,requiritur vt promouendus tempore ſuæ promotionis habeat eam ætatem vt infra annum poſſit ad illum ordinem aſcendere, non tamen requiritur vt actu habeat illum ordinem* (ſic in Patocho,Archidiacono,Decano, *&c.in c.ſi pro de præben.in 6.& alibi deciſum.*) *Aliquando vero eſt annexio reſpectu actus, & tunc neceſſario requiritur,vt qui promouetur tempore promotionis, actu illum ordinem habeat.*ſic ille.Huius generis vltimi eſt, vt beneficium accepturus actu habeat tonſuram,actuque ſit clericus, neque enim hic cingendus habetur pro cincto. *Riccius,in prax.bea.d.385.*

Vnde etiam præſentatio non tonſurati à patrono facta nulla eſt. *Garz. de benef.p.7.cap.1.nimer.24.*niſi forte in tempus idoneum, quo tonſuratus erit. *ad ſenſum l. in temp. D. de hered.inſtit.* vt ex tunc valeat actus (ideo que intra tempora patronorum præſentationi conceſſa idoneus eſſe debet)alioqui temporibus ſine effectu lapſis à patronis deuoluitur ius omne ad ſuperiores.quare procedit declaratio *Sac.Cong.ibid.num. 29.* vt ſic præſentatio fieri,& ei quaſi arctato à Cap.ſede vacante primo anno dari dimiſſoriæ poſſint, alioqui electio conditionate vel de non idoneo in tempus idoneum fieri nequit.*cap.2.de el. in 6.*actus enim legitimi conditionem non recipiunt,neque diem.Sic in nouis Epiſcopatibus Belgicis promouendus ad præbendam affectam Licentiato,actu,non ſola aptitudine talis eſſe debet, loquuntur enim bullæ de in famoſa aliqua ſtudiorum Vniuerſitate promotis,quod actum præteritum ſignificat. *VVameſius conſ.18. incip. in electione volum.1.*quamuis contra iudicatum dicatur;ſed credo in poſſeſſorio tantum,quod iudicium plus ad factum quam ad ius ſpectat.nec rebus iudicatis,quæ diuerſas ſæpe circumſtantias nactæ ſunt,ſed legibus ſtandum eſt.

Nullus tonſura & minoribus † inſignitus,ante 14. annum inceptum ſaltem, *Riccius ibid.dec.392.*poteſt obtinere beneficium,*Trid.c.6.ſ.23.* cum olim videatur maior ſeptennio capax fuiſſe,*c.nullus de temp.ord.in 6.*aut ſaltem arbitrio iudicis id relictum fuiſſe qui eos ſolum idoneos reputaret,qui in Eccleſia poſſent ſeruire.*c.ſuper ordinata, extra de præb.* in aliquibus tarde capacitas cernitur,in alijs malitia ætatē præcurrit, quæ iudex diſpiciebat. vnde fit vt diſpenſatus ſuper ætate intuitu vnius beneficij, non poſſit in vim eiuſdem diſpenſationis aliud etiam primo reſignato obtinere. *refert ita cenſuiſſe Pontificem Borgn. Cauſal.p.1.dec.29.num.15.*& non iuri tantum ſed & conſuetudini immemorabili derogat d.c.6. Vnde Conc.ſecretum regis Catholici in Belgio anno 1569. ad reſcriptionem Conc. Friſiæ ſuper admiſſione Concil. Trid. non obſtante eiuſmodi conſuetudinis allegatione cenſuit his verbis,*deinceps debebit hic articulus obſeruari.* 11. *Ætas eorum.*

Fundationi tamen in contrarium diſponenti derogatum non eſſe cenſuit Sac. Conc. *apud citatos à Barboſa ad d.c.6.ſ.23.*vbi & ex Stephano Gratiano aſſerit ad penſionem ſufficere, ætatem ſeptem annorum.Sic canonicæ Montenſes & Niuellanæ etiamnum in infantia inſtituuntur. Por-

Porro tonſuræ accipiendæ, nulla ætas præſcripta eſt, neque minoribus ordinibus, ſed recurrendum ad ſacros canones. A Trid.ſ.23.c.12. præſcribuntur anni Subdiaconatui 22. Diaconatui 23. Sacerdotio 25. inchoati, Epiſcopatui 30. impleti; *c.cum in cunctis de elect.* In dignitatibus alijs habentibus annexam curam animarum 25. inchoati, in alijs 22. *d. c.cũ in cunctis, Trid.ſ.24.c.12.* expleti. *Cong.Conc.4 Sept.1591. refert Gar. de benef.p.7.c.4.n.70.* olim ſufficiebant viginti, vt & in perſonalibus. *c. vnic. de ætat. & qualit. præf. in 6.* In his enim requirit Conc. vt non ſint viginti duobus annis minores, quæ formula expletos ſignificat. *de minor.25. an. Leſſ. de Iuſt. lib.20.c.34. numer.108.* In illis requirit tantum Conc 25. attigerint. *d.c.12.ſ.24.* in Parochiali, quæ in titulum datur, vel in commendam, & in illius Vicaria 25. inchoati. *d.c. cum in cunctis, clem. vnde offic. vic. c. nemo deinceps de elect. in 6.* parochialis coadiutor ſufficit vt ſit ſacerdos, etiam diſpenſatus ſuper ætate: nam eius ætas expreſſa non eſt in iure, *Azor. Inſt. Mor. 2. par. l.6.c.5.* niſi quis vrgeat, ad morem Vicarij eum 25. annorum eſſe debere, & rationem quæ in Vicario eſt, in eo militare, & ſurrogari Paſtori, adeoque eius naturam & requiſita habere: quod magis placeret. In canonicatu Cathed. talis ætas qualem præbendæ annexus ordo requirit iuxta diſtinctionem Trid.ſ.23.c.12. in collegiata ac cæteris 14. inchoati, *Trid.ſ.23.c.6.* niſi in fundatione ſecus ſit cautum, cui non derogatum per Conc. *Sa. in verbo benef. ex Cong. Conc.*

12. Quicumque porro † ad aliquam dignitatem, officium aut functionem vocantur, tales eſſe debent qui muneri ſuo reſpondere poſſint. Archidiaconus quidem Eccleſiæ Cathedralis omneſque quorum dignitati cura animarum eſt annexa, ætate vt dixi, 25. annorum cœptorum, doctrina ad munus ſuum neceſſaria, & vitæ integritate commendabiles ſint. Adeoque Archidiaconus Doctor ſit, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel Iure

Archidia. Pœnitentiar. Scholaſticus. Canonico. *d.c.12.ſ.24.* Pœnitentiarius in Eccleſia Cathedrali annorum quadraginta ſimiliter Doctor, aut Licentiatus eſſe debet in alterutra illarum facultatum, ſeu alioquin magis aliquis aptus. *ſ.24.c.8.* Scholaſticus Doctor aut Licentiatus in ſacra pagina aut Iure Canonico aut alias idoneus, qui per ſe id munus explere poſſit *ſ.23. cap 18. §. de cætero.* Ordines etiam beneficio aut officio annexos ſuſcipere debent, alias poſt monitionem priuandi, niſi vllo impedimento excuſentur. *Cong. Conc. apud Riccium in prax. Epiſc. dec. 564.* ſicut parochus ipſo iure per anni lapſum excidit.

Ad hæc ſancta Synodus Tridentina *ſ. 24. c. 12.* hortatur vt in prouincijs, vbi id commode fieri poteſt, dignitates omnes, aut ſaltem dimidia pars canonicatuum in Cathe-

Canonici Cathed. dralibus Eccleſijs, & collegiatis inſignibus conferantur tantum Magiſtris, vel Doctoribus, vel etiam Licentiatis in ſacra Theologia, vel in Iure Pontificio, & mediæ parti canonicatuum Cathed. ordo ſacerdotij annectatur. *Trid.ſ.24.c.12.§. in omnibus.* Ad hanc rationem in erectione omnium ſedium nouarum Belgicarum nouem præbendæ primo tunc vacaturæ affectæ fuerunt: tres Theologiæ, tres Iuris doctoribus, aut Licentiatis, tres aliæ nobilibus diœceſanis, ſeu Theologiæ, ſeu Iuris doct. aut Licent. vt hi omnes tam doctrinæ alij, quam generis etiam ſplendore alij, in Eccleſia eniteſcerent, ac virtutibus, fortibus conſilijs, conſanguinitatibus & affinitatibus Eccleſiam iuuarent. quibus magna quidem ſtirpe natis perſuaſum id eſſe conuenit, quod Saluium Cocceianum nepotem Otho Imper. monuit, *vt Tac l.2. hiſt. refert, vt erecto animo capeſſeret vitam, neu patruum ſibi Othonem fuiſſe, aut obliuiſceretur vnquam, aut nimium meminiſſet.* alijs vero quibus humilis eſt natiuitas, vt eam virtute, & induſtria ita illuſtrent, vt Tiberius dedecus natalium

Curtij

Curtij Rufi his verbis velauit, *Curtius Rufus videtur mihi ex ſenatus*, *Tac. l.11. Anna.* Denique omnes hi graduati Epiſcopo ſuo in religionis alijſque Epiſcopalibus negotijs operã ac ſtudium ſuum præſtare tenerentur. *iuxta d. cap. 12. in princip.* quam rationem produxerunt paucos poſt annos tunc rebelles Ordines inter cæteras iuxta allegationem nouorum Epiſcopatuum (quaſi & Epiſcopi noui & hi ſubminiſtri inſtrumenta exquiſita forent, ad introducendam odioſam tunc inquiſitionem, aliaque quæ ipſi ſibi ſomnia fingebant) in inſulſo eo ſcripto, quo cauſas ſuæ defectionis, & cur Rex iure ſuo in has hæreditarias ditiones ſuas excidiſſet, edíſſerendo ineptierunt.

Ad Canonicatum in † collegiata ſufficit ætas 14. annorum vt dixi, quia quoad hoc in Concil. Trid. nihil diſponitur, & ad dimidiam portionem in Cathed. nec hæ portiones habent annexum ordinem ſacrum, & ſiquidem in fundatione minor etiam ætas permittitur, non eſt derogatum. atque olim ſufficiebat ætas ſeptem annorum, *cap. ex eo, &c. in pupillari ætate exiſtens, de elect. in 6.* hæc enim omnia minora ſunt beneficia, & pro his obtinendis poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo, vt hæc omnia à ſacra Card. Cong. interpretata, vel à Rota deciſa refert Goncalez *ad reg. 8. Canc. gl. n. 91. vſque* 100. Collegiat.

In multis locis † ſeu ex indulto Apoſtolico, immemorabili conſuetudine, conſtitutionibus antiquis ſynodalibus, aut Prouincialibus obtinet, vt beneficia ibi inſtituta non niſi originarijs patriæ, prouinciæ, ſeu oppidi conferantur, *de quibus Goncalez ad regul. 8. Cancell. gloſſ. 9. §. 1.* In Gallia & Hiſpania non niſi intraneus beneficium obtinere poteſt. *Couar. pract. quæſt. tom. 2. cap. 35. num. 5.* Et vt generalius fieret, multum in Conc. Trid. agitatum fuit. & exſtat *in lib. edict. fol* 205. Edictum Maximil. & Philippi, 12 Septemb. 1485. vbi pro externorum, & incognitorum prouiſionibus, in locis præſertim limitaneis, vetantur diplomata recipi. & ne id fieret in ſecularibus dignitatibus deinde conceſſit Car. V. ad vitam Leo. X. 1515. 2. *Idus Iun.* 13. Benef. patrimonial.

In huiuſmodi beneficijs oriundis debitis quæri poteſt an per Baptiſmum in eo loco ſuſceptum cenſebitur quis originarius? Id quod vſu venire poteſt in præbendis graduatis in nouis Cathedralibus Belgij affectis nobilibus, Dioceſanis, Goncalez *vbi ſupra num.* 1[illegible]5. *poſt Lucam de Penna in L. ciues num. 3. C. de Incol. lib. 1.* affirmat; Rebuff. *in tract. de pacif. poſſ. num. 117. in fin.* dicit quod ſi Iudæus vel Paganus baptizetur in Francia efficitur regnicola, vt refert de hoc *Goncalez* Diœceſis Calagurritanæ ſtatutum. ſed & Concil. Baſilienſe [illegible] 19. his verbis, de neophytis baptizatis decreuit, *Quoniã longe dignius eſt regenerari ſpiritu quã naſci carne, lege præſente ſtatuimus vt ciuitatũ & locorũ, in quibus neophyti ſacro baptiſmate regenerantur, ibi legis libertatibus & immunitatibus gaudebunt, quæ ratione duntaxat natiuitatis & originis alij conſequuntur.* modo ſcilic. non in fraudem fiat ab extraneo, ad ita ſolum ius ciuitatis alicuius acquirendum, quæ obtinent præſertim quo ad ſpiritualia, & Eccleſiaſtica, vt electiones beneficiorum, quorum qualitates occaſione obiecti eccleſiaſtico iure cenſentur, [illegible] ſunt. vnde, & quia in dubio pro admiſſione eſt tenendum, *vt habet Baldus in Conſ. 1[illegible]3. ſtatuta ciuitatis Verdun* cenſuit Rota in beneficio requirente nobilitatem ſufficere nobilitatem matris. *refert Goncalez. d. loc. num.* 102. 103. 104. quod hic non reciperetur.

Eſt [illegible] Conſtit. Pij V. qua decernit captiuos fieri liberos ſuſcepto ſacro Baptiſmate, qui ſub tutelam ciuis cuiuſpiam Romani confugerint, ſed huius verba reſtrictiora [illegible] quam Conc. Baſil. decretum.

Ad præfecturam quorumcunque † collegiorum ſolet prouidendus [illegible] 14

 ctionem

Forma prouiſ. benef. in Colleg. ctionem collegarum *c.1.de elect.* nunc princeps in his locis primas omnes dignitates ex indulto confert, vt diximus: etiam alia in Collegio beneficia per Collegium conferri debere, ex *d.c.* 1. inferri ſolet; quod vſus paſſim firmat, cætera per Epiſcopum diſponi, qui eſt collator ordinarius omnium alioquin beneficiorum ſuæ Diœceſis, niſi Romanus Pontifex ſe immiſceat per præuentionem aut reſeruationem menſium, iuxta regulas Cancellariæ, vel Concordata; aut conſuetudo ad alios ius tranſtulerit. ſed ob difficultates, quæ in electionibus contingere ſolent, conſuetum eſt in multis locis, vt per vices ac turnum ſinguli collegæ, quaſi mandatis ſibi Collegij partibus, conferant. quem modum etſi Chop. *de ſac. Eccleſ. pol. l.* 1. *t.* 1. *num.* 3. 4. 5. à Senatu Pariſ. improbatum aſſerat: tamen in Eccleſia Antuerpienſi cuius ſtatuta à ſede Apoſtolica probata ſunt, à 300. annis ſeruatur: & in erectione Eccleſiæ Dauentrienſis is modus à Sede eadem diſerte procurante Rege probatus eſt. nec admodum diſſonat *c. cum dilectus. c. cum in iure. capit. quia oportet. h. t. cap. 2. verſ. Et vt facil. de Iur. pat. in Clem.*

15\. *Parochia.* Tandem in prouiſionibus † paſtoratuum eximium modum præſcripſit Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. & Pius V. *in Conſtit. Inc. in conferendis, quam refert Quar. V. benef. paroch. coll. ſc.* vt ſi parochia vacet per obitum vel crimen (excipio crimen hæreſis, ac defectionis à fide, ob quæ beneficium Papæ reſeruatur per Pium V. *P. Matth. in S.D. lib.* 1. *t.* 11. *cap.* 4. alias non reſeruatur. *c. grauem extra de exc. Prelat.*) & ius patronatus ſit Eccleſiaſticorum; Epiſcopus & patronus intra tempus ab Epiſcopo præſcribendum, debent aliquos, qui ad eam videantur idonei nominare. quin & poteſt Epiſcopus, non alij niſi Ordinariam Epiſcopalem iuriſd. habent, *Riccius in prax. Concurſ. dec.* 424. *Quar. vbi ſupra.* per publicum edictum vocare omnes qui ſe volent offerre, & quiuis poteſt ſuggerere, ſi quem nouit idoneum, & omnes hi ſunt deſcribendi: lapſo tempore omnes qui comparuerunt etiam S. Theol. Doctores, etiam Epiſcop. Vicarij, ab Epiſcopo, vel eius Vicario generali, & tribus ſaltem examinatoribus à ſynodo Diœceſana approbatis (vel ijs qui verbi gratia in ſedium Epiſcopalium nouorum in Belgio erectione deputati ſunt, cum ſpecialitas hæc præſertim Conc. Trid. ſecuta faciat ceſſare generalem prouiſionem) & iuratis, quod ſepoſita omni affectione humana fideliter munus ſuum adminiſtrabunt, debent examinari; & renuntiari quicumque ex his idonei iudicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & alijs ad vacantem Eccleſiam requiſitis. ex quib. porro Epiſcopus eligit, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, cui collatio fiet ab eo ad quem pertinent, etiam pontifice in ſuis menſibus, nam *Reg* 8. *Canc.* diſerte curata beneficia ei reſeruat. idem faciunt concordata German. Et Concil. Trid. *ſ.* 24 *c.* 18. vbi de concurſu ſtatuit, præfatur diſpoſitionem habituram locum in qualitercumque reſeruatis. & Pius V. *in bulla de concurſ. apertius in verb. electas nobis aut ſucceſſoribus noſtris pro collatione obtinenda.* Et Cong. Conc. luc[illegible]ter declarauit, *vt eſt apud Gonzal. ad d. R.* 8. *Canc. gloſſ.* 8. *num.* 112. *Piaſc. in prax. p.* 2. *c.* 4. *num* 17 quanquam in his Epiſcopatibus ſiue inſtitutus ſit concurſus, ſiue non, vix audiantur à ſede Apoſtolica cōferri paſtoratus, vt & Nauarrus putauit per *d. c.* 18. reſeruationē parochialium ſublatā *Gonz. ſ.* quod ſi patronatus Eccleſiaſtici fuerit parochia, tūc patronus eligit, quē digniorē putat, & Epiſcopus eū inſtituit, ſi ad eū inſtitutio pertinet. ſin autē inſtitutio ad aliū pertinet, Epiſcopus digniorem eliget, quem patronus tunc præſentat ei, ad quem inſtitutio ſpectat. Quod ſi ſit patronatus laici, non eſt neceſſe examen fieri per concurſum; ſed tamen præſentatus debet ab examinatoribus examinari, & ſi ſit idoneus

neus admitti. Si in his ſecus fuerit factum, actus eſt nullus, & collatio ſi ſpectabat ad Epiſcopum, deuoluitur ad Papam. *cap.* 18. *ſ.* 24. Ex multis nominatis & oblatis à patrono poteſt Epiſcopus eligere, quem vult, vt dixi, ſed ſi ſine præuia monitione patroni, plures fuerint examinati ab examinatoribus, & Epiſcopo oblati, ex his quem patronus, non quem voluerit Epiſcopus, eligi poteſt. quod idem obtinet, etſi patronus ſit Eccleſiaſticus. quoniam nondum illi ſunt à patrono nominati, & Epiſcopo oblati, vt inſtituantur, ſed tantum examinatorum iudicio approbati, vnde patroni eſt, quem ex illis voluerit, eligere. Hoc enim ius ſicut nec laicis patronis ita nec Eccleſiaſticis Trid. ſynodus tollit. *vt poſt Nauarr. Azor. Inſt. mor. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *qu.* 15. nam concurſus per Epiſcopum debet fieri cum patronis. *d cap.* 18. §. *porro Epiſcopus, & qui ius &c. ergo* ſi ſolus Epiſcopus edictum proponit; & negligit in eo patronum, facit actum quo huic ius auferri nequit, ſicut ex eo qui ex decreto Concilij interueniret.

Quæ omnia ſupradicta non ſunt neceſſaria, ſi collatio fiat canonicatus aut alterius beneficij, cui curatum eſt acceſſorie annexum *ex cong. Card. Riccius in prax. Vn. dec.* 390. Si porro vacet per reſignationem in alicuius fauorem, non eſt locus concurſui, ſiquidem apud S. Pontificem huiuſmodi fiat reſignatio. Quod ſi reſignatio fiat cauſa permutationis, *itidem* non eſt locus concurſui. *ob cap. vn. extr. de rer. permut.* quia propriè non vacat ſed conditionatè *ex cong. Car. Gonzalez. ad R* 8 *Can. gl.* 14. *num.* 10. 11. 12. 13. 14 ſicut & in exſpectatiuis *num.* 15. 16. 17. ſed tamen opus eſt nouo examine, vbi parochiæ, quę permutantur diſparis ſunt conditionis, alioquin ſi vtrobique æqualis idoneitas, vt ita dicatur, tantum requiritur, per antiquum examen vterque cenſetur idoneus. *Cong. Concil.* vel ſi permutatio fit ſimplicis cum curato, curatum acquiſiturus examinari, ſine concurſu tamen, debet. *Garz. de benef. p.* 9. *cap.* 2. *n.* 162. *cum ſeq.* Ob cauſas tamen rationabiles quædam ex ſupradictis remitti, vel augeri poſſunt. *vt in fin. cap.* 18. *habetur.* vnde forte factum eſt vt forma concurſus ex integro non paſſim recepta ſit, vt ideo irritæ nõ ſint collationes ſecus factę, prout eſſent ſi in ſtricto rigore recepta foret. Vt enim generatim nõ ſeruata forma actus corruit. *Euerard. in loco defec. for.* Ita ſpeciatim beneficiaria prouiſio. *Garz. de benef p.* 9. *c.* 1. *n.* 1.

Ad concurſum parochialem faciendum ſi non ſint examinatores ſynodales quotannis deputati, aut alij interueniant, de quibus agit Concil. *Trid ſ.* 25. *c.* 18. quærit Diana *p.* 3. *t.* 5. *r.* 64. 65 an ſubſiſtat diximus late *in Conſult. canon.* ſi quidem concurſus ſubſtantia, non tamen ſubtiles aliqui apices ſint ſeruati.

Electio tamen minus digni ad parochialē omiſſo digniore non eſt nulla, ſed annulanda per prouocationem; effectuſque exercet prouiſio, donec irritetur quia ſeruatur forma, etſi eligens peccet. *Emman. q. reg. to.* 2. *q.* 82. *a.* 2. Vtriq; cum ſeruata eſt forma concurſus, & collatio ei [illegible], quem vel Epiſcopus vel patronus iudicauerit magis idoneum. Vt mortaliter peccare cenſeatur communiter, qui omiſſo digniori beneficium parochiale alteri confert, quamuis digno: ſaltem ſi diſparitas ſit notabilis.

Quin imo ſententia quorundam nimis rigida, ad reſtitutionem teneri videatur, annullatio autem fit digno appellante, & ad nouum examen prouocante. Dignus autem magis eſt, cui plenius competunt qualitates à Concilio requiſitæ, in verbis; *id ne it ætate, moribus, doctrina, prudentia & alijs rebus ad vacantem eccleſiam gubernandam opportunis.* Vt fallantur admodum qui ſolam fere doctrinam ponderant. cum porro, vt ſolet, alter in hac, in [illegible] alter qualitate excellit, tum porro omnia ponderanda ſunt: eaque eligendi momenta. quæ

magis ad regendam eccleſiam ſunt opportuna adeoque in conflictu noti cum ignoto diſpar ſit ratio. præſumptio etiam eſt aliqua pro graduato aduerſus eum qui illo teſtimonio caret: ſacerdotis etiam, ſeu ad ſacros ordines promoti, *argumento c.2.ſ.22.Concilij Trid.* aduerſus carentem illo honore: diſpar ratio eſt origenarij etiam, & exteri: per canones idonei & diſpenſatione egentis: potentis, nobiliſque, vbi eccleſia patrocineo eget, tenuis, vilisque quod ſi porro ea ſit paritas, vt omnibus expenſis duo pluresque in gradu æquali conſtant, liberior eſt electio epiſcopi, vel patroni; iuxta diſtinctionem Concilij. alioquin cum imparitas liquet, nullus eſt grauificationi locus.

Animaduertendum porro eſt loqui Concilium de parochialibus eccleſijs vacantibus, liberis, vel ſub patronatu exiſtentibus quare non comprehendentur ſub eo decreto vnitæ, quæ nunquam vacant, nec rectores habent; de quibus eis per concurſum prouidendum decernit Concilium; ſed in illis vicarij deputantur, ab ijs qui rectores ipſi ſunt & parochialis Eccleſiæ Ius ſibi Incorporatum habent: totuſque Concilij textus ſonat ea, quæ accidunt in prouiſione ipſius tituli eccleſiæ parochialis, non in ſubrogatione vicarij. Ita ſentit Garſ. *de benef. p. 9. c. 2. §. 2. num. 285. & ſeq.* vbi nu. 289. diuerſas Cardinalium declarationes negantes in vicarijs præſcribi concurſum citat. Breue item Sixti V. & Conſtitutionem Pij V. *quæ in §. volumus inſuper*, clarior eſt quam vt in controuerſiam trahi poſſit (habet eandem. Quarant. *v. vicar. perpet. Piaſ. pr. ep. p. 2. c. 5. num. 17.*) *Azor. Inſtit. mor. p. 2. lib. 6. c. 29. q. 3. Gonz. ad reg. 8. Cancel gl. 5. § 3. nu. 49. Scrol. p. 2. v. vicar. § 7. faciunt & declarationes à me citatæ tit. de parochijs in fin. Et citati à Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. 18. n. 16.*

Quamquam nonnulli *ibid. num.* 17. velint à Rota deciſum in vicaria concurſui eſſe locum quando cura totaliter translata eſt in vicarium, non exercitium curæ dumtaxat, illudque præſumi cum rectori portio fructuum, reſiduum vicario relictum eſt, ſecus vbi vicario congrua; rectori cætera competunt.

Sed neque abbatiam, prioratum, habentem curam animarum, vel aliud beneficium curatum, quæ non ſit parochialis eccleſiæ. nam de ea ſola loquitur Concilium nec ea cura, quæ collegio incumbit, & per canonicos & hebdomadarios exercetur ad concurſum vocantur. vt neque parochiæ regulares ſemper per regulares obtineri ſolitæ: neque quæ optari ſolent. *citatis ibid. n. 8. & ſeqq.*

Vbi etiam *num. 3. & ſeqq.* refertur parochiales litigioſas, non per concurſum, ſed ſubrogationem ſolere conferri. vt nec illam, quę recuperatur per regreſſum; & quæ vacat per reſignationem ſimplicem apud ſedem apoſtolicam, aut in vim decreti dimittendi primum incompatibile, quamuis verbis Concilij concurſui ſubijci videatur, ſolet tamen dataria conferre, ſub onere tamen examinis, multo magis quæ vacat per reſignationem in fauorem quam ordinarios recipere non poſſe creditur, adeo quidem vt nec reſignantis conſanguineos vel ordinarij ad concurſum recipi velint. *ex bulla Pij V. anno eius 3. kalend. april.* Sed illud rigidum & forte pręter mentem Pontificis, vbi examinatores iuramentum à Concilio præſcriptum præſtant, nec, iuſtus metus eſt præuaricationis.

Vacante eccleſia ne cura animarum ex vacatione capiat detrimentū; debet epiſcopus, non inferior, niſi quaſi iuriſdictionem epiſcopalem habens in facultate congregandi ſynodum, ſimiliaque agendi, *num. 46. & ſeqq.* ſtatim ex arbitrio boni viri, atque ita fere intra tres dies cum periculum ſit in mora, idoneum vicarium per examen, niſi aliter liqueat,

liqueat, cum congrua portione, pro loci neceſſitate, vbi opus fuerit, conſtituere: adeoque vbi rectores habent vicarios, quibus ipſis impeditis ſubſidiaria cura incumbit, rato opus erit conſtituere huiuſmodi vicarium, qui curam ſubeat donec eccleſiæ de rectore prouideatur.

Facit tamen hæc ratio, vt ſtatim vicarius conſtitui, nec vltra quam donec de rectore prouideatur,& infra decem dies epiſcopus ſe ad concurſum inſtituendum accingere debeat.vt commendæ ſemeſtres *iuxta c. nemo de elect. in 6.* in parochialibus hodie ceſſent.

Conſtituit autem Epiſcopus tempus, pro arbitrio tamen breue, quod quidem ad viginti dies moderandum putant. intra quod nominatio & examen tranſigatur. edictum etiam ipſe proponit epiſcopus, ſi quidem ipſi aut ſynodo prouinciali pro regionis more videatur expedire. verba ſunt Concilij, vt ſi minus id videatur expedire etiam citra edictum publicum nominatio,concurſus,examen, renuntiatio idoneorum,electio dignioris locum habeat:etiã in reſeruatis.vt de forma & ſubſtantia concurſus non ſit huiuſmodi edictum;niſi purificata illa conditione, *ſi epiſcopo aut ſynodo prouinciali magis videbitur expedire.* Enimuero plura quæ hic decernit Concilium omnino exacte, quantum fieri poteſt, ſunt obſeruanda. ita tamen vt non adeo de forma eſſe exiſtimanda ſint, vt propter ſubtilem vnum apicem, cauſam totalem euertamus, irritatoque concurſu, per quem maxime idoneo prouiſum ſit, diſpoſitionem Romam deuoluamus: vbi ignoti omnibus numeris impares promoueantur, aduerſus Concilij mentem.

Cenſuit Cong. quod re integra, id eſt, ante factum examen, etſi poſt lapſum terminum præſcriptum comparens filius patrimonialis debet admitti. *Gonzales ad Reg* 8. *Can. gl.* 9. §. 1. *n.* 115.

In concurſu ad parochialem peracto examine renuntiantur quotcumque ab his idonei iudicati fuerint ætate,doctrina,moribus,prudentia,& alijs rebus ad vacantem eccleſiam gubernandam opportunis.ex hiſque epiſcopus eum eligit, quem ceteris magis idoneum iudicauerit.ea verba non iubent examinatores deſignare digniorem: probabilius eſt tamen eam fuiſſe Concilij mentem:.vt epiſcopus patronuſque eccleſiaſticus, vbi ad epiſcopum pertinet inſtitutio, ſecurius eligat. intereſt tamen non parum quoniam nec epiſcopus, nec patronus alium eligere poteſt, quam aliquem ex ijs qui ab examinatoribus renuntiati ſunt idonei,ob verba ex hiſque eligat,ſed quamuis examinatores digniorem deſignent; liberum tamen epiſcopo, ſeu patrono manet arbitrium.cui enim datur electio, datur libertas ſumendi, quod præ altero placet, atque ita exiſtimem conciliandas diſſidentium *apud Dianam p.* 3. *t ſ.r.* 111. opiniones.

Poſt examen † ſemel factum non licet prouocare ad nouum examen, quia hac ratione ſemper danda eſſet appellatio, etiamſi non diceretur de irrationabili iudicio Epiſcopi.vbi Conſt. Pij V.tunc demum eam concedit, quando doloſe & irrationabiliter iudicatur. *Farin Crim.deciſ.* 123. *num.* 6. tamen Goncalez *ad Reg. Canc.* 8. *gloſſ.* 4. *nu.* 144. poſtea contrarium ſenſiſſe referr Cong. Cardin. quia aliter eſſet, ligare manus appellanti, vt non poſſet docere de grauamine, quia plerumque examinis acta non ſcribuntur, vel ita fabricantur, vt ex illis aperte de læſione conſtare non poſſit, præſertim cum Ordinarij ex varijs animi ſui motibus & expenſis omnibus circumſtantijs, doctrinæ, ætatis, vitæ anteactæ, famæ &c. procedant *idem ibidem num.* 124. 125. vnde etiam niſi huiuſmodi prouocationem admittamus, fere reddemus fruſtratoriam Conſtit. Pij V. quę ideo diſponit 16. Appellat. ab Exam.

 vellit

vt in ſecunda inſtantia liceat ad nouum examen prouocare, vt per hoc conſtet de rationabili vel irrationabili iudicio Ordinarij. Sed prouiſus per concurſum de parochiali ab Ordinario, non obſtante appellatione paſtoratum init. an ſimiliter appellans in ſecunda inſtantia dignior iudicatus appellante, primo prouiſo in poſſeſſionem mittetur? negat Gutier. *Can. quæſt. l. 2. c. 11. num. 25.* id enim Pius V. non decreuit, vt de primo. Itaque in eo appellatio habebit legitimum ſuum effectum, cui rationi accedit fauor Ordinarij & maior de eo confidentia, quam de Iudice appellationis. denique ratio ſuffragatur, quod primus habeat titulum beneficialem ab Ordinario, cui non æquiualet ius qualecumque ex ſententia ſecundi iudicis natum, ſed demum quod tertio loco Romæ redderetur inappellabile cum pleno iure Canonicæ inſtitutionis.

17. *Derogatio huius formæ.* Papa huic decreto † expreſſe poteſt derogare, quod extra dubium eſt, & tacite feciſſe cenſetur etiam per generalem tantum clauſulam, non faciendo mentionem ſpecialem Concilij, ſi alioqui de mente apparet. *Goncalez ad Reg. 8. Canc. gloſſ. 6. num. 120.* quia hæc forma examinis propter caſus *d. cap.* 18. expreſſos in fine. omitti poteſt, vt diximus. Conſtitutio hæc adeo vtilis eſt, vt inſtante Clero Galliæ edicto regio à Senatu Pariſ. promulgato recepta ſit. *Chopp. de ſacr. pol. for. t. 1. n. 2.*

Cum Concil. Trid. vbi ſupra digniorem ad Epiſcopatus & paſtoratus promoueri velit, an idē ſequi oporrebit in alijs beneficijs & officijs? negatiuā ſequitur Gutier. *l. 2. Can. q. c. 11. n. 12.* exceptis canonicatibus Lectioni ſacræ obnoxijs, magiſtralibus, & doctoralibus.

18. Romana etiam praxis, aut ordinariorum non recipit in ſimplicibus; in cathedralibus autem eccleſijs, & collegiatis inſignibus, Concilium Trid. *ſ. 24. cap. 12.* dum hortatur medietatem ſaltem præbendarum conferri doctoribus, aut licentiatis in theologia, aut iure canonico; non imponit quidem neceſſitatem: ſed interpellat cuiuſque conſcientiam: & forte in altera medietate liberiorem aliquam facultatem facit: vt colligit Diana *p. 2. t. 1. miſ. r. 28.* ſæpe enim & non graduati prudentes, induſtrij, ſolertes, pietate ſpectabiles, vtilitatibus eccleſiæ in ſpiritualibus, & temporalibus ſunt æque neceſſarij atque alij ſcientia eximij. Vnde *in c. venerabilis. x. de preb.* reprobatur ſtatutum, vt non niſi nobilitate, aut ſcientia excellentes tantum canonici eligerentur, & *in c. ad decorem. x. de inſtitut.* aliud ſtatutum, vt non niſi origenarij loci admittantur. quamquam alias inter æquales, qui ſunt de genere fundatoris, de eccleſia, & ciuitate exteris recte præferantur. *diximus infra de Inſt. n. 12. & late in Iudice. l. 1. c. 36.* & propterea d. c. ad decorem literatos, & alias idoneos admitti iubet: etiam ad eccleſiam Patriarchalem Conſtantinopolitanam. quare collatorum æquo & bono arbitrio ea res commiſſa eſt. inculcantibus tamen ſæpe canonibus, ne à carne & ſanguine obcæcentur; & ne vllatenus indignis conferant. grauibus vbique pœnis deterrentibus. quod & in patronis obtinet: præſertim eccleſiaſticis. laici enim & plures præſentare permittuntur, & concurſum inuiti non admittunt. ſi tamen inidoneos præſentauerint, reijciuntur: ex præſentatis autem per patronum eccleſiaſticum eligitur maxime idoneus. *d. c. 18 ſ. 24.* & propterea Diana *p. 2. t. 1. miſ. r. 37.* cenſet etiam ad beneficia curata laicum non teneri præſentare digniorem. De his Concurſibus plures deciſiones vide apud Riccium *in prax. Con. urſ. ad Eccl par.* Quare vbi [illegible] ta, &c. *Et citatos apud Barboſam in Collect. ad Concil. Trid. ad d. c. 18 ſ 24.*

19. *Der[illegible]* Sed & requirit Concil. *Trid. ſeſſ. 7 cap. 3.* vt curata beneficia non dignis tantum, ſed & reſidere volentibus, & qui per ſeipſos exerciturí ſunt curam animarum, conferantur

iuxta

iuxta priores canones ibidem innouatos, alias collatio irrita ſit, & collator puniendus. *dentia curatorum.*
iuxta c. graue. x de præb. exercere autem curam per ſeipſos debent, & reſidere generatim: non tamen quaſi affixi glebæ numquam abeſſe poſſint, aut actum vllum committere cuipiam: ſed vt legitimam peragant reſidentiam: quæ nonnumquam ex cauſis legitimis aliquam permittit abſentiam n. vi de illa tractat. *Barboſ. de officio & poteſtate paroch. c. 8. & nos infra tangimus de clericis non reſidentibus num.* 24 & deciſum refertur 3. *Iuly.* 1591. Tolerandum eſſe vt parochi per ſubſtitutos, ſuppleant munus in illis ſaltem actibus, in quibus expreſſis verbis canonum decretorumque Concilij permiſſum eis eſt, vt per vicarios, coadiutores, vel ſubſtitutos poſſint officio fungi. *Aldan. in Compend. can. reſol. lib. 1. titul 7. num. 2.*

Quoniam Gratiæ informes dicuntur ante expeditionem literarum, vt pote quibus multæ clauſulæ ex ſtylo & regulis Cancellariæ inſeri ſolent, quæ non habeantur in libellis Papæ porrectis; edidit Iulius III. conſtitutionem aduerſus prouiſos beneficia retinentes ſine literis expeditis.

DE RENVNCIATIONE.

EPISCOPVS Electus acceptare electionem non tenetur: ſi acceptauerit; renunciare niſi ex cauſa non poteſt. *cap. niſi.* 10. *x. h. t.* Abbas & Clerici ſimiliter inconſulto Epiſcopo abdicare ſe non poſſunt. niſi priuilegio aut loci conſuetudine contrarium receptum ſit *Caniſ. in ſum. iur. Can. l. 1. t. h* prout paſſim antehac accidit.

Pius V. in Conſt. † *Inc. quanta, quam habet P. Matth. in ſ. D. lib. 1. tit. 15. cap.* 3. declarat & ſtatuit eſſe nullas reſignationes omnes beneficiorum; ſi ab Ordinarijs recipiantur, quæ non fient ex aliqua harum cauſarum. ſcil. primo, quod reſignantes ſint ſenio confecti, ſcilic. arbitrio iudicis, *Menoch. de arbit. cap. 59.* valetudinarij ſcilicet etiam arbitrio iudicis. 3. corpore impediti, vt verbi gratia, leproſi, paralytici, laborantes ſcabiei ſpecie, quam phyſici drioram vocant, apoplectici, habentes morbum comitialem, Gallicum, Lunatici, habentes chiragram frequentem. 4. corpore vitiati. v. g. cæci, claudi, habentes manum mutilam, crus abſciſſum, vel ita contractum vt ſit opus ligneo pede, gibboſi &c. 5. crimini obnoxij, ſcil. in caſibus in quibus clerici eſſent priuandi ſuis beneficijs, homicidæ, ſymoniaci, adulteri, concubinarij &c 6. cenſuris eccleſiaſticis irretiti. 7. denique qui nequeunt Eccleſiæ vel beneficio inſeruire, vt ſunt irregulares, exules, &c. aut 8. qui non debent Eccleſiæ inſeruire, vt qui turpiter & ſcandaloſe viuunt, quales Concil. Trid. *ſ. 21 cap. 6.* vult priuari. 9. aut ingreſſuri religionem, id eſt, profeſſuri, vel contracturi matrimonium, modo reipſa id exequantur: denique qui ob inimicitias capitales nequeunt vel non audent in loco beneficij reſidere. vbi notandum, ſi ſine his cauſis reſignatio fiat eam eſſe nullam, ſed ſi Ordinarij conferant ſuis aut reſignantium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus directe vel per circuitum, eos incurrere ſuſpenſionem a diuinis donec à Papa abſoluantur. ſed vt multæ aliæ, hæc Bulla hic publicata aut vſu recepta non eſt, quia reſtringit Ordinariorum facultates, etiamſi forte hic non expreſſæ cauſæ, aliæ tamen non improbatæ eſſēt. hanc Conſtit. fuſius explicat M. Anton [illegible]

1. Quibus ex cauſis fieri poſſint.

In.

In reſignatione atque etiam permutatione parochialis vel alterius beneficij reſidentiam exigentis, hodie requiritur quod reſignans illud per annos quinque aut ad minimum tres poſſederit. (qui ſtylus incepit a Gregor. XIV.) vt penſio petita reſeruetur, vel quid aliud in gratiam reſignantis. *Garz. de benef. p. 11. c. 3. n. 47. & 48.*

2. *Publicanda.* Simoniace renuncians non eſt priuatus ipſo iure beneficio, quia renunciatio eſt nulla, ſed priuandus. ex *Nauar. Sa. V. Sim. §. 7.*

Regulas Cancellariæ de publicandis † reſignationibus, de infirmis reſignantibus, & de veriſimili notitia, de annali poſſeſſore, de pacif. poſſeſ. de idiomate, ait Carol. Molin. in Francia vſu eſſe receptas, & ad illas poſt Gomeſium non indocte ſcripſit, ſi abſtinuiſſet ab eructatione venenoſi halitus hæretici. & etiam in Belgio locum habent, ſed publicationis forma ſtricte non ſeruatur (vt hoc obiter præ cæteris notemus) ſufficit enim palam innoteſcat, nec celetur reſignatio, etſi in templo coram populo in celebritate miſſæ aut concionis die feſtiuo non promulgetur. Itaque in regulis Cancellariæ à Sixto IV. vſque ad Pium IV. mandatum fuit publicari reſignationes: ſuperuenit Conſt. Pij V. quæ quædam adiecit, mutauit, *quam habet* Azor. *Inſt. mor. p. 2. l. 7. cap. 24* ac denique 1583. *Conſt. Greg 13. Inc. humano, quam Flamin. de Reſ. l. 11. in Præf. P. Matt. ſ. D. l. 1. t. 15. c. 2. & Quar. in ſum. V. benef. publ. Piaſ. pr. p. 2. c. 5. num* 22. quæ nunc Romæ obtinet: ea iubentur reſignantes in Curia intra ſex menſes, ſi citra montes exiſtant, intra nouem, ſi vltra, promulgare reſignationes: ſi extra Curiam, locorum Ordinarijs, Epiſcopis, vel alijs Collatoribus, vt eas reijciant, aut admittant, & alteri conferant intra menſem, & reſignatarius intra tres menſes publicet. Tempus autem computatur à die datæ ſupplicationis, primæ quidem ſi plures fuerint, non à die præſtiti conſenſus. Atque hæc vbi viuit reſignans, non autem in quibus poſt obitum reſignantis, datur conſenſus reſignantibus, etiam cauſa permutationis, in quibuſcunque qualiumcumque beneficiorum & dignitatum etiam reſeruatarum, electiuorum, manualium, etiam litigioſorum, etiam regularium. reſignatarij etiam vniuerſi, etſi Cardinales & officiales Curiæ Rom. ad hanc tenentur etiam ſecundi reſignatarij, etiam impetrantes beneficia vacantia ob omiſſam publicationem, etiam minorennes, etiam obtinentes non in titulum ſed commendam, etiam qui obtinuit ex ſimplici non in fauorem reſignatione quæ omnia perſequitur Azor. *Inſt. mor. p. 2. l. 7. c. 24.* refert tamen Charond. *reſp. l. 1. reſ. 21.* poſſeſſionem omiſſam ad ſex menſes, modo reſignatarius eam ceperit vel tribus ante mortem diebus, realiter vtendo fruendo prouentibus, non nocere, vti neque reſignantis reuocationem poſt iam admiſſam reſignationem, & ſuper hac regula diſpenſare non poſſe pontificem iudicatum refert in Gallia Charond. *reſp. l. 1. r. 23.* ſed id hic non admitterem, ſi de poteſtate diſputetur, ſed bene ſi de voluntate, vt ſubreptum eſſe credatur, adeoque prouiſio cum ea clauſula nulla eſſe cenſeatur, niſi eam circumſtantiæ purgent.

3. [illegible] Extat etiam regula Cancel. † hic vſu recepta, vt reſignantes debeant ſuperuiuere 20. diebus, alioqui beneficium per mortem vacare cenſeatur. ſed huic regulæ vt Papa ita & Legatus eius poteſt derogare, etiam cum præiudicio expectantium [illegible]. Charond. *Reſp. lib. 1. r. 20.* hæc regula cœpit ab Innoc. VIII. cuius Conſtit. habet P. Matth. *in ſep. D. l. 1. t. 11. c. 1.* locum vero tantum habet in collationibus Papæ, non Ordinariorum. *Molin. ad d. Reg. q. 1. num. 22. & ſeqq. Papon. Arreſt. l. 3. t. 2. art. 1.* ſed an locum habeat in reſignationibus ex cauſa permutationis factis: Papon. *ibid. artic. 2.* cenſet habere: Molinæus id

exactius

exactius *num.29.& ſeq.*examinat,ſentitque nec hoc caſu hanc regulam reſpectu Ordinatiorum obtinere,quod & magis probatur.

Inſtar renunciationis Epiſcopi † eſt, ſi non à tempore confirmationis intra debita 4.
neglectus tépora ſe curet conſecrari. Ná Epiſcopus tenetur intra tres menſes cóſecrari, *Confirmatio nu.*
alioquin fructibus priuatur;& ſi vltra tres alios menſes negligat,etiá iure ſuo excidit. Porro cóputantur ij tres menſes à die confirmationis. quá etiam poſt electionem petere intra tres méſes debet, etſi nó obtinere. ſæpius enim plus téporis elabitur,etiam poſt cófirmationem,antequam cum Camera Apoſtolica ſuper annatis componatur. Porro impedito, accuſato,denuntiato,aut inquiſito non currit tempus.*Mald.r.de Iuſt. & Rel. Tr.9.c.2.d.*10.

Pius IV. prohibuit fraudulentas † permutationes, quæ fiunt ſuppoſito aliquo i- 5.
maginario beneficio,quod de pertica vocant, quanquam eas ſubtiliter aliqui, vt *Rebuff.* *Fraudulenta & fictitia renunc. & permutat.*
*prax.benef.de permutat.*fieri poſſe ſuſtinuerint,quaſi permutatio ad euictionem tátum obliget. ſed hæc ad contractus pertinent: vbi loco rei euictæ merito ſuccedit obligatio ad intereſſe:ſed in beneficiarijs negotijs nihil ex conuentione partium deberi poteſt, (ſed Superioris conceſſione) vel vt debeatur conueniri. vetat inſuper ne Ordinarij tales admittant,vere vel virtualiter in fauorem alterius factas,decernens huiuſmodi ex cauſa reſignationes,admiſſiones & quaſuis diſpoſitiones nullas & irritas, non tamen priuantur eo ipſo aliter permutantes,per dictam Bullam.*quam refert P.Matth.in S. D.lib.1.tit.15.c.5.* An autem,quia quantum in ipſis eſt ſe exuerunt, ita nihil agant, vt eis liceat ad reſignata beneficia redire,non ſatis liquet;& fauorabilius eſt vt poſſint;puniendi tamen ſunt,quod in re ſacra tam profane verſentur. Permutationes triangulares, & reſignationes ſimplices in fauorem tertij cum clauſula *non aliter*,&c.improbat *Conc.2.Mediol.tit.19.c.vlt.*

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA Prælatorum.

NEGLIGENTIAM Prælatorum omittentium † Monachis ſuis, vbi commode fieri 1.
poteſt,dare lectorem ſacræ ſcripturæ,Epiſcopi locorum,tanquam ſedis Apoſtolicæ *Quoad de ſi tum lectoris ſacræ ſcripturæ.*
delegati,ſupplere debent,opportunis remedijs ad id eos compellendo.*Conc.Trid.ſ.5.c.1. §.in monaſterijs.* ſimiliter ſi regulares prælati in Eccleſijs parochialibus monaſterijs ſuis ſubiectis,ſi in nulla diœceſi exiſtant, à Metropolitanis tanquam ſedis Apoſtolicæ dele-
gatis,compelli debent, vt prædicatio verbi Dei fiat, neque aliqua appellatio,aut tergi- *Prælatorum in paro.*
uerſatio executionem decreti impedire poteſt.*Conc.Trid.ſeſſ.5.c.2.§.ſi ut.*

In monaſterijs commendatis,in quibus non viget regularis † obſeruantia, & quibuſ- *Regul. diſcipl. in Commend.*
cumque beneficijs qualitercumque exemptis,Epiſcopi,tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati,viſitare,& curare etiam per ſequeſtrationem fructuum, poſſunt, vt quæ renouatione indigent,reficiantur,& cura animarum & debita obſequia recte exerceantur, appellationibus, & conſuetudinibus immemorabilibus excluſis: & ſi in eis viget regularis obſeruantia; Epiſcopi moneant ſuperiores, vt ſubditos iuxta regularia inſtituta, in officio contineant. Quod ſi intra ſex menſes eos non viſitauerint, vel correxerint; Epiſcopi eos viſitare poſſunt & corrigere, prout ipſi ſuperiores poſſent, excluſis appellationibus,exemptionibus,ac priuilegijs.

 Lega-

Legati & ſuperiores Eccleſiaſtici quarumcumque facultatum vigore non poſſunt ordinem hierarchicum turbare, ita vt in prima Inſtantia ordinariorum functionibus ſe immiſceant, niſi ad ſupplendam illorum negligentiam Concil. Trid. *ſ.* 24. *c.* 20. §. *Legati.*

2. *Regul. extra clauſtra deling.* Regularis non ſubditus † Epiſcopo intra clauſtra regens, & extra ea ſcandaloſe delinquens, ſi à ſuperiore per Epiſcopum monito correctus non fuerit, per Epiſcopum puniri poteſt, poſt tempus ſuperiori præſcriptum. *cap.* 14. *ſ.* 25. *de reg.* ſuper cuius decreti executione extat *Conſt. Clem. VIII. incip. ſuſcepti muneris.*

3. *Capit. de ſede vacante.* Quod ſi Capitulum † ſede vacante ea peragere negligat, quæ Conc. Trid. *ſ.* 24. *cap.* 16. fieri intra octo dies præcipit, Metropolitanus negligentiam illius ſupplebit: quod ſi fuerit Metropolitanum, antiquior comprouincialis Epiſcopus.

4. *Regul. non red. gent ſe in Cong. reg.* Monaſteria quæ generalibus Capitulis aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ordinarios habent regulares † viſitatores, ſi iuxta Conſtitutionem Innocentij III. & Conc. Trid. *ſ.* 25. *c.* 8. *de reg.* in congregationes ſe non redegerint, Metropolit. poſſit ea conuocare. Quæcumque Conc. Trid. *ſ.* 25. *de reg.* ſanxit, ſi Epiſcopi exequi negligant, concilia prouincialia ſupplere debent; negligentiam vero ſuperiorum regularium Capitula generalia, & in eorum defectum prouincialia, per aliquos deputatos emendare. *ibid. c. vlt.*

Commendauit etiam Concil. Trid. *ſ.* 21. *c.* 8. curæ Epiſcoporum monaſteria commendata: vt in quibus non viget regularis obſeruantia, & beneficia qualiacumq; curata, etiã, vt exempta annis ſingulis viſitentur: cura animarum, aliaque obſequia recte, exerceantur: vbi autem viget; monitionibus paternis debitam viuendi rationem obſeruari faciãt. quod ſi per eos admoniti ſuperiores neglexerint, viſitare ipſi poſſint tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, & corrigere; prout ipſi ſuperiores poſſent, iuxta eorum inſtituta, quibuſcumque appellationibus, priuilegijs, exemptionibus penitus remotis. quam diſpoſitionem à Rota referunt deciſam obtinere etiam in Epiſcopo viciniore, quoad illa, quæ nullius ſunt diœceſis. quin & in alijs iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus, ſaltẽ quoad viſitationem. & vbi viget regularis obſeruantia, ſi exempti monitionum Epiſcopalium rationem habuerint, non vlterius ſe poſſe interponere, appellationibus etiam locum eſſe ſi modus excedatur, & forma *d. c.* 8. præſcripta vt corrigant ſcilicet Epiſcopi, *prout ipſi,* inquit, *ſuperiores poſſent:* ſecundum inſtitutum ergo, regulam, & modum regularem. adeoque monachum curam animarum exercentem, eo modo remouere quo poſſet ſuperior: ideoque non dicta etiam cauſa, nec probata. *citati à Barboſ. in collect. D.D. ad Concil. Trid. d. c.* 8. *ſ.* 2.

DE TRANSLATIONE EPISCOPORUM.

1. *Quando permittenda.* EPISCOPORVM tranſlationes † iure inhibitæ ſunt; ſi tamen Eccleſiæ vtilitas vel neceſſitas eas expoſtulet, non propria transferendorum cupiditas, permittendæ; & quandoque laudandæ ſunt. ſic R. Franciſcus Sonnius 1. Epiſcopus Buſcod. 20. Ianuar. 1570. renunciato Epiſcopatu Buſcoducenſi proprio motu regis, nominatus ad Epiſcopalem ſedem Antuerp. per ducem Albanum, vt habent litteræ, inſtanter requiſitus & indu-

inductus, primus etiam Antuerpien. Epiſcopus vt eſſet permiſit. ita Gandauo Cameracum inuitus volens abijt Illuſtriſſ. D. Franciſcus *van der Burch*, alijque alio noſtro tempore. Epiſtola decretalis Pelagij ad Benignum Archiepiſcopum præclare deſcribit quomodo transferri debet Epiſcopus; cauſa ſcilicet neceſſitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ, non præſumptionis ac propriæ voluntatis tranſire: vt non mutet ſedem ſicut non mutat mentem: ſed cauſam neceſſitatis & vtilitatis mutetur, vt Eccleſiæ vtilitati ſeruiat, & non ſuæ ambitioni, ac vt dominationem agat.

DE ORDINANDIS.

SAcramenti ordinis Epiſcopus † eſt proprie diſpenſator & miniſter. tamen Abbas ſi 1. *Epi,copus*
fuerit benedictus & presbyter, ſuis tantum monachis ordines minores conferre po- *ſuos non*
teſt. *c. Abbates de priuilegio in 6.* & cēſuit *Cong. Conc.* 1574. *vt habet Piaſ. in prax. part.* 1. *c.* 1. *n.* 7. (an *alienos or-*
autē omnes minores ordines cōferre poſſit diximus latius *in Cōſult. ca.* 4. *h. t.*) etiā ſine Epi- *dinare de-*
ſcopi examinatione. *Nau cōſ.* 14. *de priu.* ſecularibus etſi alioquin ſubditis nec ordines, nec *bet.*
dimiſſorias dare poteſt, ſed ipſe Epiſcopus tales intra tamen ambitum ſuæ diœceſis conſi-
ſtentes, & ſi non ſubditos, & ſine dimiſſorijs Abbatis, ordinare poteſt, vel ipſe Abbas vel
alius Epiſcopus per dimiſſorias Epiſc. *Scrol. pr. p.* 1. *V. Abbas.* tamen Epiſcopus non niſi ſub-
ditos ſuos debet ordinare. *Trid. ſ.* 14. *c.* 2. *ſ.* 23. *cap.* 8. niſi proprius ordinanda ab ordinatio-
ne ſuſpenſus ob ordines nō ſuis collatos. *c.* 2. *de temp. ordin. in* 6. aut triennalis ſit cōmenſalis.
de quo mox. Arqui in c. *cum nullus de temp. ord. in* 6. tripliciter † ſui dicuntur, quos ordinare 2.
poteſt, vel dimiſſorias dare, ex cauſa, ſcilicet originis, domicilij, vel beneficij. *Riccius in prax.* *Triplices*
Sac. Ord. d. 297. *& ſeqq.* 15. quod in Conc Trid. non eſt mutatum, ſed in eo c. generaliter di- *ſui.*
citur eum ordinari poſſe, qui beneficium habet, at in Conc. Trid. *ſ.* 21. *c.* 2. requiritur vt
ordinandus beneficium habeat, quod ſufficiat ad victum honeſte. vnde Azor. *Inſt. mor. p.*
2. *l.* 3. *c.* 49. putat per Concil. Ius antiquum corrigi. at vero etſi beneficium † ſit inſufficiēs, 3.
quod in hac diœceſi habet, tamen ſi aliud alibi ſufficiens aut patrimonium habet, poteſt *An benefi-*
ab hoc Epiſcopo ordinari. *Riccius ibi. dec.* 301. quia etſi beneficium non habet amplos pro- *cium in-*
uentus, tribuit tamen iuriſdictionem Epiſcopo in beneficiatum, fitque per illud eius ſub- *ſufficiens*
ditus; quæ eſt ratio cur ab hoc vel illo Epiſcopo ordinari quis poſſit. *d. c. cum nullus.* (ſicut *habentes.*
beneficium etſi exiguum & tenue eximit tamen à foro ſeculari, & ſubijcit Eccleſiaſtico
Garz. de beneſ. p. 2. *c.* 2. *n.* 3.) & ordinans inſufficienrer prouiſum non peccat tanquam alienū
ordinans, ſed vti legitimus ordinarius, qui oriundum aut incolam ordinat citra compe-
tentiam viuendi, cuius longe alia prohibitio eſt. quod ſi porro Epiſcopus aliqua cenſura
irretitus ſit, vt nec ordinare nec dimiſſorias dare poſſit, vt obſeruari nequeat *c.* 3. *ſ.* 23. *Trid.*
Scr. *Pra. p.* 1. *V. dimiſſoriæ.* §. 10. (*quo loco. & par.* 2. *eod. verb. quamplurima tractat ex nouo iure huc*
ſacientia) putat ordinari debere à viciniori Epiſcopo, & decretum Conc. eſſe intelligen-
dum ſtantibus terminis habilibus.

Sub natis in † diœceſi comprehendo etiam alibi natos, ſed in ea diœceſi baptiza- 4. *Oriundi*
tos, *Piaſ. p.* 1. *c.* 1. *n.* 9. & eos qui nati quidem non ſunt in diœceſi, ſed illorum patres. Ius enim *et non*
nō requirit vt orti ſint in diœceſi, ſed oriundi tantum, *Scrola vbi ſupra. p.* 2. §. 3. modo tamen *orti.*
non fuerit ibi natus, tanquam in tranſitu, ſed ex conſtituto domicilio.

Id autem an in beneficijs patrimonialibus ſeu originarijs debitis locum habeat, vt tam oriundus quam ortus capax ſit. *vide apud Garz. de benef. p. 7. c. 9. num. 16. & ſeq.*

Regul. ad Epiſcopum loci ſui monaſt. ſpectat.

5. Regulares ordinari debent † ab Epiſcopo loci monaſterij, niſi forte is abſit, aut ordinationes non habiturus ſit. *Clem. VIII. in decreto: quod refert Piaſ. d. c. 1. num. 14. Sac. Cong. ad Clementem VIII. relata 23. aprilis 1594. Diana p. 2. t. 2. miſc. r. 15.* vel Epiſcopalis ſedes vacet *eadem 3. Iunij 1599.* modo de induſtria in id tempus regulares non diſtulerint. agit autem Clementis decretum, de eo monaſterio, in quo regularis agit, ex nutu eorum, ad quos pertinet. & id excipiendum de mendicantibus aut alias exemptis *vt diximus in conſult. Canon.*

Ad quem qui nullius dioc.

6. Qui porro nullius † eſt diœceſis, ordinari non vbique poteſt, vt vagabundi, iuri ſtare & iudicari poſſunt vbicumque; ſed ordinari debet à Diœceſano viciniori, quem locus ille ſemel elegerit, *Piaſ. d. c. 1. num. 10. ex Cong. Conc. 5. May, 1587.* niſi talis vicinior Epiſcopus commendatitias dederit ad ordines alibi ſuſcipiendos, tunc tamen aditus præſul eaſdem literas ſequi tenetur, vt nec poſſit ſuper interſtitijs diſpenſare, niſi hoc in dimiſſorijs expreſſe concedatur. *Piaſ. d. c. 1. num. 11. ex Cong. Conc.*

Dimiſſoria quomodo danda.

7. quæ dimiſſoriæ † tamen concedi non debent, niſi præuio examine dimittendi. Dimiſſorias porro habens ad certum Epiſcopũ ſi ille non ordinet, ab alio nequit ordinari. quia vnius expreſſio eſt alterius excluſio. *c. nonne x de præſumpt.* quamuis alius de licentia, & in diœceſi alterius ordinaret. & ita exaudienda inuicem ſunt. *c. 5. ſ. 6. c. 2. ſ. 14. c. 8. ſ. 23. Concil. Trid.* & qui facultatem obtinuit, cauſa expreſſa, ne à ſuo Epiſcopo ordinetur; ordinaturi tamen examen declinare non poteſt. *ſ. 7. c. 11.*

familiares triennales.

Inſtar ſubditi ordinatur extraneus triennalis domeſticus ordinantis; ita tamen vt beneficium ſufficiens ipſi, & ſi ad minores tantum ordinando ſtatim conferat. *Trid. ſ. 6. c. 2. ſic cong. vt refert poſt Pariſ. Piaſ. d. cap. 1. num. 15.* neque enim fit plene ſubditus antequam acceperit beneficium (vnde nec cum eo ſuper interſtitijs diſpenſare poteſt.) *Piaſ. ibidem poſt Nauar. Quar. Serol.* quod tamen Epiſcopus titularis etiam non poteſt. *Trid. ſ. 14. cap. 2.* vt nec alia Pontificialia ex decreto Pij V. niſi de licentia ſedis Apoſtolicæ, vel in diœceſi ad quam fuerit datus ſuffraganeus, cum aſſignatione ducentorum ducatorum auri.

Poteſt etiam familiaris triennalis computando etiam triennium à tempore ante Epiſcopatum lapſo ad titulum patrimonij, penſioniſue ordinari, pro vtilitate vel commoditate Eccleſiæ ordinantis, dum tamen certæ Eccleſiæ adſcribatur. *citati à Barboſa in Remiſſ. ad c. 9. ſ. 23.* beneficium autem poſtquam ordinans contulit, non amplius ordinandus eſt, ex vi priuilegij familiaris triennalis, ſed vt ſubditus ratione beneficij, neque enim requirit Concilium niſi poſtquam ordo erit ſuſceptus conferri beneficium.

Ordinans alienum ſine proprij Epiſcopi licentia ſuſpenſionem per annum incurrit à collatione ordinum *c. eos de temp. ord. in 6.* ſed interpretes multi id accipiunt de ordinibus proprie dictis, nõ autem tonſura. *citati à Diana p. 3. t. 4. r. 194.* quamuis alij etiam tonſuram comprehendunt. quos ſecutum eſt Concilium Trid. & ne dubium ſupereſſe poſſet, diſerte expreſſit, ne quis alienum diœceſanum charactere clericali inſigniret, ſine proprij Epiſcopi aſſenſu, ſub cuiuſcumque priuilegij, promouentibus conceſſi, prætextu *ſ. 14. c. 2.* quod ſequitur *c. 8. ſ. 23.* vt vnuſquiſque à proprio Epiſcopo ordinetur non obſtante quocumque reſcripto aut priuilegio à promouendis impetrato.

Abbates quantumlibet exempti, & nullius diœceſis, nec ordines nec dimiſſorias, vt nec collegia etiam cathedralia dare poſſunt clericis ſecularibus. *Concil. Trid. ſ. 25. cap. 10.* id tamen nõ loqui de illis, qui in huiuſmodi clericos etiam ſeculares habent iuriſdictionẽ

quaſi

quaſi Epiſcopalem, ſeu ordinariam priuatiue ad Epiſcopum, ius viſitandi, & ſynodum congregandi, contendunt doctores non plebæi, *citati à Diana p.3.t.2.r.95.*

Ætas porro (cum Concilium † Trid. nihil mutauerit circa tonſuram aut minores) eſt 8. *Ætas ordinandorũ.* pro illa ſeptem annorum, pro alijs arbitraria. acolytatus tamen 14. annum requirere videtur. *cap. in ſingulis. 77. d.* ſed quoad ſacros ordines Trid. *ſ.23. cap.12.* aſſignauit ſubdiaconatui 22. diaconatui 23. presbyteratui 25. annos inceptos, qui ante eam ætatem ordinatur, ſuſpenditur *cap. vel. non de temp. ord.* ſed ex conſtitutione Pij II. *quam refert Piaſ. ibid. num.* 24. ipſo iure fiunt ſuſpenſi, ſi maioribus ordinentur, non ſi in minoribus. *Nauarrus c.25. nu.* 70. *in Manual.* Non idem tamen ſtatutum eſt, in Epiſcopo ante ætatem 30. annorum expletorum, requiſitam *in d. c. cum in cunctis. de elect.* conſecrato. *Soar. tom. 5. de cenſur. d.31 ſect. 1. num.29.*

Ætas autẽ non à die conceptionis, aut baptiſmi, ſed natiuitatis computatur, nec regulares priuilegijs iuuantur, vt in minore ætate ordinentur poſt Concil. Trid. ſuſpenſi porro ob ætatis defectum celebrantes, non alios actus ordini conuenientes exercentes, cum in hos non feratur conſtitutio. Pij II. irregularitatem incurrunt. celebrari autem non intelliguntur ad hunc effectum, dum in ipſa ordinatione ordinanti concelebrant. quia conſtitutionis verba aliam ab illo actu præſumptionem videntur exigere, & alioquin eadem pœna eodem actu incurreretur, & tolleretur diſtinctio præſumentium, & non præſumentium celebrare, præterquam quod præſumptio non ſit in illo actu, in quo iam ordinati tenentur celebrare ex ritu Eccleſiæ. Quæ ratio præſumptionis facit, vt qui bona fide dictis parentis credunt ſe ætatem habere; aut alias ex non improbabili ignorãtia ante ætatem ordinem ſuſcipiunt, nec ſuſpenſos eſſe, nec per miniſterium irregulares fieri. ſuſpenſionem etiam tolli poſſe ab Epiſcopo dicendum eſt, atque à prælatis regularibus quoad ſuos, quia eadem conſtitutio abſolutionem Papæ non reſeruat, ſed neque abſolutus poterit ante ætatem miniſtrare: quia id eſſet contra canones: ſuper quibus ordinarius non diſpenſat. minus poteſt ſuſpenſus non præuia abſolutione, ante ætatem miniſtrare. *quæ omnia vide apud citatos à Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad caput 12. ſ.23.*

Ad qualitatem ordinandorum † ſpectat, vt ſint confirmati. Trident. *ſ.23. cap.4.* non 9. *Eorum qualitas.* tamen, ſi ſecus fiat, incurrunt cenſuram, aut mortale peccatum. *Nauarr. in Man. cap. 22. num.* 9. Illegitimus etiam, niſi præuia diſpenſatione Epiſcopi, ad minores & beneficium ſimplex, vel Papæ, ad ſacros, vel maiora beneficia ordinari non debet. Prohibuerat etiam Sixtus V. *contra c. 1. de fil. pres.* eum ad religiones recipi, ſed id prudenter reuocauit ad terminos iuris communis Greg. XIV.

Etiam ad qualitatem † ordinandi ſpectat, vt ſit literatus, illiteratus enim, quam diu 10. *Literatura* talis, pro irregulari habetur. Illiteratus porro eſt, qui ſcribere Latine, & legere neſciat. ita conſuetudinem interpretari Nauarrus ait, ſed *Malderus de iuſtitia & rel. tract. 9. cap. 2. d.15.* in materia beneficiali eum eſſe tradit, qui apud Latinos Latine, & apud Græcos Græce (vel etiã apud Illyricos Illyrice, vtpote cũ non celebrent vel officium dicant Latine, *Cong. Conc. 20. Sept. 1591.*) quo ſcilicet idiomate officium dicitur, neſciat; reſpectu vero ad ordines, requiritur, vt ſciat quiſque implere officium & functionem ordinis, ad quem aſpirat. Tonſurandus rudimẽta fidei ſcribere & legere norit, *Trid. ſ.23. c.4.* minoribus inſigniendus Latine, aut apud Græcos & Illyricos, & nunc apud Chinenſes (nam R. P. Trigautius Socie-

Societatis Ieſu à ſua Sanctitate obtinuit, vt Chinice officium etiam Miſſæ fiat, vt ex eo coram audiuimus anno 1616.) eorum idiomate inſtructi ſint,& bonum Magiſtri ſcholæ & parochi teſtimonium habeant. *Trid.c.4.c.5.c.11.ſ.23.* maioribus initiandi, bene verſati ſint in minoribus,& inſtructi de ijs,quæ ſingulis,quos ſuſcipiunt,conueniant. *ca.13.ſ.23.* in presbytero ea ſit eruditio, vt populum docere poſſit neceſſaria ſalutis. *c.14.ſ.23.*

11. *Iuxta ordinarius arbitrium.* Et in his omnibus valet arbitrium † ordinarii, qui eos ſolum idoneos iudicabit, qui in Eccleſia poterunt ſeruire. *cap. ſuper ordinata extra deprehendu Trident. ſ.23.c.4. 5.11.13.14.* Vnde Menochius *lib.2.de Arb.cap.425.num.58.* dicit arbitrari Epiſcopum poſſe magis expedire Eccleſiæ, ſi ordines conferat ei, qui etſi adhuc Latinam linguam non intelligit, eſt tamen bonæ indolis,& pro ætate docilis nam illiteratus puer dici non debet, qui pro ætate didicit;quique oſtendit proficere ſe poſſe. Ad tonſuram promoueri eos non permittit *Concil. Trident. ſ.23. c.4.* niſi de quibus probabilis coniectura non ſit,eos non ſecularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe. Vbi tamen Concilium non exigit animum aſcendendi ad ſuperiores ordines D. Franciſcus ad ſacerdotium præ humilitate promoueri noluit: Stephanus, Laurentius ſubſtiterunt in gradu diaconatus: alij etiam ſancti in inferioribus: Abbates etiam veteres ſancti laici manebant, ſed quid ſi quis non ex cauſa Deo ſeruiendi, ſed à tributis ſe, & à foro ſæculari eximendi cauſa promoueatur?à mortali excuſat Diana. *& ab eo citati p.2.t.2.Miſc.r.22.* minus peccat, qui coniungit cauſas, ſed temporalem ſpirituali præfert: minime qui huic illam poſtponit.

12. *Natales.* Inſuper ad qualitatem ordinandorum † ſpectant natales & genus ordinandorum, de quibus in Concilio Trident. *ſ.23.c.5.7.* vbi de natalibus,& genere inquirendum decernitur. vbi quidam putant id ad illegitimos ſolum referri; ſed verius eſt, iuxta *Sabagum in c.eum.t.7.de reſcript.in numer.23.* & illegitimos, & legitimos hæreticorum & gentilium filios comprehendi, vti etiam in Conſt.Greg XIII. *anno 80. edita* excluditur genus lege Pontificia prohibitum, ſic tamen vt neophytus ante triennium conuerſus iuxta Iuſtin. *in authen.de mona. h.§ ſi quis igitur,* aut biennium iuxta D.Gregor. *in cap. monaſterijs 19. quæſt. 3.* aut ſaltem per ſpatium iuxta arbitrium Epiſcopi ordinari poſſit; præſertim ſi virtutes ei ſuffragentur. eoque magis nati ex Iudæis, Saracenis, vel gentilibus, niſi ex cauſa ſingulari Eccleſiæ iniurij ſint; admitti poſſint ad ordines,& beneficia *Sabagum ibid Cong. Conc. 11. Iuny 1591.* in natis ex hæreticis ſeruanda Conſtit. Alexand.3. *in cap.2 de heret.in 6.* Et Cong. Conc.11. *Iunij* 1591. cenſuit non reijciendos, ſi parentes emendatos fuiſſe conſtet,& Eccleſiæ incorporatos,& pœnitentiam egiſſe, vel ei inſiſtere, quod & ſic accepit Lopez *ad pract. Diaz. V. Neophyti num.* 22.23.24.& in non emendatorum filijs lineæ maſculinæ ad 2. gradum, alijs tantum primum, vt prius ius fuit. Præterea ordinandi liberi, non ſerui eſſe

13. debent, quibus Paulus III. *Bulla in c. nouimus* & Pius V. *Bulla in c. dignum* indulſit, vt ſi ad ſenatus cameræ, vrbis officium,& conſeruatores confugiant, libertatem & ius ciuitatis Romanæ conſequantur. ſic Brab. noſtra aëre adeo puro circumfundi dicitur, vt qualecumque mancipium eo deflexerit, ſtatim ab ipſa cœli regione libertatem, ſi ad eam proclamet, conſequatur, magno indicio liberi populi.

14. *Mores.* Denique huc ſpectat quod † dicit *cap. 4. ſ. 23.* vt Epiſcopi diligenter in mores ordinandorum inquirant, vt criminoſi non ſint,& ſi quid commiſerint, vt irregularitatẽ non contraxerint, vel infamiam: qua durante etiam coram Deo emendati promoueri non

debent.

debent.denique *d.c.4.* eos tales eſſe vult de quibus probabilis coniectura nõ ſit, quod ſæcularis iudicij fugiendi fraude,ſed vt Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegerint:ex quo textu colligit M.Anton.Gen.*in prax.c.9.n.5.* eos qui fraude promouẽtur ad ordines vt fugiant iudicium ſeculare,nihilominus fieri exemptos:præſertim cum & huic opinioni faueat,*l.qui cum vno §.reus D.de re milit.* vbi reus criminis accuſatus, ſi fiat miles cognoſcet Iudex militaris: ergo idem in milite cœleſti. Hæreticum vel ſchiſmaticum reſipiſcentem ad ſacros ordines diſpenſare poterat Epiſcopus antiquo, *cap.presbyteros qui, diſt.50.* ſed nouo Iure non poteſt. *c.at ſi clericus de Iud.* quod obtinet in omnibus adulterio maioribus,ſed nec nunc per *c.6.ſ.24.Trid.* quia id quotannis in Bulla cœnæ reuocatur, vt alibi diximus.ſed hæc Bulla hic nunquã eſt publicata,etſi III.Nuncius Bentiuolus ad hoc cum aula laborauerit.miſit tamen publicandam ad Epiſcopos, qui nec tamen fecerunt.

Denique requiritur,† vt ordinandus habeat titulum beneficialem, patrimonialem, vel penſionem,alioquin ordinans tenetur ei prouidere, *iuxta cap. cum ſecundum extra de preb.* qui ſolus Canon à Conc.Trident.*ſ.23.c.2.* renouatus eſt:non vero etiam *c.neminem c. ſanctorum d.70.* vt reſpondit ſacra Cong.*vt refert Piaſ.d.cap.1.num.42.Goncalez ad reg.8.Canc. gloſſ.5.§.10.n.22.23.24.25.Diana.p.2.t.2. miſc.r.5.* ne quidem ſi ordinatus impoſuerit ordinatori,falſo aſſerendo ſe habere prouiſionem. *Goncal.ibid.nu.26.* præſertim cum loquitur Concil.de ijs,qui varijs artibus,& fallacijs vtuntur,nec exprimit pœnã ſuſpenſionis, quæ non incurritur,niſi in iure exprimatur.niſi ordinatio fieret ſub pacto,de nõ petenda prouiſione,tunc ordinatus ſuſpenſus ab ordine,& ordinator à collatione ordinum ipſo iure efficitur *c.penult.de Sim.* quinimo regulares nõ profeſſi vel nulliter profeſſi.*Sac.Cong.Conc.* apud Garz.*de benef.p.2.c.5.numer.11.& 12.* nam Pius V. 1568.*conſt.74. incipit Romanus ſub. c.ſ.21.Tridentini* comprehendi declarauit religioſos non profeſſos.quod S. Cong. interpretata eſt procedere etiam in nulliter profeſſis.*Vt referunt citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trident d.c.2.n.5.* conſcijs vtique nullitatis,non bona fide vtentibus.ſine titulo ordinati,ipſo facto incurrunt ſuſpenſionem *per ordinationem Pij V.quam refert Piaſ.ibid.* Quæ tamen conſtitutio non ligat religioſos Societat.Ieſu, licet tantum vota ſimplicia emiſerint,iuxta eorum inſtitutum:quia vere nihilominus ſunt religioſi profeſſi, etſi à ſuperiore dimitti poſſunt.vt declararunt Greg.XIII.*Conſt.Inc.aſcendente 8.Calend.Iulij* 1584. & Greg. XIV.*Conſt.incip.Eccleſiæ Calend.Iulij 1591.* nec ad alias religiones tranſire poſſunt, ordine Carthuſianorum excepto.*dicta Conſt. Gregor.XIV.* nec alumnos ſeminarij ſine alio titulo promoueri poſſe declarauit S.Cong.*vt refert Piaſ.ibid.n.44.poſt Serol.*

Qui deputatus † eſt ad ſeruitium alicuius Eccleſiæ, Vicariatũ, Miſſarum celebrationem,aut ſimilem functionem,eo nomine promoueri poteſt, modo amoueri vel deſtitui non poſſit,ex reſponſo Sixti V 30.*Decemb.1589.quod refert Piaſ.vbi ſupra:numer.45.* Idem de beneficijs Manualibus,Capellanijs,Hoſpitalibus,Commendis:ſed ita promoti fient inamouibiles *Piaſ. ibid. poſt Pariſ. & Goncal.* Siquidem ordinatio de eorum conſenſu ad quos ſpectat facta fuerit,quod ſi vero ad nutum amouibilis capellania ſit,ſed ex iuſta cauſa:non ſufficiet. quia non eſt perpetuus ille titulus, cum amoueri poſſit ex alijs cauſis, quam in iure expreſſis.

Eadem ratione ad titulum Coadiutoriæ ordinari quis poteſt, modo ſit perpetua, ſeu cum ſucceſſione.*citati à Barboſa in Remiſſ ad c.2.ſ.21.Trid.* non aliter.

Beg. tunc conſtet. inquit Concil.*d. cap. 2. cum beneficium Eccleſiaſticum pacifice*, adeoque ſine

15. Titulus.

16. Vicaria.

ſine lite *poſsidere*. quarè non recte quidam cenſent poſſe quem promoueri ad titulum beneficij non ſolum quæſiti, ſed & quærendi: adeoque præſentatus, nominatus, ſeu poſtulatus non ante inſtitutionem, confirmationemue poterit.

Quod beneficium ordinando itidem ad victum honeſte ſufficiat. quantitas porro præſcripta non eſt; ſed ex arbitrio ordinarij intelligenda eſt. *citati apud Barboſam vbi ſupra n. 21.62.63.* in pleriſque tamen prouincijs per ſynodos præſcripta eſt, & ſecundum varietatem temporum aucta. & vt Concilium tam in beneficio quam patrimonio, eodem modo diſponit; ita in ſufficientis tituli ſupplementum ex altero ſumi poteſt. *citati ibid. n. 52.56.* vbi & id addunt, nec Epiſcopo ordinante ſupplementum promittente: ſed id ita accipiendum, niſi forte promittat, vt quilibet atque hæredes obliget: adeoque ſæcularis ſit: ne illo moriente contra d. c. 2. ordinatus eijciat, aut ſi regularis; peculium ſuum quaſi hoc debito grauet.

Et quidem ea adeo obtinent, vt ne quidem exceptionem patiantur in perſona graduata: cui veriſimiliter non ſit defutura ſuſtentatio, quia Concilium eam excludit ijs verbis, *quamuis alias ſit idoneus, ſcientia, moribus & ætate.*

Quamquam citati a Barboſa, *vbi ſupra* ex æquitate ſecus cenſuerint, ſed referentes ex Garz. Pontificem decretum in Concilio Vlisbonenſi de promouendis ad titulum literaturæ iuſſiſſe deleri, dato *breui* ad Cardinalem Luſitaniæ, vt ſolos Doctores Theologiæ, vel Canonum à ſe examinandos, ad hunc titulum promoueri permitteret.

17. *Patrimony.* Porro ad titulum patrimonij † vel penſionis nemo ordinari poteſt ſimpliciter, ſed tantum ſi iudicio Epiſcopi neceſſitas, aut vtilitas Eccleſiæ ita ſuadeat. *ſ. 21. cap. 2. v. patrimonium,* quippe non ſit beneficium Eccleſiaſticum, adeoque Conſt. Pij IV. & V. de confidentijs locum in illis non habent, *Gonzalez ad R. 8. Canc gloſſ. 5. §. 5.* habet tamen aliquid ſpiritualitatis penſio, tenentur enim penſionarij officium de Virgine recitare. Et clerici eſſe iuxta ſtylum curiæ. *De quo Garz. & ab eo citati de benef. p. 1. c. 5. num. 10.* per profeſſionem etiam & coniugium amittitur penſio ſicut beneficium. *Garz. d. c. 5.* vnde declarationem Cardinalium, his verbis: *cui reſeruata ſuit penſio, vt clerico, ſi non incedit in habitu & tonſura, non gaudet priuilegio fori,* non intelligo negatiue ſimpliciter, vt Gonçalez *vbi ſupra num. 6.* ſed à contrario ſenſu, vt includat affirmatiuam; ſic ſi penſionarius incedet in habitu & tonſura, cum ſit clericus, gaudet priuilegio fori.

Quamuis autem ante Conc. Trid. licuerit ad plures titulos ordinari, *quos refert Garz. de* *Analogi abrogati.* *benef. p. 2. c. 5. num. 73.* tamen hodie *Garz. ibidem* tres tantum admittit beneficij, patrimonij, penſionis. mihi tamen videtur, ſi vere aliquis ex antiquis titulis obtineatur cum prouentu, ad aliquem ex tribus reduci poſſe, eiuſque iure cenſeri. neque enim Concil. *ſ. 21. cap. 2.* aliud præfatur, quam non debere eos, qui diuino miniſterio adſcripti ſunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtū exercere. Is finis per quemcumque titulum obtineatur, ſatisfit Concilio, ſeruata tamen illius conditione, vt ſi ſpiritualis ſit, ſimpliciter eum obtinens ordinari poſſit, ſin ad patrimonij, penſioniſue rationem ſpectet, non aliter, quam ſi neceſſitas aut vtilitas Eccleſiæ id exigat.

Citra neceſſitatem tamen vel vtilitatem Eccleſiæ ad titulum patrimonij ordinatus, non incurrit pœnam aliquam etiam ſtante conſtitutione Sixti V. de male promotis, quia nec Concilium nec conſtitutio huic caſui pœnam annectunt. *Garz. de benef. p. 2. c. 5. num. 5.*

Vicem

Vicem autem patrimonij obtinet, ſi quis promouendo neceſſaria ſe ſubminiſtraturum ſpondeat. *ita ta Barboſa in Remiſſ. ad c.2.ſ.21.Trid.*

At vero mandat Concil. vt promouendus titulo patrimonij vere illud poſſideat. † 18. *Vere habitis patrim.* quid ergo ſi datum ſit ei patrimonium ad finem vt promoueri poſſit, cum cautione de poſtea reſtituendo? & quamquam in dote ita fictitia ſaltem, cum præiudicio alterius coniugis pactum non obligaret, *Annæus Rober. rer. iud. l.1.c.2. Sanchez. de Matr. l.6.cap.32. edictum anni 1623.* tamen hic ſic promotus reſtituere teneretur. *id. Sanchez. ibi. numer. 8.* Dices non valere, quia vertitur ordinantis præiudicium, qui teneretur alere non habentem patrimonium. *c.2.c. Epiſcopus, &c. de preb.* Reſp. non teneri alere, cum iure putauit habere patrimonium, & fictionem inſtrumenti præſupponere non debuit, quia crimina non præſumuntur. Inſtabis; at verum patrimonium non poteſt alienari ob cauſam publicam, ne cogatur mendicare; & ſi fiat alienatio irrita eſt. *Concil. Trident. ibid.* ergo, & hæc reſtitutio. Reſp. Conc. loqui in obtinentibus vere patrimonium, non in fictis, etiam ſi vterque fingentium peccet, & ordinatus vlterius puniri poſſit, & ficte donans re donata priuari, *Sanchez vbi ſup.* non tamen eo ipſo priuatus eſt.

Quid ergo ſi quantum in bonis habet, tantumdem debet? nec male ordinatus eſt, nec pœnam incurrit. vere enim poſſidet, quod ſibi ad vitam ſatis ſit: & quamuis bona non cenſeantur, niſi deducto ære alieno. *l. ſubſignatum §. bona. D. de verborum ſignificat. l. cogi D. ad Trebell.* & ex patrimonio ſiue ante ſiue poſt contracta debita ſolui debeant, tamen ſi frans alia abſit; gaudet ſic ordinatus beneficio Codoar. *de ſolut.* & cum obligati ad ratiocinia, ſingulariter vetentur promoueri ad ordines, ſequitur aliorum debitorum ordinationem de genere eſſe permiſſorum. In hanc ſententiam deſcendit Garz. *de benef. p.2.c.5. nu. 145.* poſt alterius partis diſcuſſa argumenta: nihilominus ſi Epiſcopus ſciat ordinandum taliter debitis eſſe grauatum; exiſtimauerim repellere eum ab ordinatione debere. multa quidem rata habentur cum facta ſunt, quæ vel rite non fiunt vel non probantur facienda. adeoque quamuis ſic ordinatus neque cum ordinis dedecore mendicare, neque ſordidum quæſtum exercere cogatur, ideoque pœnam (vt dixi) non incurrat: quia ad ſummam illam indecentiam non pertineat: nemo tamen negauerit quin ad aliquam indecentiæ partem ſpectet, ad Aſylem c. Codoar. ſtatim à recepto clericalis militiæ Baltheo transfugere. Vocantur à ſcriptoribus huiuſmodi priuilegia miſerabilia. Quibus de cauſis non video quomodo honeſtum ſit, ideoque vtile Eccleſiæ vel neceſſarium, quod requirit Conc. huiuſmodi debitores ad ordinum faſtigia efferre.

Conc. Prouinc. † Mechl. 1607. *tit. 9. c. 8.* prudenter ideo ſtatuit vt ordinandus ad titulum patrimonialem iuret, quod eum vere & ſine fraude poſſideat, nec alienabit, niſi de conſenſu Epiſcopi, & ſi ei aliter prouiſum ſit: & deinde quod titulum patrimoniali ſuccedentem etiam non reſignabit. 19. & quidem etiam cauſa permutationis facta reſignatione non expreſſa qualitate beneficij, quod ad illud ſit ordinatus, ea tamen ad exemplũ reſignationis aliter quam conſtito, quod aliunde viuere commode reſignans poſſit, facta *c. d. c. 2.* nulla eſt, & datur actio ſpolij reſignanti, etſi ex eius culpa. v.g. illiteratura ab altero beneficio reijciatur. *Concal. ad R. 8. canc gl. 5. §. 10. n. 35.*

Patrimonium autem alienari non poteſt, † niſi à prouiſo ſufficienter per beneficium. 20. *Non alienandum patrimon.* *c. 2. hic Conc. Prouinc. an. 1607. Mechl. t. 6. cap. 6. 7. 8. & edictum Prin. ad illud art. 1. & art. 12.* alienatio ſecus facta, ſaltem non reſeruato vſufructu, nulla eſt & ne in ea re abuſio contingat

F

tingant

tingant edicto decernitur, vt in literis ſuſceptorum ordinum ſub titulo patrimonij ſpecificentur ea bona

Porro ſi promotus alienat, renunciat, aut retrocedit etſi peccet punirique poſſit, non tamen ſuſpenſionem aliquam incurrit *citati a Barboſa vbi ſupra* quia *nullatenus* actus nullitatem non aliam pœnam importat *citati ibid.* quod autem in fin. *d. c. 2.* habetur *antiquorũ Canonum pœnas ſuper his innouando*, id non ad omnes antiquorum Canonum pœnas, ſed eas tantum quas ex cap. cum 2. *de preb.* renouatas eſſe diximus *ſupra n. 15. & tenent citati à Barboſa ad dicta verba*, licet & alij *ibi citati* ſecus ſentiant

21. Similiter qui ad titulum penſionis † eſt ordinatus, penſionem remittere vel extinguere ſine Epiſcopi licentia non poteſt, niſi aſſecutus ſit beneficium vel bona, vnde viuere poſſit. *Trid. c. 2. ſ. 21.* (vnde obiter nota, tunc ſine Epiſcopi licentia, penſionem extinguere vel redimere poterit, à contrario ſenſu.) Quemadmodum id in patrimonio aſſerunt citati a Barboſa *ibid.* quia dictio *donec* contrariam ſententiæ negatiuæ affirmatiuam infert euoluta temporis incerti intercapedine quaſi eueniente conditione.

Donec aliter prouiſum ſit.

Ad eumdem que modum beneficiũ reſignari nequit *niſi conſt.* inquit *d. c. 2. quod aliunde viuere commode poſſit.* pœnas addidit Pius V. 1568. *conſt. incip. quanta* contra aliter reſignantes, & admittentes. & hi ex priori iure etiam ad alendum tenentur. agit autem *d. c. 2.* de ſacris, non minoribus, ordinibus: de reſignatione voluntaria; non neceſſaria, ſeu priuatione: de reſignatione proprie dicta, ſeu ſimplici; nõ vero ea quæ cauſa permutationis, aut penſionis fit, dummodo in cauſam decreti non peccetur: id eſt, non inducatur dedecus, aut egeſtas. tametſi velint aliqui non facta mẽtione promotionis ad titulum permutatum cum æquiualenti beneficio induci nullitatem. *citantur apud Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. 2 in vtramque partem*: ſed mihi potiores illi videntur, qui legis videntur niti voluntate, quam qui verba amplecti.

Fructifera res eſſe debet patrimonialis, pro titulo aſſumpta. quia ad victũ ſufficere debet. quod eſſe nequit ſine fructu. patrimonij etiam examen ad Epiſcopum priuatiue pertinet; quoniam eius intereſt, & pœnas ipſe incurrere poteſt non rite prouiſum ordinans, & verba Concilij *&c prius perfecto* relata ad antecedentia, de Epiſcopo agentia probant. Cum reditus in titulũ abſumitur, caueri debet, ſi fiat redemptio, ex Epiſcopi arbitrio diſponatur, vt rurſus collocetur, donans vero ad effectũ tituli clerico mortuo recuperat rẽ donatam. ſi ſub ea ratione & non pure dedit. & an imputetur in legitimam. & quoniã ordinandorũ aſſumptio ad iudiciũ Epiſcopi refertur, vix à nolente dabitur appellatio, tãquam eius conſcientiæ ſit commiſſum. *citati a Barboſa vbi ſup. num. 41. 43. 44. 47. 59. 75. 60.*

Capitulum denique & Vicarius. quo caſu dimiſſorias date ſuper interſtitijs poſſunt diſpenſare. *Flaſ. p. 1. c. 1 n. 49.* & ordinantem ordinatumque cum dimiſſorijs ſine huiuſmodi diſpenſatione non ſeruatis interſtitijs nullam incurrere pœnam, quamuis peccent, ait *Nauar. con. 4. & 6. de temp. ord.*

22. In propria autem † diœceſi ſub pœna ſuſpenſionis ordinatio fieri debet *Trid. ſ. 6. c. 5.* & in Eccleſia Cathedrali, ſeu ex cauſa alibi in Eccleſia digniore loci, præſente clero *ſ. 23. c. 8.* Tẽpora etiã anni quatuor, quibus acceſſit Sabathũ ante Dominicã paſſionis, & Sabathũ hebdomadæ Sanctæ excedenda non ſunt: præterquam ſi minores ordines tantum aliquibus non generaliter conferantur. Religioſi tamen Societatis etiam extra tempora, ad maiores etiam ordines propter eorum miſſiones ex indulto Greg. XIII. *incipit Pium 22. Sept.*

Ordinatio [illegible] & quando [illegible]

*Sept.*1582.*quod refert Piaſ.num.* 48.promoueri poſſunt. Quamquam porro ſtatutis à iure temporibus ordines conferendos etiam decreuerit *Concil.Trid.ſ.*23.*c.*8.tum tamen derogatio priuilegiorum non adiungatur, negant multi mendicantes, ſeu regulares priuilegiorum communicationem habentes, vetitos extra tempora ordinari ob priuilegia Societati, ſeu alijs etiam quibuſdam conceſſa, alijſque, vt volunt, communicata. *Diana p.* 3. *t.* 2.*r.*31.*vbi r.*32.etiam ex priuilegio communicato interſtitiorum diſpenſationem ad regulares ſuperiores pro ſuis ſpectare contendit, aduerſus *c.*11.13.14.*ſ.*23.*Trident.*

Vt porro ordinanti conſtet, † de qualitate ordinandi, examen præcedere debet, *Conc. Trid.ſ.*23.*c.*7.& vt detegantur ordinario forte incognita impedimenta, fieri proclamationes ordinandi per parochum *d.ſ.*23.*c.*5.ſicut de matrimonio iungendis diſpoſitum eſt olim à Conc.Lateran.& nunc à Conc.Trid.*ſ.*24.*de refor.matr.c.*1. Quod examen de iure ſpectat ad Archidiaconum. *cap. ad hæc de offic. Archidiac.* vnde in Pontificali ex formula ordinandos præſentat, & de eorũ ſufficientia reſpondet; *quantum humana fragilitas noſſe ſinit.* 23. *Inquiſitio ordinãtis.*

Nec obſtat quod Concil. Trid. iubeat ſingulis annis in ſynodo diœceſana examinatores eligi, pro prouiſis de aliquo beneficio, vel promouendis ad ordines; nam per hoc non excluditur Archidiaconus, cui id competit de iure communi, à quo non eſt recedendum, niſi quatenus ſit expreſſum. Adeoque examinatores huiuſmodi electi intelliguntur cum Archidiacono cumulatiue. *Serol.p.*2.*v Archidiac.* ſic in nouis Epiſcopatibus Belgij graduatis affectas præbendas poſſidentes, ſeniores ad hæc eadem deputantur, poteſt tamen Epiſcopus, cumulatiue & alios ad ea accipere. 24.

Caius Pontifex ſub Diocletiano, ex cuius genere erat, conſtituit, quibus ordinum & honorum gradibus † ad Epiſcopatum aſcenderetur, & Conc. Trident.*ſ.*23.*c.*11.pro congrua reuerentia ordinũ, & vt maior erga Presbyteros reuerentia cum vitæ merito accreſcat, † interſtitia inter eos ordines ſeruanda præſcripſit.*c.*11.niſi neceſſitas vel vtilitas Eccleſiæ aliud poſtulauerit: Iudicio Epiſcopi, non aliorum, etiam ſuperiorum regularium, vt cenſuit S. Cong.*apud Piaſ.poſt Quar.d.*61.*n.*50.*Azor.Inſt.mor l.*12.*c.*18.*q.*18.ſed nihilominus ex declaratione eiuſdem S. Cong. poteſt remittere ea interſtitia Cap. ſede vacante, quo caſu dimiſſorias dare poteſt. Et Vicarius Epiſcopi habens generale mandatum in forma S.Cong.5.*Mart.*1597. Et quamuis ad ſuperiores regularium interſtitiorum remiſſio non ſpectet, debet tamen Ordinarius hac in re eorum iudicio & atteſtationi deferre. adeo tamen remitti non poſſunt, vt plures ſacri eodem die conferantur.*c.*13.*d.ſ.*23. minores autem omnes poſſunt ſaltem de conſuetudine in Belgio. quæ in Italia non adeo nota eſſe videtur. nam propoſitum ſcio fuiſſe ſacræ Cong. an omnes minores vno die recipiens, ſuſpenſus non ſit, etſi reſolutum tamen negatiue. An autem omnes quatuor minores & ſubdiaconatus vno die conferri poſſint quæritur; Ideo; quod Conc. Trid. loquitur de duobus ſacris vno die non recipiendis: ſed cap.2.*de eo, qui ord.furt.ſuſ.*negat Conſuetudo alicubi permittit. *de qua Gutier can.qq.l.*1.*c.*26.*n.*30.*& citati à Barboſ.in Remiſ.ad d.c.*11 .23. interſtitia tamen hæc non omitti tantũ aliquando poſſunt, ſed nec ea obſeruare aliquando quis poteſt, vt ſi quis nullos ordines habens parochialem Eccleſiam acquirat, debet enim intra annum promoueri. *Sac.Cong.Conc.apud Garz.de beneſ.p.*7.*c.* 4.*num.*47. neque enim Concilium eum qui ordinem non habet, parochialis incapacem reddidit. *Aſor.Inſtitut.mor.part.*2.*lib.*6.*cap.*5. *quæſt.* 9. 25. *Ordinum gradus.* 26. *Et interſtitia.*

DE TEMPORIBVS ORDINATIONUM.

RIgida fuit conſtitutio Sixti V. *incip. ſanctum* contra clericos male promotos, & Epiſcopos perperam ordinantes. eam moderatus eſt Clemens VIII. *conſt. prid. Cal. Mart* 1595. illamque ac pœnas reduxit ad terminos iuris, & conſt. Pij II. *incip. cum ex*. & Concilij Trident. exceptis ijs, quæ latæ ſunt contra ſimoniace ordinatos, & ordinantes. Clemens VIII. de ordinatione regularium, & Abbatibus ordines conferentibus.

DE SCRVTINIO IN ORDINE faciendo.

1. *Ordinandi offerre ſe debent examinatoribus.*

QVi ad ſacrum miniſterium accedere voluerunt, feria quarta ante ipſam ordinationem, vel quando Epiſcopo videbitur ad illum veniant: ille, adſcitis ſacerdotibus doctis & prudentibus viris, ordinandorum genus, perſonam, inſtitutionem, ætatem, mores, doctrinam, & fidem diligenter examinet. *Concil Trident. ſ. 23. c. 7.* Indeterminate de adſciſcendis examinatoribus loquitur Concilium: ſupplere poteſt ex c. 18. ſ. 24. de approbatis in ſynodo. & refertur deciſum non teneri vocare Archidiaconum. *Sell. in ſelect. canon. c. 19. numer. 3.* ſed textus ipſe Concilij id non infert: nec quidquam ex iure communi corrigit: ideoque ſine iuſta cauſa omitti non poſſe Archidiaconum potius eſt dicendũ, cum id, ſpectet ad officium ipſius: ſaltem in generalibus ordinationibus, iure communi: *c. 9. de off. Archid.* & ſecundum Pontificale, ordinandos ipſi Epiſcopo præſentet, & idoneos eſſe reſpondere debeat: vt id ſciat, facit examen.

2. *Qui non excludunt Archidiaconum ordinarie.*

3. *Qui ordinandi. Neceſſarij vtiles.*

Sed neque omnes moribus, ſcientia, & ætate idonei ſunt ordinandi. *Trid. ſ. 21. c. 2.* ſed ij demum, qui iudicio ſui Epiſcopi ſunt vtiles, aut neceſſarij ſuis Eccleſijs. *ſ. 23. c. 16.* vbi vetatur etiam ordinari aliquis, qui alicui Eccleſiæ non adſcribatur, quamuis non habeat titulum Eccleſiaſticum, ſed patrimonium dumtaxat. *d. c. 2. § patrimonium*, adeo vt ſi is locum inconſulto Epiſcopo deſeruerit, ei ſacrorum exercitium interdicatur. *d. c. 16.* Adſcriptionem autem (non ſatis vbiq; obſeruatam) fieri debere in ipſa ordinatione, etiã in familiaribus triennalibus Epiſcoporum, citra exactionem tamen promiſſionis inſeruiendi. quæ etiam adſcriptio non impediat abſentiam cauſa ſtudij. & appellari non poſſe ab Epiſcopo aliquem nolente ordinare, cum *d. c. 2.* illud faciat liberi arbitrij Epiſcopi deciſum referunt citati *à Barboſ. ad d. c. 16. & d. c. 2. num. 59.* vtique in priuata perſona & cauſa ſingulari: non porro vt vniuerſim nolit officium, ad quod tenetur, impendere: cum ratio arbitrij reſpiciat æquitatem boni viri. ita vt reijcere non poſſit omnes alicuius ordinis, aut collegij niſi iuſta cauſa omnibus communi, v. g. interdicti &c.

4. *Proclamata.*

Ad ſcrutinium etiam pertinet, vt ordinandi adferant teſtimonium parochi, & magiſtri ſcholæ quoad minores; proclamationum in parochia factarum quoad ſingulos maiores

iores ordines. *Concil. Trid. ſ. 23. c. 5.* quod tamen in ſecularibus clericis magis ſeruatur. regularibus [illegible]em ſufficere ex recepto vſu videtur teſtimonium Prælati de vita & moribus. nam quoad doctrinam, ætatem & ſimiles qualitates, inquirit ordinans. cui etiam ſi ſatis eſt notus ordinandus, parochi aut alterius ab ordinario committendi denuntiatione non eſſe opus volunt citati à *Barboſ. ad d. c. 5.* quaſi in eo ceſſet finis illius decreti, & certus certiorari amplius non debeat. ſecurius tamen procedit ordinarius dum pergit via regia: expenditque illud quod in ordinationibus proponitur; *nonnunquam ignoratur à pluribus, quod ſcitur à paucis.* & huiuſmodi proclamationes à Concilio ſurrogatæ videri poſſint ei, quod Pontificale memorat à Patribus obſeruatum; *vt de ordinandis conſulatur etiam Populus.*

Ad ordinationes pertinent aliquot ſequentes tituli; vtpote de ordinatis ab Epiſcopo qui Epiſcopatui renuntiauit; & ab excommunicato; vt ſi ſcienter ita fuerint ordinati miniſtrare non poſſunt: cum ignorantibus autem diſpenſetur ab Epiſcopo ſuo: ſed ſi ille ipſe ordinauerit, cum non tantum loco, ſed & dignitati renuntiaſſet aut excommunicatus eſſet, Pontifex ipſe eſt adeundus.

Deinde *de ætate, qualitate, & ordine præficiendorum:*

Præficiendus ſimplici beneficio etiam canonicatui in Eccleſia collegiata debet eſſe quatuordecim annorum. *Concil. Trident. ſ. 23. c. 6. c. ſuper ordinat. de præbend. in 6.* niſi fundatio aliter diſponat, cui Concilium non derogat. *iuxta declarationem Cardinalium.* caconicatui Cathedrali ætas ad ordinem annexum neceſſaria curato viginti quinque an. inchoatorum: *c. 14. & 15. de elect. in 6. Trid. ſ. 24. c. 12.* etiam vicariæ curatæ: *Clem. vn. de off. vic.* dignitati curatæ 25. annorum: non curatæ 22. annorum etiam perſonatui *d. c. 12.* cum huic ante ſufficerent 14. *c. indecorum 3. x. de ætat. & qual. præf.* Epiſcopatui 30. completi: *Trid. ſ. 7. c. 1. ſ. 22. c. 2. ſ. 24. c. 2.* Abbatiſſæ, & quæcumque conuentibus, vt capita, præficiendæ 40. *Trid. ſ. 25. de regular. c. 7* de qualitate ordinandorum videatur Gratian. *à diſt. 25. vſque 50.* de curatis Trident. *ſ. 7. c. 3.* Archidiacono: *ſ. 24. c. 12.* Pœnitentiario: *ſ. 24. c. 8.* vicario ſedis vacãtis: *ſ. 24. c. 16.* Scholaſtico: *ſ. 23. c. 18.* canonicatibus cathedralibus, & Collegiatis inſignibus. *ſ. 24. c. 12.*

De *ordine præficiendorum:* nullum beneficium obtineri poteſt ſine præuia tonſura, in alijs non ordo actu, ſed ætas & ſuſceptio ordinis annexi intra annum requiritur. *Trid. ſ. 22. c. 4. ſ. 24. c. 12. c. 1. x. h. t.* ad parochialem autem actu ſubdiaconatus, niſi cum idoneo alias diſpenſet Epiſcopus. *c. 5. h. t.* multo magis ad Epiſcopatum. *c. 9. x. h. t. Trid. ſ. 22. c. 2.*

Sequitur etiam Titulus *de filijs presbyterorum non ordinandis, de ſeruis non ordinandis*, iterum *De obligatis ad ratiocinia non ordinandis, De corpore vitiatis, De Bigamis, De clericis peregrinis non ordinandis.* Sed neque ordinandus eſt non baptizatus: *c. 1. & 2. x. de cler. non baptiſ.* non confirmatus: *Trid. ſ. 23. c. 4.* mulier: *x. de pænit.* illiterati: *Trid. ſ. 21. c. 4* grauium ſcelerum rei: *c. fin. x. de temp. ordin. can. 3. diſt. 46. c. infames 6 q. 7. & 1. q. 7. per tot. c. 1. & alijs x* de homicidio publice pœnitentes, & excommunicati: *Nau. in Man. c. 27. num. 12. 24. 244.* denique qui titulum non habet: *ſ. 21. c. 2. Trid. qua de re alijſque egimus ſupra tit.* de ordinandis.

DE SACRA VNCTIONE.

CONcilium Tridentinũ de Sacramento vnctionis multa, quæ nouatores cõtrouerterant, *ſ.14.* circa doctrinam de hoc ſacramento, inſtitutione, effectu, tempore quo dari debeat, & ritu definiuit. Sacramentum exeuntium nuncupatur. infirmis vtique exhibendũm, qui tam periculoſe decumbunt, vt in exitu vitæ conſtituti videantur, qui ſi conualuerint cum in aliud ſimile vitæ periculum inciderint, iterum illius ſubſidio iuuari poſſunt. ritus autem illi ſunt ſeruandi, quos Eccleſia Romana præſcribit. *d. ſ. 14. c. 1. 2. 3. & in canon. 1. 2. 3. 4.*

Et quamquam Epiſtola D. Iacobi presbyteros faciat miniſtros huius ſacramenti; poſt diſtinctas tamen parochias, pertinet adminiſtratio ad proprios ægrorum parochos. adeo vt regulares, qui ſecularibus ſiue clericis ſiue laicis ſine parochi licentia vnctionem miniſtrauerint, excommunicationem incurrant, ſedi Apoſtolicæ reſeruatam. à qua tamen excipiuntur, qui id in extrema neceſſitate abſente parocho, ſeu alias non valente, aut per manifeſtam iniuriam non volente, quaſi ex præſumpta ſuperiorum authoritate, id fecerint. quomodo Eccleſia in articulo mortis cuilibet ſacerdoti quemlibet abſoluendi tribuit facultatem, *citati à Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trident. de ſacr. Vnct. d. c. 3.* vbi etiam citatur priuilegium ab Eugenio IV. Minoribus conceſſum, & alijs fere regularibus communicatum, vt ſacramentum hoc poſſint adminiſtrare fratribus profeſſis, conuerſis, oblatis, donatis, nouitijs, & (quod in alijs paſſim non obtinet, nec vſus in his vbique) ſeruitoribus ſecularibus, aut pauperibus in hoſpitalibus ſuis degentibus.

DE FILIIS PRESBYTERORVM.

HÆreditariæ ſucceſſiones beneficiorum ſemper in Eccleſia fuerunt odioſæ. quorum enim eſt hæc vox, *hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei?* quin nec regulæ politicæ in officijs ſæcularibus ſucceſſiones admittunt. *Tit. de muneribus & honoribus non continuandis inter patrem & filium C. libr. 10.* Refert Charond. *reſp. l. 3. R. 39.* infirmatam prouiſionem filio de munere per patris reſignationem factam.

1. Hodie † filio reſeruari non poteſt penſio ſuper beneficio patris: etſi olim poſſet. ſed ſi pater habet penſionem cum poteſtate eam in aliũ transferendi, non ei obſtabit hic locus quominus in filium etiam illegitimum poſſit transferre, quia hic caſus omiſſus ex iure priori decidendus eſt. *Gonçalez ad Reg. Canc. gloſſ. 5. § 5. numer. 22. 23. 24.* quantum vero attinet ad ſucceſſionem bonorum, illegitimos prorſus incapaces reddidit Pius V. 2. *Martij; anno 1571 conſt. quam refert Quar. v. Illegitimi & nos dicimus. infra de teſtam. & ampliat° eiuſdem Pij V. 5. mart. 1572.*

An penſio reſeruari poſſit ſuper beneficio patris.

2. Concil. Trident. *ſ. 25. c. 15.* longiſſime † vult paternæ incontinentiæ memoriam à locis

ſacris

ſacris arceri. Vbi videtur illud verbum longiſſime poſitum tantum in narratiuo non præcl ſe illud euincere, vt ſicut filius reſpectu patris excluditur, ita nepos tractetur reſpectu aui, præſertim in correctorijs iuris antiqui: nam quod etiam antiquo iure Canones optarunt incontinentiæ memoriā longiſſime aboleri, certum & expreſſum eſt, & tamen non indiſtincte. Ideo nepotes legitimi excluſi, ſed bene à beneficijs quæ immediate patres tenuerant. ſic parlamentum Tholoſanum aliquando intellexit cap. ad extirpandos, *de filijs presbyterorum, refert Papon. in ſuis arreſtis tit. de capacitate ou incapacite a tenir benefices, artic.* 2. Imo per me licet, vt quia volunt hunc Conc. locum *ſ.* 25. *c.* 15. aliquid iuri communi addidiſſe, vt etiam nepos excludatur à beneficio aui, vbi fuerit mediata perſona alia, quod legitimis filijs etiam permiſit Alexand. III. etſi Clem. VII. in illegitimis *Conſt. quam refert Quar. verbo illegitimi*, diſerte vetuit: ſed vt nepos legitimus excludatur à beneficio quod nunquam poſſedit auus, ideo quod ſit in eadem Eccleſia, non adeo apud me exploratum eſt. Ipſe textus ad hoc non cogit, & erunt in vno verbo duæ iuris communis correctiones. Et eſt ita deciſum per Card.... Martij 1598. & in cauſa N. N. Canon. Brug. an. 1616. ideoque credo contrarias, quæ circumferuntur, S. Cong. declarationes eſſe ſuppoſititias. *An nepos auo ſuccedere poſſit.*

Scilicet ſimpliciter cenſuit Cong. nepotem legitimum ex filio illegitimo non comprehendi decreto Conc. quod & tenuit Nauarr. *hoc tit. conſil.* 9. neque è conuerſo tamen pater immediate ſuccedere filio prohibetur in beneficio. *Cong. Conc.* 22. *Decemb.* 1594. *An pater filio?*

comprehendit tamen decretum filios naturales procreatos ante clericatum *Balb. deciſ.* 29. etiam religioſos. quamquam enim omnes adnatæ illis maculæ profeſſione & priuilegio religionis tollantur, non tamen finis inhibitionis Concilij: ſcilicet memoria incontinentiæ paternæ longiſſime arcendæ. quem bene expendit Nauar. *conſ.* 8. §. 4. quæ veteris vitij memoria non minus refricatur in filio religioſo, quam ſeculari: cum & magis pudendum ſit, pluresque ſermones moueat, ſi in Abbatiam aliudue beneficium regulare filius patri ſubrogetur, quam in beneficium ſæculare. 3. *Quid de natis ante clericatum? Religioſis.*

Dum vero memoriam incontinentiæ paternæ à locis Deo ſacris longiſſime arceri deſiderat Concil. ea dictio quemcumque modum obliterandi vitij complectitur, vt non bene aliqui poſt triginta annos à morte patris filium poſſe ſuccedere exiſtimauerint. quippe id excepta diſtinctione ſuprapoſita non minus memoriam refricat, quam ſi ante pauciores annos incontinenter pater eo loco vixiſſet. quin imo ſæpe magis offendit antiquitas vitij, quippe cum natura progrediendo ſemper deficiat, viribus æque & virtutibus, & dum ſeculorum ætates ſemper deteriorentur, vitia inualeſcant (vnde perpetuum illud ſenium eloquium, 4. *An præſcribatur prohibitio.*

— Laudator temporis acti

Se puero)

prædalidum magis & enorme vitium cenſetur illud, quod ætate maiorum quam nepotum commiſſum eſt, magiſq; aures auramq; omnem inficit, ſi obſita pene ſitu camerina moueatur, & exſufflatus fœdus odos ad nares iam purgatas repulſetur. non ergo prohibitio hæc tricenaria præſcriptione abrogabitur, ſed ad centenariam porrigetur, quæ eſt longiſſimi temporis præſcriptio; adeoque in annos centum, id eſt, æternitatem ſilentium imponetur. neque enim ſolent conſtitutiones legumque decreta per tempora vel ætates tolli, niſi illæ ipſæ id decernant.

Quæ

5\. *Quid de conabitatione?* Quæ ratio extinguendæ memoriæ paterni vitij, ex æquo & bono ſuadet, vt nec filij tales cum parentibus habitent, nec in eadem Eccleſia, etiamſi neuter, vel alteruter tantum beneficij titulum ibi habeat, ſacra celebret, aut in capellania ſuccedat, quæ fundata fuerit ſine Epiſcopi auctoritate, quod beneficium non ſit, quippe cum hæc memoriam renouent, non minus quam ſi pater ibi titulum habuiſſet, quo certe caſu quoquo modo miniſtrare filio Concilium prohibet, id eſt miſſam celebrare, epiſtolam vel Euangelium, quin & Antiphonam canere, ratione oneris beneficij Eccleſiæ annexi, Sacriſtæ vel Cantoris officio fungi, tametſi in aliquibus ſcriptores citati à Barboſa *in Remiſſ. ad d.c.15.* ſecus ſenſerint.

6\. *Titulus & poſſeſſio vt requiſita.* Nihilominus tamen requiritur vt pater beneficij poſſeſſionē aliquando apprehenderit, quamuis non miniſtrauerit, neque ſufficit ad prohibitionem ſola collatio literis non expeditis, & poſſeſſione non inita, poſſeſſio enim in oculos maxime incurrit, & memoriam ac linguas mouet vt illa ſufficiat, quamuis minus pacifice, & abſque legitimo titulo obtenta, etiamſi ſola ſedis in choro inſeſſio ex cauſſa dignitatis in alia Eccleſia habitæ, fuerit, hæc enim non patiuntur patrem ſimul & filium, in eadem Eccleſia beneficia obtinere, ne vnum quidem quod duorum alternatiuam reſidentiam admittit, ſed pater vel filius tenetur in totum cedere. *Cong. Conc Garz. & citati apud Barboſam ad d.cap.15.*

7\. *In multis punct. differt hic Concil. à iure.* In legitimis autem presbyterorum filijs nihil vel Clementis conſtitutio, vel Concilium mutauit. *Garz. de benef. p.7.c.3.num.17.* In illegitimis Concilium à iure communi cenſuit Sac. Cong. apud *Garz. n.14.* In punctis alijs differt ſcilicet 1. quod talis memoria longiſſime arceatur, ſi non ſolum immediate, prout de iure communi, ſed etiam mediate, quod non ſolum prohibetur ſucceſſio in eodem beneficio, ſed in alio quocunque, etiam in diſſimili, dummodo ſint in eadem Eccleſia, contra ius commune, *de quo per Abb. in cap. abolendam, poſt princip.* nedum prohibetur filius obtinere beneficium in Eccleſia, in qua pater obtinet, ſed miniſtrare contra ius commune, quo tantum patri miniſtrare prohibetur, *Abb. in cap. cum decorem eodem.* quod nec penſiones ſuper fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinuerunt, vel obtinent, habere poterunt filij.

DE CLERICIS PEREGRINIS.

Rigidam conſtitutionem *incip. cum de omnibus*, & aliam declaratoriam, *incip. ad Romanum* ediderat Sixtus V. aduerſus natos ex inceſtu, aut nefario coitu; Vt ne quidem ad profeſſionem, aut habitum regularem, niſi conuerſorum admitti poſſent. quamuis cum alijs illegitimis paulo mitius. ſed Greg. XIV. *conſtit. inc. circumſpecta 159.* & Clem. VIII. *conſt. inc. in. ſuprema* reduxit ad terminos iuris cōmunis vt omnes illegitimi ad profeſſionē & habitū regularē admitti poſſint, *ſi tamen diligenti examine facto*, inquit Greg. *bonæ indole, & virtutis ſpecimen præ ſe ferant.* niſi tamen pater eius in illa religione ſit profeſſus, & viuat. ergo illius vita durante manet prohibitio Sixti. quæ tamen illud examen meritorum vti modum, non vt conditionem, apponit. ita vt is, cui ea non adſint, profeſſus, tamen vere fiat religioſus *Roder. quæſt. reg. t.3.q.8.a.5.* vt & alia Gregorij clauſula, vt illegitimi diſpenſari poſſint ad honores regulares. vt quamuis ablatiui ſoleant fere conditionem inferre, tamen

promo-

promotio & diſpenſatio eorum, quibus merita non ſuffragantur, non ſit irrita. niſi ex iure communi id obtineret: ad quos terminos cauſa reducta eſt. *arg. eorum quæ habet Rod vbi ſup.t.1 q.13.a.14.* admiſſio tamen illegitimi, cuius pater in religione viuit, eſſet irrita quoniam Gregorius à moderatione ſua hunc excipit, eoque manet in eo nullitas à Sixto inducta.

DE CLERICIS PEREGRINIS.

VT irreuerentia ac ſacrilegium vitetur mandat Concil. Trid. *ſ.22. in decreto de obſeruand in celeb. miſſ.* vt Epiſcopi in ſuis diœceſibus interdicant, ne cui vago & ignoto, ſacerdoti miſſas celebrare liceat. & generaliter *ſ.23.c.16.* vt nullus clericus peregrinus ſine commendaritijs ſui ordinarij literis ab vllo Epiſcopo ad diuina celebranda, & ſacramenta adminiſtranda admittatur. ſi tamen aliter faciat fidem de ſua ordinatione, & vitæ integritate, & abſit ſcandalum; admitti poteſt. neque enim ob literarum Epiſcopalium defectum ſuſpenſus eſt. *citati à Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trid. d.c. 16.* & propterea dum in dicto decreto coniunguntur illa epitheta *vago & ignoto* ſatis apparet noto, & alibi integra fama reſidenti, alio venienti, non itidem eſſe interdicendum. & ita fere ſeruatur apud eos, qui ex vicinis diœceſibus adueniunt, quos fama facile proderet: quoad eos autem, qui de longinquis, rigor, *d.c.16.* merito obtinet. & conforme eſt *c. vlt. x. eod.*

Vt nec olim ordinatus permittendus fuit miniſtrare ſine teſtimonialibus ſui Epiſcopi. *c.3. x. de cler. peregrin.* imo ſi ex valde longinqua regione veniebat Epiſcoporum quinque. *c. 1. eod.*

Quod vero ſpectat ad ordinationem clericus peregrinus ab Epiſcopo non ſuo non poteſt ordinari ad ſuperiores ordines. *diſt.71.* nec laicus ad tonſuram. *c. vlt. de temp. ordinat. in 6.* nec ordinando creditur ſuper ordinibus iuranti. *c.2. x. h. t.* ſed oportet vt adferat dimiſſorias iuxta exemplar. *diſt.73.*

DE MAIORIT. ET OBED.

IVRE meritoque Concil. Trid. *cap.11. ſeſſ.23.* meritum vitæ & aſcenſus ad maiores ordines probari vult ex reuerentia erga ſacerdotes †. Certe olim ea inculcari ſolet tironibus alphabeticis, ſed eam non ſatis in pectus demittunt, qui non exhibēt ſacerdotibus obuijs, etſi dignitate Eccleſiaſtica etiam præditis, vel caput aperiunt. Longe ab ea regula remoti, quam Baſilius, Benedictus alijque Monachorum Patriarchæ olim ſanxerunt, & Paulus [illegible] pro conſilio ac monito dedit, vel inter æquales [illegible] inuicem præuenire. B. Franciſcus ſolet dicere, quod ſi ab vna parte de cœlo aliquis [illegible] ſtaret, ab altera ſacerdos; ſe prius exhibiturum reuerentiam ſacerdoti. *[illegible] ad. in [illegible]* 3. Carol Magnus moriturus Ludouicum filium inter cætera monuit, vt ſacerdotibus honorē ceu patribus exhiberet. Baſilius ſimiliter [illegible] his ve[illegible]

1. *Reuerentia erga, [illegible] res.*

aba-

adames, honora eius Eccleſiam, ſacerdotes eiuſdem reuerere, clericos omnes honor[illegible]ce complectere, *Choppin. monaſt. l. 2. tit. 2. n. 1.* Conc. Matiſc. ſtatuit canon. 14. vt ſi qui[illegible] piam clericorum honoratorum in itinere obuiam habuerit, vſque ad inferiorem gradum honoris veneran[illegible] illi colla ſubdat, & ſi vterque equo vehitur, galerum ſecularis de capite auferat; ſi clericus pedes gradiatur, & ſecularis vehitur equo, [illegible] ad terrã de[illegible]. Qui vero, inquit, horum quæ Spiritu ſancto dictante ſancita ſunt, tranſgreſſor fuerit, [illegible] Eccleſia tam diu quam diu Epiſcopus illius Eccleſiæ voluerit, ſuſpendatur. bone Deus quam aut idem ſpiritus eadem nunc non præcipit, aut non auditur! Conc. Laod. [illegible] præcipit ne Diaconus niſi ex iuſſione Presbyteri, ſedeat, ſimiliter honorificetur & Diaconus à miniſtris inferioribus, & omnibus clericis, *c. non oportet d. 99.*

2. *Præ[illegible] Regum.* Et hæc ſpectant ad oſtendendam hierarchiam Eccleſiaſticam, quam qui diuina ordinatione negant inſtitutam, vel etiam Epiſcopos Presbyteris non eſſe ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi vel ordinandi, vel quam habent illis eſſe cum Presbyteris communem, damnantur. Trid. *ſ. 23. can. 6. 7.* quanquam olim Presbyteri, qui in ſingulis ciuitatibus conſtituebantur, ſimul eſſent Epiſcopi. *Paſquier Recherch. l. 3. c. 1.* quo ſenſu aliquando eorum appellatio in antiquis confunditur, alioquin iure diuino poteſtate diſtinguuntur. *Azor. Inſtit. mor. part. 2. l. 3. cap. 16. quæſt. 5.*

Ex cap. fin. *de offi. del[illegible] in 6. c. [illegible] de priuil. in 6. ca. ſolicitæ de maior. & obed. extrau. exec. § nos itaque deprehend[illegible]* habetur ordinarie ea concluſio, vt reges, reginæ, eorum filij, propter prærogatiuam, [illegible] in omni diſpoſitione iuris non comprehenſi, niſi diſerte exprimantur. Sic Concil. Trident. *c. 9. ſ. 25.* excipit patronatus qui ad Imperatorem, Reges ſeu regna poſſidentes, alioſque ſublimes & ſupremos principes, Iura Imperij in Dominijs ſuis habentes, pertinent. ſic *c. 8. ſ. 22.* à viſitatione Epiſcoporum excipit collegia quæ ſub regum [illegible] (intelligo etiam ſublimes Principes iura regum poſſidentes) immediata ſunt protectione, [illegible] de eorum licentia. ſic beneficia Regum in generali Regularum Cancellariæ reſeruatione non comprehenduntur. *Goncales ad R. 8. Canc. gl. 24. numer. 150.*

3. [illegible] In Conc. Conſt. 8. *[illegible]ener. can. 14.* decernitur ne timide abiecteque ſe † Epiſcopi gerant, ſed cum modeſtia dignitatem [illegible] ment, cui vectigal, vectigal; [illegible] honorem, honorem. *Dummodo, inquit, P[illegible] & [illegible] Imperatores agnoſcant ſibi æquales Epiſcopos, & [illegible] re[illegible] prin[illegible] principes & cæteris qui militari honore fruuntur. ſi quis [illegible] Epiſcopus [illegible] ſi auerit dignitatem, vixeritque abiecte, amoueatur per annum, & [illegible] per triennium.* Quadrat his *cap. 11. 12. Conc. Antioch.* & Innocent. III [illegible] ſcribens ad Imp. Conſt. vtitur his verbis; *Hac autem ſi prudenter [illegible] imperatoriam [illegible], ne faceret aut permitteret Conſtantinopolitanum Patriarcham, [illegible] rabilem membrum Eccleſiæ, iuxta [illegible] ſuorum [illegible] ſtra parte ſedere [illegible] & Principes Archiepiſcopis & Epiſcopis ſuis, ſicut debent reuerenter aſſurgant, & [illegible] ſedem aſſignent.* Hinc iam olim in ſacris Concilijs Epiſcopis inhibitum [illegible], [illegible] principum aulas frequentarent, etiam additis pœnis anathematis [illegible] ea Chopp. [illegible] *tit. 3. num. 28* ſcilicet Carthaginenſe, M[illegible]nſe, Vienenſe, Ant[illegible] [illegible] Metropolitæ [illegible] prouinciæ Epiſcopi [illegible] Sardicenſi in C[illegible] Epiſcopi ne ſuam dignitatem de[illegible], cum [illegible] in Eccl[illegible] [illegible] loco [illegible]

[illegible]

multo minus perſonaliter [illegible] ſeruarant, ſed tam in Eccleſia quam ſuis gradum ſuum, & ordinem præ oculis habeant. Vbique ſe Patres, & Paſtores eſſe meminerint. principibus præcipit, vt eos paterno honore, & debita reuerentia proſequantur.

Epiſcopis præterea [illegible], Conc. Trid. *ſ.25. cap.6.* vbiq; is honor tribuatur, qui eorum dignitati par eſt, iiſque in choro & in Capitulo in proceſſionibus & alijs actibus publicis ſit prima ſedes, & locus quem ipſi elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum authoritas; Ex quo capite Gregor. XV. decidit 21. *Martij* 1622. non obſtante [illegible] conſuetudine & decreto cap. 13. l. 1. Ceremonialis à Clem. VIII. edi[ti], aut ob [illegible] aliarum Eccleſiarum, indecens eſſe Epiſcopum Terracenſem diebus feſtis [illegible] ſolemnibus & feriatis æqualiter ſedere cum canonicis: adeoque deinceps debere cum primam ſedem cæteris eminentiorem indifferenter conſcendere.

Olim cum primum Monachi † eſſe cœperunt, & longo poſt tempore, clericis minores & ſubiecti fuerunt. etenim in cap. à ſubdiacono diſt. 93. dicitur. Pontifici Presbyteri, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolytus, Acolyto Exorciſta, Exorciſtæ Lector, Lectori Oſtiarius, Oſtiario Abbas, Abbati Monachus, in omni loco præſtet obſequium, ſiue in publico, ſiue in gremio Eccleſiæ. Erant enim eo tempore Monachorum præfecti, vt ipſi Monachi, laici, adeoque clericis inferiores. Vnde S. Hieronymus inquit, *16. quæſt. 1. cap. Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium, qui vel ſe vel mundum lugeat, & Domini pauidus præſtoletur aduentum.* deinde clerici & Sacerdotes eſſe cœperunt, vetiti tamen vlli pœnitentiam tribuere, niſi ſibi inuicem, mortuum non ſepelire niſi Monachum in monaſterio morantem, infirmos non viſitare, vnctiones facere, aut Miſſas publicas cantare, neque filium de baptiſmo accipere, neque ad Eccleſiam ſecularem tranſire, vlliſue negotijs ſe implicare, quia Monachus mundo mortuus eſt, & Deo tantum viuit. *cap. placuit. cap. interdicimus. cap. peruenit, cap. alia cauſa eſt. cap. iuxta cap. qui vero. cap. Agnitus c. ſunt nonnulli.* quæ capitula ſic citata quamuis inuicem pugnare videantur, habent ſolutionem ex ſucceſſione & diſtinctione temporum, adeoque demonſtrant quomodo tandem omnia officia, quæ Cleri ſæcularis fuerunt, ad Papatum vſque ſui iuris fecerunt. quin & Abbates inſignia pontificalia & functiones ipſas Epiſcopales, excluſis tantum ſacris ordinibus, ſibi arrogarunt, Pontificum largitione: quod tamen Trid. *ſeſſ.23. cap.10* reſtrinxit, vt ſuis tantum regularibus tonſuram, vel minores ordines poſſent conferre. & cum reliquis ſecularibus diuitijs, quas in primæuo ſtatu multorum operis ample parauerant præſtarent; facile poſt Epiſcopatum primas obtinuerunt. præterquam ijs in locis, vbi dignitates ſæculares vel ob antiquitatem, vel ob pares diuitias, ſimilemue cauſam priſtinum ſtatum retinuerunt. qui initio quidem iuris fuit, nunc ob argumentum communiter ſecus accidentium, conſuetudinis eſſe æſtimatur, ſi quis poſt Epiſcopum ſæcularis dignitatis ante Abbatialem ſedere, vel ingredi ſe poſſe contendat. adeoque conſuetudinis probatio illi incumbit, cum generalis ratio ſtet ab Abbatum parte. 4.

Epiſcopi de [illegible] † [illegible] prærogatiuam ſuæ ordinationis præcedunt, non habita ratione dignitatis ſedium. *cap. Conſuluit §. hinc in ſin. 17. d.* vbi Epiſcopus Mediolanenſis ſubſcribit ante Rauennatenſem, cum Rauennatium ſedes longe ſemper dignior fuerit. & ita in Ceremoniali etiam Romano diſpoſitum eſt. quamuis in Germania fere paſſim, aliiſq; multis locis conſuetudo contrariũ obtineat. quamuis [illegible] 5.

conſuetudinẽ non admittat, quia orbis debeat obſeruare conſuetudinẽ Vrbis. niſi potius quid debeat quã quid ſoleat in Vrbe fieri attendamus vt iubet l. 12. *D. De off. Præſid.* & quidem ſacra Cong. Concil. declarauit Epiſcopum exemptum & nullius diœceſis, ſuffraganeos non debere præcedere, niſi ſit ordinatione antiquior. *Scrol. ibid.* Quandocunque

6. *Capit. Cathed.* autem Epiſcopus proceſſionem indicit, & procedit cum ſuo Capitulo, † illud omnes alias dignitates præcedit, & cum eo coniungitur, ac ſimul vnum corpus conficiunt. *ca. requiſiſti* §. *ſi vero de teſtam.* Vnde & Epiſcoporum fratres Canonici dicuntur. *c. quanto, de his quæ à prælat.* Archid. Archipresbyterum præcedit ſi ſit ſacerdos, etſi tantum ex voluntate, non ex fundatione, *M. Ant. Gent. in prax. c. 53. refert ita cenſuiſſe Cong. Rituum.* Canonici Regulares præcedunt Monachos. *Scrol p. 1. V. proceſſ.* §. 4. & Clerus ſæcularis regularem. Et ſtat & conſt. Pij II. *inc. cum ſerv are. prid. Id. Iun. a* 1. protonotarijs locum aſſignans in capella, & conſiſtorijs; & vt eos Epiſcopi, quamuis tantum electi, præcedant.

7. *In his valet conſuetudo.* Enimuero huiuſmodi controuerſiarum deciſio plerumque petenda eſt à conſuetudine †, vt ſententiam Senonenſem refert *Choppin. Monaſt. l. 2. t. vlt. num. 23.* Vnde non male Greg. XIII. decreuit *in conſt. incipit expoſcit, relata per M. Anton. Gen. in prax. c. 53. Piaſ. pr. p. 2 c. 3 num. 48. Quar. V. præced.* vt qui ſunt inter fratres mendicantes, in quaſi poſſeſſione præcedendi, ſeu iuris præcedendi, ſine vlla appellatione, alioue ſubterfugio præcedant in proceſſionibus publicis, & priuatis: de qua vbi non conſtat, præcedant antiquiores in loco controuerſiæ, qui ordo prius domum aut Conuentum ibi habuerit. deinde ad tollendas omnes præcedentiarum controuerſias S. Cong. ſtatuit in proceſſionibus ſeruandum eſſe quod in alma Vrbe ſeruatur, *Quar. & Piaſ. ibid.* Quem ordinem habet Gamm. *deciſ. 1.* ſed in his locis magis d. Conſtit. & antiqua poſſeſſio, quæ in talibus ius tribuit, ſeruatur, etſi Quar. eam reſolutionem Sanctiſſimo placuiſſe aſſerat, & mandaſſe nouam Conſtitutionem, quæ tamen nondum nata eſt.

Pius V. ante conſtituerat, vt Prædicatores præcederent omnes Mendicantes, Senatus tamen Pariſ. *referente Choppin. vbi ſupra.* in controuerſia dubia actoribus, in initio proceſſionibus dexteram, ac deinde ſiniſtram aſſignauit, & vice verſa, Reis. *Mon. l. 2. t. fin. n.* 23. Et forte eo ſenſu, vt in dubijs vtriſque aliquid prærogatiuæ aſſignetur, *Concil. Trident. ſ. 25. c. 13. de reg.* vtitur verbo *componere* vt poſſit Epiſcopus eas difficultates.

8. *Quis in ſua eccleſia præcedit.* Generaliter tamen † ſciendum eſt, vt quiſque in domo ſua rex eſt, (vt imperium exercebat ille ruſticus, qui regem Angliæ, quod in domo ſua ei obedire nollet, alapa mulctauit,) ſic quiſque rector in Eccleſia ſua quoſcumque alios, qui ordine hierarchico non ſunt eius ſuperiores, antecedit in ſolemnibus miſſis dicendis, alijſque omnibus præeminentijs. ſic Rota cenſuit Parochum in ſua Eccleſia præferendum Decano & Capitulo Collegiatæ ad eam Eccleſiam proceſſionaliter ex antiqua conſuetudine accedentibus quodque maior minori in eius domo cedere teneatur. *Gonzalez ad R. 8. Canc. gl. 6 numer* [illegible] *& ſeq.*

9. [illegible] Et quoniam plerumque † huiuſmodi controuerſiæ incidunt in proceſſionibus exequijs, deferenda vmbella, & ſimilibus, quæ ſacra non debent retardari protracta illa contentione; decreuit Concil. Trid. vt eas Epiſcopus componere poſſit amota omni [illegible] lite *cap. 13 ſeſſ. 25.* [illegible] *Barboſ. in coll.* [illegible] *13. num.* 8. & nihilominus compellere [illegible], etiam per cenſuras, vt in publicis proceſſionibus compareant, adeo quidem [illegible]

vt e-

vocatus exemptione ſe tueatur, quo minus ad proceſſiones teneatur venire. quod ante 10.
Concil Triden anno 141 Senatum Pariſ. iudicaſſe, refert Choppin. *de ſacra pol. l. 2. t. 6. n.* *Vt à publi-*
18. modo vltra dimidium milliare extra Ciuitatem non diſtent. *ex S. Cong. Quar. vbi ſupra.* *cis proceſ-* *ſionibus*

Excipiuntur † tamen ab Epiſcopi mandato vocantis exemptos ad publicas proceſſio- *nullus ex-*
nes, ij, qui in ſtrictiori clauſura viuunt, vt ſunt Carthuſiani, Camaldulenſes, Diſcalceati & *cuſetur.*
Cœleſtini. quorum etiam priuilegium refert Chopp. *Monaſticon l. 2. t. 1. numer. 16.* à Bonif. 11.
VIII. conceſſum *his verbis: inhibemus etiam ne aliquis Epiſcopus, vel alia perſona ſpiritualem, vel aliã* *Præter ob-*
iuriſdictionem habens, vos ad Synodos vel Conuentus forenſes ſuos accedere, vel cum eis intus vel extra ci- *noxios*
uitates, vel terras proceßionaliter exire, aut ſuis conſtitutionibus ſubiacere cogat, &c. Excipiuntur et- *clauſura.*
iam laicæ confraternitates, quæ ad proceſſiones cogi non poſſunt. *Quar. vbi ſupra ex Cong. Conc.*

Et ſacerdotes ſeculares nullum officium aut beneficium eccleſiaſticum in ciuitate, vel diœceſi obtinentes: *Cong. Concil. 9. May 1597.* quemadmodum econtrario canonicos & quoſcumque beneficiarios ſeculares, & regulares, quantumuis exemptos, compelli poſſe reſponſum eſt *ab eadem Cong. 17. Iuly 1597. & 22. Ianuarij 1598.* Compelli, inquam, ab Epiſcopo. vt connexio textus ſatis infert: *c. 13. Concil. Trid. de regular.* ſed an per cenſuras? apud Dianam *p. 3. t. 2. r. 76.* in vtramque partem declarationes S. congregationis citantur: ſed quæ affirmat verior videtur. quis enim ſublatis cenſuris ſupereſt compellendi modus aduerſus eos, qui propria etiam in communi non habent? aut quæ commode diſtrictio perſonarum vſurpabitur, aut miſſio in bona promptum remedium dabit? quod dictum *c. 13. in princip.* admodum ſpectat.

Publicas autẽ † proceſſiones S. Cong. eſſe declarauit *apud Quar. vbi ſup.* quæ conſuetæ, 12.
vel ex publica cauſa, peſte auertenda, introitu noui Epiſcopi, vel ad generales Litanias *Publicæ*
fiunt & ſi noua proceſſio indicatur, S. Cong. cenſuit *apud Serol. vbi ſupra §. fin.* ad Epiſco- *proceſ-*
pum cum conſilio Capituli pertinere decernere, quo & qua ducenda, dirigendaque ſit. *quæ.*
Conſenſum Capituli non requiri reſoluit S. Cong. & quidem non obſtante quaſi poſſeſſione contraria, aut conſuetudine. *citati apud Barboſ. v. 43. & ſeqq.* in parochijs autem ad curatos ſpectat ſine quorum aſſenſu regulares dirigere, aut veterem circuitum mutare non poſſunt. *ibi n. 47. 51.*

Sede vacante poteſt Capitulum (vt alia quæ l. 3. iuriſdictionis ſunt) ijs beneficium ab- 13.
ſolutionis ab excommunicatione ſiue iuris ſiue hominis impartiri, quibus potuit Epiſcopus, niſi ſpecialiter interdicatur poteſtas. *c. vnic. h. t. in 6.* adeoq; facultas Epiſcopo conceſſa *c. 6. ſ. 24. Trid.* & ſimiles Capitulo competunt. *de qua re infra de pœnit. & remiſſ. n. 8.*

Ad Papæ maioritatem eximie ſpectat, quod omnes per orbem vniuerſum Epiſcopi 14.
per ſua tempora ex vetere Eccleſiæ more viſitare Limina Apoſtolorum debeant, & pa- *Papæ pri-*
ſtori ſupremo vniuerſali ſtatum ſuæ Eccleſiæ referre, Itali quidem ſingulis biennijs: *matus.*
Tranſalpini et Germani, tranſmarini quadriennijs: Indi decennijs. Sixtus V. exacte iuramentum ante conſecrationem aut translationem præſtari, & ſub cenſuris ſeruari voluit. tempora etiam anteceſſoribus ab ipſis ſucceſſoribus decreuit imputanda. quare *c. 4. in fin. x. de iureiurand.* quod hanc viſitationem ſingulis annis indicit poſterioribus decretis mutatum eſt. aut de proximis Romæ Epiſcopis illud tantum accipiendum fuit, quaſi iis tanquam Patriarchatus ſeu potius Metropolitatus non vt ſummi Pontificis Romani, quomodo ab alijs non debeatur, nec ex conſuetudine quidem, diximus *de offic. ordinar. n. 13*

DE TREVGA ET PACE.

NEque cap.1.h.t.quod tempora induciarum præſcribit; neque cap. 2. quod perſonas recenſet, quæ tempore belli plena ſecuritate gaudere debeant; vſus obſeruat. miles hodie

Iura negat ſibi nata, nihil non arrogat armis:

& perſonæ d.cap.exceptæ intra terminos ſuos non ſe continent. quin videmus inaudito anterioribus ſæculis exemplo mercatores belli incommodis Iure exemptos *d. cap.* 2. ipſos bellum ciere, claſſes adornare, ad vtroſque Indos currere, aurum opeſque inde aduehere. Pœna violantis inducias iure indictas *in d.cap.*1. eſt excommunicatio; pacem autem publicam in Imperio, Bannum. de quo, eiuſque effectibus, vid. tract. Andr. Gail. *de pace Publ.l.*2.

Pacem inter reges pactam iuratamque obſeruandam omnino Eccleſia decernit, cogitque. *c. nouit x. de iudic.* quod per multas quæſtiones examinauimus *in Hiatu Caſſan. obſtruct. toto l.* 2. præſertim cum ſeruandi corporis cauſa pars regni hoſti tribuitur.

Ad fœderum autem obſeruantiam reges cogit Eccleſia, etiam per cenſuras. *d.c nouit. x. de iudicijs.* quod iterum examinauimus *in Hiatu l* 3.*c.*1. vbi & *c.* 2. pacis infractionem bello iuſto vindicari docuimus, & *c.* 4. & 5. quietis publicæ turbationem iuſto itidem bello coerceri de omnigena porro belli iuſtitia longa diſquiſitione egimus *in Iudice.l.*4.

DE OFFICIO ARCHIDIA-coni.

ARchidiaconus tam in vrbe quam ruri per totam dioceſim omnem curam habet. *c.*1. *x. de off. Archidiac. c. cũ in cunctis.* § *inferiora x. de elect.* ſed Archidiaconi cura externæ iuriſdictionis eſt. vt conſtat ex deſcriptione eorum, quæ ex officio incumbunt. *d. c.* 1. & quoniam cura interna ligandi, ſoluendi, ſacramenta miniſtrandi ſacerdotium requirit, Archidiaconatus autem diaconatũ duntaxat. *d.* § *inferiora.* & in his ſpiritualibus vicarius Epiſcopi eſt Archipresbyter. vt explicantur *in d. c.* [illegible] *x. de off.* Archipresbyt. [illegible] inquit, *c. fin. x. de off. cuſtod. Archidiaconus,* [illegible] *ſimul vniti vno animo* [illegible] *gant, & perfecte, & non ſit inuidia, neque zelus inter eos.* Supereminet tamen Archidiaconus,

&c

& ei alij obediunt:tam Archipresbyter;*c.1.x.de off. Archipresb.*quam custos; *c. 1. & c 2. x. de off. custod.* Primicerius; *vnic.x.de off. primic.* & sacrista;*c.vnic.de off. sacrist.* quamuis in hiſce muneribus conſuetudo patrum [illegible] congruat, vel vniformis ſit.

Archidiaconorum authoritatem per Concil. Trident. eſſe imminutam, quoad cauſas matrimoniales & criminales, ſed ſtricte acceptas, concubinatum ſimiliter ſtricte ſumptum, non tamen vicaria Epiſcopi etiam ſede vacante: ſaluis etiam concordatis & immemoriali conſuetudine, etiam quoad inſtitutiones tituli attributiuas, atque etiam viſitatione, procuratione, ſimilibuſque iuribus late diximus *in Conſult. canon. h. t.*

DE OFFICIO ORDINARII.

ADeo Concilium Tridentinum Ordinariorum † iuriſdictionem illibatam ſeruari & promoueri cupit, vt nec ab ipſis, nec ab inferioribus, neque à ſuperioribus turbetur. *cap. 20. ſeſſ. 24.* Non à ſuperioribus, Legatis ſcilicet Nuncijs, & quibuſcumque alijs: vetando; ne in prima inſtantia eos procedentes quoquo modo impediant, iuriſdictioné eorum præripiant, aut alio modo turbent. & ſi quidem ipſi Epiſcopo prius non requiſito, & negligente proceſſerint, acta eorum nullius momenti ſint, & partibus ad damni ſatiſfactionem teneantur. vbi non comprehendi mandata Apoſtolica executiua, quæque ſummariam tantum cognitionem requirunt in forma Breuis de capienda poſſeſſione beneficiorum ſedi Apoſtolicæ reſeruatorum, de quibus alicui prouiſum eſt, à ſede Apoſtolica, declarauit Greg. XIII. *cuius Conſt. refert P. Matth. in ſept. dec. l. 1 t. 2. c. 4.* deinde vt nec à ſuperioribus appellationes ab Ordinarijs interpoſitæ recipiantur, Auocatio, Commiſſio, aut Inhibitio fiat, niſi à definitiua, vel definitiuæ vim habente, & cuius grauamen per definitiuam reparari non poſſit. Non ab inferioribus; † inhibendo; ne cauſæ matrimoniales & criminales, à Decanis aut Archidiaconis, aut alijs inferioribus, etiam viſitantibus, etiamſi ſuper ea iuriſdictione litiſpendentia in quacumque inſtantia fuerit, cognoſcantur. Non ab ipſis † ordinarijs: illis mandando; vt qualeſcumq; cauſas etiam beneficiales in prima inſtantia cognoſcant, atque omnino ſaltem infra biennium à die motæ litis terminent. concedendo alioquin poſt id ſpatium partibus, vel alteri illarum iudices ſuperiores, competentes tamen, adire; qui cauſam in ſtatu quo fuerit, aſſumant, & quamprimum terminent.

1. Iuriſdictio Ordinarij à nemine turbanda. Non à ſuperioribus.

2. Non ab inferioribus.

3. Non ab ipſis.

Ex eadem [illegible] Pontifex Max. tam per Breue deſtinatum Archiepiſcopo Cameracenſi [illegible] quam poſtea aliud anno 1597 20. Februarij deſtinatum, Archiepiſcopo M[illegible] Matthiæ Houio per quæ reſpectiue, eoſdem Archiepiſcopos conſtituit, delegatos [illegible] Belgio pro exercitu regio, ita eam iuriſdictionem delegatã temperat, vt [illegible] ſtatu exercitus ſubueniat, quia, inquit, non facile ad locorum Ordinarios, aut ad ſedem Apoſtolicam recurſus haberi poſſit, & nihilominus Ordinariorum authoritatem [illegible] ſeruet. Illud quidem pergit; deinde facultatem [illegible] Sedis beneplacitum, & [illegible] bellum hoc durauerit, per ſe, vel alium ſubd[illegible]

4. De [illegible] rus.

dos omnem & quamcumque iuriſdictionem Eccleſiaſticam, in vtroque foro exercendi; hoc vero; dum eam reſtringit, vt non comprehendat eos, qui ſint in propria diœceſi, ab qua illorum Ordinarij iuriſdictionem ſuam in eos exercere poſſint. vnde ad vitandas difficultates anno 1595. die 23. Ianu. inter deputatos D. Illuſtriſſimi Domini Bailemontij & Vicarios Archiepiſcopatus Mechlinienſis pacti & conuenti ſunt hi articuli.

5. *Illius cum Ordinar. pacta.* Primum, quod † perſona Gubernatoris generalis, omnium domeſticorum ipſius, vtriuſque ſexus, & eorum qui ſunt de eiuſdem Gubernatoris cuſtodia, tam tempore pacis, quam belli, vulgariter *hallebardiers* & *archiers* nuncupati, ſunt ſubiecti Ordinario loci, vbi habent ſuum domicilium, ſed ſimulatque egrediuntur dictum ordinarium domicilium vt accedant exercitum regium, cenſentur eſſe ſubditi delegato Apoſtolico.

Similiter omnes nobiles & alij inferiores, qui ceſſante exercitu habent ſuos ordinarios in his partibus, quando ſubſiſtunt ijs in locis, vbi eſt fixum ipſorum domicilium, cenſentur ſubditi eorundem locorum Ordinarijs, etſi alioquin habeant officia & ſtipendia, ratione dicti exercitus: qui vero non habent in hiſce partibus ſuos Ordinarios, & caſtra ſequuntur, habentque officia aut ſtipendia regia ratione eiuſdem exercitus, ij cenſentur, quam diu exercitus conſiſtit, ſubditi dicto delegato Apoſtolico.

Antiqua etiam præſidia, quæ erant ante exercitum, ratione cuius emanauit iſtud Breue Apoſtolicum, quæque manere & foueri ſolent ſumptibus Regijs etiam tempore pacis, ſpectant ad Ordinarios locorum, quoad alia præſidia quamuis ſubdita maneant delegato Apoſtolico: tamen fauore Eccleſiaſticæ diſciplinæ in animaduerſione delinquentium erit præuentioni locus.

Perſonæ autem caſtra ſectantes, & ad exercitum ſpectantes, ſi de exercitu ſeſe ad tempus negotiorum cauſa, ad Vrbes aut alia loca extra exercitum recipiant, manent in omnibus ſubiectæ delegato Apoſtolico.

Quæ tamen omnia ſupradicta ſic intelligenda ſunt, vt parochis liberum ſit adminiſtrare ſacramenta, & ſepulturas omnibus diuertentibus ad ſuas parochias, & in eis manentibus, ſaluis iuribus. Iudicialia vero exercebuntur per ſuperiores reſpectiue eorum, de quibus præſcriptum eſt in præcedentibus articulis.

An autem ob præſentes inducias bellum amplius durare non cenſeatur, & recurſus ad Ordinarios locorum non eſſe difficiles, vtpote cum non in acie ſed in continuis præſidijs milites verſentur, ac ea propter locus ſit *cap. 20. ſeſſ. 24. Conc. Trid.* nolim diſputare. nec modo opus, cum Vrbanus VIII. renouarit. finitum non fuiſſe bellum ſed ſuſpenſum ſatis diximus *in Indice l. 4 c. 21.* difficultas recurſus minuta erat, deſinente ambulare exercitu, & fere locus tantum erat ijs, quæ conuenta de præſidijs. in quæ iam omnis miles erat remiſſus; & fere permanenter. Minuta inquam, non omnino ſublata. ijſque de cauſis nec delegatio deſierat, & reuiuiſcente pridem bello antiquum obtinet.

6. *Cauſæ matrimoniales ad Ordinariũ pertinent, & quatenus ad alios.* Quod cap. 20. procedit † etiam & diſponit in prima inſtantia, vt ne Decani, Archidiaconi iure ſuo de cauſis matrimonialibus & criminalibus cognoſcere poſſint, non vetat ne à ſede Apoſtolica, aut Nuncijs ijs qualificatis & in ſynodo deſignatis, iuxta Conſtit. Bonif. VIII. *in cap. ſtatutum de reſc. in 6.* huiuſmodi cauſæ in ſecunda & vlteriori inſtantia committi poſſint. agit enim ibi Conc. de promouenda iuriſdictione Ordinarij, vt ne quidem à Nuncijs velit turbari: neque vllum verbum eſt, quod abroget in eo antiquum, aut de commiſſionibus appellationum tractet. ſed eo facit cap. 2. ſeſſ. 13. quod

tamen

tamen in criminalibus tantum loquitur, ne appellationes à ſententia Ordinarij, alij, quam Metropolitano, aut vicino Epiſcopo ſeu Officiali committantur, non inferioribus iudicibus. Sub quibus non comprehendo cauſas correctionum, ſed vere criminales ad vindictam criminum, & pœnam ordinariam inſtitutas, vt alibi eas a cauſis correctionis diſtinximus, vt quam minimũ à iure communi contra proprietatem verborum diſceda-tur. Stylus tamen curiæ vetuſtus fuit, vt cauſæ matrimoniales delegarentur, cum appellatum eſſet ab Epiſcopis. Ita vt c. ſtatutum *de reſcript. in 6.* de cauſis non committendis extra diœceſim in illis non ſeruaretur. De quo teſtatur Ioan. Andr. *in d. c. ſtatut.*

Statuitur inſuper in d. c. 20. vt † extra prouinciam, nec in ſecunda inſtantia cogatur quis pauper in cauſa matrimoniali litigare, niſi ſumptus ab aduerſario ſuppeditetur. iam olim in Concil. Niceno ſtatutum fuit, vt extra prouinciam nemo prodire cogeretur *c. neminem c. 4. 5. 6. 14. cauſ. 3. quæſt. 6.* vbi agit de prouincia Eccleſiaſtica; non de prouincia ciuili, quamquam ad imitationem ciuilium hæ ſint formatæ. *erudite Aub. Miræus in not. Epiſcop.* Arguunt id Lucij Clementis, & Anacleti Canones. *in c. 1. 2. 3 diſt.* 80. ſemper tamen appellationes ad Pontificem Romanum etiam olim admiſſæ ſunt. *c. nullam 2. q. 4.* Sed in d. c. 20. Immemorabilis etiam conſuetudo non eſt ſublata, ſed ſolum conſuetudo. Vnde vbi immemorabilis viget, vt in prima inſtantia, non omnes cauſſæ per Ordinarios locorum cognoſcantur, aut per inferiores quædam hic notatæ, non eſt hoc decreto abrogata. *Cong. Conc. 22. Ianuar. 12. Febr. 18. Martij* 1598. *Gonzalez ex Cong. Con. c. & Rota, ad Reg.* 8. *Can. gloſſ. 33. num. 5.* An autem abrogata ſit iuriſdictio per priuilegium competens? vide *Nauar. conſ. 6. de priuil.* 7. *Intra prouinciam manendu.*

Vicarij generales ſeu Officiales ſine ſpeciali delegatione cognoſcunt de hic exceptis cauſis. *Sanchez lib 3. d. 29. num. 16. 17. de Mat.*

Iudici ante omnia † conuenit, quod Tac. de Agric. in eius vita ſcribit: *Iam vero*, inquit, *tempora curarum remiſſionumque diuiſa: vbi Conuentus ad iudicia poſcerent; grauis, intentus, ſeuerus, & ſæpius miſericors; vbi officio ſatisfactum; nulla vltra poteſtatis perſona: triſtitiam & arrogantiam & auaritiam exuerat: nec illi, quod eſt rariſſimum, aut facilitas auctoritatem, aut ſeueritas amorem deminuit.* S. Bernardus libris quinque de conſideratione Papam Eugenium, & in illo omnes Prælatos inſtruit, ac præſertim *l. 2. cap.* 5. 6. 7. 8. quam ſolliciti in officio verſari debeant ad curam non ad dominatum, vt non otioſi, multo minus delitijs reſoluti, aut reſupini pompis inue[...]antur. *Nihil*, inquit, *horum tibi tabulæ teſtatoris aſſignant, &c.* vbi & proſequitur quã non ſola humilitate, ſed etiam veritate Apoſtolis interdicatur dominatus, quam exire in agrum non tanquam Domini, ſed tanquam villici, videre & procurare debeant, leuare oculos & videre regiones, ſi non ſint magis ſiccæ ad ignem, quam albæ ad meſſem. 8. *Ordinarij mores.*

Præcepit ſingulariter Pius V. Epiſcopus vtriuſque Siciliæ, vt conficiant inuentarium actorum criminalium ſuæ curiæ. *Cal. Mart. an. 6.* Decreuit quoque Sixtus V. vt prælati & adminiſtratores Eccleſiarum archiuum habeant, pro omnibus bonis ſuæ diœceſis, chartis ac monumentis.

Hoc etiam imprimis ad officium Ordinarij ſpectat, vt ijs potiſſimum medijs vtatur, quibus vel in officio ſuos ſubditos continere, vel eo reuocare poſſit. Vnde ſi videat excommunicationem ab eis contemni, aut non tanti æſtimari, vt homines magis & magis carnei fiunt, neque vulnera animæ ſentiunt; poteſt pœnas alias infligere, & exequi *arg. c. ex crapula extra de vit. & honeſt. cler. Lopez ad pract. D[...] c. 142. M. Ant. Genuenſ. in praxi. Neap. c.* [...]

quin etiam generatim verior eſt opinio, quod laici in caſibus in quibus poſſunt conueniri coram Epiſcopo, poſſint carcerari, & alijs pœnis temporalibus puniri antequam excommunicentur. *Couar. lib. pract. quæſt. cap. decimo, M. Anton. Gen. in d. prax. d. c. 8.*

9. *An alijs pœnis vti poſſit quam excommu.* *Serio & ſpecialiter* † *Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 3. Prouinc. Mechl. an. 1607. tit. 25. c. 4. cui & confirmatio Apoſtolica & ſanctio Principis noſtri acceſſit, Sahagun. de offic. deleg. c. præterea num. 15. iuxta c. poſtulaſti extra de Iudæis c. 1. de offic. ord. c. dilect. 55. de App. c. 1. de depoſ. c. 2. d. adult. c. attend. 1 . quæ 4. c. contra idolorum 26. quæſt. 5. c. cum Epiſcopus de offic. ord. in 6.* Sic D. Paulus dicitur in Actis Apoſtolicis c. 8. 9. 26. accepiſſe Epiſtolas à Principibus ſacerdotum, non à Rege, aut Præſide Prouinciæ, vt Chriſtum profitentes vinctos Damaſco Hieroſolymam duceret, &c, vt dicit, Ananias habebat poteſtatem à Principibus Sacerdotum alligandi omnes, quin & in carcerem trahendi. dictis cc. prout Sacerdotes apprehendendi, incarcerandi & puniendi authoritate fungebantur Act. c. 4. 5. &c. quare ſæcularis brachij inuocatio eſt neceſſaria cum rei ſunt potentes, vbi opus eſt manu forti, vel de modeſtia canonica, & prudentia, non neceſſitate. *Doctor Marta de Iuriſd. p. 2. c. 29. per totum.* quod d c . ſatis liquet. Et certe non me parum mouet, quod D. Willibrordus Epiſcopus Vltraiectinus, qui maioribus noſtris fidei noſtræ initia tradidit: ijs, qui pium ſuum teſtamentum, *quod refert R. P. Carol. Scrib. in Origin. Antu. c. 5.* impugnaturi eſſent, iuxta excommunicationis pœnam, infligat pecuniariam, auri librarum decem, argenti pondo quinquaginta. Ante annunciatam maioribus noſtris Chriſti fidem, quid apud nos obtinuerit, memorat Tacitus de Moribus German. *neque animaduertere*, inquit, *neque vincire*, *neque verberare quidem niſi Sacerdotibus permiſſum, nō quaſi in pœnam vel Ducis iuſſu, ſed velut Deo imperante.* Agnouerunt ergo Sacerdotum magis quam Principum authoritatem, ab eorum iuſſu non pendentē, ſed immediate à Deo profectam. quæ ratio arbitrari me facit, vel ideo ex more maiorum apud Germanos etiamnum vbi Catholica Religio adhuc ſubſiſtit, Epiſcopos maiore authoritate paſſim vti, quam alibi gentium. Neque obſtat quod communiter valde proclamatur Epiſcopos non habere territorium. nam tota eorum diœceſis eis pro territorio eſt. *vt Alciat. in l. pupillus 239. § territorium D. de verb. ſignif.* (eo ſenſu *in l. 1. C de offic. præfecti auguſtalis* Ægyptiacæ diœceſis cura ei præfecto committitur: & in l. 1. C. de offic præfecti prætor. Africæ Africanæ diœceſi conſuli dicitur.) in tota enim diœceſi Epiſcopi habent terrendi & diſtringendi facultatem: ſcilicet in ijs criminibus, & cauſis, quæ ad eorum forum ſpectant: perinde ac ij, qui iuriſdictionem & merum Imperium habent, præterquam quod ſanguinem non fundant, ob irregularitatem. Et, vt ad vſum modernum loquamur, qui iuriſdictionem & merum Imperium habent, ad crimina caſtiganda, mediam & altam iuſtitiam: ij minime ſaltem ea qualitate habent territorium: ſed qui baſſam, ſeu infimam iuſtitiam, id eſt Domini fundiarij. Neque tamen ideo minus iuſtitiarij mediæ & altæ iuſtitiæ apprehendere, & carcerare ſolent, cæteraque quæ ad terrendum faciunt exercere, quod non poſſunt ipſi domini fundiarij: adeoque neque Eccleſia eo argumento excludi poteſt, præſertim quæ eo iure ab omni æuo hic vſa eſt. ideoque in Bulla erectionis nouorum Epiſcopatuum ad Regis inſtantiam factæ, ſingulis Belgij Epiſcopis, vbi diœceſis aſſignatur, diſerte inſeritur, pro Territorio ſuo habere hæc & illa loca. Sic etiam ſolet obijci Epiſcoporū fiſcum non habere vel ærarium. in Brabantia tamen ex Concord. cum Carol. V. Imperatoris competit ei medietas bonorum Clericorum, Baſtardorum, Principi altera, item fructus abſentium, litigioſorum, fraudabilium

deleb.

deſeruitorum Beneficiorum, aliaque. Sacra Congreg. Cardin 19. Martij 1608. Ioanni Miræo Epiſcopo Antu ſcripſit ad relationem ſtatus Epiſcopatus, pro eo quadriennio Romæ factam, fas eſſe Epiſcopis aduerſus laicos delinquentes in criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, nedum vti cenſuris, ſed etiam pecuniarijs, alijſq; corporalibus pœnis, eoſque diſtringendi & in carceres detrudendi facultatem habere. imo ad cenſuras ita demum veniendum eſſe, vbi perſonalis aut realis executio fieri non poſſit. quemadmodũ cauetur decreto, *c.3.ſ.25. Quodſi* (inquit vlterius Cong.) *iudices laici ſecus prætendant; oportet Amp. T. iuriſdictionem ſuam nauiter tueri: interim ſi quid opus poſtulauerit, neq; Sedem Apoſtolicam, neque ſacram Congregationem illi ſuam operam bene nauanti defuturam.*

Porro in eadem Epiſtola † ſacra Cong. præfatur, dicta excommunicatione quæ neruus eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ, parce quidem ac ſobrie, non [illegible] agno pietatis ſenſu, ac ſi viſcera ſecaret ſua, ipſi vtendum eſſe. Cæterum vbi cauſa [illegible] ex factorum canonum præſcriptum id poſtulauerit: rite ac recte ad continendos in officio ſubditos, præſertimq; ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam tuendam, ſine vlla trepidatione ad ipſius excommunicationis ſententiam ſeu declarationem eſſe procedendum. S. Petrus cum Ananiam & vxorem ob mendacium verbis cenſorijs exanimaſſet, non animam tantum, ſed & corpus ad ſuam caſtigationem ſpectare demonſtrans, vt in Actis Apoſtol. refertur, c.5. 10. *Excommunicatione quomodo vtendum.*

---Terruit Vrbem,
Terruit Gentes:

Non ergo habuit † territorium? Eccleſia habet ſuam iuriſdictionem à Deo, & non à ſæcularibus Principibus. *c. ſolitæ extra de maior. & obed. c. cum ad verum diſtinct. 96.* & in Eccleſia ab ipſis Apoſtolis iudicij tribunal erectum fuiſſe, ex ipſis Apoſtolorum dictis conuincitur. quos imitati ſunt Apoſtolici viri, & eorum ſucceſſores. de quo eſt elegans locus apud D. Clem. *l.2.c.49.50.51.52 53 54 55.56.57. Ioannem Chryſoſt. in 1. Epiſt. ad Cor. c.6. hom.16. B. Auguſt. in lib. quē ſcripſit de opere Monachorum, c.29.* Diximus etiam in Notitia *iuris Belgici tit. de Epiſcopali audientia.* Regnum enim Chriſti non eſt nomine tenus, ſed vt populum regat in virga ferrea, & tanquam vas figuli, cum opus fuerit, confringat. eaque poteſtas Epiſcopo Eccleſiæ Thyatiræ *Apoc. c.2.* nec illi ſoli, ſed omnibus Epiſcopis concredita eſt, qui acciperent virgam, de qua Pſalm. 44. virga directionis, virga regni tui: de qua Apoſt. *in Epiſt. 1. ad Cor. c.* 4. quid vultis in virga veniam ad vos: Sanctus Auguſtinus *Hom. 2. in Apocal. p. Epiph hæreſi 29.* Ad hanc rationem complura ſunt exempla apud antiquos, exercuiſſe Epiſcopos iudiciariam poteſtatem. de magno illo Gregorio cognomento Thaumaturgo Gregorius Niccnus in eius vita teſtatur, de Sancto Ambroſio teſtatur Auguſtinus *l.6. confeſſ. cap.3.* ipſe de ſe Auguſtin. *in Pſal. 118. concione 44.* Sineſius ex Philoſopho Gentili factus Chriſtianus ac deinde creatus Epiſcopus *Epiſtol. 57.* exercuerunt inquam iudiciariam poteſtatem, in caſibus, qui vi ſacræ poteſtatis etiam ad eos non pertinerent. & ſucceſſores quidam eos vſu iuris ſui fecerunt, quidam vſum & poſſeſſionē iuri primitiuo ſubmiſerunt. Quod quidem non conſiſtit in audientia tantum, vt quidam ad corticem forte Codicis tantum alligati cenſuerunt, ſed vere habent iuriſdictionem, cognitionem, deciſionem, & executionem, ad quam familiam etiam armatam habere Epiſcopi poſſunt, *vt ſacram congreg. declaraſſe coram Pio V. ex Franc. Leone refert Piaſ. Pr. p. 2.* 11. *Eccleſiæ authoritas à Deo.*

c.3.numer.4. Cum enim Æſchines dixerit eam ciuitatem nullius eſſe momenti, quæ non habeat neruos executionis in contumaces; quis id feret de Eccleſia dici, quæ eſt acies bene ordinata. quare ea hanc poteſtatem obtinebit, ſuo quidem etiam iure: nec vt delegati tantum, vt vult Cuiac. *in paratit. C. de Epiſ. Audien.* niſi forte in cognitionibus olim non mere ſui iuris, quas aſſumebant vt arbitri. Cui rei occaſionem deinceps dediſſe videri

12. poteſt conſtitutio quædam Conſtantini, quæ quidem † videtur intercidiſſe, ſed cognoſ-

Ex v, n, & edicti Conſtant. occaſione nonnullis prorogata. ci ſatis poteſt ex eiuſdem reſcripto ad Ablanium præfectum prætorio, *l.1. de Epiſcopali iud. C. Theodoſiano, & meminit Euſebius in vita Conſtantini l.4.c.27.* vnde Buſius *in Commentarijs ad Pandectas D. de iudicijs*, *ad l.1.* credit, Eccleſiaſticas iuriſdictiones (ſubaudi in rebus non ſacris) natas eſſe ex quaſi conſueto arbitrio: quale etiam iuriſdictiones feudales, & emphiteuticas primum in[illegible]erit, vt conſuetudine Europæ fere generali receptum ſit, vt Dominus feudor[illegible]mphiteuticorum fundorum de controuerſijs inter Vaſallos & emphiteutas cog[illegible]etſi alioquin priuatorum conſenſus iuriſdictionem non tribueret. porro Co[illegible] reſcriptum ita habet.

IMP. CONSTANTIN. A ABlanio P.P.

Religionis eſt Clementiam noſtram ſciſcitari voluiſſe quid de ſententijs Epiſcoporum, vel ante moderatio noſtra cenſuerit, vel nunc ſeruari cupiamus. Ablani parens chariſſime. Itaque quia à nobis inſtrui voluiſti, olim prærogatæ legis ordinem ſalubri rurſus Imperio propagamus. Sanximus namque (ſicut edicti noſtri forma declarat) ſententias Epiſcoporum quolibet genere prolatas, ſine aliqua ætatis diſcretione inuiolatas, ſemper incorruptaſque ſeruari: ſcilicet vt pro ſancto ſemper ac venerabili habeatur, quicquid Epiſcoporum fuerit ſententia terminatum. Siue itaque inter minores, ſiue inter maiores ab Epiſcopis fuerit iudicatum, apud vos qui iudiciorum ſummam tenetis, & apud cæteros omnes iudices ad executionem volumus peruenire. Quicunque itaque litem habens, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor erit, inter initia vel decurſis temporum curriculis, ſiue cum negocium peroratur, ſiue cum iam cœperit promi ſententia, iudicium eligit ſacroſanctæ legis Ant[illegible], ilico, ſine aliqua dubitatione, etiamſi alia pars refragatur, ad Epiſcopum cum ſermone litigantium [illegible]rigatur. Multa enim quæ in iudicio captioſæ præſcriptionis vincula non patiuntur, inueſtigat & promit ſacroſancta religionis auctoritas. Omnes itaque cauſæ quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, Epiſcoporum ſententijs terminatæ perpetuo ſtabilitatis iure firmentur, nec liceat vlterius retractare negotium, quod Epiſcoporum ſententia deciderit. teſtimonium etiam ab vno licet Epiſcopo perhibitum omnes iudices indubitanter accipiant, nec alius audiatur, cum teſtimonium Epiſcopi à quabet parte fuerit repromiſſum. Illud enim eſt veritatis authoritate firmatum, illud incorruptum quod à ſacroſancto homine conſcientia mentis illibatæ protulerit: hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus, hoc perpetua lege firmamus malitioſa litium ſemina comprimentes, vt miſeri homines longis ac pene perpetuis actionum laqueis implicati, ab improbis petitionibus, vel à cupiditate præpropera maturo fine diſcedant. Quicquid itaque de ſententijs Epiſcoporum Clementia noſtra cenſuerit, & iam hac ſumus lege complexi grauitatem tuam, & cæteros pro vtilitate omnium latam in perpetuum obſeruare conueniet. Dat. 3. Non. Maij Conſtantinopol.

13. Ad Synodos etiam † cogere poſſunt & debent Epiſcopi, & quidem ad Prouinciales

Ordinarii vocati, & venire debent omnes Epiſcopi, & qui iuriſdictionem Epiſcopalem habent

intra

intra Prouinciæ limites.*cap. Conuenientibus 1. quæſt. 7. ca. Hadrianus diſt. 53. Azor. Inſt. mor. p. 2. lib. 3. cap. 47. quæſt. 2. Cong. Conc. 19. Decemb. 1596.* alij vocari poſſunt, non vt definiant, ſed deliberent. Epiſcoporum procuratores votum deciſiuum habere poſſunt, Abbates commendatarij, capitulorum deputati, ac laici, qui ad Synodum inuitantur, deliberatiuam dumtaxat. *Cong. Conc. 19. April. 1596.* Extra celebrationem Concilij inuiti Epiſcopi ad metropolitanam Eccleſiam, prætextu cuiuslibet conſuetudinis, vt accedant compelli non poſſunt. *dict. cap. 2. Trid. ſ. 24. Sac. Cong. apud Serol. V. ſuffraganei:* ne quidem ad præſtandam obedientiam perſonaliter, vel per procuratorem, reiecta omni conſuetudine. *vt idem refert reſcripſiſſe Archiepiſcopo Cuſentino 19. Nouemb. 1588.* Epiſcopi qui ſub nullo Archiepiſcopo ſunt, ſemel eligunt & comparent impoſterum in electi ſynodis, ſaluis priuilegijs in reliquis. *Trid. ſeſſ. 24. cap. 2.* Epiſcopus autem vel Archipresbyter exemptus eligere poteſt non obſtante contradictione Cleri ſui, & electio per eum facta obligat ſucceſſores. *ex Cong. Conc. Serol. V. Conc. § 3.* Capitula Cathed. inuitanda ſunt, non cogenda. *Abb. in cap. vlt. de his quæ fiunt a prælat. ſine Con.* Celebrandæ autem ſunt ſynodi œcumenicæ ſingulis decennijs, ex decreto Concilij Conſtantienſis, quamuis vſu id receptum non ſit, ſed pro rerum neceſſitate; indici ſoleant: & ita ſtatuit. Conc. Trid. ſ. 25. c. tanta. de recip. decret. *Fla. Cherubin. in Compend. bullar. ad Conſtit. 9. Alex. III. ſchol. 2. poſt Iacobat. de concil. l. 4. a. 1. num. 9.* prouinciales ſingulis triennijs, & diœceſanæ quotannis. *ſ. 24. c. 2.*

ſynodos cogere debit: & quos ad eas vocent.

Et ad has exempti etiam omnes qui alias ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec Capitulis generalibus ſubduntur, accedere tenentur. ratione tamen parochialium aut aliarum ſecularium Eccleſiarum etiam annexarum debent ij, qui illarum curam gerunt, quicumque illi ſint, Synodo intereſſe. *d. c. 2.* Regulares tamen, qui Capitulis generalibus ſubſunt, nō poſſunt cogi, niſi tantum in caſu *d. c. 2.* expreſſo. *Cong. Conc. 26. Aug. 1594.* Metropolitano impedito tribuit Concilium *d. c. 2.* coepiſcopo antiquiori coactionem ſynodi prouincialis, eoque ceſſare credunt authoritatem Capituli Metropolitici, cui id ante competierit, citati a *Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trident. ad d. c. 2. num. 5.* In ſynodo prima prouinciali Mechlinienſi præſediſſe ſcribitur nomine Archiepiſcopi in remotis agentis Epiſcopus Iprenſis, tanquam ſuffraganeus tunc antiquior, eiuſdem tamen Archiepiſcopi nomine, poſt alios Epiſcopos, ſubſcripſiſſe illius Vicarius.

Non celebrantium ſynodos pœnæ videri poſſunt *diſt. 18 ſere per totam. Conc. Aurelian. 5 c. 18. Conc. Tarracon. c. 7. citati a Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trident. ad c. 2. ſ. 24. num. 21.* infligi poſſe ſuſpenſionem ab executione officij tradunt. ſed vtique vbi non rerum ſtatus, ſed illorum negligentia argui poteſt..

Porro quæ in Synodis Prouincialibus tractanda ſint, enarrat Azor *Inſt. Mor. p. 2 l. 3. ca. 47. præſertim ex Trident. ſeſſ. 24. c. 1. 3. 4. 12. 13. 18. ſ. 25. c. 10. 11. 14. 19. c. vlt. ſ. 23. c. 1. 9. 18. ſ. 25. de Reg. c. 22. ſ. [illegible] c. 6. 7*

Epiſcopi quibus in cauſis † tanquam delegati procedant ſuis locis dicitur, ſed eas ex Conc. Trident. [illegible] Azor. *Inſt. Mor. p. 2. l. 3. c. 54 præſertim Trid. ſeſſ. 5. c. 2. ſ. 6. c. 3. [illegible] 14. c. 4. ſ. 6. c. 7. ſ. 13. c. [illegible] 21. c. 5 [illegible] 6. c. 7. ſ. 22. c. 6. 8. 1[illegible] ſ. 24. [illegible] 14. Et p. 2. l. 3. c. 21 in fin.* agglomerat caſus in quibus Epiſcopi [illegible] Monachos etiam exemptos habent authoritatem, & P[illegible] in pr. de viſit. Regul. & [illegible] ctimon. & Serol. *Pr. p. 1. V. Excommunicatio* § 1. colligit plures caſus in quibus eis cenſuras infligere poteſt. & de reliquis exemptis. Vide Serol. *[illegible] ptio.* Concil. Trident. *ſ. 24. c. 5. ſ. 13 c. 6. 7. 8.* Archiepiſcoporum, qua[illegible] [illegible] ordina-

14. *In quibus cauſis procedant vt delegati.*

15. *Archiepiſcoporum authoritas.* † ordinarij iudices Epiſcoporum iure antiquo, *cap. ſi Epiſcopus* 1.2.3.5. *cauſ.*6. *quæſt.* 4. *ca. ſi quis Epiſcopus* 3. *&* 4. *cauſ.*11. *q.* 3. *Abbas & alij in c. Paſtoralis h. t.* iuriſdictionem mutatam, vt nunc eorum iudices ſint in cauſis grauibus Papa: in minoribus Concil. Prouinc. quod tamen ſolum intelligo de criminalibus, de quibus ſonant verba: in ciuilibus nihil credo mutatum. Et in illis forte receſſum à iure antiquo, vt à pluribus Epiſcopis iunctim ſerio magis examinaretur, tum inſuper quod aliquando contingere poteſt, vt ob appellationes, & ſimilia aliquando inter Archiepiſcopos & Epiſcopos ſint aliquæ difficultates, ob quas forte affectui nonnihil darent. Vt vt ſit, imminuta eſt hic Archiepiſcoporum authoritas, ſiue tamen Conc. Prouinciale ſiue ab eo deputandi (qui tamen Epiſcopi eſſe debent *d. cap.* 5. *ſ.*24. *Trid.*) in minoribus criminalibus, vel in maioribus Pontifex Romanus cognoſceret; Epiſcopum, vt perſonaliter compareat, niſi ob cauſam depoſitione aut priuatione dignam, nequaquam citare vel monere debet. *c.* 6. *ſ.*13. *Trid.* & a Pontifice per manus eius ſignaturam delegati proceſſum tantum conficere, non definire poſſunt *d. c.* 5. *ſ.*24. Zeuerinus Papa & Martyr inſtituit vt Patriarcha, primas, metropolitanus aduerſus Epiſcopum non ferant ſententiam, niſi Apoſtolica auctoritate fulti. Quam tamen exceptionem Trid. ſuſtulit *d. c.* 5. etiam in cauſa hæreſis loquitur *d. c.* 5. *ſ.*24. & conſonat *c. inquiſitores de hæret. in* 6. vt inquiſitores aduerſus Epiſcopos nõ procedant, ſed ſedi Apoſtolicæ denuncient. Pius tamen IV. 1563. *conſt. inc. Romanus.* Cardinalibus inquiſitoribus generalibus conceſſit, inquirendi, cognoſcendique facultatem contra Epiſcopos: ſic tamen; vt in conſiſtorio ſecreto referant; vt ibi ad ſententiam deueniri poſſit. Et quidem vt perſonaliter ad comparendum Epiſcopus non citetur Conc. *d. c.* 6. indiſtincte decernit: quamuis Gonz *ad rem* 8 *Cancell. gloſſ* 41. *num.* 5. ex conſtitutione Pij IV. in nõ reſidentibus d. c. 6. intelligat, reſidentes autem ne quidem ex cauſa, ob quam deponendi vel priuandi veniant ſic citari poſſe credit, ob *cap.* 5. *ſ.*24 quod tamen id non dicit, nec de genere citationis, ſed cauſarum & iudicum tantum differentia diſponit. Imminuta eſt

16. *Nonnihil imminuta.* etiam Archiepiſcoporum auctoritas *in c* 3. *eod.* ne ſcilicet Archiepiſcopi, † etiam viſitata tota ſua, dioceſim viſitent ſuffraganeorum, niſi cauſa in Conc. Prou. cognita. quæ tamen Archiepiſcopi viſitatio in vſu eſſe deſierat ante Conc. *Sa. V. viſit.* §. 2. Vt per d. c. cũ multis in ditionibus Conc. Prou non celebrentur, niſi rariſſime, (vt in Prouincia Mechlinienſi erectis nouis Epiſcopatibus ſcilicet anno 1560. tria tantum hactenus numerantur,) ſunt Epiſcopi ab omni impetitione immunes. Deo laus, quod tales hic ſint, qui monitione non egent. ſimili tamen exceptione viſitationem † Ordin. excludit Capitulum

17. *[illegible] Cathedralem [illegible]* Colleg. Eccl. I. donec is viſitatit Eccleſiam Cathed. (cuius Capitulum cum eo in æuiterna lite erat,) & ius vult Epiſcopos viſitationes ſuas incipere à ſua Cathed. *c. Roma.* §. *fin. de Cenſ. in* 6. vtpote tanquam domeſtica. ſunt enim huius Canonici fratres Epiſcopi. ſic Tacitus laudat Agricolam in eius vita: *A ſe, inquit, ſuiſque orſus primum domum ſuam coercuit, quod pleriſque haud minus arduum eſt, quam Prouinciã regere.* An autem quod dicitur *c.* 10. *ſ.*24. quod Epiſcopi tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatius & poteſtatem habeant, &c. ita intelligendum ſit vt poſſit Epiſcopus declinare iuriſdictionem Metropolitani, Cong. Conc. cenſuit non poſſe, in caſibus illis, in quibus ante Concilium tanquam ordinarius poterat vti eodem iure, eademque poteſtate.

18. Archiepiſcopi olim † prouinciam ſuam viſitantes, & pallio vti, & Pontificalia exercere vbicumque poterant, etiam celebrare Pontificaliter *Clement. fin. de priuil.* nunc non

poſſunt

poſſunt *Trid.ſ.6.c.5.* ſed latius videtur illud caput generaliter loqui, ſed caſum viſitationis excipi, nec in eo corrigi clementinam. ſicut eo multa Archiepiſcopis alias non competentia conceduntur. *c Romanus de cenſib. in 6.* quod c.5. etſi loquatur de Epiſcopis, locum habet & in Archiepiſcopis. *Serol.pr.p.1.V. Archiep.§.2.Cong.Conc.18 April.1599. Barboſ. ad d. c.5. in Collect DD.* exceptis locis exemptis ſuæ prouinciæ. *Serol.ibid. ob Clem. de priuil.* id concedentem Epiſcopis. Pontifex totius orbis eſt ordinarius, *c.aliorum 9.q.3.* Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi in ſuo quique diſtrictu. *c.1.x de off.ordinar.c cum Epiſ.de off.ordinar.in 6. c.legatos de off.ordinar.in 6 c.conquerente.x.de off.ordinar.*

In ſubditos quidẽ ſuos non in exemptos, quãuis generalibus literis correctio clericorũ eis foret commiſſa. *c.graue x.de off.ordin.* quoniam *in generali mandato non cenſentur comprehẽſa, quæ quis in ſpecie non eſſet conceſſurus. c.in general. de reg.iur. in 6.* quod reminiſcendum venit cum in bullis nouorum belgij Epiſcopatuum in aſſignatione Eccleſiarum & locorum quarumcumque diœceſium numerantur etiam illæ, quæ antea erant exemptæ.

Prælati etiam Eccleſiarum ſæcularium & regularium in ſuos habent iuriſdictionẽ ordinariam. *c.3.x.de off.ordin.c.dilectis SS.x.de appellat.c.cum illorum x.de ſent.excommunicat.c. irrefragabili.de off.ordin* vbi tamen Capitula per conſuetudinem habent iuriſdictionem in ſingulos, ad monitionem prælati, ſeu Epiſcopi exceſſus corrigunt. *d.c irrefrag.verſ.exceſſus.* non tamen ad quæſtum pecuniæ, vel ſimile grauamen pœnas imponunt. *ibid.§.fin.* & fere in his partibus prælati Eccleſiarum iunctim cum Capitulo iuriſdictionem exercent in ſingulos; per præuentionem non excluſo Epiſcopo: niſi fuerint exempti. & fere prælati regulares ſuos corrigunt in prima inſtantia. *c.ea quæ.x.de ſtat.monach.* de qua re diximus *in Cõſult.ian.h c.conſult.* ſed etſi ſint exempti, & notorie & cum ſcandalo extra monaſterium delinquant, qui in monaſterio habitant, à ſuperioribus puniuntur infra tempus ab Epiſcopo præfigendũ; & ab ijs de correctione facta certioratur Epiſcopus. *Conc.Trid.de reg c 14.* ſi extra monaſterium degunt corriguntur ab ipſo Epiſcopo. *ſ 7.c.14.* ſi ſuperior negligat, exẽptos punit ipſe Epiſcopus. *d.c.14.de reg.* in nõ exemptis iure cõmuni ſupplet negligentiam. *c.7.de off.ordin.* & ſi delegatus à Papa ſit in cauſa iudex, qui non procedit. *c.7.ibid.*

Quotidianæ & nimis frequentes eſſe ſolent quæſtiones de iuriſdictione inter Epiſcopos & Capitula qualis & feruentiſſima fuit inter Leuinum Torrentium Epiſcopum, & Capitulum Antuerp. quod ampliſſima olim habuit priuilegia, vt non facile vicinum aliquod Capitulum ſubterfugere poſſit, quæ contra illud deciſa ſunt; præſertim in ijs quæ vigore Conc.Trid. Epiſcopis competunt, tametſi Capitula quam maxime ſint exempta In ijs vero vbi exemptio dubia eſt, Epiſcopus ex aſſe ſua iuriſdictione vti poteſt, adeoque etiam in caſu capituli 6.ſeſſ.25.ſolus procedere, donec Capitulum per tres conformes ſententias docuerit de legitima ſua exemptione, vt Cong. Conc. Ioanni Malderô Epiſcopo Antuerpienſi reſpondit. Et ante alias ſæpius 18. *Martij* 1598. 22. *Ianuar.* 1598. 12. *Febr.* 1598. Itaque ob vſum quotidianum inſerenda duxi puncta, quæſtiones & deciſiones Antuerpienſ. Ante quæ tamen animaduerti poteſt, per cap.8. ſeſſ.22. non permitti viſitari Collegia, quæ ſub Regum ſunt immediata protectione, ſine eorum licentia: vt eſt Capitulum Antuerpienſ. per literas Freder. Imperatoris: an.1157. (cuius regalia in Principes noſtros tranſierunt, poſtquam ab Imperio ſubducti ſuperiorem non recognoſcunt, vt alibi latius diximus) ac plurium Ducum diplomata. vnde Maximilianus Epiſcopus Cameracenſ. poſt d.Conc. ante erectionem Epiſcopatus viſitatus fuit Capitulum. 19. *Iuriſd. ordin. in Capitul.*

pitulum, non licentiam tantum Regis Catholici obtinuit, ſed & Regium Conſiliarium deputatum ſecum duxit. Anno 1617. mandatu Principis noſtri viſitatæ fuit Canoniſſæ Montenſes per Archiepiſcopum Cameracenſ. & D. Boudot nunc Epiſcopum Audomarenſ. in qua viſitatione receperunt vſum breuiatij Romani. huiuſmodi difficultas inter Epiſcopum Namurcenſ. & Capitulum Niuellen. fuit, illo inſtituere volente, hoc recuſante viſitationem: ſed quia Capituli priuilegia id haberent, vt viſitarentur a Decanis S. Petri Louanij, & S. Iohannis Buſcoducis, etſi Epiſcopus non doceret de licentia Regis, & illud ſit ſub immediata Imperatoris & Ducis Braban. protectione, fuit Capitulum per ſententiam Concilij Brab. 3. Decembris 1573. condemnatum, vt admitteret viſitationem. ſed ratio erat, quia huiuſmodi conſeruatorias Concil. Trident. ſuſtulit ſ14 c.[illegible] & propterea vt ante delegatorum, ita nunc Ordinarij viſitationem tenebantur admittere, *iuxta Clem. attendentes de ſtatut. mon.* ſeu poterat ea ſententia ſupremi Concilij pro conſenſu accipi.

20. Itaque vt ad rem redeamus, & cauſam † Epiſcopi & Capituli Antuerpienſ. Cardinales cenſuerunt priſtina quondam Eccleſiæ collegiatæ, quæ poſtea in Cathedralem erecta eſt, priuilegia, capitulo contra Epiſcopi iuriſdictionem non amplius ſuffragari, in iis quæ concernunt iuriſdictionem ipſius Epiſcopi, & præſertim in caſibus, in quibus iuriſdictio à Concil. Trident. ipſi Epiſcopo tributa eſt. & iiſdem verbis contra Decanum & Capitulum Antuerpienſe poſt reſolutionem tribus repetitis vicibus vnanimi conſenſu captam, pronunciauit Gregor. 14. 10. Iulij 1591. cui reſolutioni conſonat. *cap. cum [illegible] de maior. & obed.*

Deciſio difficultatum Epiſc. & Cap. Antuerp.

Ex Epiſtola Illuſtriſſ. Card. extracta.

Sacra congregatio Illuſtriſſ. Patrum iamdudum decidit priuilegia Capitulo Eccleſiæ Antuerp. dum ea collegiata eſſet conceſſa, non ſuffragari amplius capitulo poſt eius erectionem in Cathedralem [illegible] poſtea Epiſcopo vniuerſa iuriſdictione vti volenti, Capitulum obiecisset iuramentum, cenſuit id iuramentum ſi vere ita præſtitum eſt, diligenter eſſe cuſtodiendum. atque obſtare Epiſcopo quo minus [illegible] nem quæ legitime ante erectionem quibuſdam in caſibus Cap. competebat, ſibi vendicaret, [illegible] caſibus exceptis in quibus per Concil. Trid. decreta Epiſcopo tributa eſt iuriſdictio, quæque in formula iuramenti exhibita [illegible] Epiſcopo præſeruantur & literis Cong. ad Epiſc. die 16. May, an. 1592. datis [illegible] comprehenſa ſunt.

Formula Iuramenti.

Ego &c. & libertates, priuilegia, exemptiones, nec non conſuetudines præſcriptas, & iura omnia & ſingula Decano & Capitulo dictæ Eccleſiæ Cathedralis, quibus temporibus Reuerendiſſ. Dominorum Cameracenſ. gauiſi & vſi ſunt, obſeruare, nulloque modo infringere, neque in præiudicium [illegible] aliquid attentare, ſaluis per omnia decretis & conſtitutionibus ſacri generalis Conc. Trid. ceteraque [illegible] facere quæ Catholicum Epiſcopum, & bonum paſtorem decent, ſic me Deus, &c.

Epiſco-

Epiſcopi Antuerp. memoriale.

ILluſtriſſ. ac Reuerendiſſ. Domini Tota prætenſa exemptio & iuriſdictio quam Capitulum Antuerp. prætendit, decreto Concil. Trident. obuiat, & propterea intrat exceptio in prætenſo iuramento Epiſcopi reſeruata. Priuilegium enim Alexandri eximit Capitulum, Vicarios, Capellanos, beneficiatos, aliosque ſeruitores & perſonas à iuriſdictione, viſitatione, & poteſtate, etiam in caſu c. volentes de priuil. in 6. vt non poſſint conueniri coram Epiſcopo Cameracenſi.

Leo X. extendit hanc exemptionem etiam ratione populi, ita quod eius occaſione coram ordinario trahi non poſſint, ac etiam ratione domus mortuariæ alicuius ſuppoſitorum capitulo: Inſuper in eodem priuilegio, datur poteſtas deputandi confeſſarios & abſoluendi à caſibus Epiſcopo reſeruatis. Ac inſuper gaudet dimiſſoriales de promouendo etiam extra tempora.

Primo igitur viſitatio tam capituli ipſius cathedralis quam reliquarum Eccleſiarum & locorum diœceſis, Epiſcopo tribuitur in cap. 4. ſeſſ. 6. & cap. 3. ſeſſ. 24. nec in hoc capitulum oſtendit habere aliquod ius viſitandi. Secundo, cognitio cauſarum criminalium contra perſonas capitulares ex cap. 6. ſeſſ. 25. Epiſcopo cum adiunctis demandatur. Tertio, Quo vero ad cæteras perſonas de Eccleſia Cathedrali, quæ non ſunt de capitulo, ſubiectio ſoli Epiſcopo datur in §. qui vero dict. cap. 6. & in cap. 20. §. ad hæc 1. ſeſſ. c. 24. Ideoq; circa cauſas criminales ceſſat omnis exemptio data Capitulo & perſonis de Eccleſia per literas Alexandri & Leonis IV. Cognitio cauſarum ciuilium contra perſonas de Eccleſia in prima inſtantia Capitulo non competit. per cap. 20. ſeſſ. 24 vbi omnes cauſæ fori Eccleſiaſtici in prima inſtantia coram Epiſcopo tractandæ, quod decretum licet dicat de ordinarijs locorum, tamen de Epiſcopis intelligit, quia de iure ſolus Epiſcopus eſt ordinarius in loco: nec poteſt capitulum prætendere ſe eſſe ordinarium inferiorem, tum quia in priuilegijs hæc iuriſdictio ſoli non datur, tum quia ſi daretur priuilegium, remanſit reuocatum in erectione Epiſcopatus. ob quam reuocationẽ deſinit eſſe ordinarius, & amiſit omnẽ iuriſdictionem ſi quam habebat, vt alias ſacra cõgregatio per tres conformes ſententias definiuit, vnde non poteſt decretũ Concilij comprehendere capitulum quod non eſt amplius ordinarius. Quinto, Pari modo ſequitur quod iuriſdictio cauſſarum ciuilium contra clerũ ad forum Eccleſiaſticum ſpectans ſoli Epiſcopo competit, nec circa id capitulum oſtendit ſibi aliquam iuriſdictionem competere. Sexto, Idem multo fortius in cauſis criminalibus & matrimonialibus cleri, & totius Diœceſis Antuerpienſis ex dict. §. ad hæc. vltra quod nec in iſtis capitulum habet iuriſdictionem aliquam ex priuilegijs. Septimo, Idem ſequitur tam in ciuilibus quam criminalibus quoad caſus comprehenſos in dict. cap. volentes, renouato in capit. ſeptimo, ſeſſ. 14. Adeo quod vniuerſalis iuriſdictio iudiciaria tam in capitulum quam in clerum ſoli Epiſcopo ex decreto Concilij competat. Octauo, Quoad curam comprehenſam in dict. cap. 18. ſeſſ. 24. ſumus in claro, ita quod per[illegible] a capitulo deputantur ad exercendam curam animarum, tam in Eccleſia Cathedrali, quam in [illegible] parochialibus, eidem cathedrali ſubiectis, debent per Epiſcopum præuio examine approbari, iuxta cap. [illegible] iuriſdictioni & viſitationi ſubiacent, iuxta cap. 7. ſeſſ. 7. & dum priuilegium Leonis ex[illegible] a capitulo deputatas pro exercitio curæ, quatenus delinquatur circa dictam curam, id pariter ex ſeſſ. d. & c. 11 [illegible] 2[illegible]. de reg. ſublatũ eſt per Conc. Nono, Iuriſdictio ratione domus mortuariæ ſuppoſitorum Capitulo in priuilegio Leonis conceſſa, pariter ſublata eſt per Conc. quia hoc non eſt de iuriſdictione cauſarum ciuilium. Decimo, Facultates concedendi dimiſſoriales extra tempora [illegible] Leonis priuilegio data tolluntur in cap. 10. ſeſſ. 23. Vndecimo, Facultas deputandi Confeſſarios & abſoluendi in caſibus reſeruatis in eodem priuilegio data tollitur in cap. 7. ſeſſ. 14. Duodecimo, Facultas

[illegible]n-

deputandi magiſtros ſcolarum & iuriſdictio in ſcholis & ſcolaribus ſoli Epiſcopo non capitulo competit: c cap. primo, ſeſſion. 5. cap. 18. ſeſſion. 23.

Reſolutio.

ILluſtriſſimi Patres ita cenſuerunt, quamuis priuilegia Capituli ſint reuocata per erectionem iſtius Eccleſiæ in cathedralem, tamen iuris capitulum ſidem exhibuerit iuramenti ab Amplitud. T. præſtiti de yſdem priuilegys obſeruandis, ab ea iuriſdictione quæ vigore priuilegiorum competit, abſtineas, donec Cong. compertum fuerit Amplitud. T. tale iuramentum minime præſtitiſſe; verum ſi ius eſſe duxerint eam abs te iuriſdictionem exerceri, quæ tibi a Conc. Trid. non obſtantibus priuilegys eſt tributa, cum ipſe decreta Conc. in iuramento expreßim exceperis. Cum autem quæſitum eſſet, quinam eſſent caſus in clauſula præſeruationis incluſi, in quibus a Conc. Trid. Amplitud. T. tributa eſt iuriſdictio, Cong. ad ſingula eo quo in libello proponuntur ordine reſpondit, nempe ad cap. 2 & 3. vtique caſus eſſe comprehenſos ſub clauſula præſeruationis, & ideo Amplitud. T. non excludi iuramento ab huiuſmodi iuriſdictione, niſi capitulum haberet, vt prætendit, priuilegium, vel conſuetudinem immemorabilem, quorum alterum a ſede Apoſtolica ex certa ſcientia & cum cauſæ cognitione eſſet confirmatum. Interim vero donec de confirmatione, & de immemorabili conſuetudine conſtet per tres conformes ſententias, Amplitud. T. debere vti huiuſmodi iuriſdictione. Ad 4. & 5. ipſam excludi à cognitione cauſarum ciuilium in prima inſtantia, vigore iuramenti quatenus ad capitulum legitime pertineat cognitio cauſarum ciuilium. ad 6. facultatem cognoſcendi de cauſis criminalibus & matrimonialibus non obſtante iuramento ad te pertinere, cum illa tibi tributa ſit per decretum ipſius concily, niſi Capitulum immemorabilem conſuetudinem haberet, ſed donec ea per tres conformes ſententias probauerit, Amplit. tua ea vtatur. Ad 7. habere ſe facultatem in caſibus comprehenſis in c. volentes per Conc. innouato. Ad 8. de ys qui deputantur à capitulo ad exercendam animarum curam, ita prorſus debere ab Amplit. T. approbari, & ſuæ ſubiacere viſitationi & correctioni tam in Eccleſiis vnitis, iuxta cap. 7. ſeſſ. 7. *quam in alys curatis iuxta* cap. 11. ſeſſ. 25. de reg. *Ad 9. Reſpondit huiuſmodi iuriſdictionem non eſſe ablatam capitulo per Concil. & ideo eam tibi exercere volenti, obſtare iuramentum. Ad* 10. *facultatem concedendi dimiſſorias litteras capitulo ademptam eſſe decreto* cap. 10. ſeſſ. 24. *Ad* 11. *itidem eſſe ablatam facultatem deputandi confeſſarios, & ideo hodie Amplit. tuæ tantum competere. Ad* 12. *reſp. facultatem capituli deputandi huiuſmodi magiſtros non eſſe ſublatam, ideoque ad capitulum ſpectare, dum tamen ei alias legitime tributa fuerit. de quibus, &c. ſubſignatum erat, Cardin. Mattheius.*

Similes duæ reſolutiones ſunt ſcriptæ ad Epiſcopum Tornacenſem.

PAVLVS PAPA V.

Venerabili fratri Epiſcopo Tornacenſi.

Concordia Tornacen. *VEnerabilis frater ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Exigit paſtoralis officy noſtri † debitum vt ſi quæ inter perſonas Eccleſiaſticas oriatur controuerſia, illam paſtoralis ſollicitudinis prouidentia præcidamus. Cum itaque, ſicut nobis innotuit venerabiles fratres noſtri S. R. E. Cardinal. Concil. Trid. interpretes pro terminandis differentiis, quæ inter te ſeu pro tempore exiſtentem Epiſcopum Tornacenſem, &*

dil-

[illegible] ſuos Decanum & Capitulum Eccleſiæ Tornacenſis ſuper iure viſitandi Eccleſias, & approbandi confeſſarios ac alijs infra ſcriptis cum populi ſcandalo ſolent oriri, declarauerunt tibi & pro tempore exiſtēti Epiſcopo Tornacenſi licere quaſcumq; ſeculares ſuæ diœceſis Eccleſias viſitare iuxta c. 8. ſeſſ. 7. eiuſdem concilij, non obſtante immemorabili præſcriptione capituli, quam d. cap. 8. expreſſe ſuſtulit ius item approbandi confeſſarios ad confeſſiones audiendas, atque licentiam concedendi regularibus, qui in Eccleſiis nō ſuorum ordinum ſacras conciones ſunt habituri, nec non benedictionē eis, qui prædicaturi ſunt in Eccleſiis ſuorum ordinum ad te, & pro tempore exiſtentem Epiſcopum huiuſmodi, non autem ad Decanum vel capitulum: & in cathedrali deputationem prædicatoris ad eundem Epiſcopum etiam contraria conſuetudine immemorabili non obſtante, ac publicationem indulgentiarum ad te pro tempore exiſtentem Epiſcopum: prædictum adhibitis duobus de capitulo, non obſtante ſimiliter ordinaria iuriſdictione capituli, aut quibuſcunque illius priuilegijs ante dictū Concilium obtentis pertinere: parochialiū vero Eccleſiarum quarum ius de iure patronatus Decani & Capituli fuerint, concurſum omnino eſſe coram te & pro tempore exiſtente Epiſcopo inſtituendum iuxta decretum cap. 18. ſ. 24. Quo etiam decernitur ad quem pertineret eo caſu electio digniores, cum Inſtitutio pertinet ad Epiſcopum, atque iterum cum ſpectat ad alios. Nos diſſenſionibus finem imponere & ſcandalis huiuſmodi obuiare cupientes, fraternitati tuæ per præſentes mandamus, vt eoſdem Capitulum & Decanum authoritate noſtra moneas, vt declarationi Cardinalium huiuſmodi, de cætero vt par eſt obediant: quod ſi facere recuſauerint, vel quoquo modo neglexerint, eoſdem per cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas etiam pecuniarias arbitrio tuo infligendas, omni & quacunque appellatione poſtpoſita authoritate noſtra cogas & compellas, ſuper quo tibi plenam & liberam facultatem & authoritatem per eaſdem præſentes impertimur: non obſtantibus præmiſſis & quibuſuis conſtitutionibus ordinationibuſque Apoſtolicis, &c.

Extractum ex literis datis Romæ 20. Auguſti 1616.

QVantum quidem pertinet ad nonnulla capita eadem relatione Amp. T. comprehenſa, de quibus ſacra congregationis ſententiam exquiris, Patres ita cenſuerunt reſpondendum, videlicet quod alias ipſi reſponderunt licere Amp. T. viſitare quaſcunq; Eccleſias ſeculares ſuæ diœceſis etiam exemptas, & ſacerdotes ad audiendas perſonarū ſecularium confeſſiones approbare. Non obſtante cōtraria conſuetudine immemoriali allegata à capitulo. nec quoque confirmatū, vtq; executionem habeat, dictæ Apoſtolicæ [illegible] Nuncio id negotij omne commendarunt. In Cathedrali deputationem prædicatoris ad Ampl. [illegible] pertinere non obſtante conſuetudine etiam immemoriali quam ſanctæ memoriæ Pius V. ſublatam eſſe declarauit. Publicationem Indulgentiarum ad ſolam Ampl. tuam adhibitis duobus de capitulo pertinere, non obſtante ordinaria iuriſdictione capituli, aut quibuſcunque illius priuilegijs ante Concilium obtentis.

Quæ eadem iterum declarauit Gregorius XV. negotio rurſus diſcuſſo 21. *Martij*, 1622. etiam nō obſtante capituli allegatione, ſine probatione tamen facta, quod ante erectionem nouorum Belgij Epiſcopatuum agnouiſſet immediate Archiepiſcopum R[illegible]enſem, non autem Tornacenſem, & in illius nunc Iuriſdictionem non hic, ſed Archiepiſcopus Cameracenſis ſucceſſiſſet, cuius viſitationem recipere non diffugiebant. De iuriſdictione Epiſcoporum in Capitula ex c. 6. ſ. [illegible] 5. caſibus in quibus Epiſcopi procedūt ſine adiunctis, vt hi eligendi [illegible] illorum aſſenſus aut diſſenſus operetur, vt ſede vacāte etiam cū his procedat Vicarius, vt proceſſus inſtruatur coram Epiſcopis, in eorū tribunali per eorum miniſtros, qui ſoli informationē capere, & ad neceſſariā detentionem procedere poſſint. ſed admodum circumſpecte & [illegible]ter, vt Capitulum [illegible] conuocatum, [illegible] audiant ipſi, & concludant, aliaq; id genus enarrauimus latius *in Comput. can.* [illegible]

22. *Prædicatio Episcoporũ.* Denique munus Epiſcoporum præcipuum dicit Concilium Trid. *ſ.24.c.4.* eſſe prædicationem, mandatque in Eccleſia ſua ipſi per ſe, aut, ſi legitime impediti fuerint per eos, quos aſſument, in alijs autem Eccleſijs per parochos; ſiue, ijs impeditis, per alios ab Epiſcopo, impenſis eorum qui eas præſtare vel tenentur, vel ſolent, deputandos, cenſebunt expedire. ſacras ſcripturas, diuinamque legem annuntient. quod & propoſuit Concilium Carthag 4.c.20. *Conc Rhem.* In Act. Apoſt. *c.6. nõ eſt æquũ*, inquiũt, *nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. nos orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus.* ſic Chriſtus *Matthæi c.9. Marci c.vlt. c. in nouo. 21. diſt. Euntes*, inquit, *in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ.* quod dixit omnibus; non ſingulis. nam & Apoſtoli partiti ſunt orbem terræ, vt ſinguli in ſuas prouincias irent, & poſtmodum diſtincta dioceſis, & parochiæ, vt ſinguli proprium populum erudirent.

Cum ergo in ſua Eccleſia non prædicat temporibus *d.c.4.* propoſitis, impeditus aliqua forte ex cauſis delibatis *in c. inter cætera. de off. ord.* deputat per ſe ſolus, niſi immemorialis conſuetudo contrarietur, prædicatores. Idoneos tamen exigit Concilium. qualis non eſt Laicus. *Concil. Lateran. ſub Leone X. ſ.11.* Diaconi aſſumi etiam ſolent. an clerici etiam poſſint, qui non ſint in ſacris? exiſtimant multi. *vide Barboſ. in collect. DD. ſ.5. c.2. num.4.* ego pro cathedrali exigerem qui loco reſpondeant, doctrina & eloquentia: non qui tantum in genere admiſſi ſint. Prædicante autem Epiſcopo mandari cæteris omnibus, exceptis parochis, poteſt, ne eadem hora concionentur *Barboſ. ibid. num.3.16.*

Sumptus autem conſtituti prædicatoris quem Epiſcopus conſtituit, ad Epiſcopum ſpectat, ſi de alio vſu certum non eſt. *Sa. verb. Epiſ. §.7. ex Cong. Conc.* ſimiliter Epiſcopus ſi per alium viſitat, debet ei prouidere de omnibus excepto victu. ſi ipſe viſitat, habet à populo victum iſtius diei, ſi proficiſcitur tantum pro Chriſmate, facit ſuis expenſis *Cong. Conc. Sa. ibid. §.14.* quod ſi ad alios nominatio prædicatoris ab omni memoria pertinet, & ſumptus præſtatio, etiam ex ærario populi, ſeruandam Gregor. XIII. cenſuit. *Barboſa poſt. Armendar. in collect. DD. ad c.2. ſ.5. Trid. nu.9.10.11.12.* eodemque modo Epiſcopi vt in ſua cathedrali, ita & parochi in curata coguntur, vt per ſe concionentur, niſi ſint impediti: aut quibus caſibus canones per ſubſtitutum fieri permittunt, ſumptuſque ipſi non penſionarij huius præſtant: niſi ad populum vſus tranſtulerit. quo caſu nec ipſi eleemoſynam prædicatori dari ſolitam ſibi petere poſſunt, ſi ipſi officium præſtant. *Barboſ. ibid. numer. 13.14.15.*

Aliorum. Ad munus etiam Epiſcoporum ſpectat curare, vt prædicatores vita, moribus, & doctrina ſint probati: licẽtiam reſpectiue, ſeu benedictionẽ ab ijs acceperint. *vt diximus ſup. de ſum. trin. num.10.11.12.* & ſine ea prædicantes coerceant, etiam regulares, etiam in Eccleſijs ſuorum ordinum prædicantes. *Trid. ſ.24. c.4. §. nullus. Greg. XV. conſt. inſcrutab. 2622.* vt quamuis Barboſa *vbi ſup. nu.18.19.* aliter voluerit intelligere d. §. nullus, ne contrariaretur d.c.2. *ſ.5* tamen nunc certum, id eſt, ex d. conſtitutione Greg. XV. & d.c.4. expreſſe dicit Concilium quod canones *d.c.2. ſ.5* aptius præſentium temporum vſui accommodet: & in reliquis, quæ de prædicatione decreta fuerunt, ſuum robur obtinere mandat: vnde liquet fieri mutationem [illegible] per d.c.4.

23. *Lectio [illegible]* Huc itidem ſpectat [illegible] vt lectio theologica in cathedralibus, inſignibus collegiatis, & regularibus conuentibus habeatur. *Trid. ſ.5 c 1. dixi ſup. de ſum trin. num. 11.* præbendam [illegible] caſum reſignationis vacantem affectam deinceps declarans,

con-

conferendam tamen vt ante à collatore ſolito pertinet ad Epiſcopum officio lectionis per ipſum prouiſum obeundo obligare, lectorem, ad legendum compellere ſequeſtratione fructuum, alterius ſubſtitutione, ad extremum priuatione: lectiones ex ſacra ſcriptura, aut ſcholaſticis controuerſijs, alijſque pro vtilitate auditorum vtilibus materijs, locum tempuſque perſcribere, canonicos & alios clericos doctrina egentes (non iam præditos *iuxta c.12.ſ.24.Trid.*) ad frequentandam lectionem cogere: lectorem examinare nō tamen in regularibus, & approbare. ait autem Concilium de Cathedralibus ciuitatum inſignium, & populorum; collegiatis exiſtentibus in inſigni oppido, vbi clerus numeroſus ſit, non vbi ſit exigua cleri aut populi multitudo. Inſignia oppida ſunt ex arbitrio iudicis; populi numero quidem in primis, ſed & alijs notis. nam Concilium & numerū requirit, & vt locus inſuper ſit inſignis. Affecta autem ſemel actualiter præbenda ab alio deinceps in Eccleſijs vbi optio locum habet, optari non poteſt: neque lector ipſe aliam optare: niſi hac reſignata, alteri cum lectione ſemel adiuncta conferenda: reſignanti, ob remanentem ei titulum canonicalem, prærogatiua præcedentiæ & ſtalli relicta. theologus porro ob lectionem præcedentiam non habet: quia non eſt dignitas. priuilegium tamen lector, & qui eum audiunt habent, vt fructus percipiant ſicut canones de ſtudentibus, & docentibus ſtatuerunt.

Canones inquam, ſeu ius canonicum, vt loquitur Trid. nam non mox gaudent priuilegijs diplomatibus ſpecialibus conceſſis vniuerſitatibus ſtudiorum, erectis per Reges, aut Pontifices. non enim tales facit ſola lectio publica. & loquitur Concilium de fructibus, nam diſtributiones negat c. licet *x. de preb.* ideoque ex gratia tantum diſtributiones, ſimiliaque emolumenta, illius diei quo legit tribuenda decreuit Gregor. XIII. & tempus quidem legendi indeterminatum eſt: diſcendi in vniuerſitatibus autem licentia in theologia quinquennium. habita tamen ordinarij licentia. *c. tue fraternitatis x. de cler. non reſid. c. ex eo de elect. in 6. conſt. Pij IV. 24. nou. 1564. incip. ſanctiſsimus.* quæ illud quinquennium non excedat, neque ad parochos iam per concurſum prouiſos porrigatur: quos iam ante ſtuduiſſe ſatis & oportet, & præſumitur. in ciuitate tamen parochiam obtinens in eius loci vniuerſitate docere poteſt. dum tamen populi cura damnum non patiatur. ſolent tamen parochi laurea licentiæ non donati ſtudij quidem ſpatio olim decurſo ad paucos menſes cum ordinarij licentia ad vniuerſitates redire, & meritis ibi honoribus ornari. à ſede etiā Apoſtolica licentia diuturnior aliquando obtinetur, raro tamen vltra quinquennium ab initio ſtudij computandum. *quibus de rebus omnibus late Barboſ. in collect. DD. ad c. 1. ſ. 5. Trid.*

Spectant ad hunc tit. ex *Concil. Trid. cap. 1. 2. ſ. 5. c. 4. ſ. 24. c. 3. 4. ſ. 6. cap. 1. ſ. 13. cap. 4. ſ. 14. c. 5. 6. 7. 8. ſ. 7. cap. 8. ſ. 21. c. 9. 10. 12. ſ. 24. c. 17. ſ. 23. cap. 4. 6. ſ. 21. c. 3. 9. 10. ſ. 22. c. 16. ſ. 25. c. 3. 6. 7. 8. ſ. 24. c. 1[illegible] ſ. 25. c. 3. ſ. 14.*

Qu[illegible]tem moreſque Iudicis late tractauimus eo libro, quem inſcripſimus *Iudicem Mag[illegible]ratum Se[illegible]*, eoque toto libro primo: ſecundo autem eius ſolertiam in dirigendis iudicij[illegible] o porro prudentiam in politia ciuili, atque re publica adminiſtranda: quarto denique recta eius conſilia in ſummis imperiorum negotijs, regaliſque auctocratiæ.

DE OFFICIO DELEGATI.

1. *Delegatorũ magna poteſtas.* MAgna circumſpectione delegari Iudex debet, quia magna à Papa delegati eſt † poteſtas, imo maior poteſtate Ordinarij, (vt in cauſſa ei commiſſa omnes ei obedire debeant. *c. ſane 11. extra hoc tit.* quia committentis vicem gerit *c fin. 93. diſt. l. fin D. de offic. eius.* Etſi Epiſcopus in locum Apoſtolorum ſucceſſiſſe dicitur. *c. in nouo 21. diſt. Trid. ſ. 23. de Sacris ordin. c. 4.* ſcilicet in ordinaria Apoſtolorum poteſtate, non autem ſpecialiter delegata à Chriſto, *Sahagun. ad d. c. 11. n. 3. h. t.* vel potius non admiſſa diſtinctione ordinariæ vel delegatæ, ea poteſtas durauit in ſucceſſoribus donec reſtringeretur à Petri ſucceſſoribus, Eccleſiæ vniuerſalis regimini intendentibus, cum res & tempora permitterent. Chriſtus enim Apoſtolis æqualiter dixit: *ite prædicate omni creaturæ*, ſed non æquali modo; Imperium ſine fine dedit Petro, dedit & alijs, ſed aliter atque aliter: huic cum primatu, & ſumma poteſtate (non enim alij dixit, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & paſce oues meas &c.) Illis illimitatum quidem, ſed Petri habenis, ſi tempus ſuaderet aut ratio, conſtringendum: quod ius nemo in Petrum habuit. Igitur Apoſtoli tam quoad loca quam quoad cauſas, & caſus, non eo ſenſu delegatam poteſtatem habuerunt, vt per eorum mortem ea ceſſaret, nec eorum ſucceſſores æquali fungerentur ſed quod ſine termino eſſet, donec temporum ratio diſtinctionem diœceſium, reſeruationem cauſarum, & caſuum adduceret, aut Pontifices decernerent. Ac tali poteſtate vſi ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, per prima aliquot ſecula: ſed poſtquam cœpit primatus Romanæ Eccleſiæ à Græcis in dubium vocari, Romani Epiſcopi in contrarium iuerunt, & potentiam ſui primatus magis ad actum deduxerunt.

2. *Quales ij eſſe debeãt.* Semper itaque, vt ad rem redeamus, magna ratio habita fuit, vt huiuſmodi perſonis cauſſæ delegarentur de quibus Iure credi poterat, quod ea poteſtate non abuterentur. Atque ita primum quidem poſt erecta palam Eccleſiaſtica tribunalia generalius quidem clericis committebantur, vt conſtat per totum decretalium volumen: deinde ab Alex. III. *in c. 3. de reſcript.* idoneis perſonis delegandas eſſe decretum eſt. 3. Bonif. VIII. *in c. ſtatutum de reſcript. in 6.* ſtatuit delegationes faciendas perſonis in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis. In qua recenſet etiam perſonatum, aut cathedralem præbendam [illegible] obtinentes, & perſonatum dignitatibus comparat Concil. Trident. ſ. 24. c. 12 [illegible] *de ſtat. & qual. præſ. in 6.* cum fauent prærogatiuæ, quas citati a *Barb.* [illegible] *d. c. 12. Trid. ſ. 24. numer.* 18 tribuunt, ſed præcipuæ his locis, vbi fere [illegible] paſtoratuum ſuorum titulorum; quamquam alicubi vt ſimplicia beneficia [illegible] fere habeantur. ob ius vetus, non recepto vbique Tridentino. Poſt [illegible] Interpretatio Clement V. *in Clem. etſi de reſcr.* quæ Epiſcopi Vicarijs [illegible] poterant, poſſent tantum Vicario eius generali dirigi: denique 5. per Conc. Trid. [illegible] d. c. ſtatutum eatenus reſtrictum eſt, vt non omnibus in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis delegationes fierent; ſed ijs tantum, qui in vnaquaque diœceſi, [illegible] deſignarentur, ex quibus vno mortuo ſeu alias deficiente, in proxima Synodo alius ſurrogari debeat, aut ſaltem per Epiſco-

pum

pum cum capituli conſilio. Quod adeo pro forma eſt, vt prætermitti non poſſit. *Cong. Conc.26 Ianuar.1588.apud Garz. loco mox citando*, vbi decretum hoc animaduertit in Hiſpania ſeruari reſpectu nuntij, ſeu Legati, non vero Papæ. *Garz. de ben. f. part. 9 cap. 2. §. 2. num.* 352. quod & in his locis vſu venit.

Ab Epiſcoporum ſententijs cum in criminalibus appellatur, delegationes in partibus non debent fieri, niſi Metropolitano, eiuſq; vicario generali, niſi is pronuntiauerit, ſuſpectus ſit, aut vltra duas dietas diſtet tunc enim vicino alicui Epiſcopo, vtique qui neq; vltra duas dietas diſtet, alioquin etiam Metropolitano, ſi vicinior alius non ſit: vtique ceſſante exceptionis cauſa. *Concil. Trident. ſ.13. c.2.* Ratio decreti videtur eſſe grauitas cauſarum. quæ eadem & decreti §. ad hæc. *c.20. ſ.24.* quod tamen loquitur de proprio inferiorum iure, nō commiſſione Apoſtolica, quam in matrimonialibus admittunt c. propoſuiſti *x. de pro'at. c. ex literis x. de in integ. reſt. c.1. vt lite non conteſtat.* vbi commiſſiones matrimoniales alijs datæ fuerunt, neq; ſatis diſerte commiſſiones Apoſtolicæ abrogantur. quamuis & illæ ſoleant fieri Epiſcopis communiter. *citati a Barboſa in Collect. DD. ad Concil. Trident. ad d.c.20. num.* 59.63. adeoque & ſtylus vetus, & modernus communis eſt, ſuitque, vt communiter Epiſcopis fieret delegatio, non prohibeatur autem ſecus fieri. niſi quod nuper literæ quædam Apoſtolicæ ad Belgij Epiſcopos miſſæ declararunt Epiſcopos, eorumque officiales non debere ſubdelegare, niſi ijſdem qualitatibus præditis cauſas, quas S. Sedes non ſolet niſi ipſis delegare.

Quare cum idem Concil. *Trid poſtea ſ.25. c.*10. pleniſſime prouiderit circa idoneitatem iudicum, per deſignationem ſynodalem eorum, quibus deinceps committantur cauſæ Eccleſiaſticæ, ſpirituales, & ad forum Eccleſiaſticum pertinentes indiſtincte; videtur aliquibus per inſignem hanc cautionem prius decretum eſſe interpolatum, &, d.c.10. ſeruato, inter criminales & ciuiles *ex d. c.2.* non fore deinceps neceſſario diſtinguendum..

Præſertim cum d.c.2. inſtructiuum ſit ſuæ ſanctitatis, quatenus inde diplomata promanent, nec adijciat vllam pœnam nullitatis, ſi Apoſtolica authoritate delegationes ſecus fiant; hoc autem c.10. ſeuere damnet ſubreptionis, non factas iudicibus ſynodalibus. & propterea videmus ſæpius cauſas criminales, quamuis nec ſuſpectus ſit Archiepiſcopus, nec vltra duas dietas diſtet, nec ipſe pronuntiauerit; alijs delegari Epiſcopis, eorumue vicarijs: quin & aliquando inferioribus, in ſynodo tamen deſignatis. Et propterea quāuis deciſum ſit à Nuncijs non poſſe delegari ſuis Auditoribus, & errorem communē non prodeſſe; addunt declarationes Coloniæ impreſſæ *a.*1620. *& Antuerpiæ* 1633. hæc verba; *& fuit allegatum c.10. ſ.25. de reform.* vt deciſio in vim d.c.10. lata fuerit, ob defectum deſignationis ſynodalis, non vero ob diſpoſitionem d.c.2.

Quamuis enim genus ſpeciei non deroget, ſed contra: *l. in toto de Reg. Iur. Tuſcus V. Generi per ſpeciem derogatur*: tamen ſi ratio ſuadet contra dici poteſt. *L. ſi hominem D. mandati Tuſc. ibi. n.9*[?]. *& quæ addit n.*110.112. vbi generalem legem diuerſo tempore factam tollere prouiſionem ſpecialem anterioris *ex Siguor.* refertur, maxime ſi apparens ſit ratio (vt in noſtro caſu aliquando raritas aut nimia diſtantia diœceſium, ob quam etiam extra prouinciam commiſſiones fiunt contra veteres canones) & vſus eam interpretationem receperit. *L. ſi de interp. D. de legib.* ad vitandas tamen lites, iudicis interpretationem d.c.2. contrariam non ſuaſero. nam ex rigido Iure *d.l. in toto* ſubreptura aliorum iudicio facile cenſebitur.

Vt vt ſit, criminales cauſæ *in d.c.2.decreto* accipiuntur ſtrictæ; vt non comprehendant cauſas correctionum. quippe iuris prioris correctio non vlterius facta intelligitur, quam proprietas verborum exigat, & propterea coram delegato exceptio hæc proponenda eſt, vt cognoſcat an ſua ſit iuriſdictio; *c.ſuper.x.de reſcript.* videatque, quæ in actis primæ inſtantiæ petitio ſit facta; an ad correctionem, an vindictam criminis, degrationem realem, verbalem, aut graues iſtiuſmodi pœnas.

3. *Hodie aliter quam olim delegatio expirat.*

Quanquam *iuxta c.quoniam Abbas extra de off.deleg.* commiſſio data alicui ſub nomine dignitatis tranſire ſoleat in ſucceſſorem in dignitate, quaſi dignitas mori aut mutari non poſſit; id tamen per dictum decretum † Concilij mutatum eſt. quia ea qualitas faciendæ in Synodo electionis, vel per Epiſcopum cum conſilio Capituli, reddit delegationem perſonalem, quaſi electa perſonæ induſtria, donec ſucceſſor forte per ſimilem electionem ſurrogetur; *Sahagun.in d.c.quoniam num.2.in fin.*

Et quia eligitur perſonæ induſtria, deſignatio hæc facienda eſt nominatim, & particulatim: *vt in formula Archiepiſcopalis Bononienſis.loco à Garz.citato p.9.c.2. numer.* 349. & ſi ſub nomine officij aut dignitatis deſignatio fiat, comprehendit tantum tunc officio fungentes, adeo vt officio vel dignitate reſignata in eiuſdem cauſæ cognitione pergere non poſſit reſignatarius. *Sac.Cong.apud Garz.num.*351. Obtinebit tamen diſpoſitio *d.c.quoniam*, quando cum derogatione generali vel ſpeciali Concilij delegatio fiet perſonæ in Synodo non electæ, ſub nomine dignitatis, vel ſine derogatione, ſi à parte non opponatur: denique quando Epiſcopi Vicario generali ſeu Officiali delegatio fit ſine derogatione, quia eo caſu non eſt neceſſaria, quia non perſonæ ſed tribunali fieri intelligitur. neque in eo Concilium innouauit. *Sahagun.num.*4.13.14. adeoque etiam mortuo Epiſcopo *numer.*17. etſi delegationes alioquin Epiſcopo factæ non tranſire ſede vacante ad Capitulũ vt quidam volunt, etſi alij ſecus. atque adeo ſuperuacaneum eſt inter electos in Synodo deſignare Officiales ſeu Vicarios Epiſcoporum. Quia Concilium vult deſignari certas perſonas, præter locorum ordinarios. quod eos includit, & Epiſcopi Vicarium, & Officialem comprehendit.

Cui accedit quod ob Epiſcoporum iudicium, tanta de ijs ſit confidentia, quod Greg. XIII. *in Bulla anni 1578. relata per M. Ant. Gen. in prax. Neap. cap.* 59. noluerit eos ad aliquem ſyndicatum teneri, etſi Officiales à Capitulo ſede vacante conſtituti Epiſcopo nouo aduenienti rerum geſtarum rationem reddere teneantur. *Conc.Trid.ſ.24.c.16.* Praxis etiam Curiæ Rom. habet vt vacante ſede Epiſcopali non Officiali à Capitulo conſtituto, ſed vicinioris Epiſcopi Officiali commiſſiones diſpenſandi, aliaque reſcripta dirigantur.

4. *Iuris c.ſint, aut talem a[...]rem habeant.*

Non minus tamen ab Epiſcopo conſtitutus, quam à Capitul. Iuris ſaltem Licentiatus † eſſe debet. *Trid.d.cap.*16. neque dignitas aliqua Eccleſiaſtica id ſupplet. Vnde à ſenatu Sabaudiæ reiectam eius petitionem confirmationem poſtulantis, qui eo defectu laborabat, refert Ant.Faber *C.l.1.t.3.d.*28. Quin & Cong. Conc. irritam vult eſſe electionem Officialis non doctoris ſeu licentiati, cum talis potuerit haberi: & ſi Epiſcopus non talem conſtituerit; Capitulum ſede vacante alium dare debet. *Quar.v.capitulum quæſt. 6.* Leo X. *conſtit.incip.Regiminis in bullar.fol.*188. ſtatuit quod iudices à ſede Apoſtolica deputati, ſi in altero Iurium graduati non fuerint, aſſeſſorem partibus non ſuſpectum ab ipſis partibus, vel earum altera requiſiti aſſumere, & ſecundum eius relationem iudicare teneantur

Requi-

Requirit etiam breue Clementis VIII. *citatum à Garz. de benef. p. 5 c. 8. num. 11.* In regnis Caſtellæ & Legionis, vt Officialis Vicarius generalis, vel prouiſor, ſeu Iudex ordinarius Epiſcopi, ſit in ordine ſacro. De iudicum deſignatione, vt fieri debeat, eorumque qualitate, etiam in conſeruatoribus requiſita, adeoque vt Vicarius generalis prothonotarius, cancellarius academicus, cõmendatarius perpetuus dignitatis, canonicus Eccleſiæ cathedralis, non collegiatæ, ſed regularis cathedralis, perſonatum habens, non plebaniam, coadiutoriam, & in vna dioceſi deſignatus, pro cauſis alterius, ſit idoneus, & vt ſubdelegati eaſdem qualitates habere debeant, quas delegati: *latius diximus in Conſult. canon. conſult. 1.*

Iudicum delegatorum † tanquam Conſeruatorum authoritas valde imminuta & 5.
pene extincta eſt per Concil. Trident. *ſ. 14 c. 5.* vt nemo ſub conſeruatoriæ prætextu ſub- *Conſerua-*
terfugiat quin coram ordinario ſuo in criminalibus & mixtis cauſis accuſari, conueniri, *tores im-*
inquiri poſſit: in cauſis ciuilibus neminem vt actor coram conſeruatore conuenire po- *minuti.*
teſt: ſi autem quis eſt reus, non eſt ſublata conſeruatoris authoritas, niſi cum conſeruator
eſt ſuſpectus, aut inter conſeruatorem & Ordinarium controuertitur quoad Iuriſdictio-
nem. Exceptæ ſunt tamen Conſeruatoriæ Vniuerſitatum ſtudiorum generalium *d. c. 5.*
vt etiamnum vniuerſitas Louanienſis vtitur confirmatis & auctis etiam ab hoc Pontifi-
ce Paulo V. ſuis priuilegijs. quæ tamen per concordiam olim initam cum Epiſcopo
Leod. 2. *Nou.* 1428. & ab Eugenio Pontif. Cal. Aug. 1431. confirmatam modificata ſunt.
Vt imprimis quod doctores & ſtudentes beneficiati † Vicarios ſeruientes, ſeu offician- 6.
tes in beneficijs ſuis, ordinarijs, & Prælatis inuitis ſeu irrequiſitis deputare non poſſent, *Conuentio*
nec illi dictis beneficijs deſeruire abſque dictorum Ordinariorum & Prælatorum licen- *inter Vni-*
tia, ſeu conſenſu: ſed ea fieri debent, vt ſolent antequam huiuſmodi priuilegia impetra- *uer. Louа-*
rentur, quod ordinarij & prælati, prout ad illos de iure, vel conſuetudine ſpectat, de gra- *nien. &*
uibus & enormibus exceſſibus cognoſcant & illos corrigant, vt puta vulneribus tentatis, *Ordinar.*
mutilationibus membrorũ, homicidijs & notorijs presbyterorũ & aliorũ in ſacris ordinibus conſtitutorũ focariatibus, & alijs ſimilibus vel maioribus criminibus; in leuibus vero & minoribus exceſſibus, vt puta cõtractibus, conuicijs, iurgijs, cõtentionibus. & leuibus manuum iniectionibus. item ne quis occaſione litium ſibi forſan mouendarum à ſuo ſtudio diſtrahatur, concordatum eſt, quod contra eos procedatur ſummarie, ſimpliciter & de plano. Quod procurator officij niſi famam legitime probauerit, per iudicem cauſæ huiuſmodi puniatur irremiſſibiliter eadem & conſimili pœna, qua in cauſam calumnioſe tractus puniendus veniret, ſi impoſitus ſibi exceſſus legitime probatus fuiſſet, eodem procuratore nihilominus in expenſis condemnato, cum illarum refuſione ſine mora. Itẽ quod ſolum de dicta Vniuerſitate gaudebunt præmiſſis & alijs priuilegijs eidem Vniuerſitati quomodolibet conceſſis, qui per maiorem partem anni, vtpote per 8. menſes in an. veraciter, & ſine fraude legitimo impedimento ceſſante reſederint, in loco dicti ſtudij interim ſeptimatim ſcholas frequentantes, legendo lectiones ſuas, audiendo & alios ſcholaſticos actus exercendo, quilibet in facultate ſua ſine dolo & fraude, & de ijs tenebuntur certificare & legitimam fidem facere etiam medijs eorum Iuramentis, quilibet ſuo Doctori aut rectori vniuerſitatis, qui de ijs vlterius certificabit Epiſcopum & Prælatos prædictos, alioquin non gaudebunt dictis priuilegijs. Quemadmodum Vrbanus VI. 14. *Cal. May* 1378. *conſt. inc.* dudum declarauit priuilegia ſtudentium circa beneficia

Eccleſiaſtica, non extendi ad perſonas non nominatas in rotulis,& non vere ſtudentes.

7. *Conſeru. Regul.* Conſeruatoriæ † regularium locorum & hoſpitalium ſimiliter exceptæ ſunt à diſpoſitione Concilij, quin & à S. Cong. anno 1575. per Italiam mandatum fuit Regularibus vt in ſingulis ciuitatibus eligerent ſuos conſeruatores, coram quibus conueniri poſſent, ſtabiles,ſic vt variare non liceret;eoſque ſignificarent Ordinarijs,quod & in his locis fieri optandum eſſet. Qui porro præſcripto tempore nondum elegerunt etiamnum eligere poſſunt. vt reſolutum 1627. ex Sella tradit Barboſa *in collect. DD. ad Concil. Trident. ad c. 5. ſ. 14.*

Cum autem ex diſpoſitione Pij V. conſeruatoriæ extendantur ad tres dietas,ſi intra illas diuerſæ concurrant diœceſes,*ex conſtitut. Greg. XIII.* ſignificandæ erunt omnibus illarum ordinarijs. hæc eadem Clemens VIII. 1592 *decret. incip. ſanctiſſimus* ſanxit ita vt tamen regulares coram ſuis tantum conſeruatoribus conueniri,non alios eo trahere poſſint. Vbi ſiquidem regulares fuerint actores, nulla conſeruatoribus tributa eſt iuriſdictio, cauſæ

8. *Omnes ceſſant extra manifeſtā iniuriam.* cognitionem exigens. Manet tamen etiam immutatum ius antiquum, vt ſcilicet iſtiuſmodi conſeruatoriæ non extendantur extra notoriam & manifeſtam iniuriam. *cap. 1. cap. fin. h. t. in 6.* quæ eo ipſo tollitur quo quis negat per iniuriam ſe feciſſe; niſi ſit rapina aut ſpoliatio manifeſta. *Gutierres pract. quaſt. l. 3. quaſt. 9. n. 5.* quia per iuſtificationem tranſitus fit ad indaginem iudicialem,quæ conſeruatoribus non competit *dict. c. 1.* quare qui eiuſmodi conſeruatores habent, alios coram eis in ius vocare non poſſunt, ipſi tamen ſi rei fuerint coram eis cogi & compelli poſſunt *cap. 14. ſ. 7. Trid.* miſerabilibus tamen perſonis & alijs in cauſis ciuilibus mercedum data optione ordinarios adeundi contra quomodocumque exemptos clericos ſæculares aut regulares,extra monaſterium degentes, etſi certum iudicem habeant;contra alios vero quoſcumque ſi iudicem non habeant. *d. cap. 7 Guttier. ibidem quaſt. 10.* Nec placet mihi opinio Iohannis Andreæ aliorumque, quos refert Lopez *ad practicam criminalem Dias. c. 3. ad verbum punire*, quod d. cap. 1. loquatur quando data eſt poteſtas ampla,non vero quando in literis præſcripta,quod ea forma ſeruanda ſit; ſed hoc ipſum dico pendere à iudicis arbitrio, *iuxta d. c. ſuper literis*, præſertim cum iuriſdictio ordinaria quam minime ſit offendenda:& arreſtum quod citat Lopez datum fuit in cauſſa vis & iniuriæ manifeſtæ, vnde mirum non eſt à curia Pinciana cauſam ad conſeruatorem fuiſſe remiſſam,etiam contra laicos;quia eiuſmodi vis continebat crimen mixti fori,quæ niſi ita ſe haberent,neque cauſa extra forum ordinarium, neq; contra laicos extra ſeculare,agitari debuiſſet.

9. *Quando per Conc. Conſeruat. nō ceſſant.* Enim vero abrogatio conſeruatoriarum non eſt omnino ex omni parte plena,ſed tantum reſpectu Ordinariorum, vt eorum nullatenus iuriſdictio minuatur, & vt inquit Conc. d. cap. 5. ſ. 14. non ſuffragatur ad hoc, vt coram Epiſcopo ſuo, ſiue alio ſuperiore Ordinario,contra quem procedi non poſſit &c. non ergo ſunt reuocatæ quo ad eos, qui ex Concil. Trident. non ſunt redacti ſub iuriſdictionem Ordinariorum, v.g. exemptos,ſi quod ergo Capitulum ſæculare (nam vt diximus regularium conſeruatorias Conc. non ſuſtulit.) conſeruatorem habet, eique oritur controuerſia cum aliquo exempto, qui ad ordinariam iuriſdictionem non ſpectet:non prohibet Concil. quin ei coram ſuo conſeruatore diem dicat. Philippus Pulcher anno 15.. 22. Septem. Montibus ad Zomam omnes conſeruatorias nulla,inquit,excepta,abrogat.

Teſta-

Teſtaturque Bugnion. *l.abrog.ſat.45.l.1.* literas Cancellariæ non eſſe attributiuas iuriſdictionis in Francia etiam vtcumque partes conſentiant, niſi aſtipuletur Procurator Generalis. *quod idem docet lib.2.ſect.20 l.4 lem.1.& 73.* Quod iuuari ea ratione poteſt quod Reſcripta per ſubreptionem impetrata non tribuant Iuriſdictionem. *iuxta c. ſuper literis c fin.x.de Reſcr.cap.ſuper x.de crim.fals.& quæ ibi traduntur.* neque Pontifex conceſſurus crederetur oratori narranti in ſua ditione eiuſmodi delegationes eſſe inhibitas.

DE OFFICIO LEGATI.

QVod Legati ſit officium † ex iure plures integris tractatibus ſcripſerunt. Regium legatum nuper politice politeque amicus noſter Frid. Marſelaer eques deſcripſit. de Pontificio, Concil. Trident. quidem *ſeſſ 22.cap.7.* voluit vt in proceſſibus, admittendis appellationibus, & concedendis inhibitionibus quocumque ſtylo & conſuetudine etiam immemorabili non obſtante ſeruare teneretur, c. Romana *de Appellat.in 6.* nec non *ſ.24.cap.20.Trid.* vt in prima inſtantia in quibuſcunque cauſis Ordinarios in ſua iuriſdictione non turbet. Nunc plerique Legati Nuntij vocantur cum poteſtate legati à latere: raro enim Cardinales ipſi legantur à latere Pontificis (ſcilicet pro legatione durante, ſed aliquando pro honoraria & breui, ad congratulationem aut vnum negotium grauioris momenti) ſed ea dignitate functi plerumque Cardinales creantur, & dum mittuntur, eorum facultates ſpecialiter eis exprimuntur. quare earum, & ſuæ legationis exhibere debent literas, vt conſtet eſſe tales. *gloſſ.in ca.nobiliſſ.d.97.Gambar.tract.de offic.legat.l.1.§. qualiter legatus gerere ſe debeat cum prouinciam eſt ingreſſus num.3.l 1 C. de mandat.Princip.l. obſeruare §. hoc etiam D.de off. Proconſ.* ſed nunc in expeditionibus ſuis dicunt ſe ſufficienti facultate munitos per literas Apoſtolicas, ad quarum inſertionem non teneantur. quæ clauſula quidem eſt contra ius, nude accepta, ſed tamen vera, quia in aduentu ſuo adferũt à Papa ad Principem & omnes Epiſcopos literas credentiæ, quas vocant, quibus Pontifex ſignificet eos eſſe ſuos legatos, & vt eis ea fides adhibeatur in ijs, quæ eius nomine dicent, perinde ac ſi Pontificem loquentem audirent. quin & ſine literis huiuſmodi probationem admittit Azor. *Inſt.mor.l.5.cap.14.quæſt.7.* Illuſtriſſ. Decius Caraffa nunc Car- 2
dinalis cum in his ditionibus Nuntius eſſet, has facultates † habuit quales plerumque alij,

Quales ſint hodie Nũtiorũ facultates.

ſcilicet 1. Quæuis loca ſacra etiam regularia, & mendicantium viſitandi, corrigendi, mutandi per ſe vel per alium. 2. contra inobedientes, falſarios, vſurarios, raptores, incendiarios, & quoſcumque criminoſos etiam exemptos procedendi, puniendi. 3. Cauſas & appellationes committendi, etiam de plano & ſine ſtrepitu. 4. Pœnas etiam pecuniarias ſtatuendi. 5. Iuramentum ad effectum dumtaxat agendi, relaxandi. 6. à quibuſuis cenſuris & pœnis ſimpliciter vel ad cautelam abſoluendi. 7. ab homicidio non voluntario; à periurio abſoluendi, ab adulterio, inceſtu, fornicatione. 8. & vſurarios excommunicatos in vtroque foro. 9. ſimplicia beneficia in parochialibus conferendi. 10. dummodo fructus & diſtributiones 24. ducatos de camera non excedant ſecundum communẽ æſtimationem. 11. ſuper publica honeſtate, etiam in contracto, & prole ſuſcepta diſpenſandi, dummodo mulier rapta non fuerit. 12. Prolem ſuſceptam & ſuſcipiendam legitimandi.

13. Bo-

13. Bona Eccleſiaſtica in emphiteuſi trium generationum quinque ducat. annuis grauandi, & grauata confirmandi, quæ grauandi conceſſio committenda duobus coniunctim ſeruata Conſt. Pauli. PP. II. 14. literas monitoriales & ſignificauit dandi. 15. Indulgentias concedendi 100. aut plurium dierum citra annum, & in vna vel duabus feſtiuitatibus ſeptem annos, totidemque quadragenas ad quinquennium. 16. tempore interdicti celebrari permittendi, ianuis clauſis, & interdictis excluſis. 17. ſuper eſu carnium, & lacticiniorum diſpenſandi. 18. In partibus hæreticorum vnum vel plures vicarios deputandi, vbi Epiſcopi facultates exercere non poſſunt, cum poteſtate loca exempta viſitandi, corrigendi. 19. fructus bonorum Eccleſiaſticorum & ipſa beneficia & bona Eccleſiæ à raptoribus reſtituta ad valorem mille ſcutorum in pios vſus applicandi. 20. vt Catholici conducant bona Eccleſiaſtica, & non teneantur ad reſtitutionem. 21. ſuper matrimonio apud hæreticos contracto diſpenſandi, ſed de nouo contrahant. 22. muliere lapſa in hæreſim cum viro diſpenſandi vt cum eo in matrimonio maneat. prolem legitimam declarando. 23. diſpenſandi ſuper quarto ſimplici, tertio & quarto conſanguinitatis & affinitatis gradibus. 24. Prolem legitimandi. 25. altare portatile concedendi. 26. diſpenſandi ſuper defectu natalium ad ordines ſacros, modo ſpurij non ſint imitatores parentum, eoſdem habilitandi ad beneficia, etiam Canonicatus Cathed. & in Collegiata ad dignitates etiam primarias. 27. A Symonia abſoluendi in collegialibus & parochialibus beneficijs. 28. diſpēſandi ſuper cognatione ſpirituali. 29. fructus Symoniace perceptos in pios vſus applicandi vel remittendi. Generatim tamen Nuntijs præſcribitur, vt procedant ſine præiudicio ordinariorum, & non derogent Concil. Trid. Reſidere autem intra commiſſam Prouinciam iubentur, aut ſi aliquanto tempore abeſſe debeant, conſuetos officiales cum debitis ſalarijs relinquere. *Leo X. in Conc. Lat. P. Mate. S. dec. b. t.* Legatus beneficia confert, quorum prouiſio ſpectat ad clericos, quamuis extra illius prouinciam exiſtentes, quia ſitus beneficiorum ſpectatur. *Clem. XI. & ibi DD. de ſupplend. negl. prelat.* & ſicut in Pontificijs collationibus, ita & legati exprimendum eſt beneficium ante obtentum: quamuis ſecus ſit in ordinarijs. *clem. 1. de off. ordinar.*

Legatus à latere etiam Ordinarius eſt, & concurrit cum quolibet Ordinario: Ideoque in collatione beneficiorum præuenire eum poteſt. non obſtantibus etiam concordatis Germaniæ, vt vult Garz. *de benef. p. 5. c. 3. num. 43. poſt Gambarum de leg. l. 3. num.* 207. quod tamen eius ratio non euincit: quia eodem ſenſu & Papa totius orbis eſt Ordinarius. Ideoque nec minus præuenire quemlibet Ordinarium poſſet, quod tollit plane omnem finem concordatorum qui fuit partiri tempora, quibus Ordinarij proprie dicti collatores & quibus Pontifex eiuſue nomine Legatus beneficia conferre impoſterum poſſet, quæ ratio ſuadet, vt nec legatus in menſibus ordinarijs reſeruatis immiſcere ſe poſſit generatim, & non tantum quoad eos, qui habent beneficium Alternatiuæ. quod Garz. *num.* 45. cenſet, propter decretum irritans in Alternatiua, vt ait appoſitum. quippe decretum illud irritans alternatiuam tantum, ſed ad totam eam regulam referri oportet: per verba decernentes in prædictis omnibus & quæ Gonz. *ad reg. 8. Cancell gl. pen. & vltim. vtrobique in princ. 9.* & Concordata quanquam præcipue reſeruationes non præuentiones tantum ſpectauerint: tamen in §. de cæteris vero dignitat. quamcumque diſpoſitionem reſeruationi ſubnectunt

De

De Arbitris.

De rebus ſpiritualibus non poteſt in laicum compromitti.*c.6.x.h.t.* quoniam id ſit indecens.ſi tamen authoritate Iudicis laicus clerico accedat,non improbatur.*c.9.ibid.* propter authoritatem Iudicis.*ibid.*& quia dignius ad ſe trahit,atque obſcurat minus dignum. eadem Iudicis authoritas facit,vt cum non valeat arbitrium in perſonam incertam, v. g. in perſonas duas,cum pacto, vt ſi ipſæ diſcordent,tertiam eligant:*c.12.x.h.t.*tamen vt Iudex illos ſeu mediatores eligat,valet.*c.13.x.h.t.*vbi mediatorum arbitrium probatur.non tamen huiuſmodi mediatio extendi poteſt ad res rite iudicatas. *c.11 ibid.* ſed neque arbitrium iuratum dolo,& fraude conciliatum vires retinebit; ſed inique tractato dabitur abſolutio.*c.2.x.h.t.*quemadmodum contra ſi fuerit æquitati ſubnixum, appellatione ceſſante,habet executionem; *ibid.* ob religionem ſacramenti.*l.4.C.h.t.*quanquam authent. *decernit ibid.* vetuerit olim arbitrium cum ſacramento ſuſcipi. quod tamen de arbitris tantum,non de litigantibus alij intelligunt.adeoque iurata compromiſſa indies fiunt.

De in Integrum reſtit.

Hodie in foro ſeculari reſtitutiones apud Principes impetrantur,in foro Eccleſiaſtico Ius commune ſeruatur.In illo foro etiam obtinuit,vt nullitatum, non reſciſſionum tantum,quæſtiones præuijs eiuſmodi literis intententur : quæ tamen ex Principum noſtrorum edicto *anni 1611.art.*29.decennio nunc præſcribuntur. Quo eodem edicto *art.*37. cautum eſt ne contra lapſum tempus reſtitutio detur, vt permittebat c. conſtitutus *x.de reſt.in integrum,*quod quatenus in Gallia obtineat,vide Boer.*dec.*140.*Papon.l.*11. *t.de retr.gent.arreſt.*22.*Bugn.l.g.abr.l.*1.*ſat.*196.*&l.*3.*ſynt.*144.

De his quæ vi aut metu.

Matrimonium per vim & metum contractum nullum dicitur. *c. requiſiuit. c.gemma.c. cum locum.c.veniens.x.de ſponſal.* & votum. *c.1.x de vot.* ordinem per vim & metum ſuſceptum.ita vt in doli capace adſit conſenſus,etſi coactus:vt in infante deeſt diſſenſus, validum eſſe, characteremque imprimere exiſtimandum eſt. ſed ſecundum accidentaria Eccleſiæ præſcripta, continentiæ, horarum recitandarum habitus clericalis, &c. non naſci obligationē verius eſt.*Dianap.3.t.4.r.*193. & ſi quando ex metu non ſatis euidenter graui ſeu in conſtantem cadenti ordo ſuſceptus ſit,diſpenſari à ſede Apoſtolica tutius eſt. quamquam diplomata ita fere concipi ſoleant,vt nullitas ordinis arguatur. Vtique quoad iſtiuſmodi obligationes accidentarias. Vt de hac re latius Deo dante dicemus in Reſponſis canonicis.

(∴)

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

1. QVAMQVAM praxis † curiæ Romanæ & Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. habeat vt omnes cauſſæ etiam beneficiales in prima inſtantia remittantur ad Ordinariū, nihilominus ex Greg. XIII. Conſt. *quā refert Piaſ. p.* 2. *c.* 4. *n.* 3. cauſſæ poſſeſſionis beneficiorū reſeruatorum in prima inſtātia Romæ cognoſci poſſunt, vt & praxis ſeruat, neq; ei Conc. Trid. *d. c.* 20. *ſeſſ.* 24. contrariū eſſe Greg. ib. declarauit. At vero vt hic delegato Apoſtolico huiuſmodi cauſſæ cōmitti poſſint facile concesſerim: ſed Belgicæ cauſæ ex priuilegio Leonis X. de quo alibi diximus, in prima inſtantia Romam trahi non poſſunt, & cauſſæ poſſeſſoriæ retinendæ vel recuperandę priuatiue ad iudicem ſecularem, quamquam de Iure, ſi non pure Eccleſiæ fori (vnde per priuilegium Pontificium Gallis vt de cauſa poſſeſſoria beneficiali cognoſcerent conceſſum eſt, vt refert *Guido Pap. dec.* 1.) ſaltem mixti fori ſunt. *Freder. Senen. Conſ.* 245. adipiſcendæ ad Eccleſiaſticum ſpectant, vt alibi diximus. A decreto *d. c.* 20. *ſ.* 24 *excipiantur*, inquit *Trid. cauſa, quæ iuxta canonicas ſanctiones apud ſedem Apoſtolicam ſunt tractanda, vel quas ex vrgenti rationabiliue cauſa iudicauerit, S. Pōtifex per ſpeciale reſcriptum ſignatura ſanctitatis ſuæ manu propria ſubſcribendum, committere, vel euocare*, poſterior exceptio vrgentis cauſæ, & huius formæ raro vſurpatur: priorem aliqui nimis extendunt, non tantum ad beneficiaria diplomata, & Breuia poſſeſſoria *iuxta d. conſtitutionem Greg. XIII.* ſed etiam obligationes in forma cameræ, cauſas clerici pupilli, cauſas beneficiales, vbi de intellectu aut viribus literarum diſputatur, cauſas omnes beneficiorum reſeruatorum, denique quæcumque poterant apud S. ſedem tractari *citati à Barboſ. in collect. DD. ad Conc. Trid. ſ.* 24. *c.* 20. *n.* 41. *& ſeqq.* quaſi Concilium nō ſuſtulerit vllos modos legitimos, quibus forum ſortiri quis poſſit quod ſi verum eſt, valde parū præſtitit Tridentinum tam operoſo decreto, ſi nihil illicitū fecerit, quod ante non erat, fruſtaneæ ſunt etiam binæ exceptiones, ſi in reliquis non firment regulam. prior ergo exceptio nō agit de cauſis quæ tractari poſſunt, ſed & debeant iuxta canonicas ſanctiones apud ſedem Apoſtolicam. quæ ſunt *tractandæ*, ea locutio non facultatem, ſed neceſſitatem ſignificat. adeoq; eas tantum cauſas quas oportet per canones apud ſedem Apoſtolicam tractari. vt ſunt cauſæ Epiſcoporum criminales. *Trid. ſ.* 13. *c.* 8. cauſæ fidei, & œcumenicorum Conciliorum. *c. nulli. licet.* 17. *diſt.* & aliæ maiores Eccleſiaſticæ cauſæ. *c. maiores. x. de baptiſmo.* & quas pridem ſedes Apoſtolica in ſignum ſupremitatis expreſſe reſeruauit. quæ alibi enarrantur.

2. *Iudex Actuarium habeat.* Imprimis, † vt Iudex ordinem iudiciarium formet, debet adiungere ſibi notarium, ne ſi qua actorum controuerſia oriatur, contra ipſum præſumatur. *c. quoniam contra extra de probat.*

probat. & quamuis notariũ create generatim ſpectat ad Papam, Cæſarem, vel Principem nõ recognoſcentem ſuperiorẽ; tamen iure canonum quemcumq; ſibi ſcribam aſciuerit iudex, is publicam & plenam fidem habet *d.c.quoniam.* Dummodo vir probus fuerit. quare aſſumi etiam poteſt notarius ſæcularis, & criminalis ciuitatis, non ciuis etiam, & aduena: qui deinceps commorari ibidẽ proponit. Pius V. 21. Martij 1571. Generali & Prouinciali Prædicatorum indulſit facultatẽ creandi notarios ſui ordinis, ad effectum publicãdi mandata Apoſtolica pro ipſorum publica vel priuata vtilitate. Et quod conſtitutio Prædicatoribus indulget communicatio priuilegiorum ad alios extendit. quamquam in illis magis locum habet, propter negotia Inquiſitionis illis commiſſæ. volunt tamen quidam notarios huiuſmodi regulares non eſſe perpetuos.

Notarios † Concil. Trid. *ſ.* 22. quacumque authoritate creatos, & quacumque exemptione non obſtante, ab Ordinarijs examinari voluit circa peritiam ſuæ artis, & inſufficientes repelli, ſiue ſuſpendi ab exercitio officij in cauſis & negotijs Eccleſiaſticis, non obſtante appellatione. Quod de Epiſcopis dicit Concilium alijs ordinariam authoritatem habentibus quaſi Epiſcopalem, merito dicitur reſpondiſſe S. Cong. locum habere. 3. *Notarij ordinarij examinãt.*

Scriba quæcumque † acta exacte ſcribere tenetur, & ſine mora partibus tradere, quin etiam appellanti actorum copiam quanto citius, & ad minus intra menſem exhibere. Quod ſi fraudem fecerit, ſuſpenditur, & ad dupli pœnam, quanti ea lis fuerit, compellitur. *Trid. ſ.* 22. *c.* 20. ad quam dupli pœnam & ipſe Iudex tenebitur, ſi fraudem fecerit, cauſamue dederit: ſed non niſi condemnatus, non enim irrogatur ipſo iure. Actorum porro criminalium gratis iudex copiam facere debet. *Concil. Trident. ſ.* 13. *cap.* 3. ſed notarius condigna mercede: *idem ſ.* 24. *c.* 20. ita enim contrarietas illorum locorum conciliãda eſt. 4. *Actuarij Officium.*

Etſi iure canonum † inſtantia ſit perpetua, tamen Trid. *ſ.* 24. *c.* 20. poſt lapſum biennij facultatem facit partibus adeũdi ſuperiorem competentem, quia tamen ſi non vtantur, non ideo acta irritantur, ſed partes eis vti poſſunt coram iudice ſuperiore. Vtinam ita laborent iudices, vt vel inuitis partibus intra hunc terminum ſemper finem faciant! ſed non ſemper poſſunt. malitioſe enim ſæpe tergiuerſantur litigantes, & ingenioſe; & vt de Mathematicis ſcribit Tacitus, *hoc genus hominum & ſemper damnabitur, & ſemper retinebitur.* Viam ſuggeſſit Codex Fabrianus l. 9. t. 22. non malam, & ſtatuta conſiſtorialia Leodienſ. anno 1582. ab eruditiſſimis pluribus viris concepta, & ordinationes curiarum ſuprem. ſecularium in his ditionibus. Illuſtriſſ. Archiepiſ. Mechlinienſis Matthias Houius vir in terris æterna memoria, in cœlo ſummis præmijs dignus anno 1617. à me voluerat concipi modum ac rationem procedendi in Curijs Eccleſiaſticis vniformem ac expeditam per Prouinciam Mechlin. decernendam, quod, (quia mihi iuſſa capeſſere fas erat) ſuſcepi, ac laborem in eius ſacro Iubilæo obtuli. Illuſtriſſ. S. D. ac Reuerend. Epiſc. Comprouinciales gratum habuerunt, examinarunt, ac mutatis, reſciſſis, additis, quæ eorum prudentiæ viſa ſunt, in omnibus ſuis curijs introducendum ſtatuerunt, ea cautione, vt quoad praxis deinde mutandum doceret, id poſt annum deinde fieret: prout fuit decreta ratio procedendi & excuſa Mechliniæ. 5. *Inſtantia biennium nõ excedat.*

Porro ad præſcribendas † infinitas protelationes, quæ ex lutis apicibus naſcebantur, Pius IV. conſtituerat vt auditores Rotæ proceſſuum nullitates non attenderent. quod Clem. VIII. extendit ad omnes omnino curias & iudices, ad cauſas Eccleſiaſticas profanas, 6. *Nullitates non attendantur.*

ſanas,ciuiles, criminales, mixtas; vt ſcilicet prætermiſſis ſeu non attentis nullitatibus, niſi quæ eſſent ex defectu citationis,iuriſdictionis aut mandati, ad expeditionem cauſarum procederent. *Conſt.Inc.litium 5 Id.Febr.*1592. ſi quid à falſo procuratore iudiceue incompetente fit,qui authoritatem non habent agendi vel decernendi.non tantum in forma agendi peccatur, ſed & in materia, vnde ex nihilo nihil fit. & nullitas quidem ob defectum citationis ſemper odioſiſſima fuit.Ipſe Deus antequam Adamum ex Paradiſo relegaret,eum ad cauſam dicendam vocauit: *Adam vbi es?* Naturæ leges dictarunt tragico,

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera:
Æquum licet ſtatuerit,haud æquus fuit.

7. *Quid ſi in ipſa ſit citatione nullitas?* Sed ſi non deſit citatio,† ſed in ea ipſa ſit nullitas,v.g.quia proceſſit die feriato, adeoque iure nulla ſit,nullius effectus,neque ad comparendum iure ſtringat, an ita verba accipienda hic ſint cum effectu,vt citationis,ſi legitima non fuerit,defectus eſſe cenſeatur? Certe anima legis, quam reſcindendas litium ambages, & diſpendia præfatio Conſtit. reſpicere ſignificat, nobis perſuadet,vt citatio, quæ in perſona facta ſit vt debita cognitio mandati iudicis ad reum perueniat,ſufficiat;hoc enim iure naturæ ſufficit, quo redegiſſe nos ea conſtitutio videri poteſt. *Ceterorum fructus quid niſi aranearum tela, inquit S.Bernard.de conſiderat.l.1.c.3.quæſo quale eſt illud de mane vſque ad veſperam litigare aut litigantes audire,* &c. Quæſtio hæc in dies diſputari poteſt in arreſtis, nullis ex rigore, non tamen iniquis;vt nullitatem iudex Eccleſiaſticus non attendat, niſi peccent contra aliqua priuilegia quia tum iniqua.

Quod autem docet Pannor.*in cap.1 x.de iud.aliyque alibi* citationem, vt legitima ſit, requirere præuium Iudicis mandatum:hodie non ſeruatur. *Bugn.leg.abrog.lib.1.ſat.*112. niſi cenſeantur nuntij generale habere à Iudice mandatum,ad partis inſtantiam quemuis in Ius vocandi. Quin etiam pleriſque in locis idem obtinet in arreſtis:niſi forte de nobilibus aut notabili qualitate præditis agatur,quod alicubi etiam in citatione reali,perſonæque detentione obtinet.Iudicium etiam omnibus patet,obtinuit tamen pleriſque in locis vt extraneus,& Iudici non ſubditus debeat præſtare cautionem. Vnde Bugnion. *leg. abrog.lib.5.cent.*29. exiſtimat pro parte derogatum eſſe c. cum deputati *x.de iud.* vbi quidam Eccleſiaſticos œconomos in iudicium non recipiebant,ſi eorum generatio, vel natio eſſet ignota.quæ nec hodie inquiritur; dummodo de religioſa eorum qualitate conſtet. Vt autem cautionem exhibeant Iudici ſubiectam in Eccleſiaſticis perinde atque in alijs foro illius non ſubditis ideo obtinuit,vt latæ ſententiæ executio illuſoria non fieret. quo modo etiam in curijs Eccleſiaſticis hic inductum eſt, vt in illis litigantes, ſi alterius ſint diœceſis,fideiuſſorem dent diœceſanum.

De iudiciorum,Iudicumque reformatione Curiæ Romanæ, ſed quæ ad alias transferri poſſint,multa decreuit Paulus V.1611.*conſt.inc.vniuerſi.* tam quoad ſignaturam gratiæ,quam Iuſtitiæ,tribunalis Cameræ Apoſt.Gubernatoris Vrbis, Audit. Cam.Rotæ, Capitolij,Hebræorum,de Sabellis,Ripæ,Iudicum criminalium,ciuilium, omniumque: pro reformatione ſportularum,commiſſariorum,pro curis fiſci,aduocatorum,procuratorum,ſolicitatorum,notariorum,regiſtrorum, extractuum, copiarum, curſorum, executorum,carcerum,carceratorum,viſitatorum,cuſtodum.

DE

DE FORO COMPETENTI.

RElígioſe hic ante plura ſecula habita fuit Iuriſdictio Eccleſiaſtica, vt fere per totam 1.
quondam Germaniam. & vero tanta olim Curiarum Eccleſiaſticarum exiſtimatio *Dignitas*
fuit, vt cum Mechlinienſes fluuium Zennam catena intercluderent, quod antiquum diſ- *quondam*
cordiarum ſeminarium fuit atque in illum ſatis impotentem dominatum exercerent, id- *Curiæ E-*
que Bruxellenſes non iure fieri exiſtimarent; Philippus Bonus in læto ſuo Brabantiæ in- *piſc Ca-*
troitu an. 1430. 5. Octob. art. antep. vt rem componeret, promiſit ſe ſex Conſiliarios ex *meræ.*
ſuo Conc. Brab. & totidem ex Conc. Flandriæ delegaturos, qui negotium cognoſcerent & deciderent; & quod ſi in eandem ſententiam coire non poſſent, omnia controuerſiæ inſtrumenta Curiæ Cameracenſi tranſmiſſurum, quæ porro ediceret, quid pro iure pronunciandum foret. Glorientur nunc aliqui parlamentum Pariſienſe, tot Iudicum conuentum, aliquando definiendis regum controuerſijs, pro arbitro electum eſſe.

Cæterum ſublabente ſemper in peius æuo arroſa eſt magis indies Eccleſiæ auctoritas, tantæque contentiones ortæ, vt deſcendere hic tandem neceſſarium fuerit in Concordata inita inter Cæſaream Maieſt. Caroli V. & Epiſcopi Leod. an. 1541. & acceptata ab Epiſc. Camera. ſub quibus ante nouos Epiſcopatus tota noſtra Brabantia fuit. Per ea quidem aliquibus in caſibus iniquius, quam optandum erat, cum Eccl. agitur; quia tamen ijs hodie vtimur, caſuſque quotidiani ſunt in illis deciſi, & non in omnium manibus verſantur, vt breui ſermone aliquid deguſtemus, pauca tangamus.

Quorum illud imprimis ſit quod in §. Abbates & Abbatiſſæ &c. ſtatuitur vt huiuſmo- 2.
di dignitates, quæ ſunt de ſtatibus, (idem obſeruatur in Imperio, *Gail. lib. 1. obſ. 30.*) actiue *Prælatorum*
& paſſiue eos iudices ſortiantur, coram quibus de antiqua conſuetudine ſtare iuri con- *ram Prin-*
ſueuerunt, ſcilicet coram Duce ſeu eius Conc. Brabantiæ qui in hoc ducatu eſt ſupremus *cipe iuri*
ſenatus: prout paſſim praxis introduxit, vt Prælati ac Collegia Eccleſiaſtica coram Prin- *ſtant in*
cipum Concilijs conueniantur; & alios eo trahant. Tametſi ea iuriſdictio priuatiua non *Brab.*
eſt, & excluſiua Eccleſiaſticæ: vt ſi quis eos voluerit conuenire coram ordinarijs locorum, ſi exempti non ſint ab eorum iuriſdictione, huius articuli intuitu declinare non poſſint. Tabulæ legum Brabantiæ Den Lantchartere, Ioannis ducis anni 1312. ita decernunt: inſuper volumus vt monachi, moniales, presbyteri, & qualeſcumque religioſi,
Lombardi, & Iudæi noſtræ patriæ, ſaltus venatorij noſtri, noſtri iudices, ſi quomodo of- 3
fendantur, ad arbitrium noſtrum ſpectet. Hinc Car. V. in inſtructione præfecti ſaltuum, *Venatus origo.*
venatoris Brabantiæ ſiue *Vl aranumeiſter* anno 1545. vlt. im. Febr. art. 1. aſſerit quod ab omni æuo Dux Brabantiæ fuit tutor, & protector omnium monaſteriorum & locorum piorum, & bonorum eorundem in Brabantia, & per dictum Venatorem ea defendit & protexit. & ideo idem Venator omnes iniuriatores eius punire poteſt, & de omnibus delictis in monaſterijs ab aliquibus eo venientibus commiſſis cognoſcere, & punire, excluſiue ordinario officiario, qui ne quidem per præuentionem punire poteſt. Et Conc. Braban. 1545. irritam declarauit compoſitionem à maiore de Merchten factam, cum quodam qui ſyluas monaſterij de Dilighem inciderat ſeu truncarat; cuius correctio non erat

ſub ordinaria iuriſdictione, ſed principi vt aduocato monaſteriorum competit, qui eam exercet per d. Venatorem. Quæ res originem eam habuit, quod primi monachi & regulares ſoleant in ſaltibus, & rure habitare, vt ſemoti à ſtrepitu ſæculari diuinis contemplationibus liberius vacarent,

---habitarunt Di quoque ſyluas.

Porro nunc omnes intra muratas vrbes ſe redigunt, quod in ſanctimonialibus ad vitanda dedecora Concil. Trident. *ſ.25. de Reg. cap.5* probat: ſed de viris nihil diſponit: deberent tamen cauere ne populoſos vrbium diſtrictus occuparent, ne ſolitudinem ſuam in ciuitates transferre viderentur, & expendere anachoreticum apophthegma B. Antonij, quod piſcis in arido eſt, id monachum eſſe in oppido. Itaque vt ad rem redeamus, ex ratione patrocinij, credendum eſt, Ducem ſeu eius Concilium in poſſeſſionem veniſſe de omnibus Prælatorum ſtatuum cauſis cognoſcendi.

4. *Vbi id locū non habeat.* Illud tamen quod dicitur † de Abbatibus & Abbatiſſis, locum in illis habet & ſimilibus Inferioribus Prælatis, de ſtatibus Brab. non in Epiſcopis. concordata enim comprehendere non poſſunt ipſos contrahentes, ſcilicet Epiſcopum Leodienſem, & Cameracenſem, in quorum locum & iuriſdictionem nouarum in Belgio ſedium Epiſcopi authoritate Apoſtolica ad preces regis Catholici ſucceſſerunt, nec magis quam illi ad dictum Concilium ſpectant, prout Leodienſis aut Cameracenſis Epiſcopus coram dicto Concilio nullo prætextu citari potuit, præſertim quoad functiones Epiſcopales, & ſacras: vti etiam Abbates Brabantiæ, quoad ſacra ſui ſtatus aut regiminis nunquam ſpectauerunt aut ſpectant ad dictum Concilium, ſed tantum quoad debita & actiones ciuiles. ad ſacerdotes enim voluit Deus, quæ Eccleſiæ diſponenda ſunt pertinere, non ad ſeculi poteſtates. *c. ſi Imgen. d.96.*

Prout omnis ratio ſacrorum ad præſules Eccleſiæ non poteſtates ſeculares pertinet, in lege præſertim noua, quæ iudicium & decreta principum tum nullatenus imprimis admittit, cum de ſacramentis rebuſque ſacramentalibus ac inde dependentibus tractatur, cum quæritur abſolutio ſacramētalis pœnitenti, inunctio ægro, communio viuo vel defuncto (nam quibus communicamus, viuis communicamus & defunctis, viuis in cõuerſatione & oratione, defunctis in oratione, & ſepultura ſacra & quibus non communicamus viuis, non communicamus defunctis;) an inquam impertienda hæc ſint vel neganda, an iuſte conceſſa fuerint, vel negata: neq; vnquam Catholici Principes præſides vel magiſtros in hiſce quæſtionibus ſe conſtituerunt. *Si Imperator, inquit Ioan. Pap. d.96. Catholicus eſt (quod ſalua pace ipſius dixerim) filius eſt non præſul Eccleſiæ, quod ad religionem competit, diſcere ei conuenit non docere,* &c *ſiue quis dux militiæ ſit*, inquit S. Chryſoſt. in homil. 60. ad populum Antioch. *ſiue præfectus, ſiue princeps diademate coronatus, indigne autem accedat*, (ad communionem Eucharisticam) *prohibe, maiorem illo poteſtatem habes, propterea vos Deus hoc inſigniuit honore, vt talia diſcernatis.*

5. *Ad forum Eccleſiaſt. ſpectat in Brab. cognitio teſtamentorum.* Illud porro ſpeciale eſt ex concordatis tradendum, quod & in læto introitu Principū Brabant. *art.3. add. t.2 Car. V.* pro priuilegio inſeritur, quod Eccleſiaſtici iudices in Brabantia cognoſcunt de tribus materijs, mere ciuilibus, etiam ſi quæſtio incidat inter partes plane ſeculares, videlicet, de validitate vel inualiditate teſtamentorū, contractuum ante nuptialium, & de bonis amortizatis: & cum d. lætus introitus ſtatui ſeculari viciſſim addicit, quod non permitteret princeps, vt iudices Eccleſiaſtici alijs quam dictis tribus cauſis ſe in-

ſe ingerant, certo ſtatuendum eſt, id eſſe accipiendum de materiis eiuſdē generis. ſcilicet mere ciuilibus & inter partes ciues. Quid enim eſſet ineptius quam arguere religioſiſſimos Principes concedere, aut Catholicos Ordines petere voluiſſe, vt Eccleſiaſticis iudicibus cognitio ſacramentorum; fœderis matrimonij, cauſſarum beneficialiū, decimarum, hæreſis, Symoniæ, aliarumque ſexcentarum id genus abrogetur? Nam, vt de cæteris nihil dicamus, cauſſæ matrimoniales adeo ſunt fori Eccleſiaſtici, vt Conc. Trid. contrariu aſſerentibus anathema vti hæreticis infligat. *can.* 12 *ſeſſ.* 24. manent ergo cæteris iitra tres iſtas cauſſas ciuiles in terminis & diſpoſitione Iuris communis, & dictorum concordatorum. Id quod ſæpius in Conc. Brab. ita intellectum: & ſpeciatim cū Ammannus Bruxellenſis Archiepiſ. Mechlinienſi latis diſcurſibus obiecisset, denegaretque ob id Ammāno aſſiſtentiam requiſitā ad ſententiæ executionē, qua aliqui ciues in mulctas pecuniarias ob feſtorum violationem cōdemnati erant, Senat. Brab. facta relatione Principi mandauit præfato Ammanno, vt ſine dilatione exequeretur aut exequi curaret huiuſmodi ſententiam 28. *Maij* 1605. Quod clarius euadit ſi paulo altius res repetatur. Antiqua iura Pontificibus multum in materia teſtamentaria detulerunt. *l. hæreditas. in fin. D. de petit. hæret. l.* 5. *in fin. D. de ſuis & legit. hæred.* animaduertit G. Formerius *ſel. ct. l.* 1. & canones contra formas teſtamentorum ciuiles ſtatuerunt, vt in ore duorum aut trium ſtare omne verbum, etiam in teſtamentis reciperetur. conformiterque non ab immemoriali tantum tempore, ſed à plurimis ſæculis Eccl. iudices has tres cauſas ſui iuris hic fecerunt. & cum etiam alijs ſe immiſcerent tempore Ioannæ & Wenceslai Ducum Brabant. 3. Ianuar. 1355. pro priuilegio Brabantis conceſſum eſt, ſub pœna corporis, & confiſcationis bonorum, ne quis coram Eccleſiaſtico iudice quem citaret, excepta cauſa teſtamentorum, contractuū antenuptialium, & eleemoſynarum. Deinde Phil. Bonus 3. *Ianuar.* 1447. idem confirmauit, data facultate Eccleſiaſticis ſententias ſuas mandatis, & inhibitionibus Eccleſiaſticis exequendi. & cum nobiles & metropoles ſeu, vt vocant, ciuitates capitales Brabantiæ 6. Nouemb. 1484. fœdus iniſſent vt ſe opponerent mandatis, inhibitionibus & executionibus iudicum Eccleſiaſticorum; nihilominus prædictam Philippi Boni confirmationem laudauerunt, & approbauerunt. Itaque ſi quis petat teſtamentum, contractum dotalem, vel antenuptialem validum vel inualidum declarari & effectum ſortiri debere, poterit ad hoc coram iudice Eccleſiaſtico concludere, & is de eo inter quoſcunque collitigantes cognoſcet: vt & de his ſine quibus cauſæ huiuſmodi expediri non poſſunt: & poterit ſententiam ſuam per cenſuras exequi, vel per iudicis ſæcularis requiſitionem, cogendo ſcilicet conformare ſe teſtamento eiuſque executioni quantum hæredis Inſtitutionem valoremque legatorum agnoſcendum ſpectat. non porro vt hæredia diuidantur, legata ſoluantur, &c nam ſi ſola declaratio ad Eccleſiaſticum ſpectaret, quæ executio cenſuris vel brachij ſæcularis auxilio facienda eſſet? quam permittunt concordata? *rum, contractuum nuptialiū, bonorum amortizatorum*

Ita tamen vt Iudex Eccleſiaſticus non poſſit, iudicando de teſtamentis vel contractibus antenuptialibus contrauenire ordinationibus & conſtitutionibus Ducum Brab. nec ſtatutis, conſuetudinibus, & priuilegijs locorum hactenus editis & obſeruatis, ſeu in poſterum edendis, & dictis concordatis non præiudicialibus. *in concord.* §. 1. Atque quia materia eſt ciuilis, & ideo præſertim cum inter ſæculares agitur, non eſt incongruum ciuilia in hac iura quæ enarrantur ſeruare. quod non fit in cauſis quæ mere iure Eccleſiaſticæ ſunt, & non quadam præſcriptione & conſuetudine tantum ad ſe iam 6.

ecclе-

Eccleſiaſticum ſpectant, vbi Canones [illegible] ſtatutis ac ordinationibus quibuſcumque ſeruantur, & vbi ij deficiunt, locus eſt cap. 1. *de noui oper. nun.* Vbi validitas vel inualiditas non ſubtiliter & ſecundum apices iuris accipitur, ſed moraliter & modo loquendi communi, ſicut in contractibus, vt ſunt dicta concordata, vtimur. vnde etſi teſtamentum me-

7\. *Quæl. inoffic.* to iure ſubſiſtat, irritum tamen factum, vel ruptum, vel imo † inofficioſum eſſe dicatur, quæſtionem eodem pertinere arbitrabor. ſimiliter intelligo contractus antenuptiales, vt & propternuptiales comprehendant, ſcilicet dotium à parentibus ſtante matrimonio conſtitutarum; ſic enim contractus oportet intelligere, ἐν πλάτει. & in eum ſenſum qui in communi locutione conſuetus eſt *l. ſemper, & quæ ibi traduntur, l. in obſcuru de reg. iur. c. inſpicimus eodem in 6.*

Quo modo eadem concordata dotes vocant mulierum bona, quæ longe à dotibus Romanis diſtant. nullibi enim noſtræ a paraphernis, vt illæ ſegregantur: ſed omnium æquo iure maritus magis Dominus, quam adminiſtrator eſt. iure Romano dotium dominus, paraphernorum vix ſemper adminiſtrator. *Iacobus Curſius Conie ctural. lib. 1. c. 39.*

8\. *Dotis* Qua in re animaduertendum eſt non tantum iuxta deciſionem Clem. *in cap. 3. extra de donat. inter vir.* cognitionem iudicis Eccleſiaſtici de dotis † reſtitutione eſſe cum principaliter de matrimonio, vel diuortio, & acceſſorie de dotis reſtitutione vel iunctim ex cauſſa matrimoniali, dotis & alimentorum, quod & in Gallia receptum eſt: *Choppin. de ſacra politia. l. 2. t. 1. numer. 15.* ſed & quando ſeparatim tantum de validitate contractus, conuentioniſue nuptialis cognoſcitur, quod vſu & concordatis remotis ciuilis tantû eſſet audientiæ *c. ex tenore extra h. t. Pet. Anch. conſ. 20. in c. pro ſolut verb. in cauſa qua agitur* &c. *arg. à contrario ſenſu c. de prudenti extra h. t. Aut. Aug. Socin. in l. 1. ff. ſol mat. l. in contractibus in fin. & ibi. Bald. in § omnis vi fin. de non n. pec.* ſed aliqui hanc opinione dicunt ſumptam in fauorem debitorum dotium, qui iudici Eccleſiaſtico non libenter ſe ſubmittunt. *Innoc. in c. de literis extra de Pign. Panorm. Hoſt. Ioan. And. ad c. ex tenore. h. t.* 1. cum porro ſine præuio contractu agitur de dote conſtituenda inter laicos, iuxta eadem concordata, ſolus iudex ſæcularis cognoſcit. § *non poterit in d. concord.* ſeparatim tamen ſuper emenda tantum deflorationis in Brab. coram eccleſiaſt. actio inſtitui poteſt. Iudicatum à Conc. Brab. 1545. pro Margareta Lambers (etſi ſecus in Gallia *Papon. l. ar. 1. t. 5. ar. fin.*) & ante paucos annos contra Melch. Spanneb Quod ad ſacramentum matrimonij eatenus ſpectat, quatenus alternatiue deflorans ducere, aut dotare cogitur, & ſemper fere quæritur quid ex his debeat: vt quamuis de [illegible] dote agatur; de cauſa tamen debiti quæſtio coincidat. & porro non ex lege ciuili agit deflorata, ſed condictione ex canone *d. c. 1. x. de adult.*

9\. *Contractus nuptialis* Quod ſi quis † conuentus ſuper validitate contractus nuptialis neget aliquem exiſtere v. g. quod nullus ſcriptus ſit, vel ſi quis exhibeatur falſus dicatur, & ob id iuriſdictionem Eccleſiaſticam declinet quod quæſtio an validus ſit, ad eam ſpectet, non quæſtio an ſit, ſed ad ſecularem [illegible] in d. concord. § *non poterit tamen. & § quo ad fœdus.* vbi dicitur [illegible] an quis ſic legitimus ſpectet ad Eccleſiaſticum, ſed quæſtio de mero facto, an quis ſit filius Petri, ſpectet ad ſecularem [illegible] dicendum eſt declinatoriam [illegible] [illegible] admittet Iudex probationes [illegible] ſit con[illegible]: non quaſi [illegible] agatur, & [illegible] d. § § ſed in ord[illegible], & ad defectum [illegible] ceps [illegible] ſit an non, ſi quis eſſe probetur: & ad [illegible] [illegible] probetur; adeoque ad effectum tantum, vt [illegible]

cogno[illegible]

cognoſcat an [illegible] iuriſdictio. textus tn ſit [illegible] expreſſus in cap. [illegible] *extra de reſcript. in verb. ita videlicet quod delegatus poſt [illegible] ſuper eo fuerit facta fides, nullatenus de cauſa cognoſcat.* ſic Guttierres pract. *q.l.3.q.9 num.14* dicit Conſeruatorem, qui tantum poteſt cognoſcere de iniuria violenta, ac manifeſta, ſi talem reus neget, recipere poſſe probationes, an factum illud ſit notorium, vt ſic videat an ſit ſua iuriſdictio. Neque porro obijci poteſt quod edictum 1611. artic. 19. vetet recipi probationes per teſtes, ſed ſolum per inſtrumenta, in negotijs quæ trecentos florenos excedunt; quia oportet ſanam interpretationem facere illius edicti, vt ſcilicet pro tranquillitate publica & ad imminuendas lites ex non ſcriptis teſtamentis aut contractibus agi, aut iudex per teſtes probationes admittere non poſſit, quando res vtrimque eſt integra, vel quando ſuper acceſſorio aliquo pacto, modo [illegible] conditione controuertitur, quippe quæ non tantæ ſit conſiderationis, quin liceat [illegible]ſcindere turbidas lites, & ſæpe calumnioſas, non admiſſa allegatione. quaſi plus dictum quam ſcriptum ſit: Cæterum ſi domum fundumue meum ſine ſcripto quis emerit, vel conduxerit, & poſſeſſionem inierit, & agentem me pro pretio vel mercede repellere voluerit ea exceptione, quod ex non ſcripto actio non competat, atque ita rem meam nullo iure retinere, & ex iactura mea diteſcere, faciet omnium iudicio, contra ius diuinum, naturæ, & omnium gentium: qualis iuris violatio nunquam admittenda eſt, cum agitur de interpretando iure nouo. erit ergo in his locus æquitati: ex qua Iuriſconſulti actionem præſcriptis verbis deduxerunt in ijs negotijs, in quibus re integra iure actio non competeret. ſicut *l. 5. §. 2. alijſque, de præſcript. verb.* Et ſpecialiter vt contra iuris ciuilis regulam ex nudo pacto dos promiſſa peti poſſet, ſi vxor ducta ſit. *l. ad exactionem C. de dotis promiſ.* Quibus accedit, quod ipſa diſpoſitio edicti prohibitiua receptionis teſtium loquitur ſolum cum inſtrumenta ſcripta ſunt, *vt vltra eorum contenta,* vt loquitur edictum, teſtimonia non recipiantur: vetat quidem negotia ſine ſcriptis tractari, quæ 300. flor. excedunt; ſed ſi facta ſint ſine ſcriptis, non declarat nulla, neque vlterius diſponit, quin imo 21. Martij 1624 ſenatui Mechlinienſi Rex reſcripſit excluſum non eſſe iuramentum à parte delatũ, nec fidem librorum mercatorum, qualis de iure competit, aut conſuetudine. quod fruſtra eſſent, ſi contractus non ſcripti per edictum eſſent nulli. Igitur hæc in cauſſa principali ſeu validitatis vel inualiditatis diſcutienda erunt. Et ad ſupradicta comparationem habent contractus antenuptiales non ſcripti, in quorum vim matrimonium initur, vxor recipitur, liberi procreantur, aliaque onera augentur, & à marito feruntur; & generum agentem ad promiſſam dotem, re non amplius integra quæque redintegrari nequit, ſocer [illegible] non poteſt ob non confectam ſcripturam. igitur & in his non erit neceſſum à [illegible] iure cõncordatorum recedere: adeoque ſpectabit validitatis & inualiditatis cognitio [illegible] ad iudicem Eccleſiaſticum.

Tandem Eccleſiaſticus † iudex cognoſcit, *inquit § officialis in d. Concerd.* de proprietate 10.
bonorum [illegible] contra laicum. illa autem cẽſentur [illegible] amortizata quæ à iu- *Bonorum Amortizatorum.*
riſdictione ſæcul[illegible] exempta, literis deſuper rite expeditis: vel quæ
tanquam amortizata [illegible] Sic Peck. *de Amort.* [illegible] ex tempore diu
[illegible]tate p[illegible] & quantum requiratur [illegible] per Eccleſiam poſſeſſa fuere, vt ibidem
traditur. Amortizatio [illegible] vnde dicatur quærit Peck. *de Amort. cap. 5.* ego [illegible] in Gal-
lia [illegible] cum morte, [illegible] eſt, mortuæ poteſtati, [illegible] licebat 11
[illegible] iure, ſed vt alli [illegible] tantum immobilia poſſidere, [illegible] *Amortizatio vnde*
69. 70.

9.70. François Ragueau des droits Royaux V. Amortir, verſ. heritages amortis. contra quam legem ex cauſſa ſæpe diſpenſabatur cum illis: id vocabatur amortir. cœpit id tr[illegible] um eſſe ad Eccleſiam & Collegia, q[illegible]m mortua dicuntur, ob eam inhibitionem & qu[illegible]a apud eam res manet ſine motu, vti mortuæ, vnde mare mortuum dicitur. Porro [illegible]
12 eſt, idem olim, in Italia, Hiſpania, Gallia, [illegible] tradit † *Peck. de amortizationibus cap. 4* (ſ[illegible]d in
A quo tempore. Imperio non æque paſſim, vt teſtantur litteræ Philippi Comitis Flandriæ Marchionis Antuerpien. Capitulo Antuerpienſi datæ 1397. his verbis; *Iacoit que les gens d'gliſe [illegible] l'Empire, meſmement au duché, & pais de Brabant, & ille eques enuiron ſoyent accouſtames. de tenir & poſſeſſer paiſiblement ſans aucun amortiſſement.*) & in his ditionibus etiam ante Burgundos Principes, (ad quos ille refert, qui tamen ex more Gallico ſeu Burgundico ſtrictius hæc introduci cœpta fuiſſe ſcribit) inhibitum fuiſſe Collegijs Eccleſiaſticis, quæ vt diximus vocant manus mortuas, ne immobilia compararent extat *in lib. edicto fol. 47.* ordinatio Guidonis Comitis F[illegible] liæ anni 1293 *prid. omn. Sanct.* (vbi idem decretum de plebæis, ſeu non nobilibus.) ſic & tabulæ legum Brabantiæ ſiue *den Landt-Chartre*, Ioannis Ducis 13[illegible]2. inhibent omnibus Eccleſiaſticis, & plebæis, ne immobilia acquirant. Ioannis Ducis Brab. litteræ pro Ciuitate Lirchiſi datæ 1326. lunæ poſt Lucæ, non niſi ſub ea conditione vetant Eccleſiaſticis vendi, quam quod permanebunt ea bona in ſtatu & taxibilia, vt ante fuerunt & memini me inter munimenta monaſterij Sancti Ber-
13. nardi ad Scaldim diuerſa legiſſe diplomata, quæ 300. annos ſuperant, quibus † mona-
A quibus obtinenda ſterio facultas fiebat à Ducibus comparandi quædam immobilia. Henricus Berrout Dominus de Duffel, in litteris de data 1304. quibus profitetur ſe vendidiſſe Waltero Baus diuerſas terras, facultatem emptori & ſucceſſoribus facit eas Eccleſiaſticis vendendi. In tabulis legum Grimbergicarum anno 1274. ſimiliter cautum eſt, ne quis Eccleſiaſticus aut popularis immobilia acquirere poſſit, in ea ditione, niſi de Domini aſſenſu. vnde liquet & ſubalternis dominis vſu tum veniſſe, vt eam facultatem darent, ſeu vt pro ſua indemnitate conſentirent in huiuſmodi Eccleſiaſticorum acquiſitiones: ne offendamus regalia, quæ in his locat Papon. *arreſt. l. 1. t. 14. arr. 1. in fin. & quos citat Peck. de Amort. c. 23.* alioquin Ægidius de Bertout Dominus Mechlinienſis d. literas domini de Duffel tanquam Dominus ſuperior confirmauit, quaſi nullam ſui iuris offenſam continerent. recentiores inhibitiones paſſim extant. *in lato introitu Brabantiæ Car. V. Philip. II. Alberti & Iſabellæ, edi-*
14. *cto Car. V. diuerſ ordin.* Brux. 21. Febr. 152[illegible]. *in lib. edict. fol. 747.* vbi inter † immobilia etiam
Reditus an Eccleſiæ permiſſe inhibitum. reditus referuntur: etſi aliqui diſputent immobilibus an mobilibus adſcribi debeant. eſt tamen id deciſum *in Clem. 1. de verb. ſign. ibi, Cumque annui reditus [illegible] immobilia cenſeantur à iure &c.* ſed Clem. & edicta intelligo de irredimibilibus: nam redimibiles, & qui bene ab aliquibus volatiles dicuntur cum extinguantur mox vbi libet debitori, referentur inter mobilia vel eis paria, quæ poſſidere nullibi gentium clero hactenus eſt inhibitum. In hanc ſententiam [illegible] Peck. *de Amort. c. 35.* & aperte [illegible] edictum *Carol. V. 21. Febr. 1528. in lib. edict. fol. [illegible]47. §. & [illegible]*, vbi vendi vetat manibus mortuis hæredia, terras, domos, m[illegible]s, re[illegible]s, & alia bona, [illegible], immobilia [illegible] vox alia ſignificat deſignata eſſe eiuſdem generis, ſcilicet immobilia. Inueni [illegible] nobiles & Ciuitates clero Brabantiæ conſenſ[illegible] 1[illegible]. Apr[illegible]. 151[illegible]. vt red[illegible] reditus emere poſſint, ſummo vt dicimus, 18 19 20. non[illegible] ob ſortis [illegible] ad irredimibiles [illegible]eant.
15. Prætereà etiam bona [illegible] in perpetuam elocationem data ab Eccleſia ob defectum ſo-
lutionis

lutionis ſubhaſtata & empta ab Eccleſia retineri poſſunt, ob directum dominium quod penes eam manſit. ita iudicauit Concil. Brab. 6. *Nouemb.* 1541. *pro monaſterio de Gempe contra Gerardum van den Bergen.*

Bona ab Eccleſia in emphiteuſim data, &

Multo magis cenſuero non eſſe inhibitum † Eccleſiæ decimas, quæ in manibus laicis ſunt, emere, quippe per hoc redeunt ad primæuam naturam, & ex priuilegio, quaſi precario Eccleſiæ indulto, eæ manent in manibus laicorum: quo vt redeant, vtilitas mulτo minus credi poſſunt, quam ea bona quorum tantum aliquod directum dominiũ penes Eccleſiam manſit, quæ exotica Eccleſiæ videntur. decimæ ſi non iuris diuini, magis tamen proprium Eccleſiæ patrimonium ſunt, quam vlla alia bona. ad hæc neque in illis edictis exprimuntur decimæ, neque ſub alijs prohibitionis vocabulis, quæ ſtricte capienda ſunt, apte cõprehenduntur. quod redibit ad formã quadantenus veteris legis, quæ tribui Leui in terræ promiſſæ diuiſione nullam partem tribuebat, ſed omnium frugum decimas. quamobrem poſt hæc expenſa incidẽti mihi in lib. 3. c. 35. *in fin. Recherches de Paſquier* valde pia viſa eſt Conſtit. S. Ludouic. Regis Galliæ anno 1279. qua omnibus decimarum poſſeſſoribus facultatem facit, ſine vlla impoſterum veniæ poſtulatione decimas ſuis Eccleſijs reſignandi.

16. *Decima à manu laica recuperari poſſunt.*

Et quidem ordinationes † de non acquirendo per manus mortuas promiſſæ ſunt non infringi per d. Concord. Brab. §. *in cauſis mere Eccleſiaſticis*, donec aliter fuerit ordinatum: quod ideo additum, quia Clerus ſemper in Brabantia ſuſtinuit ſibi licere (vt lis fuit ea de re ſub Carolo Audace contra eius procuratorem generalem, quæ tranſacta eſt, data ſumma pro generali amortiſatione, *Mechliniæ datis literis* 8 *Iuly* 1475. cum clauſula, *vt ſine præiudicio iuris principis quoad impoſterum tunc acquirenda, & aſſerta libertatis cleri ea ſerue:*) bona immobilia comparare & contrariam inhibitionem eſſe contra ius ſcriptum, & antiqua Cleri Brab. iura & priuilegia ac immunitates, quas tamen principes in læto introitu ſemper iurant, ſartas tectaſque ſeruare. ob quam allegationem Prælati Brab. 22. April. 1516. impetrarunt vt effectus tam ordinationum quam læti introitus ſuſpenderetur, donec corã commiſſarijs vtriuſque partis iura diſcuterentur, & relatio Carol. V. fieret, ac deſuper ordinaretur: ſed cum Prælati id negligerent, ac ſtatus ſecularis vigilantior eſſet; quaſi in Prælatorum negligentiam Car. V 29 *Octob.* 1520. per formam perpetui edicti eaſdem inhibitiones confirmauit & auxit, reuocans eandem ſuſpenſionem, declarans teſtamenta, contractus, ac quoſcumq; actus quibus in Eccleſiaſticos bona immobilia transſcriberentur, nullos, ac inualidos; & ordinans ne nouæ Eccleſiæ, Capellæ, aut monaſteria fundentur. tum ob eam cauſam, tum vt alijs melius proſpectum ſit. vti Clem. VIII. etiam ſtatuit, & Paulus V. anno 1618. renouauit, Epiſtola miſſis ad Belgicæ Epiſcopos, niſi cauſa cognita, vt alibi latius dicemus. At vero † ex iure declarato ab Alexan. IV. qui ſedit anno 1254 *in cap. 1. de Imm. in 6.* expreſſis terminis huiuſmodi laicorum ſtatuta irritantur. Conc. Trid. *ſeſsione* 25. *de* [illegible] 3. *Pek. de Amort. cap.* 5. Matt. V PP ex diſerta Carol. IV. Imperat. Lege quid cenſuerit, vide quæ diximus infra *de Immu. Eccleſ.*

17. *Quid cenſendum de tali inhibitione?*

18.

At vero initio noſtrodim Eccleſiaſticæ opulentiæ hæc mihi ſtatuta videntur, vt nunc vulgo creditur, & quia onera clerici ſubterfugiunt, ſed ad imitationem Veteris legis de qua mox diximus vel potius in gratiam nobilium, ſeu quia nobiles magis rerum potiebantur, omniaque territoria ſui iuris faciebant, admiſſis tantum colonis & emphyteutis, ſeu aſſcriptitijs, *vt diximus latius ſupr. detiſtam.* quippe cum ijſdem verbis plebæi excluderentur, in quos ea onera incumbere ſolent, nunc non immobilia tantum, [illegible]

ſignia tituli ſs dominia acquirunt. quanquam edicto nupero Principes noſtri ſanxerunt, vt nobiles tituli extinguantur, cum ad ignobiles manus venerint. ſed ea imago [illegible] eſt antiquæ prohibitionis, & quæ nec Eccleſiaſticis diſpliceret; ſed modo populares inualuerunt. Nihilominus tamen hodieque plebæis feudum acquirere in Burgundia non permittitur, niſi ex Principis priuilegio, aut agnatorum ſucceſſione. *Grivel [illegible] deciſ. 32. numer.* 2. 3. Quod ſi plebs olim à victoribus hanc legem accepit, fortunæ ſuæ indolere debet: at vero cleri par ratio non eſt, vtpote cum quo bellum non fuit. *cap. 2. de treuga.* At vero ſi conſiderare liceat, quod ei qui aliquem à latrunculis vel hoſtibus eripuit, & iure veteri, non obſtante l. Cincia in infinitum donari licuit, *vt teſtatur Paul. lib. 5. ſent.* quin & iure Gothico, quod Alaricus Rex in Codicem ſuum intulit: dubitare licet; cur clero, qui animarum cuſtos eſt, eaſque à laqueis cacodæmonis eripit, in infinitum donari tantum non prohibeatur, ſed quicquid omnino immobile eſt?

19. Concilium Artheſienſe habito † aduiſamento Concilij priuati. *dato* 3 *Nouembr.* 1590. in cauſa Patrum Societatis Ieſu, quibus à Rege Phil. II. ad ſummam 3000. floren. pro ſingulis Collegijs, & 5000. in Vniuerſitatibus permiſſum eſt immobilia comparare, non tamen quæ altam iuſtitiam habeant, interpretatum eſt; vt eatenus ex teſtamento vel alio titulo interdictæ forent acquiſitiones iuriſdictionem habentium bonorum, ne ea retineant ſub ſua poſſeſſione; ſed non, ne ſibi legata vel donata acceptare non poſſint, ac mox diſtrahere, & manus ſuas vacuare, & pecuniam in Eccleſiaſticam ſuppellectilem ſeu alias collocare. Tamen ea in re examine dignus eſt. §. *Quia igitur in ſucceſſionibus Clement. exiui de verb. ſign.* vbi Minoritæ vetiti hæreditates recipere, cenſentur in fraudem legis earum vel partis, etiam ſub ſpecie legati, valorem accipere; ideoque in noſtris inhibitionibus ob fraudem legis earum vel partis, etiam ſub ſpecie legati, valorem accipere; ideoque in noſtris inhibitionibus ob decretum irritans, quod habent, nec rei legatæ valorem deberi cenſet Peck. *de Amortiz. cap. 9. num.* 3. 4. Decretum autem irritans eſt omnium contractuum, actuum & translationum, omniſque tituli *d. edicto anno* 1528. *&* §. *& enſuiuant.* ſed diximus Patribus Soc. fuiſſe permiſſum comparare non nobilia prædia, in quo cauſa eorum differt à Franciſcanis.

Re immobilis legata an precium Eccleſiæ debeatur.

Alij putant quibus poſſidere per votum Immobilia in communi non licet, momentaneum tamen dominium non eſſe inhibitum, nec generatim ijs quibus lex aliqua citra delicti cauſam poſſidere, & acquirere vetat. *de qua doctrina latius Thomas à Ieſu in comm. cap. non dicatis 12. quæſt. 1. in ſua p. 5. cap. 2. gloſſ. & DD. in l. apud Iulian. §. vltim. D. de leg. 1. cap. 1. §. & ibi gloſſ. in verb. donum de Rel. dom. l. 6. Sabarel. conſ. 102. Rimmal. conſ. 499. inc. circa ſtatutum numer. 4. vol. 3. Ioan. Vameſ. conſ. 409. numer. 3. conſ. 416. tom. 2. de teſtam. Menoch. de præſ. l. 4. p. 220. numer. 5. Bened. in cap. Raynut. d. 5. numer.* 2. præſertim cum in pretio ceſſet finis prohibitionis Imperatoriæ, in eo rigore non receptæ, adeoque prohibitio, quæ etiam ſtricte interpretanda iuxta propria verba *Panorm. conſ.* 27. atque ita de re ipſa immobili non de pretio.

Ob argumentum quo ſuperius vſi ſumus, quoad reditus redimibiles, videri alicui poſſe venditionem aliumue contractum, cũ clauſula de ſemper retrouendendo, vt loquuntur, non eſſe inhibitum, quia in manu prioris domini eſt recuperare dominiũ, vt vix in eo actu aliud ſit quam oppignoratio aut antichreſis, quæ nullibi ſub hac cauſa inhibita eſt, & cuius praxis non parum vtilis eſſe poſſet emere prohibitis: præſertim ſi ad vitanda incommoda imminutionis monetæ, ponderato auro tantum inſeratur; nec legitimum redi-

ex diuturno imperio cuius hæc ratio mihi quidem placuit, sed annua decreto displicuisse statibus Brab. 16. *April.* 1516.

Dicitur etiam et ad rem † redeamus esse alia generalis amortizatio pro Clero Brab. 20.
à Carol. V. data circa annum 1520. sed eam non vidi, inueni tamen quasi in eam causam Capitulum nostrum Antuerp. circa ea tempora Principi pendisse multa, ac singulatim vno anno medietatem omnium prouentuum suorum. sed & insuper est argumentum esse possit, quod idem Carol. 18. Maij 1515. mandauerit, vt omnes Ecclesiastici syllabum omnium bonorum suorum ederent, vt decerneretur, dimittere an retinere ea possent; *habetur in iis edict. fol.* 54. & in Brabantia omnia monasteriorum bona ad manum Imperatoris posita fuerunt, & per commissarios administrata, vt patet ex literis Imperatoris interpretatiuis læt. sui introitus *de data* 20. *Iunij* 1536 *in principio.* credo ob contumaciam, quia huiusmodi catalogum edere differebant, & ea praxis ad talem coërctionem consueta est. *Peck. de Amort. cap.* 34. Re tamen penitius expensa non existimo extare Carol. V. amortizationem, quia alioquin concordata nos eo remisissent, non ad possessionem 70. aut 80. annorum, quià data Concord. ascendebant vsque ad generalem amortizationem Caroli Aud.

Verumtamen vero in præsentiarum † non est valde laborandum de huiusmodi amortizatione, cum omnia fere bona Ecclesiasticorũ ab annis nunc 70. amortizata possideantur, quod ad collegia antiquiora, quæ his calamitosis temporibus passim ob publicas collectas, reales, & personales, à quibus saltem in Brab. vix eximuntur, *vt infr. de immun.* dicemus, magis decreuerint, quam res suas auxerint, pleraque insignia prædia, aliaque ob hæc onera distraxerint. Ad quæ recuperanda, valde optandum fuisset, legem huc ferri, quam in Gallia tulit Henric. III. 23. Maij 1586 vt vbicumque circumscripta aut læsa esset Ecclesia in triente veri valoris, per alienationes in malis illis temporum fluctibus factas restituto intra quinquennium pretio, emptor retrocedere teneretur. quod tempus in alterum lustrum, deinde prorogauit HENRICVS IV. 2 April. 1596. pluribusque arrestis id firmatum est *Chopp. l.* 2. *monast. titul.* 3. *num.* 9. 21.

De seruitutibus † etiam Ecclesiasticus cognoscit, si dominans fundus & seruiens fuerit amortizatus, item de reditibus super amortizato fundo constitutis. § *si constituens in d. Concord.* item conductor vel defructuator bonorum amortizatorum vel mere Ecclesiasticorum. § *si Laicus ibidem* conuenitur coram eo. De canonibus cessis † reditus Ecclesiæ debiti Iurisdictionem Ecclesiasticum, sen vt in terminis ponit, Conseruatorẽ pontificium alicuius Vniuersitatis, cognoscere posse, modo ipsum ius reale reditus non controuertatur, censet Chopp. *de Sac. Eccl. pol. l.* 2. *t.* 5. *num.* 3. idque Senatusconf. firmat in conseruatoribus etiam vniuersitatum admittit Gutier. *pract. quæst. l.* 3 *quæst.* 9. in ceteris negat. cui consonat *d. Concord. Brab.* § *si constituens.* etsi in conseruatore Louan. ita se tamen habet, ob ius tractus, vt vocant, à principe & pontifice vniuersitati illi concessum. Cæterum si ipse reditus amortizatus sit, etsi super fundo non amortizato, verbi gratia emphiteuticus, & de canone [illegible] agatur personali actione, non de ipso reditu, puto Ecclesiasticum adiri posse §. [illegible]. Præsertim cum Guido Papæ *quæst.* 578. dicat quæstionem, quæ exoritur super annua præstatione anniuersariorum, esse fori Ecclesiastici. 22. *Quæstio seruitutis.* 23. *Canonum lapsorum.*

Atque hæc magis obtinebunt eo casu, quo fundus antiquitus ab Ecclesia possessus, &

M dein de

deinde in emphyteuſim, perpetuam locationem, ſimilemue contractum datis [illegible] ſebuit quippe vt amortizatus olim poſſeſſus, & nunc quoad directum dominium poſſideri † ob cuius conſiderationem ſi fundus ſubhaſtetur ab Eccleſia eum poſſe mox diximus, ideoque quæſtio hæc tanquam ſuper bonis amortizatis mota, ad Eccleſiam ſpectabit. eoque pertinet §. *ſi conſtituens in d. Concord. ſi conſtituens, inquit, reditum, ſuper [illegible] non amortizato in iudicium euocetur, vel eius heres, vel tertius poſſeſſor, ſi perſonali actione [illegible], & rei ſint laici, cognitio ad ſolum iudicem ſæcularem ſpectabit, &c.* vnde à contrario ſi reditus conſtitutus fuerit ſuper fundo amortizato, non ex omni ſui parte puro, ſed quoad dominium v.g. directum, quod penes Eccleſiam ſit, amortizato, ſecus dicendum cenſebitur: aderitque diſpoſitio §. ſi Officialis *ibid.* vt Iudex Eccleſiaſticus cognoſcat de amortizatis bonis, quorum nomine & reditus comprehenduntur. *lege bonorum 49. D. de verb. ſignif.*

24. Meminiſſe etiam oportet † Concordata hæc generalia vt habet finalis illorum clauſula, non derogaſſe particularibus concordijs; qualem Epiſcopus Cameracen. habuit cum ciuitate Antuerp. initam 13. Ianuar. & 9. Septembris anno 1490. vbi tres cauſſæ illæ priuatiue iudici Eccleſiaſtico reſeruantur, etſi in Concord. mixti fori, & præuentioni locum eſſe dicatur. vnde in ijs ſtatutis huius vrbis, quæ ad Senatum Brabant. approbandæ miſſæ ſunt circa annum 1572. per antitheſin dicitur, ſi de validitate, vel inualiditate teſtamenti agatur, cognitionis eſſe Eccleſiaſticæ; ſed ſi ſolutio legati duntaxat petatur, adeundum eſſe conſulem & Senatores Vrbis Sic Concil. Magn. Archid. Bruxel. 15. Decemb. 1503. pronunciauit *in cauſa Henrici de Meyere & Petri van de Broek, & Epiſcopi Cameracen. iunctis*: non obſtante præuentione facta coram magiſtratu Mechlin. cauſam teſtamentariam relinquendam, & remittendam ad Officialem dicti Epiſcopi. & in antiquis chartis legitur ſtatutum vetus vrbis Bruxellenſ. vetans ſub pœna 40. Marcarum argenti, ne quis ciuis alteri in curia Cameracenſi diem diceret, niſi indicio prius facto ſenatui, qui cognoſceret an ſua eſſet iuriſdictio, quo caſu cauſam retineret: Cauſas validitatis vel inualiditatis teſtamentorum, contractuum antenuptialium & amortizatorum bonorum in d. Curia tractandas relinqueret. quo eodem iure Epiſcopi Cameracenſes vſi videntur qua eorum diœceſis ſe in Brab. extendit. Ob quas cauſas minus ſum miratus cum poſtea in conſ. 136. Nicolai Euerardi Præſidis Mechlin. Belgicarum Conſuetudinum gnariſſimi legi hæc verba n. 19. *Præterea poſito quod dicti legis latores ita ſtatuiſſent; tamen quia, iuxta conſuetudinem notoriam huius diœceſis Cameracenſis allegatam & probatam, cognitio & deciſio cauſſarum teſtamentariarum & dotium, non ſpectat ad illos Legulatores, ſed ad dominum Cameracenſem, aut eius Officialem; ſequitur quod illud ſtatutum eſſet ſimpliciter nullum & inualidum: nam ſtatuere quis non poteſt de ea re, de qua non poteſt cognoſcere, &c.*

25. *Non deciſi ſi ex contrauerſia amice tranſigenda.* Quoniam vero interdum contingere poſſunt caſus dubij in ijſdem † concordatis non deciſi, ne ob illos contentio oriatur, in fine concordatorum decretum eſt, quod amicabili communicatione decidentur, non vero Eccleſiaſtici per cenſuras, aut ſeculares per caſſationes aut alias procedant: prout Georgius ab Auſtria Epiſcopus Leodienſis, dum ad requiſitionem Caroli V. & Ciuitatis Louanienſis Diſtheſio Louanium curiam ſuam tranſtulit, pactus erat, vt non decernerentur prouiſiones caſſationum, niſi præmiſſis literis claſſis ad Officialem [illegible] expectato reſponſo.

Certe Carolus Quintus Imperator *in edicto* [illegible] *ordin Bruxell. 4. Octobris 1540. in* [illegible] *edicto* [illegible] *ſolio* [illegible] ſtatuit [illegible] ad [illegible] tandas omnes inter iudices contentiones & ſcandala,

dala, ne Eccleſiaſtici contra ſæculares iudices in cauſis officij ecrtim vterentur † cenſuris, aut monitionibus comminatorijs, ſed requiſitorijs litteris, poſt quas ſæculares iudices ſi requiſitorijs non intendunt obtemperare, nihil... tenerentur ſuperſedere ab omni vlteriori proceſſu ad meliorem, vt Eccleſia ſtici ... officiarij ſibi prouideant de remedio Iuſtitiæ, apud ſuperiores ſæcularium, ſub pœna ... d ſi dicti ſeculares non ſuperſederint, arbitrarie corrigentur, ne, inquit, dicti Eccleſiaſtici in requiſitionibus fruſtrentur. inſtructio vero data Concilio Flandriæ 22. *Aug. 1531. art. 1. in l. 4. edict. fol.* 277. ſimpliciter ſine termino iubet ſuperſedere. ſic Margareta Regens ... *Decemb.* 1509 ordinauit, vt quando vnum Concilium Principis, aliquod mandatum dedit, aliud Concilium non det contrarium, ſed poſtulet prouideri ab ipſo principe, ... cumque iuriſdictio aliam turbare aut impedire non debet. Quæ Caroli V Conſtitutio quatenus ſcandala auferre vult, ad æquitatem reſpicit: vt autem arma Eccleſiæ auferat, & omnem controuerſiam ad arbitrium ſæculare transferat, præſertim cum notorie per fas & nefas, ab aliquibus oppugnatur, Imperator nec voluit, nec potuit Eccleſiæ manum ſtringere, cui ſoli à Chriſto datum eſt cœlum terramque claudere, & aperire: quid enim ſi Theodoſius Ambroſio, Bonifacius Auguſtino, alijque Imperatores & Reges, qui ipſi Eccleſiæ anathemata in ſpiritu humilitatis ſuſtinuerunt † *de quibus Ribad. in eo Principe lib.* 1. *cap.* 30. 31. 32. 33. 34. *& l. Villagut de rebus Eccl. mal. alien. l.* 3. *p.* 2. *cap.* ... 23. prælatis illos excommunicantibus mandauiſſent, ne id facerent? an illi prælati aut obedire debuiſſent, aut ij principes, ſua ſolum voluntate pluſquam Gordios illos nodos ſibi ſolui ſenſiſſent, ſi non immutabilis in Eccleſia credatur poteſtas, illi olim Prælati fuerint ſumma poteſtate præditi, qui hodie præſunt

--- *Vilespulli, nati infelicibus ouis.*

Id profecto apud me certiſſimum eſt, non intendiſſe tam pium Imperatorem vt officiarij ſæculares ſub eius ſanctionis prætextu ſtatim atque aliqua cenſura aut intenditur aut infligitur, vel æquiſſimo aut meritiſſimo iure; clamitent eam caſſandam, iudicis bona intercludenda, & temporalitatem vt loquuntur, ſanciendam. cũ & ipſa ſanctio in cauſis officij tantum officiariorum principis non ſubalternorum tribus repetitis vicibus ſo quatur. quin & in Concord. Brab. § 1. Iudici licere decernitur, per cenſuras ſententiam ſuam exequi... qua in re tamen moderatio Conc. Trid. *ſ.* 25. *cap.* 3 nunc attendenda.

Sed ſtante dicta † conſtitutione, quod ſi iudex Eccleſiaſticus viſis requiſitorijs negligatur à ſæculari, proceſſum continuante, ſubiungat comminatorias cenſurarum, quæ eo ipſo quo non deſiſtit incurrantur, & recurrat hic pro caſſatione ad Concilium; merito ille ... ebit cenſuras ſuas effectum habere nec ante eas debere reuocari, quam hic deſiſtat, & ... neglectu iuxta ipſum edictum arbitrarie corrigatur: quia ratio non permittit ex edicto eum agere, niſi prius illius in ſe exequutionẽ patiatur: ſicut ex contractu agere contra non implentem ... poteſt, qui ipſe nondum impleuit, & rationabile eſt vt vtatur eiuſdem edicti ... quod in aduerſarium ſtatu contendit. 27

Illud porro etiam ad quæſtionem fori ſpectat vt ſciamus † Brabantum nullum extra Brabantiam non fugitiuum in ius trahi, aut arreſtari per Bullam auream Carol. IV. Imp. anni 1349. & Maximiliani I. confirmationem. idem de Flandris ſtatutum per edictum 7. Octob. 1523) cui quid ſimile conceſſit Carol V 27 Iul. 1528 Patriæ Leodien ... inſtantia. 28.

26. *Cenſuris non vtendum.*

Brabanti extra pa... ...

inſtantia,cui conſonat lætus introitus Brab.art.24.ea Bulla habet vt nullus Archiepiſcopus,Epiſcopus,Princeps aut nobilis,cuiuſcumque ſtatus,in perſonas aut bona Brabantorum,& Lymburgorum agere poſſit,& eos trahere extra patriam, per arreſtum, citationem,appellationem à definitiua vel interloquutoria in cauſſa perſonali,reali,vel mixta,ſub grauiſſimis pœnis,excepto caſu denegatæ iuſtitiæ; Qui caſus vnicus eſt vt ne quidem Brabantus alibi conueniri poſſit,ob continentiam cauſſæ, & quibus de rebus ad eundem iudicem itur.ita 16.Aprilis 1544.cenſuit Concil. Brab. ſcribendum Concil. Mech.Inhibitis eo citatis Balduino Barbiers & conſortibus,ne comparerent, declinatoriam allegarent,& patriæ priuilegia foris litigioſa redderent.Eam Bullam arctare ſubditos ducis Brabantiæ adeo cenſet *Peck.de iure ſiſtendi.c.8.* vt ne quidem extra terras Imp. v.g.in Hiſpania Brabantum poſſit ſiſtere,quia voluntas & Lex Principis ligat ſubditum ad parendum vbique.Cui Bullæ iam inde obtemperarunt Epiſcopi Leodien. & Cameracen. quorum Dioceſes ſolæ in Brabantiam extendebantur: ſeu quod Principes eſſent Imperij:ideoque Imperatori diſplicere nollent: ſeu quod conſiderarint amplitudinem ſuarum Dioceſium,ob quam iure credebant in loco diſtanti iudicem dare ſe debere, vt teneri Epiſcopos tradit Quaranta *in ſum.Bull.verb. Archiepiſcopi num.20.vbi plures allegat.* Idē etiam hodie per Burgundiam obſeruari,adeo vt tam in criminalibus quam ciuilibus declinatoria denegetur clericis,quorum Epiſcopi intra eam prouinciam iudices non delegant,tradit Griuel. *Dol.deciſ.30.num.15.* quod quam diu fieret etiam Car V. *in Læto introitu artic.3.addit.1.* addicit, nec coram Eccleſiaſtico, aliquem extra Brabantiam citandum: quamuis alioquin ſub huiuſmodi priuilegio iudices Eccleſiaſtici non comprehenderentur *Doctor Marta de iuriſdictione part.4.caſ.45.* Loquimur porro in cauſis ad forum Eccleſiaſticum ſpectantibus,& ita accipimus edicta Maximiliani 23 Auguſt.1486. Philip.I. 14. Octob.1496. & aliud 20.Maij 497. Et Carol.V.2.Decemb.1522. *quæ habentur l[illegible] edit. fol.50.56 57.109.* Vnde idem Carol.V.Auguſt.1521.vt & Franc I. Rex Galliæ 27. April. 1520 *apud Choppin.de ſac pol.l.2.tit.1.num.4.* decreuit vt citationes Officialium contra laicos ſint † libellaræ,ſeu cauſſam contineant quæ demonſtret rem ad eorum iuriſdictionem ſpectare.Quo caſu Flandri extra Flandriam,non obſtantibus edictis illis ad iudicem Eccleſiaſticum vocari poſſunt.cuius rei eſt arreſtum magni Concil. Mechlin 22. Ianuar.1528.pro Epiſcopo Tornacen.prout antea iudicatum fuerat in contumaciam Comitis non cōparentis à Parlamento Pariſ.quo tunc contra illa edicta Epiſcopus Tornacenſ.Hautbois appellarat.Enimuero quando citationes libellatæ non ſunt, vel etiam cauſſam contineant,quæ non aperte ad forum Eccleſiaſticum ſpectat, tenetur tamen citatus comparere, & incompetentiam allegare & ita contra N. Leiſſens in Cancellaria Brab.iudicatum fuit, qui eo recurrerant pro caſſatione talis citationis à me tanquam Officiali Antuerp.emiſſæ.Expedit enim aliquando cauſſam non nimis aperte dici, v.g. citandus ſit reus adulterij,cuius ignorans ſit coniux.ne turbetur pax domeſtica, conſulto cauſa citationis omittetur. Sed in [illegible] criminali Brabantus capitis extra Brabantiam auehi poteſt *Lætus introitus art.17.* nec in cauſis ciuilibus in arcibus & fortalitijs includi,ſed in publicis tantum [illegible] de iudicio [illegible], & iudicato ſoluendo relaxari debet [illegible] Ad hæc ciuis Antuerp.non poteſt in cauſſa [illegible], vel ſimul, aut pecuniali, aut ſuper rebus [illegible] coram [illegible] alio iudice in hoc Marchionatu In [illegible] Antuerp. ex priuilegio Sigiſmundi vlt.*Maij* 1427.

Ge-

19. *Citationes Officialiū libellatæ.*

Generatim vero nullus † Belga in cauſſa Eccleſiaſtica, ciuili, aut mixta in prima inſtātia extra patriam trahi poteſt, ex priuilegio Leonis X. dato Romæ 3. non. Iul. 1515. *quod habetur in d. lib. edict. fol.* 51. & ideo Philip. Pulcher Archidux & Dux Brabant. Montibus ad Zomam 22. Septemb. 1500. inhibuit edicto ſuo huiuſmodi conſeruatorias impetrari, & conſeruatoribus aut impetrantibus ne vterentur. *habetur in l. edict. fol.* 212. & Concil. Trident. *ſ.* 14. *c.* 5. Conſeruatorias in criminalibus & ciuilibus exceptis Vniuerſitatibus ſtudiorum, actiue & paſſiue, vult ceſſare, vt diſerte textus ille eloquitur. *& latius diximus ſup. tit. de off. deleg.* 30. *Belga in prima inſtantia extra patriā non trahuntur.*

Præterea extat edictum Caroli V. latum Gandaui 18. Iunij 1531. & aliud Bruxellis 2[illegible] Nouemb. 1548. *quæ habentur in lib. edict. fol.* 60. *& ſeq,* quibus † Eccleſiaſtici iubentur ſe conformare politiæ, per ſtatuta & Ordinationes locorum conſtitutæ. ſed intelligo in realibus, etſi obſcure ſonent. nam in fine mandant omnibus iudicibus locorum, vt Eccleſiaſticos comparentes pro rerum ſuarum defenſione, ad longum in rationibus ſuis audiant, & rectam iuſtitiam adminiſtrent, & præſumi Catholicus Princeps non poſſit ſubijcere velle quibuſcumque Laicis quodcumque ſtatuentibus quoſcumque clericos iure ſeu diuino (quod multi voluerunt) ſeu poſitiuo ab initio Eccleſiæ à Silueſtro ſubſcribente Conſtantino edito, à Laicis iudicibus exemptos. quod ſi quod tamen ſtatutum ſit quod notorie ad publicum bonum aut quietem ſpectat, verbi gratia, ne quis turbido tempore arma geſtet, non poſſunt clerici contrauenire. non quidem conſtricti vi Legis à Laicis latæ, ſed quia politica membra vnius corporis Reipublicæ conformare ſe debent. In realibus porro, quia leges rebus potius quam perſonæ feruntur, ſecus dici poteſt. tamen id diſputari poſſet in amortizatis, vti & in Brab. earum propterea cognitio & iuriſdictio ad Eccleſiaſticos ſpectat. In concordatis Brab. anni 1441. §. Illa bona inquit amortizata dicuntur, quæ à iuriſdictione ſæculari per Principem ſunt exempta; literis deſuper expeditis &c. Itaque non male ſtatuit Car. V edicto lato Gandaui 23. Maij 1531. *habetur in lib. edict. fol.* 398. vbi iura conſtituens pro † inundatis terris à mari vindicandis & ruſſus aggere cingendis, etiam de ijs decreuit quæ ad Eccleſias aut loca pia ſpectant, ſcilicet vt pro ſuis terris ſumptum contribuere debeant, ea lege vt poſſeſſores beneficiorum, ſi moriantur antequam ſumptum impenſum ex ijs terris recuperauerint, eorum hæredes poterunt tantiſper eas retinere, donec ſibi ſatis factū erit. Si porro beneficiarij hæc facere nolunt, poſſint [illegible] legibus collatores & patroni. Sic & in læto introitu Brab. *art.* 15. omnes qui ra[illegible] bonorum tenentur ad reparationes viarum, ſtatuitur cogendos, & excuſationi nullius locum fore: vbi & Eccleſiaſticos comprehendi æquum eſt, & ſi negligant, [illegible]ficiarij [illegible] duplo ſumptu id faciunt: adeo priuilegiato vt alijs creditis præferatur. *deciſ. Cur. H[illegible] d.* 24. 31. *In politicis Eccleſiaſtici ſe conformant.* 32. *Terrarum inundatarum recuperatio.*

Porro [illegible] Imper. dicit de † decimis, an contribuere teneantur: & videri poteſt vt cum de vno q[illegible]eritur, de omiſſo altero negatum cenſeatur. & reperi in notis viri cuiuſdam d[illegible] antiquum eſſe axioma T[illegible]nde endyck[illegible], decimæ non aggerant, ſcilicet [illegible] catu[illegible] iu[illegible]tur demum ſurgentibus fructibus, cum ex expenſæ ſ[illegible] factæ, & g[illegible] prædiales debentur ſine deductione expenſarum. *cap.* [illegible] *c. tua nobis extra de deci*[illegible]. Sed ille axioma limitat in Eccleſiaſticis decimis, [illegible] non habere vult. [illegible] videlicet inſtar patrimonialium aliorum bonorum [illegible] Sed vt ſemper ſucce[illegible] per[illegible]tas, ita & decimas etiam Eccleſiaſticas ex hac cau[illegible] 33.

arrodi videmus, an terræ æque felices erunt, ac prioribus ſæculis fuerunt, nepotes, ſi non nos, iudicabunt.

34. *Clericus coram laico non conuenitur.* Porro Martinus V. poſt Concil. Mileuit. & Innoc. III. decreuit, ne vllo prætextu in cauſſa quacunque ciuili, vel criminali † clericus coram laico conueniri poſſit, & præſertim ne Prælati ad ſubijciendum ſibi aduerſarias alias perſonas Eccleſiaſticas per tales inuentiones & cautelas ad ſæculares habeant recurſum, ſub pœna, quod omne ius eis competens, in poſſeſſorio, vel petitorio, in re vel ad rem, de qua cõtrouertitur eo ipſo amittant. ſingulares perſonæ excommunicationis, collegia ſuſpenſionis & interdicti ſententias incurrant ipſo facto, & ſi perſiſtant omnibus beneficijs priuentur, & inhabiles ad alia fiant, quo & ſpectat ar. 15. Bullæ cœnæ. prout è contrario Honorius III. *in c. graueni, extra de exceſ. Prælat.* ſtatuit vt ſubditus contra Epiſcopum in ſæculari foro querelas deponens tanquã putridum membrũ ab Eccleſia ſua abſcindatur, & beneficio priuetur. Et Pius V. *conſtit. incip. ad deprimendas* grauiter detonuit in Eccleſiaſticos, qui alios Eccleſiaſticos coram ſæcularibus trahunt. Iudices vero poſtquam de non iuriſdictione eorum exceptum fuerit, aut euidenter appareat, huiuſmodi cognitionem ad eos de iure non ſpectare, ſimilia præſumentes, mandantes, fauentes, rata habentes, ipſo facto excommunicationem incurrunt Papæ reſeruatam, *P. Matt. in ſept. D. l. 2. c. 1.*
35. *Præſertim criminaliter.* *tit. 1.* & Vrbanus VI. ſub ſimili pœna, & interdicti in Collegia laicis vetuit, ne † criminaliter contra vllos clericos procedant, eos banniant, aut relegent. *Ibidem cap. 2.* quanquam hæc conſtitutio non vbique, præſertim in Gallia (vbi poſt contentionem Bonifacij VIII. & Philippi Pulchri, decreuit continuo poteſtas Eccleſiaſtica, & phylacteria ſua dilatauit ſæcularis) non ſeruatur: ſed in criminibus vt vocant, qualificatis aut priuilegiatis, non ſuffragatur exceptio clericalis. Tamen in Brabant. noſtra ex concordatis §.
36. *clerici*, ſolum † clerici ſimplicis tonſuræ, etſi cœlibes vel coniugati cũ vnica, & habitum & tonſuram deferentes, declarantur non gauiſuri priuilegio clericali, ſi enormibus ſe immiſceant: quos ſpecificat hæreticos, mandatis principum contrauenientes, raptores virginum, homicidas ex propoſito, vel per inſidias, incendiarios, graſſatores, famoſos latrones, depopulatores agrorum, & ſimiles. Sic dicit Ant Fab. *C. l. 3 t. 12. d. 31.* non poſſe
37. Presbyterum vel in † crimine grauiſſimo, etiam maieſtatis, à ſæculari iudice puniri: & quamq[uam] inquit Principes alio iure vti ſoleant, iniuriam pro iure, aut ius pro iniuria vſurpantes, excommunicationis tamen notam incurrunt; Imo nec inquirendi habent poteſtatem quin incidant in cenſuram: ex Bulla Cœnæ, quæ etſi, inquit Anton. Fab. *in C. vbi ſupr. def. 42.* dicatur non tranſijſſe montes, Senatus tamen ſupra dictam ſententiam diſtricte ſequi ſolet. Ioan. Mald *de Iuſt. & Rel. t. 6. cap. 1. d. 8.* tradit aſſertionem eſſe de fide, aut fidei proximam, quod Laicus neque perſonam Eccleſiaſtici, neque eius cauſſas Eccleſiaſticas, ciuiles, aut criminales iudicare poſſit. & opinionem Fabri iam ante [illegible] eſt Concilium Brabant. in cauſſa I. de Platea, circa an. [illegible]44. vt de conſenſu tantum Officialis Cameracenſ. eum examinarit, in teſtamento [illegible] fabricato, etſi notarius à Concilio admiſſus eſſet, quia hoc cle[illegible] non ſubijcit. *cap. [illegible]*. & examinata cauſſa cenſuit Concilium d. Pl[illegible] poſſe torqu[illegible], ſed non [illegible], *cap. vt fame & ibi Dd. & [illegible] de ſentent. ex[illegible]* ne [illegible] c[illegible] Prælato, qui [illegible] etiam conſentire & d Platea, quia ſubeat Capitulo ex[illegible]to, fuit reſolutum, vt peteretur à ſua Sanctitate vt cauſam co[illegible]teret alicui, qui id faceret. [illegible] & [illegible] Concil. 14. Ma[illegible]

hic-

literas ſcripſit Capit. Tenenſi exempto, vt quendam ſeditioſe [illegible] & peiora minitantem punirent, alioquin quoad temporalia d. Capit. [illegible] vero Conventum non puniuit, quia eius demum incipit auctoritas [illegible] Eccleſiaſtica, ſcilicet ab actuali degradatione, & vt ita loquar ſeculariſatione. *[illegible] ad d. cap. at ſi clerici.* Conc. decretum Regis Catholici in Belgio, an. 1569. ad reſcriptione in Conc. Friſiæ ſuper admiſſione Concil. Trident. & quoad correctionem clericorum, quæ in Friſia indiſtincte in actionibus perſonalibus, & correctione morum ad Concilium [illegible] præſertim ab anno 1515. cenſuit his verbis: *Sa maieſté en ce qui concerne la correction [illegible] le remet aux Eueſques, ſelon le Concil. mau des actions ciuiles contre les preſters l'on en vſa, [illegible] paſſe, iuſques a tant que on aura reſolution de ſad. Maieſté.*

At vero Concil. Trid. *ſeſſ. 23. cap. 6.* ſanxit ne vllus prima † tonſura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus conſtitutus fori priuilegio gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiat; vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola, vel vniuerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad maiores ordines ſuſcipiendos verſetur. In clericis vero coniugatis ſeruetur conſtitutio Bonifac. IX. quæ incipit *Clerici qui cum vnicis.* modo hi Clerici alicuius Eccleſiæ ſeruitio vel miniſterio ab Epiſcopo deputati, eidem Eccleſiæ ſeruiant, vel miniſtrent, & Clericali habitu & tonſura vtantur: nemini, quoad hoc priuilegio vel conſuetudine etiam immemorabili ſuffragante. 8.

Beneficium autē licet modici valoris ſit, ſufficit & titulus legitimus obtentus, etſi poſſeſſio per intruſum interuertatur, quin & ſolum beneficium ſine delatione habitus quia Concil. beneficium, aut habitum requirit, ex diſiunctis autem alterum ſufficit. *tradunt citati per Barboſam ad d. cap. 6.* Ceuallos *de Recurſ. in proœm. cap. 8. num. 11. & p. 2. q. 62.* Sed & poſſeſſio ſufficit etiamſi titulus non ſine vitio, & poſſidens aliquo impedimento affectus ſit. quia id ad cauſam diſtinctionis fori non pertinet. ſed neque nocet prouiſionē iſtiuſmodi beneficij ad alium Epiſcopum ſpectare, aut reſidentiam non requirere: denique non in titulum ſed commendam dumtaxat perpetuam ſit datum. quin & qui plura beneficia habet, poteſt vtrobique promoueri: etiamſi tantum ſint præſtimonia: regulares autem eiectos ob vitia non inducentia in capacitatem ab ordinario loci emendati promoueri poſſunt. ſed neque ſine titulo; ne promoti mendicent: ſed neque nouitij; quia titulum religionis nondum obtinent permanenter: quamuis enim domiciliū & incolatus animo & fortunarum conſtitutione acquiratur; tamen nouitij propoſitum non ſatis firmum eſt; nec aliquam obligationē parere poteſt *Conc. Trid. de reg. ſ. 25. c. 15. & 16.* vt neque Abbas nouitium ſuum in minoribus ordinare poteſt virtute c. 10 *ſ. 23. de quibus omnibus citati apud Barboſam in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ. 28. 23 c. 6. n. 13 14. 15. 16. 17. c. 7. ibi. n 21. & ſeqq. & ad c. 9. 10. ſ. 23* quemadmodum Epiſcopus familiarem ſuum quamuis triennalem ordinare non aliter poteſt; quam ſi ſtatim beneficium ei conferat. *Concil. Trid. ſ. 23. c. 9.* titulares autem numquam: quia id præſtare non poteſt cum effectu. & triennium quidem illud continuum, non ſæpius interpolatum exigunt: inceptum tamen ante Epiſcopatum admittunt: familiaritatem etiam talem, vt quaſi domeſticus ſumptu Epiſcopi [illegible] alicui ſeruitio deſtinatus: vt menſa & dens adſit, vt loquuntur. Vt ne quidem ad tonſuram & minores ordines promoueri poſſit, niſi mox ſequatur beneficij collatio adeo vt quidam nolint aliter ſuper interſtitijs a Concilio præſcriptis poſſe diſpen-

diſpenſare, neque beneficium in alia diœceſi obtentum ſufficere, quia per id non fit ſubditus ordinanti. quamquam benigne aliqui familiarem ordinari poſſe cenſeant ad titulum penſionis, aut patrimonij, ſi pro vtilitate Eccleſiæ ordinantis, cui adſcribatur ordinatus, id fiat. *De quibus omnibus citatis ſupra.*

Clericatus autem in fraudem aſſumptus an eximat apud eoſdem *à Barboſa citatos in de ri poteſt & nos ſup. de ordinand. num.* 14. Sac. quidem Cong. 19 *Decemb.* 1596. cenſuit clericum, qui poſt demiſſum habitum deliquit & coram ſeculari citatus fuit, reaſſumpto habitu & tonſura, ſi Eccleſiæ ſeruire cœperit, *iuxta d. c. 6.* non poſſe iudicem laicum proceſſui finem imponere, & contra illum realiter procedere. ſeruire autem eum intelligimus, qui non bis vel ter inſeruit Eccleſiæ, ſed frequenter & perſeueranter.

39. Ordinatos † ſede vacante primo anno per literas Capituli in pœnam præſertim in criminalibus, fori priuilegio non gaudere vult Trident. *ſeſſ. 7. cap* 10. Sed requirit hic ſententiam Nauar. *conſ. 1. de temp. ordin. in prima edit. conſ.* 19. *in altera* 28. *Sanch. l.* 7. *d.* 46. *num.* 20. *de Matrim.* perinde ac in motu proprio Pij V. & Clem. *de vit. & honeſt. Cler.* ſed certe textus effectum eo ipſo, & ipſo iure infligit, verba ſunt eiuſdem orationis, *non gaudeant ſed ipſo*

40. *iure ſuſpenſi.* Quoad Clericos ſimplicis † tonſuræ cælibes vel etiam coniugatos cum vnicis, vt fori priuilegio gaudeant, quæ obſeruare debeant quoad veſtes earumque formam & colores, arma exercitia, opificia, vel officia, tradunt concordata Brabantiæ *in §. Clerici.* Et quomodo vlterius, & quibus Cleri priuilegijs gaudere debeant. Quæ concordata hic aliaque alibi obſeruantur. neque ijs derogabit Concil. Trident. *d. c. 6.* neque bulla Leon. X. *de qua inferius.* Quare ſi iudex laicus non contra Trid. ſed tractatus locorum ſpeciales iuri antiquo innixos venerit, diſtrinxeritque priuilegiatos, incidet in cenſuram à Concil. Pariſ. *in cap.* 2. *x. hoc tit.* propoſitam: quia ſublato quamuis vinculo generali, irretitus eſt ſpeciali; quod generali relaxatione ſolutum non fuit: generi enim per ſpeciem derogatur, non contra: *c. ſi propter* 10. *de ſr. in 6. cap. veniens x. de Reſcript. l.* 3. *C. de ſilentiar. ... c. quamuis* 8. *de Reſcr. 6.* præſertim in Belgio vbi Concil. Trident. receptum eſt, citra mutationem in materia iuriſdictionis. Clericus apoſtata qui pro laico ſe gerit, & militiam vel negotia ſæcularia exercet, ab Eccleſia non defenditur. *cap. 1. de Apoſt.* Leo autem X. reſcripſit Galliæ Regi vt tales Apoſtatæ poſtquam fuerint deprehenſi per quatuor menſes incedere ſine habitu clericali, poſſint capi à curia ſæculari. *Reſcriptum incip. Romanum Kalen. Octob.* 1516. *& id refert Chaſſ. ad Conſuet. Burg. tit. de Iuſt. §. 5. num.* 51. Boer. *deciſ.* 69. *in fin.* Sed reſcriptum hoc generale non eſt, ſed locale pro regno tantum Galliæ: vt notauit H. Canil. *in ſum. iur. can. l. 3. t. 23 in not. in fin.* & eos tantum comprehendit, qui in ſacris non fuerint: quamuis Boerio *d. dec.* 69. ea clauſula exciderit.

41. Apud Gallos etiam qualeſcumque † Clericos arma prohibita portantes, Iudices Regij puniunt, ſiue per vſurpationem, quod vult Rebuffus, ſiue per priuilegium, quod alij. *quos refert Lopez ad pract. Diac. cap.* 55. & quanquam §. 15. Bulla Cœnæ ea reuocet, tamen Nauar. loco ibi deſignato Gallos non facile abſtenſuros putat, ſiue quod prætendant ea priuilegia remuneratoria eſſe, adeoque irreuocabilia; ſiue ſaltem immemorabilia, vt cenſerint in Iura Regia. ſed hoc Papæ relinquendum, vt plura illic, alibique ſimilia. Interim

42. *Gaudent tamen benef. c. Odoar.* quod Nauar. citato *c.* 27. *num.* 70 *Manual.* de Gallis ſcribit, apud nos obtinet.

Clericus incedens quidem iuxta loc requiſita, non adſcriptus alicui Eccleſiæ, gaudet tamen † beneficio c. Odoardus *de ſolutionibus*, Cong. Con. 18. *Septemb.* 1595 An ... pro be-

pro beneficiato eſt,qui penſionem habet quoad forum,*Cong. Conc.*18.*Decemb.*1595. ſi incedat vt hic requiritur.*Gonçalez ad Reg.*8.*Can.gloſſ.*5.§.5.6.præſertim cum per Conſtit.Pij V.anno 1571.ad recitationem officij Deiparæ teneatur, quod indicium eſt ſtatus Eccleſiaſtici.Quin etiã modo coniugatus nõ ſit,eſt liber a tributis,*colligitur ex c.fin.de vita,& hon. Cler.l.presbyt.C.de Epiſcopis & Cleric.*Neque obſtat cap.6.*ſeſſ.*23.quia loquitur ſolum de priuilegio fori,quo non poſſunt ad tribunal ſæculare pertrahi. *Leſſ.l.*2.*cap.*33.*dub.*5.*num.*38. Ad effectum tamen Canonis ſi quis ſuadente 17. quæſt.4.ſufficit penſio, imo etſi eam non haberet,neque beneficium,neque habitum deferret aut tonſuram, ſufficit tamen clericum eſſe;quia quoad hoc circa ius commune nihil innouauit Concil. Triden. *Cong. Conc.refert Gonçalez ad Reg.*8.*can.gloſſ.*5.§.5.*num.*7. Ideoque Borchnin. Caualcanus *l.*5.*dec.* 21.*num.*26.27.aſſerit hoc cap.6.locum habere ſolum in cauſis ciuilibus, non corrigere porro ius antiquum in cauſis † criminalibus, nec intendere perſonam tonſuratam capi 43. *forum criminal.*
& diſtringi poſſe à iudice ſæculari:nam inde ſequeretur correctio d.cap. ſi quis ſuadente *diabolo* 17.*q.*4.& priuilegij illius abrogatio, quod non eſſe ſublatum reſpondit S. Cong. *apud Riccium in prax.cler.dec.*607. *Dianam p.*3.*t.*5.*r.*82. quam & difficilius facere poſſet Concilium,ſi ſecundum communem clericus exemptus ſit iure diuino.cui fauet c.quanquam *de cenſ.in* 6.*cap.*20.*ſeſſ.*25.*Trid.*nihilominus Concilium Brabantiæ *an.*1544.27. *Martij.*reſoluit contra Iacobum Trilleman,quod eum de hæreſi inquiſitum tonſuram non iuuaret & Leo X.Carol.V.pro Archiducatu Auſtriæ, & Belgicis regionibus conceſſit, vt Eccleſiaſticæ perſonæ in habitu & tonſura non incedentes,vel negotiantes,etiam in perſonis puniri poſſunt,citra tamen pœnas corporis afflictiuas.2.*Id.Iun.*1515. Aduertendum porro eſt nos loqui de priuilegio Cleri & Ordinis generatim Eccleſiaſtici, à cuius fauore excludatur nunc qui Concil.Tridentin.præſcripta non ſeruat, etiam non præuia monitione.*Riccius in prax.cleric.dec.*606. Non tamen amittit canonis beneficium, *ſi quis ſuadente diabolo.* Vt diximus nec verum eſt,quod aiunt quidam difficilius auferri priuilegium fori,quam canonis;quoniam multa ſunt iuris loca in quibus ceſſat clericale priuilegium fori,non tamen canonis.nec itidem omnino verum eſt illud eſſe diuini, hoc poſitiui iuris. quia vtrumque radicatur in iure diuino; neutrum illo expreſſum eſt.ſicut poſitiuo. *vide Dianam p* 3.*t.*5.*r.*82.

Porro iſtiuſmodi † clericus non ideo per eandem ſuam culpam eximitur iuriſdictioni & caſtigationi ſui Eccleſiaſtici iudicis, cui ſemel ſubditus fuit per acceptionem characteris clericalis quamuis declinare in fauorem ſuum non poteſt forum laicum, & etiam Eccleſiaſtico requirenti ſæcularis eum remittere non teneatur. *Iuxta Concord.Brab.*§.*Clerici in fin.*niſi habitu interim reaſſumpto:*Cong.Concil.*19.*Dec.*1596.tamen Eccleſiaſticus per præuentionem eum corrigere poteſt. *Riccius in prax.cler.dec.*607. & ab alio poteſt coram eo conueniri,in tali cauſa in qua laicus coram Eccleſiaſtico iuri ſtare non deberet. Sic quamquam de iure iniuriæ illatæ † clerico,puniri poſſunt ab Eccleſiaſtico *cap. ſi quis* 17. 44.
*quæſt.*4.non per anathema tantum,ſed & mulctam.*cap poſtulaſti extra de iud.* etiam verbales,*cap.perpendimus extra de ſentent.excom.*vtpote mixti fori; *Guido Papæ quæſt.*562. In verbalibus tamen actor ſequitur forum rei,iuxta eandem Concord. *vbi ſupra* tamen ſi clericus non incedens in habitu & tonſura intuliſſet iniuriam Presbytero, & ciuiliter & criminaliter contra eum coram Eccleſiaſtico procedi poſſet, & Eccleſiaſticus præueniens merito ſæcularem præpediret. 45.

46. Quod ſi quis nocte deprehendatur, debet donec † Clericatum & requiſita Concilij probauerit, manere in carcere iudicis ſæcularis. *Serol. verb. Cler.* §. 8. probatio autem fit apud Eccleſiaſticum: ſi de iure agitur. *c. ſi iudex de ſent. exc. in 6.* vbi datur ratio, quod ſit cauſa ſpiritualis. ſed apud Gallos quaſi ſit quæſtio facti, an quis ſuſceperit tonſuram, fit apud ſæcularem. *vid. Serol. vbi ſupra ad* §. 3. Teſtatur Griuel. *Dol. deciſ. 30. num. 1.* in Burgundia moribus obtentum eſſe vt iudex ſæcularis cognoſcat, an quis habitus ſit pro clerico antequam remittat. adeoque, ſi in minoribus tantum eſt, habitum & tonſuram detulerit; iuxta requiſita Concil. Trident. *ſeſſ. 23 c. 6* quod in criminalibus is etiam intelligit. Taliter autem per ignorantiam, male excepto vt ſæpe fit, reparatio non debetur, vt clerico, ſed vt tali qualem veſtis indicabat. *c. vt Presb. 17. q. 4.* Ad modum quo diximus capto ſe clericum allegante, cognitionem ad Eccleſiam iure pertinere; *c. ſi iudex. de ſentent. excommunicat. in 6.* quæritur; an, argumento à perſona ad locum, captiuo allegante ſe in loco ſacro captũ, cognitio pariter ad Eccleſiaſticum Iudicem ſpectare videatur? affirmat Diana *p. 3. t. 1. r. 32.* quaſi cum ad hũc ſpectet principalis eo deuoluatur & acceſſoria. *c. acceſſorium. de reg. iur. in 6.* quod quidem omnino dicendum eſt, dum controuertitur an locus ſit ſacer: ſed cum de eo conſtat; & quæritur tantum de facto; an captus inde abſtractus ſit, cognitionem facti ſæculares facile ad ſe trahent; præſertim incidenter motam: cum nec parem dicent quæſtionem an quis clericus ſit, quia ea inuoluit quæſtionem ſacrarionis, quæ ſpiritualitas, etiam incidens, coram laico tractari non poſſit. quamquam etiam tunc dicendum ſit poſſeſſionem clericatus ſufficere ad declinandum iudicium ſæculare: ſaltem donec aduerſarius negatiuam probet: Diana. *p. 13. t. 1. r. 48.*

47. Exempti etiam ſunt à iuriſdictione † ſæculari domeſtici & familiares Epiſcoporum, eorumque curiarum officiarij, magis tamen conſuetudine quam iure. ſed de his officiarijs in Brabant. ex concord. id expeditum eſt, ſi in aut circa officium ſuum delinquunt. quod idem cenſet in alijs, poſt Clarum, Mald *de Iuſt. tract. 6. c. 1. d* 8. & de magiſtro actorum ac notario cæteriſque curialibus Epiſcopi Riccius *in prax Epiſc. deciſ. 549.*

Vtiius quidem ciuile ſtatuit, vt ſi quis licito collegio adſcribatur, etiam negotiatorum; is apud eum, qui illi profeſſioni præeſt, conuentus declinare eius notionem non poſſit: alteri tamen iudici non ſuo ſubtrahatur. *l. fin. C. de iuriſd. om. iud.* niſi ſtudioſus fuerit, cui optio iudicis datur. *Auth. habita C. ne filius pro patre.* Quo iure tamẽ Academiæ fere nullæ vtuntur, ſed vnum iudicem ſcilicet Rectorem Academicum agnoſcunt. Concordata tamen vniuerſitatis Louanienſis cum Ordinario tetigimus ſupra *ad tit. de Iud. deleg. numer. 6.* Quin & l. 2. *C. de off. Mag. mil.* decidit apparitores illius officij, coram magiſtro militum criminaliter, & ciuiliter conueniri debere, neque alio trahi poſſe. Sub his cauſis comprehendo phonaſcos, cantores, alioſque ſtipendiarios Eccleſiarum miniſtros, ſi vel clerici non ſint, vel præſcripta à Concil. Trident. *ſeſſ. 23. cap. 6.* non ſeruent, vt Eccleſiæ iudicium ſubterfugere non poſſint, ſi non etiam à ſeculari liberentur. Galli tamen (*teſte Papon. Arr. l. 1. t. 4. Arr. 8. in exemplo commentarienſis*) officij cauſſa aliquem foro Eccleſiæ ſubijci negant: tametſi vice verſa æquum ſentiant vt clericus ex ea cauſſa ſeculari ſubdatur *Imb. Inſt. For. l. 3. cap. 7. in gloſſ. l. d.* in alijſque multis quod in Eccleſiam ſtatuunt quo ad ſe vt æquum non recipiunt. Equidem *c. & ſi x. de Iud.* non permittit clericum ob officium ad ſecularem iudicem trahi. ſi enim expreſſe non poteſt, multo minus tacite renunciare priuilegio, non priuatim, ſed vniuerſim ordini clericorum conceſſo *c. contingit 39. x. de ſentent. excom.*

c. ſi di-

c. ſi diligenti x. de for. comp. l. in publicum D. de pact. Et Concil. *Trid. ſ. 22 c.* 10 notarios circa peritiam iubet examinari, & in officio delinquentes in negotijs, litibus, cauſis Eccleſiaſticis ac ſpiritualibus ſuſpendi: vt ratione officij, quatenus Eccleſiam illud tangat, ſubijci, eoque examinari, & in illo delinquens corrigi etiam poſſit. ſed rurſus reflectit Concilium, vt modus correctionis etiam circa Eccleſiaſtica verſetur.

Vt vero ſummatim id complectamur; delicta in Brab. † Concordatis mere Eccleſia- 48.
ſticæ cognitionis cenſentur, hæreſis, ſalua Principi confiſcatione & punitione eorum, *Epitome*
qui iam damnatas propoſitiones aſſerunt, ſchiſma ſapiens hæreſim, magia, ſi fiat per ab- *cauſarum*
negationem fidei, aut inuocationem dæmonis, irreuerentia imaginum, ſi quis ſuſtinet *ex concord.*
eam non exhibendam eis, ob id quod repræſentant, crimen inſordeſcentiæ, non com- *Brab. ad*
municantis vel confitentis ſemel in anno, inuaſio aut rapina bonorum notorie ad Eccle- *forum Ec-*
ſiam ſpectantium, aut fraus circa ea commiſſa, effractio vel pollutio Eccleſiæ, ſine vi, de- *cleſ. ſpe-*
licta officiariorum curiæ Eccleſiaſticæ, in & circa officium ſuum delinquentium; *ctantium.*
participatio cum excommunicatis, clandeſtinum matrimonium, vel contra formam ac inſtitutum Eccleſiæ, in gradibus conſanguinitatis vel affinitatis prohibitæ, vel ſpiritualis cognationis; ſacrilegium ratione rei, vel loci ſacri, quoad pœnam Canonicam: vſuræ notoriæ, quoad incurſum cenſurarum, non ſe intromittendo cauſis tenentium menſas publicas ſub ſaluaguardia Principis.

Mere autem † ſæcularis, ſchiſma non ſapiens hæreſim, magiæ, ſortilegium, diuinatio, 49.
maleficium, & conſultatio diuinatorum, blaſphemiæ, irreuerentiæ in imagines Dei, & *Ad ſæcula-*
Sanctorum, vis, raptus, ſacrilegium quoad pœnam legalem, condignam delicto, ſiue ci- *re.*
uilem, ſiue criminalem, periurium, niſi diſputetur de vi vel obligatione iuramenti, & ſic an ſit periurium, vel illud acciderit coram Eccleſiaſtico.

Mixti † denique fori, ſimonia, quam puniet vterque iuxta qualitatem ſuæ iuriſdictio- 50.
nis, violatio iuriſdictionis & immunitatis Eccleſiaſt. iuxta modum ibi poſitum, iniectio *Mixt.*
manuum in perſonas Eccleſiaſticas, effractio vel pollutio Eccl. violatio feſtorum, falſitas literarum Apol. vel Ordinarij, ſalua Principi confiſcatione: diſſidium coniugum ſine authoritate Eccleſiæ diuertentium, ſcilicet cum de facto puniendo agitur, non cum de ratione diuortij nam id ad ſolum Eccleſiaſticum ſpectare dictum *in § it. in de diuortio.* at hic §. agit de delicto puniendo, præſupponens eſſe delictum, Concubinatus, lenocinium, incontinentia cum moniali, affini, conſanguinea, ſecluſa vi, & raptu, & adulterium notorium.

Quam qualitatem † concordata hic & concordata Hannoniæ 2. Mart. 1541 requi- 51.
runt: ſed intelligo quod liquido probari poteſt, & in iure notorium fieri, ſeruata ta- *Notorium*
men ratione capituli qualiter & *quando, extra de Accuſ. de quo ibidem dicemus*, quo collimare *adult.*
Concordata reor. alioquin ſi omnia non ſtricte notoria impune liceant, erit impia tolerantia, & vt habet Papon. *in lib. Arreſt. de Adulter. articul.* 18. vindicta diuina digna. Inuenio Ioannem de Burgundia Epiſcopum Cameracenſem, cum ciuitate Antuerp. eam cõtrouerſiam habuiſſe; & ad tempus conuentum, vt Epiſc. de omni adulterio publico, & per quoſcumque denunciato cognoſceret, & puniret, præſentibus ſcabinis ſynodalibus. Litteræ ſunt de data 4. Nouemb. 1440. quorum qualis hic olim vſus fuerit, à Pontificum Principumq; diplomatibus alicubi confirmatus agnoſci poteſt ex Petri a Berck Aquiſgrano *c. 1. §. Religioſa alia.* ſed præterea aduertendum quod dicimus publicum [illegible]

adulterium inquiri poſſe, ſpectare ad compeſcendam temeritatem actionum, non ad diminuendam iuriſdictionem Eccleſiaſticam, quaſi non publico cognitio ſpectet ad laicum: quia idem Concord. Brab. *d. § . de crim. adult. in fin.* non aliter etiam ſeculari officiario permittitur, & vtriuſque præuentio iiſdem regulis conceditur. & d. litteris emendæ pecuniariæ pro duabus tertijs applicantur Eleemoſynæ Epiſcopi, reſidua iudicio Decani ac ſcabinorum ſynodalium diſponitur.

52. *Alij alijs latius iurisd. procedunt.* Enimuero Epiſcopi alij † latius, alij ſtrictius iuriſdictionem ſuam extenderunt, vel cohibuerunt, vſuque, conſuetudine vel præſcriptione magis minuſue firmarunt. In Gallia reſtricta maxime, obnitentibus plerumque Regibus per contentionem cum Pontificibus & contradictionem, inſtar Core, Dathan, & Abiron murmurantium contra authoritatem Moyſi diuinitus conceſſam. In Geldria idē accidit ob continua olim bella cum Epiſcopo Vltraiectino: in ijs autem ditionibus quas idem Epiſcopus poſſidebat latiſſime extenſa fuit iuriſdict. Eccleſiaſt. & cum in Regem Hiſpaniarum eædem ditiones translatæ ſunt, ſtipulatus eſt Epiſcopus vt curia ſua Eccleſiaſt. nihilominus priori iure veteretur impoſterum, ſed nunc pars maxima furori Vnionis Vltraiectinæ ceſſit. In ea autem parte quæ recepta eſt, ſeu, quaſi iure belli recuperata ſit (quod non ſolet eſſe cum vaſallis) ſeu quia illa pacta non noſcuntur ſatis, vel alias; videor audire ex integro vocis aliquorum Eccleſiaſticorum non fieri ſatis. Concordata Hannoniæ prouiſionalia, pacta 29. Nouemb. 1449. plus ſatis derogant iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, ſed ex vſu ſumpta ſunt. qui & poteſt originem habuiſſe ex bello, quod Comites olim cum Epiſcopo Leod. habuerunt; & Cameracenſe Imperij Principe, & dominatum temporalem vicinum adeoque odioſum habente. In Germania ac alibi latius, præſertim vbi liberalitas Principum pedo Epiſcopali gladium, & dominia adiunxit, imperitare cœperunt; vt etiam nunc videmus in Patria Leod. coram Officiali omnes perſonales actiones laicorum tractari.

53. *Inceſtus mixti generis.* Ex his criminibus mixti † generis eſt inceſtus: qui in Flandria ſæpe corporaliter eſt punitus, aut pœna aliqua infamante, & propterea à Principe abolitio obtineri ſolet. In Brab. *ex concord. § . de crim. incontinent.* à iudice Eccleſiaſt. per præuentionem punitur, qui non ſolet pœnas infligere, quæ ad ſanguinem aut mutilationem ſpectant. & punitus ab *Quo ſenſu?* Eccleſiaſtico quaſi non ſatis correctus, ruſus à ſæculari moleſtari non debet. Ita ſeruat vſus, & iudicatum refert Grinel. *Dol. deciſ 47. numer. 4.* (præſertim in ijs criminibus quæ à iure Canonico introducta ſunt, vt inceſtus in fratrum filijs & vlterioribus, quorum coniunctio iure tantum Canonico prohibetur.) etſi de iure magis communiter ſecus dicatur, & ſecundū ius voluerit Concord. Brab. accipere Thulden. *ad Prax. ciuil. Damb. cap. 53.* qui non ſatis ea expendit: neque illorum rationem (quod potiſſimum eſt cum ratio ſit anima legis.) etenim ea Concordata inita ſunt ad ſedandas controuerſias quæ ratione exercitæ iuriſdictionis vtrimque oriebantur, ex qua Charibde hæc interpretatio in periculoſiorem Scillam ducit. & quid minus veriſimile, quam vt poſt tantas contentiones, ob ea Concordata habitas, nihil aliud Eccleſiæ ex eis pactis acceſſiſſe dicamus, quam vt ab ea actum rurſus ſæcularis agere debeat? præſertim cum omnia crimina fere præter hæreſim, ob quæ in Brab. ſoleat infligi pœna capitalis, aut mutilationis membrorum, per eadem Concordata reſeruata ſint iudici ſæculari ſoli, & nihilominus in ei reſeruatis Eccleſiaſticus cognoſcit de pœnis Canonicis, incurſu cenſurarum &c. ſic in iiſdem Concordatis ſæcularis ſolus cognoſcit de ſchiſmate, ſortilegio, diuinatione, maleficio, falſitate com-

te commiſſa circa literas Apoſtolicas,periurio,& per præuentionem de iniectione manuum in perſonas Eccleſiaſticas. vnde neceſſario ſequitur,quod in criminibus mixti fori puniendis citra ſanguinem,ſeu in quibus iuxta eadem Concordata, præuentioni locus eſt,poſſit ita rem peragere,vt ſæcularis manum vlterius admouere non poſſit. nam in his vix aliter ſæculares procedunt,aut præueniunt,quam vt mulctam pecuniariam reis indicant,ſibi applicandam, quam Eccleſiaſticus pijs vſibus addicit. quo in genere nihil eſt, quod non ſatis caſtigatum ſæcularis magis exacte facere debeat, certe amiſſæ pecuniolæ tantum vlcus ſubeſt,hac

--- *Latet anguis in herba:*

Hic primus ſæpe motor tot contentionum, quæ ſpecie iuris dominici conſeruandi Eccleſiaſticam authoritatem oppugnat.cui accedit quod hodiernum non ſit clericis laicos oppido eſſe infeſtos, ſi Bonif.VIII. credimus. id quod ad iuriſdictionem maxime pertinet.

Vt non immerito olim † multis in locis,ac ſpeciatim in curia Pariſ.æquali fere nume- 54.
ro Conſiliarij Eccleſiaſtici & ſeculares fuerint inſtituti, *Papon.Arr.l.4.t.6.ar.14.*& in Cameris enqueſtarum Præſes debet eſſe Eccleſiaſticus, *Papon.vbi ſupra arr.8.*vt Eccleſiaſticum ius accuratius,tanquam ſuum,tuerentur.& inſtante Clero Gallico ad poſtulata Ordinum Regni in Gallia in quaque ſede Præſidiali Conſiliarius Eccleſiaſticus aſcitus eſt, *edicto menſis Iun.1573.probato à Senatu Pariſ.8.Calend.Oct.& in Cam.Comp.14. Oct.1573. Choppin Monaſt.l.2.t.vltim.num.10.Chenu en ſon recueil de reigl.tit.3.cap.5.*Sicut olim in Gallia Druides etiam Iuſtitiæ præſidebant,adeo vt ſi quis eorum definitioni non acquieuiſſet, ſactis interdiceretur.*Bugnon.leg.abrog.libro primo, ſat.4.* Parlamentum autem ſucceſſit in iudiciariam cognitionem Parium Coronæ Franciæ, quorum medietas ex Prælatis Galliæ conſtabat. prout antiquitus pro maiori parte ſaltem ad 36. circiter Regis Cancellarij fuerunt Prælati:vt & in Imperio Germanico Colonienſis, Treuirenſis, & Moguntinus Archiepiſcopi Electores & Cancellarij Germaniæ,Galliæ & Italiæ,iam inde fere ab Imperij tranſlati origine,conſtituti ſunt.vt & in Regno Caſtellæ præſul Toletanus eſt Archicancellarius:& omnes Epiſcopi illius regni & Aragonici,ac Luſitani ſunt Conſiliarij Regum. In Anglia olim ſemper Cancellarij fuerunt Epiſcopi ac potiſſimi Conſiliarij Eccleſiaſtici:Comiti Flandriæ perpetuus Cancellarius eſt Præpoſitus S.Donatiani. Philippus Intrepidus filius Regis Ioannis honori ſibi duxit Cancellarij, & plurimorum Conſiliariorum munera Eccleſiaſticis demandare. quod ſecuti ſunt filius eius Ioannes, alijque ſucceſſores,vſque ad Carolum Audacem, qui parlamentum Mechlin. inſtituit, aſſumptis Eccleſiaſticis octo. Philippus Bonus in erectione inclytiſſimi Ordinis aurei velleris,ſanxit vt Cancellarius qui ſigillum Collegij ſeruaret, eſſet Prælatus Eccleſiaſticus. Maximil.I.cum primum dominatum harum ditionum iniret, à quibuſdam vrgebatur,vt ab officijs Palatij & Côciliorum excluderet Eccleſiaſticos: ſed ob rationes & exempla maiorum,& ne opiniones Huſſiticas tunc vigentes ex Germania detuliſſe videretur,iuſſit,res Belgicas moribus antiquis ſtare,viriſque.Carol.V.& Philippus II.à Pontificibus obtinuerunt,vt centum perſonas Eccleſiaſticas ſuis miniſterijs applicare poſſent, illæque interim non ſecus, quam ſi reſiderent, fructibus ſuorum beneficiorum

potirentur.*de quo priuilegio latius infra tit.de Cler.non reſid.num* 19. *& ſeq.* Albertus & Iſabella in inſtitutione Concilij Hannonici etiam Eccleſiaſticos adlegerunt.

At vero vrgent aliqui (vt ad rem redeamus) d. §. de crimine incontinentiæ non dici præuentioni eſſe locum, & occupatum ab vno reum, ab altero non eſſe moleſtandum, ſed quod vterque iudex cognoſcet; ſcilicet vnus quoad cenſuras & pœnas Canonicas, alter quoad legales. ſed Reſp. nec id ipſum addi *vt in §. de crimine ſacrilegij*, adeoque ſimpliciter ſumendum, vt præuentioni ſit locus, ne ob vnum crimen pluries quis, & in diuerſis iudicijs reus poſtuletur: nam in omnibus fere articulis mixti fori. d. Concord. vtuntur verbis *vterque Iudex*. & ſi de cenſuris tantum ageretur, in caſu vis & raptus cognitioni Eccleſiaſticæ maxime locus foret, & eo tamen caſu d. §. dicit ſolum ſecularem cognoſcere, non ergo agitur de ſola pœna Canonica.

55. Simili modo † d. Concordata §. *de crimine iniectionis manuũ in perſonas Eccleſiaſticas*, dicunt de eo crimine vtrumque iudicem cognoſcere, ſecundum qualitatem ſuæ iuriſdictionis; & tamen certum eſt Eccleſiaſticum hoc crimen, pecuniaria vel alia temporali pœna punire poſſe. *cap. poſtulaſti extra de Iudæis cap. 2. extra de priuil.* non ergo de Canonica tantũ pœna agitur, præſertim cum ibidem dicatur poſt inflictam à ſæculari mortem, Eccleſiaſtici cognitionem ceſſare; quod minime verum, ſi de cenſuris ageretur: nam tunc ob ſepulturam & ſimilia ea cognitio nullatenus ceſſat. & vero ſi cum Epiſcopus quem punit, quilibet vel minimus ſæcularis officiarius poſſit dicere eum non ſatis ſuo arbitratu punitum, bone Deus, quæ confuſio, quo nos trahent ea pacis & concordiæ cauſa laborata Concordata, quid ni, & Epiſcopus rurſum in ius rapiet, quicumque in crimine mixti fori pecuniariter tantum erit à ſæculari punitus, vt ſcandalo & opprobrio eum ſubijciat, tanquam aliter non ſatis emendatum, Iuxta prioris iuris incommoda, quo neutra alteri iuriſdictio derogat: *c. pro vener. 13. x. qui fil. ſint legit. c. ad verum diſt. 96. Couar. l. 2 var. reſ. c.* 10. cui confuſioni tollendæ Concordata inuenta ſunt. quo rurſum veniemus, quis arbiter, quis gubernator erit in his vndis?

Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

56. *Plures cauſæ fori.* Aufrerius *tract. de iuriſdictione Eccleſiæ* colligit 149. † caſus in quibus iudicat Eccleſiaſticus laicum. In genere in omni delicto iure Pontificio inducto extenditur iuriſdictio Eccleſiaſtica in laicos *cap. 1. de off. ord.* & in omni caſu nutritiuo peccati: ſaltem quo ad ſalutarem pœnitentiam iniungendam. *cap. nouit. de iudicijs.* Poteſt & generatim id ſtatui, vt is quoque, qui crimen alicui exprobrarit, conueniri poſſit iniuriarum apud eum iudicem, ad quem exprobrati criminis vindicta ſpectat. *Imb. Inſt. for. l. 3. cap. 6. in gloſſ. ad c.* Porro & Azor. *Inſt. Mor. part. 2. l. 3. cap. 53.* refert cauſas & crimina laicorum, quæ Epiſcopus cognoſcere & iudicare poteſt. & ampliſſimum tractatum ſcripſit de iuriſdictione Doctor Marta Neapol. tam Eccleſiæ fauentem, quam contrarietur Syntagma *tractatuum de imperiali iuriſdictione authorum variorum impreſſum Argentorati* 1609.

57. *Perfectiſſima. domicilium.* Ex pluribus cauſis forum ſortimur, ſed † domicilium eſt perfectiſſimum iuriſdictionis fundamentũ, adeo quidẽ vt quandoq; extra iuriſdictionem peccantem, vel exiſtentẽ iudex citare, iudicare, exequi poſſit, per cenſuras quidem in perſonam, ſequeſtrationem, vel ſubtractionem in fructus & bona, vt de abſente à beneficio decreuit Concil. Trid. *ſ.* 2[illegible]*p. 1. in fin.* alioquin ordinarie extra territorium nemo iuriſdictionem exercere poteſt: niſi quod officiarius delinquentem proſequi poſſet extra ſuum territorium fugientem,

tem,& apprehenſum domum reducere:& Officiarij huius territorij apprehenſum forte fugitiuum, Officiario proſequenti reddere tenentur, ſi proſecutio & apprehenſio fiat, vt appellāt practici, *de chaude chaſſe*. In pleriſque Belgij locis conſuetudo induxit, vt etſi neque hic contraxeris, neque habites, ſi arreſteris ab aduerſario, iuri ſtare debeas, neque domum reuocare poſſis. *Peck. de eo iure ſiſtendi* tractatum ſcripſit. Eodem vtuntur multi etiam in criminalibus, quaſi & in his arreſtum iuriſdictionem fundet. Sed an id in Clericis, neque domicilium, neque beneficium, hic habentibus, neque delictum hic committentibus locum habeat? crederem conuenire obſeruari cap. 8. *ſ ſſ.* 14. *Concil Trident.* diſponens, vt qui alienos ſubditos punire poſſunt, id faciant cum interuentu proprij Epiſcopi, aut perſonæ ab eo deputādę. niſi dicamus quod Cōc. Trid. dicit *d. c.* 8. vt ex priuilegio nullus Epiſcopus iudicet alienum clericum ſine proprij Epiſcopi interuentu; ita eſſe accipiendum omnino, vt de priuilegiaria cognitione tractet; non vero modos reſtringat quibus ius commune aut conſuetudinarium alicuius iudicio quem ſubijcit. vt ſicut poteſt ordinarius loci, in quo clericus alibi habitans delictum commiſit, illum punire *per c. poſtulaſti & c. vlt. de for. competent.* idque etiam in prima inſtantia: ſic & poſſit in loco arreſti. cum eodem ſenſu etiam accipiēdum ſit *c.* 20. *Trid. ſ.* 14. & in cæteris iudiciorum fundandorum modis. *iuxta legem hæres. D. de iudic. & c. volentes de priuil. in 6. &c.*

DE LIBELLI OBLATIONE.

AD elucidationem actionis petit ipſe reus † demonſtrationem fieri rei litigioſæ, vt certus ſit de qua agatur. quæ adeo negari nequit, vt Pontifex *in cap. ſignificantibus extra h. t.* ab ea negata probe appellatum reſcripſerit. ea autem petitur ante laudatum auctorem, ſeu quemcunque alium actum, quo conſtare poſſit, reum notitiam rei controuerſæ habere. *Imbert. Inſt. For. lib. primo, cap.* 19. *Papon. l. Arr.* 8. *tit.* 14. *art.* 3. 1. *Deſignatio rei petitæ.*

Similiter debitor † annui reditus petere poteſt, vt deſignet actor fundum, ex quo eum petit: ſi tamen ex certo fundo deberi aſſerit. *Imb. Inſt. For. lib.* 1. *cap.* 16. *in gloſſ.* 2. *L. B.* ſed ſi in genere petit, quia v.g. longo tempore ſoluerit, quia tunc *iuxta Ioann. Fab. in l.* 1. *C. de iur. emph.* ſi non conſtat ob quem fundum ſoluerit, præſumitur ob totum patrimonium ſoluiſſe, non opus eſt fundi ſpecialis deſignatione. ſic Philip. Bonus 27. Octob. 1453. pro Curia Beſſerana priuilegiarijs litteris ſanxit, vt quiſquis hæres eſt alicuius, cuius nomen vt debitoris eſt in Catalogo cenſuum, ſeu redituum, aut infra annos 30. cum cenſum redditumue ſoluit; is eiuſue bona omnia ei oneri cenſeantur obnoxia, donec ab eo ſpecialis hypotheca deſignetur: & ſi quis bona talis deſcripti particulari titulo poſſidet, etiam eo nexu eatenus tenetur. ſic & conſuetudin. Antuerp. *tit. van. contracten art.* 31. *Mechlien. à Carol. V. decretu tit. van. beſette. art.* 36. cautum eſt; vt ſi quis reditum annis 10. ſoluit, teneatur continuare, niſi errorem probet ante completam præſcriptionem 30. ann. (quod quatenus iuris ſit, conſuli poteſt Paul. Buſ. *de Ann. red. l.* 1. *cap.* 15 16. 17.) aliæque id alibi habent: quod valde vſu venit in antiquis fundationibus, quarum priſci limites hodierna nomina, & notitiam fugiunt. Ob cuius † piæ cauſæ fauorem cenſent quidam (inſtar cauſarum fiſci, dotis, matrimonij, *l.* 3. *C. de edendo, l.* 2. *§.* 1. *de iure fiſci. Clem.* 1. *§. cæterum de vſur.*) 2. *Hypotheca.* 3.

de vſur.) reum teneri edere inſtrumenta, quæ ad piam cauſam ſpectant cui rei valde fauet edictum Principum Belgij ad Concil. Mechl. *datum vltim. Auguſti* 1608. *art.* 22. vbi omnibus qui ſub ſe habent aliqua monumenta ad pias cauſas aut Eccleſiæ. it. bona ſpectantia, exhibitionem illorum iniungit, non diſerte quidem aduerſario, ſed ſaltem Epiſcopo faciendam.

DE DILATIONIBVS.

1. *Arbitraria.* TErmini dilationum iure Canonico & moribus huius ſæculi † arbitrarij ſunt. *Buſius ad l.* 68. *num.* 8. *de iud.* Ideoque Synod. Triden. *ſeſſ.* 24. *cap.* 20. mandat vt lites omnes intra biennium à die motæ litis terminentur, alioquin liceat partibus ſuperiorem iudicem adire. & priuilegium Leonis X. Carol. V. pro Belgicis & alijs ditionibus conceſſum 13. Nonis Iul. 1505. præſcribit vt intra annum finiantur. & idem Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 10. *in fin.* tam ordinarios quam alios quoſcumque iudices, vt terminandis cauſis, quanta fieri poterit breuitate ſtudeant, ac litigatorum artibus, ſeu in litis conteſtatione, ſeu alia

2. *Abbreuianda.* parte differenda, modis † omnibus ac termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrant. D. Bernardus de conſideratione l. 1 cap. 9. *Cauſas*, inquit, *diligenter velim, ſed breuiter decidere aſſueſcas, fruſtratoriaſque & venatorias præcidere dilationes.* Ex quo Conc. loco & verb *modis omnibus & competenti aliqua ratione*, ex bono & æquo viſum mihi † fuit vbi fauet

3. *Etiam per conſignationes.* conſuetudo, licere Ordinarijs ſtatuere, vt cum ex aliquibus inſtrumentis prima fronte apparet reum debitorem eſſe, etſi alleget exceptionem, quæ altiorem indaginem requirat, condemnari per prouiſionem poſſit ad pecuniam conſignandam, & parti ſub cautione permittendam, ſine præiudicio iuris principalis. quod aliqui fundant in *l.* 3. §. *ibid. D. ad exhibendum*, nam plerumque in ſæcularibus iudicijs, vbi ea praxis obtinet, videmus indies poſt indictam conſignationem lites finiri. itaque eo modo obuiam ibitur tergiuerſationibus, quod is locus optat.

4. *Quinquennales &c.* Conſuetudo etiam odio dilationum eam ſuſtulit, qua ex 12. tab. 30. dierum, ex l. 2. & 3. *C. de vſur. rei iud.* (quam & imitatum eſt *c. querenti de officio delegati*) condemnato dabatur terminus ad ſolutionem quatuor menſium, ſed terminus nunc tantum eſt decem dierum. quem nihilominus ex vſu terminum iuris vocitant. *Bugnon. leg. abr. libro primo ſat.* 93.

Clemens VII. & Pius IV. de dilationibus quinquennalibus, &c. Odoardus & cap. peruenit beneficijs, ſtatuit vt quæſtiones intra ſemeſtre terminentur. Pius V. vt doloſi decoctores luxu, & non caſu fortuito res ſuas dilapidantes, & voluptatibus ſuis non mediocri intemperantia ſeruientes, nullis beneficijs, ſed etiam vltimis ſupplicijs, vti fures afficiantur. *Conſt. refert P. Matth. Sep. Dec. l.* 2 *t.* 11. *cap.* 4. Principum edicta ſimilia hic ſtatuunt, de ijs qui foro cedunt, ſed eorum vſus memoriam effugit. Velit Deus vt interim inter tam multos nulli improbe ceſſerint.

DE FERIIS.

1. *Quæ res ſacris dieb. liceant.*

DIebus feſtis nihil agendum, quod ſanctitatem, charitatem, & pietatem non ſpiret. *Pius V. cuius Conſt. refert. P. Matth. Sept Dec. l. 3. t. 9. cap* 2. Cong. Conc. *vt poſt Quar. habet Piaſ. p. 2. cap. 5. num. 23.* cenſuit licere diebus feſtis † dare operam rebus ad vitam neceſſarijs, tempore perituris, præſertim tempore vindemiarum & meſſium, ac collectionis fructuum, vel vbi neceſſitas vrgeat, aut ſuadeat pietas. *Quar. V. dies feſt.* ad iudicium tamen Ordinarij, ne priuatis affectibus ac domeſticarum rerum ſtudio aliqui eo perducantur, vt ea indulgentia alijs etiam caſibus abutantur: itaque rurſum ibidem cenſuit prætextu mercatuum, nundinarum, & feriarum feſta nullatenus eſſe violanda: cæterum his diebus licere ſarcinas, & onera nundinarum cauſſa exonerare, inceptumque iter miſſa tamen prius audita, proſequi, non autem ſarcinas componere, & iumenta onerare, ad iter de nouo accipiendum, aut merces quibuſcumque etiam viatoribus & clauſis apothecis vendere, niſi tantum ad victum neceſſaria, & alia minuſcula, & modici momenti, opera iam confecta, pro tranſeuntium hoſpitum, aduenarum & externorum vrgenti & præſentanea neceſſitate, & opportunitate. Qua in re Epiſcopi propoſitis edictis curare debent, vt feſti dies debita obſeruatione colantur, & populorum eo confluentium neceſſitatibus, quantum ſine diuina offenſione fieri poteſt, conſulatur.

2. *Prouinc. & dioc. ordinat.*

Extant in Prouincia † Cameracen. Mechlinienſi, & dioceſi Antuerpienſi alijſque, ordinationes Epiſcoporum circa obſeruationes feſtorum, in quibus ſpecialius quæ neceſſitas exigit ſatis permittuntur, quæ vero ratio & ius fieri vetant, pœnis etiam pecuniarijs coercentur. Quibus per Officialem Mechlin. inflictis, requiſitus Ammannus Bruxellenſis, noluit ſententias executioni mandare, quaſi ea auctoritas Eccleſiæ non competeret, & Iuri Principum derogaret: ſed inſtante Illuſtriſſ. Archiepiſcopo Mechlin. à Cancellaria Brab. facta relatione Principi, condemnatus fuit eas ſententias exequutioni mādare, 28. Maij 1605. & edictum Principum anni 1607. 20. Sept. per præuentionem Eccleſiaſticis iudicibus hanc correctionem tribuit, vult tamen mulctas pecuniarias locis pijs in ſententia ſpecialiter deſignandis applicari. quanquam Cong. Cardin. huiuſmodi ordinationes rigoroſe non vult exequi, *Serol. princip. part. 1. V. feſt.* § 2. quod & præfatum edictum præcipit, & GREGORIVS XIII. viuæ vocis oraculo *quod ref. Serol. ibidem.* Ordinarijs ſibi mulctas eas vllatenus applicare vetuit.

3. *Feſta ab omnibus ſeruanda.*

Dies feſtos quos Epiſcopus in ſua dioceſi † ſeruandos præceperit (quod laudante populo ſeu tacite conſentiente tantum facere debet *Serol. p. 2. V. feſt.* vt factum legimus 1. Mach. 4.) exempti etiam ſeruare tenentur, *Trid. ſeſſ. 25. cap. 12. de Reg.* qua de re etiam extat Conſt. Pij V. *incip. cum primum.* quod decretum Cong. Concil. *apud Piaſ. in pr. t. de viſit. reg. poſt Quar.* cenſuit ita eſſe intelligendum, vt Regularium ritus illis feſtis ſemper permaneat quoad Miſſas celebrandas & cætera diuina officia tam publice quam priuatim ab ipſis Regularibus in eorum Eccleſijs perſoluenda, nec circa hæc ab Epiſcopis quoquo modo quicquam in contrarium eiſdem Regularibus præcipi poſſe. Quod ſi de facto præceperint, Regulares neutiquam ipſis Epiſcopis obedire teneri: verum quoad concio-

O nes

nes & lectiones, quas iidem Regulares ad populum habuerint, debere ſe conformare Euangelijs & Epiſtolis, quibus Clerus ſæcularis vtitur illis diebus feſtis. ſimiliter cenſuras & interdicta obſeruare tenentur. *d.c.12.*

Circa feſti principium & finem ſeruanda recepta conſuetudo: vbi autem à veſpere incipit, excuſantur barbitonſores in vigilia laborantes. conceſſione Eugenij IV *ſecundum Nauar. Sa. V. feſt. §. fin.*

De mutatione Calendarij ob feſtorum turbationem per Eccleſiam facta, per regem recepta, anni etiam computatione à Kalendis Ianuarij incipienda, operibus mechanicis feſto die vetitis, atque itidem nundinis conſuetis in antecedentem, aut ſequentem diem reijciendis, ex Principum noſtrorum edictis plenius egimus *in Notitia iuris Belgici. h.t.*

4. *Memoria Victoriæ Corinthiacæ.* Gregorius XIII. primam Dominicam Octob. perpetuo ſacram eſſe voluit memoriæ victoriæ Chriſtianis conceſſæ contra Turcam, Ioann. Auſtriaco Belli ſacri ſocialis duce in ſinu Corinthiaco, vbi poſt quatuor horarum pugnam 180. triremes captæ, combuſtæ 20. ſubmerſæ totidem, 25. millium Turcarum occiſa, 20. millia Chriſtianorum à ſeruitute vindicata. Inueniet qui veteres annales excuſſerit, pene omnia ençœnia, amburbaliaque, quæ plurima ſunt Belgarum, ex ſimilibus cauſis inſtituta.

Iudicia in ferijs ceſſant. *c.1. & vlt. x. h.t.* vbi id quidam referunt tantum ad cognitionem cauſæ, qua Iudex occupetur; adeoque admittunt decretum Iudicis, quo citatio mandetur, executionemque nuntij fieri die feriata ad non feriatam. *Gail. l.1. obſ.53. num.5.* ſed ſi cauſa legis, veneratio vtique feſtorum, conſideretur; quæ iubet à ſtrepitu iudiciali, atque ab huiuſmodi abſtinere; *d.c. vlt.* ſub hac vocula *huiuſmodi* recte, & decretum citationis, & executionem nuntij comprehendemus: eſto, illud ſit extra iudiciale; & hæc facti: *vt ait Gail.* cum etiam apparitorem lex vlt. à facto, & horrida voce præconem velit ceſſare. & propterea praxis noſtra huiuſmodi opinionem non facile recipit. vt neque eam citationem admitteret pro valida, quæ in ius vocaret in diem feſtum expreſſum. *d.l. fin. C. h.t.* quamuis canoniſtæ arctare velint citatum ad ſequentem diem, non feriatam. *arg. c. cum dilecti x. de dol. & cont.* ſed locus ille hac de re non agit; ſed tantum id explicat, mandato citationis duo contineri; vt citatus Iudici ſe præſentet, & ad fixum diem veniat: cum porro hoc fieri non poteſt, non tamen prius hoc ceſſare: adeoque venire teneri cum demum poterit. Ideoque ex praxi citationum literis ſalutaris hæc clauſula inſeri ſolet; *vt ſi dies in quam ſit citatio iuridica non fuerit, compareat citatus proxima iuridica ſequenti.* Sic tolerari poteſt decretum citationis, vt quis octauo poſt illius executionem die compareat, & is feriatus fuerit *l.2. in fin. D. ſi quis in ius vocat.* vt credatur error facti eſſe, qui capiet interpretationem d. c. *cum dilecti* vt citatus proxima iuridica comparere debeat, quando autem expreſſus eſt dies feſtus, tunc præ ſe fert iuris errorem contemptumue. qualis expreſſio etiam ſententiam annullat. *l.2. C. quando prouocare non eſt neceſſe.*

(·)

DE

DE PLVS PETITIONIBVS.

NOn ſeruari c. vn. *de plus petitionibus*, neque petitorem in expenſas damnari, ſi non totam intentionem probauit, ſed partem, reuſque nihil obtulerit, tradit Bugn. *leg. abr. l. 5. cent. 61.* quin ipſum reum nihil offerentē damnari in expenſas traditur à practicis. & ita vſus hic etiam habet. tamen ſi quis exequendo in quantitate erraret, pro vno puncto omnes expenſas, damna & intereſſe, ob pignora male capta, lueret. ſalua actionis reintegratione *l. 1. C. ſi aduerſus rem iudicatam.* hæc enim iniuria quæ in facto conſiſtit, illa maior eſt, quæ in errore verborum verſatur.

DE CAVSA POSSES. ET *Propriet.*

POſſeſſoriæ rerum ſpiritualium controuerſiæ mero iure ad forum Eccleſiæ omnino ſpectant quod vel ipſi Franci fateantur oportet, qui ea propter à Martino V. priuilegium impetrarunt, quo iudex ſæcularis ijs ingerere ſe poſſet. quod recitat Guid. *Pap. qu.* 1. Sed, vt exempla pronam habent ſequelam, eorum etiam qui actionum cauſas non excutiunt: ita etiam alij qui eiuſmodi priuilegium non ſciuntur habere, priuilegiariorum veſtigia ſequuntur. Igitur & hic poſſeſſoria iudicia retinendæ & recuperandæ, ad iudicem ſecularem trahuntur, præſertim poſt Concordata an. 1541. ſiue agatur de poſſeſſorio Beneficiorum, decimarum, iuris patronatus, vel aliorum iurium & quæſtio in poſſeſſorio ſuſpendit petitorium, niſi quæſtio petitoria eſſet conteſtata coram iudice ſpirituali contra intentantem poſſeſſorium. 1. *Retinenda & recuper.*

Interdictum vero † adipiſcendæ iudici ſpirituali relinquitur per Concord. Brab. §. *Articulus.* prout Guido Pap. q 1 *de poſſeſſorio,* inquit, *adipiſcenda hæc Curia (Gratianop.) in Beneficialibus non conſueuit cognoſcere.* vt & Bull. Mart. quam ibi refert, loquitur de retinendæ, quod & recuperandæ complectitur, iuxta generale remedium can. Reintegrandæ. quanquam diſputat Griuel, & ex Concordato Caroli V. & Archiepiſcopi Biſuntini adhuc ſub iudice lis eſt, an competat ſæculari cognitio recuperandæ: ſed tamen is eſt in vſu, *Griuel Dol. deciſ.* 128. ſed non in acquirendæ. Idque non ſine ſumma cauſſa: nam ſola ratio cur in Beneficiarijs in poſſeſſionis cognitionem ſe intromittere iudex ſæcularis poſſit, cum & obiectum & ſubiectum ſint Eccleſiaſtica, hæc eſt; quia poſſeſſio plus facti habet, quam iuris; atqui in adipiſcenda nihil dum facti eſt, ſed diſquiſitio ſolum iuris verſatur. Anton. Fab. *in Cod. Fab. l. 3. t. 7. def.* 1. adipiſcendæ de iure ad ſæcularem ſpectare poſſe negat, quia ſapit naturam petitorij: & ita Senatum Sab. iudicaſſe. quod vt elidant aliqui, aſſerunt ſe accipere poſſeſſionem iuris, coram notario cum in rem ire non poſſint. at quid hæc ipſa poſſeſſio eſt, niſi ius ipſum? Quod ea in re tamen Conc. Brab. non obſeruat, ſed & huiuſmodi adipiſcendæ quæſtiones recipit, & decidit. ſed nimirum nemine 2. *Adipiſcendæ.*

 excipiente,

excipiente, præſertim Prælatis, qui ſuam iuriſdictionem queri poſſent imminui. quod vt recipiatur quando poſſeſſio per Capitulum, Archidiaconum, ſeu ad quem alium ſpectat, data erit, per inſtaliationem, traditionem Miſſalis, bireti, ſeu alterius ſigni, per quod cenſeatur rerum facta apprehenſio. vt in Gallia & alibi gentium per aditionem hæreditatis poſſeſſio rerum omnium in ea fingitur apprehenſa. *Le mort ſaiſit le vif*, etſi de iure poſſeſſio facti non tranſiret ad hæredes: ſed iuris quidem, & quæ interdictis etiam defenderetur; *Buſ. ad l. 11. num. 6. D. de lib. & poſt.* non tamen ſingularis ſucceſſor: (vt ſunt omnes in Beneficijs, quia nec ius ab anteceſſore ſed collatore acquirunt) ſine ſingulari apprehenſione eodem iure vtitur. Non igitur & poſſeſſio coram notario acquiritur per ſigna, niſi & in ré eatur; tum porro prodeſt: quia non clam tunc, nec vi, aut precario aditur, atqu[illegible]o caſu vtpote facti, coram ſæculari diſputari poteſt. Idem Concil. Brab. habet procedendi mo-

3. *Modus procedendi in poſſeſſ.* dum idoneum in † ſuis ordinationibus *artic. 438. & ſequen.* quoad poſſeſſoria litibus abbreuiandis, quod in dictis Concordatis promittebatur. Imprimis quod poſt annum non dabitur interdictum recuperandæ; ſed reintegrandæ remedium tantum, quod ſummarie & breuibus ac peremptorijs terminis peragetur: ſic vt qui in ſuo termino nó exhibuerit ſuas ſcripturas, ei abiudicabitur liticula vindiciarum, ſeu recredentia; quod non ſeparabunt aduocati quæſtionem recredentiæ à pleno poſſeſſorio: tametſi Senatus iuxta inſtructionem cauſſæ pronunciando eam ſeparare poſſit, & ſententia recredentiæ executionem habebit ſub cautione, & poſſeſſorium donec iudicatum & executioni mandatum ſit, etiam quoad expenſas, ſuſpendet petitorium; intellige iuxta ſupra ſcripta Concordata, niſi cauſſa in petitorio conteſtata ſit. Denique ſi quis pendente lite reſignarit; aut ius ſuum ceſſerit in poſſeſſorio, ſuccumbet; ſcilicet niſi Principis Diploma obtinuerit reſignatarius, ſeu ceſſionarius: quo in locum & poſſeſſioné reſignantis ſurrogetur. *Pap. lib. 8. Arreſt. tit. 17. art. 1. & ſeq.* Principis porro hæ litteræ tantum ad poſſeſſionem ſpectant: vt autem quis in ius ſurrogetur, & titulum Canonicum habeat à Summo Pontif. ſeu eo ad quem ſpectat, impetrari debet. *Anton. Fab. Cod. l. 1. titul. 2. def. 67. 69.*

Extat Regul. Cancellariæ, quæ vſu † hic recepta eſt, vt qui ipſe, non computato tamen

4. *Triennalis poſſ.* tempore prædeceſſoris, per triennium fuit in poſſeſſione cum colorato ſaltem titulo, debeat defendi in poſſeſſorio, & petitorio in eo Beneficio. Quare habens collationem, ab Epiſcopo in Beneficio patronatus laicalis manutenetur, etſi patronus non ſit requiſitus. ſi tamen beneficium qualitatem requirit, eam non habens non gaudebit Beneficio regulæ. *Charond. l. 13. Reſ. 10.* talis enim pro intruſo habetur, vt & qui à patrono impetratum ſine alia inſtitutione poſſidet, & fit inhabilis ad alia, adeo vt ſi alia impetrauerit à Papa non facta mentione talis intruſionis, non valeat impetratio. *ex Cong. Conc. Serol. V. intruſ. §. 2.*

Qui prouiſus eſt † à ſede Apoſtolica, nó poteſt poſſeſſionem adipiſci, niſi literis in forma expeditis. *extrauag. Commun. iniunct. de elect. quæ fuit innouata per Iulium II. Iulium III. Pau-*

5. *P[illegible]ſio Bullis de[illegible] expeditis in[illegible].* *lum III. Pium IV.* cum ante Bullarum expeditionem gratia ſit informis, nec aliter gratia prouiſo ius facit, quam prouidens vult. *vid. Quar. v. Benef. poſſ.* hinc & Serol. *pr p. 1. v. Bullæ,* refert declarationem ſacræ Congreg. vt neque ex antiqua conſuetudine id liceat & aliam qua Epiſcopo Lucenſi reſponſum eſt, vt priuet qui ita obtinent, adhibitis Vicarijs, qui inſeruiant Eccleſiæ, donec &c.

Cæterum refert & aliam † declarationem ſacræ Congreg. qua dictum ſit, quod præ-

ſentatis

teneatis & inſtitutis ſufficiat, ſi aliunde conſtet de dicta Inſtitutione: niſi inſtituti obligati fuiſſent leuare Bullas Apoſtolicas; tunc enim eis obſtat d. Bulla Iulij III. debent enim Beneficiati etſi non patti etiam triennales iudici ſeu Ordinario petenti exhibere titulum. & ita intelligit Serol. *vbi ſupra* §.5. declarationem Cardin. generalibus verbis, & facit exceptionem in decennali, quaſi tolerantia tam diuturna ordinarij titulum ei parauerit.

DE RESTITVTION. SPOLIAT.

SPoliatus etiam prædo reſtituendus eſt. etiam ad beneficium. nihil retardante exceptione, quod non ſit canonice inſtitutus. *c. in lit. x. h. t.* etiam à iudice ſpoliatus, ordine iuris non ſeruato. *c. conquerente in fin. x. h. t.* ſi tamen renuntiauit beneficio, idque probetur ſponte, nullo metu, aut vi actum, ante vllam ſpoliationem non reſtituitur: *c. 3. c. eod.* ſi autem poſt ſpoliationem renuntiauit, ſtatim reſtituitur, etiam antequam admittatur pars ad probandũ, quod ſponte renũciauerit. *c. 2. x. h. t.* in carnali matrimonio, ſi prompte conſtat de conſanguinitate, non fit mulieris reſtitutio. quamquam in hoc dubia ſunt reſponſa *c. 13. x. h. t.* ſæuitia etiam mariti vxoris reſtitutionem impedit. *c. 8. x h. t.*

Vt ergo quis beneficio priuetur & delictum requiritur, cui illa à iure pœna ſit impoſita, *c. inuentum. 16. q. 1. c. 1. & ibi gloſſa de capellis monach. in 6.* illudque manifeſtum: *c. nos in quemquam. 2. q. 1.* nec Iudici creditur id ſine actis aſſerenti: *c ſi tantum. c. placuit. 6. q. 2.* denique vt ordo iuris ſeruetur: *c. 7. h. t.* quamuis in edicto ſit clauſula; *contradictores compeſcendo*, aut ſimilis. *Rom. conſ.* 482. nec enim ſub fiducia Magiſtratus fieri quidpiam contra ius permittitur. l. nec magiſt. D. de Iniur. quin imo permittitur de facto iniurioſe procedenti de facto reſiſtere. *l. prohibuit. C. de iur. fiſc. l.* 10. ſed id de facto, inquam. nam ſi aliqua ſpecies actorum iudicialium obtenditur, vix recipietur, vt de facto liceat reſiſtere, ſed ſuperiorem adire oportebit, à quo quia ſæpe in negotijs Eccleſiaſticis tarda prodit remedij efficacia; praxis nonnullibi indulſit recurſum ad tribunalia ſæcularia, ad vim arcendam. qui eo ſaltem caſu probari poteſt, cum ius permittit aduerſus Magiſtratuum iniuriam de facto defendere, quando minus periculi habet regia protectio.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

LItigantium temeritatem compeſci vult Innoc. *in cap. fin. litibus h. t.* per condemnationem † in expenſas, vel iudicis arbitriũ, ſi non ſit ſoluendo. Quod tamen ceſſat catenus, vt in corpus nõ puniatur, qui nihil in bonis habet. *Bugn. leg. abr. l. 1. ſat.* 90 Calumniatores olim decimam litis partem refundere ſolebant, quod obſoletum Iuſtinianus reduxit, ita vt decima litis pro expenſis refunderetur, *Nou. 112. cap. 1.* quod nec hodie obtinet, 1. *Expenſa ob temeritatem, aut contumaciam, infligenda.*

poſt Angel. Buſius ad l. 1. num. 7. D. de his qui not. inf. & certe nimis frequens in forum irrep[...]t ex qualicumque quadantenus iuſta cauſſa litigandi compenſatio expenſarum. quam Principes Belgij *edicto ſuo de adminiſtrat. Iuſtitiæ* ſuſtulerunt, *ann. 1611. art. 9.* non admiſſa d. cauſſa, nec vicinæ conſanguinitatis: nec alia niſi valde graui, ſub grauamine conſcientiarum iudicum. quod expediret in Curijs Eccleſiaſticis ſimiliter ſeruari, & in Stat. Cur. Prouinciæ Mech. præcipitur.

2. *Miſſio in bona.* Contumaces per † miſſionem in bona ad iudicium coguntur, & ex Nouella 112. & Nouella Leonis 108. etiam lite non conteſtata, poſt tria edicta, etiam intra annum definitiue condemnari poſſunt, probata tamen aduerſarij intentione. quod moribus paſſim obtinuit. *Buſius ad l. 73. D. de iud.*

3. *Contum. reſiti.* Contumacibus † ſponte non inuitis redeuntibus ad iudicem intra annum, relaxari ſententiam permittit Pius V. quod ante Pius IV. ad ſemeſtre tantum reſtrinxerat, ne poſt plures annos cum forte probationes exciderint, tantum comparentes, punitionem ctiminum euadant. *P. Mat. S. D. l. 2. t. 6. cap. 1. 2.* & capitaliter damnati non audiuntur niſi citatis occiſi, ſeu male excepti hæredibus. *Pius V. Conſt. refert P. Matth. l. 5. t. 8. c. 8.*

4. *Contumax non habet ius reuocandi domum.* Contumax iterum citatus non poteſt † poſtea declinare, quia contumacia facit litem pro conteſtata haberi, & huiuſmodi exceptio ante conteſtationem opponenda eſt, niſi notorie ad iudicem citatus non pertineat *Ant. Fab. Cod. l. 3. t. 12. d. 3. 4. deciſ. Cur. Holl. dec. 27.* & in his locis tribunalia ſeruant, & Curiæ Eccleſiaſticæ ſub Archiepiſcopatu Mechlinienſi.

Et fere totius Belgij mores contumaciam ita plectunt, vt pro prima vice à declinatoria, pro ſecunda à dilatoria, & pro tertia ab omni petemptoria exceptione ſubmoueant.

VT LITE PENDENTE NIHIL innouetur.

SI lite pendente ſuper beneficio alter moriatur ante litem finitam non poteſt procedi ad nouam prouiſionem. *c. 1. h. t. in 6.* ſimiliterque cedente vel decedente altero non poteſt nouari ante finem litis cum altero *c. 2. ib. Clem. 1. Verſ. ſi vero eod.* atq; inde nata eſt regula 18. Cancellariæ *de ſubrogandis inuicem collitigatoribus*: vt nullæ impetrationes valeāt infra menſem cū aliquem à Papa ſurrogari contigerit: dummodo collitigans nec intruſus fuerit, nec pacifice poſſederit per triennium ante litem. ſi enim iam infirmo, ſeni ad mortem vergenti, lis mota fuerit, ſpe ſubrogationis poſtmodum impetrandæ, fruſtra illam poſtulauerit. vt & is qui per priuationem, amotionemue etiam per definitiuam beneficium obtinuerint, ac deſuper litigauerit, dummodo definitiua non tranſiuerit in rem iudicatam.

(*.*)

DE SEQVESTRATIONE.

PIus IV. † conſtitutionem edidit 26. Octob. 1560. qua mandat ſequeſtrari fructus beneficiorum per reſeruationem, à ſede Apoſtolica in ſuis menſibus, & ſimul ab Ordinarijs collatorum, *de qua re latiſſime Goncalez §. 7. proem. ad Reg. 8 Cancell. Quar. V. ſequeſtr.* & Pius V. aliam Conſt. edidit, qua derogat ſtatutis diſponentibus, quod Capitula percipiant beneficiorum litigioſorum fructus: *refert Quar. ibid.* ſed mandat deponi pro victore apud perſonam idoneam à iudice eligendam. Alioquin ſequeſtratio † indici de iure non ſolet, niſi quando recredentia pro neutra parte terminari nequit; alioquin poſt ſequeſtrationem non amplius ſuper recredentia, ſed ſuper pleno poſſeſſorio tantum ius dici debet, niſi noui tituli proferantur. *Ant. Fab. in C. Fab. l. 3. t. 7. def. 2.* ex Concordatis Brab. §. *item; Prælati habebunt fructus beneficiorum litigioſorum ſecundum antiquam conſuetudinem præſcriptam, donec ſententia definitiua poſſeſſoria pro altero collitigantium lata fuerit: quo caſu Prælati vel Epiſcopus, nullum ius in fructibus antedictis poterunt prætendere, quanquam ratione illaudabilis deſeruituræ ſeu temerariæ abſentiæ poſſit talis manutentus à ſuo ſuperiore puniri, dummodo tamen hoc in fraudem non fiat: vbi & alia quæ eo ſpectant*: in quo iure ſeu illius poſſeſſione iam ante ob antiquam conſuetudinem, ex arreſto ſupremi Senatus Brab. Epiſcopus Cameracenſ. manutentus fuerat 12. Iulij 1530. & ante ſub Maximiliano & Philippo 11. Iulij 1490. idem de fructibus beneficiatorum etiam ſtudij aliaue iuſta cauſa abſentium, ſine Epiſcopi licentia, aut vniuerſitatis teſtimonialibus iudicatum per arreſtum Parlamenti Mechli. 23. *Ianu.* 1475. *pro Epiſcopo Cameracenſi contra Capitulum Antuerp.* Quamuis Clement. vnic. *h. t.* ſtatuerit, vt ſi ſuper beneficio, quod neuter per triennium pacifice poſſedit, in Curia Romana in poſſeſſorio vel petitorio vna definitiua contra poſſeſſorem ſententia lata foret, beneficium & fructus ſequeſtrarentur apud perſonam idoneam quæ deductis oneribus reſtitueret illi, qui finalem in cauſa victoriam obtineret, impedientes pœnis coercebat: &, ſi foret collitigans, vt cauſa & iure ſuo caderet. loquitur Clementina de Curia Romana, & ſententia contra poſſeſſorem, non alias. *gloſſa ibid. in V. contra.* In ſtatutis Curiatum Eccleſiaſticarum ſub *Archiep. Mechl. ti. de App.* cautum eſt, vt poſt 1. etiam ſententiam fructuum perceptio victori concedatur in beneficialibus aut apud 3. perſonam ſequeſtrentur; quodque id vlt. ſemper fiet quando neuter reſidebit.

1. *Sequeſtratio collatorum à Papa & Ordinar.*

2. *Sequeſtratis fructus cui cedant.*

DE CONFESSIS.

COnfeſſi crimen carcerati, vt non relaxentur niſi parito iudicato, nec ſufficiat cautio etiam ſi pecuniaria tantum pœna damnentur, Paul. IV. & Pius V. decreuit: *ref. P. Matth. S. D. l. 2. t. 5. cap. 1.* & exequi iudex pœnam poſſit, non obſtante appellatione aut inhibitione, *idem Pius apud P. Mat. ibidem cap. 3.*

1. *Confeſſi ſub cautione non relaxandi.*

DE

DE PROBATIONIBVS.

CVm pares ſunt probationes pro reo pronunciatur. *c.3.h.t.l.125.D.de reg.iur.l.5.32. 42. D.de pœn.* alioquin pro reo qui probat plenius. *c.9. §. ex promiſſ. h.t.* ideoque & aduerſus reum ſi teſtibus fide dignis conuictus ſit: quamuis purgare ſe voluerit ſuo, & aliorum iuramento. *c.12.x.h.t.* vbi tamen quod dicitur, dum poteſt affirmatiua criminis probari, negatiuæ probatio recipienda non ſit; intelligendum eſt, de huiuſmodi iuramento purgatorio, conſuetudine ſeu lege regni Daciæ, quæ ibi improbatur, recepto: non autem ſi negatiuæ probatio indirecta per teſtes fieri poſſit: v.g. accuſatum tempore commiſſi delicti alibi fuiſſe. *c. ex tenore. x. de teſt.* quod vſu ſane vbique receptum eſt.

Notorium attendit Iudex, etiamſi non allegetur à partibus. imo quamuis negetur: quoniam huiuſmodi negatio non reddit dubium aliquid, ſi eſt notorium. *c. ſuper eo. x. de teſt. cogend.* ſed tunc notorium accipiendum eſt pro euidenti. *vt in c. euidentia. x. de accuſat. c. de manifeſta 2.q.1.*

1. *Mercatorum libri.* Quantum Mercatorũ libri † probẽt varie diſputatur, & diſtinguitur. Paulus III. *Bull. incip. dudum* decreuit, vt probarent vſque ad ſummam Ducatorum 20. & Pius IV. *Bull. inc. volentes,* vſque ad 30. His in locis largius eorum fides patet; ſpectet tamen ad iudicis arbitrium, ne ſi quis in immenſum eam extendat, vtilitati mercaturæ fraudi ſit.

2. *Piorum locorum.* Carol. V. 10. Octob. 1522. ſanxit † vt Eccleſiaſticis ius dicatur quoad cenſus eorum & reditus, non prolatis etiam ſeu deperditis litteris conſtitutionis, ſuper eorum libris, rotulis cenſualibus, regiſtris, cõputibus, & ſimilibus monumentis, & non paucis nihilominus ſpeciales litteras eiuſmodi conceſſit, vt monaſterio S. Michaelis apud Antuerp Cal. Octob. 1531. Quædam quæ huc ſpectant ſupra tetigimus *t. de libel. oblat.* vti & *tit. de foro compet. & tit. de teſtam.* quoad ſanctionem Principis noſtri anni 1611. de non recipiendis probationibus per teſtes, in negotijs excedentibus 300. flor.

Sublatam eſſe per pragmaticam ſanctionem, & concordata in Gallia Clementina *literis de prob.* vt nec pontificum narratiuis literarum verbis, quæ incuria acciderint, ſuper quibus gratia fundatur vel intentio ipſorum, ſtetur. Bugn. *leg. abrog. l.2. ſect. 237. ſect. 144.* aſſerit.

DE TESTIBVS.

1. DE qualitate teſtium contra Epiſcopum quid ex nouo iure ſtatutum ſit alibi diximus, ſed & id mor[illegible] paſſim obtinuit, vt teſtem iudex non repellat, niſi quid ei pars opponat, alias ſuſ[illegible] habetur. *B[illegible] h.t. ad leg 3. §.1. & 2.*

2. Quod Innoc[illegible] *.1. x. de iur. calumnie, alijque* [illegible] ſcripſerunt, quod clericus ſiue Epiſcopi, & Monachus [illegible] Prælati licentia teſtimonium dicere non poſſit, non obtinet in Gallia: niſi forte [illegible] cauſſa criminali vt diſpiciatur an forte, periculum eſſet incur[illegible]

ire-

æ regularitatis. *Bugnion.leg.abrog.l.2.ſect.*150. ſed apud nos religioſiores non ſolent inconſulti ſuperioribus teſtimonium dicere.

Vetatur cap.1 *hoc t.* ne quis teſtimonium dicat niſi ieiunus. Id quod tamen hodie non ſeruatur. credibile eſt ob iudicum occupationes & litium infinitudinem. reijciendi ſunt tamen teſtes, ſi quid tantum ſumpſerint, vt firmiter omnino cerebro non conſtent. 3.

Quæ in c.fin. *de teſt.& apud Panormitanum & alios ibidem* docentur, teſtem accuſatum facinoris nondum damnatum capacem eſſe teſtimonij, ſed effectum ſuſpendi donec de veritate conſtet, per finem litis, non ſeruatur in Gallia. *Bugnion.leg.abrog.l.3.ſynt.*14. ſed requiritur damnatio, antequam repudiari poſſit, eiuſque per ſententiam probatio, non per teſtes criminis. *Idem l 2.ſect.*114. ſed apud nos ius ſcriptum ſeruatur. longe æquius: quotuſquisq; enim hodie damnatur ex ijs qui criminum rei ſunt, quorum improbitas in necem damnaue innocentium hoc modo gliſceret. 4.

Quantum autem derogatum ſit per conſtitutiones regias in Gallia, & locorum conſuetudines *cap.præſentium.c.cum veniſſet.c.ſeries.c.cum cauſſa.c.*15. *cap.*31. *x. h.t.* recenſet Bugn. *leg.abr.l.*1.*ſat.*108.*l.*2.*ſect.*112.*l* 6.*collect.*31. 5.

Præcipit ſerio Concil.Trid.*ſ.*13 *c.*7. vt teſtes aduerſus Epiſcopum in cauſa criminali non niſi conteſtes, & bonæ conuerſationis, æſtimationis, & famæ fuerint recipiantur. Et, ſi odio, temeritate, aut cupiditate aliquid depoſuerint, grauibus pœnis mulctentur. vbi eſt animaduertendum, quod alij ne recipi quidem poſſint. quod praxis in alijs vix ſeruat: ſed repulſarum & exceptionum cauſæ partibus integræ quidem ſeruari ſolent, audiri tamen illi, qui non ſunt omni exceptione maiores. & Iudices quidem poſtmodum deſpicere, quantum cuique fidei dandum, derogandumque ſit, quod decretum, & ſi de Epiſcopis tantum loquatur, ſuo tamen modo transferendum eſt ad cæteros ſuperiores: ob participationem cauſæ, quæ capite præcedente ibidem allegatur: & id conficit ſaltem, vt vrgenriores probationes aduerſus ſuperiores, quam alios, eiuſdem quamuis gradus, requirantur. 6.

In cauſis matrimonialibus ſiue de coniungendo ſiue de dirimendo matrimonio agatur parentes, fratres, & cognati, vtriuſque ſexus admittuntur. *c.videtur.x.qui mat.accuſ. poſſ.* vbi & cauſa datur; quod alij melius genealogiam ſcire non poſſint. quod vero legitur; *pater non recipiatur in cauſa filij, nec filius in cauſa patris; in criminalibus cauſis, & contractibus verum eſt In matrimonio vero coniungendo vel diſiungendo ex ipſius coniugij prærogatiua, & quia fauorabilis res eſt congrue admittuntur.d.c.non videtur.* 7.

Vt ea ſit generatim regula in fauorem matrimonij, vt ſonant vltima verba; quod autem *in c.ſuper eo* 22. *x. de teſt.* dicitur matrem ſuper matrimonio filiæ non eſſe aliquatenus admittendum in teſtem, exceptionem habet ab hac regula, vbi vir ſuperior eſt diuitijs, & nobilitate, potentia, vel honore. quia cum mater filiæ incrementum & honorem videatur diligere, teſtimonium eius eſſet ſuſpectum, & ideo non admittendum. tametſi in matrimonio impediendo mater recipiatur: in diſſoluendo non ſufficiat. *Ibidem. vide vt diximus infra t.de paroch.n.*7.

Teſtes ſecundum interrogatoria partis etiam examinatur. *c.*2 *§.teſtes h.t in* 6. quod in foro eccleſiaſtico vſitatiſſimum eſt: in ſæculari non vbique ſeruatur. vt Iudici fidem faciant coram ipſo iurant: ſi ad eum adduci non poſſunt ad ipſos audiendos mittit perſonas

 idone-

idoneas. *c.* 8. *x h t.* vel committit Iudici territorij *l.Iudices.C.de fide inſtrument.* ſi cauſa non fuerit criminalis. *auth.apud ibid.* & iurant præſente parte. *c.2.x de teſt.* de veritate dicenda ſemotis affectibus. *c.* 39. *ſi x.eod.* niſi iuramentum remmittatur à parte *d.c.*39. de forma iuramenti diximus *in Not.Iur.Belg.h.t.*

DE TESTIBVS COGENDIS.

ADeo teſtis officium eſt neceſſarium, vt pro conſeruatione iuſtitiæ ad teſtimonium cogatur inuitus. *c.2.& tot. tit. x.de teſt.cogend.* etiam in cauſa criminali.4.5.8.*c.9.ibid.* niſi forte ſocij criminum fuerint à quo rurſus excipitur ſocietas coniurationis *c.*10.*&* 11.*ibidem* & clerici etiam, qui negocijs ſæcularibus immiſceri non debent. tamen, cum probari alias res geſta non poteſt, audiuntur. *c quamquam.*14.*q.* 2. nullatenus tamen in cauſa ſanguinis, niſi pro reo poſſunt teſtari. *c.ſuper ibid.* vbi tamen teſtantur, *de prouidentia,* inquit, *d.c. quamquam proprij Epiſcopi ſit, vt aut coram ſe, & competentibus Iudicibus, aut aliter honorifice veritatem extollant.* ideoq; non male ſuperiores in danda licentia teſtandi iuramentum coram ſe præſtari volunt à clericis. quod non videntur honorifice ab ijs præſtari in manu laici. alij tamen Iudices ſæculares aliquando ea forma non ſunt contenti. *vid. Gail. l.* 1. *obſeruat.* 100.*num.*16.

DE FIDE INSTRVM.

PRobatio ſicut per teſtes Iudici eſt facienda, ſic & per inſtrumenta: eaque integra ei exhibenda. *c.5.x.h t.* aduerſario autem tantum quoad illud capitulum, ſuper quo litigat, ne cauilli & plura litigia per id ſuſcitentur. *ibid* in materia tamen exemptionis integraliter literæ Epiſcopo exhibentur, tranſſumptum autem illius capituli tantum traditur. *c.cum perſonæ de Priuileg. in* 6. ſi etiam ad diſſitum Iudicem ſit periculoſum mittere coram Iudice loci, in loco ſecuro & congruo inſpiciuntur, cum ſolemnitate quæ tamen 12. teſtium numero ſit contenta. quam tamen ſolemnitatem nunquam vidi vſu ſeruatam.

DE IVREIVRANDO.

1. *Quale inhibitum.* GRegorius XIII. † *Conſt.Inter Non. Septemb.*1584 diſtricte prohibuit ne vlla iuramenta exigantur, aut præſtentur illicita, iure impoſſibilia, damnoſa libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Concil. Trid obuiantia, ſub pœna excommunicationis, interdicti, inhabilitatis quoad obtenta, & obtinenda reſpectu exactorum, & priuationis vſus, commodi & gratiæ, cuius cauſſa iuratum erit reſpectu præſtantium.

Non obſeruari cap 1. *& cap.cum cauſam x.de iuramento calumniæ* aſſerit Bugnio. *leg. abrog.lib.1.ſeſſ.*35. vt de calumnia non iuretur, niſi alterutra parte petente. quando omnino præſtandum eſt. Solet

Solet iurari ad ſancta Euangelia per Monachos etiam & clericos, hodie manu ad pectus appoſita in verbo ſacerdotis dicendam ſuſcipiunt veritatem, Bugn. *lib. 3. ſynt. 151. leg. abr.*

Si quis deferente aduerſario iurauit, aduerſarius non auditur probare volens periurium. Imper. tamen Carol. V. Conſtit. Imper. 107. contrarium ſtatuiſſe videtur. *vt refert Schneiduin. Inſt. de Act. § item ſi quis poſtul n. 116.*

Ad vitanda periuria † legibus Hiſpanis, Luſitanis, & Burgundis cautum eſt, ne contractus medio iuramento fiant. *quas citat Buſius ad l. 1. num. 17. D. h. t.* feuda tamen, quaſi magis beneficia, quam contractus eſſe debeant, conſueta iuramenta retinent. Abſolutio à iuramento his in locis à ſolo iudice Eccleſiaſtico petitur, ſi læſio ex contractu prætendatur: cuius cognitionem Eccleſiaſticus pluribus in locis retinebat; nunc in plerìſque effectus abſolutionis ad agendum coram ſeculari retrahitur: alicubi iuramentum non attenditur, ſi eſt læſio, quaſi nullum ſit: cum non habeat comitem iuſtitiam. Sic iuramentum de ſoluendis vſuris non obſeruatur in Gallia, vt prius vſuræ ſoluantur, & poſtea repetitio detur: ſed recta via iudices etiam ſeculares annullant contractus, & quæ inde dependent. *Bugn. leg. abr. l. 1. ſat.* 128. ſunt & aliqui qui abſolutionem à Principe ſeculari peti poſſe credant, quod an congruat c. nouit, *de iud.* & moribus ſuæ Prouinciæ, quiſque expendet. 2. *Non iniurandum contractum.*

Memineritque religioſe in obligatione & ſolutione iuramenti verſandum eſſe, non in vanum aſſuendum eſſe nomen domini, nec vane diſſuendum eſſe, quod dominico nomine eſt pactum.

DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

PAulus III. *Bulla inc. cum ſicut*, & Pius V. *Bulla inc. cupientes*, conſtituerunt, vt familiares & ſeruitores Prælatorum † ſalaria pro biennio tantum petere poſſint, & infra annum à die obitus eorum. ſimilia in his ditionibus Principes noſtri conſtituerunt, & ſpeciatim Philippus II. 5. Martij 1571. ſanxit ne redituum ceſſi canones plures quam trium annorum exigantur ſed vix alicubi hæc obſeruantur. 1. *Præſcript. ſalarioru.*

In Francia non ſeruari cap. fin. *x. de præſcript. cap. poſſeſſor de reg. iur. in 6.* vt præſcribens nullo tempore habeat conſcientiam rei alienæ, ſed præſcriptiones 30. vel 40. ann. procedere etiam cum mala fide aſſerit Bugn. *leg. abr. l. 6. c.* 109. quod aliqui reciperent in foro externo, ob finem publicum extinguendarum litium, ſecuri tamen in foro animæ non ſunt præſcribentes. tamen & Papon. refert *Ar. l. 12. tit. 3. art. 21.* huiuſmodi præſcriptionem per duo ſæcula continuatam, ob ſcientiam rei alienæ eſſe irritatam.

Præſcriptio an in regnis locum habeat, an æternæ ſint illorum vindicationes? diſquiſiuimus *in Hiatu l. 1. c. 15.*

(∴)

DE SENTENTIIS ET RE Iudicata.

IVdices, inquit l.2. C.*de ſent. ex breuic.* quos cognoſcendi & pronunciandi neceſſitas tenet, non ſubitas ſed deliberatione habita, poſt negotium ſententias ponderatas ſibi ante forment, & emendatas ſtatim in libellum conferant, ſcriptaſque partibus legant. Illud quidem iudicibus omnibus grauiter incumbit, hoc autem vt ipſi ſcil. iudices ſententiam pronuncient, quod & cap. fin. *hoc tit. in 6.* iubet, non vſquequaque ſeruatur. *Bugnion. leg. abrog. lib 1. ſat.139.* ſed ſcribæ vel actuarij iudicum legunt. In his tamen locis d. c. fin. *& d. l.2.* 1.3. ita ſeruatur in curijs Eccleſiaſticis, vt tamen Epiſcopi per alium recitent inter ſuos ſubditos, vt dicit authent. *niſi breues. C. de ſent. ex breuic. recitand.* propter dignitatis prærogatiuam *vt dicit d. c. fin.*.

Executio ſententiæ aduerſus clericum ita facienda eſt ne egeat, aut mendicet: eius mobilia turpiter, ne ſubhaſtentur, aut ipſe excommunicetur. *vt diximus de ſolut.* quinetiam clerici ſtipendia & præbendæ ſunt ab executione exemptæ: ſi alia bona habet, alioquin non: *c.2. x. de fideiuſſ.* ſicut & militum ſtipendia, nõ tamen ex iudicato: *l. ſtipendia. C. de exec. rei iud.* non ſpes præmiorum. *l. ſpem eor. C. Quæ res oppug. poſſ.* neque ob debita carcere macerantur. neque Priuilegio huic & ſimilibus derogauit Concil. Trid. *ſ.24. c.3.* dum executionem per diſtrictionem perſonarum, fieri mandat, quia intelligitur in ijs, qui à iure prehendi permittuntur. *Gutier, de iuram. confirm. p.1. c.17. n.9.*

DE APPELLATIONIBVS.

1. *Abuſus appellantium.* NOn male S. Bernard. *l.3. de conſider. cap 4.* dicit quoſdam † appellare non quia grauentur, ſed vt grauent, vnde remedium iuris transferunt ad calumniam. *Appellaſſe, inquit, iniquum eſt; inique appellantem impune tranſire, iniquarum appellationum fomes: iniqua autem omnis appellatio, ad quam iuſtitiæ inopia non coegit.* Qua ex cauſſa ſalubriter Concil. Trid. *ſeſſ.22. c.7. de ref.* ordinauit vt ab omnibus Legatis, Nuncijs S. ſedis, Metropolitanis, alijſque ſuperioribus iudicibus Conſt. Innoc. IV. *relata in cap. Romana de appell. in 6* in admittendis appellationibus ſeruetur. quod ab interpretibus productum eſt etiam ad appellationes Romam emiſſas.

2. *Iudicu. à quo, & ad quem.* Ea conſtitutio eo vergit; † ne ſuperiores appellantibus nimium tribuant ſui cauſſa, neque inferiores nimis parum ex ea ipſa. *Appellatur,* inquit D. Bernard. ibidem, *de toto mundo ad te: id quidem in teſtimonium ſingularis primatus tui, attamen ſi ſapis, non primatu gaudebis ſed fructu &c. vtinam cum oppreſſus clamat, ſentiat oppreſſor, & non ſuperbiat impius, vnde incenditur* pauper, & infra *Appellantur boni a malis, vt non faciant bona, & ſuperſedent à voce tonitrui tui formidantes. Denique appellantur Epiſcopi, ne illicita audeant matrimonia ſoluere, vel prohibere: appellantur*

pela-

ne rapinas, ne furta, ne ſacrilegia, & quæ huiuſmodi ſunt punire vllatenus vel prohibere præſumant. & cap. 5 *amator iuſtitiæ inquirit iuſtitiam, & proſequitur eam, porro omnem iniuſtitiam perſequitur: nihil tibi, & illis, qui appellationes venationes putant.*

Idem Concil. Triden. *ſeſſ. 24. cap. 20.* prohibet † appellationes admitti niſi à definitiua ſententia, vel ab habente vim definitiuæ, vel ab interlocutoria grauamen irreparabile continente, D. Bern. vbi ſupra c. 4. *appellandum,* inquit, *à ſententia; ante ſententiam improbe omnino præſumitur appellatio.* 3. *Quæ non admittenda app.*

Extra hos tres caſus, neque appellationi deferendum, neque inhibendum Ordinario, neque ſi ſecus inhibeatur curandum *d. c. 20. c. 1. ſ. 13.* extat & bulla Gregorij XIII. deſuper edita, adeoque obtinet, vt nec ſine præiudicio curſus cauſſæ ad effectum deuolutiuum, mandari poſſit vt copia proceſſus transmittatur. *Cong. Conc.*

Decretum Conc. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 20.* videtur generaliter loqui in omni genere cauſarum: alia porro loca videntur, aut loqui in caſibus † aut correctionis *c. 1. ſ. 13. c. 10 ſeſſ 24.* aut alijs ſingularibus cauſſis, *cap. 1. 18. ſ. 23. ca. 18. ſ. 24. c. 13. ſ. 25* quamuis aliquibus videri poſſet loqui tantum in cauſſis primæ inſtantiæ, ſi ſtricte verba examinentur; & cum correctorium ſit iuris antiqui, in proprijſſimis terminis eſſe continendum, quaſi hoc conceſſum ſit fauori Ordinariorum, ob quem infinita etiam alia innouata ſunt in dicto Conc. *vt habet Nauar. de offi. ord. Conſ. 3. num. 4.* ſed certe ſatius etiam in ſecunda inſtantia locum habeat, cum eius ratio etiam in illa militet, quæ; etſi verba non omnino conuenirent, eam extenſionem facile debet impetrare. Sic Reg. Cancel. per Clemen. VIII. latæ nulla diſtinctione vtuntur, ſed generatim huiuſmodi appellationes vetant Reg. 36 Conſt. Greg. XIV. 1591 in c. Romanum; ſed ſi damnum forte non ſit perfecte reparabile per definitiuam, etſi ipſa quidem ſententia reparari poſſit, dabitur appellatio. *Gail. l. 1 obſ. 129.* Enimuero quando appellari poſſit, vel non iuxta d. c. 20. late tractat Gonz. *ad Reg. 8. Canc. in Annot. ad gl. 9. à n. 175 vſq. 202. Riccius in prax. Appell dec. 505.* 4. *Vel in quibus cauſis.*

Nulla porro appellatio † aut inhibitio attenditur circa decretum reſidentiæ aut ſententiam, *ſ. 23. c. 1.* circa viſitationem aut correctionem morum, *ſ. 13. c. 1. 23. ſ. 22 c. 2. ſ. 24. c. 10. Pius IV. apud P. Mat. 5. D. l. 2. t. 9. c. 6.* circa præcedentiam, *ſ. 25. cap. 13. de reg.* contributionem ſeminarij: *ſ. 23. c. 18* concurſum parochialem: *ſ. 24. c. 18. verſ. nec prædict. 6.* executionem decretorum Concilij Trid. *per bullam Pij IV. confirmatoriam Concilij. & ſanctionem Clementis VIII. 16. Octob. 1600.* circa concubinarios *eadem ſ. de ref. c. 14.* circa notoria ac manifeſta ex ipſa facti euidentia vel confeſſione, *c. cum ſpeciali § porro, de appell.* confeſſus enim & contumax non appellat, *C. quorum appellationes non recipiuntur.* 5.

De vero contumace lex *ibidem prima, l. 23. §. fin. D. h. t.* de confeſſo *c. 3. §. fin. autem h. t. in 6* quoniam vt dicitur *in l. vn. C. de Confeſſ.* confeſſus in iure pro iudicato eſt: in grauibus autem criminibus, quoniam deprehenſum eſt aliquos tædio vitæ ſcelera confiteri, quæ numquam commiſerint, oportet vt conſtet de corpore delicti, vt loquuntur, antequam condemnentur, & ideo lex 2. *C. quorum appell. non recip. & ibi DD.* requirere videntur vt cōfeſſus ſimul ſit & conuictus ne appellare poſſint. *vide Maran. in ſpec. p. 6. act. 2 n. 292.* ideoque quando ad depoſitionem degradationem, & traditionem brachio ſæculari faciendam agitur, procul dubio d. §. *fin autem* exaudiendus eſt ſecundum *d. l. 2.*

Hæc tamen Concilij decreta Lopez. *ad pract. Diaz verb. Concubinarij lit. B.* intelligit † quando Iudex ſuperior non iuſtificata appellatione, nec viſis actis proceſſus inhibere conten- 6. *Inhibitionem quid præcedat.*

contendit:ſed ſi poſt appellationem viderit delata acta, poterit inhibere, nec inferior ad executionem procedere poteſt, alioquin ſuperiorum authoritas grauiter læderetur, & inferioribus inſignis anſa daretur pro lubitu, non pro iure, iudicandi, & ſic nihilominus minus ex iure hoc nouo quam ex antiquo appellationi defertur. nam vt conſtat *ex c. Romana* § *ſi autem de appellat. in 6.* ad inhibendum in caſibus, quibus etiam appellare non licebat, ſufficiebat tamen ſuperiorem cœpiſſe cognoſcere, appellatio foret recipienda necne: at hic requiritur lectio Actorum, & expenſio meritorum cauſſæ.

Hæc inquam obtinent cum definitiue in recenſitis modo materijs pronunciatum eſt alias ſi ſententia nec definitiua ſit, nec vim definitiuæ habeat, aut grauamen irreparabile contineat; non poterit iudex procedere ad inhibendum, etiam viſis & examinatis actis.

Præterea non appellat condemnatus falſæ monetæ: *l. 1. C. de falſ. mon.* Maieſtatis: *l. conſtit. D. h. t.* hæreſis: *c. vt inquiſ. de hæret. in 6.* raptus virginis: *l. vn.* § *ſin. autem C. de rapt. virg.* debiti fiſcalis: *l. 4. l. fin. C. quorum appell. non recip.* officij male geſti condemnatur à ſuo Iudice: *l. nulli ibidem.* decimarum: *c. tua nobis x. de decim.* cauſſa poſſeſſoria iure ciuili, non ex praxi *l. 1. C. de monen. poſſeſ.* nominatus ad munera authoritate publica, ſed vtilitate priuata: *l. 1.* § *ſi quis D. quando appell. ſit* ſecus in publicis authoritate, & vtilitate: *l. 2. C. de decur.* non ad emendationem morum correctus: *c. ad noſtram. h. t. Concil. Trident. locis ſupra citatis.* niſi excedatur modus. *cap. 51. h. t.* non qui actum, à quo appellat, ſemel probauit: *l. ab eo C. quo modo & quando Iudex* non qui appellationi renuntiauit: *l. fin. C. de temp. appellat.* aut vbi commiſſa eſt à Papa cauſa cum clauſula *remota appellatione: c. 4. x de appellat. c. 36. 47. & d. l. t.* ſed & ea clauſula an tantum de appellatione friuola intelligatur quæſitum eſt, & reſponſum *in c. 53. h. t.* quod non fruſtratoria ſed quælibet, quæ à iure non indulgetur expreſſe. *ſed ſi,* inquit, *appellans fuerit grauatus iniuſte grauamen huiuſmodi per ſuperiorem poterit emendari.* nec auditur denique qui ab executione decretorum Concilij appellat. *Bulla Pij IV. confirmatoria Concilij Trident.* vtique ſi modus terminique Concilij ſeruentur. vt liqueat caſum eſſe Concilij; & eius pœna dumtaxat, & executio fugiatur, ſicut Prætor olim cum interdicti formula ad pedaneum Iudicem litigantes mittebat, qui examinaret an cauſa formulæ congrueret. *vt ex Theophilo docet VVeſenbec. in Paratit. de Interdict. n. 7.* & ſuper eo ſponſiones fiebant depoſitis pecunijs, *vt ex Clarone ab executione,* inquit ſanctio pragmatica Clementis VIII. anno 1600. art. 8. *decretorum S. Concilij Trident. appellationes non recipiantur.* quemadmodum *in c. 32. x. de appellat.* non appellat Abbas publica infamia publice reſperſus, aut conuictus, cedere commonitus in communi Capitulo, quod huiuſmodi legis ferendæ habeat authoritatem. mandat enim d. bulla confirmatoria generatim omnibus prælatis decreta Concilij obſeruare, & facere obſeruari, contradictores & contumaces appellatione poſtpoſita compeſcendo: vtique aduerſus decreta contumaces. quomodo illa idem Trident. *ſ. 25. de recipiendis & obſeruandis decretis Concil.* ab omnibus deuote recipi, & fideliter obſeruari iubet, & poſtea idem Pius IV. alteri bullæ qua dedit formulam profeſſionis fidei hæc verba intexuit: *cætera item omnia à ſacris canonibus, & Oecumenicis Concilijs, & præcipue à ſacroſancta Tridentina Synodo tradita definita & declarata indubitanter recipio atque profiteor.* non vero quod omnia prælatis liceat exequi, quæ contendunt ſe facere in vim Concil. Trident. conſonet illud, diſſonetque. ſed demum dum conſtat caſum legis eſſe & condemnatus nititur aduerſus legis volũtatem. in illis autem, in quibus

C[illegible]c.

Concil. Trid. decretis ſuis ſpecialiter adiecit remotionem appellationis vt in cauſſis viſitationis & correctionis morum quæ decreta ſunt, planam habent executionem ſi ſuo effectu deuolutiuo. *iuxta articulum 9. d. ſanctionis niſi*, inquit, *de grauamine per diffinitiuam irreparabili agatur, vel cum viſitator citata parte & adhibita cauſa cognitione iudicialiter procedit. tunc enim appellationi locus erit, etiam quoad effectum ſuſpenſiuum*. quia cõtingere poteſt, vt quis grauetur iniuſte, quamuis nomen ſit fauorabile correctionis, & viſitationis. & propterea ſuperior id poterit debebitque emendare, etiam vbi Concilium Trid. appellatione remota procedi iubet *d. c. 53. h. t.* extra cauſas priuilegiatas, vt lite & appellatione pendente nihil ſit nouandum; vt iudex ad quem omnia reuocet attentata. Sed hodie ſub diſtinctione Concil. Trid. *ſ. 24. c. 20.* vt ſub attentata cadat reſignatio per carcerem extorta, vt exemptio notoria attentatum faciat, citatos non arctet, niſi in caſibus exceptis, in literis expreſſis, latius diximus *in Conſult. canon. h. t. conſult. 3.*

Ab exceſſu taxæ † expenſarum ſemel tantum appellari poteſt, & à fructuum liquidatione. *Pius IV. apud P. Mat. S. D. l. 2. t. 19. c. 4. 5.* 7. *A taxa expenſarum & fructuũ liquidatione, ſemel tantum, & à*

Seruat quoque ſtylus † Curiæ Romanæ, *de quo teſtatur poſt Veſtrium Piaſ. d. c. 4. num.* 102. vt non deferatur appellationi in rebus parui momenti, v. g. ſumma non excedente 10. ducatos quod & ſtatuta Prouinciæ Mech. habent ad taxam 50. florenorum. *contra c.* 11. *x.* de appell.

Grauamen indebitæ † incarcerationis eiuſmodi eſt vt ab eo appellari poſſit, & ordinarius deferre & proceſſum transferre ad iudicem appellationis teneatur; interim tamen manente in carceribus reo, donec Iudex appellationis cauſſa cognita aliud iuſſerit. *S. Cong. apud Riccium in prax. Appellat. dec. 505* & dummodo non impediatur executio correctionis. *S. Cong. apud Quar. verb. Arch. aucl. n. 20. Piaſ. pr. p. 2. c. 4. num. 100.* Quod ſi autem reus à decreto incarcerationis appellet, ante illius executionem æque vlterius procedi non poteſt, ſed poſt appellationem, neq; pro eo, neque contra eum quidquam innouari debet. 8. *Summa infra 10. ducat. nullatenus appellatio.* 9. *Ab incarceratione appellatio.*

An autem pronunciatio ſuper competentia Iudicis definitiua ſit, controuertitur: affirmat Mynſ. *cent. 3. obſer. 35. aliq;*. negat Gamma *deciſ. 119. nu. 2* ſed prior placet opinio illi enim controuerſiæ terminum imponit. Idemq; dicendum de decreto torturæ, ſententia excommunicationis per interlocutoriam latæ, de compromiſſo faciendo, & ſimilibus *citati à Barboſa in Rem. ſſ. ad d. c. 20.*

Enimuero S. Cong. cauſis † Epiſcoporum præpoſita facta relatione Clem. VIII. ac de illius iuſſu ad tollendas controuerſias iuriſdictionales, diuerſos articulos ſanxit, 16. Octob. 1600 *quos refert Riccius in prax. App. dec. 504 Quar. in ſum. verb. Arch. aucl. nu. 20 & Piaſ. in prax. [illegible] quæ ex Conc. Trid. controuerti poſſent decidunt.*

Summæ functionis vt Archiepiſcopi ſimileſue ſuperiores ſuffraganeos eorumue ſubditos non iudicent, niſi in caſibus à iure expreſſis: vt cauſas non auocent, niſi per viã legitimæ appellationis ad eos deuolutas: nec appellantes quoad alias eximãt: appellationes nõ recipiant, niſi per publica documenta realiter exhibita conſtiterit appellationẽ à ſententia diffinitiua, vel habente vim definitiuæ, vel à grauamine quod per definitiuã reparari non poſſit, in caſibus à iure non prohibitis, per legitimã perſonã, & intra debita tẽpora fuiſſe interpoſitam, ac proſecutam. ne cauſa pendente ante huiuſmodi ſententiam cognoſcant de aliquo grauamine, quãuis ſine præiudicio curſus cauſarum id facere velint. nec [illegible]

effectus

effectum inhibeant, aut mandent ſibi copiam actorum tranſmitti, quamuis expenſis appellantis nec alias inhibitiones concedantur, niſi cum inſcriptione totius ſententiæ, aut decreti irreparabilis, ſub pœna nullitatis; atque vt parere impune non oporteat appellante ſibi copiã recuſari cauſante, nõ ideo recipiatur appellatio ſed exemplum actorum ſoluta condigna mercede tradi iniungatur. Iudex à quo in cauſa appellabili interim nihil attẽtet ſi autem publica probatione conſtiterit negari acta, adijci poſſit clauſula *ne quid interim noui attentetur*: appellationes ab executione decretorum Concilij Tridentini, aut viſitationis Apoſtolicæ à Metropolitanis non recipiantur. nec ſi Epiſcopi procedunt virtute Concilij Tridentini, tamquam delegati, in cauſis ſub ordinaria iuriſdictione non comprehenſis, ſalua Nuntiorum authoritate, ab ordinaria autem viſitatione, aut correctione morum ad effectum deuolutiuum tantum admittantur: niſi grauamen ſit irreparabile, aut citata parte cum cauſæ cognitione iudicialiter procedatur, tunc enim etiam ad effectum ſuſpenſiuum appellationi locus eſt in grauamine irreparabili, vt indebitæ incarcerationis, torturæ, aut excommunicationis, etiam comminatæ, non niſi viſis actis, ex quibus grauamen euidenter conſtet, recipiatur appellatio; inhibitio, aut prouiſio detur in cauſa incarcerationis tam reus manet in carcere, vt diximus, quam Iudex à quo nihil innouat; acta originalia tranſmitti non petantur, niſi probabile ſit falſitatis cauſa iudicialiter obiecta, qua finita remittantur, cenſura non relaxetur, aut nulla declaretur, niſi partibus auditis & cognita cauſa, quæ ſi iuſta; ad Iudicem à quo remittatur abſoluendus, poſt humiliationem, & emendationem, ſi clare iniuſta à ſuperiore abſoluatur ſi dubia, honeſtius eſt remitti, poteſt tamen à ſuperiore abſolui abſolutio ad cautelam in dubio facti, vel probabili iuris, ſuper nullitate excommunicationis, hominis, aut iuris, non niſi parte citata, & viſis actis detur: tuncque ad breue tempus, cum reincidentia, & cautione de ſtando iuri, & parendo mandatis Eccleſiæ tantum: & excommunicatus ob manifeſtam offenſam, ſatisfactionem præſtare, &, ſi ob contumaciam manifeſtam, expenſas etiam ſatisfacere, & cauere de iudicio ſiſti coram excommunicatore debeat. priuſquam ad cautelam abſoluatur, nec denique recipiatur appellatio à ſententia contra verum contumacem lata, nec inhibitio, aut vlla prouiſio detur, quamdiu in huiuſmodi contumacia perſtiterit, & recepta paſſim hic eſt ea ſanctio, quamuis diſtinctio actorum in vim Concilij Tridentini ab ordinarijs tamquam delegatis, comprehenſorum in iuriſdictione ordinaria, vel non comprehenſorum vix ſoleat proponi: ſed Metropolitanus etiam adiri, Papa, vel Nuntius, pro arbitrio appellantis. cui fauet plurium ſcriptorum opinio. apud quos etiam caſus grauaminis irreparabilis, aut non perfecte reparabilis recenſentur, & interlocutoriæ definitiuæ vim habentes. *Citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trid. ſ. 24. c. 20.* vtpote ſuper minori ætate, articulorum admiſſione, vel reiectione, teſtium item & probationum, abſolutione ab inſtantia, expenſis, iuramento ſuppletorij vel in litem delatione, breuitate nimia termini probatorij, tormentis, carcere, cenſuris, officij excluſione, legitimatione perſonarum, denegatione actorum, &c.

11. Quando à definitiua appellatur † non opus eſt cauſæ expreſſione, niſi in materia viſitationis aut correctionis: *Trid. ſ. 13. c. 1. § in cauſis Nauar. Con. 1. de Appell.*

12. Porro d. c. 20. § *præterea* † decernitur vt ſi quis in caſibus à iure permiſſis appellauerit, aut de aliquo grauamine conqueſtus fuerit, ſeu alias ob lapſum biennij, de quo ſupra, ad alium iudicem recurrerit, teneatur acta omnia coram Epiſcopo geſta, ad iudicem appella-

Appellans quia lapſus.

pellationis expenſis ſuis transferre, eodem Epiſcopo prius admonito, vt ſi quid ei pro cauſſæ inſtructione videbitur, poſſit iudici appellationis ſignificare. Quod ſi appellatus compareat, cogatur tunc is quoque actorum, quæ translata ſunt expenſas pro portione ſua ſi illis vti voluerit, ſubire, niſi aliter ex loci conſuetudine ſeruetur, vt ſcil. ad appellantem integrum hoc onus pertineat. Qui locus etiam procedit vbi iure appellare licet, & quamuis appellans nouum iudicium inſtituere velit, & etiamſi à delegato appelletur: nō tamen ſi cauſæ ſint diuerſæ. ea enim transferentur acta, quæ in cauſſa de qua in ſecunda inſtantia agitur, habita ſunt. *Riccius in prax app. dec* 510 Qui §. *præterea* loquitur in cauſſa appellationis: vnde ſi altera partium non exhibet iudici aliqua acta de mandato ipſius coram ſubdelegato facta, iſte caſus tanquam omiſſus remanet in iuris communis diſpoſitione. *Farin. in deciſ. Crim. dec.* 54. Atque inſuper hæc iuris noui introductiua diſpoſitio locum non habet in prophanis non Eccleſiaſticis, etiamſi coram iudice Eccleſiaſtico pendeant *Farin. Crim. deciſ.* 200. *num.* 4. *ex Cong. Conc & Rot.* tamen ſi in vim huius decreti ab aliquo Ordinario cauſa fuerit auocata, & is non delatis integre actis pronunciauerit, erit locus huic nullitati. *Idem deciſ.* 268. *num.* 3. 4. vtpote cum & iure ciuili nulla ſit ſententia, quæ non viſis actis præſertim probatorijs fertur. *Idem ibidem num.* 3. Quanquam in aliquibus Curijs præſertim † Eccleſiaſticis ac imprimis Romana, benignius ac æquius forte eſſet, non attendi nullitatem ſine iniquitate: vt ſine hac illam allegari non poſſe in Camera Spirenſi tradit Gail. *Obſ. l.* 1. *ob.* 42. vel ob hoc, quod forum Eccleſiæ, formularum amans eſſe non debeat, ſed ſolius æquitatis *ca. finem litib. extra de Dol. & Cont.* ne iudicia Eccleſiaſtica carmina magica videantur, vt qui ſyllaba lapſus ſit, voto excidat. quare pulchre Gallio *Actorum ca.* 18. inquit. *ſiquidem eſſet iniquum aliquid aut facinus, recte vos ſuſtinerem; ſi vero quæſtiones ſunt de verbo & nominibus, Iudex ego horum eſſe nolo.* Ob hanc æquitatem teſtamentorum ſolemnitates à iure ciuili, etſi non ſine cauſſa requiſitæ, relaxantur *in c. cum eſſes, cap. relatum de Teſtam.* vt mirum ſit quomodo Goncalez. *in annot. ad gloſſ.* 9. *poſt* §. *ad Reg.* 8. *Canc. num.* 3. ſcribat Rotam Romanam non multum curare de ſententijs de partibus, nec velle eas exequi, quamuis conſtat de re iudicata, nec apud Rotam probationem facere non viſis proceſſib. in quibus fundatæ ſunt. Sed vereor ne ex his cauſis iudicia Romana minoris fiant ab his, qui ſua contemptui haberi vident. Sed Clem. VIII. nunc non attendi nullitates voluit niſi ex trib. cauſis, *vt diximus tit. de Iudic.*

13. *Nullitas non attendenda.*

Porro in cauſis † criminalibus Pius V. ſanxit vt intra 6. menſes à die appellationis, ne impunitas ex mora ſequatur, Iudex primæ inſtantiæ poſſit ſummam pecuniariæ pœnæ exequi, non obſtante appellatione, niſi expeditionem condemnatus in ſecunda inſtantia reproducat. *P. Matth.* 7. *dec. l.* 2. *t.* 9. *c.* 3. 14.

Et ex conſtitutione Pij V. in confeſſis ne appellatio moretur executionem inſeri ſolet in criminalibus clauſula *parito iudicato.*

Generalius Bugn. *l. abr l.* 3 *ſynt.* 35. aſſerit cap. cum Romani *x. de appellationibus* abolitum eſſe, quatenus appellantibus annum concedit ad proſequendam appellationem.

15. *Iudex à quo non tenetur defendere ſententiam.*

Iudex † à quo appellatum eſt non tenetur niſi velit ſententiam à ſe latam defendere, vt tenetur in Flandria, in ſæcularibus iudicijs, ſed poteſt ſoletque committere parteni parti. ſed recurrens ad ſuperiorem, *vt inquit Conc. Trid. ſ.* 24. *c.* 20. §. *præterea.* tenetur eum prius admonere, vt ſi quid ei pro cauſæ inſtructione videbitur, poſſit iudici appellationis ſigni-

ſignificare.non tamen Iudex impune poteſt per malitiam aliquem grauare per gratiam, aut ſordes, *cap.1.de ſent.in 6.* vel per latam culpam ſeu nimiam imprudentiam *l. vlt. de Var. & extraor. cog.* quin litem faciat ſuam, & quantum ſuperioris religioni videbitur teneatur. *iuxta §. 1. Inſt. de obl.quæ ex quaſi del.d.c.1.* Hæc enim pœna etiam hodie viget quamuis Bugn. *leg. abr. li.2.ſect.147.* exiſtimet ſuſpenſionem annalem *d.c.1.* non ſeruari. Sed exiſtimo per ea verba ceſſare opinionem quæ aliquibus placuit, vt iudices teneantur de culpa leuiſſima, & magis iuxta Baldi opinionem tantum teneri de lata. *qua de re videri poteſt Delrio ad l. Contract. cap.18. verſ. magiſtrat. D. de Reg. Iur.*

Iudices, qui tenentur iudicatum ſuum defendere, vel alias reipſa non inuiti defendunt, (cum in ſecunda inſtantia, tranſeant in partes:) in alia cauſſa recuſari, forum illorum imperiumque detrectari poteſt, in iiſque ceſſat diſpoſitio cap. propoſuit. *de appel.* vt qui in vna cauſſa condemnatus appellauit, in alia non minus reſpondere teneatur. quod nimis generatim antiquatum eſſe cenſuit Bugn. *leg. abr. l.6. collect. 31.*

Quamquam omiſſo medio appelletur ad Papam: *c. 7. 31. 34. 52. x. h. t.* & legatum: *c. 1. x. de off. legat & ibi Panorm.* non tamen ad inferiores niſi gradatim niſi ſecus habeat conſuetudo. *c.3. §. ab Archidiac. h. t. in 6.* illa enim iuriſdictionem tribuit. *c. cum contingat x. de for. compet.*

16. *Appellat. à Summo Pontific.* Prouocationes à Summo Pontifice † ad futurum Concilium tanquam erroneæ & ſchiſmaticæ à Pio II. & Iul. II. damnatæ ſunt. Conſt. refert P. Matth. *Sep. Dec. l. 2. t. 9. cap. 1. 2.* Reges etiam reum læſæ Maieſtatis cum habent qui ab eorum ſententiis ad Papam appellat. *Papon. Ar. lib. 22. t. 1. num. 2.* Vtique cum appellatio ſit ab inferiori ad ſuperiorem prouocatio. Papa autem in temporalibus non ſit ſuperior via regia, ſed demum per indirectum: cum deuiat gladius temporalis, in viam reducitur à ſpirituali *c. vnam ſanctam.* De maior. & obed. in extrau. commun. *c. nouit. x. de iudic.* ſed ille eſt tranſgreſſus ad aliud genus iudicij Euangelici; appellatio autem per gradus ſubalternatos aſcendit ad ſupremitatem dumtaxat vnius ſcalæ. Conradus Imp. Traiectenſes ob taliter interiectam appellationem pro maieſtatis reis tractauit. Quamuis iuramentum, quod Imperator Papæ præſtat *in clem. 1. de Iureiur.* deciſum ſit eſſe fidelitatis. Vt & Alexand. III. *in c. ſi duobus 7. in fi. x. h. t.* fatetur talem appellationem ſecundum iuris rigorem non tenere. tamen addidit de conſuetudine Eccleſiæ tenere. Solius ergo Dei iudicio reſeruatur quod Papa, reges, ſupremiue Principes decreuerint. Sic ex *Fulgoſio l. 1. de mirac.* aliiſque refert Choppin. *monaſt. l. 2. t. vlt. num.* 10. prouocationes ad tribunal Chriſti interpoſitas, nec ſine effectu. Clapmarius *de arcanis rerum publicarum l. 1. c. 19.* tradit quod *Iulius III.* Pontifex. cum per Legatos apud Henricum III. Regem Galliarum teſtatus eſſet, Deum fore vltorem, ad eumque ſe prouocare dixiſſet: Rex annuit; ſeque pro tribunali Dei affuturum ſpopondit. cæterum certo ſe ſcire, Pontificem vadimonium deſerturum. & Henricus quidem à monacho ad ſuperos miſſus eſt, an autem cauſam ad votum perorauerit, hactenus Mercurius nuſius enarrauit: valde procliue eſt, vt credatur Chriſtus de Pontifice dixiſſe, *qui vos ſpernit, me ſpernit* & de proximo ei Cardinale Guiſio, vti de Abel ad Cain, *ſanguis eius clamat ad me de terra;* & ad hæc Henricum obmutuiſſe. fuerit vero miſericors Iudex, an iuſtus; euulgabit ſumma dies.

17. *De Relationibus.* Pars huius tituli etiam eſt † *de relationibus:* quæ olim fiebant Principibus, & fere nunc quidem obſoleuerunt, ſed & intermediis ſæculis aliarum cepit eſſe frequens vſus dum

iudices

iudices minores, conſulebant maiores, & litium acta tranſmittebant, petentes quid in ijs pronunciandum eſſet, quod vocabant, *Leeringhe haelen ofs hooſt-Vonniſſe.* & nihilominus ſi à ſententia appellabatur, ipſi conſulti cognoſcebant de appellatione. Qui vſus prima facie damnatur; ſed tamen dicitur Philippus Audax, Comes Flandriæ an. 1385. eum Flandris dediſſe. & dicuntur Gandenſes habere priuilegium Guidonis Comitis, quo ita vtantur, vt ſententias in ſua camera latas iterum iudicent, & ſæpe reforment in tribunali. Dicuntur ſimiliter Winobergenſes & Furnenſes priuilegium Guidonis habere, vt ſequi non teneantur reſponſionem ſuperiorum iudicum conſultorum. Sed & hæ conſultationes fere paſſim deſueuerunt.

Superuenit ad formam primarum Relationum recurſus ad S. Cong. Conc. Trid. interpretum. *de quo in noſtra præfatione latius egimus.*

Per ſupplicationem etiam retractari petitur ſententia eorum à quibus appellare non licet. *l. vn. Cod. de ſen. Præfec. prætor.* Succeſſit non abſimile Reuiſionis beneficium. de cuius interponendæ modo, tempore, effectu, Iudicibus. V. Gail. *Pract. obſer. l 1. obſer.* 153. 154. 155. Quod in Ordin. Concil. Brab. *tit. pen.* vocatur propoſitio erroris. & *ibid.* eius præſcripta enarrantur.

Spectant ad h. t. ex Conc. Trid. *cap. t. §. in cauſis. ſ. 13. cap. 7. ſeſſ. 22. cap. 10. §. nec in his. ſ. 24. cap. 14. ſeſſ. 25. cap. 20. ſ. 24.*

* * *

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE Clericorum.

OPTANDVM fuiſſet reperiri in Clero (quod forte in primitiua Eccleſia fuit.) quod Tacit. ſcribit de Mor. Germ. *apud Germ. plus boni mores*, inquit, *valent, quam alibi bonæ leges, & nemo illic vitia ridet, nec corrumpere, & corrumpi ſæculum vocatur.* ſed quia non eadem vota ſunt & facta; ex malis morib. bonas leges naſci oportuit, quæ Cleri vitam moreſque quaſi indices ducerent.

Igitur vbique & in rebus omnibus Clerici abſtinere debent ab omni † re libidinoſa, & illius ſpecie, vt reuera nec malum committant, nec illius ſimilitudinem; & quam maxime à locis & rebus ſacris illam reijcere debent.

1. *Clero libido interdicta.*

Magna etiam eſt phreneſis in † aleæ luſu: Tacit. lib de Mor. German. *aleam*, inquit, *(quod mirere) ſobrij inter ſeria exercent; tanta lucrandi perdendiue temeritate, vt cum omnia defecerunt, extremo ac nouiſſimo iactu de libertate & de corpore contendant, victus voluntariam ſeruitutem adit, quamuis iunior, quamuis robuſtior, alligari ſe ac vinciri patitur; ea eſt in re praua peruicatia, fidem ipſi vocant.* (vtinam tanta conſtantia fidem Deo immutatam ſeruaſſent, non tot nunc hæreſeon & bellorum procellis agitarentur.) Qua ex cauſſa, & ne Eccleſiæ ſubſtantiam luſibus prodigant, dum temperare vel abſtinere, nec victi nec victores poſſunt, quodque cler[i] ſtatum dedeceat, inhibentur Eccleſiaſtici aleam tractare.

2. *Alea.*

Diſtat tamen calculorum vſus longe à vetita legibus alea, quia in hac exercenda ſola fortuna, in illis autem maxime induſtria verſatur: illa damnatur; non hæ[c] quæ luſum ſcaccorum, *quem Hieron. Vida celebrauit*, ideo laudabilem facit.

Clerici etiam arma † ferre vetantur, ſcil. offenſiua, non autem defenſiua, peregrinantes. de quibus in Concord. Brab. hæc ſunt verba. *non poterunt enſes longos dictim ad latus ferre, aut armatæ militiæ, tanquam pedites aut equites nomen dare vel confraternitatib. aut collegijs baliſtariorum ſagittariorum, pullulariorum, aut haſtiludiorum [ſe] inſcribi, aut annumerari permittere.* Pius IV. & Pius V. ſub grauibus pœnis prohibuerunt Archibuſettos breuioris menſuræ duorum palmorum, pugiones, cultellos, & alia id genus breuioris menſuræ quam trium palmorum.

3. *Arma offenſiua.*

Integer vitæ, ſceleriſque purus,
Non eget Mauri iaculis, nec arcu.

Ecli

Etſi *habitus non facit monachum, vt ait Trid.ſeſſ.14.cap.6.* oportet tamen Clericos veſtes deferre ſuo ordini † congruentes, ac etiam ſexui vt non liceat fœminæ habitu virili vti etiam ob continentiam, *S.a. ex Cong. Conc. verb. fœmina.* vt inter primas cauſſas fuerit damnatæ ab Anglis Ioannæ Puellæ, quæ obſidionem Aurelianenſem ſoluit, & Car. VII. ad ſacra Regia Remos duxit, quod virilem habitum, quem vti bello commodum ſumpſerat, mutare nollet. *Paſquier Recherches l.5.cap* 8. porro Clerici abſtinere debent à veſte vt & ſupellectile luxum præ ſe ferente, quod vbique Canones cantant. Tacit. lib.2. Ann. *decretum*, inquit, *ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent, ne veſtis ſerica viros fœdaret.* pluresque apud Roman. leges ſumptuariæ fuerunt S Bern. de *conſid.l.3.c.11. forma*, inquit, *veſtium, deformitatis mentium, & morum indicium eſt; quid ſibi vult quod Clerici aliud eſſe, aliud videri volunt? nempe habitu milites, quæſtu Clericos, actu neutrum exhibent: nam neque pugnant vt milites, neque vt Clerici euangelizant.* 4. *Indecens habitus.*

Proprius habitus † Clericorum nullibi determinatur, *teſte gloſſ. fin in Clemen. 1. de elect. Menoch. de Arbit. l. 2. cen. 4. cap.392.* niſi quod nimia breuitas & longitudo reprobatur, *c.vt Clerici h.t.* & veſtis debet eſſe talaris. *cap.pen.23.diſt.* Conſtit. Sixti V. *quam refert Quar.verb. habitus Clericalis, & eiuſdem moderationem*, quæ tamen recepta non eſt quoad pœnam priuationis ipſo facto incurrendam. Color item viridis & rubeus interdictus eſt Clero: ab Innocentio tamen IV. circa annum 1240. Cardinalibus purpuræ vſus conceſſus fuit. *Platina in illius vita.* Color alioquin prohibitus, & ſolis imperatoribus reſeruatus, ſub pœna 20. librarum auri, & læſæ maieſtatis. *l. lotas C. de murelegulis lib.11. l. vellera C. de veſtib. holoberis, & auratis, & de intinctione ſacri muricis. eod. lib.* communicat ergo ea conceſſio aliqua parte inſignia maieſtatis Cardinalibus. mira ergo non eſt ratio damnationis epulonis, qui ob diuitias arrogabat ſibi regiam veſtem. itaque concionatores qui occaſione huius hiſtoriæ ſtomachantur contra hominum veſtitus; non facile quemlibet exceſſum letifere damnare debent, vt Epulonis. In Concord. Brab. & plures formæ prohibentur, §. *Clerici.* verum non eſt operæ pretium ea hic transſcribere cum etiam vſus eas abrogarit. 5.

In Conc. † Mech. 1607. *t* 18. *c.* 4. decretum eſt vt Clerus & togam & pileum quadratum deferat. ſed eius rei obſeruantiam remiſit Ioann. Miræus Epiſcopus Clero ciuitatis Antuerp. in acceptatione iſtius Conc. ob ſingulares iſtius loci reſpectus. dum autem peregrinatur, vel eſt in villa Clericus, modo habitu vltra genua propendente vtatur, excuſatur. *d. Concil. Mech. & Cong. Conc. apud Piaſ. pr. p. 2. cap. 3. num.* 14. 6.

Excuſat etiam paupertas †, metus, aut periculum itineris, infirmitas, cui noceat tonſura. Neque per vnicam habitus omiſſionem priuatur Clericus priuilegio Clericali, ſed neceſſaria eſt tanta perſeuerantia, vt publice pene exiſtimetur Laicus *Proſper. in addit. ad Quar. lit. c.* vbi & refert Sac. Cong. declaraſſe, aſſcriptum oratorio confraternitatis laicæ cenſeri aſſcriptum Eccleſiæ, *iuxta c.6 ſeſſ.14. Trid.* etiam ſi ſeruitium eius aliquantum fuerit interpolatum, quia ciuili modo verba intelligenda ſunt, *l. ſi cui, D. de ſeruit.* belli tempus etſi poſſit excuſare à delatione habitus, dum periculum ingruit, nullatenus tamen quin in templo ſacra veſtis aſſumatur. vnde Choppin *de ſac. polit. l. 3. tit. 2. n. 4. 5. 6.* refert infirmatum ſtatutum Capituli Lingonenſis, quo id permiſſum fuerat. 7.

Denique vt habitus clerici decens, à laico diſtinctus, publicus, non domeſticus, non momentaneus, non iuſta ex cauſa mutatus, nec ex iniuſta ſtatim priuilegio fori priuet, nec vnus actus pœnis grauibus ſubiectus, ſed arbitrarijs, veſtis talaris vna, aut plures requira-

 tur,

tur, interdictus ſit ille omnis habitus, quem vetuerit Epiſcopus, vt nulla appellatione, quæ de vita, moribus, habitu, decernuntur decreta ſunt, ſuſpendantur; latius diximus *in Conſult. canon. h. t. conſult.* 1.

8. *Potatio.* Clerici in conuiuijs † debent ſe oſtendere honeſtos, & ſobrios in cibo, potu, & verbis, &, vt vltra tertiam vicem non biberent, decretum fuit *in cap quando 44. diſt.* Id tamen intelligendum eſt, niſi ſitis naturalis amplius exigat, vnde Innoc. III. commode vtitur his verbis in c. à crapula h. t. *Clerici à crapula & ebrietate diligenter abſtineant, vinum ſibi temperent, & ſe vino.* Atque ebrius quidem, à bria dicitur, quod genus menſuræ eſſe dicunt, quaſi ſine menſura bibens, ſine menſura agat.

Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Tunc ſurgunt rixæ, tunc pauper cornua ſumit, &c.

Clerici ebrij pœnam ſuſpenſionis eſſe voluit ab officio & beneficio, Innocentius III. *d. cap. à crapula*, ſed ebrietas eſt difficilis probationis, & in ea plurimum laborat ratio intellectus *vt habet Gutier. Can qq. l. 2 cap. 4 num* 113 adeoque non creditur teſti deponenti de ebrietate, niſi aſſignet concludentem rationem. ideo ex Conſtit. Prouinc. Mech. 1607 punitur hic pro arbitrio Iudicis & modo ſcandali: vt graue ſcandalum eſt totas noctes potando tranſigere, vt pernoctauit Acerra apud Martialem;

Heſterno fœtere mero, qui credit Acerram,
Fallitur: in lucem ſemper Acerra bibit.

9. *Ad æquales hauſtus.* Eodem *c. à crapula* interdicitur † potatio ad æquales hauſtus, videlicet quæ fit ad ſe mutuo ingurgitandum, non quæ cauſſa honoris, ac votiuæ ſalutis Principum virorum, aut amicorum: modo tamen cautio adſit, ne quis inebrietur: & in Conc. Laodicen. Carthag. 3 interdicitur Clericis ingreſſus tabernarum, niſi peregrinentur, quod & Synodus Prou. Mech. h. t. 1607. mandauit.

Ariſtoteles in politicis demonſtrat vitium ebrietatis vnicum eſſe, atque in criminibus non tam facinus quam voluntatem eſſe plectendam, eamque minus prauam eſſe in ebrio quam in ſobrio: reijciendamque ideo Pictaci ſententiam qui duplici pœna ebrium quaſi delicto delictum cumulaſſet, mulctandum cenſuit. Atque Ariſtotelis quidem ſententiam ſequutus eſt D. Auguſtinus dum Loth vnicum crimen commiſiſſe cenſet, dum ebrius nefarie concubuit nihilominus tamen Carolus V. Imperator hic vetuit venales codicillos commiſſi homicidij dari obtentu ebrietatis, vel Pictaci ſecutus ſententiam: vel (quod magis eſt) vt delictum, quia hic tum frequens, acerbitate pœnæ coërceretur.

10 *Auaritia.* Procul eſſe etiam clericos ab auaritiæ † ſtudio conuenit, neque verſari in opinione Marcelli, de quo Tacit. *l* 14. *Ann.* refert *quod Aſinio Pollione proauo clarus, neque morum ſpernendus habebatur, niſi quod paupertatem præcipuum malorum credebat.* Quippe non ſatis didicerat, quod ſiue quis ampla poſſidet latifundia, ſiue ruſtica mappalia, atque humilem habitet caſam, μόνος ὁ σοφὸς πλούσιος.

11. *Venatio.* Venationes etiam præſertim clamoroſæ clero interdicuntur, quamuis Bugnion *leg. abr. l. 2. ſect.* 59. dicat titulum de clerico venatore hodie non obtinere, vſuque abrogatũ eſſe, ſed argumentatur ex facto abuſiuo, quod iuri non derogat. apud pios clericos ius nihil immutatum eſt: qui meminerint illud Hieron. quod venatorem nunquam legimus ſanctum. *c. quorundam diſt.* 34. Nemroht non ſanctus ſed robuſtus venator dicitur

vide

Vide quæ diximus 1. de cleric. venat. eodem abuſu dicit Bugn. *l. 3. ſeſſ. 37.* titulo, de ſimonia locum in Gallia non eſſe, & *l. 2. ſect. 77.* nec aliæ prohibitioni, mali mores peius ſcriptum, quo defendantur, vel excuſentur. & recens eſt prohibitio Concilij *Trid. ſ. 24. cap. 12. §. reſtitu.* Vt ab illicitis venationibus & *aucupijs clerici* abſtineant.

Præclara vlterius eſt monitio † Conc. Trid. *ſeſſ. 2. in decreto, de modo viuendi. §. Epiſ.* ad Epiſcopos omneſque Eccleſiaſticos, *& in proœm. decret. de reform. ſeſſ. 14. ſeſſ. 25. de Refor. ca. 1. ſ. 24. capit. 12. § reſtitut. ſ. 22. cap. 1. ſ. 14 cap. 6 ſ. 25 c. 1. §. quicumque Leon. 10. in Concil. Lat. Pij 4. Conſt. quas refert P Matth. ſept dec 2. l. 3. t. 1. cap. 1. 2. l. 1. c. 4.* Monitionem dixi: ſed & præceptum verius eſt. dum d. c. 1. *ſ. 25.* etiam vtitur verbo *iubet.* miror, inquit Ioan. Valer. *de different inter vtrumque. for. V. beneficiatus different. 5. quod ſtante præcepto Conciliari (de quo in præſenti) & in re tam graui, tanquam pauperibus præiudiciali, & ſtatui eccleſiaſtico contraria, qui verbo & exemplo docere debent harum pomparum, & vanitatum mundi contemptum, ſint viri aliqui docti, & religioſi, qui audeant dicere hanc Concilij doctrinam eſſe de honeſtate, & perfectione, non tamen de præcepto: cum Concilium aperte dicat; non ſolum iubet, vt epiſcopi modeſta &c.* Neque vilibus præmijs ad probam vitam inuitantur, quibus æterna promittuntur, dum ſæculi milites militiam grauem & infructuoſam ferunt, *&, vt inquit Tacit. l. 1. Ann. denis in diem aſſibus anima & corpus æſtimatur.* 12. *Monita.*

DE COHABITATIONE CLERICORVM *& mulierum.*

ADultero Conc. Ancyr. *c. 20.* † ſeptem annos pœnitentiæ imponit. Neo-Cæſar. *cap. 1.* presbyterum vxorem ducentem deponi, fornicantem vel adulterantem, extra Eccleſiam abijci, & inter laicos ad pœnitentiam redigi mandat. Concilium Elib. c 13. ſtatuit virginibus votifragis etiam reſipiſcentibus in fine tantum dandam eſſe communionem, virginibus ſine voto in corpus ſuum peccantibus (nota ſimplicem fornicationem iam olim in Eccleſia punitam fuiſſe) annus præſcribitur antequam reconcilientur, ſi modo violatoribus ſuis nupſerint: ſin alijs, quinquennij pœnitentia. Idem Concilium *cap. 72.* ſtatuit, ſi vidua peccauerit, poſt quinquennem pænitentiam communioni reſtituendam, ſi correo nupſerit; ſin alteri, nec in fine dandam communionem. Innocent. I. poſtquam de incontinentia ſacerdotum & Leuitarum decreuiſſet, *ca. 2.* diſputat de his qui in omni vita voluptatibus ſe dederunt, & in fine pœnitent: *De his, inquit, obſeruatio prior durior, poſterior, interueniente miſericordia, inclinatior eſt: nam cum illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros non reuocaret à lapſu, negata merito communio eſt, conceſſa pœnitentia ne totum penitus negaretur, & duriorem eſſe remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſtquam Dominus pacem Eccleſiæ ſuæ reddidit, iam depulſo terrore communionem dare abeuntibus placuit, & propter Domini miſericordiam quaſi viaticum profecturis, & ne Nouatiani hæretici negantis veniam aſperitatem & duritiam ſubſequi videamur.* 1. *Antiquorum Canonum prohibitiones.*

Ex his patet † & pœnas criminum carnis grauiores olim fuiſſe, vti & faciliores illorum præſumptiones Vnde & Conc Matiſc. *Can* 2. ſtatuit vt nulla mulier in cubiculo Epiſcopi abſque duobus presbyteris, aut certe Diaconis ingredi permittatur, & poſteriora 2. [illegible]

etiam

moribus & pro locorum differentia.

etiam ſecula vetuerunt cohabitationem clericorum, & mulierum. Vnde bene aduertere oportet ne antiqui rigoris Canones ſiue contra laicos ſiue contra clericos, ſine examine torqueamus ad præſentia tempora: vel præſumptiones olim validas, hodie æque efficaces putemus. vel quorumcumque locorum & temporum ſcriptorum doctrinam ad quælibet loca extendamus. quod enim in Italia alijſque calidis locis indicium facit oſculum, non vtique hic facit: Vnde quod ſtatuit Conſtantin. *l.16. C. de donat. ante nup.* vt ſi ſponſus ante nuptias acceperit à ſponſa oſculum, lucretur dimidiam ſponſalitiæ largitatis, quaſi delibata eius pudicitia, & imminuta eius integritate, non vtique vnquam ſeruatum vidi. Et negat ſeruari Bugnion *leg. abrog. l.4. Clem.33.* ſed omnia locorum ſtatuta ſonant, vt thorum aſcenderit coniugalem, nec ante bonorum communio inducitur *Buſius ad l.5. & 6. D. de Ritu nup.* Cum hiſtorias veteres & hodiernas legimus, miramur aliarum gentium famoſa adulteria, raptus, ſtupra, inceſtus. Audi quid cenſeat de noſtra Antuerpia R. P. Scriban. in illius deſcript. *v. Caſt.* & indole ab vna noſce omnes Belgas. *Annis quibus hic ſum viginti in vrbe hac magna, non indiligens morum obſeruator, nullam inaudiſſe me virginem honeſto loco natam, oblitam eo ſui, vt in cuiuſquam voluntatem ante matrimonium conceſſerit.* Quare nec valde conferet in his locis ad probandam alicuius incontinentiam, vti alibi vehementer argueret, vbi oſculum ſtatim inter mortalia reputatur: quod in his locis non æque dici poteſt, tum ob patriæ morem, & frequentiam; cœli, & ſublunarium frigus; vt hic non tantum ſpeculatiue ſed & practice (abſit modo ſcandalum, & ſecior cuiuſque particularis diſpoſitio) vera credi poſſit opinio, quam ſpeculatiue tantum, vt probabilem & veram tradit Leſſius. *de Iuſt. & iur. l.4. c.3. d.8.* quanquam in calce operis eam mutare voluiſſe videatur, ſed rationes quas ex facto adducit, alibi obtineant.

Ex iiſdem cauſis fluit, vt quamuis etiam de iure ludus vxoris impudicus cum alio plectatur: *g. oſſ. in c. 1. lib. feud. quib. mod. feuda amitt.* non tamen hodie oſculum in his locis ius diuortij tribuat ſed forte apud eas gentes vbi etiamnum obtinet illud: Oſcula qui ſumpſit, ſi non & cætera ſumpſit, &c.

3. *In Belgio clericorum & mulierum non ſuſpectarũ cohabitatio tolerata.*

Et huiuſmodi quidem prohibitio cohabitationis clericorum † & mulierum laudabilis eſt, ſed ob flegma huius climatis hic nunquam recepta: tametſi cum in Conc. Prouinc. Mechl. an. 1607 decretum eſſet vt quilibet Sacerdos ancillam è domo, ab Epiſcopo iuſſus, dimitteret; cum Romæ ea Synodus probanda ſiſteretur, id circumductum atque deletum eſt: non alia, reor, ex cauſſa, quam ne per hoc videretur derogari decreto, ne cum clericis mulieres habitent. Nihilominus ad mores noſtros ſtatuendo in Synodo Antuerpienſi id diſerte mandatum eſt. Quin & Conc. Trid. *ſ.25. c.14. de reformat.* id his verbis prohibet. *S. Synodus quibuſcumque clericis ne concubinas aut alias mulieres, de quib. poſſit eſſe ſuſpicio, in domo vel extra tenere, vel cum illis vllam conſuetudinem habere audeant.* vbi bene nota concubinas dici retentas in domo vel extra & quod etiam conſuetudo cum quibuſcumque

4. *ſuſpectarũ non ita.*

interdici poſſit, † de quibus ſuſpicio haberi poſſit. Sic & Leo X. *in Conſt. quam refert P. Mat. l.5. t.16. cap.1 § publici,* inter publicos concubinarios refert, qui mulierem de incontinentia ſuſpectam, & diffamatam tenent, & per ſuum ſuperiorem admoniti, ipſam cum affectu, & effectu non dimittunt. & *c.2. h.t.* clericum excommunicari, & mulierem canonice iudicatam iubet. ſic & loquitur *l.41. D. de milit. teſt.* vt mulier in quam turpis ſuſpicio cadere poteſt, nec ex teſtamento militis aliquid capere poſſit. ſimiliter *c.8. ſ.24. de Reform. Matrim.* dum ſtatuit de laicis pro concubinis domi retentis, vtitur verbo, *tenuerint*, pro alijs *ſeab*

eaten

earum conſuetudini ſe iunxerint: quod vtrumque facere tenentur, ne vt concubinarij puniantur excommunicatione ibi præſcripta; & ſi contumaces ſint per annum, vt concubinarijs publicis, grauis pœna indicitur, ad arbitrium Ordinarij, nullo etiam requirente (quod & nota) & mulieribus (non viris Cong. Conc.) relegatio extra oppidum & diœceſim, ſi etiam Ordinarijs videbitur. *de quibus pœnis latius vide Azor. Inſtit. Mor. p. 5. lib. 3. c. 6.*

Olim autem † iure ciuili impunitus fuit inter liberos coitus, vnde Tacit. l. 2. Ann. 5.
Cautum, inquit, *ne quæſtum corpore faceret cui auus, aut pater, aut maritus eques Rom. fuiſſet: nam Viſtilia, prætoria familia genita licentiam ſtupri apud ædiles vulgauerat, more inter veteres recepto, qui ſatis pœnarum aduerſus impudicas in ipſa Profeſſione flagitij credebant, Viſtilia in inſula Seryphon abdita eſt.* Demum Imp. Conſtant. *l. vn. C. de concub.* coniugatis penes ſe concubinas habere vetuit.

Concubinatus iure ciuili olim permiſſus.

Quare licet Iure ciuili † vt quis dicatur concubinarius, requiritur, vti femina ſit domi à concubino retenta, quadantenus vt vxor, *gloſſ. in l. concubinam C. de concub. qua de re Azor. Inſt. mor p. 2. l. 2. c. 6. q. 4.* (Vnde Azor. infert hodie filios nullos eſſe proprie iuxta ius ciuile naturales, cum licitus olim, hodie inhibitus ſecundum Canones ſit concubinatus, & Cuiac *li. 5. obſer 6. circa fin*) Iuxta quos ſufficit quod ſoleat quis cum ea carnaliter commiſceri, etſi foris habeatur, ſi de conſuetudine conſtat, & diffamatus eſt in ſua vel concubinæ vicinia. *Diaz in prax. crim. can c. 73. quam ſententiam ſequuti ſunt Domini de Rota. 27. Ian. 1597. vt habet M. Ant. Gen. in Prax ca. 31.* Neque illiquida ratio differentiæ eſt: quippe ius Canonicum ſpectat materiam peccati corrigendi, ea porro in vtroque caſu eſt: ius ciuile politicam conſiderationem habet, vt concubina quadantenus imitetur vxorem, atque quaſi vmbra ſit matrisf. Quod in ea non eſt, quæ eſt foris: adeoque ex concubina natos dignos cenſet, qui ſubſecuto matrimonio legitimentur: non ſecuto, naturales vocantur: quorum neutrum eſt in alijs. 6

Multa illius requiſita.

Quin & tanta † fere fuit ſimilitudo matrisf. & concubinæ, vt Iure legitimæ vxores, non ſolemniter tamen ductæ, & quæ magis propter ſeruitia, quam familiam, habebantur, concubinæ vocarentur. eo ſenſu accipiendus locus Auguſtini, vbi concubinam habentes, ab altari non vult arceri, necnon c. is qui. c. *Chriſtiano. 34 diſt.* vbi à Conc. Tolet. & à B. Iſidoro concubinam habere permittitur vxorem non habenti. nam verus concubinatus diſerte prohibitus eſt. *in c. demq; verius. c. audite. 34. diſt. c præcipue 11 q. 3. c. concubina 32. q. 2. c. dixit nemo. 32. q. 4* & omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum, & ſub pœna peccati mortalis neceſſario euitandum. verba ſunt Leonis X. *in dict Conſtit §. & cum.* qua mandat vt Ordinarij contra omnem fornicationem in clericis & laicis, coniugatis & ſolutis animaduertant 7.

Similitudo cum minus ſolemni matrimonio.

Porro Conc. Trid *ſ. 24. c. 8. ſ. 25. c. 14. vt notat Serol. v. concubinarij*, formam † dat procedendi contra concubinarios laicos ſcil. vt primo ter moneantur ab Ordinarijs, etiam ex officio, & ſi hoc peracto non reſipiſcerent, eſſe excommunicandos. & ſi animo indurato per annum ſic ſteterint, pro qualitate criminis ſeuere ab Ordinario puniantur. prout *ſ. 25 c. 3. in fin. de reform* mulieres quæ publice cum ſuis concubinarijs viuunt, niſi vt ſupra admonentur Ordinario pareant, extra oppidum, ſiue diœceſim eijciantur: inuocato ad hoc etiam ſi opus erit brachio ſeculari. Huiuſmodi monitiones ſecundum materiam ſeu loquendi formulam etiam inhibitiones dicuntur, v g *in c 1. b. t. inhibendum eſt*, inquit, *vt* 8.

Forma procendi contra concubinarios.

nullus ſacerdos fœminas, de quibus ſuſpicio eſſe poſſet retineat, &c 2.4. & 6. & monitio, & admonitio vocatur. & locum habet non tantum vbi de delicto conſtat, ſed etiam vbi de ſuſpicione & ſcandalo viciniæ. & monitus ſeu inhibitus extraiudiciali etiam decreto parere debet, aut offerre ſe ad purgandum, & diluendum id quod de re aut ſuſpicione delatum eſt. quo caſu reuocatur huiuſmodi decretum. *l. quod iuſſit. D. de re Iud. c. cum ceſſante x. de appell.* vbi & idem Iudex reuocat interlocutoria in cauſa procedit, & per reuocationem huiuſmodi dicitur ceſſare querela, ſicut ceſſat effectus ceſſante cauſſa. eademque reuocatio eidem iudici permiſſa eſt, quamuis decretum definitiuum eſſe contendas, quia huiuſmodi in caſu idem, qui nulliter pronuntiauit Iudex ordinarius eſt adeundus. *l. ſiue ra, & C. quomodo & quando Iudex*: tametſi vt diximus huiuſmodi monitiones & inhibitiones intelligendæ ſint extraiudiciales; & ſubſiſtere ad effectus Concilij, & canonum ſupra citatorum: dum præuia inquiſitione ſunt factæ, ſi porro monitus aut inhibitus conqueratur, delationeſque iniquæ eſſe deprehendantur rite reuocantur decreta, *ex d. l. quod iuſſit*, & recte concipiuntur huiuſmodi decreta cum clauſula iuſtificatoria, donec inhibitus ſe purgauerit, ſeu inhibens aliter decreuerit. debent porro monitiones fieri diſtinctis temporibus, vt ad pœnas Concilij procedatur: non tamen vt ad alias ex priori iure competentes. Ita vt ad pecuniarias, ſimileſue citra excommunicationem, & relegationem ſine illis procedi poſſit. *citati à Barboſ. in collect. DD ad Concil. Trid. ſ. 24. de reform. mat. c.* 8. vbi tamen Concilij pœnas in laicis obtinere inſordeſcentibus per annum, & ſi cum diuerſis: quamuis in his rarior inuenietur moralis anni continuitas, propter quam videantur incorrigibiles eſſe, & locum facere excommunicationi.

Quoad clericos perſonaſque Eccleſiaſticas, relictis pœnis de iure antiquo irrogari ſolitis, de iure nouiſſimo ſunt ſtatutæ, (quibus in hoc ſtandum eſt.) à Concil. Trident. *ſeſſ. 25. c. 14. de reform.*

Primo, inquit, quod ſi † à ſuperioribus moniti, vtique ſpecialiter, non per edictum aut
9. *Pœna.* Synodum ab ipſis concubinis non abſtinerent, tertia parte fructuum, quarumcunq; penſionum, & beneficiorum ſint ipſo facto priuati. 2. ſi in eodem delicto cum eadem vel alia fœmina, perſeuerantes, ſecundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantum fructus o-
Priuatio fructuum ſuſpenſio. mnes beneficiorum amittant, prout ſupra, ſed quoad Ordinarius tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus arbitrabitur, ab adminiſtratione beneficiorum ſuſpendantur. 3 ſi ita ſuſpenſi, cum eiſdem verſentur, vel eas non expellant, priuentur perpetuo omnibus benefi-
Priuatio beneficiorum. cijs & penſionibus. 4. ſi poſtquam eas ſemel dimiſerint, earum conſortium [illegible] repetere, vel alias huiuſmodi ſcandaloſas mulieres ſibi adiungere auſi fuerint, præter dictas pœnas excommunicationis gladio plectantur. 5. ſint inhabiles ac indigni quibuſcumque honoribus dignitatibus, beneficijs, & officijs, donec &c. 6. clerici non beneficiati iuxta delicti qualitatem pœna carceris, ſuſpenſionis ab Ordine, ac inhabilitate ad be-
Ex [illegible]. Inhabilitas. Seruitus. neficia obtinenda ac alijs modis iuxta ſac. Canon. ab ipſo Epiſcopo puniantur. vnde [illegible] 2. *diſt.* præter has pœnas Vrban. II. concubinas à Principibus in ſeruitutem agi permittit. Vt tam ipſæ quam per eas etiam clerici puniantur, qui honore, bonis, & anima eas cariores habent. Ex his oriuntur [illegible] dubia, primum an habeant locum pœnæ ſtatutæ iure antiquo. 2. an concubinarij ſint ipſo iure [illegible]. 3. an poſſint ipſæ concubinæ etiam excommunicari. 4. an requiratur trina monitio contra ipſos clericos. quorum reſo-

lutio-

lutionem habet Serol *d.loc.* Et quidem Gutier. *Can. q.l. 1.c.7.* [illegible] cum ſoluta fornicantem, negat deponi nunc poſſe, vt olim poterat.

Si tamen clerici fornicatio † inſignem habet deformitatem adiunctam, vt adulteriũ, inceſtum, ſtuprum & ſimilia: *Gutier. C.q.l.2.c.7.n.55.* deponi poteſt. Secundo limitatur in clerico rem habente cum moniali; is deponendus eſt. 3. limitatur in clerico matrimonium de facto contrahente cum ſoluta: non tamen pro fornicatione conſummata. 4. in crimine contra naturam. 5. in cognoſcente filiam ſuam ſpiritualem. 6. vel eam quæ propter ſacramentum pœnitentiæ effecta fuit ſibi filia ſpiritualis. 7. vel patræcianam ſuam. 8. vel eã quam tenuit in ſacramento confirmationis. Idem in Religioſis fornicantibus, idem in Epiſcopo fornicante, ſecundum aliquos: ſed verior & communis ſententia eſt in contrarium: & hodie Trid *ſ.25.c.14.§.fin.* ſpecialiter de Epiſcopis diſponit. 10.

Quando hodie clericus fornicans deponi poſſit.

Probari tamen teſtibus † debet hoc crimen in præd. caſibus, quibus pœna depoſitionis pro eo imponitur, alias ſi in occulto reuelat ſuperiori, mitiori pœna delinquens puniendus eſt. *Guttierrez.d.c.nu* 56.57.58 59.60.61.63.64.56.67. Quare VVeſenb *in Parat. tit. de Adul.n.*18. negat in criminali ſufficere reperiri ſolum & ſolam, nudum & nudam in lecto, vt habet ca.12.*de præſumpt.* quod de probando ciuiliter matrimonio loquitur, & in eo pro plena probatione eſt teſtabantur ſeniores duo illi de Suſanna & iuuene, quod viderant eos commiſceri. & lex Moſaica. *Leu.11.* vtitur de punienda adultera verbis: *ſi deprehenſa fuerit in adulterio.* Vnde Curia Neapol. abſoluit fratrem cum ſorore eodem lecto repertum, quæ prægnans etiam fuit. *Riccius in prax. deciſ.686*, de extraneis non idem ſtatueret. Certe difficultas probationis obſcurorum criminum, non facit vt quælibet probatio ſufficiat, in quo multi hallucinantur. alioquin vix erit vt accuſaſſe non ſufficiat. in correctionibus tamen facilius ſufficit probatio. 11.

Sub exacta tamen probatione.

Concubinatus non tantum nunc illicitus eſt, † & pœnis coercetur, ſed etiam infamat. Vnde refert Charon. *l.7.Reſ.167.* iudicatam ſucceſſione defuncti indignam, quæ ſuſpecta de concubinatu prohibita erat ei cohabitare, & *l.10.Reſ.75.* presbyteri reuocatam donationem omnium bonorum factam cuidam iuueni, cui poſt annum filiam ſpuriam, etſi legitimatam vxorem dederat, ob fraudem legis, ob quam etiam *ibid.* eſt irritata donatio facta prolibus legitimis filiæ ſpuriæ. 12.

Concubinatus infamat.

Refertur enim inter cæteras etiam pœnas concubinatiorum clericorum, † quod concubinæ teſtamento legare aut alias donare non poſſint, alioquin vel hæredes illius, vt in milite ſeculari deciſum eſt, vendicare poſſunt, vt vult *Gamma. deciſ.28.* aut fiſco adiudicabitur, tanquam turpiter datum & turpiter acceptum, ob coitum iure punibilem: vt vult L.Molin. *de Iuſt tr. 2.d.275.n.15.* qui argumentum à milite ſeculari ad cœleſtem, ſeu clericum procedere negat, niſi in ijs quæ iure deciſa ſunt. Sic Caro.V. hic edicto ſuo. *diuerſ.Ord.4.Octob.1540.lib.edict.fol.767.* concubinis donata inter viuos, vel teſtamento per minorennes immobilia, vel pro eis grauata voluit in irritum reuocari. Similiter Pius V. conſtitutionem edidit, qua vetuit, ne illegitimis prolibus clerici aliqua relinquant. quam Conſt Rota. *vt refert Farin. Crim. deciſ.82.n.14.& ſeq.* locum habere declarauit, non tantum in bonis quæſitis ex fructibus beneficiorum, ſed etiam in patrimonialibus. quin & comprehendere laicos, quoad bona ab Eccleſia profecta qualia ſunt feuda Eccleſiaſtica, emphiteutica, & bona ex penſionibus acquiſita, quæ laici ex priuilegio aliquando obtinent. Denique omnes eos quibus applicari poſſit vna ex rationibus 13.

Clericus inteſtabiles facit in fauorem concubinarum ac prolium.

R 2 in pro-

in proœmio Bullæ contentis: videl. ſi Ordini Eccleſiaſtico noxia eſſent, vel ſcandalum parerent.

14. *Album clerici stabilitum.* Dicitur quondam † clerus Vltraiectinus priuilegium habuiſſe à Pontifice & Imperatore confirmatum, vt liceret ex concubina natis quantum luberet relinquere, modo ſine fraude eſſet legitimarum prolium ante forte ſuſceptarum. *Holl. ſup. ſenten. deciſ. ſecund.* ſed ea conſuetudo & abolita nunc cenſeri debet, fuiſſeque ſemper & eſſe corruptela, ſicut ſimilis quædam Namurcenſis à Concilio Mechliniensi iudicata, & vſu impoſterum interdicta fuit. *ibid.*

15. *Concubinarius non notorius non ſtatim priuandus.* Quamuis clericus † concubinarius notorius, puniri poſſit abſque aliqua monitione *ex c. tua nos. de coh. cl. & mul. & ibi Abb.* tamen ſine ea ad priuationē beneficiorum perueniri non poteſt. *c. ſicut c. ſi autem, eod.* conformiter Concil. Trid. *ſ.* 25. *c.* 14. quod ad hoc inducit M. Ant Gen. *in prax. c.* 31. atque ita cenſuiſſe Rotam. 27. Ian. 1597. Neque raptim & feſtinanter ad ſententias priuationis procedendum, neq; tantum præſumptionibus, ſed concludentibus probationibus opus eſſe. quod in omnibus delictis verum eſt ex quibus agitur ad priuationem.

16. *Turpia in ſacris rebus proponens grauiter puniendus.* Clericus ſollicitans † in actu confeſſionis ad turpia, eſt ſuſpectus de fide, procedique contra eum debere tanquam hæreticum reſcripſit Pius V. Archiepiſcopo Hiſpalenſi, 16. April. 1561. *Reſcriptum refert Piaſc. par. 2. c. 4. nu.* 42. & refert M. Ant. Gen. *in pr. c.* 59. declaraſſe Clem. VIII. adeoque grauiter puniri: neque probationes plenas requiri. *dicimus latius de pœnit. n.* 20. Clerici Sodomitæ debent tradi brachio ſæculari, vt moriantur: ex Bulla Pij V. quæ tamen à Nauar. *ca.* 27. *nu.* 249. *& M. Ant. Gen. in pr. c.* 68. reſtringitur ad exercentes actum continuo, non ſemel.

Spectant ad h. t. ex Conc. Trid. *In decreto de modo viuendi.* § *Epiſcopos ſ.* 2. *In decreto de reform. proœm. ſ.* 14 *In decreto de refor. c.* 1. *ſ.* 25. *c.* 12. § *reſt. ſ.* 24. *c.* 1. *ſ.* 22. *c.* 6. *ſ.* 14.

DE CLERICIS CONIVGATIS.

1. *Quomodo habendum?* MVltis omnino locis deficiunt clerici cælibes in minoribus ordinibus conſtituti, qui *iuxta c.* 17. *ſ.* 23. *Concil. Trid.* functiones ordinum & miniſteria peragant. in illorum defectum permittit *ibidem Trid. in fin.* vt clerici coniugati locum ſuppleant, dummodo ſint vitæ probatæ, non Bigami, ad ea munia idonei, & tonſuram & habitum clericalem geſtent: quamuis non vbique: tamen *in Eccleſia*, inquit Tridentinum, quod huic rei ſufficit & ita plerique Pſalmiſtæ, & cantores ſæculares in Eccleſia dumtaxat habitum Eccleſiaſticum geſtant. ſed ad effectum priuilegij Bonifaciani *c.* 1. *h. t. in* 6 requiritur ſimpliciter, vt tonſuram & veſtes deferant clericales quod innouat Trid. *ſ.* 23. *c.* 6. cum reſtrictione, quā paulo ante dederat in cælibibus, vt ab Epiſcopis deputati alicui Eccleſiæ inſeruiant: nemini quoad hoc priuilegio vel conſuetudine etiam immemorabili ſuffragante.

Eſt tamen animaduertendum per decretum *d. c.* 17. clericos coniugatos non diſpenſari aduerſus titulum *de clerico non ordinato miniſtrante*: quaſi omnium minorum ordinum functiones ſolemniter ſubire poſſint. ſed ea dumtaxat reſtrictione, qua celibes: ſcilicet, *non niſi*, inquit Tridentinum, *per conſtitutos in dictis ordinibus reſpectiue.* & dixi, *ſolemniter* id eſt: à quibusdam

actum, qui ab alio non poſſit exerceri: qualiter non ordinatus miniſtrans cenſuris illigatur. *c.1. & 2 de cler. non ord. miniſt. citati à Barboſ. ad d.c.17.*

Loquitur etiam Tridentinum de miniſterijs quatuor minorum ordinum, vt quamuis ſubdiaconus per diſpenſationem Apoſtolicam coniugatus fuerit, minorum ordinum functiones ſubire poſſit; ſubdiaconatus non item: quia id non admittit Tridentinum: & priores canones auerſantur. aiunt tamen deciſum eſſe huiuſmodi ſubdiaconum, cum vidua coniugatum, retinere priuilegium fori. *citati à Barboſ. ad d.c.6.ſ.23.* ſiquidem retinet ſemper ſacri ordinis characterem, quamuis ab exercitio arceatur.

Porro priuilegium clericorum coniugatorum *in d.c.1.h.t.in 6.* requirit primo, vt coniugati ſint cum virgine: 2. cum vnica: 3. tonſuram & veſtes deferant clericales: 4. ex Tridentino alicui Eccleſiæ adſcripti inſeruiant. eſt autem canonis *ſi quis ſuadente diabolo*, & fori, ne pro commiſſis exceſſibus criminaliter, vel ciuiliter coram ſæculari conueniantur: perſonaliter vel pecunialiter condemnentur. vt priuilegium illud ſe habeat per modum exceptionis; regula autem ſit in contrarium. *in cæteris autem*, inquit Bonifac. *d. c.1 h.t. vel n ſi tonſuram & veſtes ferant clericales, etiam in præmiſſis*, (canonis ſcilicet & fori ex delicto) *eos gaudere nolumus priuilegio clericali. late citati à Barboſ. ad d.c.6.* 2. F[illegible] priuileg.

Tonſura porro, & veſtes clericales non aliæ præſcriptæ ſunt coniugatis, quam celibibus: tametſi in clericis coniugatis non beneficiatis remiſſior ſit obſeruantiæ habitus & tonſuræ. ob cauſſam quam cum ea diſtinctione admittit Innoc. III. *in c.7.x.h.t.*

DE PRÆBENDIS.

CVm in promouendis iure naturæ, † ea aptitudo corporis neceſſaria ſit, quæ requiritur ad decenter præſtandum officium, *c. niſi, de renun.* collatio ei facta (vt cæco) qui hanc non habet (quippe qui nequit horas recitare) eſt irrita. *ſ.22. cap.4.* vbi generatim diſponitur vt collatio facta ei qui non habet integre ætatẽ, & cæteras habilitates requiſitas, irrita ſit. Et ſiquidẽ nõ caret omni ſcientia, habet tamen aliquã, deberet irritari. *d.c. niſi.* ſic in Epiſcopis *ſ.22.c.2.* & Cardin. vtpote ſupremis Eccleſiæ ſenatoribus in cauſis fidei, & gubernationis Eccleſiæ S. Pontificis conſiliarijs *ſ.24.c.1.* & Archidiaconis, vtpote Vicarijs natis, adeoq; oculis Epiſcoporum. *c.12.ſ.24.* requiritur vt ſint Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Iure Canonico, aut ſaltem publico Academiæ alicuius teſtimonio ad alios docendos idonei: quod teſtimonium in his adeoque alijs minoribus beneficijs loco examinis eſt. præterquam in concurſu ad curatum, vbi etiam Theologiæ Doctor examinari debet. *Cong. Conc. iuxta Gonz. ad Reg.8. Can. gloſſ.4. num.90.* quod alioquin examen ab Epiſc faciendum in omnib. prouiſionibus beneficialibus requiritur: & quidem ſub pœna nullitatis, ſi inſtitutio ad alium quam Epiſc. ſpectar, *ſ.7.c.13. ſ.25.c.9.* exceptis nominatis ab Vniuerſitatibus. *d.c.13.* 1. Collatio facta inidoneo nulla.

Beneficium regulare ſæculari † conferri non poteſt, nec contra, *Trid. ſ.14.c.10* nec penſio. *Serol. v. benef. §.5* nec regulare regulari, niſi expreſſe profeſſo in eadem Religione quæ intelligit tamen Serol. de beneficijs ſimplicibus, non de curatis, de quibus alibi. An præter Papam Ordinarij collatores poſſint Regularia beneficia, in titulum regula- 2. Regulare beneficium ſæculari [illegible] neque contra.

 ribus

ribus profeſſis prouideri conſueta, conferre etiam ſæcularibus, qui illius habitum omnino ſuſcipere, & profeſſionem emittere teneantur: S.Cong. *die 12. Decemb. 1585.* cenſuit, poſſe etiam Ordinarios collatores portiones Monachales & Canonicales, & ſimplicia beneficia Regularibus prouideri conſueta, conferre ne dum eius Ordinis profeſſis, ſed etiam ſecularibus, qui habitum ſuſcipere, & profeſſionem emittere omnino teneantur: Abbatias tamen & beneficia adminiſtrationem habentia non niſi profeſſis, iuxta Canones per Ordinarios inferiores conferri poſſe. Refert hanc reſolutionem Pias, *pr.p.2.cap.5.n.23. Gonçalez. ad Reg.8. Can. gloſſ. num. 77.78.* vbi id docet originem habere ex iure communi, præſertim *cap. cum in Magiſtrum. 49. de elect. in magiſtrum*, inquit illud cap. *aſſumi non debet, qui formam diſcipuli non aſſumpſit; nec eſt præficiendus qui ſubeſſe non nouit:* quare ſi regulare beneficium clericus ſæcularis impetrat, nulla eſt impetratio, & viciſſim ſæcularia beneficia regularibus, nulliter conferuntur, *c. cum de beneficio, de preb. in 6. Gonçal. ad Reg 8. Canc. gl 7. n. 4.5.6.* niſi ſub ratione iam dicta: taliter tamen promotus intra 6. menſes tenebitur profiteri. *Trid. ſ. 25. c. 21.* vel iuxta arbitrium ſuperioris. *gl in c. officij, de elect. in v. competenter.* Et quidem ſæcularia omnia præſumunt niſi regularia doceantur, quia is fuit t. cleri ſtatus, & Petri *ibid. n. 1.*

Beneficia ergo regularia non conferri niſi ijs qui actu regulares ſint, aut mox fiant: decreuit Concil. *Trid. ſ. 14. c. 10.* & quidem eiuſdem ordinis, quin & monaſterij: *c. cum ſingula. §. prohibemus de preb. in 6* ſi tamen neceſſitas exigat; & regularia ſecularibus, & contra conferri poſſint. *c. inter. quatuor de relig. domib.* ea tamen neceſſitas per gradus procedit: vt ſi in eodem monaſterio non ſint idonei; ſumantur ex alio: vt decernit in electione Abbatiſſæ Concil. *Trid. de regul. c. 7.* ſi nec inueniantur in ordine; tunc ex alio ordine: *arg. c. relatum, ne clerici vel Monachi.* ſi nec hoc fieri poſſit, tum demum tranſitur ad ſæculares. *citati à Barboſa in collect. DD. ad d. c. 10.*

3. *Præbenda donatus fidei profeſſionem edit alioquin fructus non facit ſuos*

Porro mox atque aliquis præbendam adeptus eſt, † tenetur præſtare Epiſcopo, ſeu eo impedito, Vicario generali ſeu Officiali & Capitulo profeſſionem fidei *Trid. ſ. 24. ca. 12. § prouiſi.* A qua profeſſione non excuſat exemptio, non regularium Canonicorum, ſi Cathedralis fuerit, ordo, nec in adeptione alterius beneficij olim facta profeſſio. *citati à Barboſa in Remiſſ. ad d. c. 12.* non regularis prælatura, modo curam habeat animarum. collegiatæ tamen, quæ curam non habent, eximuntur. & profeſſio coram vicario, non impedito etiam Epiſc. facta, exonerat. Quia verba ea Conc. *vel eo impedito* tantum denotant conuenientius eſſe, eam facere coram Epiſcopo, ceſſante impedimento. *citati à Barb. in Remiſſ. ad d. c. 12.*

Et quidem adeo efficax eſt hoc decretum, vt eo non obſeruato, impeditur acquiſitio fructuum beneficij, vt & in conſcientia etiam ante iudicis ſententiam retineri nequeant, vtpote alieni, & qui iure ad beneficiarium non ſpectant. *Azor. Inſt. Mor. p 2. l. 7. c. 2. q. 1.* niſi forte iuſta ignorantia aut obliuione omiſſa ſit hæc profeſſio. *Quar. v. benef. poſſ. in not.* quæ in foro exteriori non facile recipietur, *idem ibid. q 2. poſt Nauarr.* Nec quidem vi regulæ Cancel de pacif poſſ. retineri poſſunt, quippe poſſeſſio ei non ſuffragatur, qui profeſſionem non edidit, ſed ad alios tantum iuris effectus. *idem ibid. quæſt. 3. Cong. Conc. 2. Septemb. 1591.* quia titulum non perdat: *Azor ibid.* vnde & diſtributiones facit ſuas: *Quoniam*, inquit Cong. Concil. *dantur ratione miniſterij perſonalis, & propter operas ſuas, illas percipiens facit illas ſuas.* Adeoque qui profeſſionem non emiſerunt, nulla Capituli gratia pro præſenti...

præſentibus haberi poſſunt, ſcil. quoad fructus, non vero diſtributiones. *Cong. Concil. apud Garz. de benef. part. 3. cap. 3. num. 51.*

Sic etiam contributio pro ſeminario non eſt facienda ex diſtributionibus, neque charitatiuum ſubſidium, neque annata; quin & ob operas potius quam præbendam adeo lucratur clericus diſtributiones, vt de iis teſtari poſſit: magis quam de fructibus. *Gonçalez. ad Reg 8. Can. §. 7. proœm. num. 164. & ſeq. Azor. vbi ſupra. quæſt. 7. & nos diximus t. de teſtam.* Fructus ergo tales reſtituendi impendentur in vſum Fabricæ, vel pauperum, vt eorum qui non reſident. *ca. 1. verſ. ſi quis autem ſ. 23. Conc. Lateran.* & poſtea facta profeſſio non retrotrahitur ad tempus acquiſiti beneficij, ſeu quo fieri debuit, ſed prodeſt in futurum. *Azor. ibid. quæſt. 4.* quando etiam fieri debet, neque enim lapſus duorum menſium exonerat. *ibidem. quæſt. 5.* ſed & tamen per procuratorem eam facere, cum id non prohibeatur, quis poteſt. *l. 1. D. de procur. c. qui per alium, c. poteſt quis. de preb. in 6.* ſed ſi procurator non fecerit, ſi per mandantem non ſiat quo minus per ſe vel alium faciat, lucrabitur fructus. *Azor. ibid. quæſt. 6.*

Decreuerat autem Greg. XIII. *apud Garz. p. 3. c. 3. n. 55.* neminem ad poſſeſſionem eſſe admittendum, niſi præſtita prius fidei profeſſione. quod tamen non ſeruari dicit, neque Concilium requirit. præſertim cum viſitationum aliorumque publicorum negotiorum cauſſa Epiſcopi ab Eccleſia ſua ſæpe abſunt, & prouiſi ad inchoandam præciſo die reſidentiam fere paſſim arctantur. ſolet tamen hic in Capitulis præmitti profeſſio introductioni niſi cum ea à procuratore initur, ſine mandato profitendi. Docere autem quilibet à ſuperiore requiſitus, tenetur profeſſionem à ſe factam eſſe, niſi pro eo præſumptio ex conſuetudine, & temporis diuturnitate ſteterit. à ſuperiore, inquam, non aduerſario. ſed ſi is agat ad reſtitutionem, ob neglectam profeſſionem, eius aſſertionis probandæ onus incurrit. *Garz. n. 47.*

Præter profeſſionem fidei Pius IV. *Bulla ſua 87.* † voluit prouiſos de parochiali etiam teneri ad iuratoriam cautionem de reſidendo, quæ loquitur diſerte de prouiſis per Papam; de prouiſis autem per Ordinarium aliqui dubitant an teneantur; certe expedit ad illam cogi: & ita ſeruatur in Prouincia Mechlinienſi *ex capit. 1. & 2. t. 17. Synodi anni 1607.* 4. *Parochus etiam reſidentiam ſpondet.*

Collatio præbendarum, ſeu quod hic idem eſt beneficiorum omnium fieri poteſt toto orbe per Pontificem: *clem. 1. vt lite pend.* per legatum in ſua prouincia: *c. 1. & 2. de off. leg. in 6.* ordinarium in diœceſi: *c. omnes Baſil. 16. q. 7.* inferiores ex conſuetudine, ſeu alias: *clem. vnic. de ſuppl. negl. prælat.* Capitulum ſede vacante in eis quæ ſunt neceſſariæ collationis, reſeruatis ſucceſſori liberis: *c. vn. ne ſed. vac.* Vicarius in non liberis ſine mandato ſpeciali: *c. fin. de off. vic. in 6.* ſequeſtrum: *Garz. p. 5. c. 6.* bonæ fidei poſſeſſorem: *c. querelam. de elect.* cum porro communis eſt collatio Epiſcopi cum Capitulo, ſede vacante illud confert. *d. c. vn.* quemadmodum & in Synodo diœceſana Mechlinienſi 1609. *tit. 15. c. 7.* declaratum eſt affectas graduatis præbendas, quarum collatio Epiſcopo & aliis graduatis competit, ſede aperta vacantes ab aliis graduatis poſſe conferri. Communis de iure videtur præbendarum cathedralium collatio, ſicut in aliis Eccleſiis prælato cum ſuo Capitulo. *cap. 6. de iis quæ fiunt à Prælat.* quoniam Epiſcopus & Canonici vnum corpus ſunt *c. 4. ibidem.* ideoque vt proprij collegij præbendæ de aſſenſu maioris partis Capituli conferri debent: *d. c. 6.* ita diſpoſitio maiorum ſaltem beneficiorum extra collegium de conſilio collegij. *d. c. 3. & 4. eodem.* conſuetudine tamen aliud induci poteſt

poteſt *d c.6.* ita vt canonicorum electio etiam ad ſolum Capitulum ſpectare poſſit *c.31. x. de elect.* quod multis in locis obtinet. vt & moribus obtentum eſt in alijs multis locis vt prælati ſeculares & regulares ſine aſſenſu aut conſilio Capituli ſeu conuentus beneficia conferant. ſed vt diximus hæc ad mores pertinent. regulariter autem de iure *ad Epiſcopum tam inſtitutio, quam deſtitutio ſacerdotum noſcitur pertinere,* inquit *c. duodecimum in fin. x de her.* adeo vt nulla conſuetudine induci queat, vt ſine Epiſcopi, aut ſuorum officialium ad id poteſtatem habentium (in horum locum etiam veniunt Collegia & Prælati, alijque Eccleſiaſtici, quibus immemorabilis vſus fauet) conſenſu recipere aliqui beneficia eccleſiaſtica poſſint. *c.3. x. de inſtit. c.1. de Reg. Iur. in 6.*

Vetus iam eſt regula, quamuis, ſæpius interpolata, Octaua Cancellariæ, de reſeruatione menſium Apoſtolicorum. ad quam ampliſſimum ſcripſit tractatum Gonzales. cui nunc inſeritur clauſula gratiæ alternatiuæ pro Prælatis apud ſuas Eccleſias reſidentibus, vt, illa ſecundum formam regulæ acceptata, conferre poſſint beneficia vacantia alternatis cum Papa menſibus. alioquin ei ſunt reſeruata quæ vacant menſe Ianuario, Februario, Aprili, Maio, Iulio, Auguſto, Octobri, Nouembri: quæ cæteris; permiſſa Ordinarijs pœnas conferentium beneficia reſeruata ſtatuit Pius IV. & pro malæ fidei poſſeſſoribus taliter prouiſis pridem declarauit Clemens VII. fructuſque nullo vmquam tempore ſuos facere, beneficio regulæ de Annali, & triennali, non iuuari.

Iure communi beneficiorum in titulum erectio ſpectat ad Epiſcopum adeoque etiam parochialium inſtitutio non tantum ei permittitur, ſed & ſi neceſſitas exigit, etiam iniungitur. *c. ad audientiam x. de Eccleſ. ædificand. Concil. Trident. ſ.21. c.4.* adeoque veteribus canonicorum Collegijs aliquos addere, numerum augere, noua collegia inſtituere poſſe dicendum eſt: quamuis ea in re diſſentientes ſint opiniones. *apud Dianam p.3 t.6. r.58.* quia nullo id canone diſerte prohibitum eſt & contra fauet *c. cum acceſſiſſent, de conſtitut. c. cum olim de conſuet. & ibi DD.* eamque Epiſcoporum opinionem fuiſſe atq; vſum poſt bonorum Eccleſiæ partitionem per omnia ſecula, millenis diplomatibus doceri poteſt. ſed Romani pragmatici hodie aliam praxim aſtruunt. vt in ſupernumerarijs ex illis diximus. *t. de conceſ. præb.*

Spectant ad h. t. de præb. ex Conc. Trid. *ſ.23. c.4 5. ſ.7. c.5. ſ.23. c.16. ſ.25. c.9.10. ſ.14. c.11. ſ.25. c.15. ſ.24. c.17. ſ.24. c.6. ſ.7. c.6. ſ.14. c.5. ſ.21. c.13. ſ.24. c.9. §. inſuper ſ.25.*

DE CLERICIS NON RESIdentibus.

1\. *Plura vna beneficiorum prohibita.* Reſidentiam Prælatorum, parochorum, canonicorum, aliorumque Eccleſiaſticorum valde iniungit Concil. Trid. *ſ.6 c.1 ſ.23 c.1 ſ.21 c.3 ſ.22 c.3 ſ.23 c.1 ſ.24 c.14 §. præterea conſtitutio Pij IV. inc. in ſuprema Kal. dec. 1564. Pij V. 11. May 1562.* ex quo moderatur Concil. Trid. *ſ.24. c.17.* [illegible] conſuetudinis, quæ reſidentiæ onus in ſimplicibus beneficijs remiſit, [illegible], vltra quam ſatis ſit, aucupabantur. [illegible] modo non liceat [illegible] quam habenti beneficium conferri ſecundum, ſi primum ſufficiat.

Adcu-

Ad cuius ſaluberrimi decreti imitationem, cum Tridentina Synodus pro authoritate debita nondum ſit recepta ex aſſe in Gallia, congruens eſt edictum Regium ann. 1579. art. 11. Bleſis latum, ne quis plures Eccleſias occupet. *Choppin. monaſtic. l. 2. tit. 2. numer. 15.* quod Budæus *l. 5. de aſſe.* tam diſſidere in ſacerdotibus cenſet, quam coniugem ac pellicem in hominibus prophanis. imprimis in Epiſcopatibus & beneficijs curatis *Trid. ſ. 7. c. 2. 3. 4. 5. Trid. ſ. 7. d. c. 2.*

Præſertim cum, vt inquit Bonif. VIII. *in cap. 1. de conſ. in 6.* vnum officium vix digne valeat aliquis adimplere. atque hæc quidem vera ratio eſt prohibitionis, ne quis in pluribus Eccleſijs conſcribatur. Ideo cenſuit Sac. Cong. plures penſiones cumulari poſſe, & ſufficienter à penſionibus tantum prouiſo etiam beneficium dari. *Garz. de benef. p. 11 cap. 5 num. r. 310.*

Non tamen videtur † Concilium prohibere quin liceat primum non ſufficiens retinere cum ſecundo ſufficienti, non quod hoc ſine cauſſa iuſta continuo liceat, ſed quod facilius retinendi ſit cauſſa quam initio dandi. ſed circa hoc cuiuſque conſcientiæ aliquid reliquit Concil. prout non facit habenti ſufficiens ad acquirendum inſufficiens.

2 *Non tamen primi non ſufficientis cũ ſufficienti.*

Sufficiens porro eſt ex quo clericus, † vt ſuæ conditionis alij timorati, ſe ſuoſque honeſte ſuſtentare poteſt, ſe, famulos, parentes, fratres, & conſanguineos egentes; ſuſtentare, inquam, non augere. *Trid. ſ. 25. c. 1.* quod & clerico homicidæ permittit c. ſtudeat. *d.* 50. qua in re omnes circumſtantiæ ſunt expendendæ; Beneficiatus Illuſtris ſit perſona admodum docta, vbi agat, quis ſitus Eccleſiæ: celebris enim locus requirit amplius quam infrequentior, ſic vt certa vniuerſim ſumma determinari nequeat. Etſi Serol. referat Cong. Conc declaraſſe quod habens Canonicatũ & duo ſimplicia, quorum omnium ſimul reditus non aſcendant ad 125. ducatos, non prohibeatur ea retinere per Concil. Trident. *ſic de his omnibus Malderus de Iuſt. & Rel. tract. 9. cap. 2. d. 17. L. Mol. de Iuſt. tr. 2. d. 144. 145. & d 146.* vt per Trid. prohibeamur non augere conſanguineos, ſcilicet per vitium cupiditatis, de ijs quæ vſibus pijs debentur; non de ijs quæ induſtria quis quærit, aut parce viuendo ſibi ſubtrahit: *num. 1. 2. 3.* ſed an de ijs teſtari quis poſſit? d. 147. *vbi num. 31. per cap. 1. ſ. 25.* aſtruit de ijs quæ in vſus pauperum erogare quis tenetur, teſtari non poſſe. nec vllam conſuetudinem aduerſus hoc ius naturæ vim habere. qua de re *inf. de teſtam.* latius dicimus.

3 *Quale dicatur ſufficiens.*

Qua ex cauſſa celebrioris ſitus, † & quod bis nundinæ quotannis habebantur. *de quibus in læto introitu Brab. art. 43. 44.* & emporium celebre ſit Antuerpiæ, quodq; ea Eccleſia inter cæteras illarum partium notabilis ſit, aut vt aliæ literæ Pontificiæ, ad inſtantiam Caroli Audacis ducis Brab. datæ, quæ in Archiuo Capituli noſtri ſeruantur, habent, poſt Cameracenſem dignior; tum ob aëris intemperiem, quodque Eccleſiæ bona multis inundationum periculis ſubiacent, pro decenti ſuſtentatione Canonicorum & beneficiatorum Eccleſiæ Antuerp. permiſerunt. Nicolaus ann. 1453. Sixtus 1475. Pontifices Maximi per binas literas, vt plura beneficia poſſint obtinere. adeo vt ne quidem placitum abſentiæ petere teneantur: vt declarat diploma Philippi Archiducis an. 1499.

4 *Iuſta cauſa cur Canonicis Antuerp. indulta pluralitas beneficiorũ.*

Quæ rationes cum nec hodie ceſſent, † ſed magis auctæ ſint cum ciuitatis & mercimoniorum incremento, quodque ipſa Eccleſia ex Collegiata facta ſit cathedralis: diſpoſitio etiam nunc vigorem habet. quin nec ea diſpenſatione opus eſt; cum loci celebritas,

5 *Nec hodie ceſſant.*

& Eccleſiæ externorum & internorum ſumptus tales ſint, vt ex prouentibus Canonicatus vix dum ſe poſſit quis pro ea qualitate honeſte exhibere, niſi aliunde ſubſidium habeat. vt hic c.5.ſ.7. vel cap.2.ſ.6. et non obſtat: ſi curata beneficia aut perſonalem reſidentiam de iure aut conſuetudine requirentia excepe[illegible]s. ea enim ſunt incompatibilia, vt omnia curata, dignitates, & perſonatus de iure (etſi plerique de conſuetudine perſonatus ſimplicia hic cenſeantur beneficia, *Malderus de Iuſt. & Rel.tr.9.c.2.d.* 17. in his enim ne quidem Epiſcopi olim diſpenſare poterant. † & Concil. Trident Epiſcopis etiam ademit poteſtatem diſpenſandi in ſimplicibus, quando primum ſufficit. *Malderus ibid.* 18. ſed ea facultas diſpenſandi nō videtur ablata, vt qui habet inſufficiens, aliud habeat diſſimile ſimplex minus Canonicatu in eadem Eccleſia. *Idem ibid.* Qui priuilegia allegant plura retinendi, ſiue collegijs ſuis, ſiue ſibi priuatim conceſſa, infra tempus eis præſcribendum ordinario exhibere tenetur. quod ſi diſpenſatio ea ſufficiens euidenter apparet, ei eſt deferendum: ſi dubitetur; ſedes Apoſtolica conſulenda eſt: ea æſtimatura eſt quem modum ſui beneficij eſſe velit *c. ordinarij. de off. ord. l. in 6. c.* 5.*ſ.7.Trid.* exhibere autem Ordinario diſpenſationem tenetur etiam pacificus, etiam triennalis poſſeſſor. Ordinario, inquam, non parti: nam huic, non illi obſtat regula de triennali. Quod ſi contumax fuerit exhibere iuſſus, alteri libere conferri beneficium poteſt. *d.c. ordinarij verſ. quod ſi.* ideoque vacare illud per eam contumaciam cenſet Barboſa *de pot. Epiſc. p* 3 *all.57.nu.* 222. Cum eſt autem legitima, & ſufficiens diſpenſatio, in curatis deputant ordinarij vicarium, cum congrua portione; prouidentque ne animarum cura vllatenus negligatur: in alijs autem beneficijs, ne debitis defraudentur obſequijs, *d.c.*4. etiam citra appellationem. *cap.28.x. de appell.* id eſt, quæ ex fundatione, inſtitutione, ſtatutis, aut antiquiſſima conſuetudine debentur. nam ad alia poſſeſſor non eſt cogendus. *Aldan. in compend. cas. reſol. l.2.t.4 n.3.*

6. *Nec diſpenſandi facultas Epiſcopis adempta.*

Incompatibiles ſunt omnino plures parochiales Eccleſiæ, ſeu curata beneficia: ſiue in titulum, ſiue per viam vnionis ad vitam, ſiue commendæ perpetuæ habeantur, *Concil. Trid. ſ.7.c* 4. non ſi per viam vnionis perpetuæ. *ſ* 24 *c.*13. §. *in paroch.* qualis vbique in bonum Eccleſiæ fit. non vt fere illa, in gratiam perſonæ quod ſi vero in gratiam Eccleſiæ etiam vnio ad tempus, aut etiam commenda fiat. v.g ob Eccleſiæ tenuitatem, volunt aliqui hodie *ob d.c.*4 *& c* 17 *ſ.*24. ſine diſpenſatione Pontificis non licere: ſed verius eſt huiuſmodi Concilij decreta ſecundum Concilij cauſas, & priores canones diſtinctionem recipere. qui cum etiam veterem curatorum pluralitatem; admittūt tamen exceptionem tenuitatis: *c. eam te in fin. x de ætat. & qualitat præfic[i]en. Habentes*, inquit, *plures Eccleſias quæ ex vno non pendeant, liceat appellatione poſtpoſita cogere ad vnam ipſarum, quam maluerint, dimittendam: niſi ita fuerint tenues in ſubſtantia, quod proprios ſacerdotes non poſſint conuenienter alere.* Quam rationem ſecutum eſt Concilium prouinciale Mechlinienſe, *tit.* 17.*c* 3. *liceat*, inquit, *Epiſcopis per vnionem [illegible]arum, & minorum Eccleſiarum, aut ſimplicium beneficiorum, vel per conceſſionem [illegible]eruiturarum* (ſeu commendarum) *vel alias per modum prouiſionis, prouidere.* eaque ſynodus a Sede Apoſtolica eſt probata. pluralitas ergo omnis, quæ radicatur in cupiditate, prohibita eſt: non quam vtilitas Eccleſiæ poſtulat.

Beneficia ſub eodem tecto diſformia inuicem ratione reſidentiæ, aut officij non pugnantia de iure communi non videntur incompatibilia. *Leſſ. l.2. de iur. & iuſt. c* 34 *n.* 14. hodie declarationes quædam Cardinalium non videntur admittere. quod ratione [illegible]

caret,

caret, cum alterum ſufficit. *propter d.c.* 17. alioquin vtriuſque tenuitas, & quod indecens ſit diuino miniſterio adſcriptos cum ordinis dedecore mendicare. *ſ.21.c.2* ibidemque iubeatur ordinandus beneficium ad victum honeſtum ſufficiens poſſidere: minor diſſonantia videtur cum beneficij vtriuſque onera rite explentur; quam cum pluribus locis quis aſſcriptus vni tantum ſatis facit.

Reſidentiam autem iure naturali, † & diuino debent omnes, quibus cura animarum 7. eſt commiſſa. *Leſsius lib. 2. cap. 34 d. 29.* & videtur ſentire Trid. *ſ. 25 c. 1.* quod ideo ſtatuit vt Epiſcopi, ſi ſex menſes abſint, continuo amittant ipſo iure quartam partem fructuum. *d. c. 1.* nec minori abeſſe poſſint, quin peccent in dictam legem naturæ, Dei, & Eccleſiæ: non tamen incurrunt eam pœnam alij curam habentes; etſi vltra duos menſes abeſſe non poſſunt. *Trid ibid.* Ex ratione, quam diximus, parochus reſidens, officio non fungens ad mentem Concilij Trid. *ſ. 7. c. 3. ſ. 23. c. 1* non dicitur reſidere. & ſatis controuertitur, an 8. fructus & diſtributiones ſuas faciat. *vide Dianam p. 3. t. 2 & r. 110.* Canonici † cathedralium & collegiat. ſaltem celebrium & in quibus reſidentiam vſus immemorabilis non mutauit, *Cong. Conc. Sa. verb. Reſ.* § .12. vltra tres menſes abeſſe non poſſunt; alias medios fructus primo anno, integros 2. amittunt. 3. proceditur: vti contra non reſidentes, iure ſtatutum eſt. *Trid ſ 24. cap 12.* Quod obtinet, & ſi in loco morentur ab Eccleſiæ tamen ſeruitio abſint. Piaſ. *ex Cong. Conc p. 2. c. 3. Garz. de beneſ. p. 3. c. 2 n. 323.* ſic & cui datus eſt Coadiutor, non poteſt tamen abeſſe. *ex Cong Conc. Gonçal. ad Reg 8. Cancel. gl 5. § .9. n. 30.* ne ignarus docto ſit melioris conditionis.

Iure naturæ Epiſcopi & paſtores tenentur reſidere.

Canonici Cathed. non vltra tres menſes abeſſe poſſunt.

Intereſt tamen † inter Curiones & Canonicos, vt illi non obſtante conſuetudine 9. immemorabili quidem, vltra bimeſtre tēpus, niſi ex graui cauſa cognita per Epiſcopū, & probata, & licentia diſcedendi in ſcriptis obtenta, abeſſe non poſſint: at hi ad tres menſes abeſſe, etiam non vrgentium negotiorū cauſſa, ſed ambulationis, non vetentur (etſi Cōcilium nec affirmatiue talem licentiam faciat) niſi Eccleſiarū conſtitutiones longius ſeruitij tempus requirant. *d c. 1. ſ. 23. d. c. 12. § . præterea,* nō petita alia licentia aut cauſa cognita.

Quid interſit inter paſtores & Canonicos.

Abbates tamen † & Priores curam animarum habentes ſuorum tantum Religioſo- 10. rum, & non aliquorum ſæcularium, per ipſoſmet adminiſtrandam non comprehenduntur ſub hoc decreto, *vt refert Cong. Conc. reſpondiſſe Leſsius l. 2. c. 34. d. 29. n. 161.* quare nec huc ſpectant dignitates, quæ acceſſorie annexam habent parochialem per Vicarium adminiſtrari ſolitam, nam tunc Parochialis eius naturam ſortitur, cui vnita eſt, etiam poſt Concil. *poſt Nauar. Leſsius ibid. n. 148. Gonçalez ad Reg. 8. Cancel. gl. 5. § . 8. num. 65. ex Cong. Conc.* Tametſi vnum in titulum, aliud beneficium incompatibile in commendam habere non poſſint *Azor. Inſt. Mor. p. 2. l 6. c. 13. q. 3.*

Abbates ſub decreto Concil non comprehenduntur, & quinam alij.

Non tamen eſt incompatibile beneficium ſecundum † pro annis carentiæ quos vo- 11. cant, ſeu, quibus ſecundi pacifica poſſeſſio, cum fructuum perceptione non eſt. *cap. ſi tibi conceſſo. h. t. Leſsius l. 2. c. 34. d. 27. nu* 141. Nec his obſtat *c. 4 ſeſſ. 7.* Conc. Trid. &c. de multa, ibi relatum: quia loquitur Concilium expreſſe de illis de quibus d.c. de multa, quod non agit niſi de curatis, perſonatibus, dignitatibus. *Leſſ l. 2. cap. 34. d. 27. numer. 144.* vnde nihil de nouo addit, ſed tantum nouum vinculum inducit. *Rota d. dec. 4 S. nu. 4. p. 1.* & duo Canonicatus ſunt incompatibiles ratione reſidentiæ. d. c. 4. & d. c. de multa loquuntur in curatis aut alias incōpatibilibus quæ dictio, *alias*, excludit qualitatē curæ, & alia includit beneficia non curata, in quibus per adeptionem ſecundi vacet primū, puta perſonatus,

Donec pacifica poſſeſſio cum plenis fructibus habetur non eſt beneficiū incompatibile.

dignitates officia *d.cap.de multa* , §. *hoc idem in perſonatibus c. quia nonnulli de Cler. non reſid. extrauag. execrabilis.§.qui vero deinceps,de præb.in communibus.* Ideo Capra *regula* 90. *numero ſeptimo* dicit beneficia curata,dignitates,perſonatus, & officia in materia pluralitatis beneficiorum æquiparari:numer.11.quod dignitates,perſonatus, officia poſſunt eſſe curata, & non curata:ſed in beneficijs requirentibus reſidentiam de iure Canonico non inducitur vacatio primi per adeptionem ſecundi. *cap.fin.& ibi Abbas ſub numer. 6. de Clericis non reſid.c.cum te,& ibi Abbas.numer.*8.*Butr.numer.*7 *.de æt.& qualit.ord.cap.referente,& ibi Abbas num.*3.*Butr.num.*11.*Imo in gl.pen.de præbendis.Bened.Capra.d.regula* 90.*num*.112. *&* 113. atteſtatur *poſt Ioannem Calderinum à ſe relatum*,Curiam hanc ſeruare opinionem,&eam eſſe veriorem.Et licet Doctores aliqui , *vt Azor. Inſt mor p.*2 *l* 6.*c.* 13 *q.*2. ſupraſcriptum c.4 ſ.7 Conc.Trid.& cap.de multa extendant ad beneficia requirentia reſidentiam, tamen hæc extenſio non fit ratione pœnæ vacationis ipſo iure,ſed tantum ſtatuit,*iuxta doctrinam Abb. in c.fin.num.*10 *.de reſcript.communiter approbatam ibi per Can.& relatam per D. Nicol. Euerardi in loco à rat.leg.larg.ſub num.*59. videlicet , quod beneficia requirentia reſidentiam debeant conferri his,qui poſſunt reſidere,ſicut conferri poſſunt,& debent curata.*Rota nouiſſ. deciſ.* 488 *num.*2.*p.*1.Secundo,*c.de multa* loquitur in eo qui contenderit retinere:& gloſſa *in d. c.de multa,in verbo contenderit* , & poſt eam Canoniſtæ.qui autem pacificam poſſeſſionem cum perceptione fructuum non habet;iuſtam habet cauſam retinendi primum. *d.c. licet Epiſcop.& ibi gl.fin.& Can.* Atqui dicuntur Card.reſpondiſſe contra hanc ſententiam:Reſpondet Nauarr. ſi conſtaret Congregationem declaraſſe d. c. 4. ſ.7. ita eſſe intelligendum,eaque ſententia à ſua Sanct.eſſet confirmata,ita fore tenendum:*l* 3. *Conſ.*14 *de præb.* ſed quia id non conſtat,neque verb.Concil.efficaciter id probant , non aſtringimur ad ita ſentiendum,*quod ſic etiam ſentit Leſſ.l.*2.*c* 34.*d.*27.*n.*145. Tamen refert hanc declarationem Gonçal.*ad Reg.*8.*Can.gl.*15.*n.*16 & ſimilem ad eandem *Reg.gl.*6.*n.*267.

12. Quin & de ſimplici beneficio ad vitam ſufficienti,† etſi reſidentiam non requirente, id quæſitũ fuit:ſed ſanius eo Conc.non extendi quoad priuationem,ſed quo ad prohibitionẽ tantum *d.c.*17.Garc.de benef.*p* 11.*c.*5.*n.*84 *m.* 2.*de c.Riccius dec.*226.& videtur cõmunior intellectus Trid.&d.canonum,&fauere d.c.17.§. *illi ſ.*24 *Trid.Azor.Inſt.mor.p.*2 *l.*6. *cap.*13.*quæſt.*4.Excipio in Prouincia Mechl.Capellanias quas vocant animarum, nam has Concil. Mechl. à Paulo V. confirmatum declarauit ad reſidentiam obligare. *tit.* 19.*c* 2. vbi *cap.*5.mandantur ſeruari quæcumque in d.c.de multa &c.ſancita ſunt.Porro Concil. Trid.*ſ* 7.*c.*4.loquitur de ijs,qui coniunctim incompatibilia beneficia recipere, & retinere ſimul præſumpſerint. poteſt ergo habenti alterum conferri licite, valideque : ſed non poteſt is vtrumq; ſimul retinere.ſed per ſecundi pacificam adeptionem excidit primo.*d c.*4 *D c.de multa.Garcias d.n* 84.*in* 3.*declar.*

Quæ tamen non extenduntur ad dignitates,quæ à canonicis vna cum præbenda cõſuetæ ſint obtineri. *Garcias d.c.*; *n* 246.*Barboſ.de off.Epiſ p.*3.*all.*62.*n.*18.ſed quod idem *in Collect.DD.ad d.c.*4.*n.*7.refert à Rota deciſum 10.*Iun* 1616. quod tum duplices diſtributiones debeantur , aliæ ratione dignitatis , aliæ canonicatus; non vtique apud nos ſeruatur: vbi viget paſſim prior conſuetudo. niſi forte dignitati duplex præbenda ſit vnita. Neque extenditur decretum ad beneficia vnita perpetuo. vtique ex cauſa Eccleſiæ vtili.*iuxta cap.*6.*ſ.*7.*Trident.* ſed ad vnita ad vitam. *d. cap.* 4. *in verb. vnionis*

ad vi-

ad vitam, qualis vnio non eccleſiæ, ſed perſonæ intuitu fieri ſolet, ideoque in Gallia non recipitur, nec facile conſtabit cum d. c *6. verſ. & quæ deinceps*, & ad commendata perpetuo. *d.c.4. in verb ſeu commendæ perpetuæ.*

Quæritur porro an cõſuetudine introduci poſſit, † vt in Cathedralibus & Collegiatis beneficiarij à reſidentiæ onere eximantur? Conc. Trid. *ſ.24. cap.12.* derogat ſtatutis omnibus & conſuetudinibus: vnde ſequitur, vt conſuetudines Concilium præcedentes amplius non ſuffragentur ſed an noua contra ipſius Concilij decretum introduci poſſit, controuertitur: & eſt veriſimile vt poſſit, quia huiuſmodi obligatio ad reſidendum non eſt iuris naturalis ac diuini, vti eſt eorum qui habent curam animarum, quibus adeſſe debent vt Paſtor ouibus, nauclerus naui, Dux exercitui, Præſes Prouinciæ. Cæterum antequam legitime præſcribatur, incumbit curæ Ordinariorum, qui ſingulis annis ſuas dioceſes, omneſque Eccleſias viſitare tenentur, vt huiuſmodi præſcriptionem interrumpant *Azor. Inſt. mor. p.2. lib.7. cap.3. quæſt* 4. Porro an iure diuino ad reſidendum teneantur, qui non quidem curam animarum cum adminiſtratione ſacramentorum, ſed iuriſdictionem exteriorem, vt viſitandi, corrigendi tantum habent, quæritur? & certe etſi ius, quo ad reſidendum tenentur, non ſit diuinum; tamen proxime inde abeſt. *Azor. Inſt. mor. p.2. l.7. c.4. qu.2.* vnde non facile contra hoc præſcriptionem admiſero Non cõprehenduntur quidem ſub decreto *c. 1. ſ.6.* vbi ſermo eſt de functionibus, quæ circa ſacramenta conſiſtunt, & diuerſa eſt pœna, *ſ.23. c.1.* pro habentibus curam animarum abſentibus, quam *ſ.24. ca* 12. pro iuriſdictionem exteriorem tantum habentibus: tamen Conſtit. Pij IV. edita de reſidentia Paſtorum comprehenduntur. *Azor. ibid. qu.2.*

13. Conſuetudine decreto Conc. derogari poteſt, quatenus ius natura nõ aduerſatur.

Ad hæc Canonici adeo ſtricte ad reſidendum à Concilio obligantur, vt vltra tres menſes abeſſe quotannis non poſſint, non obſtantibus † quibuſcumq; ſtatutis aut conſuetudinibus: Vt neque Canonicos immemorabilis conſuetudo vt vltra tres menſes ſeu nonaginta dies continuos vel interpolatos (qui tamen non incurrant in natale, aut paſchale, vel taliter ſolemne feſtum) abeſſe poſſint, excuſat. *citati à Barboſa ad d c 12. Cong. Conc. 1. Iulij* 1597. quamuis alias immemorabilis conſuetudo non cenſeatur ſublata, niſi expreſſa de ea mentio fiat. **Eman. qu. reg. tom. 1. quæſt. 9. art. 5. ad fin Gonz. ad reg.* 8. *Cancellariæ Gloſſ. 33. num. 2.* vti nec priuilegium, præſertim certa ſcientia confirmatum.

14. Anterioribus Conc. derogauit.

Si ergo canonici aliquod priuilegium † habent vt abeſſe poſſint ad longius tempus, non videtur ijs verbis derogatum. nec item fundationi; præſertim à Laicis factæ. *Azor. vbi ſup. c.6. qu.3. Garz. de benef p.3. cap 2. num.256.* quia Concil. diſerte hic non reijcit priuilegium, vt facit quamlibet conſuetudinem. Non tamen abſentes ex huius indulgentia lucrantur diſtributiones, ſed fructus tantum. *Garz. ibidem num.247.*

Nõ tamen priuilegio aut fundationi.

Enimuero † contra habentes curata beneficia non reſidentes ſtatim poſſunt Ordinarij procedere, per cenſuras ſimul & ſequeſtrationem, & ſubſtractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam vſque ad priuationem: quippe cura animarum mox ex mora periculum habet. *Trid. ſ.23 ca.1.* contra vero alios ad reſidentiam obligatos, primo anno proceditur per priuationem dimidiæ partis fructuum, quos ratione præbendæ vel reſidentiæ fecerunt ſuos: 2. anno ad priuationem omnium fructuum illius anni: creſcente demum contumacia per pœnas iuris: *Conc. Trid. ſ.24. c.12.* ſcil. etiam priuationem, poſt congruum tempus; *vt habet c. inter*, ſeu ſex menſes; *vt determinat c ex tuæ, extra eod.* Neque tamen Parochus ipſo iure ob neglectam reſidentiam priuatur. quod ex iure antiquo obtinuiſſe

15. Quomodo procedendum contra non reſidentes.

 tinuiſſe

fructibus gaudent ſuorum beneficiorum, dum apud Principem morantur. Quod in Gallia temperatum eſt, ne duorum numerum excedat in quaque Eccleſia: aut quatuor; ſi eſt fundationis Regiæ, vel ſi collegæ ſint, quadraginta: & modo præbenda ſpeciale hebdomadarij vel ſimile ſeruitium non habeat annexum. *Choppin. de ſacr. polit. l. 3. t. 3. n. 20. Monaſticon. l. 2. t. 5. n. 14*

Priuilegiorum Capellæ † Burgundicæ mentio eſt *in ca. cum capella de priuilegiis.* In quo loco quidam putant agi de capella Regis Bohemiæ, & nomen Burgundiæ mutandum; ſed quia id reſcriptum datum eſt ad Epiſcopum Lingonenſem, apud Burgundos, non Bohemos; & quia Codices Vaticani, vt annotatur in Corpore iuris Greg. 13. conſtanter habent, Burgundiæ; ita omnino accipiendum. Amittunt tamen diſtributiones manuales; ſeu quæ dietim vel hebdomadatim dantur tantum, non alias. *vt S.C. decretum refert Choppin. monaſt. l. 2. t. 3. n. 14.* 20.

Sic etiam loquitur Indultum † à Leone X. Carolo Archiduci Auſtriæ & Principi Hiſpaniæ conceſſum 13. nonas Iulij anno 1515. de centum perſonis per eum pro tempore eligendis & nominandis. qualiacumque beneficia non pontificalia poſſidentibus, *quoad,* inquit, *ſeruitiis & obſequiis tuis inſtiterint, vt omnes & ſingulos fructus, redditus, & prouentus omnium & ſingulorum beneficiorum &c. cum ea integritate quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis libere percipere valeant, cum qua illos perciperent, ſi in Eccleſiis ſiue in locis huiuſmodi perſonaliter reſiderent, ac diuinis intereſſent; & ad reſidendum & diuinis intereſſendum interim in eiſdem minime teneantur.* ſed fuit id priuilegium perſonale, ex his verbis: *tui conſideratione, tuis obſequiis inſiſtentes, te fauore proſequi gratioſo, per te eligendis, &c.* non facta vlla mentione ſucceſſorum, nec facta conceſſione pro regno aut Archiducatu, nec ad illa reſtrictione: ſic vt ipſe poſſet eligere qualeſcumque & vbicumque ſeruituros. Priuilegium porro Capellæ eſt non loci tantum, ſed & miniſtrorum etiam extra locum exiſtentium, qua parte officio illi operam dederint. *Couar. pract. quæſt. cap. 11. num. 5.* ex verbis: *Cum Capella Ducis Burgundiæ gaudere dicatur huiuſmodi priuilegio, & quidam capellæ ſupradictæ Canonici. d. c. cum capella,* ita quod beneficiatos d. capellæ non egrediatur. à cuius tamen nomine neminem Belgij Principibus ſeruientium audiui hactenus indigetari. ſcilicet quia totum Ducatum Rex Galliæ de facto poſſidet; etſi non de iure: vt irrefragabiliter deducit Ioannes Faius Conſiliarius Caroli Audacis, in opuſculo, quod ſcripſit de iure omnium ditionum, quas dictus Carolus filiæ ſuæ moriens reliquit & ſpeciatim ducatus Burgundiæ, iuxta ea quæ in conuentibus deputatorum Regis & dictæ Duciſſæ quibus interfuit, & ex chartis & monumentis hinc atque inde productis, didicerat, cum aſſertione quod nihil facti potuerit, quod non ex authentico documento deſumpſerit. & quod ex facto ius deducit, apertiſſimum eſt, quibuſcumque non eſt perſuaſum omnes campos, quos Gallici oculi ſemel viderint, Salicam terram fieri, (perinde ac Hebræo populo terram promiſſionis ingreſſuro, dictum fuit, *quicquid calcauerit pes tuus, tuum erit*) ſciant neſciant, velint nolint domini, Vaſalli, Ordines, ſtatuſque ditionum. ſine quorum tamen apud Gallos applauſu, ne vel vnciam ex corona, vel domanio ſuo Rex alienare queat. etſi captiuus iuret; vt Franc. I. in Hiſpaniis promiſſa, eo colore etiam datis filijs obſidibus infregit. Thulden. *in præfatione, ad Damhouderij praxim eiuſdem,* ex P. Æmilio † refert filium Pipini III. Carolum Magnum cum inſignibus Imperialibus è Roma & Italia redeuntem, voluiſſe Gallias vnire Imperio, & Imperiali nomine leges eis dare; ſed Francis detrectantibus ab incepto deſti- 21.

deſtitiſſe. vt non cenſeantur, etiam regna & Imperia vniri, niſi ſolemniter hoc agatur: vt, nunquam Burgundiones in vnionem, conſenſere; aut Galliæ Reges legem eam rogare aut ſancire potuerunt; ſcilicet non aſſentiente toto populo. *qua de re late egimus in Hiatu. lib. 1.*

23. Porro d. Indultum Leonis, Carolo V conceſſum † non domeſticos tantum ſacellanos, quibus ſtipendia ſoluuntur; quales nemo vnquam Princeps numero centum habuit; ſed & quoſcumque alios Eccleſiaſticos comprehendit, qui & quoad ſeruitijs & obſequijs ipſius inſiſterent, ſiue actu continuo, ſiue ex cauſſa per interualla: dummodo pro ſeruitoribus reputentur. & ad Principis requiſitionem ac mandatum parati ſemper ſint. *l. cum heres. §. Stichus, D. de ſtatu lib. Bart. in l. Celſus. col. pen. D. de vſucap.*

Cæterum Garz. *de benef. p. 3. ca. 2. num. 265.* dicit *per c. 2. ſ. 6. de refor. Conc. Trid. & bullam Pij IV. Calend. Mart. 1565.* reuocatum eſſe priuilegium à Paulo III. conceſſum Regi Hiſpaniarum & *num. 360.* ſi quod conceſſum fuerit (quod aſſerit Boerius & Rebuf.) Regi Galliæ niſi quatenus huiuſmodi indulgentiæ poſt Conc conceſſæ forent, quod negat, vti & negat Cardinalium familiaribus tale priuilegium de praxi hodierna, & neutris de iure competere. Concilium enim priuilegia & indulta perpetua de non reſidendo aut de fructibus in abſentia percipiendis cuiquam noluit ſuffragari. Sed quoniam in omni diſpoſitione reges cenſeantur eſſe non comprehenſi, niſi diſerta eorum mentione facta, *vt notauit t. de maior. num. 2.* atque Concilium indulta Regibus conceſſa expreſſe non excludat, & Bulla Pij IV. ſecundum ipſa Concilij decreta, & terminos illorum ſit intelligenda, hoc eſt cum ijs reſpectiue derogationibus duntaxar, quas Concilium expreſſit, idem *Garz. n. 263.* fauor & prærogatiua Regum hoc decretum ſoluet præterquam quod ea indulta nonnulla ex parte ad temporales indulgentias diſpenſationeſque ſpectare videantur. (quoad inquit Leonis priuilegium ſeruitijs & obſequijs tuis inſtiterint) quas, ſi ex veris & rationabilibus cauſis conceſſæ fuerint, Concilium in ſuo robore vult permanere. *Vide de his Dianam. p. 3. t. 1. r. 5.*

Ex ſpeciali Pauli III. & Pij V. inquiſitores hereticæ prauitatis, & auditores Rotæ ex Clementis VII. priuilegio, *bulla incipit conuenit de qua Zechus de rep. eccleſiaſtica. p. 11. num. 2.* collectores, ſubcollectores, aduocati, procuratores fiſcales, & notarij in cauſis ſpoliorum & iurium Cameræ *ex bulla Sixti V. 8. Maij* 1590. durante eorum officio non fructus tantum, ſed & diſtributiones quotidianas lucrantur.

24. *Parochus ex iis cauſis non excuſatur.* Parochus † tamen ob cauſſam comitatus vel negociorum ſui Epiſcopi non poteſt abeſſe, vel exercendo Officium Inquiſitoris, Vicarij, Viſitatoris, Secretarij, aut aliud, niſi pro tempore duorum menſium. *Cong. apud Goncalez ibid. num. 268. 265* (qua in re tamen Nauar ſecus ſenſit, ſed credo ante huiuſmodi declarationem,) neque vt ſub collector Apoſtolicus abeſſe poteſt. *Goncalez num. 266.* vel ſimilium officiorum adminiſtrator. *Azor. vbi ſupra. q. 5.* multo etiam ſtrictior eſt nunc parochorum reſidentia, quam ante Concil. quippe ſtudiorum cauſſa per ſeptennium poterant abeſſe ex facultate Ordinarij *c. cum ex eo. 34. de elect. in 6.* hodie Ordinarij talem licentiam dare non poſſunt; nec parochi abſentes fructus percipere *ex Cong. Concil. Goncalez ad Reg. 8. Cancell. gloſſ. 6. num. 250. 251. Riccius in prax. diſt. dec. 502* quippe cum conferantur hodie paſtoratus per concurſum, præſupponitur quod qui, vt magis idoneus erit electus, ſatis ſit literatus. Et Pij V. Conſt. anno 1564 decreuit, vt à ſede Apoſtolica ſolum concedantur, & etiam iniuntæ ſint facultate à

ſede

ſede Apoſtolica obtentæ, niſi Ordinarij conſenſus accedat. *Azor. inſt. mor. p. 2. l. 7. c. 4. qu. 3. P. Matth. Sep. Dec. l. 3. t. 2. c. 3.* ſed nec docendi gratia parochus abeſſe poteſt. *eadem Cong. ibid. apud Gonçal. n. 254.*

Denique Pius V. edidit Conſt. *incip. cupientes.* vt qui ex legitima diſpenſatione obtinet, cum curato beneficio aliud reſidentiam requirens, in curato reſidens † lucretur alterius 25.
fructus, ſed diſtributiones non itidem. ſuper qua Conſtit. ſcio aliquos à Curia pro cauſis ſuis placitum obtinuiſſe, cum clauſula; vt perinde in earum deciſione obſeruari poſſet, ac ſi generatim promulgata hic eſſet. Et propterea deciſum refertur eos, qui vi priuilegij Piani fructus tantum percipiunt, alia reſidentium iura non acquirere: vt optionem præbendarum aut domorum, vbi ſolis illa reſidentibus deferri ſolet. Pius IV. ſanxit ne qui admittantur ad regimina Eccleſiarum, niſi reſidentiam iurent. *Conſtitut. refert P. Matth. Sep. Dec. lege 3. 4. 2. cap. 4.* & non præſtantes priuari mandat Pius V. *P. Matth. ibidem. cap. 6. 7.*

Reſidens in curato in alio priuilegium habet.

Ex Concil. Trid. *ſeſſ. 22. cap. 3.* diſtributiones amittit, † qui non ſe ſiſtit in officijs quibus eæ aſſignantur, & debent ex impendi fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco arbitrio 26.
Ordinarij ſi ex ſpeciali dignitatis vel Canonicatus prouentu deſumuntur: *ſeſſ. 22. cap. 3.* ſed ſi ex communibus bonis, deficientium partes, adeuntibus officium accreſcunt †, *vid. Azor. inſt. mor. p. 2. l. 7. cap. 7. quæſt. 8.* aut iuxta conſuetum & præſcriptum modum in quaque Eccleſia diſponuntur. At *cap. 3. ſeſſ. 22. c. 3. ſeſſ. 21. cap. 12. ſeſſ. 24.* habent differentiam: nam negligentes reſidere præter priuationem diſtributionum compelli poſſunt † ex d. *cap. 12.* ſed *cap. 3. ſ. 21.* loquitur ſolum quando diſtributiones ſunt ita tenues, vt negligantur, *Riccius in prax. diſt. dec. 497.* & tunc auctæ per Epiſcopum diſtributiones. per negligentes amiſſæ proportionaliter inſeruientibus accreſcunt. c. 3. ſ. 22. loquitur de dignitatib. quarum diſtributiones non contemnendas augere ad tertiam poſſit Epiſcopus, & neglectæ applicentur fabricæ vel loco pio. Enimuero, vt Canonici diuinis frequenter intereſſent, integram ſemiſſam prouentuum arreſto Curiæ aſſignatum refert Chopp. *monaſt. l. 2. t. 3. num. 13.* & Pius V. in erectione ſedis Epiſcopalis Antuerp. vt in Eccleſia illa fieret diſpoſuit: ſed executioni hactenus mandatum non eſt; forte quod diſtributiones non ſunt ibi ita tenues, vt contemnantur, ſed Collegæ ſupra modum quarundam aliarum Eccleſiarum diligentes, ſi non publicis aut Eccleſiæ huius negotijs auocentur.

Qui à diuinis abeſt priuatur diſtribut. Quæ alijs, vel fabricæ cedunt. Ex ſeruitrax nihilominus aliter cogi poteſt.

Epiſcopus remedio *cap. 3. ſeſſ. 21.* non debet cumulare remedium *cap. 3. ſeſſ. 22.* ſed vnum aliud abſumit *Garz. de benef. p. 3. cap. 2. num. 472.* neque deductionem facere ſecundum antiquam praxim, ſed currentem valorem *num. 467.* ſubductis tamen penſionibus & legitimis oneribus *num. 468.* Cui deductioni etiam eſt obnoxius obtinens dignitatem, licet vocem non habeat in Capitulo, nec diſtributiones communes participet. non tamen is, qui etſi ſedem in choro habeat, tamen ibi reſidentiam non habet, ſed proprium diſtrictum. *num. 477.* neque ea beneficia quæ ſunt extra Eccleſiam, in qua quis reſidet, niſi illius præbendis aut dignitatibus perpetuo ſint vnita. nec dignitates, quæ & ſi locum habent in choro, non tamen habent diſtributiones; nec ita ſufficientes fructus quin abſque diſpenſatione retineri poſſint, cum canonicatibus, non ſubiectæ ideo diſpoſitioni *c. 1. de conſ. in 6.*

Loquitur Conſilium in cathedralibus, & collegiatis, ſiue gratia frequentioris vſus, ſiue vocabulo collegiatarum latè accepto: vt quamuis eccleſiæ collegiatæ non habeant

omnia illa inſignia, quæ collegiatis eccleſijs adſcribi ſolent, obtineat tamen in illis diſpoſitio conciliaris. v.g. ſunt eccleſiæ vbi non præpoſitus, decanus, canonici, aut capitulum ſit; ſed perſona, paſtor, & aliquot capellani, qui ex fundatione, ſeu alias ad horas canonicas conuenualiter decantandas tenentur: vtique & hic poterit ordinarius diſtributiones ad tertiam prouentuum partem augere, quippe in quibus obtinet ratio Concilij, quod beneficia ad cultum diuinum, atque eccleſiaſtica munia obeunda ſint conſtituta, ne qua in parte minuatur diuinus cultus, ſed ei debitum omnibus in rebus obſequium præſtetur: quamquam aliqui verba ſecuti ſecus ſenſerint.

27. Non tantum corpore † in loco beneficij reſidere Clerici debent, ſed & officium, ob quod beneficium eis datur, præſtare *Garz. de benef. part. 3. capit 2. numer. 313 ex Cong. Conc.*

Præſentia corporalis non ſufficit. Requiritur horarũ recitatio.

Imprimis horas Canonicas recitare. † *c. Dolentes, extra de celebrat. miſſ.* vnde Pius V. *Conſt. incip. Ex proximo* renouauit quod in Lateranenſi Concilio vltimo ſtatutum erat, de reſtitutione fructuum facienda à non recitante officium. cum Sotus aliique aſſeruiſſent, *vt habet Azor. Inſt. mor. l. 10 cap. 14* Conc. illud Later. quoad hoc decretum vſu non eſſe receptum, quem multi pij & docti ſecuti ſunt. Quod ſi verum eſt, cum d. Conſtit. Pij V etiam hic publicata non ſit, facile manebimus in terminis iuris antiqui, & quod fuit ante illud Conc. Leon. X Lateran.

28. *Et officii præſtatio.* Quamuis † cap. 12. ſeſſ. 24. non aliud videatur requirere quam decentem præſentiam, dum dicit: diſtributiones qui ſtatutis officijs interfuerint, recipiant, reliqui quauis colluſione aut remiſſione excluſa his careant: atque ita etiam loqui videatur *cap. 1. de Cleric. non reſ.* Tamen Trident. ibi *in verbis ſequentibus verſ. omnes*, vult omnes per ſe † ſuas functiones & munia obire, & in choro ad pſallendum inſtituto hymnis Dei nomen reuerenter, diſtinctè, deuoteque laudare. Quod & Canonicorum officium eſſe ante declarauit Conc. Baſilienſ. ſ. 21 §. 3.

Per ſe.

Adeo vt ſtatutum in contrarium non valeat, vt poſſint Canonici ſeruire per ſubſtitutos. *Garz. de benef. p. 3. cap. 2. num.* 498. vbi tamen valde delicata videtur reſolutio, quæ refertur, quod Canonicis non liceat alterius vicibus miſſam celebrare. leuis enim, neque conſiderabilis eſt ea contrauentio, & vix puto quod ſe intentio Conc. eouſque porrexerit magis illa ad decorum cultus diuini pertinet, quam *num. 496.* refert, non licere legitimo impedimento detentis quo minus per ſe miniſtrent, ſubſtituere eos, qui ſunt inferioris ordinis, vt Canonico portionarium, aut Capellanum. Vbi & aſſignatur ea ratio ne graduum & ordinum prærogatiuæ confundantur. quod ad ſplendorem, & Eccleſiaſticam politiam ſpectat.

Non conſuetudo circa per- mittat.

Sed tamen conſuetudo non eſt irrationabilis, quæ multis in locis obtinet, vt decantatio penitius ſuauius, & magnificentius fiat, per vicarios fieri eam, non per ipſos Canonicos; † adeoque donec Canonici à ſuis ſuperioribus (nam ad hos non ad illos præcepta illius cap. 12 diriguntur) vrgeantur, vti poſſunt ſua conſuetudine. *Leſſ. de iuſt. lib. 2. cap. 34. d. 33. num.* 185. 186. præſertim extra publ. odiam, quam facile omnes poſſunt aſſequi. Quin etiam vbi Epiſcopi vigent, vt Canonici per ſe cantent, ſi id non faciant, peccant quidem; ſed non tenentur reſtituere; forte nec amittent diſtributiones: quia illam pœnam illud decretum iſti præcepto non ſubiungit. nec ante Concil. Lateran. ſub Leone X. celebratum vllo Canon pœnam reſtitutionis imponebat non recitantibus officium.

Vide

vnde manifeſtum ſignum eſt, beneficiarios non fuiſſe ad reſtitutionem obligatos, niſi poſtquam Eccleſia id expreſſit *Leßius l.2.c.34.d 32.n.180.* Atqui, vt dictum eſt, de non canentibus id non ſtatuit Tridentinum ſed nec dictum Lateranenſe, ſed tantum de non recitantibus. Vide quæ dicimus inf. de celeb miſſ n.9.

Loquitur autem *c.3 ſ.21. de dignitatibus & præbendis* neq; locum habet in ſimplicibus beneficijs, † & Epiſcopus illud exequens debet in omnibus ſtatuere, non in vna aut altera tantum; ſic tamen vt quiſque vbi differunt prouentus per diſtributiones quas lucrabitur, tantum recuperare poſſit, quantum ob eam rem deſumptum eſt. *Cong Conc.* 29. *Quod de ſimplici beneficio non intelligitur.*

Eius quod de beneficio ſimplici diximus ratio eſt, † quod huiuſmodi beneficium ex generali totius orbis conſuetudine non requirit reſidentiam, quemadmodum ideo caute loquitur Concilium *Trid. ſ.6 c.2* Vt reſidere cogantur, qui beneficia inferiora poſſident, *reſidentiam perſonalem de iure vel conſuetudine exigentia.* vnde Cong. Concil *apud Gonçalez ad Reg.8. Cancell gloſſ.5 num.80. & ſeq.* cenſuit quod Epiſcopus non poteſt cogere obtinentem beneficia ſimplicia, perſonale aliquod ſeruitium impendere, niſi diſertis verbis fundator id expreſſerit; alioquin cenſetur iuxta ius ex generali conſuetudine nunc productum, ſe conformare *lege ſecund. ibi, ad ius retulit. Cod. de hæred. inſtit.* vnde etſi in fundatione dictum ſit; capellanus celebret tot miſſas: non poteſt cogi per ſe id facere; cum ſalua fundatione iſtis oneribus per ſubſtitutum recte ſatisfiat, adeoque ea verba ita accipienda ſunt; quod & in ea ſpecie Cong. cenſuit vbi teſtator voluit, vt capellanus debeat celebrare diuina officia diu noctuque, non tamen hinc ſequitur vt capellanus ſacerdos eſſe debeat. *Gonçal. ib. n.84.88 Quar. V ſeruitium capellaniæ.* Quæ tamen intelliguntur niſi fundator diſertis verbis velit, vt capellanus actu ſacerdos ſit; capellania ſit ſacerdotalis; præſentandus ſit ſacerdos; vel ſimile quid. *Quar. ibid. Riccius in prax. capell dec.402.* 30.

Qui, niſi iuſſus à ſuperiore, ſub diuino officio celebrat, non lucratur diſtributiones. † nec qui aſſociant venientem ad Eccleſiam Epiſcopum, vel redeuntem. *Riccius ibidem. dec.494. Piaſ. ex Cong. Concil. Pr. p.2. c.3. num 8.* In celebrante tamen vſus horum locorum, & decreta Synodorum Prouincialium ſecus habent. 31. *Celebrans amittit diſt.*

Senio porro confecti v. g. qui per annos 50. Eccleſiæ deſeruierunt, † tanquam rude donati à conſuetudine pro ſemper præſentibus haberi, & lucrari poſſunt. vt teſtatur Greg. XIII. reſpondiſſe Piaſ. *vbi ſup.* 32. *Iubilarii gaudent.*

Diſtributiones autem quæ dantur in fine anni, vel certis temporibus, non ad ratam præſtiti quotidie ſeruitij, non ſunt propriæ diſtributiones. † *in commun. extrauag cum nonnullæ, de præb.* ſed potius ſpectant ad præbendam ſeu fructus: adeoque iuſte abſentibus debentur. *Piaſ poſt Quar. ex Cong Conc. vbi ſupr. Serol. pr. p.1 V. diſtributiones §.3.* vbi refert S. Cõg declaraſſe iuſte † abſentibus omnia deberi, exceptis incertis & quotidianis prouentibus, qui inter eos tantummodo diuidi ſolent, qui ſacris inſeruiunt: nam iſtæ, inquit, dicuntur diſtributiones impropriæ, cum potius veniant in maſſam communem, & in fructus beneficij. *vt longius ibid. proſequitur & Quar. V Reſidentia. Riccius dec.499.* & ita pro Capellanis Regijs iudicatum modo diximus. 33. *Diſtributiones quotidianæ & annuæ differunt.*

Epiſcopus cuius menſæ Epiſcopali vnitus eſt † Canonicatus & præbenda, tenetur in ingreſſu ſuo ſoluere iura poſſeſſionis; quæ in vſus pios *iuxta Trid. cap.14. ſeſſ.24.* conuertuntur: ſpecialem tamen poſſeſſionem, & ſeparatam à poſſeſſione Epiſcopatus, non tenetur accipere: inſuper non tenetur obire functiones Canonicales; diſtributiones 34. *In vnius ... vbi ceſſat.*

nes, tamen niſi diuinis interſit, percipere non poteſt: ſecus de fructibus præbendæ, maſſæque communis, quam aliqui Canoniſtæ groſſam appellant, quæ omnino Epiſcopo debetur. ita à S. Cong reſponſum Epiſcopo & cap. Antuerp. 20. Martij 1590. & prid. Id.
35. *Si vnita altera.* Nouemb. 1591. ſi autem occurrit vacatio paſtoratus, beneficij aut officij, ad electionem Capituli pertinens, antequam ad eam procedatur, ſignificatur Epiſcopo, qui vnitam menſæ ſuæ habet præbendam, vt eidem interſit, præſit, & cum alijs Capitularibus faciat. ex teſtimonio Illuſt. & Reuer. Archiepiſc. & Comprouincialium Epiſcoporum, qui in Synodo Mechl. Prouin. fuerunt 19. Iunij 1607.

Si epiſcopatus duo ſunt vniti, in alterutro reſidere epiſcopus poteſt, in vtroque functiones epiſcopales explere debet, negotia alterius poteſt in altero expedire. huius tamen clerus ad ſynodum alterius cogi nequit, in titulis præmittit loci nomen in quo agit, extra vtrumque exiſtens præmittit nomen loci cuius negotium agitur. *Aldan. in compend. can. reſ l. 2. t. 2 n. 3.*

36. R. Ioannes Miræus Epiſcopus Antuerp. petijt, † vt compellerentur Cap. Bredanum & Berghenſe, quæ in loco quod ab hæreticis occupetur, reſidere non poſſunt, reſidere cogerentur in diœceſi Antuerp. quod exequendum Sac. Cong. Cardin Nuntio Belgij commiſit per literas 29. Februarij 1608. prout ei cum Epiſcopo Antuerp. congruentius videretur. & ſi moueretur difficultas non leuis, referret ad Cong. aut Sanctitatem ſuam: ſed id hactenus executionem non habuit. Idem mandauit Cong. de monialibus & Beghinis in iſtis oppidis morantibus, vt cum bonis ſuis ad talia diœceſis loca, vbi exercitium eſt Catholicæ Religionis, tranſirent, per literas eiuſdem diei. Iuxta quam rationem Conuentus de Vredonborch, Breda Liram translatus eſt. quod merito obtinet in Collegijs: *arg. c. 5. in fin. ſ. 25. de Reg. Trid. ſ. 14. c. 9.* alioquin Clericus ſimplex beneficium habens non poteſt cogi reſidere intra diœceſim. *Riccius in praxi Cleric. dec. 598. & c. dec. 399.*

Sed beneficij quidem ſimplicis poſſeſſorem excuſat generalis conſuetudo non reſidendi, & vbi lubet, morandi: aſt in collegio ſecus ſtatuendi ratio eſt, quia & ſi ſimplex beneficiarius perſonaliter officium aut ſacra non peragit, vicaria tamen alicuius opera ſatisfacere debet: at hic ſi collegium diſſolutum eſt, nihil ex præſcripto fundationis præſtatur. Et vt præſtaretur; tamen ſi per vim maiorem vel alias vltima teſtatorum voluntas, vt concepta eſt, executionem habere non poteſt, debet Epiſcopus cum hæredibus operam dare vt effectum ſortiatur ea via, quæ minimum ab illa ſeducit. Ita monaſterium loco inidoneo conſtrui iuſtum in proxime commodo erigitur. *c. nos quidam. verſ. quod ſi X. de teſtam.*

Diſtributiones quæ non niſi præſentibus & intereſſentibus dantur, ſiquidem tertiam partem prouentuum æquent, † non tamen æqualiter ſingulis diebus fiunt, ſed hodie puta decem ſtuueri, cras decem flor. relicti ſunt intereſſentib. an Epiſcopus augere poſſit
37. *Quotidianæ diſtributiones augendæ et ſi infrequentes tertiam partem faciant.* ordinarias ex alijs prouentibus: quandoquidem iam tertia in diſtributiones verſa ſit? videri non nemini poſſit non eſſe hypoteſim Concilij, adeoque illius delegationem ceſſare, ac ſic contingere poſſe, vt præbendæ aliquibus fiant inutiles, cum tamen beneficia debeant poſſeſſoribus benefacere: Secus tamen cenſendum eſt, tum ob verba Concilij quæ ſonant, *diſtributionibus quotidianis*, quales non ſunt iſtiuſmodi extraordinariæ; tum ob rationem Concilij, quæ eſt vt nullatenus negligatur horarum officium, cui non prouidetur per iſtiuſmodi præmia, quæ accipiuntur pro vnica velitatione: non pro

con-

continua militia, quæ pariformia poſcit ſtipendia. Diſcrete tamen verſari debent Ordinarij, ne ius præbendæ inutile reddant ijs, qui vel ex iuſta cauſa, vel diſpenſatione abſunt, vel vbi Concilium, immemorabilem non reſidendi conſuetudinem non ſuſtulit, vel receptum hactenus non eſt, vel poſt receptionem rurſus præſcriptum.

Diſtributiones ergo etiam debent † eſſe in ſingulis horis, non vt qui ſemel de die in- 38.
terfuerit, omnes illius diei diſtributiones lucretur: quale ſtatutum fuit declaratum abuſi- *Partienda*
uum per arreſtum. *quod refert Charond. l. 9. r. 74. Riccius in prax. diſt. dec.* 493. 494 Quamuis *in* [illegible]
Duen. *reg.* 206. *ver. lim.* 2 *Hoiada p.* 1. *c.* 17. *numer.* 11. *Monet. p.* 2. *q.* 12. *numer.* 42. ſecus ſenſerunt. *eſſe* [illegible]
hoc ſenſu à Conc omnes horas intelligi, dum ſtatas horas dicat declaraſſe Sac. Cong. refert Garz. *de benef. part.* 3 *cap.* 2. *num.* 488. quare nec æquum eſt vt qui ab vna hora abfuerit plurium diſtributiones amittat. vt fere Concil. Mechl. 1607. t. 12. cap. 3. aliquid ſonat.

Appellationes omnes reijciuntur † interiectæ ad impediendam ordinationem Epiſ- 39.
copi de vertenda tertia prouentuum parte in diſtributiones, ſcilicet quo ad effectum *Reiectio in*
ſuſpenſiuum, non autem deuolutiuum. *Cong. Conc.* *hiis appell.*

Is qui eſt in ſeruitio † Epiſcopi vel Eccleſiæ, percipit quidem omnes fructus beneficij 40.
ſui, tanquam reſidens; ſed diſtributiones quotidianas non recipit. *c. de cætero, extra de Cler.* *Qui in E-*
non reſid. quia illæ non dentur niſi intereſſentibus diuinis. *c. licet de præbend. c. vnico de Cler. non* *piſcopi ſer-*
reſid. in 6. Et quanquam is qui eſt abſens in ſeruitio Epiſcopi vel Eccleſiæ, cenſetur ſeruire *uitio eſt,*
Eccleſiæ, hoc tamen ita accipiendum & intelligendum eſt (*inquit Ioannes de Imola in d. c. de* *de iure*
cætero, verſ. in gloſſ. 1.) quoad hoc vt percipiat fructus beneficij, non tamen intelligitur ſer- *fructus tã-*
uire in diuinis, vt percipiat dictas diſtributiones. Id quod & Concil. Trid. conforme eſt, *tum, ex*
quod diſtributiones iſtas non niſi ijs qui diuinis interſunt concedit. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *verſ. cum* *Conſtit.*
diſtributiones, & ſ. 22 *c.* 3. & ſtatuta Eccleſiarum ſuper perceptione & diſtributione earum *S.* [illegible]
ſeruanda eſſe indicat. Neque in contrarium facit, quod non ſolũ ſunt in ſeruitio Epiſco- [illegible] *percipit.*
pi, ſed totius Eccleſiæ & Religionis; quia neq; illi qui in Eccleſia præſentes, Grammaticã docent, neque illi qui in academijs publicis, ad vtilitatem vniuerſæ Reip. Catholicæ ſacram Theologiam profitentur, diſtributiones iſtiuſmodi conſequuntur. *cap pen. & vlt. extra de mag.* id quod in S. Theologiæ profeſſoribus, actu Louanij profitentibus, & in Eccleſia S. Petri Canonicatum & præbendam obtinentibus manifeſtum eſt obſeruari, & practicari. Ideoque & dicta Synodus Trid. non alios fructus illis abſentibus & docentibus conſeruat, quam illos, qui ex iure communi illis debentur *ſeſſ.* 5. *cap.* 1. ſed quoniam conſuetudo probata *in c. vn. de Cler. non reſid. in* 6. in his ſaltem ditionibus tranſijt quaſi in ius commune, aut ſaltem generalis facta eſt; Conc. Prouinc Mechl. *ſub tit. de off. diuino; tam primum c.* 4. 5. 6. *quam vltimum, eodem tit. cap* 4. *à ſua Sanct. approbatum ſeruarique mandatum.* ſtatuit præbendas graduatis affectas in Cathedralibus poſſidentes commiſſis ab Epiſcopis functionibus impeditos, omnia illa emolumenta percipere debere, quibus gaudent diuinis intereſſentes. peculiarem enim habẽt facultatem & obligationem huiuſmodi præbendas graduatis affectas poſſidentes. ſcilicet viſitandi per vniuerſam diœceſim; examinandi promouendos ad ſacros Ordines, & admittendos ad curam animarum, ſub modo in Bulla præſcripto, ac omnes & ſinguli ratione ſuarum præbendarum, huiuſmodi conſilium & operam in negotio Eccleſiæ & Religionis, cæteriſque difficultatibus, pro tempore emergentibus, quoties ab Epiſcopo requiſiti fuerint, tam coniunctim quam diuiſim præſtare tenentur.

 Quo

41 Quo attento † & d. generali conſuetudine cum latiſſima interpretatione vſu inueterato paſſim hic firmata, vt qui ſint in Eccleſiæ negotijs, pro intereſſentibus diuinis habeantur, fit, vt hic ceſſet deciſio *c. de catero. extra de Cler. non reſ.* cui aliquæ conformes ſunt Card. reſolutiones: in eodemque caſu accipiendæ. Illud enim c. reſolutioneſque loquuntur de eo caſu, quo Epiſcopus habet quidem facultatem in ſuo ſeruitio, & ad viſitandum &c. deducendi aliquos ex ſuis Canonicis, non tamen habent Canonici obligationem operam præſtandi, vt habent graduati; deinde d. c. non præſupponit, ſtatutum & conſuetudinem vt abſentes in cauſis Eccleſiæ pro intereſſentibus habeantur, nam id non eſſe iuris communis recte ſtatuerunt plurimi Doctores *tam in d. c. cum non deceat quam dict. cap. vnic.* & ex priori verb. *c. conſuetudinē* clarum euadit. Atque hoc c. vn. tantum accipiendum, vt cum reijciat omnes cōſuetudines de dandis diſtributionibus ijs, qui diuinis perſonaliter non interſunt, non improbet tantum has, quæ nitantur vna ex tribus cauſis, in d. c. ſpecificatis: alioquin omnes conciliationes *d. c. cum non deceat, & dict. c. vn.* non poſſunt defendi, quod non ſint ſolum diuinatoriæ. Dicitur porro diſerte in d. c. cum non deceat, eum qui occupatur in negotio Eccleſiæ ſuæ, diſtributiones amittere. Idem conſtat ex c. cum dilectis. *ext. de Cler. non reſid. n.* vbi corpus iuris Canonici emendatum, editumque iuſſu Gregor. XIII. habet ſupplementum iſtius decretalis Epiſtolæ, in quo ſunt hæc verba, *& non minus ſi ſit abſens quam præſens eidem Eccleſiæ vtilis habeatur*: vbi vtilitatem Eccleſiæ ſuæ procurans, non tamen habet diſtributiones, ſed tantum fructus. eodem facit c. licet. *extra de preb.* vbi generaliter eis tantum diſtributiones deberi dicit, qui diuinis interſunt, neque Eccleſiæ negotijs detentos excipit, neque alios quorum mentio in d. c. vn. quod proinde tantum habet locum vt conſuetudines vna ex tribus cauſis fundatas non reijciat, cæteroquin ius commune non ſtatuat: præſertim cum ſit eiuſdem Bonifacij VIII. qui exceptiones ſuas facilius ſuppleuiſſet. Hæc ſi ita ſunt, ſequitur, mirum non eſſe ſi detento in negotijs Epiſcopatus diſtributiones in ijs locis, vbi in priuatis Eccleſiæ negotijs illæ amittuntur, non aſſignentur, ſed vterque pari paſſu ambulet: ita vt vterque fructus recipiat, reſpectu quorum vterque à iure præſens reſidenſque æqualiter iuris fictione habetur, vt patet in c. ex parte: *verb. præpoſitura tua vna fideliter proſequeris, cum ex hoc cenſeri debeas reſidens*, & cap. ad audientiam verb. *cum alimenta non debeant, ſed præſentes qui &c. extra de Cler. non reſid.* Quod ſi pari paſſu ambulent quoad fructus, vbi quacumque ex cauſa abſentibus diſtributiones non competunt, ijs in locis vbi erit contraria conſuetudo, vt occupato in Eccleſiæ negotijs debeantur; vtrique competent. præſertim cum ex obligatione officij ſui, Epiſcopatus negotia tractare tenentur: cū & ſtatutum locū habet in caſu in quo eadē eſt ratio. *Menoch. l. quart. præſumpt.* 89. n. 108.

42. Et d. Conc. Mechl. 1. cap. 5. vbi ſupra dicit ſe † intelligere eos in negotijs Eccleſiæ occupari, non tantum qui Capituli aut fabricæ negotia curant, ſed & qui Epiſcopatus. quæ procul dubio interpretatio Concilio competijt, ſi vel ſolius Epiſcopi iudicium, vel ſedis Apoſtolicæ delegati in materia diſtributionum ſequendum decreuit Concil. Trid. ſ. 22. c. 3. ſ. 21. c. 3. Neque facit quicquam ſi dicatur, quod ideo in Eccleſiæ priuatis negotijs id permittendum [illegible] ad hanc ſpectent, eaque compenſare teneatur, illa non æque: nam ad hanc [illegible] Eccleſiam, ea [illegible] ſpectant, quod ſit Cathedralis, quodque hoc [illegible] pis præhendis [illegible] nihil aliud num ſit. Præterea non eſt hæc vera ratio Conſtit. d. c. vn. quod aliquis Eccleſia [illegible] laborem debeat compenſare: nam

nam lucratur huiuſmodi ex cauſa abſens anniuerſaria, aliaq; ſeparatim à fidelibus relicta, quæ cum rationibus bonorum communium Eccleſiæ nihil commune habent, atque vnde proinde compenſatio operæ in alijs præſtitæ ſumi non deberet. Idem de ipſis diſtributionibus ſi ſint ſeparatim à bonis communibus relictæ, id eſt, quæ non ſumuntur ex maſſa bonorum communium, ex quibus ſimiliter compenſatio operæ in alijs præſtitæ, non deberetur. ſed vera ratio d. c. vn. eſt authoritas conſuetudinis, quodque ei, dum irrationalis non eſt (vt contingit in illis tribus caſibus) non ſit derogandum.

Nam prætetquam vt dicatur quis in vtilitate Eccleſiæ occupari, ſuffi iat, vt ſint negotia Eccleſiæ in genere, non huius tantum, vt conſtat etiam ex ſupradictis, & *c. cum dilectus 14. de Cler. non reſident. in verb. cum fam ilia nostri, qui obſequiales ſe exhibent vniuerſis, minori non debeant prærogatiua gaudere, quam veſtrum ſinguli, quorum negotia &c. cap. ad audientiam, verb. pro tuo & Eccleſiæ ſeruitio, extra de Cler non reſid.* inſuper conſideranda eſt qualitas Eccleſiæ Cathedralis: atque adeo huiuſmodi negotia dioceſeos ad eam ſpectare cenſenda ſunt, tum quod eorum multa non ſine huius conſenſu, plura non ſine conſilio expediri ab Epiſcopo poſſint. *vt habet tit. de his quæ à Prælat. ſine conſenſ. Capituli* tum quod propter ſupraſcriptam facultatem & obligationem præbendis graduatorum, ex erectione innexas, huiuſmodi negotia aliena ante erectionem, cum Collegiatæ priuatæque quadantenus Eccleſiæ tantum eſſent, nunc illarum ex hac cauſſa erectionis, facultatis, obligationiſque facta ſint propria. ſic *in cap. cum non deceat, de elect. in 6* dicit eos Pontifex ſuarum Eccleſiarum proſequi vtilitatem, qui ad obtinendam electi Epiſcopi confirmationem Romam proficiſcuntur; cum hoc negotium tamen non aliter ad eam ſpectat, quam in quantum eſt Cathedralis, non vt priuatum Collegium. Et ſi in viuo Epiſcopo id apparet, in mortuo multo magis manifeſtum eſt; tũ enim tota Epiſcopi authoritas, & functio iuriſdictionis tranſit in Capitulum ſuo iure, vt aliena dici nequeat. Eadem ratione Ignatius Lopez *in ſua pract. Can. c. 12. verſ. 4. caſus*, in Conc. Conſtant. *ſeſſ.* 19. deciſum dicit, eos qui Eccleſiæ communis vtilitatis cauſa, Concilio ratione ſuarum dignitatum interfuerant, etiam vbi ſtatuta in contrarium forent, pro intereſſentibus diuinis officijs haberi, omniaque lucra ſua facere quæ his contingerent. Idem de prouinciali dioceſanaque ſtatuens, quia *in his verſatur*, inquit, *publica Eccleſiæ vtilitas, & parendi neceſſitas, quodque eis munus non debeat eſſe damnoſum. iu. c. ſi! videlicet. D. ex quibus cauſis maior. &c.* Hiſce cauſis motum fuit Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. c. 8. *de reform.* ſtatuens vt pœnitentiarius in omni Cathedrali erigatur, & dum confeſſiones excipit, præſens in choro habeatur, quod & de orationibus & proceſſionibus extra chorum & Eccleſiam cẽſent Cong. Conc. 4. *Septemb.* 1591. ſcilicet quia id ſpectat ad vtilitatẽ Eccleſiæ totius dioceſeos, etſi non huius Collegij. atq; id facit ex obligatione ſui officij. ſimiliter ſeſſ. 22. c. 3. ſtatuit vt poſſeſſores dignitatum exiſtentiũ in Eccleſia Cathedrali dum occupantur in adminiſtratione curæ animarum eis annexæ, & extra ciuitatem in dioceſi (hæc adminiſtratio graduatorum facultati obligationique viſitandi dioceſim, in omnibus negotijs conſilium operamq; exhibendi ſimilis eſt, ſaltem quo ad rationem quæ Concilium ad ſtatuendum mouet) tamen vult pro præſentibus ac diuinis intereſſentibus haberi. In hanc ſententiam B. Carolo Borromæo Gregor. XIII. reſcripſit, vt ei in functionibus Epiſcopalibus verſanti aſſiſtentes diſtributionibus gauderent. l. *Fran. Leon theſaur. fer. Eccl p. 3. c. 33. numer 26. 23* Et Sac. Cong. reſpondit aſſerente Zecho. *de rep. Eccleſiaſtica tit. de ben. § n.* 3 ad finem de examinatoribus a Synodo deputatis,

dum

dum cauſa examinis abſunt *fauet ratio illorum de quibus num.*34.*egimus* Sic Ioan. Azor. *in Inſtit.moral.part.*2.*l.*7.*cap.*7.*quæſt* 10. *Quæritur*, inquit, *an licita ſit conſuetudo* (nota quod loquitur conformiter; cum ante recte interpretatus eſſet, d.c.vn.de Cler. non reſid.in 6. non de iure ſed de conſuetudine laudabili & ibi probata procedere,) *qua Archidiaconus quando ratione ſui muneris & officij Eccleſias inuiſit* (idē de graduatis quibus idē illud munus incūbit) *diſtributiones lucratur, ac ſi in Eccleſia intereſſet? Reſpondet licitam eſſe, quia eſt vna ex cauſis exceptis, nimirum euidens Eccleſiæ vtilitas.* Ex cuius verbis huiuſmodi conſuetudo approbatur, & ex ratione, quam aſſignat, conſtat; quod ſi dictum *c.vn.* §.*ſtatuimus.* vt alij interpretantur, ſit iuris communis, & non tantum conſuetudinis; quæ ibi probetur: quod etiam tunc eo iure communi Canonici munia ſibi incumbentia obeuntes diſtributionibus gaudere debeant.

Sic & docet poſt alios quos citat Garz *de beneſ p.*3.*cap.*2.*nu.*348. Canonicos exiſtentes in ſeruitio Epiſcopi non tantum fructus, ſed & diſtributiones lucrari poſſe ſi ita ferat conſuetudo, quam ſeruandam aſſerit.

43. Ex his apparet quomodo † accipiendum ſit d.c.de cætero, eique innixæ Card. reſolutiones, & Imola, qui conformiter loquitur, & *ca.vltim.extra de Magiſt.* nam loquitur de iure, & magiſtri non tenentur ratione ipſarum præbendarum, de quibus ibi mentio, ad onus docendi; In cap.pen.ibid & ſeſſ.5.c.1.Conc. Trid.non habet Lector Canonicatum, neque eſt præbendatus, ſed ſtipendij vice aſſignantur ei fructus, vnde non habet titulum quo vendicet ſibi diſtributiones. Quod ſpectat ad cap.12.*verſ.diſtribut vero,ſ.*24.*Conc.Trid. & ſ.*22.*cap* 3.hoc quidem pro nobis facit ex ea cauſſa quod aſſignat diſtributiones ei, qui occupatur in onere dignitati ſuæ annexo extra Eccleſiam ſuæ dignitatis; alterum cum tā-tum innouet d c.vn.ſpectat ad reprobandas tantum conſuetudines, in eod. c. reprobatas, & eas confirmandas quæ ibi confirmantur, qualis eſt qua hi graduati nituntur ſimiliter.c.3.ſ.21.Trid.cum generaliter loquitur, ſicut *d.cap.licet.* aliaque, facit ad probationem eorum, ad quæ ſupradictum c.licet adduximus.

44. Porro d.c.ad audientiam, † taxatiue non loquitur de duobus tantum, vt claſſici aliqui authores volunt, ſed quod de duobus reſpondet Pontifex, ideo fit, quod non de pluribus rogabatur, vt in epiſtolis decretalibus conſuetum eſt: & cum id quod in d.cap.ad audientiam declaratur, iuris communis ſit, non eſt quod magis in duobus quam pluribus locum habeat, dum ius taxatiue alios non excludit; nam quod non prohibetur, conceſſum intelligitur. ita tamen vt ſub tali occaſione, Eccleſia miniſtrorum defectu non laboret; quod in arbitrio iudicis eſt, ceſſareque facit etiam ſpecialia indulta Papæ. *ita vult cap. pen. de Cler.non reſid.* certe c.vt iuxta, *extra de offic.Ord.* tres permittit eſſe in viſitatione cum ſuo Ordinario, & Concil.Trident.*ſeſſ.*24.*cap.*18.In examine promouendorum ad Eccleſias parochiales vt minimum tres eſſe iubet, & Bulla erectionum EpiſcopatuumBelgicorum nouorum omnes affectarum præbendarum poſſeſſores tam coniunctim, quam diuiſim operam præſtare mandat.

45. *Finis reſidentiæ.* Finis reſidentiæ & effectus moralis is potiſſimus eſt, *vt omnes*, inquit Concil.*Trid.ſ.*24.*c.*12.*diuina per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur obire officia & Epiſcopo celebranti aut alia Pontificalia exercenti adſiſtere & inſeruire, atque in choro ad pſallendum inſtituto, Hymnis & canticis Dei nomen reuerenter, diſtincte deuoteque laudare.* quod decretum nondum ſatis ex voto Concilij vbique ſeruatur: nec quæ forſan in ſynodis exinde iuxta Trident. §.*cetera ibid.* decretæ ſunt

quam-

quamuis aliqui ſentiant id negligentes non lucrari diſtributiones. *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trid. d. c. 12.* licet contraria ſententia verior ſit vt diximus. niſi vbi decretis Synodalibus ſecus diſerte fuerit ſtatutum iuxta facultatem *d. §. ceterum* conceſſam. alioquin illam pœnam nec priores canones, nec Trident. *ibidem. §. diſtributiones.* imponit. ſed eas recipi permittit ab ijs, qui ſtatis horis interfuerint, & Leo X. *in Concilio Later.* & Pius V. *conſt.* 12 *Oct.* 1572. fructibus eos priuant, qui officium non dixerint. fatendum eſt tamen inſtituto ſuo, ſepoſitis alijs circumſtantijs non reſpondere, qui cæteris non concinunt, quamuis priuatim legant.

Ad modum etiam deſiderat Tridentinum *ibidem. §. in omnibus & ſ. 23. c.* 11. *&* 13 *&* 17. omnes ordinis ſui functionibus ſatisfaciant, quod interſtitiorum, exercitij, & reſidētiæ neglectus valde interrupit. vtque ſanctorum omnium ordinum à diaconatu ad oſtiariatum vſque functiones non niſi per conſtitutos in dictis ordinibus exerceantur. omneſque & ſingulos Prælatos hortatur, & illis præcipit, vt huiuſmodi functiones curent reſtituendas, & ex aliqua parte redituum aliquorum ſimplicium beneficiorum, vel fabricæ Eccleſiæ, ſi prouentus ſuppetant, aut vtriſque illorum, eas functiones exercentibus ſtipendia aſſignent: quibus ſi negligentes fuerint, ordinarij iudicio aut ex parte multari, aut in totum priuari poſſint.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ VEL Eccleſiæ non vacantis.

ANte annum 1150. Expectatiuarum & mandatorum Apoſtolicorum de prouidendo vſum incognitum fuiſſe coniectura eſt, quod toto Decretorum volumine, quod circa eum annum editum eſt, *gloſſ. cap. poſt appell. §. formæ 2. qu. 6.* nulla mentio reperitur. *Ioan. And. in cap. duobus. de reſc. in 6.* ideoque ſcriptores multi præſertim Galli, *Azor. Inſt. mor. p. 2. l. 6. cap. 32. quæſt. 3.* vſum hunc eſſe contra veteres canones exiſtimarunt, quamuis ex cauſis ſpecialibus *ibid.* Azor. contendit non licitum tantū aliquando, ſed & Eccleſiæ vtilem eſſe poſſe. Initia quidam referunt ad Alexand. III. ob c. eam te de reſc. quem ſecutus eſt Innoc. III. *in cap. dilectus 2. de præb.* Hon. III. *c. capit. de reſc.* Greg. IX. *c. mandatum c. literis. c. Abbatem de reſc.* Innoc. IV. *c. 1. de conc. præb. in 6* Bonif. VIII. *ca. vlt. eod.* Clem. V. *in Clem. 1. eod.* cæterique paſſim PP. vſque ad Concil. Trid. quod ob abuſuum frequentiam ſecutum rationem Bonif. VIII. *in cap. 2. de conc. præb. in 6.* generales expectatiuas, & quæcumque eas redolent, *cap. 19. ſſ. 24* abrogauit. *quis mihi det,* inquit S Bernardus, in epiſt. ad Eugen. *antequam moriar videre Eccleſiam Dei ſicut in diebus erat antiquis. &c.* ſed per c. 19. ſ 24. ſ. 25. *cap. 7* ſunt ſublatæ expectatiuæ, etiam ſi accedat Ordinarij conſenſus. *Gonz. Acz. ad Reg. 8. Canc. § proœm. num. 64.* vbi & hoc Cong declaraſſe refert, quod ex eo decreto colligatur non poſſe creari Canonicatum ſupernumerarium ad futuram præbendam; (Quamuis decretum non tollat conſuetudinem titulorum Canonicorum præbendam exſpectantium. *Garz. de benef. p. 6. n. 5. ex Cong. Conc.*) quodque nec id Capitula poſſunt, quodque per id capite, tolluntur omnes mentales reſeruationes: quales erant quādo Papa reſeruabat vel in genere, — 1. *Abrogatæ expectatiuæ* — 2. *Creatio Canonicatuum ſupernumerariorum ... volunt*

vel in ſpecie, ad prouidendum perſonæ quam non exprimebat, ſed in mente retinebat.

Decreta Concilij *ſ.25.c.7.& ſ.24.c.19.* etiam, Pius V. *conſtitut. incip. Romani* vberrime roborauit. omnes regreſſus, acceſſus, & ingreſſus ſub quibuſcumque formis tollendo quam tamen & decretum *d.c.7.* non extendi ad regreſſum ob defectum ſolutæ penſionis, ex beneficio reſignato ſæpius declarauit Rota. *vt recitat. Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trid. ſ.25. c.7* ſed dumtaxat in vacantibus per ceſſum, vel deceſſum. quod non inducant votum captandæ mortis, & vitare ſoluẽdo poteſt reſignatarius. Quin etiam *d.c.19.* abrogatis indultis, collegijs etiam & vniuerſitatibus conceſſis, periclitatæ ſint nominationes vniuerſitatũ ſtudiorum, quod diſerte non videantur exceptæ: vt alias ſolent: *vt ſ.7.c.13. ſ.14.c.5 in fin. ſ.24 c.6 ſub fin.* quamquam aliâs Barboſ. *& ab eo citati ad d c.19.* nolint comprehendi collegia, & vniuerſitates; vbi non exprimũtur: tamen Vniuerſitas Louanienſis ſuas nominationes ab ea diſpoſitione exemptas obtinuit. quæ adeoque curſum ſuum cõtinuarunt. atq; hæc ita. niſi forte Eccleſiæ neceſſitas Prælato, coadiutorem dari poſtulauerit. atq; is tũ detur, cui omnes qualitates competant, quæ in prælato ipſo à ſacris canonibus, aut Concilio requiruntur. de qualibus coadiutoribus, eorum iuribus, & cauſis late *citati a Barboſa in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ.25.c 7 n.5. & ſeqq.* Exſpectatiuæ etiam *in d c.19.* vulgari ſignificatione accipiuntur, vt non excludant conſuetudinem immemorialem, qua eligi ſoleant aliqui canonici, quibus demum cedat præbenda primo deinde vacatura: præſertim ſi inter exſpectantes non ſenior aſſumi ex ordine, ſed noua electione magis idoneus debeat. vt in Eccleſia Salamantina confirmatam conſuetudinem à Pio IV. refert Garcias. *p.1 c.1.n.5.*

Expectatiuæ hic iã olim prohibitæ per Maximil. *litteris edicti datis Mechliniæ 12. Sept. 1484, quæ habentur in lib. edict. fol. 205.* & regreſſus ad beneficia reſignata, reſeruationes penſionum, tranſlationes inſcijs & inuitis eis, qui grauata beneficia poſſident.

DE INSTITVT.

1. *Inſtituendi prius ſunt probandi ab Epiſcopo.* BEneficium Eccleſiaſticum ſine Canonica inſtitutione obtineri nõ poteſt. *Reg. 1. in 6.* A quibuſcunq; etiam Nuncijs præſentati & electi, antequã inſtituantur, [illegible] aut confirmentur, non obſtante quocunq; priuilegio aut cõſuetudine immemoriali debent eſſe ab † Ordinario locorum examinati, & idonei reperti. *Trid ſ.7.c.13.* Quæritur, an præſentatus ab Ordinario, alterius diœceſis examinari debeat ab hoc Ordinario? Azor. *Inſt. Moral. p 2 l.6.c.22.q.vlt.* putat nõ debere; quia eo ipſo quo ab Ordinario præſentatur,

2. *Loci beneficij.* approbatus cenſetur: ſed exiſtimo, verius eſſe vt examinari debeat ab Ordinario † loci ſui beneficij, de quo agit Conc nõ autem ad dignitatem reſpicit alioqui præſentatum à Nuncio Apoſtolico, qui & Ordinarius eſt intra limites ſuæ legationis, nõ mandaret examinari. ſed reijcit ad conſcientiam Ordinarij loci, cui melius quæ idoneitas [illegible] neceſſaria ſit, exploratum eſt. non enim qui hic idoneus eſt, vbiq; locorum pro eo habebitur [illegible] recta & plana eſt, apud alios tenebræ, & lubricum & angelus malus, & eius membra perſequentur.

3. In Anglia lupi non eſſe dicuntur (vtinam animarum lupi non eſſent) alia loca eorum feracia [illegible] ergo vbi lupi erunt, paſtor ad arcendos eos robuſtior eſſe debet; vbi non erunt, [illegible] imbecillior, qui oues intra limites coërceat tantum, ne aberrent. *Vid. Gutier. can. q. l.1 c.27.*

Hodie

Hodie in his locis, † inſtitutio fere ad Archidiaconos ſpectat. etſi poſt examen ante- 4.
quam litteras inſtitutionis concedant, Epiſcopo referant, qui approbet; cum alioqui ex- *Inſtitutio Archidia-*
aminatos Epiſcopo de iure tantum præſentent. *cap 7. in verb. qui beneficij Eccleſiaſtici præſen-* *conor. de*
endi fuerunt, à ſuo prius examinentur Archidiacono, & per ipſum poſtmodum Epiſcopo præſententur. de *iure differt*
offic. Archi. Vt inſtitutio nunc Archidiaconi, non probatio tantum perſonæ ſit; ſed ad ti- *ab ea quæ*
tulum Eccleſiaſticum ius faciat, (ſeruato tamen d c.13.) De iure vero miſſio ſeu intro- *eſt de con-*
ductio in poſſeſſionem Archidiacono tribuitur, *dict. cap. 7. in verb. inſtitutio corporalis tam* *ſuetudine.*
ſuper beneficijs quam etiam dignitatibus ad ipſum (Archidiaconum) *debet pertinere*: Nunc pleriſ-
que in locis ea Archipresbyteris ruralibus conceditur ſeu committitur, præter magnas
dignitates non exemptas, verbi gratia, Ordinis Benedictini, quas adhuc Archidiaconi in
poſſeſſionem ducunt. lautius enim ſoluunt. vt refert Choppin. approbationem Greg.
XI Iurium Archidiaconatus Senonenſis *de ſac. polit. l. 1. t. 8. numer.* 16. vt ipſi Archidiaco-
no vna auri, & duobus Canonicis, quos ſecum ducit, duæ argenti marchæ ſoluantur.
ſed an id hodie à Concil. Trid. *ſ.* 24. *c.* 14. & conſt. Pij V. *incip. dudum.* probetur; præſertim
cum Archidiaconi nunc etiam in inſtitutionibus ſuas taxas in vſus ſuos vertendas, exigãt;
an vero ſpectet ad conſuetudines quas Alexand. III. *in c. 2. extra de exceſſ. prelat.* à Presby-
teris in Eccleſijs ſuorum Archidiaconatuum debitas conſeruari plenarie mandat; ipſi ex-
aminent. Collegia porro & Capitula paſſim collegas in poſſeſſionem mittunt, ac titu-
lum admittunt à patronis forte datum, quod eſt vice Canonicæ inſtitutionis: niſi ſicu-
bi forte, in erectionibus Collegiorum Archidiaconi curarunt ſua iura inſtitutionis præ-
ſeruari, vt Hooc-ſtratæ.

Cæterum orta inter Epiſcopum Attebatenſem & Abbatem S. Vedaſti controuerſia
ſuper electione approbatorum ab examinatoribus ad paſtoratum † in concurſu, ſuſti- 5.
nente Epiſcopo, Archidiacono competere in ijs inſtitutionem, adeoq; ſibi electionem, *An in pa-*
iuxta *c.* 18. §. *ſi vero iuris patronat. Eccl.* §. *cum vero inſtitutio ab alio quam Epiſcopo. ſ.* 24. Trid. ſal- *rochialibus.*
tem ob nominis æquiuoci diuerſas ſignificationes, interpretationem eius petendam,
& Abbate è contrario, caſum eſſe planum & terminos Concilij ſine obſcuritate: à
Concilio ſecreto decretum fuit 22. *Martij* 1589. vt Concilium Trid obſeruaretur, prout
ſonat, adeoque Abbati ex approbatis electionem competere magis idonei, vbicum-
que inſtitutio collatiua tituli Epiſcopo competeret: taciteque decidebat, inſtitutionem
vel adminiſtrationem vacantis parochialis quam Epiſcopus Archidiacono competere
aſſerebat, non eſſe tituli collatiuam, prout *ca. cum ſatis & ibi Panorm.* ne quidem per con-
ſuetudinem velit induci poſſe, vt Archidiaconus inſtitutionem authoriſabilem cócedat,
niſi ex delegatione, vt accipit *gloſſ. in d c. cum ſatis. c. ſi in plebibus. 63. diſtinct. & ſimilia*, & inſti-
tutionẽ Archidiaconi Panorm. executoriam vocat illius, quam facit Epiſcopus *ſauet cap.*
ad hec. c. vt noſtrum. de offi. archid. Itaq; ſi Archidiaconus vt eius Vicarius, vel eius nomine, &
delegatione quid facit, [illegible] facere Epiſcopus. & ad eoſdem terminos redibitur. cæ-
terum alijs poſſe inſtitutionem authoriſabilem ex immemoriali conſuetudine compe-
tere S. Cõg. alias declarauit, & clare patet *ex d. § cum vero. & nos latius dicimus in conſultat.*
cn on. 6.

Epiſcopus non poteſt † examinare promotos ad Ordines aut beneficia à ſuo anteceſ- [illegible]
ſore, niſi poſt promotionem aliqua cauſſa ſuperuenerit. *vt in cap accepimus, de ætat.*
& qual. ordin. ſic & Cardin. declararunt, regularem ſemel examinatum, & idoneum

repertum pro confeſſionibus audiendis, non debere ab eodem ordinario, vel etiam ſucceſſore rurſus examinari. *Serol.pr.part.1.verb.Confeſſor* §.2.

Cui per examen quaſi inidoneo reperto † propter defectum litteraturæ datus eſt Coadiutor, fruſtra id dicitur vt ſe rurſus examini ſiſtat, cum priuatio vel ſimilis pœna irrogari ei non poſſit, ea ex cauſſa. quod ſi idem Epiſcopus aliquos minus idoneos ordinauerit, eos ſuſpendere debet. *vt Cong Concil. refert Goncalez ad Reg.* 8. *Cancel.gloſſ.* 4.*num.*85.

8. *Ceſſat examen in notorie literato, & promotis in famoſa vniuerſ.*

Examinari non debet qui eſt notorie literatus: vti nec de praxi examinantur. *Rebuff.in prax.benef.titul.de reſc.in for.paup.numer.* 3. 4. qui gradus licentiæ † in vniuerſitate ſuſceperunt; ne videatur irrogari ignominia Vniuerſitati. ſic & in Curia ſemel examinatus ad vnum ſimplex, non examinatur ad ſecundum ſimile. & præſumitur idoneus ad ſimplex beneficium, qui ſacris eſt initiatus, *Goncalez omnia ibidem numero* 84.86.87.88.89. niſi pro forma præſcribatur, vt in c.18.ſ.24. vbi *teſt.eodem ibid.n.*90. *Cong.Concil.* nec Theologiæ, nec iuris Doctorem excuſat ab examine, quamuis in famoſa Vniuerſitate promotum. Quin vt quis dicatur idoneus ad beneficia, requirit 47. requiſita Cæſar. Lambert. *apud Goncalez ad Reg.*8 *Cancel.gloſſ.quart.num.* 109. ſed dicit; *quis eſt, hic, & laudabimus eum*? Oportet igitur hæc moraliter accipere, & iuxta humanos mores, non perinde ac ſi in Platonis Rep. ſententiam diceremus, qua de re Catonem Cicero reprehendebat.

9. *Ad Epiſcopum iure omnis inſtitutio pertinet.*

Ad Epiſcopum † de iure ſpectat collatio & inſtitutio omnium beneficiorum ſuæ diœceſis; adeo vt cum decreto Concil. Trid *ſ.*24.*cap.*8. mandetur inſtitutio pœnitentiarij & vnio præbendæ, quoties vacat officium adeoque præbenda; prouiſio ad ſolum Epiſcopum ſpectet. *Cong. Conc.*23.*Iun.* 1594. *& apud Riccium in prax.epiſc.d.*555. ſi tamen fuerit ante inſtitutionem huius officij, collatio præbendæ communis, inter Epiſcopum & Capitulum: cum ea vacabit in menſe ordinario, circa præbendæ collationem nihil à concilio mutatum eſt. *Cong. Conc. Ianuar.*1597. agit porro Concilium de prima inſtitutione officij. Vnde poſt inſtitutionem eo vacante in menſe Pontificio, tam perſonæ electio, quam præbendæ collatio, ad Papam ſpectabit. per Regulam II. Cancellariæ. ſi in menſe Ordinario; diſpoſitio officij recens inſtituti ad Ordinarium vt ſpectet per ius commune oportet, collatio autem prius exiſtentis præbendæ ad eos, quibus ea ante competebat. ideoq; cenſuit Cong. *apud Riccium vbi ſupra.* ſede vacante, mortuo Pœnitentiario, Capitulum hic in re præſtare nihil poſſe. quia beneficia ſucceſſori reſeruanda ſunt. ſi tamen poſt inſtitutum Pœnitentiarij officium, ſede vacante præbendam vacare contingat [illegible] collatio fuerit Epiſcopo & Capitulo communis: poterit Capitulum tunc conferre *per [illegible] vn. ne ſede vacant. in* 6. antequam ea vnita fuerit, poſtquam vero vnio præbendæ acceſſorie facta fuerit, (quia vnio collationem aufert *Gonzales ex Gambaro ad reg.*8. *Cancell.gloſſ.*5. §.7. *num.* 20.) nihil poterit. quod ſi autem vnio facta fuerit æque principaliter, quia tunc vtrumque vnitum vacare cenſetur, diſponique poteſt *Gonz.n.*55. *& ſeq.* Capitulum quidem diſponere poteſt; niſi impediretur per reſtrictionem ab vnione factam; ſc. quia non alteri conferre poteſt quam ei, quem Epiſcopus deſignauerit pœnitentiarium. quæ deſignatio vacante ſede à Capitulo fieri nequit, quia ad Epiſcopum ſolum ſpectat inſtitutio. ideoque non tranſit conferendi inſtituendiue facultas ad Capitulum. *c.illa x.ne ſede vacante.* ſed expectandus eſt ſucceſſor. a quo facta deſignatione, demum à Capitulo præbendæ collatio deſignato fieri poteſt. & quia tunc non amplius ſedes vacat, collatioque vt ponitur

commu-

communis eſt: fieri non poteſt ſine Epiſcopi interuentu. An autem acceſſorie vel æque principaliter vnio facta erit; cognoſcetur *iuxta Rebuffum in praxi benef de vnion. nu.* 19. ex intentione vnientis, vel conſuetudine: ſecundum quam excepta eſt vnio. alias cum vnum altero dignius eſt, acceſſorie; cum æque dignum, æque principaliter facta cēlebitur. ideoque vbi pœnitentiariatus inter dignitates recenſetur, acceſſorie vnita ei præbenda cenſebitur. Et quidem Concilium vnionem acceſſoriam intendiſſe videtur, ex modo loquendi *pœnitentiarius*, inquit, *cum vnione præbendæ inſtituatur.* Igitur ſic inſtitutus Archipreſbyteratus quem comitatur, vnita præbenda, ad ſolius Epiſcopi diſpoſitionem ſpectabit. quia, vt diximus, iure communi fundatam habet intentionem in collatione omnium beneficiorum ſuæ diœceſis.

Papa tamen qui eſt vniuerſalis Epiſcopus, & Ordinarius Ordinariorum, conferre omnia beneficia poteſt per præuentionem vel reſeruationem. quæ tamen reſeruationes pręter clauſas in corpore iuris ſublatæ fuerunt à Concilio Baſilienſi. ſed id ipſum rurſus ſublatum à Curia Romana. Hinc & pragmatica ſanctio in Gallia, illius reuocatio, & demum reſtauratio; ac denique Concordata Gallica, & Germanica, *quæ vtraq; ad longum refert Piaſ. part. 2. cap. 5. num.* 10. *&* 11. nata ſunt. & Regulæ Cancel. reſeruationes generales & ſpeciales plurimas etiam nunc habent.

Quarum quidem vſus antiquus eſſe colligitur ex D. Bern. *l. 1. de Conſid. c. 3. Numquid ad eum*, inquit, *de toto orbe confluebant*, &c. *vt ipſius apoſtolica authoritate vel obtinerent honores eccleſiaſticos, vel retinerent?* quamuis ex corpore iuris neque antiquæ neque multæ aſſignentur reſeruationes, vt gloſſator Regularis Cancellar. *in reg. 35. verſ. item qu. 2. & in reg. 62. ad fin.* vnicam eſſe velit. *in cap. 2. de præb. in 6.* de quo Azor. Inſt. mor. *l. 6. c. 36. q. 4. p. 2.*

Vnienda porro pœnitentiariatui præbenda integra eſſe debet, non portio: ex verbis Concilij, & quidem *proxime vacatura*, inquit, *d. c. 8. ſ. 24.* ſuppoſito quod lectori Theologo prouiſum ſit: nam *c. 1. ſ. 5.* Concilium ipſo facto primo tunc vacaturam aſſignauit, ſi aliter expedire alicui videatur, aduerſus diſpoſitionem Concilij imploranda eſſet Sedis Apoſtolicæ authoritas: nam illam alterare non poteſt ordinarius: & reſeruatam pœnitentiario vniri poſſe ratio ſuadet, etſi verba deſint: vt alibi expreſſa ſunt *ſ. 23. c. 18. ſ. 24. c. 15.* quamquā cum ratio fauet, & verba indiſtincta ſunt, quid nos coget diſtinguere Doctorem, Licentiatumq;, ſeu alias magis aptum requirit Conciliū. *d. c. 8.* quæ vltima verba faciunt, vt credendum ſit, ſi quis titulum non aptitudine meruerit, ſed prece, vel pretio obtinuerit; non comprehendi; prouiſionemq; irritam eſſe. *c. 5. ſ. 25.* ætas autem 40. annorum eo modo loquendi exigitur, vt incepti ſufficere intelligantur. ſecus dicendum eſſet, ſi maiorem annis 40 poſtulaſſet aptiorem pro loci qualitate requiri Concilium, vt indicet locorum diuerſitatem menſuram eſſe aptitudinis; non vt ſignificet extra locum quærendum non eſſe. quamquam enim hoc recipi plerumq; poſſit, *arg. c. nullus 61. diſt. c. ſacrorum 63. diſt.* eorumq; *quæ diximus in Iudic. l. 1. c. 4.* tamen magis conſiderat Concilium aptitudinem, quam originem aut domicilium. *arg. c. 7. §. quod ſ. 25. de regul. Trid.*

Præterea reſeruata ſunt ſedi Apoſtolicæ per Pium V. beneficia vacantia † ob hæreſim, 10.
Confidentiam', non ſeruatam formam ab eo præſcriptam in collationibus curatorum, vel in reſignatorum & collatorum per Ordinarios, non obſeruata circa eas eius Conſtitutione vt priuilegij inſtar ſit, ſeu vt præfatur Regula 8. Cancellariæ in fauorem reſidentiæ conceſſum, quod Ordinarius pro omnibus iure ei competentibus collationibus, alienis

menſibus ſc. Febr. Apr. Iun. Aug. Octob. Decemb. eas nunc facere poſſit, ſi tamen in diœceſi ſua reſederit: gratiamque per litteras ad Vrbem miſſas acceptarit.

Vacante tamen pontificatu antequam ſucceſſor regulas Cancellariæ promulgarit, cũ earum vigor exſpirarit per mortem Pontificis, Ordinarius prouidere poteſt. quin imo & poſt regulas Cancellariæ editas, quia vacatura tantum reſeruant. dummodo Pontifex non mox reſeruet quæcumque ante vacauerunt, nondum prouiſa. *vt fecit Paulus V. pro concluſiſſu. Garz. de benef. part. 5. c. 1. n. 645. 646.*

11. *Priuilegiũ Alternatiuæ Cancel. & Cõcord. differt.* Quod tamen priuilegium Alternatiuæ † ex Reg. 8. Cancel. non eſt ſimplex; ſed conditionatum & multis cautelis obnoxium, vt in ea videre eſt, & in Goncales, qui in eam locupletem tractatum ſcripſit. At vero Concordata Germaniæ collatoribus concedunt alternatiuã ſimplicem & ſine reſtrictione, §. *placet etiam nobis quod per quamcumque.* Imprudenter ergo faciunt, qui cum vti poſſint alternatiua eorum concordatorum, acceptant alternatiuam Regulæ Canc. minus validam, & qua non fulciantur iura magis valida. Enimuero ſub Imperio comprehenſum eſſe, aut fuiſſe tempore dictorum concordatorum, non ſufficit ad probandum aliquem concordatis vti poſſe; quia non ſunt inita cum tota natione, ſed cum Frederico Rege Romanorum & quibuſdam tantum Principibus illius nationis 18. Calend. April. 1448. Etſi dicatur in initio, nomine nationis Germanicæ iniri. Quia id eatenus tantum obtinet, vt comprehendatur, ſi declarent ſe ea acceptare. id quod diſerte dicitur in § *& ad finem.* Sic & in media Germania multæ Eccleſiæ ea Concordata non acceptarunt, quod habeant ampliora priuilegia, vt Herbipolenſis & Bambergenſis & aliæ. & in ditionibus Belgicis etiam non eſſe vnquam acceptata practici noſtri aſſerunt: neque à Principibus neque à Prælatis, ſed tantum à Cameracenſi, Traiectenſi & Niuellenſi. Quod ipſum tamen de Cameracen. diſputatum ſcio. Albertus Leoninus concordata quoad eccleſiam Cameracenſem mordicus extendit. *conſil. 50.* ſed Traiectenſ. & Niuellenſ. Eccleſiæ immediatæ ſunt, pro parte ſaltem, fundationis imperatoriæ: vt non difficile ſit creditu præ alijs ea concordata ab iis acceptata. Maximilianus literis Epiſcopo Leodienſi ſcriptis 11. Iulij 1518. mandauit per diœceſim Leodienſem Concordata ſeruari, & ſecus prouiſos tanquam intruſos eijci. Qui igitur non docent de expreſſa acceptatione Concordatorum vel tacita, (quæ ex obſeruantia ſubſecuta vt plurimum ſolet argui, nam quod videmus obſeruari, ſolet eſſe actum inter partes & conuentum, *l. quædam, in fine, ff. de reb. dub. l. cum de interp. ff. de legibus, cum ſimilibus.*) non poſſunt ij gaudere. Sed an nunc etiam ea poſſint acceptare comprehenſi ſub Imperio? dubium mouet d. §. *& ad finem, verb. tempus congruum habeant acceptandi,* (Quod vtique congruum videtur effluxiſſe;) *& durabit deinceps, niſi in futuro Concilio de conſenſu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum.* Quæ videntur contraria, ſed neutra loquuntur de re tota: vltima de ſede tantum Apoſtolica, priora ad effectum primæ publicationis, & vt ſtatim innoteſcere poſſent, & tempeſtiue antequam currere inciperent acceptari. Quid ergo? nulla clauſula eſt præſcriptiua temporis, intra quod debeant acceptari, & tamen acceptandi facultas [illegible] erit ea ergo perpetua. *c. decet, c. indultum, de Reg. iur. in* [illegible]

In concordatis Germaniæ habetur, [illegible] reſeruatis Pontifici menſibus, ſi intra tres menſes à die notæ vacationis [illegible] beneficij non apparuerit [illegible] collatio [illegible] de momento [illegible] currere [illegible] tamen [illegible] nubus [illegible], & [illegible] mediæ noctis [illegible] an exceptio [illegible]

ad ſemeſtre locum hic habeat, mora in obtinendo placito obſit, aut ſolis literis ſub plumbo expeditis credatur. an per lapſum trimeſtris conferre vlterius Pontifex impediatur? quæſiuimus in *Conſult canon h.t.*

Dignus digniori † cedere debet, niſi tamen illius mores ſint magis noti & probati, *ex Cong. Conc.* & idoneus de eadem ciuitate vel gremio Eccleſiæ, vel ſi fuerit de genere fundatoris, magis idoneo externo præferri debet: *Piaſ. vbi ſup. num.* 19. niſi ſit notabilis imparitas. 12.

Quod ſi aliqua † ætas beneficio Collegiatæ Eccleſiæ annexa ſit, collatio ſecus facta erit irrita. *ſeſſ.* 22. *cap.* 4. *in fin.* & Epiſcopus in non ſuſcipiendo Ordine vltra annum diſpenſare nequit. *ſeſſ* 7. *cap.* 12. 13.

DE CLERICO ÆGROtante.

COadiutores ex coadiuti beneficio ſumptus † recipiunt moderatos, *c. vn. de Cler. ægro. in* 6. pro ſufficienti tamen victu, *Trid. c.* 6. *ſ.* 21. non vero tota temporalitas eis relinqui debet, reſeruata tantum penſione Coadiuto: nam hic (ſi non ob vitia, aut in ipſa temporalium adminiſtratione defectum, *c.* 1. 3. 4. *ext. hoc tit. c. vn.* § *præbenti, hoc tit. in* 6. accipit Coadiutorem) egere † non debet, & competentia tantum Coadiutori danda eſt, quippe titulus ei manet, & 1. *Coadiutori ſumptus præbendi.* *Ita ne coadiutus egeat.*

Turpius eijcitur, quam non admittitur hoſpes.

Sic enim Coadiutor temporalis, ſcil ſine futura ſucceſſione in Eccleſiæ fauorem datur, vt afflictioni. ægritudinis animi, vel corporis, ea afflictio addenda non ſit, vt prouentibus priuetur, vltra quam onus beneficij requirat: ſcil. vt Coadiutor munus obiens, ſuſtentationem neceſſariam recipiat, non vero huic detur totum, ne neceſſitati coadiuti forte ſuperesse non poſſit. ſi fructus vtrique non ſufficiunt, prouidendum primo coadiuto; quod deeſt coadiutori, ſupplendum à parochianis. Coadiutoria autem cum ſucceſſione datur in gratiam Coadiutoris ideoque prohibita † eſt *ſ.* 25. *c.* 7. niſi grauiſſima ex cauſa; & neceſſaria vel Eccleſiæ vtili, per ſummum Pontificem cognita; & de tali perſona in qua omnia concurrant, quæ in coadiuto requiruntur, ne ſacræ dignitatis apex ius pateat hæreditarium. cum ſola Dei benignitate erogandum ſit. *Choppin. de ſac. pol. l.* 1. *tit.* 2. *num.* 18. Sicut hæreditariæ ſucceſſionis ſignum in Gallia Regis primogenito nomen dat Delphini, Romanis olim Cæſar; hodie Germanis Rex Romanorum, Caſtilienſib. Princeps Aſturiarum, Anglis, VValliæ; Schotis, Cumbriæ præfectus Sed hæc publicam [illegible] cum [illegible] filius, & primogenitus, ergo hæres & Regni: non ex eodem fonte procedit [illegible], *hæreditate* [illegible] *deamus ſanctuarium Dei.* Nunquam ergo eiuſmodi Coadiutoriæ filijs [illegible] in beneficijs vel eccleſijs, in quibus patres ſunt beneficiati. *Trid. ſ.* 25. *c.* [illegible] ſi tamen Ordinarij aut Capitula teſtentur, vtiles Eccleſiæ fore, etiam poſt Tridentinum hodie conceduntur à Papa. ſolo tamen, cum futura ſucceſſione 2. *Dandus ſine ſucceſſione.*

Genua-

[illegible] *Cancel. gloſſ* 5 §. 9 [illegible] Velut quippe Concilium [illegible] *Pri. id. Sept.* 571. quæ [illegible] regi ellus, & [illegible] gem autem ſuperioris non poteſt inferior [illegible]

Sic etiam in gratiam Eccleſiarum, [illegible] vel animæ, [illegible] caret, detrimentu caperent, [illegible] *cap. nemo, de elect. in 6.* quod [illegible] Nicolaus III. [illegible] vertit in perpetuas, quibus [illegible] eſt in Gallia. [illegible] in Clero & populo [illegible] quæ toto genere ſunt odioſa, [illegible] ue & aſino, & non minus monſtrum eſſe videtur, quam quod Horatius [illegible] dum proponit;

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere [illegible], &c.

3. Commendamus A[illegible] 7 Epiſc. A[illegible]rienſis præſentibus Cardinal. S[illegible] & [illegible], aliiſque [illegible] Eccleſiaſticis ad Regem deputatis, luculenta oratione [illegible] Regi [illegible] [illegible] adferret ſi in prærupto adeo malo [illegible] Eccleſiæ, quæ ei Patres dare debet, infantes [illegible] mati, qui Eccleſiam quam regere debent, [illegible] nondum per la[illegible] crum inter Chriſti oues recepti ſunt, & iam [illegible], pedo & [illegible] ut oues Chriſti regant;

Dum dubitat natura virum, faciatue puellam,

[illegible] uuntur.

Certe [illegible] digni ſunt Belgicæ n[illegible] Principes, [illegible] C[illegible] das [illegible] ſ regulares dignitates non [illegible] conferunt, [illegible] circumſpectione utuntur [illegible] ſuo, [illegible] Eccleſiæ [illegible] a C[illegible] [illegible] Principi [illegible] Concilium Lateran. [illegible] Conc. Trid. [illegible] prudentia & [illegible] ſ expreſſe [illegible] [illegible]

4. In Brabantia [illegible] Principibus [illegible] Commendam [illegible] In Burgundia [illegible] Principes [illegible]

Commenda [illegible] Cap. nemo, per C[illegible] [illegible]

Sac. Cong. [illegible] Garz. [illegible] p. 4. c. 4. num. [illegible] decreto prolixe [illegible] S. Cong. declaratum.

Episcopi [illegible] quæ competunt facultates & [illegible] respectu [illegible] Episcopi [illegible] S. Cong. [illegible] Quar. V. Arch. [illegible] Et [illegible] quid [illegible] nor, quod [illegible] mun- cem [illegible] ad eos, qui [illegible] tum Episcopis, [illegible] aut canonicis plæraque à S. Cong. [illegible] Concilii, vel [illegible]

NE SEDE VACANTE, &c.

DE iure [illegible] ſede transferebatur [illegible] in [illegible] Capitulum, illudque per ſe [illegible] poterat. *Abb. in [illegible] ord.* Sed quia

[illegible] commiſſa negotia plura;

Iuſſit Concilium Triden. mandat, intra octiduum ſtatui Vicarium ſeu Officialem [illegible] & [illegible] vel plures *ſ. 24. c. 16.* Quod octiduum curr[illegible] à die [illegible] non dum adepta poſſeſſione. *ex Cong. Conc. Quar.* [illegible] Capitulo.

[illegible] lapſo octiduo etiam moram purgare, dummodo Metropolitanus [illegible] Capituli negligentiam ſupplere, quod [illegible] Concilium mandat, *Garz. [illegible] part. 5. cap. 7. numer. 6. & 7.* quemadmodum generatim permiſſum eſt moram purgare [illegible] *de locato [illegible] poſt tres D. ſi quis [illegible] de verb. o[illegible]* Et [illegible] remo[illegible] [illegible] opinione, quod in beneficiorum collatione poſt ſpatium à Lateranenſi Conc. [illegible] moram purgare liceat, collatioque [illegible] valida [illegible] Conc. Lateran. fuit, ut [illegible] ne- [illegible] in ſuſpenſo non maneant. [illegible] [illegible]

[illegible]

Vicarius autem [illegible] eligendus [illegible] permittit [illegible] morabilis. *Cong. Conc.* [illegible] quod si [illegible] eligatur, magis idoneus, & habens qualitates [illegible] ex *Cong. Conc. Quar. ibidem.* Quamuis [illegible] *nono iure ad* [illegible] jurisdictionis, potest [illegible] vt Leo X. [illegible] alibi diximus, vt iudex [illegible] eius resolutiones [illegible] *Quar.* [illegible] Capituli [illegible] quis sit idoneus *ex Cong. Conc.* [illegible] Capitulum [illegible] vel Vicarius, seu quicunq; in iurisdictione Episcopi [illegible]

2. *Qui intra annum no dat dimissorias.* missorias ordinandis dare non possunt [illegible] quam [illegible] Capitulum habeat territorium distinctum, [illegible] morabilem possessionem, & sint iudices Ordinarij *ex Cong. Conc. Quar.* [illegible] ni quidem ad [illegible] uram, quæ secundum Canonistas ordo [illegible] spectat [illegible] & facultas dispensandi super [illegible] post annum ad Capitulum [illegible] *ex Cong. Conc. Quar. ibid.* & [illegible] non gaudet [illegible] beneficium [illegible] non potest, sed [illegible] *post Nauar. Quar. ibid.* At vero [illegible] vt alias diximus, non excludi Vicarium seu Officialem [illegible] aut quem Vicarium deputauit Capitulum [illegible] Prælati, [illegible] iurisdictione Episcopi *Quar.* [illegible]

Ad titulum [illegible] aut patrimonij [illegible] ordinari [illegible] eius, vicarij sede vacante, [illegible] Episcopi iudicio [illegible] *pud Garz. de benef. p.* [illegible] *cap. 7 numer 93.* qui addit tamen id [illegible] Cathedræ [illegible] [illegible] sed exercet post annum, in his omnibus Capitulum ordinariam [illegible] Episcopis, ad [illegible] [illegible] concessa, [illegible] ad alios etiam extra prouinciam [illegible] etiam prouincialis concilij statuto contrario, nisi [illegible] causa purgandæ prouinciæ [illegible]

3. *Officiales* [illegible] vt cæteri *sess. 24 cap. 16.* sede vacante a Capitulo constituti [illegible] tenentur [illegible] Officiales ab Episcopo [illegible] Gregor XIII in Bulla [illegible]

4. Constitutus Vicarius [illegible] non potest [illegible] & ex [illegible] Cong. [illegible]

[illegible]

[illegible] exercet, [illegible] voluntariam, [illegible] Epiſcopi, quam capitu-
la ſede vacante [illegible] exercendá
voluntariam [illegible] eſt vica-
rius, [illegible] quam [illegible] vacantiæ [illegible] nec ipſe [illegible] quamquam
generaliter poſſit, ſed in cauſis ſpecialibus duntaxat, aut [illegible] modica
durante [illegible] generale Capitulu, non ipſum deputare conuenit. & quoniam
dicitur [illegible] Capitulū [illegible] vicarius in omnē Epiſcopi iuriſdictionem [illegible]
receptū eſt, vt etiā ea quæ delegantur à iure, ſeu Conc. Trid. exequi [illegible] tamen
multi, an & illa per quæ literas Apoſtolicas committuntur [illegible] & planius eſt, vt [illegible]
cum ſui [illegible] conditionem, [illegible] nec ſingulatim appareat [illegible]
eſſe perſonæ [illegible] tam, tametſi [illegible] Rom. Curiæ aliud præ ſe ferat, dum ſede vacante
[illegible] aut Officiali [illegible] delegationes, ſed vicinum [illegible]. & vt diximus vicarios ſedis vacan-
tis, non Epiſcopi demortui, iudicari poſſe, adeo vt [illegible] nihil intereſſe videri poſſit.

[illegible] eum quantum fieri poſſit, exigit Concilium, adeoq; gradu [illegible] teſtimonio aca-
demiæ publico, non ex facultate aliqua priuatis conceſſa, nec titulo tantum, ſed & re ipſa
[illegible] adeo vt & ætate maturum, nec tantum viginti duorum annorum vt in mino-
[illegible] tat [illegible] ſed talem ea ætate præditum, quæ ad ſacerdotium [illegible] ma-
[illegible] tur. & forte non citra rationem ætatem triginta annorum exc[illegible] in Epi-
copo, cuius vicarius iuriſdictione fungitur. vt clementina [illegible] *de offi. vicary*, requi[illegible]
ctoribus parochialium Eccleſiarum, ſi [illegible] ex cauſa exiguntur, in illorum vicarijs, [illegible] ita
ſane prudentia opus eſt, [illegible] ætas, experientiaque gignit, ad huiuſmodi functionem
[illegible] ſolertia, vel doctrina [illegible]

[illegible] es [illegible] Capitulo, vel idoneus electus nō fuerit, deputatio de-
uoluitur ad Metropolitanum, qui Capituli negligentiam ſuppleat. atque adeo commu[illegible]
lege ſupplendæ [illegible] id eſt [illegible] illa duntaxat vice, non vt ius electionis in poſterū
Capitulo auferatur [illegible] à Metropolitano deputatus vacante adhuc ſede [illegible],
[illegible] idem Metropolitanus [illegible] Capitulum [illegible]. Verumtamen pro Vicarij conſti-
tutione non [illegible] officio vel ſolicitudo Capituli ne Eccleſiæ libertas vel [illegible]
[illegible] *Clem. VIII. relata a Quar. v[illegible]*. ſic [illegible] Capi-
tulum, [illegible] Vicarium [illegible] gatur [illegible].

[illegible] Capitulum ſuperiorem, [illegible] non omnes [illegible], [illegible] alia ex
cauſa [illegible] Capitulum [illegible] *Quar [illegible]*. poteſt tamen
ad [illegible] Vicarium [illegible].

[illegible] Capitulum [illegible] beneficiorū, [illegible] & [illegible]
Pius V [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 419 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

8. Sic & Capitulum [illegible] firmat. Itaque [illegible] Capitulum, [illegible] ad Epiſcopum: Capitulum eliget iure Capitulari, & confirmabit [illegible] Epiſc. [illegible] vbi ſtatutum [illegible] Conſilio [illegible] vel in adeptionem [illegible]

9 Sic & [illegible] quædam [illegible] à Capitulo [illegible], [illegible] à Vicario, qui [illegible] conſtitutus erat, & [illegible] Capitulum [illegible] eſſe cenſeo: [illegible] communi [illegible] venientur, nam [illegible] *ſ.l.* Fateor tamen [illegible] indicium à [illegible] poſſe.

Beneficij collatio, quæ Epiſcopo cum alijs communis eſt, [illegible] fieri [illegible] Conſil. [illegible] debebant in collatione præbendæ graduatæ vt per graduatis [illegible] vacante fiat.

DE HIS QVÆ FIVNT A PRÆLA-tus ſine Conſenſu Capituli.

MOnarchia in publico regimine [illegible] præſtat, ſi aliquibus [illegible] ne plenitudo poteſtatis in tyrannidem labi poſſit. [illegible] Germanorum populos, [illegible] Turgios, nunc Germanos [illegible] *de Mor. German.* [illegible] honore [illegible] Reges & Principes habuerunt, [illegible] Tacit. [illegible]

[illegible]

[illegible] Belgarum & [illegible] Capituli [illegible]

[illegible] Epiſcopus in [illegible] Capituli, [illegible]

[illegible]

[illegible] in Concil. [illegible] regulæ [illegible] Capitulo [illegible] [illegible] tim [illegible] da, [illegible] tra [illegible]

[illegible] Capitulo [illegible] putandus, & [illegible] Cæteris in [illegible] Cong. Conc. [illegible] Concilium quinque [illegible] Cathedrali [illegible] Episcopi [illegible] ga in commun [illegible] deputare negligat [illegible] tionem, Episcopus [illegible] Cong. Pia. ibid. [illegible] Verum deputatio procuratoris fiscalis, etiam [illegible] ad Episcopum [illegible] consilio Capituli [illegible] Cong. Conc. [illegible] § 3. Quod [illegible] & [illegible] etiam [illegible] de, [illegible]

[illegible] Innoc. [illegible] § [illegible] x. de [illegible] ord. [illegible] Capitulo, monente [illegible] Episcopo, [illegible] vbi [illegible] intra terminum ab Episcopo [illegible] lapso, [illegible] corrigere nunc [illegible] c. 6. [illegible] 4. [illegible] vt Episcopus [illegible] Si tamen [illegible] Episcopo [illegible] videatur. Non enim capituli [illegible] Episcopi. Cong. Conc. Quod si Capitulum [illegible] c. 6. Cong. Conc. [illegible] ex certa scientia, sed in forma [illegible] Apostolica confirmatæ fuerit [illegible] Concilium derogari [illegible] Cong. [illegible] 1594. [illegible] n. 4. [illegible] prout [illegible] non [illegible] pro- cedere [illegible] confultationes canonicas. Pro Principe [illegible] Episcopum posse Clero aliquod subsidium [illegible] Cong. [illegible] Conc. [illegible] Papæ.

[illegible] Capitulo [illegible] non [illegible] Cong. Conc. [illegible] suo [illegible] Capitulum [illegible] care, [illegible] acc [illegible] Episcopi Vicarium [illegible] Capitulum. Verum tamen [illegible] impedimento [illegible] Iuspatronatus [illegible] Canonicorum, [illegible] Episcopi [illegible]

DE HIS QVÆ FIVNT A MAIORI parte Capituli.

POpuli Imperium, inquit Tac[illegible] *rum dominatio* [illegible] *prior eſt.* Non ergo ſp[illegible] debent congregationes Capitulorum, & Conv[illegible], ne qu[illegible] quaſi multorum [illegible], a[illegible] [illegible]. id ipſum enim [illegible]bile, ſi cum ratione, non [illegible] Sa[illegible] colligere [illegible] caudæ, q[illegible] com[illegible]dunt. [illegible] enim [illegible] veritas, quæ [illegible] humano [illegible]. Quid [illegible] ſentiamus, ſi ſacræ literæ tradant, Angelos [illegible] & [illegible] contendiſſe, an [illegible] reſtituerentur, etſi vtrique [illegible] Dei, & hum[illegible] ſemper faciem Dei [illegible] & [illegible]cam, [illegible] & ænigmat[illegible] E[illegible] ladere;

[illegible] pro T[illegible] A[illegible].

N[illegible] eſt periculoſius, quam [illegible] contemnere, [illegible] velis. vide Tac. *l.* [illegible] G[illegible] pa[illegible] b[illegible], q[illegible] *quadam* [illegible] *rorum* [illegible] *ax.* Idem in vita Agri[illegible], nqui[illegible] *pro* [illegible], Ro[illegible] *omnium* [illegible].

R[illegible] omnes qui in col[illegible], eaſdem ſint opinionum, ne [illegible] manean[illegible], quod [illegible] placuit, exe[illegible] eſt. E[illegible] pars dicitur. *Tholo. pr p.* 1. [illegible] *Cap.* [illegible] 9. 13 reſpectu [illegible] numeri, v. [illegible] 12. C[illegible] 3. eligant T[illegible] 5. Se[illegible] 6. S[illegible] [illegible] d[illegible] ſi [illegible] qui [illegible] in [illegible] Collegijs [illegible] C[illegible] [illegible] Cong. [illegible]

[illegible]

[illegible]

Quicunque in Cathedrali vel Collegiata [illegible] & Subdiaconus [illegible], [illegible] in Capitulo habere [illegible] poteſt. *Conc. Trid.* [illegible] 4 [illegible] non derogat. ex [illegible] 13. 2.

Diſpenſatus tamen [illegible] ætate, pro obtinendo canonicatu, [illegible] ſubdiaconus, vocem non habere, [illegible] diſpenſatione, [illegible] habeat ad ſubdiaconatum [illegible] ſuffragium tamen habere, cum Concilium [illegible] ſubdiaconatus ordinem requirat, [illegible] dixi [illegible] quia ſi quis [illegible] nanti obrepſerit ante ætatem, non eſt æquum [illegible] & [illegible] ſuum [illegible], & conceſſionem non ſubdiacono [illegible] expreſſe [illegible] Concilium, ita [illegible] non admittit præſcriptione, quæ [illegible] conceſſionem acquiri ius ſuffragij [illegible] triennalis poſſeſſio in ipſis beneficijs [illegible] publica ſit introducta, & non tantum canonicis, ſed quicumq; [illegible] ante ſubdiaconatum non ad[illegible] Concilium ad ſuffragandum in Capitulo. ſuffragandum, inquam quia Concilium archidiaconos, decanos præpoſitos, prælatos, [illegible] præſidentes non vetat etiam ſi in ſacris non ſint, officio [illegible], Capitulum conuocare, negotia præponere, vota ex[illegible], ex pluralitate concludere [illegible] ſuffragium habere poſſint, [illegible] controuertitur, & magis eſt, vt denegetur quia Concilium verbo [illegible] *cumq;*, ſed an quod dicit Concilium in Capitulo extendatur ad electiones, & [illegible] & verius eſt extendi, quippe quamuis [illegible] celebrentur in loco Capitulari, fiunt tamen iure Capituli [illegible] Concilium [illegible] non ſubdiacono, non tantum ſuffragium in Capitulo [illegible] vt in conſiſtorio Papa [illegible] aliquanto tempore [illegible] Cardinales antequam [illegible], & ſuffragij ius eis à Papa tribuatur & apud veteres Romanos ad[illegible] admittebantur, ſine iure ſuffragij; vt paulatim rei publicæ [illegible] quæri poteſt. & ſane cum [illegible] correctio inducenda non ſit, [illegible] & Concilium tantum vocem non ſubdiacono [illegible], non autem ſedem, aut præſentiam, [illegible] competentem, cenſeri poteſt [illegible], quamuis [illegible] alter [illegible] rum. Accipimus [illegible], vt [illegible] autem [illegible] vt [illegible] poſſit [illegible], non autem [illegible] *DD. ad Conc. Trid.* [illegible] 4. 3.

Collegia [illegible], ideoq; & quod docet *Innoc. in c. cum* [illegible] poſſunt habere crumenam, vel [illegible] & [illegible] quæ [illegible] res curet [illegible] debere habere conſenſum Regis, aut [illegible] ſeu Magiſtratus, [illegible] *Bag.* [illegible]

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA SINE [illegible]

OLim [illegible]
[illegible]

[illegible] 2 (8.c 5. [illegible]

Conc. Trid. [illegible] & in quibuſcumque perſonis [illegible] ſuſpendi, extendi, transferri [illegible] Maximilianus & Philippus [illegible] *fol.* 205. [illegible] pœna inhabilitatis ad beneficia [illegible] & Paulus V. in Conſt. [illegible] ex integro aboleatur, non [illegible]

3. Etiam pē-ſione non ſolula. [illegible] Aeneas [illegible] comprehendi, [illegible] ſed tamen dicta edicta Max. & Ph. [illegible] loquuntur & [illegible] Regum [illegible] 1563 [illegible]

4. [illegible] pro penſionibus reſervatis ſuper beneficijs curatis [illegible] in Conc. [illegible] dandum [illegible] ſuper tali penſione, dum non excederet [illegible] tatem.

Quare penſiones ſuper beneficio curato conſtitutæ [illegible] probantur [illegible] lia, [illegible] ſed reſignatarius eam exceptionem reſignanti opponere non poteſt, [illegible] 1. Reg. 24. 25. 26. [illegible] Penſiones quoque non debent reſervari in d[illegible] communitatum [illegible] & Eccleſiarum regularium. *Leo.* [illegible]

Penſiones habere laici & cœlibatum non colentes, non poſſunt [illegible] [illegible] V. [illegible] 1566 [illegible] Cardinales [illegible] penſionem [illegible] nunquam [illegible] Sed quæritur, [illegible]

7. [illegible]

[illegible]

Valor autem ducatorum Epiſcopo aut Parocho relinquendorum [illegible], accipiendus eſt iuxta [illegible] *Conc.* [illegible] *Martij* [illegible] exceptionibus præterea [illegible], & [illegible] annos. [illegible]

Vt pote cum [illegible] ſumma [illegible] beneficiorum ſuſtentationi, quæ qualis eſſe debeat, [illegible] dicimus N[illegible] facile durare potest æſtimatio in pecunia conſtituta, vt pote [illegible] valor in dies mutatur. Sic [illegible] anno [illegible] quo habitum eſt Concilium Tridentinum [illegible] ſaltem [illegible] aureorum valor [illegible] excreuit. Olim anno 12[illegible]8. Pariſienſes Theologi & Iuriſconſulti ſimul [illegible] beneficium reddens 45 aureos ad vitam [illegible] ſufficere, [illegible] & [illegible] monetæ incomparabilem mutationem [illegible] quanquam *anno* 16[illegible] [illegible] Concil. Epiſcopo Antuerp. [illegible], adhuc [illegible] nationem congruæ portionis V[illegible] debere excedere taxam per Conſtitut. Pij V ſtatutam, quamuis tot anni [illegible] rerum mutatio facta ſit.

Porro an exceſſiua † penſio ſit, minuiue debeat, tota quæſtio, non ad ſæcularem, [illegible] Eccleſiaſticum iudicem ſpectat. *Ant. Faber in C. l.3 t 12. def.* [illegible] [illegible]

Ante annos paucos inſignis incidit controuerſia circa [illegible] capita complectens, in qua plures Theologi & Iuriſconſulti opinionem ſuam [illegible] Quæſtiones quia hodiernæ ſunt, ſtatui hic inſerere. & quid tum ad eas [illegible] ondi, boni conſulet lector ſi in his inſtitutum noſtrum longior ſermo nonnihil prætergrediatur.

Controuerſia prima.

VTrum perſuaderi debeat Belgij Principibus, vt permittatur Prælatis Abbatiarum Belgicarum non obſtante in contrarium conſuetudine expeditiones confirmationum ſuarum ſumere poſthac in Curia Romana, prout ab hinc tribus annis ab officiarijs ſuæ Sanctitatis prætenditur fieri debere, dum penſiones iis impoſitæ fuerint.

Videtur quod ſic. [illegible] propoſitio dubij quippiam nouum à ſuis Celſitudinibus inductum [illegible] etiam nouitatis ab officiarijs Curiæ Romanæ proponitur. Si enim ante [illegible] Abbatiæ nõ erant conſuetæ onerari penſionibus, mirum non eſt quod [illegible] cœperunt, dicti officiarij [illegible] torum confirmationem in Curia Romana expediri [illegible] contenderunt, ratione penſionum [illegible] confirmandarum [illegible] ex [illegible] Curiæ [illegible] eſt, q[illegible] Pontifex penſiones imponat, [illegible] Ordinarijs [illegible] confirmantur, ſed de nouo conceduntur. Rebuff *in pra.* [illegible] *l.* [illegible] Alexa. VI id ſtatuiſſe, adeoque eiuſmodi collationes [illegible] a [illegible] expediendas, alioqui collatio ſeu Abbatem confirmatio [illegible] adeo quod [illegible] Ordinarij [illegible] fecit, & [illegible] *Et* [illegible] *Par* [illegible] *l.3 tit. 2* [illegible] ri quæ [illegible] uico anno 14[illegible] an. 14[illegible]8. Carolo V[illegible] [illegible] & conſtitutionibus [illegible]

[illegible] etudinibus Romani [illegible] nec; [illegible] demandato Principum, ſuper iis ab A[illegible] Pontifice [illegible], [illegible] nunia remedia requiri [illegible] authoritate Principum [illegible], [illegible] ſequentiæ. prout ſtatuta dictorum Regum [illegible] pluſque ſcriptoribus obſeruatum, [illegible] bus atralegunt. & hic modus Principum [illegible] & de Romanæ Eccleſiæ bene meritum, maxime decet. *Ioann. Azorius inſt. Mor. p. 2. l. 8. c. 4. q. 2.*

Controuerſia ſecunda.

VTrum penſiones temporales à ſuis Celſitudinibus reſeruatas ſuper Abbatiis [illegible] [illegible] ſubſiſtentibus, quas vulgo conſiſtoriales vocamus, vti ſunt S. Vedaſti, S. Bertini, [illegible] & S. Petri in monte Blandinio, non ab Ordinario, ſed à P[illegible] in Curia Romana, deputatis confirmari neceſſe ſit?

Quandoquidem prædictas Abbatias Conſiſtoriales eſſe, vt earundem A[illegible] Romæ confirmari ſolere conſtat, adeoque iuriſdictioni Ordinariorum loci non [illegible] [illegible] Ordinariorum authoritatem ad penſionum vel inſtitutionem vel confirmationem ſe non extendere: id enim eſſet actus iuris Epiſcopalis, cui non [illegible] Abbatiæ, adeoque actus ſupra iuriſdictionem, & in non ſubditos exer[illegible] ret. Id autem et eo maxime confirmatur, quod ad iſtiuſmodi dig[illegible] [illegible] ſit præſcripta per Bonif. VIII. *in extrauag. iniunctæ de elect. in extr*[illegible] quod etiam in Concordatis Franciæ *ad tit. de annatis* quod aliorum beneficiorum collationem [illegible] Pontificis ſubſcriptio ſufficiat, hæc tamen in beneficiis conſiſtorialibus locum non habet, [illegible] collatione expediendæ ſunt litteræ Pontificis, in forma & ſub p[illegible] o C[illegible] *cap. 3. t. 2. num. 15.* propterea non immerito penſiones aſſignatæ ſuper huiuſmodi beneficiis [illegible] in hoc participare ſuo modo naturam & qualitatem [illegible] [illegible], cuius [illegible] & ideo pari ratione à ſua Sanctitate debent confirmari: ex eo magis, quod maioris authoritatis ſit penſionis impoſitio, quam beneficii collatio, vel confirmatio: hæ enim ſunt iuris communis, illæ contra *titulum vt [illegible]* [illegible].

Controuerſia tertia.

VTrum penſiones reſeruatæ ſuper Abbatiis, quarum Abbates non Romæ, ſed ab Ordinariis confirmantur, [illegible] Ordinem, à quibus [illegible] [illegible] penſiones [illegible]

[illegible]

[illegible] cauſſa [illegible], vel probabiliter [illegible]. *[illegible] de perſ. quæſt.* [illegible]. Cenſent alij, quod per non vſum [illegible]. *[illegible]* *f. quæſt. 8. num.* [illegible] Probabil[illegible], Epiſcopo non [illegible] beneficijs, ſed [illegible] di. *Azor l. 18. cap. 6.* [illegible]. Hanc [illegible], ab Ordinarijs c[illegible] poſſe [illegible]ibus, vt [illegible], [illegible] tus vel dignitates omni modo [illegible], & [illegible] per b[illegible] ab ipſorum obitu [illegible] *l. Azor. l. 6.* vbi de [illegible] Celſitudinum voluntate liquet, [illegible] vitam [illegible] etiam ſi pri[illegible] Abbas [illegible] hanc ſententiam nihil Epiſc[illegible] thoritas facit ad illam intentionem. Opinio eorum qui [illegible] poteſtatem Epiſcoporum, ad tres caſus ſeſe protendere, etſi pro [illegible] dubitata teneretur, vti probabilis eſt, tamen in his caſibus locum non habet. Alia id concedens ex iuſta quali bet cauſa, [illegible] recepta, & quod per non vſum Epiſcopis adempta non eſſet ea [illegible], tamen ad hæc ex eiuſmodi aſſignatione euidentem, vel [illegible] Eccleſiæ [illegible] *d. quæſt. 6. Oldrad. per eum citatus conſ. 226.* vel penſionarios quibus [illegible], de eiſdem Eccleſijs bene meritos eſſe oportet. Cuius [illegible] ſola Pontificis voluntas, & beneplacitum in dictis penſion[illegible] ſufficit. [illegible] 4. hoc in Ordinarijs locum non habet, *Duar. ibid.* præſertim ſi penſionarij non ſint vitæ [illegible] meritoriæ & quibus quaſi in compenſationem alicuius obſequij ſæcularis, [illegible] eiuſmodi penſionem dari interpretaretur, quo caſu ſcandali & [illegible] ſet. Quapropter ſecundum harum opinionem diuerſitatem, a [illegible] ceſſat [illegible] recurſus ad Curiam Romanam, vt ad conſueti ſtyli tenorem penſionum confirmationes expediantur.

Controuerſia quarta.

Vtrum conſentire conuen[illegible] Col[illegible] corpora [illegible] collegia, quibus [illegible] penſio [illegible] dicitur, obligentur, quolibet quod decennio [illegible] Romæ [illegible], nouiter prætendat [illegible] ſuæ Sanctitatis, quod ante [illegible] bus inauditum?

A[illegible] de [illegible], ſed eas longo [illegible], par[illegible] ex [illegible] Bonif. IX [illegible] XXII. [illegible] amo [illegible] [illegible], [illegible] Eccleſiæ [illegible] [illegible] [illegible] eſt [illegible] exinde per [illegible] L[illegible] X. vbi ex[illegible] hoc à c[illegible] A[illegible] dependeat? [illegible] priuilegiorum [illegible] [illegible] ora [illegible] [illegible] b[illegible] ſet ipſum [illegible], & [illegible] natam pendere, [illegible]

ſolam

ſolum indirecte conceditur, ex eo nimirum, quod [illegible] quatuor decennis, beneficia cenſeri poſſint, non vero ſimpliciter [illegible], videre quod [illegible] penſio ſuper ijs aſſignata viginti quatuor [illegible], [illegible] imponentes [illegible] priuentur, vt ob [illegible] legibus ordinarijs [illegible] conto[illegible]. Verum ſi beneficia vel dignitates, ſuper quibus penſiones imponuntur, [illegible] comprehendantur, [illegible] Curiæ Romanæ [illegible], quæ ordinarie à corporibus vel Collegijs [illegible] perpetuam [illegible] ſingulis quindecennijs annatam exigit. Vt habent conſtitutiones Pauli II & IV, quæ [illegible] quindecennia omnibus beneficijs Collegijs, aut Capitulis perpetuo vnitis impo[illegible] *[illegible] & prelat Azor d.p. 2 l. 7 cap. 13 P. Math [illegible] 2 tit 3 [illegible] 4. & [illegible] annatæ ſpecies [illegible]. Et [illegible] etiam vius habet, in [illegible] tranſeuntibus [illegible] nis mortuis, in quibus cum non intercedat vlla mutatio, tenentur conſtituere [illegible] domino hominem vt loquuntur, viuentem, morientem, & confiſcabilem, a [illegible] reponere, & ſingulis quindecennijs, vicennijs plus minus, iura [illegible], obuentiones & alia debita ſoluere, & ex ſimili [illegible] quos ſuperior Dominus, ex iure feudali pro [illegible] anno percipit, mortuo vaſallo, ſic annatæ ſoluuntur. [illegible] anno bis vacante ſede, ſemel tantum annata ſoluitur *Concord. German* [illegible] non tranſit in ſucceſſorem. *eadem Conc.* ſicuti beneficia penſionibus onerata annatas pendunt, deducta quantitate penſionis *Vigas d. qu. 26. num. 1.* & pro [illegible] ad annatam penſionarij tenentur, qui ſi corpora vel collegia ſunt, per[illegible] id[illegible] [illegible] nunquam extinguitur penſio redeunte vſufructu per penſionem [illegible] conſolidationem cum proprietate, & ſic nunquam ſicut in ſæcularibus [illegible] huiuſmodi [illegible], ad [illegible] itatis reſolutionem, idcirco talia corpora vel Collegia tenebuntur. E [illegible] hæc exactio, *Azor. d. lib. 7 cap. 12, 13.* propter tamen motiua [illegible] velut in erectionibus nouorum Epiſcopatuum, [illegible] ſuper Abbatiam [illegible], & alijs aliorum Collegiorum dotationibus [illegible] impoſita. Sed cum [illegible] partibus penſiones perpetuæ [illegible], [illegible] impoſitiones ante hac inauditæ [illegible] deantur, [illegible] Principis [illegible] vult, [illegible] erit eam inire rationem quam [illegible]

Controuerſia quinta.

Q[illegible] Abbates [illegible] quærant; [illegible] corporibus, vel Collegijs [illegible] Collegijs [illegible]

[illegible] VIII [illegible] penſio ab [illegible]

Digitized by Google

Cæterum pen[illegible] ex re[illegible]natione [illegible] cuius beneficij reſeruatio reſignanti illius ſumptibus curari debet *Garz. poſt Nauar. & Par[illegible] de benef. part. 11 [illegible] num. 147.* ſtylus tamen permittit vt reſignatarius expenſas expeditionis ſoluat, retentis [illegible] ex [illegible] termino penſionis. quam praxim non improbat Azor. *p. 2. inſtit. [illegible] 7 [illegible] 17 [illegible].* [illegible] tamen præuio pacto expreſſo vel tacito fiat, aliquid habet ſcrupuli, ad exemplum [illegible] pecunia in eos ſumptus mutuand[illegible], quod [illegible] arguit. Dum autem de ſtylo [illegible] pacto loquitur, neque probat neque improbat, neque rationem aſſignat, cur probari queat, nec ſtylus ille ius facit, qui ex priuatis & obſcuris tantum pactionibus en[illegible] ſcijs ſuperioribus, qui vitium purgare poſſint. Quoad annatas quidem, ſunt eæ pars fructuum, ſeu illorum onus, vel quodammodo decima decimarum. *vt dicit Ioan. [illegible] in enchirid. tit. de annatis* quam partem fructuum aut decimam Pontifex ſibi reſeruat, ex fructibus per penſionarium recipiendis, *Azor. d. l. 7. c. 12.* ſicut ſummo ſacerdoti olim decimæ decimarum ab inferioribus leuitici ordinis præſtabantur. *num. 18.* decima autem pars vel onus, pendi vel ferri debet ab eo qui fructus colligit, verbi gratia, penſionario. Quoad expenſas, æquum eſt eum qui fructus ex penſione percipit, ſumptus facere. *per rationem l. ſecundum naturam. d. c. qui ſentit. in 6. de reg. iur. vtrobique authores nominatim Ioan. Ferr ad d. l. ſecundum.* Quantum ad poteſtatem Principis (ſepoſitis, priuilegijs & indultis ſuæ Celſitudini forte conceſſis, de quibus non fit mentio) ſi de iure communi loquamur, videntur ſeculares Principes, etiamſi pro patronis & defenſoribus Eccleſiarum ſuæ ditioni ſubiacentium haberentur, etiam earum ad quarum fundationem vel dotationem eos contuliſſe non conſtat (quod tamen non alio modo intelligendum quam quoad tutelam & defenſionem, & non quoad collationem, aliaque iura patronalia, *Gilles le maiſtre præſes Pariſienſis in ſuo tractatu de regalibus c. 1. Archidia. in c. [illegible], 66. diſt. Panor. in c. vener. de elect. Azor. p. 1. Inſt. Moral. l. 5. cap. 14. qu. vltim.*) non poſſunt tamen vel penſiones imponere, vel de iis aliter authoritate propria quoquomodo diſponere, ſed tantum hoc Pontificem rogare. Patronus enim ſolummodo liberum eſt, in fundatione penſionibus onerare beneficium, vel quid aliud inſtituere, non autem poſt illam. *cap. quanto extra de cenſibus, Thomas Serola. in [illegible] prax. [illegible] verb. ius patronatus §. 13. allegans Roman. tract. de penſ. cap. 4. n. 2. [illegible] de penſ. cap. [illegible].* Præterea ius Regaliæ quod pro confirmando iure Principum obijci poteſt, nihil ad hunc effectum authoritatis adfert: ius enim Regaliæ ſecundum declarationem conſtitutionis Regis Philippi Pulchri ſummi Regaliæ propugnatoris *quæ incipit, dum Epiſcopus,* hos caſus non comprehendit. Solum enim intelligit *quando Epiſcopus [illegible] eſt, tunc [illegible] Rex [illegible] bonis [illegible] adminiſtrationis [illegible] tempus [illegible] curam.* vnde Regalia [illegible] quam [illegible] ſio in a[illegible] habuit Epiſcopus. *vt dicto tract. [illegible], & Duar. [illegible].* Imo nec tantum quantum Epiſcopus habuit, quia Princeps [illegible] habet non vero ordinationem, collationem & probationem [illegible] *Duar. [illegible]* & ius patronatus [illegible] non [illegible] confirmat Pontificis [illegible] *Pariſius [illegible] tract. [illegible] 162. 163 [illegible] q. 40. num. 27. 35. & [illegible] tract. [illegible] ſub [illegible] Par[illegible] um 64. [illegible] 46. num. 6. quæſt. 47 [illegible] 47. num. [illegible]* [illegible] quam [illegible],

nullas vires habet vlla promiſſio, aut eff[illegible] [illegible] *app.[illegible] ſi pro ſe, de reſcript. in 6. §. ex conditionali, I[illegible]* [illegible] adeo quidem vt non excuſetur à pœna ſ[illegible] qui ante d[illegible] beneplaciti [illegible] vtetur effectu talis reſeruationis, exigendo [illegible] aut recipiendo p[illegible] *Nauar. d. conſ. 47. n. 4 & ſpecialius ibid. conſ. 48 n. [illegible] & ſeq. conſ. [illegible] n. 3. [illegible] Par[illegible] quæſt. 47. num. 8.* & expreſſe latis traditur [illegible] B[illegible] à Pio IV. & V. [illegible] per con[illegible] *quæ à dict. Pariſ. in fine ſui tractatus recitantur*, vbi inter cætera etiam ſtatuitur, vt ſi quis [illegible] derit in contrauentionem (vt eſt recipere penſionem ante confirmationem Papæ [illegible] tim penſio ceſſet ac extincta ſit, teneaturque recipiens ad reſtitutionem. Quod adeo verum eſt, vt etiam iuxta ſtylum Curiæ Romanæ notiſſimum, (qui ius facit [illegible] ijs quæ in Curia expediri debent, *c. quam graui, extr. de crim. falſ. c. ex literis extra de [illegible] Nauarr. de ſimon. [illegible] 47 num. 3. in fin.*) antequam penſionis ſolutio recipi poſſit, illius beneplaciti literæ eſſe in forma expeditæ, multo magis beneplacitum interueniſſe) debeant. *Flamin. Pariſ. d. tract. quæſt 43. num* 10. vbi tamen aduertendum, vt etſi is, *num. 11.* [illegible] adſtrat quaſi circa forum conſcientiæ aliter cenſeri poſſet, [illegible] quorundam opinionem, intelligenda ſit illius & aliorum ſententia, vti ante in vtramque partem diſputatum fuit, ſtante ſtylo antiquo, non vero iam nouiſſimo, de quo numero præcedenti egit. *[illegible] de benef. p. 4. c. 2. num 39. & ſeq.* Ita hiſce diebus vir quidam eruditus, quo c[illegible] agebam, mihi reſpondit, ſe vidiſſe quendam virum nobilem, qui reſig[illegible] penſione Canonicatum, cum recepiſſet ſolutionem vnius canonis, ante [illegible] penſionis expeditionem, quam reſignatarius procuraturum ſe ſuſceperat, illo [illegible] ſoluere recuſante, cum eum in ius [illegible], cauſa cecidiſſe, penſionemque extinctam eſſe iudicatum fuiſſe. Idem iudicaretur omnino credo, ſi quis penſionis ſolutionem exegerit à monaſterio nondum habita confirmatione.

Controuerſia ſexta.

QValiter & quibus mediis cogi debeant Abbates, eorum Religioſi & Conuentus, recuſantes [illegible], medianre quo confirmatio penſionis [illegible] [illegible], & in [illegible] Religioſis, ſolis Abbatis [illegible] S[illegible] penſionem [illegible], ipſarum executio [illegible] [illegible] & [illegible] pris, habita [illegible] Ad [illegible] dam [illegible] ſolum Prælati hoc Capitulo [illegible] ad [illegible] *3 art. [illegible] 5 [illegible] quæſt. 4. [illegible] in [illegible] allegat [illegible] quia [illegible]*

Controuerſia ſeptima.

VTrum [illegible] Abbates ad [illegible] confirmationis penſionum in Curia Romana [illegible]

Expenſæ, *vt dictum eſt ad 5 quæſt.* pro expeditione confirmationis penſionum, exurgentes, penſionariorum ſunt, neque ſua Celſitudo (ſeclusis quibus forte gaudet indultis) aliter diſponere poteſt, *ob rationes ſuperius allegatas.* Sic nec Rex Hiſpaniæ authoritate propria penſiones ſuper Epiſcopatibus, quorum ipſe patronus eſt, inſtituit, ſed in Conſiſtorio per aliquem Cardinalem dignitatem vacantem proponit, rogans ſuper ea penſionem imponi pro tali, exinde nominatum ad dignitatem euehi. *Azor. d. l. 8. cap. 8* ad quod [illegible] obligatio ſiue ſyngrapha nominatorum habet efficaciæ: cum enim penſiones in temporalitate conſiſtant, *Gonz. ad Reg. Cancell. de infirm. reſig. quæſt. 6. in fin. Gigas quæſt. 7 num. 1. quæſt. 13. num 4. quæſt. 16. n. 1. & Azor. d. l. 8. c. 5 quæſt. 6. vbi dicit ſæpius in Rota fuiſſe decisum*, & Abbatu electio ad ſpiritualitatem tendat, ad hoc vt nominatio ſequatur, ſtipulationes ſeu polliticitationes in temporalitate ſitæ nullatenus interuenire poſſunt. *Clem. 1. 9. an eadem de ſuppl. neglig. Prælat. c. niſi eſſent. ext. de præb. Gigas quæſt 5. n. 1 Flamin. Pariſ. de conſid. beneſ. qu. 43 n. 9. &* 10. niſi omnino omnia fiant ſub beneplacito Papæ, nam ea clauſula excuſat à ſimonia *Nauar. conſ. 47 tit. de ſymon. n. 1.* & ad V. controu. diximus.

DE REBVS ECCLESIÆ NON Alienandis.

MAgna circumſpectione † res Eccleſiæ tractandæ ſunt, nec niſi grauiſſima ex cauſſa alienandæ, quia hoc ſæculo vix accreſcunt; etiam obnitentibus, & immobilia paſſim per Eccleſiam acquiri vetantibus principibus. quorum tamen anteceſſores eam auxerunt immenſum, ſi incipias à Magni Conſtantini donatione profecto magna; ſi non tanta, quantam aliqui eſſe nolunt: præſertim qui non æque Eccleſiæ fauent, atque Conſtantinus in primo illo feruore, & poſt balneum ſanguineum aqueo mutatum, & abſterſam lepram cutis & mentis. Pro ea tamen donatione aſſerenda complures [illegible] docti, ac imprimis Cardin. Baron. *tom. 3. Ann. ſub anno Christi* 324. contra Laurentium Vallam alioſque d[illegible]. Tametſi idem Baron. edictū donationis à Ioanne Diac. à Græcis mutuatū improbe[illegible] Eccleſia toto eo iure nō ſit v[illegible], ſeu vt Bar. dicit, pr[illegible] modeſtia, ſeu ob ſucceſſorum Con[illegible] non æquam pr[illegible]tatem, ſeu [illegible], quod rei veræ parerga quædam ſe im[illegible] q[illegible] cum [illegible] eſſe non videntur, & [illegible] [illegible] poſt[illegible]orum fidem d[illegible] vt Bo[illegible] *Heron.* [illegible] Conſ[illegible], Principatus poteſtatem [illegible] ſed ait Co[illegible] *noſtroque* [illegible] cum ſpiritualis Principatus Papæ à Deo [illegible] m[illegible] poſſunt quippe [illegible] nihil, aut parum [illegible] neque omnia [illegible] bonum ſonum [illegible] vel curo [illegible] D. Bernard. de Conſid. l. 4. *cap.* 2 [illegible] & [illegible] Conſtantino [illegible] Eccleſiæ ali[illegible] habent ius poſſ[illegible].

Paulus † ergo II. [illegible] 2.

[illegible]

Conſtit. Pauli II. non recepta alicubi.

rerum dominium, conceſſionem, hypothecam, locationem vltra triennium, [illegible] tionem, emphiteuſin; præterquam in caſibus à iure permiſſis, vt de rebus [illegible] tiquo in emphiteuſim concedi ſolitis, & tunc [illegible] Eccleſiarum euidenti vtilitate. [illegible] hæc extrauagās extra Italiam, nullibi gentium creditur integre recepta, [illegible] locationes, multo minus ſtylus, *de quo Scrofa pr. p 1. verb. alien* § 1. vt ne quidem [illegible] ibi permiſſis ſine Papæ authoritate alienatio fiat [illegible] etiam in caſu *terræ* [illegible] 12. *qu.* 2 [illegible] men neque per d. Extr. Ambitioſæ, neque per Concil. Tridēt. quidam exiſtimant, *in reſolutione Cong. poſt Quar. Piaſ pr. p. 2. cap* 5. *num.* 33. derogatum. Sed ſaltem in his ditionibus Epiſcopi alienationum rerum ad Eccleſias ſibi ſubiectas ſpectantium facultatem [illegible] cognita concedunt: Et alibi quomodo recepta vel non probetur, ex conſuetudine [illegible] ſertim quadragenaria attenditur *Gutier. Cano.* [illegible] *l.* 1 *cap.* 8 & ſimiliter ad Synod. [illegible] Prouinc. *Mechl. anni* 1607. Principes noſtri conſcij noſtrorum morum ſtatuerunt, vt decimæ ad triennium tantum elocari poſſent, prata & domus ad ſexennium, terræ arabiles ad annos nouem, nec vltra, propoſita pœna nullitatis [illegible] conductionis. *In edict.* [illegible] *Synod. art.* 20 & Ioann. Miræus Epiſcopus Antuerp. in ſuam ſynodum, *tit.* 21. *c.* [illegible] [illegible] tulit. Quæ vlterius de nullitatibus alienationum Eccleſiaſticarum edictis principum noſtrorum ſanxerint, diximus in Notitia *iuris Belgici* [illegible] *de Epiſcopis* § *de reb.* [illegible] Scrofa *vbi ſupra* § 9. dicit ordinem S. Auguſtini Eremitarum & Prædicatorum, ex [illegible] to Gregor. XIII. vltra triēnium locare poſſe: & Societ. Ieſv ſolemnitatibus iuris [illegible] aſtrictam: nam Gregor XIII indulſiſſe, vt ex arbitrio Præpoſiti generalis [illegible] Papa & Ordinario alienare poſſint. *Conſt. inc. Apoſtolica,* 18. *D.* 1576 E[illegible] S. Cong. *Card. Trid interp.* 7 *ſept.* 1634. iuſſu Vrbani VIII. omnes huiuſmodi facultates intra fines Europæ reuocauit, & ſub grauibus pœnis prohibuit alienationem *omnium bonorum immobilium, ac pretioſorum mobilium, omneque pactum per quod ipſorum dominium transfertur, cenſus perpetuos, ſeu vitalitios, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, conceſſionem in feudum vel emphiteuſim præterquam in caſibus à iure permiſſis, fieri perpetuo prohibuit, atque interdixit abſque* [illegible] *S. Congregationis Concilij expreſſa licentia in ſcriptis, & gratis concedenda.*

An autem locationes ſubſiſtant ad tempus non vetitum, reſciſſo ſuperfluo tempore, vt de donatione trecentos aureos excedente, dum inſinuatio facta non eſt, quæri ſolet, & ſubſiſtere dici poteſt, ſed reſpectu locantis, non ſucceſſoris, vt de iis quæ [illegible] pecunia, ſeu anticipata ſolutione nullatenus [illegible] nulla parte [illegible] [illegible] quæ Conc. Trid. *c.* 11. *ſ.* 2 [illegible] ſucceſſorū [illegible] [illegible] antur. An ſi ergo elocationes [illegible] timo tempore factæ ſint, ſucceſſore [illegible] quaſi à contrario [illegible] [illegible] *Barboſa in Rem.* [illegible] *ad d. c.* 11. Crediderim per [illegible] bus [illegible] [illegible] quibus alias iure communi ſubſiſterent. At vero d. c. 11, locationes [illegible] tione in præiudicium ſucceſſorum irritat Concil. [illegible] que [illegible] pus, [illegible] Sede Apoſtolica [illegible], in damnum Eccleſiæ, & [illegible] [illegible] Eccleſiæ vtilitatem [illegible] [illegible] detrimentum, [illegible]

Alienatio [illegible]

[illegible] Concil. Trid. *ſeſſ.* [illegible] & [illegible] [illegible] bus [illegible] & [illegible] [illegible] Eccleſiæ [illegible] [illegible] à Sede Apoſtolica [illegible]

rioue

reſcindi vult. Quod Serol. [illegible] *ſupra* §. 7. coniunctim intelligit, vt etſi non ſunt obſeruatæ cæremoniæ, ſed ſit alienatio in vtilitatem Eccleſiæ, teneat. quid [illegible] ideo, quod conceſſum alicui in gratiam, in eius odium non debet torqueri. *Reg.* [illegible] *de reg. iur. in 6.* Et quod ſine authoritate tutoris recte pupillus conditionem ſuam faciat meliorem; nec male de eccleſia mereri videatur, qui illius commoda curat [illegible] ideoque nec eo extendi eccleſiæ intentionem, vt alienans quid agat, ne illa non tantum non capiat detrimentum, ſed eius vtilitates augeat; vt incidat in cenſuras. ſed quid ſi alienatio ſit ſine damno [illegible] à *Diana p. 1. t. 8. R. 77. n. 4.* Papon. *hoc tit. art. 2.* dicit in Curia Pariſ. in camera inqueſt[illegible] parua & magna contrarias eſſe opiniones. nec de re leui aut tribus capellis eſt hæc quæſtio; quia ſiquidem taliter facta alienatio valet etiamſi poſtea rei venditæ valor accreuerit, non irritabitur: ſecus ſi dicamus non valere quod de iure verius † eſt; *Riccius in prax. alien. deciſ. 7.* alterum humanius: ſed ſi interpretationem, quæ pro religione facit, ſequi velimus, humana fauori Eccleſiæ poſtponemus. Tacit *lib. 3 Hiſt. Apud ſapientes*, inquit, *caſſa habebantur, quæ neque dari, neque accipi ſalua Rep. poterant.* Non ita pridem diuerſas litteras Apoſtolicas vidi confirmatorias alienationis factæ ante triginta & eo amplius annos, quibus inſerebatur ea conditio; ſi & tunc ad euidentem Eccleſiæ vtilitatem, & nunc [illegible] ctaſſet: vt proculdubio, etſi tunc vtilis fuiſſet, & ex poſt facto inutilis, in priſtinum [illegible] res redigerentur. *Riccius ibid. dec. 5. vbi late quæ ad ſtylum huius materiæ p. 2.* *Vide Dian. t. 1. r. 77.* *Arg. c. vlt. & ibi DD. h. t.* 4. *Solennitas ſimul & euidens vtilitas requiritur.* 5. *Etiam præſens.*

Igitur cauſſa alienationis legitima requiritur, neceſſitas ſcil. vtilitas manifeſta, pietas, vel rei incommoditas, quæ tamen ad ſecundam cauſſam reduci poteſt, Et ſolemnitas; vt fiat ſuper ea re tractatus, diligens ſ[illegible] vnus, ex illiuſque concluſione Capituli conſenſus maiorisue partis Capituli ſubſcriptio, & ſuperioris auctoritas ſequatur. *de quibus Papon. in arreſt. lib. 1. t. 13. arreſt. 3.* Docet tamen Leſſius *de iuſt. lib. 2. cap. 24. d. 10. num. 63.* quamuis Capituli requiratur ſubſcriptio, *cap. ſi quis presb. de reb. eccl. non alien. cap. irrita c. tua x. de his quæ fiunt a prel. c. ſine c. exceptis 12. q. 2.* de conſuetudine tamen ſufficere ſubſcriptionem notarij non tamen id vbique vniformiter ſeruatur, nam in cautius factis & deliberatis mature alienationibus etiam his temporibus ſecus obſeruatum videmus.

Ad [illegible] alienandi cauſam refertur vt terræ inutiles & inutiles in emphiteuſim dari poſſint [illegible], & quidem [illegible] ſolemnitatibus, ſi non magnæ fuerint. *cap. terrulas 12. q. 2.* & [illegible] reuerſæ ruſus dari in emphiteuſim, ac feudum poſſunt. *c. 2. de feudis extra* [illegible] *eccl.* Requiritur tamen vt modus antiquus, tempuſque non excedatur, [illegible] nunc [illegible] ſit terra, olim in annos 30. conceſſa nunc in 60. [illegible] tum, ſed [illegible] apparet. Denique modo ne reuerſæ ad [illegible] ſint incorporatæ [illegible] quod ſi expedit deberi fieri, [illegible] *c. 2. in verb. viderit expedire.* *Azor. Inſt. mor. l. 10. cap. 2. qu. 8. 9. & cap.* [illegible]

Quare [illegible] *alienatio* vt etiam comprehendat acquiſitionis [illegible] quod poteſt acquirere. *H. Cherub. in* [illegible] verſa emphiteuta antiquum modum, & præſcriptum [illegible] tenere [illegible] ceperit in re [illegible] tari, vel [illegible] diſtrahere, niſi celeri [illegible] ſatisfactione prouiderit, expelli poteſt. *c. vlt. &* [illegible] ſine [illegible] monitione. *d. c. vlt.* quod tamen vſus vix

ſeruat.

ſ[illegible]rte con[illegible] [illegible] d[illegible] *Fachin. lib. 1. cont. c.* [illegible] forte [illegible] de[illegible] fund[illegible]m ſuum ingreſſus. *[illegible]*

6. Tutores † Regum & Illuſtrium [illegible], iuxta dignitatem & [illegible] pupillorum, donare poſſunt: non tamen [illegible] Eccleſiæ, quamuis ampla habeant beneficia. *Buſ. ad l. 22. de adminiſ. tut.*

Cum præſcribi etiam res Eccleſiæ poſſint, & [illegible] vſus pro [illegible],

7. mirum ſi ex temporis † diuturnitate [illegible] ſolem[illegible] *Solemnitas in antiquis præſumitur.* mus. *Caualc. p. 2. deciſ. 29.* Paulus autem IV *Conſt. [illegible] anno 15[illegible]*, [illegible] alienationes nõ ſolemniter, & [illegible] factas, [illegible], nullaque [illegible] præſcriptione validari decre[illegible] rurſum, Pius IV ad terminos iuris commun[illegible] xit. *Conſt. inc. prouid. Id.* [illegible]

8. Si tamen † ex ipſo alienationis [illegible] liquet, [illegible], *Nisi instrumentum aliud prodat.* malam fidem, impedie[illegible] præſcriptionem. *Nauar. cons. [illegible]*. Pius V. [illegible] nicat omnes perſuaſores, & me[illegible] infeudationum & alienationem bonorum [illegible] clſiaſticorum *4. Calend. April. 15[illegible] apud P. Matth[illegible] ep. Decl. 1. tit. 7. cap. 6.*

Vt iam ante Conc. *Trident. ſ. 22 c. 11.* anathemati ſubiecerat omnes, qui bona [illegible] rum in vſus ſuos [illegible] vertere atque vſurpare, quocumque quæſito colore: & patronos eius criminis [illegible] iure patronatus priuauit: clericos etiam [illegible] tes beneficijs priuat, & ad alia inhabilitat. cui, con[illegible] bullæ cœnæ § [illegible] Tridentinum de clericis alieno crimini aſſentientibus. quare ſi ipſi immaturas [illegible] beneficij arbores incidere[illegible], incidendo peccant grauiter: aiunt tamen deciſum [illegible] commitem. *citati a Barb. in [illegible] DD. ad Conc. Trid. d. c. 11.* quia inciſæ arbore [illegible] [illegible] quod tamen id [illegible] vin [illegible], nam [illegible] mobilia, [illegible] [illegible] quoque [illegible] pecunia Eccleſiæ de[illegible] ad immobi[illegible]um emp[illegible] *Ita [illegible] 1[illegible] Nouemb. 1602 refert ex Genuen. Prax. [illegible] p. [illegible] n. 32.* [illegible] & grand[illegible] [illegible] c[illegible]ſuetæ, *[illegible] 8. [illegible]*

N[illegible] [illegible] *[illegible]*

[illegible]

Spectat [illegible]

Impetrantes † [illegible]

Epiſcopus [illegible] † vel diuine [illegible] Eccleſiarum, applicare poteſt bona vnius Eccleſiæ alteri, in caſibus à iure permiſſis, & à Conc. Trident. [illegible] 4. & 5. *ſeſſ.* 23, *cap.* 18 [illegible] *cap.* 11. 10.

DE EMPT. ET VEND.

POſt conſtitutionem Mart. V Call. III. Nicol. V ſuperuenere Conſt. Pij V [illegible] † conſtituendis, circa quam plurimæ controuerſiæ ſunt motæ: ſed vt [illegible] immorari, vt ſæpius dixi, circa eas Conſt. quas vſus aut alia ratio in his [illegible] cepit, (prout nec hanc eſſe receptam in Gallia vel haberi pro papali deciſione, ſed ordinatione politica, ſeruanda in temporalitate Pontificis [illegible] Bugn. *Legum abr. l. 6. coll.* 79. nec in Belgio obligare Leſſ. *l. 2. de iuſt. c.* 22. *d.* 11.) poterit lector dum res ita ferer, recurrere ad L. Molin. longiſſime diſputantem *de iuſt. tract.* [illegible] *d.* 149. 148 144. 176. 189. 190. 227. 254. 331. *Leſſium de iuſt. l. 2. cap.* 22. *toto. Malderum de iuſt. & iud. tract.* [illegible] *c.* [illegible] *d.* 1. *& ſeq. Farin. deciſ. crim.* 4 [illegible] 24. 126. 127. *Azor. Inſt. Mor. p.* 3. *l.* 10. *c.* 5. [illegible] 21. *ac alios. Sirol* [illegible] 1. *v. contractus cenſuum* [illegible]. Id tamen vno verbo annotetur, quod ex motu proprio Pij V. deducit Gutierres, *Canon. qq. l.* 2. [illegible] 20. *n.* 7. in contractibus cenſuum redimibilibus pacta eſſe nulla † & irrita, quibus moroſus debitor obligatur ad aliquam pœnam, lucrum ceſſans, ſalaria, aut quod ſimile grauamen. ſi vere tamen expendendum [illegible] aut intereſſit creditoris, vt id [illegible] quod [illegible] vero probabitur, in pactum deduci poterit. [illegible] *ibid.* 1 2. *Eorum pacta.*

Philippus II. 5 Martij 1571. edictum tulit pro reductione & redemptione † redituum frumentariorum aliarumq; ſpecierum [illegible] cepit reditus antiquorum fundationum, ad pias cauſas [illegible] fundatoribus [illegible] bonis impoſitos originaliter, eoſque rel. quit in terminis iuris: poſtea 1573. 26. Octob. in eius ſecreto Concilio inter Clerum ex vna, ac nobiles & Ciuitates Comitatus Namurcenſis ex altera partibus, ſententia & declaratio ſucceſſit, quod huiuſmodi reditus originarie pecunia numerata interueniente conſtituti, [illegible] redimibiles, quodque ad debitorem pecuniæ numeratæ probatio ſpectet. [illegible] locorum ſtatuta hic [illegible] pro redimibilibus, quorum origo probari non poteſt, [illegible] vt obtineat, in pijs cauſis recipi non poteſt; nec ſtatuta eo extenduntur, & [illegible] de edicto Principum [illegible]. Et Conc. Brab. iudicauit 1541. pro eccleſia de Co[illegible] a Domina [illegible] de [illegible]pe. 3. *Redemptiones.*

[illegible] aliud edictum Caroli V. *Datum Bruxellis.* 21. *Febr.* 1528. *in lib. edict. fol.* 747. quo [illegible] bilcs. † Intellige pecunia conſtitui. nam legare aut al[illegible] poteſt conſtituere reditum irredimibilem, qui etſi vendatus [illegible] in dicto edicto ann. [illegible] quod ſecus eſt in emptitijs, de quibus [illegible] ed[illegible] 18. 4. *Irredimibiles* [illegible]

Quod enim [illegible] redimibiles conſtituti ſuper domibus [illegible] in oppidis [illegible], ea quantitate & qualitate pecuniæ qua conſtitutos [illegible] conſtituti poſt obitum Caroli Audacis [illegible] qui ac[illegible] ann. 14[illegible] de[illegible] ante [illegible] in moneta currente, exceptis feudalibus reditibus [illegible], & antiquis [illegible] 5. *Domus* [illegible]

factum : quæ exceptio iure ineſt, *nam. vt inquit Molin. relatus à Pecq. de Amort. cap. [illegible] quinto, ſi Princeps reditus irredimibiles redimi poſſe velit, & hoc lege lata ſanxerit, ad [illegible] pium vſum relictos aut comparatos non extenditur.* In conſuetudine [illegible] Mechl[illegible] Carol.V. probatis tit. de Cenſib. idem ſtatuitur de exoneratione hypothecæ [illegible] in
6. ea vrbe, vel leuiori penſitatione. eſt etiam edictum Carol. V 19 Octobr. 1520 [illegible]

Et ſuper feudu Braban. poſt 19. Octob. 1520.

dit quod impoſterum nemo feudum † aliquod in Brabantia grauare poterit reditu irredimibili, ſed tantum redimibili denario [illegible] & infra, & reditus ſuper feudis [illegible] tuti in diuiſionibus hæreditatum, quoties in manum exteram transferentur, redimi poterunt eo pretio quo diſtrahentur, ſi pretium conuentum non ſit, denario 25. [illegible] reditus redimentur ſoluta ſorte principali, qua olim conſtituti fuerint; quæ ſi non [illegible] ret; denario etiam 25. currente moneta. Non tamen huiuſmodi reditus familiares [illegible] hæredijs diuiſis prouenientes erunt redimibiles, donec in manum exteram tran[illegible]tur. Et in huiuſmodi translatione Dominus directus poteſt vti iure retractus ; [illegible] iure conſanguinei conſuetudinario. Lætus introitus Brab. *artic. 1. in Add. 2. Car. V* [illegible] Principis & vaſallorum pecuniarios currente moneta ſolui, vt hactenus [illegible] runt, neque pretium augeri. extat aliud edictum Principum noſtrorum [illegible] ptione redituum anno 1601. pluribus articulis ſtatuens. De quo diximus in Notitia Iur. Belgic.

7. *Caute [illegible].*

Aliquid ex mutuo retinent hi contractus, proptereaque caute [illegible] ; ne propter aliquem exceſſum improbatum vel pactum vſurarium cenſeantur. [illegible] ex cauſa etiam facile vſu receptum eſt, vt velut in mutuum, Macedonianum Senatusconſultum [illegible] ita & in annuos reditus vires exerat. Nihilominus [illegible] in mutuo illicitum eſt, vſuras ſorti adijcere, & harum ſimul vſuras ſtipulari (quod anatocismum ſeu anatocismum vocant) id tamen in reditibus non prohibetur: modo nulla grauior conditio enaſcatur. v.g. ne ex priori & poſteriori [illegible] vnus conflettur, [illegible] non liceat [illegible] vnica ſolutione vtroq; defungi *Gruuel. [illegible]* [illegible] Sunt quippe in his præſtationes non inſtar vſurarum acceſſoriæ ad ſortem debitæ, ſed per ſe vt [illegible], ob ſortem tanquam eius pretium ſemel numeratam & irrepetibilem, ſeu, vt dicunt, perpetuo alienatam. In cenſibus autem de quibus d. Conſt. Pij V. agit, ſecus ſentit Gutier *[illegible]*.

De Pij V conſtitutione, cenſibus, reditibus, eorum redemptione, canonum [illegible] [illegible] retractu, cambijs plenius diximus in Notit. *Iur. Belg. b. t.* [illegible] *Dian. p. 3. t. 8. r. 1. vſq. ad 16.*

8. *De re[illegible] dendà venditione.*

Emptio & venditio, ſi pretij vltra dimidium exceſſum ſit, reſcinditur. *l. 2. C. de reſc. vend.* Enimuero in foro vtroq; ea quæ ad voluntatē & oſtentationē [illegible] duntaxat, [illegible] lent, quāti vendi poſſunt. gēmæ inſignes, picturæ antiquæ, equi nobiles, accipitres, [illegible] nō [illegible] communis [illegible] [illegible] poteſt quod a re[illegible] [illegible] tantum [illegible] ideoq; hæc [illegible] d. l. 2. ſubiacent. niſi forte [illegible] [illegible] amor [illegible] multos abripiat vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vbi huiuſmodi [illegible] eſt, [illegible] vendi poſſunt.

9. [illegible]

Sixtus V. [illegible] bulla [illegible] cum [illegible]

[illegible]rum non res vſurpantur, cum nec pecunia [illegible], nec [illegible], nec in loco [illegible]ctus e[illegible] cambium quam [illegible] praxi[illegible]. re[illegible]lia etiam cambia à Pio V. damnantur, cum quis à principio ſiue alias [illegible] atum intereſſe, etiam in caſum non ſolutionis, paciſcitur; aut non primis [illegible] nundinis, ſed ſecundis, & deinceps exercentur. ſed hæc conſtitutionis pars [illegible] non eſt. de horum iuſtitia etiam hac conſtitutione [illegible] tractat Leſſius *de iuſt. lib. 2.* [illegible] *6* [illegible]*.10.11.* praxim fore[illegible] ex *Grotio* nos retulimus *in Notitia iuris Belgici h. t. § de cambiis*, vbi & eiuſdem Pij conſtitutionem de cenſibus, conditioneſque ad illos requiſitas [illegible] *§ de redditibus.*

DE PERMVTATIONE.

FRaudulentæ permutationes prohibitæ ſunt per Pium IV. [illegible] fictitiæ & imaginariorum beneficiorum, ſiue de pertica, de illiuſque conſtitutione, alijſque huc ſpectantibus egimus *ſupra tit. de renuntiat.*

Permutatio beneficiorum ſine authoritate ſuperiorum pactionem facit ſimoniacam. *c. quæſitum h. t.* relata ad ſuperiorum authoritatem ita manus illorum ſtringit, vt alteri facta collatio irrita ſit. *clem. vn. h. t.* & exſpectatiuas excludat. *c. vn. h. t. in 6.* quia ad ſuperiorum authoritatem relata iuris conceſſione defenditur. *d. clem. vn.* quia alias non reſignaſſet. *d. cap. 1.*

DE LOCATO.

LOcator conductorem pellit penſionem non ſoluentem. *l. quæro. § inter D. l. æde C. loc[illegible].* eodem modo quo Dominus emphiteutam. *c. fin. x. eod. l. 2. C. de iur. emphiteut.* quamquam [illegible] eſſet [illegible] pelli poſſet: quanto magis ſi dominus pactus ſit, vt poſſit cum ſpecialiter etiam ſtatutum ſit pactiones emphiteuticas eſſe ſeruandas. ſed hoc obtinet ſuo iure illud per doli exceptionem. *ibid.*

Modicam ſterilitatem fert conductor. *c. ſi merces. § vis maior D. h. t.* grauem locator. *c. propter ſterilitatem h. t.* niſi, dum plurium annorum eſt locatio, ſterilitas cum vbertate compenſari poteſt [illegible] alias locator immodicum vbertatis lucrum non aufert. *d. §. vis maior* damnum in rebus coloni, colonus fert *l. dam. C. h. t.* in fructibus, dummodo influerum non ſit, dominus *l.* [illegible]*. §. ſi vis tempeſt. D. eod.* quippe caſus fortuitus dominum ſpectat. *l. pi[illegible] C. de pignor.* [illegible] accidens in fructibus pendentibus, qui pars fundi ſunt. *l. fructus D. de rei vendicat.* accidens autem in fructibus collectis, & in horrea vectis, conductorem ſpectat, quia iam eius ſunt. *d. l. dam.*

Locationes rerum eccleſiaſticarum, inquit Concil. Trident. [illegible] c. 11. *etiam authoritate Apoſtolica confirmatas ſancta Synodus irritas decernit, quas à triginta annis citra, ad longum tempus, ſeu, vt in nonnullis partibus, ad viginti nouem, ſeu bis viginti nouem annos vocant, factas, Synodus prouincialis, vel deputandi ab ea, in damnum eccleſiæ, & contra canonicas ſanctiones*

ſa[illegible]iones contr[illegible] ſu[illegible]ſſe [illegible] cabunt. [illegible] confirmationem [illegible] obtentæ fraudi eſſe non debent ec[illegible] vt & [illegible] Concilij [illegible] *ſ. 7 cap. 6* ſed an ab huiuſmodi Concilij pro[illegible] appellari poſſit, dubitarum fuit, tum propter prærog[illegible] huiuſmodi Synodi, deinde quod à lege [illegible] ac deniq; quod in materia alienationum [illegible] eccleſiaſticæ appellatione re[illegible] procedi [illegible] beat c *9. x. de reb. eccleſ. non alienand.* verum [illegible] appellationis remedium [illegible] cium iuris, ſemper [illegible] intelligatur, quando in [illegible] expreſſe non prohibetur, & d. c. 9. ſpeciale [illegible] tractet alienationis à quibuſdam factæ [illegible] ceptam ab illis pecuniam appellatione remota iubet ab illis [illegible] dia alienata reuocentur cuius argumento & eo, qui antici[illegible] d. c. 11. indulto aut priuilegio nõ obſta[illegible] dici poteſt quo [illegible] ecclesiæ ſucceſſorumq; [illegible] appellatione remota ad re- ſtitutionem cogi poſſe [illegible] porro quamuis a lege no appellatur [illegible] tamen appel- latio a declaratione, qua dicitur quis in pro[illegible] *v. quod ſi dole* [illegible] quamuis a Principe aut Senatu [illegible] to [illegible] *n. C. n.* [illegible] *in v. a cauſ. tert. appell.* appellare prohibitum [illegible] ſynodo prouinciali eſt expreſſum.

DE FEVDIS.

1\. *Feudi alienatio.* FEuda in Brabantia [illegible] Principes, [illegible] teſtatori lubitum eſt, teſtamento [illegible] relinquuntur. quod [illegible] Flandria obtinet. In Brabantia [illegible] alienari poſſunt. in Flandria non niſi iurata coram feudalibus [illegible] qualitate [illegible] non poſſit niſi feudo vendito [illegible] habet al[illegible] præcedere [illegible] neceſſitas non fuiſſe probetur, al[illegible] Parlamento Mechliniensi [illegible] factum eſt in eo, qui [illegible] pecunia feudum [illegible] erat. Eſt tamen quædam Ordinatio [illegible] Ludouici [illegible] per Philippum Bonum *7. Auguſt.* 1460 [illegible] feuda [illegible] indulto [illegible] pro debito [illegible] habere poſſunt, [illegible] Dominus [illegible] allodiorum [illegible] d debeat. Feudum nobile quod [illegible] perſonale [illegible] poſſidens, [illegible] gredi[illegible] tranſiuerit ad [illegible] *cap. vn.* [illegible] *contr*[illegible] [illegible] nus [illegible] [illegible]

2\. [illegible] Vaſallus [illegible] Abbas [illegible] Curia Parisiis [illegible] Flandriæ [illegible] ſed [illegible] Comitis Flandriæ [illegible]

Feudi

[illegible] D[illegible] † feudi propriam naturam non habere asserit Decis. Holland. supremi Senatus [illegible]. [illegible] etsi decimæ feudales quæ in manu laica sunt iam ante Concil. Lateran. [illegible] nes sint ab [illegible] bus Eccl. [illegible] reparandarum ecclesiarum & alendorum pauperum, non tamen illæ quæ Dominum aliquem ecclesiasticum agnoscunt. Ideoque ad reparandam Ecclesiam de VVat[illegible] Concilium Brabantiæ Ioanne [illegible] 14 Iul. 15[illegible]. qui sub ea parochia decimas possidebat motas ab Abbate Affli[illegible]. 3. *Feuda [illegible] propria [illegible] a Domini Eccl.*

De re feudaria plura diximus in Notitia Iur. Belg. b. 8.

DE FIDEIVSSORIBVS.

FIdeiussionibus Clerici seruire non debent; etsi fideiubere non prohibeantur, in causis quæ à Dd traduntur. Quare cum in Concil. Mechl. ann. 1[illegible] t. 17. cap. 1 decretum esset ne clerici fideiuberent, sub pœna excommunicationis; id Romani [illegible]; sed sublata pœna simpliciter ita reposuerunt, *Nemo etiam in Ordine [illegible] constitutus [illegible]* quod habet interpretationem iuris. De quo videantur DD *in d. c. 1. e. 3. [illegible]* vt [illegible] ribus se non debent clerici negotijs immiscere, sic, si iusta causa fuerit, v. g. p[illegible] æ miserabilis, ratio prohibitionis & ca[illegible] inuicem ponderari debet, & præualere quæ præponderat. clericus pro clericis sp[illegible] derat *in d [illegible]* pro laico volunt aliqui *in d. c 3.* sed quia illud inscribitur Archiepiscopo C[illegible] & *p[illegible] ancellario*, [illegible] debet potius credi cancellarium illum fuisse clericum. [illegible] ro [illegible] Ecclesiastico [illegible] ponitur quale etiamnum est in ecclesia Cathed. Leodiensi, & fere huiusmodi munus explentes sigilliferi episcoporum hic dicuntur.

DE PIGNORIBVS.

MOr[illegible] † [illegible] apud Ordines C[illegible] edicto. 21. Februar. 1564. derogatum est [illegible] *ff [illegible] r. [illegible] P g.* ideoque creditor aduersus quem velit hypothecæ [illegible], & pro parte possidentem, pro debito licet [illegible] [illegible] potest. *[illegible] Bart. [illegible] l. M[illegible]* *fei.* [illegible] *bus* contrariari videatur, *[illegible] Guid. Pa[illegible]* 452. ad[illegible] quidem [illegible] possessori quicquam prosit. *Decis. Curia Holland [illegible]. 4* [illegible] diutierit, solidum à singulis amplius non peret, *[illegible] 16 [illegible]*. [illegible] Caroli V. anno 15[illegible]. & statuto Saxoniæ, & mo[illegible] bu[illegible] que fit coram [illegible] tu [illegible] ideoque [illegible] hypothecam habentes. *Holland. [illegible] 28.* Sed [illegible] locum [illegible] circa conuentionali non autem legal, † [illegible] 10. & [illegible] obligationem [illegible] lege, non opus esse [illegible] apprehensione [illegible] dominium acquiri [illegible] ex d. Carol. e[illegible]

1. *Moribus nostris [illegible] at Anth. [illegible]*
2. *Hypotheca non [illegible] Nemini [illegible]*

repertito per edictum Alberti 1611. 12 *Iulij art.14.15.* & vero hic in ueterato, niſi coram magiſtratu loci, adhibitis conſuetis ſolemnitatibus [illegible] olim ea fuit, vt ex [illegible] fundo ſeu illius ſuperficie ceſpes & virgula decideretur, & coram iudice emptori à venditore traderetur, quaſi poſſeſſionis traditæ argumentum *vt dicit c.2.extra de Con[illegible]* vna feſtuca multis actibus ſeruit, quam etiam omittunt aliorum mores, ſola publica reſtatione Iudicis contenti. pacificam tamen & publicam poſſeſſionem diu habitam, præſertim decennio æquipollere ceremonijs voluit. *Pap.arr.l.8 tit.6.in not ſub.Ar.1.* [illegible] *iudicatum per l.ſi Mater, de Inſt.& ſubſt ſub Cond.& l.cum Pater §.hereditatem, de leg.2.* ſed non vbique vſus hic id probauit.

DE SOLVTIONIBVS.

DEbitor ſuſpectus de fuga non poteſt capi niſi de mandato iudicis, & expenſis creditoris, *ex Bulla Sixti IV tradit.Serol pr.p.2.v.debitor.* nec niſi pro maiori ſumma quam ducatorum ſeptem quicumque ſit debitor, *ex Bulla Pij V.* Ob beneficium cap. Odoar. *de ſol.* Clericus non poteſt, vt ſoluat, excommunicari, aut à diuinis ſuſpendi. *Charond.reſp.l.13.r.4* de quo beneficio c.Odoard. eſt Bulla *Clem.VII.Inc.cum nuper.* Philip. Pulcher Rex Galliæ, etſi Pontificibus inimicus, Cleri tamen mobilia ſubhaſtari vetuit, *Chopp.de ſac.pol.l.3.t.2.num 2.* quod nunc ibi ad ſacra reſtrictum, vt ſemper peior eſt poſterior ætas, vt poſt hoc ferreum ſæculum nil niſi terreum expectandum ſit. In concurſu creditorum per præferentiam ſolui debent miſerabilibus perſonis, vſque ad ſummam 50 ducatorum, *ex Conſt. Pij V.Serol.pr p.2.v.Miſerabiles* Clemens VII. *Bulla incip.cum ex multorum* decernit cauſas ceſſionis & diſcuſſionis bonorum aut dilationis quinquennalis expediri debere intra breuem terminum. & Paul.III. *Bulla Inc.nota*, vetuit litteras moratorias, & dilationes concedi per quoſcumque iudices. Per edictum anni 1540 [illegible] presbyteri aſſiſtant Bancaroutis, eorumque bona occultent, coërceantur per apprehenſionem temporalium. Solutiones etiam hodie non impediuntur per exceptionem non numeratæ pecuniæ, quæ iam non obtinet. *vt cenſuit Concil.Brab.4.Septemb.1545.*

DE TESTAMENTIS.

STatuitur ſeſſ.12. cap. 3. Trid. vt qui perſonaliter non impleuerint incumbens ſibi ſeruitium, illius diei diſtributionem amittat, nec eius quoquomodo dominium acquirant. Iiſdem verbis vtitur *c.vn.de cler non reſident in 6.& idem Concil.ſ.24 c.12.* [illegible] ſi de Canonicatibus [illegible] præſtiterint profeſſionem fidei fructus non faciant ſuos, & de abſentibus [illegible] vt pro rata [illegible] parte fructuum, quos ratione præbendæ aut reſidentiæ facit ſuos. [illegible] bus aperte colligitur eccleſiaſticorum [illegible] diuiſionem bonorum [illegible] eſt olim fuiſſe, cum omnia in commune [illegible] haberentur, vnde Epiſcopus, Clerus, [illegible] &

pau-

pa[illegible] cum [illegible] dominos hominum, ſeu [illegible], ſiue [illegible]. *Mal[illegible] de [illegible] & Relig. l. 4. cap. 4. [illegible] 2. [illegible]*

Vt [illegible] pleriſque in [illegible] [illegible] ponere poſſunt, & [illegible] ſucc[illegible] des [illegible] Gall[illegible] Anthon. de [illegible] *Pra[illegible] Tol[illegible] [illegible] in c. Ranut[illegible], [illegible] 2. c. 2. [illegible]* [illegible], & ad opus Eccleſiæ [illegible] *Ludouic.* [illegible] *12* [illegible] S[illegible] Cur[illegible] Pariſienſ. an. 140[illegible] Epiſcopus bona [illegible] defuncti à ſe occupata [illegible] reſtituere, & aliud inter Ducem Burgundiæ & Epiſcopum de L[illegible]gre [illegible] omnia mobilia: quanquam ea p[illegible] venirit. Nam vſus multorum Capitulorum, vt & noſtri A[illegible] habet, vt [illegible] ſuppoſitis inteſtatis in mobilia [illegible] quam Concil. Later. & [illegible] [illegible] Ad eam rationem etiamnum hodie Vltraie[illegible] in [illegible] Collegiatis Eccleſijs, inteſtatis defunctis, Collegia ſuccedunt, tametſi [illegible] [illegible] pro maiori parte [illegible]. Conſuetudo Clericos [illegible] de [illegible] per [illegible]

Sic Epiſcopi † his [illegible] inteſtato mortuis [illegible] Clerici, aut ſine licentia [illegible] teſtatis, in mobilia ſucce[illegible]. & Archiep[illegible] Cameraceus Maximiliano à Berghes inteſtato mortuo ſucceſſit Eccleſia in mobi[illegible] eiuſque [illegible] Dominus de W[illegible]aterdijck Præſes magni Concilij Mechliniæ, à Capitulo deputatus [illegible] adminiſtrationem, computum & [illegible] reddidit 1572. V[illegible] autem vt ipſi Epiſcopi clericis ſuccedant, contrarium [illegible] c. fin. *de* [illegible] *in 6* [illegible] *de teſtam.* omnia enim Eccleſiæ & ſucceſſoribus [illegible] ſunt & perpetuo quidem, non primo duntaxat, quaſi in [illegible] ſuos [illegible] dict. cc. [illegible] tamen omnibus Epiſcopus dicatur, ſed pro ipſa Eccleſia & pauperibus *c. 2. x de* [illegible]. 2. [illegible] Epiſcopi aut Capitulo [illegible] per [illegible]

Quibus conforme eſt c. 1. *de ſucceſſ. ab inteſt. c. relatum 12. x. de teſtam. l. ſi* [illegible] *presbyter C. de* [illegible]. neque id mirum, ſi & bona eorum, qui certis collegijs aſcripti fuerunt, ſi abſque hærede moriantur, Collegijs aſſerib[illegible]tur. *C. de hæred. decur* [illegible]. Quæ [illegible] omnino obſer[illegible] exemplis ad contrarium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conſtat [illegible] quam ab Eccleſia profecta, ad agnatos pertinere [illegible] [illegible] *2. x.* [illegible]

P[illegible] ab Eccleſia profect[illegible] [illegible] *2.* [illegible] [illegible] [illegible] dignos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Conc. Later. [illegible] tio bona [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Capitulum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

C[illegible] [illegible]

Quod [illegible] [illegible] vbi videtur [illegible] [illegible] *Euerard.* [illegible] [illegible] quod [illegible] vt refert T[illegible] V. [illegible] [illegible], & ſimiles caſus. *Euerard. d* [illegible]

A [illegible] hic manu [illegible] defuncti [illegible], donec [illegible] quod [illegible] defuncto [illegible] poſſeſſio. [illegible] ad [illegible] retinendæ [illegible] poſſeſſionis. [illegible] & [illegible] Concordata [illegible] [illegible] L[illegible] autem [illegible]

[illegible]

[illegible] Comites Flandriæ [illegible] Gallicæ [illegible] per idem [illegible] [illegible] vendidiſſe [illegible] Margareta [illegible] bus em[illegible] in more [illegible] aliquot annuis denarijs [illegible] annis poſt dictum Robe[illegible] Flandriam [illegible] miſſus expendiſſe, [illegible] Comin[illegible] ri poterat [illegible] 2 4. [illegible] *ad* [illegible]

Ad eum [illegible] in [illegible] & Namurci *ann* 14[illegible] *vero* decretum eſt, quod [illegible] m in [illegible] niſi à Principe [illegible] andi licentiam [illegible] actiones, [illegible] bunt ad Principem, mobilia [illegible] inter Principem & Epiſcopum [illegible] vel conſuetudine [illegible] Sicut [illegible] in Burgundia [illegible] cipem baſtardis, etiam quoad [illegible] & nondum collectos [illegible] rata tempori ſuccedere, iudica[illegible] .82.*n* [illegible] 12. [illegible] Concordat[illegible] perperam tamen [illegible] quæ ab Eccleſia [illegible] liſco applicetur, cum [illegible] ad [illegible] exclusionem Eccleſiæ [illegible] lias acquiſit[illegible] ſuccedat [illegible] *ximus*. In legit[illegible] s aut[illegible] B[illegible] cuæ, Iudicatum eſt à Conc. Brab. contra D N[illegible] obſtante [illegible] tariæ poſſeſſionis [illegible] emortu[illegible] s. Cæterum ſi quis ſupra d[illegible] m [illegible] non minus ad eandem qu[illegible] m trahet [illegible] Imperia & Regna, quo[illegible] principia inue[illegible] ias: [illegible] Chriſtus tamen reſpōdit [illegible] Date Cæſari quæ Cæſaris ſunt, c[illegible] pacto ante cōſtet [illegible] Remp. à Romanis neq; Iudæis [illegible] bell[illegible] quibus ante a Romanis conſtituta libertas, & ſocietas, *cap* 8. 12. 14 *l* 1. *Machab.* [illegible] raro Reges hodie firmant, [illegible] et ſe inuicem in omni bello iuuabunt, & animo & corde pleno & hoſtibus ſuppetias, triticum, arma, pecuniam, naues [illegible] bunt: & cuiuſmodi fœdus Duces Brabantiæ, [illegible] s & ex [illegible] mire non poſſunt, niſi conſultis & conſentientibus Ordinibus, *Lat.* [illegible] d[illegible] a & delicta Ariſtobuli, & H[illegible] ablata eſt, [illegible] *l* 24. [illegible] 8. Nihilominus & Chriſtus Pilato nomine Cæſaris Iudææ procuratori [illegible] Regem [illegible] et quod ad eius [illegible] ſpectabat, reſpondit, regnum ſuum non eſſe de hoc [illegible], quia a [illegible] : cum [illegible] quid eſſet veritas, quæ [illegible] non pertinebat [illegible] omnib[illegible] apud H[illegible] [illegible] filius Dei eſſet [illegible] [illegible] ex lege [illegible] Erat enim [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible], adſcriptis, accolabus, mancipijs, [illegible] & [illegible] [illegible] quæ ſunt [illegible] noſtræ Vrbis [illegible]. [illegible] alias [illegible] b[illegible] *cap. 4* ſed non [illegible] de hoc [illegible]. Itaque ex [illegible] S. W[illegible] b[illegible] approbaſſe ſeruitutem accolarum & dominatum [illegible], [illegible] cula, poſt eorum aduentum qui tamen in Brabantia quomodo [illegible] amiſerint, vt diximus, iura omnia [illegible] mortuarum: in ea [illegible] mus: non enim armis ſe ſubduxere à lege Francorum, [illegible] quid pactis fecerint, [illegible] de ijs ſæculis conſtat.

Id tamen conſtat, vt etiam ex regionibus [illegible] ſeruus vel [illegible] ro [illegible] à regionis puritate naturæ libertatem conſequatur [illegible] id eſt, arreſto Parlamenti Mechlinienſis. *[illegible] Molanus libro tertio de Canonicis cap. [illegible]*

Læti introitus poſteriorum Principum aliquatenus ſed non ſatis diſerte in[illegible], quibus principijs ad primordialem libertatem reditum ſit. Itaque [illegible] huiuſmodi nexu tenebantur, vt [illegible] redeamus ſicut ordinari ita & teſtari in præiudicium [illegible] non [illegible], vt diximus.

Robertus tamen Flandrus hoc onus remiſit, ſiue ob monita Vrbani II. *vt ait Marchantius. d. loc.* ſiue vt ſcelera [illegible] quo nomine plura templa partim à fundamentis [illegible] xit, partim deſtructa à Barbaris reſtituit. *Meier. in Cron. Fland. ad an. 1071.* Nepotem enim occiderat, & dominatum inuaſerat: ferox & bello felix. Teſtibus [illegible] non ad [illegible] cianem [illegible] nobilium ad Caſſellam cæſis, pugna adeo cruenta, [illegible] in montis Caſſellani radicibus ſanguine fluxerint. *Meier. ibid.* atque inter ſpolia [illegible] calcarium [illegible] inuenta ſunt, vt ijs cedant modij annulorum Cannenſium.

In corpore Iuris Can. quod ex cenſura Gregor. XIII. prodijt, ſub c. 2. inuenies Innoc. III. Archiep. & Cap. Lugd. reſcribentem, non improbaſſe conſuetudines & conſtitutiones [illegible], quantum ad ea quæ ius fori contingunt, vt nullum vſum teſtamenti [illegible] hominibus contingat habere. Cæterum donationes inter [illegible] voluntate pericotationem, quam vocat & deſcribit, ex conſuetudine ibidem [illegible] mandat obſeruari. Cenſent quidam Comitatum Burgundiæ Francum appellari propter immunitatem incolarum, & libertatem [illegible] quæ non æque in Ducatu Burgundiæ obtinet. *Ragueau en ſon [illegible] Franc [illegible] uoir.*

[illegible] III. teſtatorum & inteſtatorum fructus, nondum perceptos ad ſucceſſores [illegible] vult. *P. Matth. in [illegible] cap. 3.* [illegible] qui ceſſerint tamen. *[illegible] rer. [illegible] cap. 3. qui [illegible] [illegible] lib. [illegible] fol. 78.* Leonus Torrentius Epiſcopus Antuerp. [illegible] in [illegible] Antuerp. [illegible] fecit, [illegible], & [illegible] nummis ſexagenis [illegible], &c. [illegible] 8 [illegible] co[illegible] quod [illegible]

[illegible] ad [illegible]

[illegible]

quidam ... similitudine potius vitiorum ... Qui in re tamen primitus promiscue concedentes ... excusauerint ... non parum iuuet Constitutio Iulij III. *incipientes* 155 ... Rum ... facultatem facit testandi de quæsitis ex beneficijs, etiam in fauorem ... quidem dandæ facultatis testandi ... multitudo sua hic antiquitate defenditur; ... Papæ ... reseruata est. *Nauar. de spol. ... §. ... n. 3. de Redd. Ecc. q. 1. m. 40. n. 8.* Quin & ... legitimati tantum a Pontifice aut Nuncio, Episcopum in medietate bonorum ... lium, & in assem immobilium relinquunt Principem hæredem in Brabantia ... *vero.* ad quem modum ... intelligo. §. *de crimine* ... *in d. Concord.* ... solis laicis; aut si Clerici comprehendantur, confiscatio quæ Principi ibi adiudicatur, ... tum procedat in immobilibus, quod iure controuersum est; *Diaz. pr. cap. 114.* sed ... Galliæ aliorumque locorum ...; *Lopez ... Imbert. Inst. for. l. 3. cap. 16. gl. ad l. 6. Bugn. ... abr. l. 1. fat. 107.* mobilia autem cum sequantur personæ conditionem; cum in hoc ... cus expresse conuentum non sit, cedant ecclesiæ, cuius percepit stipendia; aut Episcopo ... non habuit beneficium, illi tamen sub cuius diocesi ... constituta, vt iudicatum refert ... *vbi supra* quod in publicatione bonorum intelligo, non in successione. Et quamquam in *c. 1. de testam.* prohibetur † Episcopo testamentum facere de rebus ex beneficio quæsitis, tamen non ... in Belgio irritatum alicuius Episcopi testamentum eo nomine quod non habuisset facultatem à sede Apostolica. *Prout Bugn leg. abr l. 6 collect. 93. in Episcopis iure Gall co generali ... particulares locorum passim consuetudines ...* Dicentur ergo iura Cleri testari permissi obtinere. etsi in Hispania secus sentiat Couarr. *in cap. ... Offic. de testam. num. 9. Molina de Iust. t. 1. t. 12. D. 147 n. 13.* Paulus tamen III. adeo Prælatos fecit intestabiles, vt ne locis quidem pijs vltra decimam partem relinqui, quocumque titulo velit, & omnes acquirendi ... concessiones eo reducit. *Const. ref. P. Matth. D. ... 2. t. 14. cap. 1.* Inuenio quidem D. Willibrordum, à quo ferè initia nostræ fidei Regio nostra suscepit, testamentum sine mentione vlla Pontificiæ facultatis condidisse. ... *apud Caro. Scriban. in Orig. Antuerp. ... 5 ... non ob scripta tantum, ingenijque monumenta are perenniora, sed & templum quod Antuerpiæ ... extruxit, in quo a fundamentis ... praeter marmor apparet, ex ... superet, non ... templo ... orbis vniuersi voto; ex cuius incendio non memorandus ille sacrilegus nominu ... quærebat.*

Enimvero testamentum D. Willibrordi totum in causas pias dirigitur, & vix aliud agit quam vt desiguet loca sacra, ... eleemosynas applicet, quæ in genere atque ad ... consecratæ. Nihil vero ab Ecclesia ... tempore ... inoleuerat, adeo que ... modi ... facta. Et vero ... postquam res ... vt ... vbi & ... leat accedere, ... improbabile ... sam d ...

Extat etiam ... P... facultatem testandi ... Religiosis militibus ... *Mor cap. 5* quod intelligo ... Ordinis ... tutu id pertineat, ... Kal-

Pacto da-ta ... testandi.

6. ...

7. An ... de Episcopis ... dum.

[illegible] ſeruitoribus ſuis & [illegible] aliquid relinquere liceat, [illegible] V. Conſt. extendi.

Eo fere modo Alexand. III. *in c. relatum 12.* [illegible] *x h. t.* [illegible] de [illegible] bus eccleſiæ intuitu acquiſitis [illegible] vt ſe Alexand. explicat. *in c. ad hæc 8.* [illegible]

8 Enimuero Epiſcopi, Canonici, & [illegible] beneficiati, quod ad eam partem [illegible] attinet, quæ congruæ eorum ſuſtentationi [illegible] neceſſaria, ita ſunt Domini [illegible] gis teneantur ex ea erogare ad opera pietatis, quam ex bonis patrimonialibus. Hinc Pius V *Conſt. in. Romana 3. Cal Septem. 1567* ordinauit, ne Camera Apoſtolica [illegible] quidquam exigat ex bonis beneficiati, qui dum viueret beneficium [illegible] ginta ducatorum. Neq; Concilium loquitur [illegible], quæ [illegible] quæ iuſto labore pro meritis acquiruntur. hæc enim [illegible] propria induſtria, ſed loquitur de ijs tantum quæ [illegible] [illegible] *2. c. 4. d. 6. n. 39. 40.* quæ ſi [illegible] velut diuitandos ac [illegible] amicos, lethaliter peccent [illegible] *47.* [illegible] ſtamento diſponere poſſunt [illegible] viris non pios, non tantum Epiſcopi, de [illegible] ſonant verba *c. 1. ſ. 25 Tract.* [illegible] Eccleſiaſtici vt [illegible] extenditur [illegible] dem ratio obtinet. Quamquam forte ad vſum hodiernum loqui [illegible] Concil. quod [illegible] Clerici, conſuetudine diſponere [illegible] iuxta ſuam conſcientiam, non tamen vbiq; Epiſcopi, [illegible] ſpeciale [illegible] habuerint [illegible], vt dictum eſt. Quin & L. Molin. *de Iuſt. & iure* [illegible] [illegible] Clerici de acquiſitis [illegible] nis, induſtria &c [illegible] taduerſus illud [illegible] habere [illegible] Nullo [illegible] Anton. de L'eſtang. [illegible] *n. 23. 24.* conſuetudinem Galliæ generalem [illegible] de acquiſitis ex [illegible] Concilijs generalibus & ſacris Canonibus approbatam [illegible] non extet [illegible] Canon, contendit tamen [illegible] Ioannes Andreas *ad reg. nemo poteſt* [illegible] *tur.* In prima compilatione [illegible] ſub [illegible] de [illegible] id caput fuiſſe [illegible] n [illegible] quod [illegible] non [illegible] is. ſed [illegible] Clerici de fructibus [illegible] pios, diſponere [illegible] conſuetudinem [illegible] derogare [illegible] id [illegible], [illegible] Clerici [illegible] Rochus 4 [illegible]

[illegible]

9 [illegible] & plures [illegible]

[illegible]

[illegible] pone tantum le[illegible] [illegible] quod, [illegible], ſicut videt [illegible] & Deus videbit. quod ſi dubit[illegible] e[illegible] ratiocinatio[illegible] C[illegible] Offic. [illegible], *[illegible] quod dubites aequum ſit an iniquum, [illegible] luceat [illegible] iniuria.*

Quo tamen facilius prouocentur homines ad pias cauſas, [illegible] iure remiſſæ ſunt, teſtantibus & vero [illegible], & quod [illegible] tam non inſtituto hærede [illegible] teſtam[illegible] ſeu vltimas voluntates Sa[illegible] & Epiſcopis piarum voluntatum executionem commendarunt [illegible] canones, & Concilium *Trid ſ.22.c.* 8.

Non tamen omnes tam pios [illegible] per exceſſum ad impietatem ver[illegible] menſuram ſeruent præfixam *c. [illegible] 13.[illegible].2.* vt Chriſtus [illegible] in filialem portionem, non amplius, quam quidem [illegible], non [illegible] ſed [illegible] tranſcendere. & alibi S. Auguſt. *17.qu.[illegible]* non patitur eos qui quaſi in piam cauſam nimis integras hæreditates [illegible] *r. in mediat. theol. d[illegible] 2* vbi applicat quod de corban [illegible] 7. Teſtamento Flandri etiam in ca[illegible] bonorum patrimo[illegible], mediam acquiſitorum, (quibus etiam [illegible]) legare prohibentur. *Iac. M[illegible] de r. F[illegible] tit. de le[illegible]s.* [illegible]

Ex teſtamento [illegible] commiſſum † ſi [illegible]citur, ſol[illegible] debere, [illegible] teſtamento, ſed quaſi ab [illegible] voluntate, Charond. [illegible] 3 *R[illegible]. 47* [illegible]. Non tamen teſtantis tota v[illegible] in diſp[illegible] cui eam iudicaſſe, [illegible] in quam rem relinquit, ſeu [illegible] ſe [illegible] caſſe, ſolenni tamen [illegible], & relinquat, m[illegible] ſecretum [illegible] voluntatis, ea vol[illegible] tas recipietur [illegible] quam collata in arbitrium boni viri, [illegible] *Charond. [illegible] ſupra R[illegible] ſp. 84.* Tamen M. Ant Ge[illegible] *pr c.2. in n. 13 ex l [illegible] D. de re[illegible]* vult [illegible] Ɛto talis commiſſarij, [illegible] & [illegible] teſta[illegible] [illegible] s vrget *c. 13.* [illegible] inquit, [illegible] *ſ[illegible] ur d[illegible]* [illegible] Cl[illegible] qui [illegible] probem [illegible] videtur, & me[illegible] ſe buiſſe teſt[illegible] Canon[illegible].

Itaque hæc [illegible] collata, multo magis ſi cert[illegible] pecuniis [illegible] ſcripto nihil [illegible] [illegible], cui ex teſtamento [illegible] hæres ex[illegible] h[illegible] ad [illegible] pi[illegible] d[illegible] [illegible] pro[illegible]de c[illegible] [illegible] ra[illegible] v[illegible] rum [illegible] c[illegible] [illegible] Ex

Marginal notes: [illegible] 1[illegible]. [illegible] [illegible] n. [illegible]

12. *[illegible] primatur* Et quidem [illegible]tet teſtantem palam [illegible] Notari[illegible] ita vel non reſponde[illegible] & [illegible] [illegible] morbiue, aut enixa voluntas eam expreſſerit. [illegible] 5. n. 46. [illegible] *conſ. 489. in ca. ad med. Boer. deciſ. 3. num. 60 Ioan.* [illegible] *de arte* [illegible] guit Bul *ad l. 21 num. 6. D. Qui Teſtam.* vt [illegible] ante notario [illegible] rit hæredem, ne id pro teſtamento accipiatur, ne [illegible] quidem Can[illegible] quam iudicauit valeat.

13. *[illegible] agatur.* Multo minus inter † alios actus ſermocinationeſque dicere ſufficit, *ego [illegible] aut bona mea tibi re[illegible]quo: neque enim id oportet pro teſtamento [illegible]*, vt [illegible] li[illegible] receptum ſit. § *plane, inſt. de milit. teſtam.* ſed [illegible] & defunctum teſtandi actum voluiſſe [illegible] *Barto.* [illegible] 3. *Alciat. ibid. num. 13. Choppin. de priuil. ruſt. l. 3 cap 7. num. 9.* [illegible] pia [illegible] *Angel. Aretin. Veſenb. d. § plane.* vt appareat de animo [illegible] tur teſtes, &c. Quod vt conſtaret, iure ciuili multa ſolemnia requirebantur. [illegible]

14. *Solemnia hodie requiſita.* † ſufficit Notarius vel Paſtor, & duo teſtes. *Panorm.* [illegible] Curati aut Vicarij generaliter commiſſi vicem ſuppleri per duos idoneos teſtes, [illegible] ſcriptione teſtamenti, non tamen per alterius confeſſarij, etiam a parocho [illegible] putati præſentiam. *Chopp. de sac. pol. l. 2. t. 1. n. 14* & edictum noſtri Principis [illegible] ſtorem aut eius vicarium requirit *ar. 12*

Quod edictum quia non tantum præſentiam, ſed etiam [illegible] *vt latius diximus* [illegible] & dilucide oſtendit quæ ibi d[illegible] nitate exigi, quod non [illegible] decretalibus fundantibus [illegible] diuino, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum, exiſtimem per illud edictum non poſſe ſuppleri parochi abſentiam a ſupernumerarijs teſtibus, neque [illegible] ſubſcriptionis, teſtium, vel teſtium aliquorum. quia forma per æquipollens ſuppleri non poteſt. *Choppin. de moribus Pariſ.* [illegible] *lib. 2. tit. 4. nu. 3.* [illegible] vbi defectum [illegible] ſuppleri negat ab [illegible] & [illegible] Pabſtum refert [illegible] ſubſcriptionem.

[illegible] [illegible] quod ſpectat [illegible] teſtamenti, & [illegible] Capitulum teſtandi [illegible] Chirographo, [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

ho[illegible] [illegible] intuitu b[illegible], vt [illegible] Religio[illegible], co- de[illegible] quem ad [illegible] Religio[illegible] *anni* [illegible] cadu[illegible] tractibus [illegible] sed [illegible] quam [illegible] ptum appareat. [illegible] quæ post [illegible] ta sunt, [illegible] 29 [illegible] *priorem*. § [illegible] neque intere[illegible] Consti[illegible] aliud [illegible] potuerunt, & [illegible] *d* 3 [illegible] *vnd.* [illegible] *&c.* sic etsi non fecerint [illegible] in eorum fauorem [illegible] tationem acceperit. *ll. c.* 2. Et quamquam † in Curia Ecclesiastica [illegible] Canonicum [illegible] & eo deficiente ius ciuile co[illegible] 2. [illegible] deinde Principum edicta & consuetudines locorum [illegible] § [illegible] *det*, [illegible] in eo foro [illegible] Principum Ordinat[illegible] d[illegible]s [illegible] Vnde ex [illegible] Constitutione [illegible] art. 19. [illegible] num excedens [illegible] scripto fieri iubet, & [illegible] nunc in Belgio nostro [illegible] nuncupatiua, † vt ex simili Constitutione [illegible] Charond[illegible] 15. S[illegible] iudices Ecclesiastici [illegible] debent pronunciare [illegible] donatique [illegible] vel [illegible] aut super ijs constituens reditu vitali aut [illegible] minoribus 25 annis ad [illegible] tutorum, curatorum, bonorum ad- ministratorum, aut [illegible] aut co[illegible] narum, [illegible] Car. V. [illegible] *Ord.* 4 [illegible] 1540. [illegible] 72. sic in Flandria edictum P[illegible] 1[illegible]. *Super ad*[illegible] 4. quod tamen non [illegible] in patre, auo, matre, a[illegible], [illegible], vel [illegible].

M[illegible] & Clerici † iure con[illegible] hæredes, legatarij, donatarij, [illegible] [illegible], *ex Const. Car* [illegible].

[illegible]

4 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod bono [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], dum
vlarqui & alibi [illegible] [illegible] quod [illegible]
expendendum, [illegible] [illegible]
[illegible].

Iusta c. Raim. [illegible] Treb. & Legitima detrahuntur, quod [illegible] disputatum apud Dd. quos refert [illegible] *l.* 4. *num.* 1. 2. & d. [illegible] Cur. Holl. *d* [illegible] d c. per totum [illegible] Curiam Holland 9. Ian. [illegible] quod & Parisien. Curia [illegible] C [illegible] *ad l.* 4. *cap.* 17 quod & [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] hæreditas, ex quo [illegible] [illegible] [illegible] Trebellianica autem detrahitur non ideo, [illegible] [illegible] [illegible] fidei commissis legata exæquata sint, [illegible] in [illegible] [illegible] nisi quatenus rei naturæ repugnaret. Porro [illegible] [illegible], quasi [illegible], debitum iure naturæ, *vt dicitur.* [illegible] & ex reliquo as hæred. [illegible], non nesceo, quomodo cum de Trebellianica [illegible] [illegible], & ex reliquo constitutio [illegible] [illegible] apud me [illegible] [illegible] detractionem *vt Cuiac.* [illegible] sed [illegible] expressum, in foro [illegible] accedente [illegible] fauore [illegible] opinionem. Nec quicquam me mouet, vt generatim aliter sententiam, Nou. de [illegible] § [illegible] ex [illegible] opinionem [illegible] [illegible] gene- [illegible] [illegible] casu, quo [illegible] legitima pars [illegible] [illegible] [illegible] oblationem honeste & [illegible] qualitatem & merita. [illegible] quæ consequuntur per [illegible], [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] casus valde [illegible] frequens, ne [illegible] [illegible], tamen in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vt si non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] videbitur [illegible] [illegible] ob [illegible].

DE

DE SVCCESSIONIBVS QVÆ AB inteſtato deferuntur.

1 PRoximo titulo etiam [illegible] in [illegible] Eccleſiaſticorum [illegible] rum hic [illegible] cat Sedes Conſt. [illegible] Pauli III bona [illegible], & Religioſorum [illegible] tra clauſtra degentium, ex Con [illegible] Gregor. XIII [illegible] bona [illegible] [illegible], aut vi [illegible] [illegible], [illegible] ſtat [illegible] ex Conſt. Pij IV. & [illegible] [illegible] ex Conſt. Greg. XIII. ad C[illegible] [illegible] ſub quo tamen [illegible] [illegible] Eccleſia [illegible] *omn* [illegible]

2 En [illegible] *ſo* [illegible] per profeſſi [illegible] & [illegible] *l. 1* [illegible] 10. agitur s ſucce[illegible] inteſtatus, [illegible] Patribus Societat [illegible] ſupe[illegible]te [illegible] vota [illegible] refert Chopp[illegible] *num. 9* ſe inuen[illegible] mirabundu[illegible] Curia [illegible]

Et quoad Minoritas non obſeruantes non magis quam ius [illegible] bullam Clementis IV. & Sixti IV. quarto [illegible], [illegible]

Diſertè autem Carolus V. ſtatuit de religioſorum [illegible] *cod.* [illegible] *l. 1.* [illegible] quid ergo de nondum profeſſis [illegible] a d[illegible] [illegible] ſtamento de rebus ſuis ſtatuere poſſint, modo [illegible] imm[illegible] [illegible] darum duntaxat pretia. Qu[illegible] non [illegible] Caroli edictum non tangit, neque de iure dubium eſt, quin [illegible] [illegible] ſed hanc auth. in regno Franciæ [illegible] [illegible] generali [illegible] [illegible] *ar.* [illegible] 3 [illegible] *exampl*[illegible] [illegible] in [illegible] noſtri [illegible] Qui [illegible] in bonis [illegible] [illegible]

En [illegible] Religioſo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ius [illegible] [illegible] [illegible]

Magiſtr.

M[illegible] 4

[illegible] Regem [illegible]

[illegible] ſed ad [illegible]

[illegible]gato & ſolut[illegible] aut C[illegible] de re non poſſi[illegible] ex integro

com eo ſ[illegible]ntire, nec cal[illegible] at.

Spurij qui ex damnato & legibus [illegible] Canonicis o[illegible] matrimonium contraxit [illegible] privilegio [illegible]

[illegible] vt Graſp. [illegible]

[illegible] extra [illegible] vt Griwel. [illegible]

[illegible] ad Deformatam Rel[illegible]

[illegible] 22. non quidem vt adulterium, ſed extra or[illegible]

præſertim quia [illegible] vt illud hic tantum impi[illegible]

beat, [illegible] Canonicum, quid [illegible] ſed & maius forte peccatum [illegible]

[illegible] exemploque innocentiæ præire ei [illegible]

[illegible] Quia etſi ad rigorem [illegible]

[illegible] o dict. Auth. *licet* [illegible]

[illegible] Les[illegible] Aulicus [illegible]

[illegible]

[illegible] nunc [illegible]

Iuxta [illegible]

DE SEPVLTVRIS.

O [illegible]

reſtat ea [illegible] quiſque [illegible] P[illegible]a dicat, ac ſ[illegible]

N[illegible]

[illegible]

Et quæ mori po[illegible]

[illegible] *vt m*[illegible].

Olim ea cu[illegible] magna [illegible] Ioſeph, [illegible], quod [illegible] poſt tot ſ[illegible] ex Ægypto eſſent [illegible], [illegible] eius oſſa [illegible] patris in Paleſtina Apud omnes [illegible] Romanis [illegible] ac exequiæ honor[illegible] cum laude [illegible], ac [illegible] fieri ſolebant. [illegible] 2. [illegible] imagines. [illegible] apud Tacitum l. 3. An[illegible] ra Iuniæ. *viginti* [illegible] hæreditate [illegible] C[illegible] [illegible] E[illegible] ius plec[illegible] d[illegible] l. 7. 8. [illegible] ſepultura [illegible]

[illegible] Cathedrali [illegible] Concil. Trid. [illegible] 3. [illegible] E[illegible] 4. [illegible]

[illegible]

promiſſo, [illegible] interpoſita, vel alias non obſtante, defuncti [illegible] vbi alioquin debuerant ſ[illegible]peliri. *c.1.h.t.in 6.* quod caput in virtute ſanctæ [illegible], & ſub interminatione maledictionis æternæ huiuſmodi inductionem prohibet. qu[illegible]tus ſeruari vbique optandum eſſet.

Porro hi, apud quos ſepultura electa eſt, & vt eligi poſſit conceſſum priuilegium, vt mendicantes *clem.dudum. h[illegible].* an recipere tantum corpus poſſint, an parochiam proceſſionaliter intrare, & illud ad ſuam eccleſiam adferre, præſertim inuito parocho, dubitatur: conſuetudo ſane, & pacta ſeruanda ſunt. *d.c.1.de pact.in 6.* In *clem.dudum* priuileg[illegible] datur vt *recipere*, inquit, *valeant.cap.16.x de exceſſ.Prælat.* inter cætera quæ priuilegiatis [illegible] tur grauamina, *ſi quis*, inquit, *decedentium fratrum alibi quam in ſuis eccleſijs eligat ſepultura[illegible] primo ad eccleſias ſuas transferri cogunt vt oblatio ſuis vſibus cedat: in c.24. x de priuileg. ipſ[illegible]* inquit, *ad eccleſias ſuas deferant tumulandos.* ſed agit de fratribus, ijſque qui ſunt oblati, mutato habitu, vel ſaltem qui bona ſua dederint retento vſu fructu. *ibid. verſ. hoc autem.* ſed cum ius parochiale ita tributum ſit parochis vt nullus alterius terminos aut ius inuadat, [illegible] *eccleſ.13. qu.1.* & fundi Dominus fundum venandi aut aucupandi gratia ingredientem prohibere poſſit: *§ feræ inſtitut.de rer.diuiſ.* dicendum eſt, niſi [illegible] ſus permittat, inuito parocho [illegible] funus proceſſionaliter ad portari non poſſe. *vide Oldradi conſilia 82. & 2[illegible] [illegible] contraria Rebuff.ad conſtit.reg.de ſent.excom.art.3.gloſſa 1.n.3* ſane d.clem. dudum priuileg[illegible] concedens, vt *recipere poſſint*; non mox extendenda eſt, vt alienos terminos ingredi, & corpus adferre poſſint: & ſic Leo X. *in Concilio Lateranenſi* ſtatuit, vt mendicantes prælati cruce funus non efferant inuito parocho.

Sed in huiuſmodi re conſuetudines ac † Concordata plerorumque locorum modum ſtatuerunt. ſic certum eſt in primis in his ditionibus Ordines præſertim Mendicantes, quibuſcum (quia ius ſepulturæ habent) antiqua parochis lucta fuit, raro & forte nullis in locis, puris & integris ſuis priuilegijs vti, ſed modificatis, per inueteratos vſus aut Concordata. quæ obſeruanda † ſunt, *cap.vltim.de pactis in 6. Leo X. in Conc.Lateran.in [illegible] ſerta Conſt.his verbis. Pacta autem & conuentiones inter eoſdem fratres & Prælatos atque Curatos pro tempore inita valeant, niſi per ſubſecutum Capitulum proximum Generale vel Prouinc. refutata, & per eos refutatio huiuſmodi intimata debito tempore fuerit.* Et hoc *cap.13. ſeſſ.25.* mandat ſi quarta funeralium ante per annos 40 præſtari ſolita ſit Cathedrali aut parochiali, ea ſeruetur; non obſtantibus priuilegijs etiam Mari magno (in quo ſemper illi fluctuant) dictis. — 5. *Concordata.* — 6. *Seruanda.*

Et mens Pontificum huiuſmodi priuilegia concedentium eſt, vt ijs † ciuiliter & vrbane vtantur. [illegible] Pij V. Cal.Iunij 1567. & ante à Iul.III & alijs *quorum meminit Chop. Monaſt l.2 [illegible].* [illegible] ſpecialia priuilegia Prædicatores, Minores, & cæteri Mendicantes Ordines [illegible] à quarta funeralium, quam ante iure tamen ſoluere tenebantur, *cap. in noſtra 10 [illegible] de ſep. Clem.dudum.eod.* declarauit tamen idem Pius V. ſuam [illegible], vt parochi inuitarentur, vt quoties eorum parochiani in eccleſijs Mendicantium ſepeliuntur, præſentes interſint, ac propterea quartam partem [illegible] rerum omnium, quæ ab hæredibus defunctorum pro funeralibus [illegible]: ſed tamen [illegible] mortuorum, [illegible] quæ munia, quæ in huiuſmodi Monaſterijs adhiberi ſolent, non à Capitulis, parochis aut Clero, ſed ab ipſis fratribus peragi debent. *Mar. Ant.Gen.in prax.Neap c.62 in fin.* — 7. *Priuilegiati ciuiliter vtantur priuilegiis.*

Non tamen poſſunt hi proceſſionaliter paro[illegible] per [illegible] ad [illegible] re[illegible]dum ire elata cruce. *ex bulla Leonis X. in Conc. Lateran. ſ. vn. 13. §. 1.* [illegible] locis ſecus ſeruetur.

Quartæ Epiſcopali præſcribi per annos quadraginta *in c. 4. x. de præſcrip.* [illegible] cuius diſpoſitione an etiam Conc. Trid. *in d. c. 13. ſ. 25.* diſceſſerit, an tantum priuilegia, quæ ſæpius ſubreptitia ſunt, abrogare, dubito. Cardinales quidem Concilij interpretes multorum mendicantium priuilegijs, deferre videntur tameſi d. c. 13. verba derogatoria ſatis generalia ſint, etiam Maris magni, & ſolam poſſeſſionem non ſoluendi regulariter ſufficere; Epiſcopis & parochis [illegible] ſoluendi conſuetudinem ante annos quadraginta [illegible] vſurpatam, probandum incumbere Cardinales etiam declararunt. licet Bonif. VIII. *in cap. 2. de reſt. ſpol. in 6.* ſpoliatum à Parocho perceptione decimarum reſtituendum [illegible] eſſe ex ea cauſſa reſcripſerit, quod pro Parocho contra ſpoliatum præſumptio [illegible] communis militet. quæ eadem Parocho & Epiſcopo in hoc caſu fauet [illegible] & *[illegible] de præſcript. in 6.* in aduerſarium onus probandi transfert. niſi credimus iam a[illegible] paſſim in deſuetudinem quartam Epiſcopalem abijſſe. Quod aſſerit H Canis. *in [illegible] can. l. 3. t. 12. in fin.* vt eius reſpectu mutatum ius & præſumptio dici forte poſſit. [illegible] non obtinet in Parochiali, quam nec vſus paſſim ſuſtulit. & ampliſſimæ derogationes *d. c. 13.* fauent.

8. Sed & meminiſſe oportet non poſſe Mendicantes in ſuis Eccleſijs ſepelire, † niſi eos, qui in eorum Eccleſijs ſepulturam maiorum habent, vel viui elegerunt *cap. [illegible] cap. 10. & Clemen. [illegible] & extrauag. cum ſuper Cathed. de ſepult.* neq; eſt in [illegible] co-rum, vt defunctum extra parochiale aut maiorum illius monumentum ſepeliant: ſed id ſoli patri ſpecialiter conceditur pro filijs ſuis impuberibus tantum. *cap. de vxore, vlt. de ſep. [illegible], eod. in 6.*

Et non niſi qui ad eos qui elegerunt aut apud eos maiorũ habent ſepulturam.

9. De quarta † ex Legatis deducenda, ſeu ex quibus relictis pijs non debeatur, aliquot [illegible] Rotæ deciſiones ad longum refert Quar. V. *quarta. & Pia[illegible] part. 2. c. 5. n. [illegible] Barboſa in Collect. DD ad Conc. Trid. ſ. 25. c. 13.*

10. Conſuetudinem regni † Neap. vt Ordinarij laicorum inteſtatorum mobilium [illegible] tam, quaſi ex præſumpta voluntate in pia opera erogent, reconcedam [illegible] S. Congrega[illegible] do [illegible] gatur, & [illegible] hæredibus [illegible]. *Pia[illegible] vbi ſ.*

11. Sepultura † olim non in Eccleſijs tantum, ſed nec in ciuitate fieri permittebantur, [illegible] *2. tit. 1. n. 1[illegible]* Eccleſia[illegible] [illegible] es, demum paſſim [illegible] perunt. vt nunc [illegible] homines [illegible]

12. Extat quidem Pij IV. conſtitutio, vt capſæ omnes [illegible] tam ex[illegible] & defunctorum corpora [illegible] profundi[illegible] terram collocentur.

DE PAROCHIIS.

1. PArochialis Eccleſia [illegible] quod habeat fontem baptiſmalem, ſepulturam, [illegible], per vni[illegible] [illegible]

[illegible] Parochia.

tur decimæ & oblationes [illegible] conuenire debet populus ad percipienda ſacramenta, & audienda diuina, [illegible] quotannis; hæc Dominicis & [illegible] ſic enim diſerte declarauit Concil. Trident. his verbis: *Moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri [illegible] unumquemque parochiæ ſuæ intereſſe, vbi commode id fieri poteſt ad audiendum verbum Dei.* [illegible] inter Mendicantes & parochos in Germania fuit exagitata quæſtio, & a Sixto IV. *in extrau. commun. in ext. vices de treug. & pac.* deciſa, his verbis: *vt fratres Mendicantes non prædicent, parochianos, non teneri audire miſſam in eorum parochijs diebus feſtiuis & Dominicis; cum [illegible] ſit cautum illis diebus parochianos teneri audire miſſam in eorum parochiali Eccleſia, niſi [illegible] ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent* vbi & de ſepultura libera, confeſſione proprio ſacerdoti facienda, ſeruanda antiqua conſuetudine horas cantandi, prædicandi, campanas pulſandi, neque facienda mutatione temporis prædicationis, niſi de conſenſu partium, quod Mendicantes non detrahent in ſermonibus parochis, nec è contrario, nec populus à ſuarum parochialium eccleſiarum frequentia & acceſſu abſtrahent quoquo modo: ſi ſecus fecerint, excommunicationem incurrant eo ipſo; à qua nequeant abſolui niſi ſatisfactione præuia, & de partis læſæ aſſenſu. Hæc olim magnis ſtudijs etiam Principum, *d. Extrau. vices,* decertata, & impenſa ſedis Rom. voluntate definita ſunt. Sed quantum ſubſecuti aliqui Pontifices Ordinibus contrarij priuilegij conceſſerint, videri poteſt apud Azor *Inſtitut. Mor. lib* 13. *cap.* 2. quantumque ea vſus probauerit, vel abuſus prorogauerit, non facile dictu eſt. 2. Frequentanda eſt.

Quin nec in Monaſterijs tantum, ſed nec in aliena parochia ſacra audire niſi ex iuſta cauſſa quem debere, iam olim, cum nondum Eccleſiaſticæ diſciplinæ non adeo eſſent laxati, decretum fuit. ſic in Concil. Nannetenſi conſtitutum conſtat *ex cap.* 2. *extra de parochijs: vt Dominicis,* inquit, *vel feſtiuis diebus presbyteri, antequam miſſam celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contemptu presbytero velit ibi Miſſam audire: quem ſi inuenerint, ſtatim ab Eccleſia abijciant.* & Concil. Conſtant. 6. Gener. Can. 80. ſtatuit, *vt ſi quis in ciuitate agens à ſua Eccleſia abſit frequentius, & in tribus diebus Dominicis vna non conueniat, ſi clericus eſt deponatur: ſi Laicus, à communione ſeparetur* Pœna excommunicationis non in re leui, neque conſilij, ſed neceſſitatis locum habet. S. Auguſtinus *[illegible] & hoc [illegible],* *de conſecrat. d.* 1. his verbis ſanxit, *vt Miſſæ peculiares quæ per dies ſolemnes à ſacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt propter eas populus à publicis Miſſarum ſolemnibus, quæ hora tertia Canonice fiunt, abſtrahatur.* & infra. *ſed ſacerdotes qui in circuitu vrbis aut in eadem vrbe ſunt & populus in vnum ad Miſſarum publicarum celebrationem conueniant: exceptis [illegible] ſacratis fœminis, quibus eſt mos ad publicum non egredi, ſed clauſtris monaſterij contineri.* plura vide apud Choppin. *de ſac. pol. l.* 2. *t.* 7. *num.* 31. Olim qui- [illegible] na excom.

Et in Concordatis H[illegible]æ inter Epiſcopum Cameracenſem & Conſiliarios [illegible]æ Mai[illegible] 2 Maij [illegible] conuentum eſt, *quod qui miſſam parochialem non audient, in poſterum non [illegible] niſi qui [illegible] diebus ſolemnibus, aut aliàs ſe conjunxerint ſine excuſatione legitima, vnde malum exemplum aut ſcandalum oriatur.* Ne tamen [illegible]

Ponunt tamen ea C[illegible] exceptionem, *niſi qui abfuerint diebus [illegible]* [illegible] enim grauem eſſe [illegible] §. eodem *[illegible] ſeſſ.* 2[illegible]. *Conc. Trid.* [illegible] *ſueuerint, ſine legitima excuſatione.* Conſuetudo enim hæc procul dubio ad [illegible] pertinet. grauem quidem, an leuem, ex arbitrio pendet [illegible]. At vero [illegible] Leonis X. poſt Martini V. & Sixti IV. deciſiones [illegible] quibus [illegible] [illegible]

Nec contemptum eius admittūt.

Pontificum Indulta, vt ſatis fatetur Azor. *d.c. 2.)* Ita demum conceſſit Gerardin apud Mendicantes,ſi non contempto proprio ſacerdote Parochiali id fieret. Ergo eo caſu ceſſant priuilegia, neque magis proſunt ijs,qui ibi diuina audiunt,quam qui in aliena parochia,aut capellis,vel Monaſterijs Ordinum,priuilegio Mendicantium non munitis. Nam & in his qui diuina audiunt, ex vſu paſſim hic inueterato, cenſentur ſatiſfacere præcepto de audiendo miſſam: non tamen ſoluuntur obligatione viſitandæ parochiæ, quæ longe ab altera differt, vt & titulus in iure diſtinctè alius eſt de feſtis,alius de parochijs, cuius etiam nulla mentio in vllis Mendicantium priuilegijs.Clemens etiam VIII in breui *ad Nuntium Belgij dato 22.Decem.1592.* declarauit libere Chriſti fidelibus miſſam audire,& confiteri apud Mendicantes licere, vt tamen in Paſchate Euchariſtiam in parochia ſumere debeant:& dummodo non vtantur priuilegijs,cum detractione,aut contemptu parochiarum: & priuilegiarij in prædicationibus & catechiſmis populum hortentur ad honorem,reuerentiam,& iura Paſtoribus exhibenda,& parochialem miſſam audiendam,præſertim Dominicis & feſtiuis diebus.

Continua abſentia cōtemtum implicat.

Enimuero conſuetudo omnino aſſidua à parochia ſe ſubtrahendi, vt à graui contemptu excuſetur vix video,ſi d.Conc.Conſt è trib. dominicis vna ſaltem clericum non conuenientem deponat, laicum excommunicet: vna atque altera abſentia incommoditatis (quam admittit Conc. *d. c.* 4. eoque rediguntur aliæ cauſſæ à Cucho *Inſt maior.de præſ. paroch.num.*33.relatæ) interpretationem habet; perpetua contumaciæ,atque contemptus. Quis neget contemni patrem,quem vix in anno filius ſemel viſit? quis frugi, & non errorem,qui dominum;quis militem & non deſertorem, qui Ducem; quis diſcipulum,qui ludimagiſtrum;quis ſodalem collegam, qui collegium; quis monachum & non apoſtatam, qui ſuperiorem intra longum tempus non adſpiciat, non ſe illi exhibeat: quis neget ouem erraticam,quæ neſcit caulam? quis credetur eam domum habitare, & pro ſuo domicilium agnoſcere, quam in anno vix ſemel terat? quis parochiam ſuā dicet, quam quotannis vix ingreditur ſemel? Sunt hi inſtar corui à Noe ex arca dimiſſi,qui ad eum non eſt reuerſus. At vero columba,quæ oliuæ ramum,inſigne pacis diuinæ,detulit, reuerſa eſt ad eum in arcam. Ea animalia ad nos non ſpectare dicuntur,quæ animum reuertendi non habent,eumque videntur deſinere habere, cum reuertendi *conſuetudinem deſeruerunt* §.*pauonum Inſt*t.*de rerum diuiſione.* *Oues meæ vocem meam audiunt & cognoſcunt me* ***[illegible]*** dicit paſtor bonus.

a Concedentibus priuilegia non intenta.

Vt ergo ex intentione Concedentium huiuſmodi priuilegia,ſemper abeſſe quis poſſit, quis credat, dum Epiſcopis Conc. iniungit vt moneant populum, vt omnino parochias frequentet, ad idque teneri aiat, atque in generali conceſſione tributum non cenſetur, quod ſpeciatim concedens non eſſet tributurus. [illegible] D. [illegible] & quis credat velle Pontifices adeo omnem Hierarchiam & Eccleſiæ diſciplinam ſoluere, vt nunquam quis in ſua parochia teneatur apparere? dum nunquam non [illegible] Greg. in c. *ſeruenit* [illegible] *ſi ſua cuicunque Epiſcopo Iuriſdictio non ſeruatur,* [illegible] *per nos, per quos Eccleſiaſticus ordo cuſtodiri debet, confunditur.* Quid [illegible] mus [illegible] in Mendicantibus [illegible] poſt Sixti IV. & ante Leon. X. alicubi [illegible] priuilegia [illegible] pura,ſed vt debeant p[illegible]ctis, [illegible] Conc. [illegible] Leo X. in Concil. Later. non minus quam Bonif. VIII. [illegible] ſe [illegible], vt teneatur populus ad frequentationem parochiarum,

Priuilegia [illegible]

que concionari, & ad id hortari ipſi fratres teneantur: quod & Clem VIII. ijs iniungit decreto mox citato. Certe his omnino nihil proſunt Leonis, vel vlla poſteriorum Pontificum Indulta. quæ & ſi dicamus iuri vel conſuetudini derogaſſe, nulla certe pactis, tractatibus, aut Concordatis contrarijs derogarunt. Adeoque cuncta eadem nihil efficiunt, ſed manent qui fratres illos frequentant, ab his indefenſi, non aliter in hoc caſu, quam ſepulturæ, legati, quartæ Epiſcopalis, & parochialis &c. Et huc forte reſpexit clauſula decreti Clem. VIII. *iuxta exigentiam priuilegiorum & eorum vſum antiquum & conſuetudinem*, eſtque ſolemne in confirmationibus priuilegiorum (prout illi decreto Clem. clauſulam confirmatoriam adijcit) vt addatur *dummodo, aut quatenus ſint in vſu.* qui vſus ſæpe a Concordatis intercipitur, aut alia ratione impeditur. quo caſu priuilegia ſuis viribus carent. per pacta quidem directe, iuxta eorum tenorem: per non vſum, iuxta rationem *l. 1. D. de nundinis. capit. accedentibus x. de priuil. & ſimil.*

Synodus Trid. *ſeſſ. 24. cap. 13* quo magis paſtor noſcat vultum pecoris ſui, & cognoſcant eum oues ſuæ, mandat vt ijs in locis vbi parochiæ certos fines non habent, nec earum rectores proprium populum, quem regant, diſtincto populo in certas, propriaſque parochias, vnicuique ſuum perpetuum peculiaremque parochum aſſignent, à quo ſolo licite ſacramenta ſuſcipiant; aut alio vtiliori modo, prout loci qualitas exegerit, prouideant. Si tamen parochiæ non certos quidem fines habeant, ſed certum populum, certaſque familias: vſque adeo vt ſacramenta promiſcue non adminiſtrentur, ſed parochi ſuos noſcant, & eum ſui: ſatisfactum erit Conc. decreto. *Gonz. ad reg. 8. Cancel gl. 6. num. 96.* magis tamen fini intentioniq; Concil. quam verbis, niſi diſtinctio ex circumſtantijs vtilior ſit, per familias quam per certas regiones. *Parochiarum diuiſio vt melius paſtor vultum pecorum ſuis noſcat.*

Parochus nullos † etiam regulares in ſua Eccleſia prædicare permittere poteſt niſi ab Epiſcopo approbatos: cum ne quidem Epiſcopus etiam cum ſpeciali Breui Papæ in aliena diœceſi poſſit prædicare abſque Ordinarij licentia. *ex declaratione Clem. VIII. Riccius in prax. Epiſc. dec. 543.* 3. *Parochi officium.*

Scribitur tamen Gregorium XIII. conceſſiſſe concionatoribus, & confeſſarijs Societatis Ieſu, vt ab aliquo Ordinario ſemel approbati, quocumque ex ſuperiorum nutu deuenerint, non reluctantibus tamen parochis confeſſiones excipere, conciones habere poſſint: exceptis locis in quibus exiſtunt Ordinarij. Quod indultum *Eman. q. reg. tom. 3. quæſt. 32. art. 6.* tralatitium facit ad omnes mendicantes, & quicumque cum eis communicant in priuilegijs conceſſis & concedendis. quod forte cum verbis priuilegiorum ſtare poteſt, an cum intentione concedentium, ſi ſpecialiter rogarentur, (quæ in generali conceſſione expendenda *c. in generali de reg. iur. in 6.*) non examino. qui in vno loco idoneus eſt non idoneus eſt in altero. Inſtitutum enim Societatis maxima ex parte circa ſtudia verſatur, aliorum non æque.

Piaſ. *part 2. cap. 3 num. 1.* enarrat obſeruanda & vitanda in concionibus ex Conſt. Leonis X enarrat & Conſt Pij V. de non prædicando affirmatiue vel negatiue de Conceptione B. Mariæ in peccato originali. Vt & Paulus V. 31 *Auguſti* 1617. vetuit, vt imposterum nullus audeat in publicis concionibus, lectionibus, & alijs actibus publicis aſſerere quod virgo concepta fuerit in peccato originali, donec articulus ille à ſede Apoſtolica fuerit definitus. In non publicis actibus conſtitutiones Sixti IV Pij V. & Conc. Trid. ſtandæ remanent.

Indulgentiæ aut noua miracula abſque Ordinarij [illegible] *ſeſſ. 21. cap. vlt. ſ. 24. de inuocatione & veneratione & Rel. Sanct. in fi.* neque ab [illegible] Ordinarijs approbari, niſi per teſtes fide dignos probentur, ut ſicut [illegible] inſpirationes [illegible] publicari ſine ſedis Apoſtolicæ licentia, & Ordinariorum approbatione. *Leo X. in* [illegible] *m.* Diligenter porro parochi [illegible] virtutes & vitia populo explicare debet *ſeſſ. 24.* [illegible] ciatim pueros in catecheſi inſtruere. *ead. ſ. c. 7* pro qua magis promouenda extant Conſt. Pij V. & aliorum Pontificum cum [illegible] lis indulgentijs.

Parochum eoſque, ad quos ſpectat, negligentes Epiſcopi monere debent, & ſi [illegible] ſit etiam per cenſuras Eccleſiaſticas compellere. *d. c. 4. ſeſſ. 24.* Vbi Concilium [illegible] compulſione illorum; quorum eſt catechiſmum docere nō de [illegible] parentum. *Serol. ex Conc. Com. V. doctrina Chriſtiana* § 3. vbi & aſſerit Ord[illegible] mulctis & pœnis etiam in caſu notabilis negligentiæ, aut contumaciæ cogere [illegible] ad diſcendam doctrinam Chriſtianam. quod tamen vtique hic non [illegible] ſuſcepta manu adiutrice ſæculari, propoſitiſq; a magiſtratib. ordinationibus, [illegible] parenteſq; ſubijciantur, quod fieri iubet edictum Principum noſtrorum [illegible] an 1607. art 19 Reip. enim intereſt curare, vt populus inſtruatur, ad De[illegible] uertendas: quas ex *Iſaia cap. 5* vereri debet: *propterea* inquit *populus meus ductus eſt* [illegible] *non habuit ſcientiam.* Ad Epiſcopos etiam ſpectat, vt ſuis ad officia docendi [illegible] & importune inſtent, & monitum *Luca 14 compelle intrare.* Sed iterum Serol. [illegible] § 4. *& p. 2. V. Paroch* § 3. *ex reſolutione S Cong & iuſſu Pont.* reſcriptum [illegible] Ordinarium per mulctas & pœnas, minimeq; per excommunicationem [illegible] cionem, aut miſſam parochialem. Durius enim id eſſe, quam [illegible] ſit a Conc. *ſ. 24 c 4 &* § *moneant decreto de obſ. in c. l. miſ.*

Curare debet etiam parochus, vt omnes in Paſchate confiteantur & communicent. Quod Soter Papa ſub Marco Aurelio, vt in Cœna Domini fieret primum decreuit, poſtea anguſtia temporis ad duas hebdomadas laxata eſt. idque [illegible] parochia [illegible] oportet, etiam a Laicis, qui Regularibus ſeruiunt, *Sa. V. Euchar.* [illegible] *Cong. Conc.* Niſi id [illegible] in cathedrali, Epiſcopus enim & Cathedralis [illegible] omnibus parochis diœceſis: *cap. quacumque* [illegible] ſi [illegible] in Cathedrali *M. Anton Gen. in prax* [illegible] in Cathedrali Antuerp. Senatores omnes, etſi ſub diuerſis [illegible] communionem. *Sa. V. ſacrament* § 4 Non tamen poteſt Epiſcopus [illegible] in parochiali, & ſingulariter præſcriptio [illegible] thedrali *Cong. Conc. Sa. V.* [illegible] § 4.

4 Confeſſarium proprius ſacerdos † eſt parochus Clericorum & Laicorum [illegible] Archi[illegible] ſuorum paſtorum; & Archipresbyter in Cathedrali, itidem Archipresbyter [illegible] ruralium in Collegiatis [illegible] in Cathedrali Eccleſiæ [illegible] *Synod. Audomaren* [illegible] [illegible] omnes [illegible] Confeſſarij, omnibus [illegible]

[illegible]

poſſunt Capellarum & beneficiorum ſimplicium [illegible] licentia Cong. Rituum [illegible] *part.2.ca.3.nu.14.* Quod [illegible] Eccleſ. non parochialibus non poſſit aſſeruari S. Eucharistia pro adminiſtratione, [illegible] de licentia Epiſcopi, ſed ſolius Papæ, *reſpondit S. Cong. anno 1609.* & ſi Epiſcopus [illegible] eam, eſſe nullam, nec egere reuocatione ſucceſſoris, ref. et poſt Gen. Pial. *d.c.3.nu.14.* quod hic paſſim non reciperetur

Reuerentiam † etiam populus Parocho, vt patri debet, & defenſionem ſi quid contra eam attentari intelligat: quod ſi poteſt, tenetur id impedire: niſi fecerit, graui pœnitentia expiandus. *refert declarat. S. Cong. Serol. pr. 9.1.1. paroch. §.5.*

Mandat *ſeſſ.24.ca.1.§.* habeat parochus librum in quo nomina coniunctorum † deſcribat, eumque diligenter apud ſe cuſtodiat; (qui plene probat. *Farin. Crim. de iſ. 3.7 [illegible] 1611. ar.20. citati à Barboſ. in collect. DD. ad d.c.1.n.196.7.*) quam in re ſæpe committitur negligentia, magno coniunctorum hæredumue damno: dum poſtea aliunde matrimonium mortuis forte teſtibus probari non poteſt, & ita iuſtis hæredibus bona paterna auferuntur. adeoq; omiſſionem hanc mortalem cenſent citati à *Barboſ. ibid. n.19.* Quare Princeps noſter anno 1611. *edicto art.20.* mandauit copiam authenticam quotannis in archiua † reponi, quod valde expediret omnes Epiſcopos ſua ſaltem authoritate paſtoribus mandarent, & exequerentur, vt in archiuis Epiſcopalibus eiuſmodi exemplaria [illegible]. Eadem ex cauſſa idem Princeps *ibid. art. 21.* decreuit vt probationes ſuſceptorum Ordinum, & votorum monaſticorum vt matrimoniorum, fiant per litteras, & non per teſtes; vti & allegationes ſententiarum, niſi forte regiſtra ſint deperdita. Vnde in iis locis vbi huiuſmodi regiſtra aſſeruantur, ſi non inueniantur aliqui deſcripti, non facile ex aliis indicijs cohabitationis, tractatus, & [illegible] ſtatim habebuntur pro legitimis coniugibus. Quanquam † atteſtatio parochi, qui non annotauit in regiſtro, non reijcitur ſi habet adminicula, *Farinac. d. c. crim. 522. num. 2.* ſed & grauiores ſolito præſumptiones concurrere debebunt, & quam Menoch. *l.4. praſ. preſump.1.* ordinarie ſufficere aſſerit, quando initium fuit à concubinatu. *Farinac. Crim. deciſ.2 [illegible] num.3.9.10.1 [illegible]* Sed tamen vbi agitur de matrimonio incidenter, ad effectum legitimitatis prolis, [illegible] & [illegible] probationes † ſufficiunt *ibid. & deciſ. 22. num. 1.* Sic vt matrimonium ex cohabitatione [illegible] annorum præſumatur, & filiorum procreatione, & ſimul [illegible] neo tractatu viri & vxoris, *nu. 4. & [illegible] Ciar. reſp. 1. l. 2. reſp. [illegible] lib. 6. reſ 53. [illegible] 7. reſ. [illegible] 8. reſ. 12 l 12. reſ. [illegible]* cui [illegible] diſſentit Alciat *de pr[illegible] reg 2 [illegible]* ſed accipiendus, cum [illegible] tractando alio matrimonio agitur vel [illegible] *Farin. num. [illegible]* [illegible] d. deci. 2 [illegible] 4. num. 6. & 7. quid & [illegible] ad famam requiritur, [illegible] niſi conſtet [illegible] ex probabilibus cauſis, [illegible] conſtans, vniformis, & ſine contradictione; [illegible] *idem deci. 204. num. 4. 6.* & in [illegible] probari non [illegible], nec ad condemnandum, nec ad [illegible] & [illegible] acto carcere. *ibid. num. 10. 12.* [illegible] teſtibus de [illegible] locum [illegible] *vt Rota decidit ibid num. 2 [illegible]* 337. [illegible] Canonicum matrimonium [illegible] *Palaot. de Noth. & ſpur. cap. 19. num. 8. 9.* [illegible] tamen & quæ [illegible]

5. *Liber [illegible]*

6. *[illegible]*

7. *[illegible] prolis.*

8. *[illegible]*

tit, nempe decem annorum, etiam iure Canonum, & reſpectu ipſorum [illegible] eorum nemine refragante, nedum quoad prolem ipſis vita functis matrimonium præſumetur. *verba ſunt Couar. tom. 1. de Mat. p. 2. cap. 1. num. 5 Ioann. Vſſel. in Conſultatione* [illegible] præſertim ſi cohabitatio alijs indicijs adiuuetur. *Couar. ibid cap. illud quoque* [illegible] nam ſi ſola mulieris conſuetudo probaretur, illicitus potius coitus, quam legitimum coniugium crederetur. ita interpretatur Coral. *l. 3. Miſcel. cap. 4. num. 8.* reſponſum [illegible] *in c. ex parte, extr. de reſt. ſpol. & Can. aliter 30. quæſt. 5.* cuius Can. finalia verba, *niſi quæ* [illegible] *indicijs comprobantur*, idem euincunt: vbi tamen non plenam probationem requiri, ſed moraliter certas coniecturas, indicia, & præſumptiones ſufficere, exiſtimandum eſt; præſertim cum iure ciuili id deciſum ſit, neque ille textus, aut alij Canones nos vlterius cogant: Quod & imprimis obtinere cenſendum eſt, quando agitur de probando matrimonio, cum de ſucceſſione aut prolium legitimitate tantum agitur, [illegible] reſpectus ſunt politici & ciuiles: adeoque etiam nunc per Canones licet, vt quam minimum à diſpoſitione illius iuris diſcedatur. Si porro agatur de matrimonio in q[illegible] eſt ſacramentum, & an cohabitantes in peccato verſentur, an non; ſtrictius [illegible] probationes à Canonibus exiguntur, etſi præſumptæ tantum nuptiæ ad priorem effectum nihil à vero matrimonio diſtent. *Abb in c. is, qui fidem. nu. 2. de ſponſ.* nec exiſtimo [illegible] huiuſmodi matrimonium, ſeu potius præſumptiuas illius probationes Concil. Trid. aliquid mutaſſe; cum & prioris iuris correctorium ſit, & ratio huc non extendatur. Nec aliter credo verum, quod quidam exiſtimant, vniuerſim per illud ma[illegible] præſumpta ceſſare, quam vt id accipiamus de huiuſmodi præſumptionibus, quæ oriebantur ex [illegible] bus qui poterant facere matrimonium, ſi animus aderat: qui actus nunc non poſſint: v.g. ſi poſt datam fidem ſponſi miſcebantur; ſurgebat præſumptum à iure matrimonium: nunc huic actui ſolitario Concil. Trid reſiſtit, & agentes ad ſic contrahendum, i. e. ſine parocho & teſtibus, reddit inhabiles. Itaque nunc matrimonij ex hoc actu præſumptio eſt iure impoſſibilis: cæteri actus quibus Trid. non refragatur, quo minus priores [illegible] effectus habere poſſint, non eſt ratio. Præſumemus ergo & nunc ex huiuſmodi act[illegible] matrimonium rite & iuxta formam Conc. Trid eſſe contractum (cum actus quoad [illegible] ſeca ſolenniter initi præſumi debeant) ſicut olim qualitercumq; contractum, valide tamen contractum & legitime præſumebatur. *Vſſel. in d. Conſult. circa fin.*

Hæc parochis diſcutienda incumbunt, cum ad eos aduenæ habitationis cauſſa m[illegible], vt de eorum ſtatu, coniugio, nec non vita & religione inquirát, teſtimonia q; exigant [illegible] *ſa Synod. Pro. Mechl. an. 16[illegible]7 t. 17. art. 8. edicta Principum Belgij, & nuncupatim illud quod [illegible] eadem Synodo editum eſt ar 17, 18*

Eſt autem ars artium cura animarum: † in qua nunquam ſatis laborabit, qui [illegible]
9 [illegible] quicquid praxis ſuppeditare poteſt quod facile credet quiſquis hoc [illegible]
[illegible] expenderit. Azor. *Inſt. Mor. p. 2. l. 3. c. 12. in fin.* pauc[illegible] illud enarrat. [illegible]
clu[illegible] partium, [illegible] in Prouincialibus & Synodalibus [illegible]
ample decreta ſunt, add[illegible] [illegible] diebus dominicis & feſtiuis, itemq; [illegible]
[illegible] le[illegible] [illegible] verbum diuinum populo ſibi commiſſo
debeat annunciare, pueros ducere [illegible] rudimenta, libros neceſſarios habere, Miſſale,
Breuiarium, Catechiſmum Romanum, Conc. Trident. Biblia, & aliquas [illegible]
[illegible] qui tractent de Theologia morali, & caſibus conſcientiæ, [illegible]
[illegible]

Item diligenter inquirat, an obſtetrices ſciant formam baptiſmi, ne in baptizando errent: librum habeat in quo ſcribantur eorum nomina qui baptiſmum ſuſcipiunt, parentum item ac ſuſceptorum illorum; notet annum, menſem & diem, in quo ſinguli baptizantur: librum item, in quo ſcribat eos, qui confirmationis ſacramentum accipiunt, parentes eorum ac ſuſceptores. quod hic non ſeruatur, ob multitudinem populi: diebus dominicis indicet dies feſtos, & ieiunia quæ in hebdomada occurrunt: Curet, vt ſinguli quotannis ſua peccata confiteantur, & in Paſchate ſacrum Chriſti corpus accipiant: de ijs qui non confitentur Epiſcopum certiorem faciat: exteros matrimonio ne coniungat, niſi prius adhibita diligentia inquirat, qui ſint illi, vnde venerint, & rem totam ad Epiſcopum deferat: Peregrinorum ad Parochiam venientium vt in ea habitent fidem, Religionem, vitam, & mores ſcire curet, vt videat num ſacramenta ſuſcipiant, rem diuinam audiant, dies feſtos obſeruent.

Ad tertiam partem † fructuum maiorem vel minorem poteſt Epiſcopus vicario prouidere iuxta ſuum arbitrium, & generatim magis probatur Concilio vt vicarij perpetui conſtituantur, niſi ſpecialis circumſtantia diſſuadeat; & in certa re eorum poteſt portionem aſſignare Conc. Trid. ſ.7 c.7. ſic vbi illiteratis de vicario aut coadiutore prouidetur *iuxta cap.6 ſeſſ.21.* de ſufficienti victu etiam attributa ei parte fructuum proſpicitur: atque hæc loca de vicarijs agunt. porro non diſſimili cauſſa. *cap.13. ſeſſ.* 24. de Rectoribus ipſis, quorum Eccleſiæ parochiales nimis tenues habent prouentus, primo, per beneficiorum vnionem eis prouidebitur, (non tamen regularium, neque ipſæ Rectoriæ Abbatijs, dignitatibus, aut præb. Cathed. vnientur) quod ſi fieri nequit, ibitur ad primitiarum, ad quas populus cogi poteſt quadruplici caſu *vt habet Choppin de ſac. polit. l.3. t.3. numer.* 26. vbi primus eſt parochi inopia aut decimarum, etiam infeudatarum, *vt diſputat Choppin. de ſac polit. l.3. tit.4. nu.*19.20.21.22. ſed ſecus vult edictum ad Synodum Cameracenſ. *ann.*1586. *an autem* 12. ad Syn. Mechl. *art.*15.16. nihil diſtinguit aſſignationem, vel parochianorum ſymbola, & collectas aut aliam rationem iudicio Epiſcopi commodiorem, qua neceſſitati parochi decenter ſuccurratur. Hæc latos terminos habent. Ideoque Pius V ſtatuit, vt non infra quinquaginta, & non vltra centum aureos hæc prouiſio extenderetur. *Conc. Mechl. Prou. ann.*1607. *t.*17. *c.*3. non infra triginta quinque libras Fland. & non ſupra quinquaginta; niſi Epiſcoporum iudicio parochiæ amplitudo aliquid vltra requireret, computatis certis prouentibus & incertis, quæ ad certam ſummam inſpectis tribus aut quatuor vltimis annis redigi poſſit. vbi ſi beneficia aut eorum deſeruituræ concedantur citra [illegible]ionem, non eorum totus prouentus computandus eſt, ſed quod onerum honorario ſoluto ſupereſt dumtaxat. vbi & hoc decretum eſt cap.4. vt ſummariè procedatur; & [illegible] ſine ſtrepitu et aliquali informatione per prouiſionem † adiudicatio fiat, quam appellatio [illegible] ſuſpendat. quippe cum de alimentis agatur. *l. ſi iudex nutriri, l. de* [illegible] ad ea quæ futura ſunt, aut poſt litem pendentem ceſſerunt. *l. de alimentis. C. de Tranſ.* [illegible], qui decimas poſſident, alioquin etiam egebunt; ſi aliter prouideatur [illegible] tamen prius cura habenda eſt. *Ant. Fab. in ſuo C. l.1. t.2. def.5.3.*

10. *Canonica portio quanta & vnde deſumenda.*

11. *Sine ſtrepitu, ſummarie, per prouiſionem,* [illegible]

Ad executionem [illegible], quæ Epiſcopi circa huiuſmodi congruam portionem decreuerint, mandant Principes noſtri, *in dicto de ſuper edito art.*15. concilijs vt omnes aſſiſtentiam præbeant, datis litteris mandatorum, vt ſatellites realiter ea exequantur, ſiue

[illegible]

per

Conſtituta portio [illegible] ſeruat.

per prouiſionem,ſiue definitiue pronunciauerint.Quin etiam collectas [illegible] quod ea via contribuendum eſſe decreuerint,alijs mediis [illegible] ſtratus,vt mox erogetur;& caſu quo parochi querantur Epiſcopos [illegible] rint implorare officium Conſiliorum Principum, quæ [illegible] debent [illegible] dium ad Concilia etiam congruæ portionis cognitio pertineat *art* [illegible] *autem,de decimis in 6.* niſi forte ex interdicto fiduciaria penſitatio addicata [illegible] *pol.l.3.t.4 num.8.Cod.Fab.l.3.t.12.def.18.* Non diſſimiliter Philip.II *ad Synod.* [illegible] dato ſtatuit an.1586.Et quidem adeo ad Epiſcopos ea cognitio ſpectat, vt ne quidem exempti & ſedi Apoſtolicæ tantum ſubditi illud iudicium ſubterfugiant *d.c.7.* [illegible] *de præb.in 6.* Porro in caſu huius ſeſſ.7.cap.7.Trid.S.Cong.Concilii, ad poſtulationem [illegible] annis Miræi Epiſcopi Antuerp 1608. his verbis cenſuit : *Tam in* [illegible] *quæ parochialibus Capitulo vnitæ poſſe ab Epiſcopo conſtitui Vicarium perpetuum cum* [illegible] *fructuum aſſignatione, qua nec maior ſit aureis centum, nec minor quinquaginta. Cæterum* [illegible] *huiuſmodi vicarios amouibiles eſſe ſinat Epiſcopus; poſſe tamen Capitulum cogere , vt* [illegible] *fructuum portionem aſſignet; ipſos autem vicarios ſiue perpetuos ſiue amouibiles eſſe , præuia* [illegible] *approbatione,& non aliter,deputandos.* Hactenus S.Cong.vbi tametſi,*vt dictum* [illegible] plum arbitrium Epiſcopis in aſſignanda vicariis portione tribuiſſet,tamen [illegible] tempore, & hoc emporio celeberrimo Belgii, quod Cong. meminerat, [illegible] ſtatus Epiſcopatus relationem eam reſolutionem dederit, non voluit excedi, [illegible] Capitulo taxam Conſt.Pij V.Secol.*pr.p.1.verb.Oeconom.* §. 6.refert ſe vidiſſe [illegible] Nuncius Apoſtol.aſſignatos ſingulos aureos tantum in ſingulos menſes, & [illegible] Conſonat Pij V.*Conſtitutioni* Tridentinum *ſ.7.c 7.ſ.25.c.16.ſ 24.c* [illegible] *Clem.* [illegible] *de iur patr. c. extirpanda.§ qui vero c.auaritia.c.de monach.b.t.c.1.eod.in 6.c vnic.b.t.in extrauag.Ioann.XXII.* [illegible] *ad hæc.X.de off.vicari Clem.vnic.eod.tractatus Rebuffi de cong.port.*

13 Et cum Greg.XIII.ediderit conſtitutionem *incip.in tanta.* qua ad legitimam pro ſubiecta materia diſpoſitionem reduxit plurimas conſtitutiones Pij V.quæſitum eſt; an hæc [illegible] renocata,quæ de vicariorum portione agit?& cum Cherubino dicendum [illegible] *ad eandem* [illegible] *Gregor. XIII.* quæſtionē formante de exemptione regularium [illegible] belli, & hoſpitium militum non eſſe reductam. [illegible] *conſtitutionibus* [illegible] *regularium concernentibus reſtringitur tamen per illa verba;de* [illegible] *ad dictum in ſultum, de quo Pius non egit in ſuis conſtitut* [illegible] *Quæ* [illegible] *aduertit in ſuis ad not.* [illegible]

14 Legitimam autem [illegible] vocat,quæ [illegible] ex iure communi [illegible] Tridentino ſiue priuilegii,vſque ad eas [illegible] *Ro* [illegible] *art.* [illegible]

Oportet tamen ante conſtitutionem vicarij perpetui erigi titulum vicariæ. [illegible] *apud* [illegible] *2.V.vicarius* §.7 temporalem tamen eſſe [illegible] Epiſcopus poteſt [illegible] *& iam relatum reſponſum*, [illegible] œconomus aut deſeruitor Eccleſiæ vacantis, [illegible] a vacatione debet. *Trid.ſ.24* [illegible] Epiſcopus [illegible] quando [illegible] compaticemei necilarij

DE DECIMIS.

Quæ

Digitized by Google

QVanquam omnium quæ gignit humus, decimæ ſint ſoluendæ, etiam leguminū, *non eſt, extra de decimis. c. 3. verb. de blado & vniuerſo legumine* [illegible] *2 Paralipo.* [illegible] 3. Tamen Carol. V. Imp. anno 1520. hic cauit † ne decimæ à ſubditis exigerentur [illegible] de quibus 40. retro annis nullæ decimæ exactæ aut ſolutæ eſſent, quæ eo tempore cogniti fuiſſent, nullis exactis decimis: ad fruges enim incognitas conſtitutio [illegible] Ita eiuſdē Imperatoris interpretatio ſubſecutis annis declarauit, vt de [illegible] fructibus decimæ ſoluerentur, ſi in alijs locis vbi ſoliti fuerūt ſeminari, & colligi, ſoleant decimæ ſolui, quod ſi conſuetudo deficiat, ad ius recurratur. Amplam ergo illā decimas exigendi facultatem à Canonibus introductam reſtrictam eſſe declarauit Imperator, quatenus à conſuetudine deſtitueretur; quæ ab ea iuuaretur, ea pleno iure obtineret. vnde certe ius [illegible] dicitur quod conſuetudo firmauit *l. pen. D. de leg.* Igitur ſi hic inſolitę ſint fruges, in eade tamen Prouincia aut vicinia ſolitæ ſint, ſeminatæ ibi, & in horreo cōditæ; ſi ibi ex ijs decimę colligantur, cū eo onere huc tranſmigrarunt. Si porro ex Vltramarinis regionibus traductæ ſunt, vt non conſtet an ibi ſoluantur ex ijs decimæ, aut eas regiones habitent gentes, quæ nihil pro iure habent, quam quod lubet; tunc ad ius commune recurrendum eſt. — 1. Decimæ à inſolita nō exigendæ

Sic de panico, fagopyro, † aut pyrrhago controuerſiam ruſtici nonnullibi mouerunt, præſertim vbi primū pro pabulo ceſſit, deinde ob exiguā quantitatem qua colligebatur, aduertentiam decimatorū fugit; poſteaquam autē publicitus ſeminari aut magna quantitate colligi cœpit, decimatores etiā decimas exigere cœperūt, illi inſolitas fruges dicere, & decimas nō ſolitas ſolui. Sed cū recurritur ad Campiniam, Taxandriā, totamque Geldriam, vbi ſolitū ſeminari, colligi, decimari; res controuerſia caret. Sic Boer. *ad Conſuet. Bituric.* [illegible] *pred. al.* § 12. refert, quod cū Epiſcopus Abbienſis decimas croci exegiſſet, ac ſubditi ſolutione denegarent, ſub prætextu quod antea decimas nō ſoluiſſent; Epiſcopus ſententiam obtinuit; ea ratione, quod alijs locis decimæ de croco ſoluerentur. Et Conc. Brab. 21. Aprilis 1545. pro Abbate S. Gertrudis iudicauit non cenſeri nouas decimas lignorū in locis vbi ex lignis decimæ ſoluuntur, quāuis ſyluæ infra 40. annos plantatæ vel ſponte natæ eſſent. & in ipſa panici materia Senatus Brabantiæ pridem iudicauit contra incolas de Willebroeck & anno 1638. contra plures pagos coterminos. quæ ſententia [illegible] omnes ius facit, cū decidat qualitate iſtius frumenti, ſcil. quod ſit decimabile [illegible] de ſtatu [illegible] uius ſententia lata eſt, omnibus nocet, etiā non vocatis. *l. ingenuū, D. de ſtatu hom.* [illegible] Faber in § *prætoriæ* [illegible] *verſ. ſed quidam cauſa nobilit. Inſtitut. de Act.* ſi quis pronuntietur [illegible] is nobilis eſt & legitimus quoad omnes; neq; opus eſt vt apud ſingulos [illegible] Carol. V. in eodē edicto interpretatiuo declarat, ſe nō intē[illegible] [illegible] de beſtijs ibi natis & [illegible] decimas [illegible] ſi [illegible] pago ſoliti ſint decimas ſolui. *Vide Carius Conſult. canon. h. t.* — 2. Ex fagopyro & Panico

[illegible] decimarum videtur Imp. ſuo Concilio aſſcripſiſſe [illegible] facile recipi poſſet: ſed ſi de iure [illegible] accipimus, [illegible] Boer. [illegible] *ſupra* [illegible] 3. [illegible] Brabantiæ decimarum cognitio in [illegible] Principis [illegible] Eccleſiam [illegible] inter [illegible] maxime [illegible] Pontificis [illegible] Concilium [illegible] obſcurum, [illegible]

3 *Commisio decimar.* Ad hæc Carol. V 7. Iunij 15[illegible]4. & Philippus II. anno 1564. [illegible] Iunij, edicto [illegible] pœna ſanxerunt, vt decimæ integre [illegible] ſoluantur, neque fructus ante vel [illegible] [illegible]n, vel non monitis decimatoribus, neque antequam in manipulos colligantur, & [illegible] certuos componantur, ex agro auehantur, & vt decimis ſuis pacifice vti [illegible] ſinantur. quod & pluries ſanxerunt Galliæ Reges, *quos refert Chopp. in. de ſac. pol.* [illegible] *num. 3. 4 ad marg.* Quod de iure, † ita faciendum aſſerit Riccius *in prax* [illegible]

4 *Integre ſoluenda.* *Bugnion leg. abr. l. 3. ſynt. 125. & Regum Galliæ conſtitutiones citat.* Decimarum [illegible] Deo, & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt. Conc. Trident. *ſeſſ. 2*[illegible] *c. 12.* & [illegible] communicari præcipit, & non abſolui niſi plena reſtitutione facta. Vtique ſi [illegible] do. impotens enim poteſt abſolui, cum promiſſo ſoluendi cum potens erit. [illegible] *boſ. in collect. DD. ad Concil. Trident ſ. 25. cap. 12.* ſed & a parocho ſacramenta ei po[illegible] qui ex notoria iniuſtitia denegat decimas, & ab Ordinario peccelli interdicto [illegible] dicendum eſt. *vide citatos ibidem num. 8. 9. & 4.* & multo magis pecuniarijs, aliiſque [illegible] ſi à carnalibus hominibus magis timeantur. ex ratione & modo eiuſdem Concilij Tridentini *ſ. 25. c 3.*

5 *Qui immunes?* Sed immunitatem † à decimis poſt Ciſtercienſes (quorum priuilegium eſt [illegible] re iuris, *c. 10. c. 34. ext. hoc tit.* Bull Mart. V. largior dd. c. [illegible] *quam recitat Chop* [illegible] *nu 9*) omnes Mendicantes Ordines obtinuerunt quoad terras ab ipſis [illegible] & Greg. XIII. *Conſt. incip. paſtoralis. 1. Ianuary* 1578. maiorem libertatem conceſſit.

Quod ſi tamen decimæ rei ab initio fuerunt cum concederetur [illegible] conditione traderetur, ad quaſcumque manus etiam mendicantes [illegible] ſolui debent. ad emphiteuticum enim canonem, ſeu vectigalem nummum [illegible], quã ad ius decimarum. ſi autem iure parochiali exiguntur, quia monachis [illegible] cura non præſtatur, immunes ſunt ij, qui priuilegium habent. *Cong. Conc 19 Decembr* 15[illegible]6. ſi autem decimæ laicæ ſunt, aut iure laico poſſideantur: quamuis controuerti aliquid ex [illegible] poſſit, non facile reipſa obtinebitur, vt conceſſio immunitatis à ſacris Pontificibus facta, ad prophanas decimas magis, quam ad dominicalia iura bonaue patrimonialia [illegible] niſi doceantur poſt Concil. Lateran. magnũ ab Eccleſia demum [illegible] ſeculares [illegible] deueniſſe. ex enim iure Eccleſiaſtico cenſentur, oneribuſq;, & conſtitutionibus Eccleſiaſticis obnoxiæ. *qua de re videri poteſt Phil. Nigri de Exempt* [illegible] *4. pr. n. 25.*

Decimæ non debentur vbi non eſt eius rei conſuetudo. & [illegible] perſonales, id eſt, ex lucro induſtriæ nullibi fere ſunt in vſu. *Sa. verb. decima,* § [illegible] materia decimarum, ſi qua alia, valde variat: in hoc pago decimæ non debentur [illegible] rum, ibi animalium, ibi leguminum, aliorum alibi: vbique ſuus vſus eſt [illegible] dus.

Generalius quidem hic, quamuis de iure ex [illegible] [illegible]

[illegible]

decimis, [illegible] prædicare, reuocetur [illegible] enim ſi vertantur tantum in paſcua, non perpetua, ſed quæ collectio tempori [illegible] & minuntur: vbi ex paſcuis decimæ non ſoluuntur, non ideo quia a[illegible] fuerat, non decimabunt; ſed citra fraudem poterit dominus ſua vti, [illegible] proficuum erit. vtitur enim iure ſuo. Sed quid ſi [illegible] iugo terræ arabiles vertantur in [illegible] paſcua, vt quadantenus ibi annihil[illegible] decimæ, & clericalimenta [illegible] æ[illegible], vt citra modum iudicis officio co[illegible] tas, ad exemplum priuileg[illegible] præiudicantis præſertim cum [illegible] quitate decimarum, vel vt ex his vel [illegible] exſoluantur, non [illegible] iuris eſt vt ſingulis [illegible] & competentia alimenta Eccleſiaſticis conſeruentur. *Couar. var. r[illegible] l. 1. c. 17.* Quibus [illegible] ex cap. [illegible] *c. 1. x. de decim.* [illegible] vt decimus manipulus ſoluitur, pleri[illegible] non obtinet, ſed vndecim[illegible], pleriq; tantum locis ſoluitur. [illegible] *leg. abr. l. 3. ſynt. 124* quæ con[illegible] etiam ſeruanda eſt. Ideoque quamuis Concil. Trid *c. non ſunt feren[illegible]. 14 [illegible]* decimas perſolui mandet, tamen non aliter illud intelligendum eſt, quam [illegible] quotam, quæ e[illegible] loci conſueta eſt.

Similiter quod [illegible] decimas ab agricola in horreum parochi deferri debere, antiquatum e[illegible].

In mari[illegible] aliquibus locis † harum [illegible] conſuetudo obtinere dicitur, quod quando Princeps [illegible] tem per[illegible] mari vindicat & aggeribus cingi, quæ ab hominum memoria [illegible] non fuit, & vbi nemo decimas vnquam habuit, quod is qui terram ita è mari vindicat etiam [illegible] tatem decimarum, ſeu ipſas decimas lucretur. Sonat axio[illegible] *de [illegible] de vend. [illegible]*. 6

An qui recens terras aggeribus cingunt.

Vt [illegible] immunitas in annos aliquot immunitas in totum vel in partem detur, id æquitas exigit, cum [illegible] opera Reip. atque Eccleſiæ cuius decimæ impoſterum auctum eum, b[illegible] acciderit. alias rigor iuris deductionem expenſarum in decimarum [illegible] non admittit. *c. cum homines [illegible] x. de decim.*

Sed quando aliquis [illegible] percepit decimas, [illegible] ceres poſt inundationem reficiuntur, [illegible] is decimas. ſi [illegible] ita intelligo, vt ſi quidem Princeps [illegible] tarem fecerit veteri[illegible] dominis terras ſuas aggerand[illegible] ſicut illi recuperant per hoc [illegible] tem terrarum, erſ[illegible] ad Principem deuoluitam; Ita & reſtitu[illegible] Contra ſi Princeps non reſtituat [illegible] dominis fundos, neq; ad decimature[illegible]nt, quæ tum fundi in regalia Principis transferant. ſi tamen diuturno ſatis [illegible] nam proprietas agrorum per inundationem 7

[illegible] flumine vel [illegible] dominos [illegible] & [illegible], prout flumina ipſa, præcipue a[illegible] gillima [illegible], mutata [illegible] e eorum [illegible] nem [illegible] quæ flumina [illegible] regali [illegible] feud. [illegible] Principem ſpectare [illegible] cur propterea acc[illegible] & [illegible], & [illegible] n[illegible] vniſt[illegible] ob[illegible] agros [illegible] quam [illegible] ma. *All[illegible] ad [illegible]*

[illegible] fluminibus.

Id ipſum [illegible] in decimis, [illegible] quæ etſi ex [illegible] debe[illegible] 8.

Et demu. & colligantur. fundamentum tamen habent in fundo, [illegible] limitatæ ſint hæ decimæ: atqui quamuis circumſcriptio q[illegible] [illegible] circumferentiam locorum vicinorum, in imaginatiua adhuc ſupereſſe p[illegible] ipſa ea eſt ſuperficies quæ olim fuit, quæque fund[illegible] [illegible] di, qui olim fuerunt, ſed noui, adeoque om[illegible] dependerit, [illegible] cum illis interierunt, nouaque facta ſunt [illegible] nisi vſus ea ad regalia Principis transferr[illegible] mutationem, quæ [illegible] ſe rei *l. Iulianus. §. prim. D. ad exhibend.* dictas decimas, [illegible] oportet [illegible] priorum proprietariorum.

9 Sic decimum † [illegible] Et ſeruitutes tur, etiam [illegible] *fruct. m, ſ. quen.* vbi d[illegible] quod [illegible] luco mutato [illegible] cœperit quod [illegible] qui a [illegible] cus eſſe cœpit, nec in priſtinum [illegible].

Licet in ſeruitutibus [illegible] [illegible] mittuntur, quod ſeruitutes non reſtituuntur [illegible] ueum ſuum redierit. [illegible] *Capol. in* [illegible] *de ſeruit.* [illegible] *iuxta prædicta quæ* [illegible] *interrupta.* [illegible]

Nec obſtat quod contra allegari poſſet, quod [illegible] ex qu[illegible] incultis per centum annos, [illegible] & [illegible] tum quia tali caſu [illegible] mutata forma & ſpecie per longum & [illegible] caſu.

10 Et cum ad Regalia † Principis [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Igitur hæc quæ dixi intelligo de decimis laicis & patrimonialibus, quæ ſicut vel aliæ proprietates [illegible], vel [illegible] per inundationes à [illegible] dominis ad [illegible], quorum vicina ſunt prædia, vel Principes [illegible] alluuione [illegible] transferri poſſunt. Cæterum decimæ Eccleſiaſticæ cum non priuato aliquo [illegible] iure de-beantur, ſed per conſtitutiones ac canones; numquam deperire [illegible] quæ nullius vnquam fuerunt debentur Eccleſiæ ab occupante nouas terras [illegible] fructibus : quia leges mutationibus rerum non mutantur. Deperire tamen [illegible] decimæ, qui ſingularibus titulis eas ante poſſidebant *per dicta iura*. Sed [illegible] per Canones ex omnibus fructibus decimæ præſtari debent, eo tantum iure ex nouis terris; ex nouis fructib. exigentur. Ideoque ab ijs ſolum, qui decimandi ius per Canones, non ſingulares titulos, fundatum habent: adeoque paſtoribus ſeu ijs, qui parochorum iura poſſident, ſi locus exaggeratus intra limites certæ parochiæ conſtitutus ſit: ſin [illegible] ab Epiſcopo intra cuius diœceſim, quæ eius parochia eſt, exiſtunt. *ca. quoniam* 13. *x. h. t.* quamuis nonnulli in his locis & aliam praxim allegent.

Quinimo ſcio quoſdam qui iura fiſci tuentur, contendere, ex vſu ad Principem ſpectare, terram incultam, in emphiteuſem dare ad decimum, ſi velit, manipulum, vti in infinitis libris cenſualibus decimi manipuli inter Canones Dominicales inſerti inueniuntur: quo caſu credant nulli alteri decimam deberi: modo parocho contribuantur alimenta; in quam cauſam tertia plerumque relinqui ſoleat. Neque hæc extra veriſimilitudinem putant: quaſi decimæ abſolute non ſint iuris diuini; prout hactenus in Friſia decimæ nunquam ſolutæ dicuntur; ſed alimenta tantum Cleri quibus conſtitutis, potuerint Principes Chriſtiani eadem ſibi iura vindicare, quæ ante illos, alij: quaſi etiam fides circa rerum dominia nihil vnquam mutet; quæ corrupta demum natura inuexerit; cum Innocentia omnia fecit et communia.

Moris autem olim † fuit vt homines decimam fructuum Regib. ſuis præſtarent. Sicilia, Sardiniaque Romanis dabat decumanum frumentum. deinde aliæ Prouinciæ ex agro culto, decimam fructuum, ex paſcuo quintam; quin & Samuel inter iura Regum *l.* 1 *cap.* 8 *Rex* inquit *vineas veſtras adecimabit*. 11.

Qua de cauſſa obligatio decimarum tempore noui teſtamenti refertur ad primorum Eccleſiæ [illegible] tionem, conſenſumque Chriſtianorum, qui exemplum à lege Moyſis ſumpſerant. *Couar. d. c.* 17.

Sed de † iure ſacto vt [illegible] decimæ Epiſcopo Curato vel primitiuo pa-rocho accreſcunt, quod [illegible] difficultatem non habet, ſi decimæ veteres à laicis poſſideantur, quia [illegible] Concil. Lateran. [illegible] decimæ de nouo ad manum laicam venire poſſunt, [illegible] *de his quæ fiunt a prælat.* ſed ſi ab Eccleſiaſticis decimæ poſſideantur, [illegible]; eis & noualium decimas accedere credit ex communi D [illegible] *cap.* 1. ſi præſcripſerint autem tantum; ſecus: quia ſi nouæ & nunquam [illegible] præſcripſerint, ſed ſi veteres certis terminis poſſideantur, & [illegible] conceſſio tantum de illis terris, & [illegible] veteres [illegible] 2 [illegible] & ibi poſſidebant [illegible] les [illegible] pro dimidia [illegible] ſemper tamen primitiuus paſtor et excipio. qui tamen [illegible] Canonica portione *d. c.* [illegible] § 2. 12. [illegible] les parochiaux.

Poſt crebras [illegible] cet [illegible] ti, † panis & aquæ, [illegible] in menſa & [illegible], vt ſepara- 6.
tim quæ corrigitur [illegible], ac per hoc confundatur, [illegible] diſciplina cum
diſcretione; carcer, tandem Epiſcopi iudicium: cui etiam omnia [illegible] e-
ſeruantur. Eadem Regula Canonicas has vocat ſanctimoniales. Sigebertus [illegible] ad
annum 820. [illegible] ſanctimoniales. Aliqui de huiuſmodi accipiunt quæ [illegible] Iuſti-
nianus *Nouell.* 59. vbi mulierum Canonicarum mentionem facit. Ante tempora Conc. A-
quiſg. conſtat multis in locis congregationes fuiſſe ex literis Ludouici Pij ad Archiepiſco-
pum Salisburgenſem datis, quæ ad calcem eiuſdem Regulæ adiunctæ [illegible] &
cenſet Molan. Doct. Louan. *lib. 1. de Canonicis cap.* 15. præſertim ob Niuellenſes & An-
denſes, cum libero vt aſſerunt ſe documenta habere, inſtituto: ſine voto, inquam, [illegible]
ri fundatas à D. Gerdrude, & Begga Pipini I. Braban. Ducis prolibus. Habebant autem
regulam aliquam ex aliquibus S. Patrum præſcriptis deſumtam, vt ex ea liberiori vita [illegible]
res ad monaſticam tranſierint. Niuellenſe porro Collegium à Paſcali II. breuem vitæ
formam habet, ſub vita tamen communi: ſed an. 1136 Lotharius Imp. bona diuiſit; par-
tem hoſpitali, alteram Abbatiſſæ, tertiam Congregationi 72. fratrum & ſororũ attribuit.
In electionibus huiuſmodi Abbatiſſarum Bonif. VIII. etiam earum ſtatu non approbato,
decreta in canonicis electionibus præſcripta iubet ſeruari *c. indemnitatibus, de elect.* §. *penult. in* 6.

Quod porro ſpectat ad Beghinas, † quanquam, vt diximus non ſunt regulares, nec, vt 7.
dicit Clemen. *vbi ſupra*, Religioſæ, quia nec obedientiam vlli promittant, nec proprijs re-
nuncient, nec profiteantur regulam approbatam: etſi habitum quem Beghinarum vocat,
deferant, & adhæreant religioſis aliquibus, ad quos ſpecialiter trahitur affectio earund[illegible],
quem quidem ſtatum damnat; non tamen ſi in domibus & hoſpitijs ſuis pie conuerſen-
tur, vt initio diximus: Quæri tamen non male poteſt, an ſaltem religioſæ ſint eo ſenſu,
quo loca pia & Congregationes religioſæ dicuntur, ſc. vnde effectus ſurgat tituli De-
cretalium, *de Religioſ. domibus, vt Epiſcopo ſint ſubiectæ.* Sub quo titulo adeoq; ſenſu Clem. V.
ſtatum damnatum Beghinarum negat eſſe; prout nec ſunt fideles illæ mulieres, quas non
damnat, quæ in domibus ſuis pie conuerſantur, pœnitentiam agunt non ex aliquo præ-
ſcripto, ſed prout Dominus ipſis inſpirat, inquit. Tamen Beghinæ, vt hodie in Belgio ſut,
habitum gerentes, propriam Eccleſiam, reditus, menſam ſanctiſpiritus, & parochum ha-
bentes, muro & ſepto clauſæ, quo ante certam horam nocturnam regredi debent, voto
quamdiu ibi fuerint [illegible] continentiæ, & obedientiæ Ordinario & ſuperioribus, ſe-
cundum conſuetudinem loci. Quæritur, inquam; an talis locus & congregatio dicatur re-
ligioſa, vt illius perſonæ Epiſcopo ſint ſubiectæ? Non dico ad effectum vt à tributis im-
munes ſint, vt [illegible] *[illegible] Molan. de iuſt. & iur. t.* [illegible] *de trib. t. d.* [illegible] 71. nec vt exi[illegible]-
tur à poteſtate laica, vt [illegible] Clericus non [illegible] ens iuxta requiſita Conc. Trid.
ſ. 23. c. 6. ſed ad effectum, vt [illegible] coram Epiſcopo iuri ſtare teneantur, nec forum [illegible]
declinare poſſint. Idem Clem. [illegible] *[illegible]*, Canonicas ſæculares. *quæ [illegible] ſecu-
lares vitam [illegible]*, inquit, [illegible] non probet, ſtatum aliquem tamen, quem [illegible]
qualem habere non [illegible], [illegible] mandat ſub pœna anathematis, [illegible] Ordinarij viſi-
tationem recipiant [illegible] Conc. Brab. contra N[illegible]
nus. Et Beghinæ quoque ab Epiſcopis vbiq; viſitantur, non ſine indicio [illegible] ad [illegible]
iudicium ſpectent. In Beghinis tamen [illegible] quamuis & ſimplex votum [illegible],

quam in Cano[illegible], quæ ex inſtituto tantum con[illegible] [illegible] cium Eccleſiaſticum poſſidere, quod non [illegible] adeoq; [illegible] beneficium [illegible] Eccleſiaſticus cenſetur, etiam ad excluſi[illegible] *Mel.* [illegible] *p. u.* [illegible] magis præbenda quà Eccleſiaſticum ben[illegible] Canonica[illegible] neri nequit, & cuius capacitas per [illegible] inductam, appare[illegible] annual[illegible] præbenda conſiderari poteſt in Beghin[illegible] Sancti Spiritus, [illegible] adeoq; videri poſſunt Beghinæ & Canonicæ quoad hanc quæſtionem, vel pari [illegible] bulare, vel ſe habere vt excedens & exceſſum, vt loquuntur Philoſophi. Pleraq; Beghinagia cum inſtituto, vt modo diximus, à Pontificibus declarationem hab[illegible] comprehendantur ſub *d. Clem. 1. de Relig. domib.* Capitula Canonicarum Mo[illegible] & Niuellanarum, etiam à ſede Apoſtolica priuilegia habent, vt exemptæ ſint à iure Ordinariorum: præſupponitur ergo ſine ijs ſubiectio alioquin, vt ex priuatione hab[illegible] ex priuilegio infertur. Adeoq; de vtriſque cenſuero quod forum Eccleſiæ de[illegible] poſſi[illegible], tam[illegible] nec eximantur à ſæcularibus, vt de clerico non [illegible] re[illegible] cilij viuente modo diximus, & in iure de eo traditur qui duobus in locis dom[illegible] principaliter conſtitutum habet. Et d. quidem Capitula Montenſe & Niuellenſe [illegible] Principe eiuſque Concilio iuri ſtant, ab inferioribus priuilegio exemptæ [illegible] de qua alibi, vt ſint Collegia quadantenus mixta, vt de Vniuerſitate ſtudi[illegible] *tit. de Relig. domib.*

Pontifex *in c. dilect[illegible] x. de Maior. & obed.* dicit quod Abbatiſſæ obed[illegible] ter canonicæ ſuæ & clerici: & quamuis eos excommunicare no[illegible] men queat. de cuius c. interp. vid. Steph. *d' Aluin in tract. de poteſt. epor.* Habet ergo Pontifex eiuſmodi Abbatiſſam [illegible] Superiorem canonicarum pro Eccleſia[illegible] alioquin clericos ei non declararet ſubiectos, quos primitiui Eccleſiæ canones ab omni ſæculari ſuperioritate exemerunt.

Neque ſecundum ordinationes Epiſcopi ill[illegible], ſecundum cætera, Magiſtratui ſæculari [illegible] concluſio. Ea diſtinctio locum habeat, quando perſona ratione rerum [illegible] um, adminiſtrationum [illegible] & ad non ſuos alioquin iudices [illegible] quæſtio hic eſt de ipſa conditione perſonæ, quæ vbique comitatur, vt nigredo Ethiopem: vt diximus, [illegible] ingenuum [illegible] nobilem, vbique & quoad omnes eſſe talem.

E[illegible] effectum quem poteſt, congregationes hæ Eccleſiaſticæ [illegible] Phil[illegible] in edicto ad Conc. Prou. Cam[illegible] & in Re[illegible] R[illegible] Oct. [illegible] 15 Principes [illegible] co[illegible] repa[illegible] Eccleſiarum [illegible] decimas [illegible] non autem ab Eccleſiaſticis [illegible] membris hæ congregationes locari debent [illegible] ecclesiaſticas [illegible] Capitula [illegible] reparandæ [illegible] decimas [illegible] in conſtitutionem [illegible] Coll[illegible] quod decimæ à [illegible] Principibus [illegible] non videntur [illegible] quam tamen [illegible] valde [illegible] [illegible]

e [illegible], vt [illegible] inducat in eandem [illegible], [illegible], vbi illud non [illegible], [illegible] cum dicat, id in co[illegible] [illegible].

Quæ quæſtiones quo plenius innoteſcant, [illegible] B[illegible]rum non adeo innotuit, [illegible] non abs re me facturum, ſi [illegible], quæ ad [illegible], hic proponerem. Itaque [illegible] Lambertus le Begue [illegible] Beghu[illegible] primum inſtituit, templum ædificauit, [illegible] dedit & [illegible] habebat [illegible]; tam[illegible] eundem [illegible] Rodulphus [illegible] vt O[illegible] loci, [illegible] ſtitutum arrogare voluerit. Sanctus Ludouicus Lutetiæ Pariſ. maximam [illegible] Beghinarum [illegible]. Philippus Nannirall[illegible] V.N Beghinarum quinque [illegible] in [illegible] Chriſti iugo mancipauit. Authores qui de his tractarunt, videri poſſunt apud Aub. Miræum *in Chronico Ciſterc. ad an. 1216* — 8. *Origo Beghinarū*

Lambertus ob rei nouitatem captus ac Romam ductus anno 1186 ab Vrbano remiſſis perfecit inſtitutum, & templum Sancto Chriſtophoro factum, obiit in Martio 11[illegible]7. ex effectu creditur Vrbanus inſtitutum proprio habuiſſe: probaſſe non dicam; etſi quidam velint, & chartas Leodij incendio abſumptas; ſiue ſub Henrico ſiue ſub Carolo Audace Ducibus Brabantiæ, eius vrbis victoria intemperanter vſis. Ioann. Molan. *Doctor Louan. in Natal. Sanct. Belgij ad diem 6. Ianuar. in vita Venerab. Gertrudis ab Ooſten, quæ ex hoc inſtituto fuit*, refert Petrum Herentalium exiſtimaſſe hoc inſtitutum cœpiſſe anno 12[illegible]7. quia tum magis cœperit dilatari. nonnulli deducunt à S. Begga Pipini Landenſis filia, quæ Canoniſſas Andenſes fundauit, ob nominis ſimilitudinem: quanquam Miræus *loco citato* aſſerat, & Niuellenſes ab eius ſorore B. Gertrude fundatas olim, in diplomatibus Pontificum, Beghinas agnominatas. ea de re videri poſſunt libelli Zegheri van Honſum pœnitentiarij, & Petri Coens Canonici Antuerp.

Enatis autem per Allemaniam † ſub hoc nomine forte & habitu paſſim grato hæreticis Beghuinis & Beghuardis, Belgicæ quaſi in commune crimen ab aliquibus vocatæ ſunt, non aliter quam de Lamberto diximus, vt Antuerpiæ omnia earum bona fiſcales ratiocinatores arripuerint, quæ [illegible] de vix trigeſimo poſt anno integre reſtituta ſunt, mandante Ioan. XXII. literis Aue[illegible] datis ann. 1322 (qualia & alibi accidere) vnde [illegible] diploma eiuſdem Ioan. quod ob eas aliquibus in locis guerratum pericula excitata ſunt, [illegible] Principum ac potentium virorum ſtudio hoc inſtitutum promotum fuit. — 9. *Belgicæ multa paſſæ ob reprobatas Allemannas.*

Quin [illegible] Pontif[illegible] Fratricellos Beghuardos & Beghuinas, ſicut Clem. V. damnauit, *c. [illegible]* [illegible] tamen huiuſmodi noſtras, *ca. ratio, extr Com. de relig. dom.* generali [illegible], & ſpecialibus litteris Epiſcopo Cameтac. ann. 13[illegible]4. & Torna[illegible] [illegible] Leod. & Vltraiectino [illegible]: quibus mandauit, [illegible] religioſarum [illegible], ac [illegible] Beghinarum ſuarum diœceſium inquirerent, & ſi [illegible] forent, quales d. [illegible] ſe exhiberent, & per virtutum odoramenta currentes [illegible] innocentes cum nocentibus ad paria iudicari [illegible] moleſtiæ eximerent, [illegible] contrarios per cenſuras, etiam appellatione poſtpoſita, [illegible] fuit. Ipſe idem Pont[illegible] anno poſt [illegible] Conſtit. [illegible] 1318. [illegible] ſub B. Petri [illegible] Antuerp. ann. 1322. Herental & [illegible], ſi[illegible] diploma [illegible] quod Molan. ann. 1[illegible] refert. Sed ante hæc Innoc. IV. an. [illegible] 2. Domini 1245 [illegible] ſub [illegible] — 10. *[illegible] Pont. & Epiſcopi.*

ſuſcepetat, Mechlinienſe eodem anno. & deinde [illegible] induſit, vt tempore [illegible] interdicti ianuis clauſis ſacra ſua peragant. G[illegible] ex [illegible]pio habet a Card. Patriarchis, Epiſcopis an. 1291. 1322. Antuerp[illegible] Clem. VI. [illegible]ſum anno ſuo 8. Domini 1349. 7 Martij [illegible] contractus, [illegible] pignorationes, & locationes non vtiliter factas in dicta tempeſtate à Magiſtris [illegible] fectis infirmariæ. Magiſtratus Antuer. an. 1·94. eis vendidit certos fundos, [illegible]gio, dilectis noſtris perſonis Eccleſiaſticis Magiſtris & Conuentui Beghinarum [illegible] ab Epiſcopo Cameracenſi Magiſtratu [illegible] & politico admiſſum eſt.

11. *A Princip. aucta.* Ad Principes † quod ſpectat, Ioanna Conſtantinopolitana extruxit Beghinagium Gandæ & Brugis circa annum 1234. Sophia domina Mechlin. prædia ædeſq; ſuas a[illegible]uit anno 1·76. Ioann. I. Dux Loth. & Braban. Bruxellenſem fundum ad molæ con[illegible]onem dono dedit, illudq; cũ perſonis & bonis, ſub ſua guardia recepit. an. 1293 & Lo[illegible]ſe. an. 1·74. eiuſque filius Ioann. II. an. 1304. & Ioanna Brabant. & Luxenburg. D[illegible] an. 1[illegible]. & Philip. Bonus ann. 1441. Ioan. II. Brab. Dux Antu. Ioan. III. Buſc[illegible] condidit cum priuilegio immunitatis exactionum. quod aliqui commune voluerunt [illegible]cere, ſed non ſuffragatur vſus: & credo ſpecialem prærogatiuam iſti loco eum facere voluiſſe, quod conditor illius vrbis quaqua occaſione augere eam voluerit. Ioan. Dux [illegible] diuerſas ordinationes Beghinagio Bruxellenſi edidit an. 1369. 1372. Ioan. II. Dux [illegible] litteris omnibus mandat, *vt locum Beghinagij Antuerp. in deuotione habeant, & [illegible] noſtrum, inquit, diligunt amorem & honorem.*

12. *Primus earum ſtatus ſub Innoc. IV.* Enimuero generalium litterarum † quæ extent, vetuſtiſſimas cr[illegible] Innoc. IV. datas 14. Calend. Iul. an. ſuo tertio, quibus filias virgines continentes, caſtitatem Deo vouentes per Teuthoniam conſtitutas laudat, quod poſt odorem vnguentorum Reginæ virginum perfectionis imitationem quærerent: & congaudet, quod expectatione modica laborantes ad ſponſi cœleſtis æterna gaudia pertingerent: obteſtatur, vt continuent finem principio, agmen illarum commendat, perſonas & bona ſub B. Petri & ſua protectione ſuſcipit. Extat earum literarum tranſſumptum ſub ſigillo Capituli Antuerp. quod [illegible]ſius Innoc. litteras ſe vidiſſe teſtatur, ſeruatum à Beghinis; quod adeo ad ipſas ſpectare videtur, etſi non ita in ijs nominentur; quamuis idem Innoc. in literis Beghinagio [illegible]ſtenſi datis eo nomine eas appellet: ſed forte nondum vbique idem nomen & pa[illegible] v[illegible]pabatur, & ipſa inſtituti deſcriptio ſatis eas manifeſtat; nullæ enim per Teutho[illegible] virgines aliæ fuiſſe ſciuntur eo tempore quales ibi deſcribuntur, niſi certam [illegible] regulam profeſſæ: niſi forte Canoniſſæ, ſed de his ſi loqueretur Pontifex, non omiſiſſet ſpeciales notas huius inſtituti, quarum nulla mentio. Hæ literæ tamen, vt paulo [illegible] de Canoniſſis diximus, inſinuant Beghinas olim votum habuiſſe continentiæ, [illegible] [illegible] ſed addunt Chriſtum zelotypum, vltorem iniuriæ, qui [illegible] [illegible] adeoque vt [illegible], obteſtantur vt continuent ſacrificium [illegible] [illegible] non [illegible] tantum ex [illegible], ſed comm[illegible]do vl[illegible]onem ex [illegible] [illegible] fuiſſe videtur [illegible]

[illegible] [illegible] vocant, Hiſpani Beatas: quæ [illegible] [illegible] Epiſcop. Leod. vt refert Molan. [illegible] [illegible] [illegible] commu[illegible] redegerant, ſi priuilegi[illegible]

[illegible]

conceſſis [illegible] Inde deinceps ſeruatum. Tabitha [illegible] Actis Apoſtolorum mortua, in ædibus eius Eccleſia ſeu Congregatio religioſarum [illegible] fuit, quibus ea prouidere ſolita erat de veſtibus & victu. Eius porro veſtes [illegible] verisimiliter non communi & ſeculari modo factæ; quid enim his [illegible] conueniſſet. Vita Beghinarum ad hoc prototypon producenda eſt. [illegible] Congregatione redactæ primas ſuas ordinationes ab Epiſcopis; quibus eam curam [illegible] recta acceperunt; & Prælatis ſuis, vt inquit diploma Ioan. XXII. obediuerunt. Vnde eam inde ab Eccleſiaſticis & ſæcularibus ſuperioribus pro perſonis Eccleſiaſticis habitas [illegible], bona earum & loca communia pro Eccleſiaſticis, ſtatus pro Eccleſiaſtico, etſi non [illegible] rigore ac perfectione quam valde conatur ei aſſcribere Ioan. Fredericus Lumnius M. S. libro ſuo, quem de hoc inſtituto ſcripſit, qui maiorem mihi huius materiæ partem ſuppeditauit.

Religiones ducentium vxores † non ſunt ſimpliciter Religiones, nec Ordo, qui tertius dicitur S. Franciſci, *Sa.V.relig.* §. 41. id tamen non procedit vbi emittuntur vota ſubſtantialia religionis, vt Tertiariæ hic plerumque nunc faciunt, & Bogardi; ſed horum ordo ſub tertio S. Franciſci delitescit. habet tamen aliquot priorum PP. diplomata pro Congregatione Sepperenſi, & confirmationem Clementis VIII. & Conſeruatorem Archidiaconum Antuerpienſem per eum deputatum. 14 *Ordo [illegible] vxorati*

Ad validam profeſſionem † bene docet nouem requiri Leſſ. *de Iuſt. l. 2. c. 41. d. 7* 1. ætatem nunc 16. annorum expletorum, 2. annum probationis expletum, 3. animum profitendi, 4. non fraude vel metu impulſum, 5. admiſſionem per ſuperiorem habito conſilio ſui Conuentus, etſi non aſſenſu, 6. in religione approbata, 7. nuncupatis expreſſim vel implicite tribus votis ſubſtantialibus, 8. nulla adiecta conditione ſubſtantiæ Religionis repugnante, 9. & nullo obſtante profitenti impedimento; quod in eo Ordine cenſetur eſſentiale, quod profeſſionem redderet nullam, ob inhabilitatem quam indit regula profitenti: quod ſi non ſit eſſentiale, ſed valde obſtet Ordinis functionibus; verbi gratia, morbus caducus, aut ſimilis à Regula pro eſſentiali impedimento non habitus, profeſſionem non irritabit. *Farin. crim. dec.* 346 *nu.* 1. ſi tamen profitens eum celauerit, ob dolum eijci poteſt: ſi tamen ſuperior nouit impedimentum, qui poteſt diſpenſare, admittendo diſpenſaſſe cenſetur. 15. *Requiſita ad profeſſionem.*

Clemens VIII. ſalubres aliquot Conſt. *relatas à Quar. V. Monaſt.* edidit; primo de non recipiendis nouitijs † ad habitum niſi in locis deſignandis; de forma nouitios recipiendi & inſtitutiones ac decreta ſuper educatione nouitiorum. Concil. Trident. *cap. 15 ſeſſ. 25.* *de Reg.* ſtatuit annum probationis exigi ſub pœna nullitatis, abrogato *c. ad Ap[illegible]* *t.* non obtinet id tamen in Ordinibus militaribus, ex ſententia Cong. [illegible] pro Ord. Milit. D. Ioann. ex nouo illorum ſtatuto ſecus ſenſerit; quia non ſunt in ſtrictiſſimo rigore Religioſi, de quibus loquitur dict. cap. 15. quod deprehenditur ex continuatione cap. nulla quoque 16. & dict. [illegible] connexionem [illegible] importante, vt de iiſdem accipienda ſit. at d. [illegible] 16 ibi de Religioſis agit, de verâ paupertatem vouentibus loquitur, vt non ſu[illegible] *[illegible] l. [illegible] d. 44. [illegible] 48 de matrim. vt [illegible] Card[illegible] refert A[illegible]r. Inſt. mor. l[illegible]. 13 [illegible]. 4. qu. 2.* [illegible] tricte religioſi [illegible] profeſſionem emittunt iuxta regulæ præſcriptum, nec Concilij decretum [illegible] generaliter religioſorum nomine comprehenduntur in [illegible]orabilibus, non in [illegible]. vt 16 *De n[illegible] [illegible]nen[illegible] [illegible]u.*

 docet

dom [illegible] id. [illegible] qu. 4 qui & antecedenti [illegible]
17. *Monitus* [illegible] *non* [illegible] *professionis.* *sum & religionem elucidat.* Qui votum caſtitatis [illegible] contamplius. quos tamen & fori priuilegio gaudere Nauar. [illegible] Etſi enim imperfectius votum ſit; tamen foro non [illegible] virgine: *1. de cler. con. in 6. Conc. Trid. ſeſ. 23. c. 6. §.* [illegible] *Bon.* [illegible] 65. & nouitiatus ad fori priuilegium, *Molin. de iuſt. 3. tr. 2. d. 671. num.* [illegible] & ordo non [illegible] ſufficit. *cap. 2. x. de for. comp.* Ex voto parentum infantes religioni [illegible] Trid. & propterea *ſ. 25. c. 17. de regul.* vtitur his verbis *ſi puella que habitum regularem ſuſcipere voluerit maior 12. annis ſit. &c.* ibi iubet bis examinari illas, quæ maiores [illegible] [illegible] in veſtitione & in profeſſione anterius examen in minoribus ob [illegible] tem ſuperuacuum putauit Concilium *Diana p. 3. t. 2. r. 47.* vbi q[illegible] mu[illegible] [illegible] tentum dicat, vt vnicum in profeſſione ſufficiat: non tamen illa eſt vbique [illegible] ſed magis reuerentes canonum ſacrorum vtrumque examen obſeruant. [illegible] men nunc clericali. *Trid. ſ. 23. c. 6.*

18. *Annus probationis de momento in momentum currit.* Computandus autem [illegible] & complendus eſt annus de momento ad momentum: [illegible] per enim de momento ad momentum computatur, vbi decretum aliquod [illegible] tum tempus. *l. 3. §. minorem. D. de minor.* non tamen requiritur anno addi [illegible] *Sanchez de matrim. l. 2. d. 24. num.* [illegible] *2. Leſſ. de Iuſt. l. 2. cap. 41. d. 7. numer. 59.* [illegible] ras quæ ſingulis annis ſuperereſcunt, ſed eum diem qui in biſſextili add[illegible] annus [illegible] complerur. *Riccius in prax. Rer. dec. 656.* ſic enim annos [illegible] niſi poſt completum Februarium profiteatur; q[illegible] ei menſi [illegible] ſex horæ conficiunt. *Leſſius ibidem.* & ſic profeſſio paucis [illegible] tum annum nouitiatus, vel 16. ætatis, nulla reputabitur. *Diana p. 3. t. 2. r. 47.* [illegible] nus naturalis non omnino exigitur Concil. Trident. *ſeſſ. 23. Can. 11.* intelligi[illegible] num ſacrorum interſtitijs: ſed qui præcedenti anno in quadrageſima promotus [illegible] teſt & hoc anno in quadrageſima vlteriorem gradum aſcendere, & ſi paſcha hoc anno citius, quam præterito celebretur. *P[illegible] in Add. ad Quær. S. C[illegible]* *ord. ad. in.* quia [illegible] Ordinarij arbitrium [illegible] eum [illegible] diſpenſatione [illegible]. Atque [illegible] quidem integer annus [illegible] [illegible] poſſit. qui a [illegible] eius [illegible]

[illegible]

[illegible] ſecreſſio ad agi[illegible] C[illegible]. [illegible] ad Conc. Trid. [illegible] 23.

Quemadmodum [illegible] † [illegible] Religionem [illegible] aliquos menſes [illegible] integrum [illegible] aſſignant, aut ſaltem [illegible] ad arbitrium [illegible] iudicis. Et verior [illegible] integrum annum *Sanch[illegible] l. 2. l. 24. [illegible] 7. 8. 10. Garc. de bene[illegible] ſ. p. 11. ca[illegible] 9 [illegible] Card.* 19. [illegible] ad [illegible] annum.

Ab hoc tamen generali decreto ex[illegible] *[illegible] cap. 21. in fine.* qui monaſteria quæ capita Ordinum aut primates ſunt, aut Abbatias, aut Prioratus adminiſtrationem habentes † in Commendam obtinent, [illegible] tamen intra ſex menſes ſolemniter profiteri, aut cedere deinde [illegible] Reg. 58. Canc. habetur, vt executores gratiarum de admittendis ſecularibus ad Religionem & aliquod beneficium Eccleſiaſticum conferendo, poſſint ad receptionem profeſſionis, non expectato probationis anno, procedere. 20. [illegible]

Obtinet tamen in tranſeunte [illegible] ad aliam Religionem, cum nihilominus egeat anno probationis, quia in eo rationes illius ſubſunt. *San[illegible] l. ſept. m. diſt 37. numer. 47. de matrim.* 21. Sed [illegible] ceterum citati *[illegible] d n. 19 per Barboſ. & 2[illegible].* negant reuocatum à Cocilio priuilegium à Leone X. conceſſum Minoribus vt tranſeuntes ad ſuam religionem recipere poſſent [illegible] perfecto anno probationis. & ſane diſpar ratio videtur in profeſſo ſemel [illegible] poſt annuam moram, & ordinis obſeruantias quaſdam non vota ſubſtantialia religionis mutante: & in eo qui nihildum eſt expertu[illegible] lon[illegible] tamen [illegible] c. 15 *Trid. de regular.* indiſtincte de quacumque profeſſione loquatur, & c 22 indiſtincte deroget omnibus priuilegiis decreti de regularibus [illegible]; verius dicendum eſt priuilegium huiuſmodi eſſe abrogatum. Iterum in ordine Minimorum ſtatutum eſt ne quis profiteatur ante annum decimumoctauum & in ordine ſanctiſſimæ Trinitatis ante annum 20. à [illegible] de Apoſtolica confirmatum; decl[illegible] eſt tamen poſt annum 16. validas eſſe profeſſiones: quoniam decre[illegible] ſedes Apoſtolica non adiecit. *citati [illegible] num 15. 16 [illegible] 2[illegible].*

Quare idem dicendum erit [illegible] cap. 6 *x. h. t. quia*, inquit, *[illegible] Congregatio[illegible] [illegible] monaſteriis ante 18. annum [illegible] prohibemus*, adeo vt vbi auſtera eſt re[illegible] profeſſio emitti non debeat ante plenam pubertatem, emiſſa [illegible] non ſit adiectum. quod Capitulum in regionibus [illegible] auſteræ obſeruantiæ, etiam hodie admodum [illegible] in inſulis, durisque monachorum congregationibus [illegible].

[illegible] & annum probationis explent ante et[illegible] oportuerit [illegible] alebat. *c. [illegible] b. t.* nunc Conc. Trid. nullitatem adiecit & [illegible] VIII *m[illegible] 2. & [illegible] b. t. n. 16.* in M[illegible] profeſſionem [illegible] ordini, in quo votum fecerint, ſed [illegible] profeſſionem eſſe decernit nullam, nullamque [illegible] regulæ, religionis vel ordinis obſeruationem, vel ad alias [illegible] omnia [illegible].

Q[illegible] cogitur, [illegible] prehend[illegible] propter [illegible] Conc[illegible] Qui

22. *Ante tempus profeſſus eo expleto non repetit nouitiatum.* Qui ante 16. annum profeſſus [illegible] eſt non idem debet repetere [illegible] eam ætatem non eſt irritatus [illegible] neque circa [illegible] ſit. Conc. quicquam innouauit, modo eo perfecto [illegible] feſſio non fiat *Leſſ. de Iuſt. l. 2. c. 41.* [illegible] *7. num. 59.* & idem Concil. [illegible] 16. [illegible] qui expleuerunt nouitiatum ad[mi]tti, [illegible] loquitur de [illegible] in quibus [illegible] iuſta cauſſa differendi: *ibi* [illegible] *M*[illegible]*r. l. 12 cap. 18* [illegible] *54.* [illegible] *31* [illegible]

23. *Eo expleto ide admittendi, alij dimittendi.* *quam & habet Quar. V Monaſt.* In al[illegible] en[illegible] qui [illegible]ndun[illegible] hab[illegible] [illegible] præbent [illegible] infra ſex menſes fore, ſuperiores poſſunt tempus prorogare. Sed [illegible] ante eam profeſſus ſine alio nouitiatu profiteri rurſum poteſt. *San. l. 7. d. 17 num. 4* [illegible] *ſeq. plura circa hoc.*

Admitti inquam habiles mox debent, non ſtatim autem [illegible] profiteri debet Concil. [illegible] tat Nauar *lib. 3 de Reg. con*[illegible]*. 5*[illegible]. quod admitti & profiteri diuerſa [illegible] in vno inferat mutationem in altero. quare & hodie profeſſio [illegible] non admiſſio, niſi iuſta de cauſa. nec Concilium irritat profeſſionem aut admiſſionem poſt moram factam. *Dian. p. 3. t. 2. r 128.*

Habilitates ſunt in iure, & pler[i]ſque inſtitutis expreſſæ, & Sixt. V. duabus Conſtit. multas, & formam ſub pœna nullitatis exegerat. ſed Gregor. XIV & Clem. VIII. [illegible] *omnes Conſt. refert Quar. V Monaſt.* moderatus eſt, & nullitatem abſtulit, [illegible] feſſio induci poſt eam poſſit, per taciturnitatem quinquennij, à [illegible] tem præſertim publicata in loco Clementina. Profeſſio autem in [illegible] & in libro aſſeruari. *Cong. Conc.* [illegible] *ol. V Monial §. 13 F*[illegible] *Princ*[illegible] quod idem ſanxit, in tonſura & alijs Ordinibus: mandans vbi opus erit probationem eorum fieri per inſtrumenta, & non per teſtes. Nulliter profeſſus [illegible] gratia nouitiatus ob impedimentum aliquod fuit irritus, & nullitas etiam notoria cum [illegible] eſt habilis non eget nouo nouitiatus anno, iuxta hoc c. 15 vt [di]ximus, quia ceſſat cauſſa finalis [illegible] ſcilicet nouitius probet auſteritatem Religionis, & Religio eius mores [illegible] ctum ſatis, etſi irritus fuerit nouitiatus. Itaque ceſſante cauſſa finali [illegible] non dicemus illud vltra extendendum, cum ex ea ſequeretur correctio in [illegible] tificatio profeſſionis irritæ nõ indigebat nouo nouitiatu, [illegible] *ext*[illegible] *in 6. San*[illegible]*b. de Mat l. 7. d. 17. num. 47. 48.* alioquin ſemel interruptus [illegible] nouitiatus repeti debet *arg. c. 2* [illegible] *in 6.* [illegible] *uar. de reg. con*[illegible]*. 17.* non interrumpitur [illegible] per interpellationem pau[illegible] *de Iuſt. l. 2. c. 41. d. 7. num. 59* aut per [illegible]tationem [illegible] [illegible]aneam, & [illegible] cum animo fugiendi. *Nauar.* [illegible] qui per [illegible] ex cauſa extra monaſterium de licentia ſuperioris, etiam poſt Tr[illegible]

24. [illegible] Quærunt Nauar. *de reg. con*[illegible]*. 5.* [illegible] *cor.* [illegible] *12* [illegible]*. 4.* [illegible] per [illegible] ſint [illegible] profeſſiones [illegible] Et [illegible] quod [illegible] deſerens, [illegible] prium profe[illegible] ad exemplum [illegible] probationis [illegible]

[illegible] in tacebit [illegible]

[illegible]

[illegible] tacitam [illegible] in facto, ſiquidem [illegible] nullitatis tacens [illegible], alioqui [illegible] actus ſufficiunt. *Azor* [illegible]

Qui etiam [illegible] de profeſſus eſt, † tractu ſolo temporis [illegible] ſuam profeſſionem, niſi ſciens eſſe [illegible] ratificauerit, vel ita expreſſe apud ſe ſtatuerit, ſolo [illegible] eſſe validam; etſi ob aliquam cauſam [illegible] non fuit: & ideo ſi abeſſe [illegible] egredi. Sed quia [illegible] facile [illegible] fieret, Conc. hic ſtatuit *ſ. 25. de reg. c. 19.* [illegible] niſi intra quinquennium à die profeſſionis, allegatis cauſis coram ſuperiore & Ordinario: ſi autem antea habitum dimiſerit, nunquam auditur, ſed ad monaſterium [illegible], & vt Apoſtata puniatur, nec interim priuilegio vllo religionis iuuetur. 25. *Nouitior profeſſus cũ [illegible] dedit [illegible].*

Ex nouitij † bonis ad ſæculum reuertentis ne vel minimum accipiendum, etſi fecerit teſtamentum, morte tamen non ſubſecuta *c. 16. ſ. 25. de reg. Menoch. de arb. l. 2. cent. 5. caſ. 404. num. 17.* 26. *[illegible] omnem re[illegible] ſtruendã.*

Quamquam Bonifacius VIII. *in c. quamuis de pact. in 6.* pactum patri factum à filia ſuper renuntiatione hæreditatis, cum nubens dotaretur, ob iuramentum ſeruari iuſſerit *cum non vergat* inquit, *in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum*: tamen Conc. Trident. *ſ. 25. de reg. c. 16.* nullam renunciationem aut obligationem antea quam expletus ſit nouitiatus annus, & decimus ſextus annus ætatis factam etiam cum iuramento vel in fauorem cuiuſcumque cauſæ piæ valere permittit, niſi cum licentia Epiſcopi, ſiue eius vicarii fiat, intra duos menſes proximos ante profeſſionem: ac non alias intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione: *aliter vero facta, etiamſi cum huius fauore expreſſa renunciatione, etiam iurata ſit irrita & nullius effectus. videri poſſunt citati à Barboſ. in collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. 16.* vt ad religionem tendentium inualidi ſint omnes contractus [illegible], donationes inter viuos, liberationes tutorum, renuntiationes officiorum publicorum, etiam temporalium, non tamen teſtamenta, aut vltimæ voluntates, etiam piorum reuocatoriæ: eleemoſynæ modicæ, expenſæ pro victu & veſtitu nouitij. quæ autem ſecundum formam huius decreti fiunt, requirunt profeſſionem validam, aut inualidam valide ratificatam ſubſequentem *d. c. 16. verſ. niſi ſecuta profeſſione.* vt hæc in morte ciuili obtineant ſicut in morte naturali, vt donatio mortis cauſa expiret, ſi mors non ſequatur, & purificetur [illegible] ſpirituale carnali, vt [illegible] reſtituitur ſi matrimonium non ſequatur, [illegible] renunciationes, & obligationes, ſi profeſſio non fuerit ſubſecuta [illegible] factis, quamuis [illegible] ideo fecit Concilium [illegible], quod ad [illegible] incommoda & ſcandala conſiderat d. c. 15. & 16. fauorem publicum [illegible] priuati renunciare non poſſunt. *cap. ſi diligenti. de for. comp.*

Quod autem [illegible] Conc. victum & amictum non eo ſpectat vt ſolui eum iubeat, ſed id [illegible] Religioſorum [illegible] ſed ne quid [illegible] exigatur præcipit. *Suarez l. 4. [illegible]*

Q[illegible] fundationes tam pro nouitijs, quam pro profeſſis inſtitutæ [illegible] *de [illegible] Dianæ [illegible]* vt [illegible] uant expenſas [illegible], vt diximus [illegible] monaſterijs præter illas, [illegible] præberi poſſit [illegible]

 ſi

[illegible] nihil tributum eſt, ſi [illegible] ec[illegible] conſ[illegible] non eſt [illegible] non permi[illegible] [illegible] vat[illegible], quod ſponte date [illegible] voluntate [illegible] exeuntem [illegible] in e[illegible] [illegible] g[illegible]aue fuiſſe monaſterio, aut [illegible] de bonis eccleſiæ [illegible], cum [illegible] tates. vt id [illegible] p[illegible] ſua eccleſia non admi[illegible]. Et [illegible] d. cap. 16. *[illegible] pratextu aliquid ex bonis [illegible] tribuatur.* [illegible] & [illegible] comprehenderet, ſi quam occaſionem non liberè diſcedendi, quam [illegible] præbere queat. *vid. Dian. p. 3. t. 2. r. [illegible].*

17. *Profitens [illegible] ante profeſ. teſt.* Nouitius ante profeſſionem, vt iure antiquo, ita Concilij Trid non obſtante, [illegible] rep. teſtamentum † condere poteſt. *Guttierres Can. quaſtion. l. 2. cap. 1. [illegible]* que 34.

Et quamuis ante Conc. Trid. ipſo ingreſſu dominium & poſſeſſionem [illegible]

28. *Ante profeſſionem ſiue egreſſu.* greſſi [illegible] valebat, hodie tamẽ poſt Concil Trid. nulla [illegible] naſterio niſi † ſecuta profeſſione. *d. l. c. 16.* vbi poſt egreſſionem [illegible] cidentem ante profeſſionem *vt poſt Menoch. Gutierres vbi ſup. n. 107. verſ. qua [illegible] p. 2. V. Manual* §. 11. omnia à monaſterio reſtitui debent: & ca. 1[illegible]. *Trid. de Reg.* [illegible] omnem poſſeſſionem ante annum factam nullum prorſus effectum p[illegible] rum, cum vt diximus, dos in matrimonium data, eo no ſubſecuto [illegible] & vniuerſim ob cauſſam dati cauſſa non ſecuta condictio competat

29. *Etiam id in renuntiationibus benef. obtinet.* Pariformiter Pius V *in Bulla, quanta ann.* 1568. ſtatuit reſignationes [illegible] ris religionem, non eſſe validas, niſi re ipſa id exequatur, & con[illegible] poſſe niſi poſt profeſſionem, *Ricius in prax. dec. 7[illegible]4. Azor. In[illegible] Mor.* [illegible] *Cong. Conc.* atque adeo eff[illegible] non ante eſſe validas cenſet M A[illegible] rei hoc c. argumentum eſſe poteſt. *Azor. vbi ſup. ex Cong. Con.* [illegible] renunciatione facta in ſæculo ab eo qui meditabatur ingreſſum, [illegible] vitat, vel ad illum [illegible] eſt [illegible]. Vt mox dicemus [illegible] in Religioſis Societatis IESV iuxta probatiſſimum a. R[illegible]. v[illegible] illorum obtineat [illegible] vota, ample habet L. Moli[illegible] 1. [illegible] 13. [illegible] generaliter dicendum, cap. hoc innouationem inſtituto S[illegible] [illegible]re

[illegible] autem hoc c. non procedit in teſtamentis nouitiorum [illegible] [illegible] & codicillis, alijsue vltimis voluntatibus. *Cong.* [illegible] *ad* [illegible] neque verbis, neque [illegible] [illegible] cum [illegible] ad [illegible] L. *Mol.* [illegible] cum tamen habet [illegible] [illegible] *Serd. pr. p. 1. V. Monach.* [illegible] [illegible] tionem Conc. [illegible] [illegible] hoc reſpectu [illegible] [illegible] *ibid. num. 1[illegible]* [illegible] [illegible] Concilij, & [illegible] [illegible]

D[illegible] [illegible]

[illegible]

compre[illegible] e[illegible] [illegible] ca-tio[illegible]s & in[illegible]nis gr[illegible] in mon[illegible] [illegible]. nec quæ [illegible] [illegible]ucum ca[illegible], ſi quid [illegible] eleemoſy[illegible] erogant. [illegible]

Renunciatio igitur [illegible] p[illegible]ceptam Conc[illegible], debet [illegible] & probationis & decimi [illegible] ann. eo [illegible] reſpicit vocabulum [illegible] de-creti immediate præcedentis, quod de vtroque loquitur. Ideoque [illegible] co-cepta eſt diſpoſitio [illegible] alterutro fuerit defectus, nihil actum [illegible] qui ætatis 16. non tamen probationis [illegible] expleuit, ſi ſe obliget [illegible] renunciet; [illegible]-ctus. Cong. Conc. [illegible] 1601. vel duobus dumtaxat a[illegible] profe[illegible] [illegible], & [illegible] quod alias neceſſ[illegible] non eſt cum licentia Epiſcopi, vel eius [illegible]carij, ſi tamen lapſo æ-tatis 16. & probationis an. non ſtatim profeſſus eſt, ſed tempus à ſuperiore p[illegible], valet renunciatio facta cum ea licentia [illegible]ra duos menſes proximos tempori quo legiti-me emitti profeſſio potuiſſet. Cong. Conc. 17. Oct. 15[illegible]4.

Oportet autem in recipiendis nouitijs, eorumq; teſtamentis ordinandis, meminiſſe Concilij Mogunt. 16. qu. 7. cap. conſtitut. ne ſuperiores priuentur Religioſis, ob faculta-tes [illegible] agnatis reſtitui iubet, quo circumuentio, & turpis lucri cupiditas appare-a[illegible] rurſus repetitur [illegible] fin. 20. q. 3.

Ne libertati egreſſus derogetur Concil. Me[illegible]. 1607 h. t. c. [illegible]. vetat v[illegible] ante profeſſionem reſecari, quam tunc laudat D. Hier. epiſt. 48 ad Sabinam.

Pœnæ excommunicationis ipſo facto incurrenda imponitur, tam cogentibus, non quoſcumque, L. Moli. tra[illegible]. 4 d. 5[illegible]. in fin. ſed mulieres ingredi Religionem, quam impe-[illegible]entibus illas volentes Religionem ingredi ab ingreſſu. Trid. 18. h. t. Quod ipſum olim [illegible]cuit Concil. Tolet. 3. Can [illegible] & de Matrimonio idem Concil. Trid. ſtatuit. [illegible]9 ſeſſ. 24. de Re-format. [illegible] licet cogere habitare in Monaſterio ad [illegible] nos nubiles in habitu ſæculari. De quo vide plenius Dianam [illegible] quamuis non videantur cogentes incidere in ex-communicationem d. c. 18 quod eo non videtur [illegible]ectare, ſed ad ſolam libertatem regu-larium. & vt certius de [illegible]tate con[illegible] mandat Concil. vt ante inductionem, & rurſus ante profeſſionem, virgo ab Ordinario examinetur. h. t. cap. de [illegible] in Eccleſia aut cir-ca [illegible]bus Notario & duabus grauibus matronis, non conſanguineis vel p[illegible]æ co[illegible]. Cong. Conc. Serel. ver[illegible]. M[illegible]. §. [illegible] p. 1 Quod ſi ea examinatio omiſſa fuerit, O[illegible] profeſſio debet [illegible], ſed eam ſibi relinquere, & in præfect[illegible] ani-maduertere [illegible]. Conc. & contradicente etiam Patre hæretico, examinatio à Senatu Pa[illegible] permiſſa, Chop. Mona[illegible]. 1. t. 2. n. 4. & quam[illegible] [illegible] Epiſcopus examinat. [illegible] Cong. Conc. 11 Sep. 1591. Pia[illegible] p[illegible]

Qui [illegible] inualidam dicere vult, & ad libertatem proclamare, debet cauſas [illegible] Ordinario, [illegible] & ſuperiore [illegible] 5 h. t. Porro ſi Ordinarij [illegible] vnitum, ſolus Ordinarius de nulli-tate p[illegible] dum [illegible], præſupponit vtrum-que ad[illegible].

Quæ [illegible] o[illegible]nibus. [illegible] ad reg. 8. Cancel[illegible] 8. [illegible]

Conc. [illegible], & [illegible] quod olim de monachis [illegible] erat, [illegible]

[illegible] §. *ſane, de ſtatu Monach.* cum a[illegible]) [illegible] libere ius conſcientiam ſuam apetiant, aliquo des [illegible] tium offerri. Qua in re Cong cenſuit, ſi monaſterium [illegible] d[illegible], & Regularibus ſubiectum, extraor[illegible] h[illegible] rendum ab iiſdem ſuperioribus Regularibus, [illegible] reſponſum a[illegible] p[illegible] uerp. an 608. Quamuis Synodus Audo[illegible] tit 17 cap. 1[illegible] ad Ordinarium ſpectare. ſed magis placet ſententia Cong. qua Concil. [illegible] te Epiſcopo in exemptas aliquam iuriſdictionem. Ideo copula, &, [illegible] da eſt reſpectiue quoad Epiſcoporum, & aliorum ſuperiorum [illegible] al[illegible] rent procedere ſimul & coniunctim. Quod ſi Monialis non poteſt [illegible] ribus confiteatur, poterit Epiſcopus ei dare ex alia Religione, [illegible] iam ordinarium *Sa verb. Epiſcop* § 33. *ex Cong Conc* & menſtruum quidem [illegible] olim fuiſſe obligationis ſub mortali *ex Clemen.* 1. § *ſane de ſtat mon* [illegible] vol[illegible] *vbi ſupra* § 7. negat nunc eſſe, quia Trident. dicit ad hoc moniales tantum eſſe [illegible] quod ſonat conſilium, non præceptum. ego & ante Conc[illegible] non fuiſſe mor[illegible] ob non vſum, ſaltem ſub figura talis reatus

33. *Congregatio Regul.*

Ad promouendam monaſticam diſciplinam, prouide ſtatuit Concil Trid[illegible] *cap.* 8 vt Monaſteria [illegible] quæ generalibus Capitulis aut Epiſcopis, non [illegible] Ordinarios Viſitatores Regulares, in Congregationes ſe redigant. Cl[illegible] *t.* 2. *num.* 17 iuxta hanc ordinationem refert Benedictinos exempt[illegible] tiones, & Bituriges, ſe in congregationes redegiſſe, ac varia con[illegible] plinæ ſtatuta, quæ à Sixto V. & Greg. XIII confirmata ſint, idem[illegible] fecerunt Benedictini quidam exempti. Quod ſi id negligant Regulares, M[illegible] eos [illegible] re poteſt, eoque negligente Epiſcopus in cuius diœceſi monaſteria ſunt. [illegible] *p* 2 [illegible] *naſt.* §. 2

34. *Numerus [illegible]*

Is tantum numerus † in monaſteriis *ex ſeſſ.* 25 *de reg. ca.* 3 conſtitui ma[illegible] ditibus aut conſuetis eleemoſynis viuere poſſit. Quod ſerio eſt [illegible] ue[illegible] dum. nam ſi monaſterium eſt fœminarum, [illegible] plures recipiantur quam [illegible] ſine penuria poſſint ſuſtentari. *cap.* [illegible] 6. cui incommodo ſolet prouideri per dotem quam [illegible] *qua* [illegible] *l* 2 *de iuſt cap.* [illegible] *d.* 12. *&* 2[illegible]. & Serol. *pr. p.* 1. *verb. Monia*[illegible] [illegible] non dotis aliquid accipi debere, neque [illegible] monaſteriis cautum ſit, [illegible] ro veſt[illegible] onis & profeſſionis ab Ordinario [illegible] debere & [illegible] ficium [illegible].

In erectione nouorum monaſteriorum, [illegible] Ordinariorum eſt ſtatuendum [illegible]

[illegible]

Et hoc ſubeo quod [illegible] VIII non [illegible]

monia[illegible] es, vt vix [illegible] victus; quæ ſi ad eam Conſt. [illegible] liberæ declararet [illegible] vſurpari. ſed huiuſmodi tamen pe[illegible] latitud[illegible] habet [illegible] Concil. porro hic non [illegible] requirit, ne ſine penuria [illegible] tur. vnde ſublata eſt [illegible] A[illegible] 13 [illegible] *Mir.* [illegible] refert [illegible], an ſi commode non poſſent [illegible], ſed tamen [illegible] penuria, [illegible] loculue fiat d. § ſane qua[illegible] in ex[illegible] nec ol[illegible] h[illegible] ſine penuria circa commoditatem viuere [illegible] ſed ſi id ta[illegible] no[illegible] tatem, ſicut inducitur à penuria. Porro Concilium comprehendit [illegible] rorum, etiam mendicantium, quibus licet poſſidere: quæ non comprehen[illegible] Bonifaciana. & Pius V. *in Conſt. inc. circa.* hanc curam in Epiſcopum [illegible] ſpecialis Ordinatio S. Cong. *quam refert Pisl. in pr. p. 2. cap. 3. num. 56.* de numero [illegible] dendo, quem Ordinarius pro monaſterij circumſtantijs ſtatuerit. & Pius V. decretum. *quod refert Quar. verb. Monaſt.* de certo numero cuique monaſterio, conuentui, & domui Regulari præfiniendo.

Sine Epiſcopi etiam licentia † prius obtenta, Conc. Trid. c. 3. in [illegible]n. vetat de cætero ſimilia loca erigi. & Clem. VI[illegible] *Conſt. inc. Quoniam 23. Iul. 1603.* quam Paul. V. anno 1[illegible]18. obſeruari [illegible] Epiſcop. Belgicæ literis ad eos datis) ſtatuit etiam alios con[illegible] in loco prius exiſtentes, & qui intereſſe habere poſſent audiendos, declarans, nec aliter Ordinarios facultatem dare poſſe, & niſi conſtiterit nouos huiuſmodi conuentus, ſine aliorum detrimento commode ſuſtentari poſſe quo etiam ſpectat connexio d. § *in p. dict. d. c. 3. ſeſſ. 25. Trid. de Reg.* dum excedi numerum in monaſterijs vetat Regularium, vt commode viuere poſſint, vt non erigantur ſimiliter noua monaſteria, ſupra numerum, qui in locis illis al[illegible] poſſit. Quo argumento [illegible] & procedit d. Clementinæ præfatio quod Epiſcopo diſpiciendum incumbit, antequam det licentiam. quippe quæ, ſepoſita etiam d. Clementina, à ſolo eius arbitrio non pendet, *in Auth. Coll. 1. t. 3. v. determinatus ſit numerus Clericorum, in princip. & §. cum autem Deo amabilis [illegible] Epiſcopi ad aliquorum preces ſemper reſpic[illegible] protracti ſunt ad Ordinationum multitudinem [illegible] eſt e[illegible]arum quantitas. &c. [illegible] oportet [illegible] ad expen[illegible]rum menſuram quærere poſſeſſiones: hoc enim ſimul ad auaritiam im[illegible] [illegible], ſed ex ijs quæ ſunt, expenſas metiri & quæ ſequuntur. tot. tit. Auth. de Mon. cap. 1. [illegible] Auth. d[illegible] tit. §. [illegible] m. [illegible] Auth. vt nemo fabricet oratory domos, c. 1. 2.* vbi nulli licet ædificare Eccleſiam [illegible] Monaſterium prius quam Epiſcopus definierit neceſſaria ad Eccleſiæ miniſtrorum ali[illegible] & [illegible] Q[illegible], in Mendicantibus [illegible] in illis [illegible] cum eleemoſ[illegible] & [illegible] priu[illegible] valet ad [illegible] pr[illegible] c[illegible] per Paul. V. [illegible] rum Ca[illegible] licentiam dar[illegible] quod ante Clem[illegible] *Guid. Pap.* [illegible] 36[illegible] [illegible] & [illegible] cearo[illegible] quam Trid. [illegible] requirit, Epiſcopi [illegible] antequam eam [illegible] nam [illegible] ea [illegible]

 ne-

15. *Ead[illegible] ratio[illegible] cum [illegible] monaſteria [illegible]*

n[illegible] præſertim Mendicantes haberent generatim fa[illegible]tatem conſtruendi m[illegible] *[illegible] rogationem. cap. vnic. de exc[illegible] [illegible]rum in 6* q[illegible] id eis inhibebat [illegible] authoritate? vltra q[illegible]ant d. Co[illegible]il. *ad finem [illegible].* voluit Epiſcopi cog[illegible] tertio nire ad modum, q[illegible] proced[illegible] d. ca. au[illegible] [illegible]ochi[illegible]bus, & ad [illegible]tionem d. Clementina in Regularibus; vt ſcil. ita no[illegible] admiſſionis [illegible] veteribus penuriam, eg[illegible]tatem, & famem non inferrent. ne ipſi Ordinarij [illegible]m darent per facilem admiſſionem controuerſiæ multarum profeſſionum in ijs [illegible]bus, qui re ipſa, penuriam patiuntur, & [illegible] maiorem inciderent a[illegible] acceſſu: quippe nouitas ſemper eſt grata, at magis mouet.

Vtinam Reg[illegible] eorum dilatare Religiones ſuas geſtient, eam pietatem [illegible], quæ eluxit in Abraham *[illegible]* ac probe expenderent, imitarenturque quæ P[illegible] ille nepoti Loth propoſuit: *Cum enim eos non poterat capere terra, vt habitarent ſimul. Ne quæſo, [illegible], ſit [illegible] inter me & te, & inter paſtores meos & paſtores tuos, fratres enim ſumus. Recede à me, [illegible] ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad [illegible]am pergam.* Si [illegible]ne appellat[illegible], ſuſp[illegible] omni[illegible] d. Clem. VIII. Conſt. d[illegible] ſedes Apoſtolica [illegible] decernens [illegible] quid ſecus, vel ignoranter cogerit [illegible]tari. Quare [illegible] neglecto Epiſcopo [illegible] contempto, ob quaſdam conditiones, quas [illegible] dictam Conſt. [illegible] expleri voluerat, erectum eſſet aliquorum pro[illegible] [illegible]tius peccantium, monaſterium, [illegible] non [illegible] dic poſſe, nulla licentia, admiſſione [illegible] con[illegible], dici non poſſe. Quidam obijc[illegible] Conſt. [illegible] publicatam: eſt tamen hic in pluribus caſibus pra[illegible] Concilij Trid. decreta ab annis [illegible] hic nullæ ſunt publicatæ, [illegible] quam hic raiæ ſunt, nemo neſcit. Sed a[illegible] d. C[illegible], non omnino nouum [illegible] attendo, v[illegible] ſi per [illegible] induci [illegible] penaria de [illegible] videant quæ eliciat[illegible] conſeq[illegible]. Quin & [illegible] VIII [illegible] *d. [illegible] de exc[illegible] prælat. in 6.* conſtituerat ne Mendicantes [illegible] loca ad habitandum [illegible], nec [illegible] mutarent, niſi de licentia Papæ ſpeciali, mentionem tamen [illegible] & Carol. V. *[illegible] an 15[illegible].19. Octob.* vetuit ne in [illegible] Capellæ ædificentur ſub pœna ædificatori infligenda, & de[illegible] *[illegible] nou. op[illegible]* oportet nouos Ordines ſine Pontificis au[illegible] *Con. Lateran. cap. 13.* Ita Collegia illicita & Confraternitates [illegible] probat, & huiuſmodi Collegæ pu[illegible]biles. *Cha[illegible]* [illegible] Clem. VIII. non vetat Mendicantes ſibi conſtituere ſine Ordinarij [illegible], in quibus non reſidere, ſed vt viatores recipi velint. *Riccius in [illegible].*

[illegible] ratio, quæ in monaſterijs, conuentibus & domi[illegible] eſt. Quantumcunque enim ſunt exempti [illegible] ordinis [illegible] tanquam auxiliares copias in acie Eccleſiæ qua be[illegible], [illegible] oportere, cum iuuandi [illegible] omnes Religiones [illegible] parochialium ſacerdotum Ordinariorumque [illegible] Or[illegible] collocare, q[illegible] non [illegible] com[illegible] opportuna q[illegible] populi ab

eo requiſit. [illegible] licentia Epiſcopi, diligens [illegible], de ſignatio & circumſcriptio loco [illegible] faciendi [illegible] *de Reg.* [illegible] *in* [illegible], ex [illegible]. Hæc Ordinario cura vt [illegible], cleriqué, [illegible] Eccleſiæ [illegible] non ſingulis erigenda [illegible] quæ per [illegible]. Quid [illegible] non ex iuſſu ducis, ſed ex [illegible] ſuo quæ vult [illegible] & [illegible] in Eccleſia Dei [illegible] deſideremus?

Quæ ratio facit vt [illegible] credam nec ſine licentia Ordinarij [illegible] bene monaſteria etiam infra eandem diœceſim, [illegible] etſi in rigore verborum [illegible] Thomas à Iesv *in Expoſ. Reg. Carm. p. 3. cap. 2.* [illegible] poſſe: cum & vſu receptum [illegible] teatur Roderic [illegible] ne ſine Ordinarij licentia translatio fiat. in qua non [illegible] ratio apparet, quam in erectione. Quam nec hodie ſine Papæ cognitione & [illegible] poſſe extat S. Cong. reſponſum. quod tamen Thomas à Iesv accipit quaſi iure [illegible] *d c. vn.* cui non derogarit Concil. Trid. ſed vi priuilegiorum [illegible] at. qui ergo non habent communicationem priuilegiorum nec hodie ex ſola Ordinarij licentia noua poterunt erigere cœnobia. qui habent, an poſſint, vt cenſet Thomas, dubito: quod tunc magis ex Cardinal. qui nec ea priuilegia ignorarunt [illegible] declaratio ſcolæ, quam actioni conuenit.

Clauſura † Sanctimonialium (quas Ægyptij & Africani Nonnas vocabant, vt ex Arnobio & Hieronymo refert Choppin. *de* [illegible] *polit.* [illegible] *8. num. 22.*) de iure [illegible] *ap. vn. de ſtatu reg. in 6.* & Concil. Trid. *ſeſſ.* [illegible] *de reg.* & Conſt. Pij V. *inc. circa* [illegible] *4. Calend.* [illegible] *1566. quam per extenſum refert* [illegible] *in prax. p. 2 cap. 3 num.* [illegible] quam publicari mandat ſub obteſtatione diuini iudicij & [illegible] æternæ, ſpectat ad Ordinarios, [illegible] † iuxta Bonifacij VIII. *Conc. Trid.* [illegible] tenerem obſeruari [illegible] rent, quam primum poterunt, vt loquitur dict. Conſt. [illegible] quam primum ſine offenſa maioris boni [illegible] reducere eam poterunt. Quod ſi Moniales [illegible] præ egreſſæ fuerint ſine licentia Epiſcopi, debent ipſæ & earum ſuperiores, de quorum licentia egreſſæ fuerint, per Ordinarium cenſuris eccleſiaſticis, ac alias puniri [illegible] *verb. mon.* §. 1 [illegible] *ex Conſt.* [illegible] Gregorius XV. *Conſt.* [illegible] omnes omnino delinquentes circa clauſuram non tantum, ſed & circa perſonas intra ſepta degentes ab Ordinario puniri, & [illegible] poſſe decreuit.

In [illegible] Monialis [illegible], egrediendi tamen licentiam ab Ordinario [illegible] petere tenentur, vt habetur in Conſt. *Pij V in* [illegible] *Calend. Febr. 1570* [illegible] qua [illegible] legitimis ex [illegible] quas [illegible] Pontifex [illegible]. Sic [illegible] *ap. 4* [illegible] que ſe [illegible] Religioſi [illegible], ne [illegible] ſuperiore [illegible]. Tamen religioſi [illegible] vexatus à ſuo ſuperiore [illegible] ex [illegible] & [illegible] ſuperiore, [illegible] Apoſtatæ pœnas [illegible] hic cauſam [illegible] & leuidens [illegible] poteſt ſine [illegible] ad [illegible] bus prioribus [illegible]

[illegible]

[illegible] Moniales [illegible] pro [illegible]

Ex [illegible] pro Ordina.

[illegible] non conceditur, niſi cauſſa cognita, inſpecta anteacta vita; nec vnquam datur ad Ordines non clauſtrales.

Vetat Concilium *eodem capite* 19. licentiam cuiquam regularium dari occulte ferendi habitum ſuæ religionis. ſine licentia, & cauſa habitum religionis occultantes incidunt in excommunicationem. ſed quid ſi aliqui [illegible] religionis habitum aſſumant? & ne quidem monachum ad epiſcopatum promotum ſine [illegible] habitum omittere, & epiſcopalem induere creditum eſt. ſed hodie ex Rituali Clementis VIII. retento colore habitus ſuæ religionis formam indumentorum epiſcopalium aſſumunt. *citati apud Barboſam in Coll. d. Concil. Trid. de regul. c. 19. n. 41. & ſeqq.*

Ingreſſus vero in monaſterium etiam cum ſimili licentia fieri debet. Ingrediendi tamen exempta ea monaſteria licentiam dare ad regulares Superiores, *vt videtur declaraſſe Sac. Cong. [illegible] Iannar. 1[illegible] & [illegible] Iul. 1597.* duntaxat ſpectat. quamuis in Hiſpanijs *ex Ioanne de la Cruz* Barboſa *[illegible] cap.* 5. referat etiam pro monialium egreſſu ſolam ſuperiorum regularium licentiam, requiri tamen Concilij verba vt ab epiſcopo cauſa ſit probanda Concilij & Cardinalium reſponſa ſint clara in contrarium. nihilominus in his etiam locis non [illegible] exemptæ egrediendi licentiam ab Epiſcopo quaſi quod Concil. dicit dandam ab Epiſcopo vel ſuperiore reg. licentiam, ſit reſpectiuum ad ſingulorum ſubditas. Greg. XIII. *Conſtit. Id. Iun.* 575. omnes licentias reuocauit. & alia Conſt. 23. *Decem.* 1582 etiam Epiſcopis & alijs qui de iure ingredi poſſunt vetuit, ne id faciant niſi iuſta de cauſſa. *quam vtramq; Conſt. refert Piaſ. vbi ſupra.*

Quod etiam eſt vt ipſi coram inſpiciant vtrum clauſura bene conſtituta, ſeruataq; ſit, & ſi monaſteria ſibi non ſubdita ſi ob eam cauſam ingredi velint, Superiores reg. impedire [illegible] poſſunt. *Cong. Conc.* 28. *April.* 15[illegible]4 & quod clauſuram toties Epiſcopus viſitare poteſt, quoties ei viſum fuerit. *Cong. Conc.* 1[illegible] *Iul.* 1597. non tamen electionis cauſſa, ingredi poteſt. *c.* 7. *de reg. Trid.* niſi forte ad vitandam ſubornationem [illegible], [illegible], aut cauſas ſimiles ob quas alioquin canonicè non poſſet fieri electio [illegible] *ſtat. Rel. l.* 1 *c.* 5. *d.* [illegible] 2. *concl.* 3.

Rep[illegible] permittit: vt [illegible], non phyſicè [illegible] medico, chirurgo, opera[illegible] [illegible] gere, atque in re præſenti; [illegible] diſtribuentibus noua ædificia ex[illegible] & quæ ad rectam monaſticarum obſeruantiam [illegible] ad [illegible] motus, & ſubornationes in electionibus [illegible] Greg. XIII. vt ſecum ducant ſeniores. quod [illegible]

[illegible] vetuit ne Moniales oſtium habeant per quod in [illegible] poſſint.

17 [illegible] receptio puellarum maiorum ſeptennio, & [illegible] *Cong. Conc.* in Monaſterijs cauſa educationis [illegible] pudorem virginalem, & conuerſationem clauſtralem [illegible] *Cong. vt refert poſt Quar. Piaſ. vbi ſupra num.* 57. [illegible] *par.* 1. [illegible]

Vt nouem conditiones requirit, ſub quibus hæ virgines ingredi poſſint. & monaſteria quæ ſunt adhuc in fieri, ſeu dum ædificantur non [illegible] neque pœnas ingredientiũ. *Cong. Conc. Quar. verb. Monaſt.* & Reginæ & fundatrices [illegible] ingredi poſſunt [illegible]. quod modo reuocatum creditur quoad fundatrices [illegible]. Non tamen monaſteria virorum. *vt conſtituit Pius V & declarauit [illegible] Febr. 1583. reſp. ſa minorum S. Franciſci de paula,* & Gregor. XIII. *Bulla* 40. *&* 41. reuocauit [illegible] licentias ducisſis, Comitiſſis, & Marchioniſſis conceſſas; ſub grauibuſque pœnis ne [illegible] audeant; aliiſque ne permittant mandauit. mulieres etiam quæ in diſcordia ſunt cum marito, à quo graue malum timent, de conſenſu ſuperiorum & Monialium ibi eſſe poſſunt; & [illegible] cauſa debent egredi, nec reuerti. *Serol ibid.* §. 12. Ingredientes autem monaſteria ſine licentia in excommunicationem Concilij incidunt, quæ reſeruata non eſt. ſed Greg. XIII. motus *incip. vbi gratia* reſeruatam, infligit ijs, qui ingrediuntur prætextu facultatum ante conceſſarum. quare ſine illarum prætextu, & ſine præſumptione intrantes, in reſeruatam non incidunt. *citat. ibid. num.* 83 *& ſeq.* 38.

Enimuero † Conuerſæ in domibus contiguis haberi poſſunt in monaſterijs; quæ ex eleemoſynis viuunt, quæ ad eleemoſynas exeant. *Serol. ibid.* §. 10. dummodo aliter haberi non queant & quadraginta annos conuerſæ ſuperent, foris non pernoctent, ſpecie non excedant, vt quem alliciant. quod alij ex motu Pij V *incip. circa* & Gregorij XIII *incip. Deo ſacris* negant. *citat. ibid. num.* 40. conſuetudo fere vbique permittit. Si monialis energumena fuerit exorcizanda, in exteriorem partem templi educi [illegible] non ipſe exorciſta monaſterij ſepta ingredi: omniaque circumſpectiſſime & modeſtiſſime peragi. vt ſpecificat *ex Aldan.* Barbo[illegible] *num.* 51.

Ingreſſus cum licentia monaſterium feminarum, etſi ad alia diuertat, quam quo ire habet neceſſe, tamen non incurrit excommunicationem. quia iam habet licentiam ingrediendi: in cuius ſolum defectum ea lata eſt. quamuis ille ex intentione mortaliter peccare poſſit. *Diana p.* 3. *t.* [illegible].

Porro † Monialium exemptarum, quæ alijs ſuperioribus non ſubſunt, ſed ſoli ſedi Apoſt. gubernationem committit in ſolidum Epiſcopo Conc. Trid. *c.* 9. *ſ.* 25. *de reg.* alioquin ſub regularium cura relinquuntur. Denuum Conc. Trid. *ſ.* 21. *de reg. c.* 11. decernit, vt quæ ad curam [illegible], & ſacrorum adminiſtrationem ſpectant in locis [illegible] vnitis, Ordinarij [illegible] non Epiſcopi tantum, ſed & quilibet Epiſcopalem iuriſdictionem habentes intelligantur [illegible] men eſt cumulatiua iuriſdictio cum ea quæ eſt regularium; quod ſi tamen ſuperiores [illegible] ſecus quam Ordinarij quicquam ſtatuerint, præualebit tamen horum [illegible]. *Cong. Conc.* 7. *April.* 1592. Excipiuntur tamen à diſpoſitione Conc. loca, vbi reſident Abbates generales Ordinum [illegible] id eſt, in quibus vtraque ſit qualitas. *Cong. Conc.* 1592. Pius V ſpeciatim *in Conſt. incip. Circa.* Tertiariarum curam committit Ordinario: & tales vbi tria vota non emiſerunt, nec [illegible] voluerint, decernit prohiberi poſſe ne maneant in communitate, nec [illegible] Eccleſiaſtica ſi habitant in ædibus priuatis, [illegible] & in paſchate & in morte à proprio parocho recipere Sacramenta [illegible] S. Cong. [illegible] *ſupra n.* 57. 39.

Quæſitum fuit † verum conformis ſit Concil. Trid. *ſ.* 25. *de reg. cap.* [illegible] Ordinario cuiuſdam Epiſcopi per quam [illegible] ad ciuitatem reducta, [illegible] *in fin* quod id fieri mandat [illegible] Ordinario, & alijs ſuperioribus ex[illegible] 40? Conc. [illegible]

 ad no-

a [illegible] monaſteria, eiuſdem tamen Ordinis, [illegible] reditibus, *ex Conc.* [illegible] *p. 1. v. r. Mon* §. 17 [illegible] ſine ſuo conſenſu, [illegible] an vero [illegible] tem omnino dixi eſſe. nam per eam non [illegible] finali, nec verbis e periculoſo. *de ſtatu reg. in 6* per Conc. Trid. innouat quod Capitulum pluribus verbis & rationibus, & hypotheſibus [illegible] deductis oſtendit clariſſime, velle Pontificem vt monachis honeſtas, modeſtia, & in illo ſexu verecundia ſeruetur per moniales vniuerſas, & ſingulas cuiuſcumque Ordinis, aut Religionis, in quacumque parte conſiſtentes, [illegible] ſecularium perſonarum, cum offenſa Dei Religionis [illegible], & multorum ſcandalo, vt per clauſuram a publicis & mundanis conſpectibus ſeparatæ, omnino ſeruire Deo liberius valeant, [illegible] & corpora in omni ſanctimonia [illegible], laſciuiendi occaſione per hæc ſublata. quæ omnia deſiderari p[illegible] huiuſmodi ordinatione.

Conſtitutioni etiam Concil. Trident. *[illegible] cap. fin. de reg.* [illegible] derogationem omnium indultorum, & priuilegiorum, ſtatutorum [illegible] memor[illegible] & priuilegiorum [illegible] fundatione [illegible]. Sic & Pius V. *in [illegible] circa, data 4. Cal. Ian. 1566. relata ab Azor. Inſtit. Moral. l. 13 c. 8* [illegible] *Deo ſacris data 3. Calend. Ianuar. 1570.* aliis omnibus derogant, etiam [illegible] & aliorum voluntatibus, ac fundationibus. Quæ Bullæ adeo ſunt [illegible] monialium, vt non videatur recte dubitari poſſe; ſed [illegible] publicatæ.

4 In Concilio tamen Me[illegible] Conſtit. Pij V. de alijs mentione [illegible] Conc. Trid. [illegible] indultis, ſtatutis & priuilegijs etiam in fundatione [illegible] fundationibus & contrarijs teſtatorum voluntatibus [illegible] illas, quibus hæc competunt fundationibus & teſtatorum [illegible] quidem non poſſe virtute Concil. Trident. ad [illegible] hic Bullæ publicarentur, illæ ab[illegible] & Cardinales eaſdem interpretari [illegible] cenſuerunt [illegible] quæ emiſerunt tria vota Religioſorum. Sic in[illegible] griſearum & nigrarum, vt vocant, ſororum [illegible] Epiſcopis religioſiſſimis æque vt doctiſſimis [illegible], quod earum fundatio & inſtitutum cum ea incom[illegible] plus minus multa hic Xenodochia ædificata [illegible], vt vtrique ſexui ægroto miniſtrarent. tales ſunt [illegible] Xenodochij [illegible] & aliorum. Quamquam & vſus non vbi[illegible] Bonif. VIII. vel Conc. Trid. [illegible] vel dictarum Extrauag. extremum rigorem [illegible] quamplurima paſſim monaſteria & eorum ſu[illegible], alijſque pœnis excuſari poſſent. ita [illegible] *Mor. lib. 13 cap. 8.* docuit Conſt. Bonif. VIII. in regno [illegible] Clem. V. eius ſucceſſor immediatus, qui non pauca Bonif. VIII. [illegible], in Concil. [illegible] *de ſtat. reg.* vbi in monaſterijs monialium [illegible] non meminit; ſed dicit tantum, *non chorea[illegible] per vicos & plateas incedant* Quare [illegible] poteſt, introducenda eſt clauſura. [illegible] alijque, quæ [illegible] Marchan. *in Baculo paſtor.* initia de [illegible] Bonif. VIII. C[illegible]

Trid. Pius V. Gregor. XIII. & ſacra Cong. Regul. per [illegible] refert *Pia prax. p. 2. c. 5. n. 57.* perfectionem [illegible] quamuis enim [illegible], non præſeruabit

Incluſam Danaen turris ahenea:

fatendum eſt tamen pericula multa per clauſuram ſubmoueri [illegible] pe-riculoſem. & quamuis [illegible] genus maius id minuſue ſit, merito tamen [illegible], vbi non eſt ſummum.

Conſilium autem quo vſus eſt idem Epiſcopus alijque vt ſcilicet emoriantur omnes, vt [illegible] admittantur tantum, quæ clauſuram recipiant, etiam ſuggerit argumentum [illegible] 1. §. [illegible] m 6 & Pius V. in d. [illegible] Bulla, ſed id tantum neceſſarium dicit in Tertiarijs, quæ dicta vota non emiſerunt: probandum tamen illud conſilium omnino eſt, vbi ex Pij V. & Greg. XIII. Bullæ publicatæ non ſunt, executionique mandari nequeunt. Synod. Mechl. [illegible] t. c. [illegible]

Enimuero motus proprius Pij V. ſuper clauſura Monialium, etſi dictione taxatiua [illegible] tatur, non tamen excludit † caſus vel ſimiles omnino, vel maiori ratione nixos. *Gut. [illegible] l. [illegible] ca. [illegible] 14. n. [illegible] citat a Barboſa ad d. c. 5. in Remiſſ.* Vnde licitus eſt egreſſus imminente [illegible] monaſterio [illegible] hoſte *Choppin. Monaſt. l. 1. t. 2. n. 6.* vt nuper hic vbique practicatu fuit. Gutier. tamen *n. 8* [illegible] de ſenſit per eumdem motum non licere Moniali exire, etſi alioquin ex iudicio medicorum perituræ; quaſi motus ille id tantũ permittat, cum omnibus eiuſmodi periculum imminet, non cũ alicui ſingulatim: quaſi meritorium ſit ita mori. ſed non video quomodo meritorium ſit, vel iure naturæ (quod ſemper prædominatur & interpretationem [illegible] facit licitam [illegible] ſmodi mortem immerito indicere: vnde huiuſmodi caſus neq; conſtitutione Bonif. VIII. neq; decreto Conc. Trid. reprobatur, vt ipſe Gutier. fatetur *n. 3.* M[illegible]us Serol. *pr. p. 1. v. Mon.* § 16. extendit ad quemlibet morbum, etiã non contagioſum iudicio medici lethiterum. ſed *p. 2. V. monaſt. §. fin.* [illegible] in non expreſſis ad ſedem Apoſtolicam eſſe recurrendum. quod in dubio æquum eſt, atque vbi morbus non eſt [illegible] acutus, qui [illegible] pet[illegible] moram [illegible] Rom[illegible], [illegible] non videtur [illegible], ſi Ordinarij partes ſuas interponant.

[illegible] infirmitas monialis non præbet cauſam legitimam, vt mater ſororne ingre[illegible] *[illegible] Cong. Sueil. verb. Mon. §. [illegible] niũ. t. [illegible]* [illegible] Pij V. [illegible] quod in Belgio durũ videtur. medicũ autẽ & c[illegible] licentia in ſcriptis obtenta, quia periculum [illegible] communiter occurrentes in ſingulas vices eam [illegible] tum [illegible] artificum neceſſarius ingreſſus. *Ioan. de la C[illegible] p. 3. [illegible] 2. r. 99.* Scrupuloſum tamen, adeoq; [illegible] Sac. Cog. declaraſſe recurrendum [illegible] ſi quæ eligatur in abbatiſſam al-terius [illegible], ſeu receptis con[illegible] Primus [illegible] non eſt [illegible] qualitatibus [illegible], v[illegible] ad [illegible] ſit. Alter [illegible] q[illegible] Deſcalceatas [illegible]

 [illegible]

[illegible] transferriq; debent nō ſecus quam c. 5 § *fin. ſeſſ.* 5 *de Reg. Trid.* ſanctimoniales ex iure conſtitutis monaſterijs in vrbes ſeu oppida frequentia migrare etiam [illegible] iubentur. & à Bonif. VIII. *in cap. periculoſo. § verum de ſtat. reg. in 6.* propter fidelitatis ſacramentum Domino feudi ſui præſtandum, etiā Abbatiſſa exire permittitur. Hæc enim ad neceſſitates ſpectant, adeoq; licentiam à iure habent. quemadmodum formulis in alienatione rerum Eccleſiaſticarum requiſitis non aſtringitur ea venditio, quæ non ex voluntate ſed ex neceſſitate fit, iuri quæ [illegible], verbi gratia, creditore obligatam ſibi rem diſtrahente, vel debitore nummariarum redituum redimente. Gregor XIV. *in Bull. Inc. quoniam* 25. *Apr.* 1591. ad fundanda noua diſcalceatarum monaſteria, monialibus egreſſum permittit cum licentia ſpeciali vicarij generalis & definitorum. Eodem pertinet translatio monialis, quæ domi corrigi nequit, ad aliud monaſterium correctionis cauſa. *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad* Conc. Trid. c. 5. ſ. 25 *de reg. n.* 36. incorrigibilem tamen eijci no poſſe cenſuit Rota. *ibid. n.* 37. iuxta caput *finale x de regular.* quod ad inſtantiam Epiſcopi Antuerpienſis 1608. hic iuſſum fuit ſeruari indiſtincte quoad ſexum. ſed in feminino ſummam rationem habet. Tranſitus porro ad religionem arctiorem etiam à iure conceditur, nec ex mente Concilij aut Pij V. recte cenſetur prohibitus. *citati ibid. nu.* 35 quod ad leges clauſuræ pertinet. quomodo autem per poſteriores conſtitutiones ea iuris facultas ſine ſexus diſcrimine reſtricta ſit, alia porro quæſtio eſt. ad conſtitutionem Pij V. *incip. quacumque* pertinens.

Quoad clauſuram, an canonicæ regulares cenſeantur ſanctimoniales, an ea vbique ſit clauſura recipienda [illegible] Belgio, an vbi nunquam fuit, an vouenda, aut promittenda, ſeu recipienda tantum, quæſiuimus *in Conſult. can. de reg conſult.* 9. 10. 13. 14. & an præcipi poſſit ſub pœna [illegible] profeſſionum, à non recipientibus clauſuram. *conſult.* 11.

Denique [illegible] ullum frequentatio iure omnibus interdicta eſt *c. periculoſo de ſtatu regularium* [illegible] *x. de vita & hon ſtate. cleric.* ſed Sixtus V. ſeuere admodum [illegible] aduerſus religioſos, ſine ſuperiorum licentia accedentes ad [illegible], & cum eis loquentes adiecta pœna priuationis officiorum [illegible] præter [illegible] incurrenda ipſo facto, atque ſine de[illegible] ſæcularibus etiam cuiuſcumque militiæ, ſocieta[illegible] non tamen accedentibus & loquentibus [illegible] ibidem exiſtentibus: ſed neque ſcribentibus. quia [illegible] veſtiorum tenorem extendi non debet. tam[illegible] iuris corripi poſſint. & ex *conſt. Gregor. XV. inc. inſcrutabili.* [illegible] contra [illegible] clauſuræ peccans, ab Ordinario, etiam [illegible] poteſt. Ideoque Ordinarius licentiam loquendi dare poteſt ex per[illegible] VIII. aliquin ad ſuperiores regulares loquēdi licentiā dare ſpectat. alij o[illegible] coniunctim deferunt. *Vid. citatos à Barboſ. ad d. c.* 5. *num.* 11. *& ſeqq.* [illegible] Concil. Trident. *ſeſſ.* 25 *de reg.* Iure communi *in ca.* [illegible] *ca. de* [illegible] 27. *quæſt.* 1. vbi permittitur † peculium habere [illegible] Moral. cap. 9. *quæſt.* 2. [illegible] in tacto conſiſtit, penes eos ſit, & poteſtas ad[illegible] Trid. c. 2. vetat bona ſtabilia, ne quidem ad [illegible], alios re[illegible] ſtatim Conuentui præcipit incorporari. (Vnde male [illegible] Re[illegible]

[illegible]

extra monaſterium degentes, & [illegible], ipſi [illegible] ad finem vitæ ea poſſident non tantum, [illegible] ſuperioribus [illegible] mobilia etiam ſuperioribus tra[illegible] ita vt [illegible] reddi poſſint; [illegible], & vt reuocabilia, poſſideantur *ver[illegible].mobilium [illegible] vſum A[illegible] 2.cap 9*

Quod c 2.*Trident.de Reg. & c. non [illegible] 2.[illegible] Monachi de [illegible] ad monaſt.eod.* Inſigni commentario enucleat Thomas a IESV, totamque [illegible] obligationem, vitturem, & vita perſequitur *& ſingulatim examinat d.cap. 2. Trid. Comment part 4. cap.5.*

Enimuero immobilia vel mobilia ſuperflua poſſidere ex alterius quam Papæ diſpenſatione non licere, reſpondit Sac.Cong *apud Quar V.caſ ref.*

Quod optime explicat Thom. a IESV *vbi ſup. ca 5 ſecund.concl* vbi *d. c.*[illegible] *à ver[illegible] dein[illegible]* differre à iure veteri demonſtrat tum ex verbo, *deinceps*, quod nouam d[illegible]ſpoſitionem ſignificat; tum ex diſtinctione mobilium & immobilium, [quæ excludit intellectum Nauar.qui accipit ſic, vt immobilia in peculio eſſe poſſint, dummodo non vt propria, [illegible] ratione c.1.*Trid.de regula.* quod voluit vitam communem omnino reduci, & retineri. quod peculium ſtabilium infringit. Sed multis locis nondum reipſa potuit ſalutaris obſeruantia Concilij induci. vbi non cenſendum continuo expugnari paupertatis votum. eſt enim hoc poſitiui iuris dumtaxat. alioquin ius vetus minime ius fuiſſet; oppugnatur quidem frequenter, non ſine aliquo periculo, ex incommodis vitæ huiuſmodi [illegible]atæ. ſed diſtrictus enſis ſuper ceruice pendet illis prælatis, qui vt profluentiorem ipſi menſam habeant, cui per vitam communem aliquid decederet neceſſitatibus ſuorum tribuendum, quas ſinguli vel facilius vel minori murmure, quo magis [illegible] iuris videntur, perferunt, non omnem curam & diligentiam adhibent. quod iubet d. ca.1 *Trid.h.t.* vt regularis diſciplina inſtauretur. & quæ ad communem vitam, victum, & veſtitum pertinent, fideliter obſeruentur. cum etiam ab eis non poſſint ea quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent relaxari *d.ca* 1. Inſuper reſpondit S. Cong. neque excuſari à culpa aut pœna ipſo facto incurrenda, neque ſuperioribus fidem adhibendam, aſſerentibus ſe licentias huiuſmodi concedere poſſe. ſuperiorũ tamen arbitrio ſtare poſſunt, quoad ſuperfluitatẽ vel [illegible] mobilium; niſi conſtet de exceſſu nec clam ſuperiore, vel e[illegible] alíqua [illegible] regulares prætextu neceſſitatis, niſi ſit præſentanea ad [illegible] ſuſtentationem [illegible] autem penuriam communiter ferre debent. Qui [illegible] perſuaſ[illegible] quærit Serol *pr.p.1.v.Monial* § 2 & dicit præter pannamen [illegible] quas ſuis exercitijs lucrantur, vt emant libros, veſtes, ſimi[illegible] quæ inter immobilia computet [illegible] poſt mortem mon[illegible] ad [illegible] reuerſuri. *d.c.* *ca.*[illegible] diſponere, ſe[illegible] *Serol eod.* *pr.p* [illegible], quod [illegible] erat. [illegible] mon[illegible] rio [illegible] ex[illegible], ea [illegible] ex ciuili [illegible] Apoſtolicæ diſpenſatione; [illegible]

Spe[illegible] Capucinorum, Minorum de Obſeruantia, [illegible] *cap.*[illegible]

poſſidere liceat. quod & o[illegible] S[illegible] D[illegible] ſed mutatum in paupertatem particularem. Mart. enim V. a. 1416. [illegible] bona immobilia in commuui poſſideant. *Ant. de l' eſtang. Pr[illegible] n. 33.*

Sub minoribus de obſeruantia h[illegible] moniales Sanctæ Claræ. *Cong. Conc. 26. Mart.* 1591. D[illegible] non ex conſtitutionibus ſuis neque priuilegio Apoſtolico eiuſmodi paupertatem, ſed ex regula obſeruant. de qualibus Thomas à IESV *in expoſ. Reg. Carmel.* [illegible] 3. [illegible] 8 non videtur loqui Conc. vt eis bona immobilia poſſidere permittat [illegible] 3. ſed eam regulam intactam relinquat.

45 *Neceſſaria Relig.* Præcipit tamen Conc. Trid. *d. c.* 2 [illegible] † ſicut ſuperflui Regularibus nihil concedendum ſit, ita nec quicquam neceſſarium eis denegetur. Sic cenſet *Anton del' eſtang. præſ. Tol[illegible] in ſuis Arreſt. arreſt. 8. num. 6.* in voce paupertatis reſeruari, quæ neceſſaria ſunt lege naturæ: ideoque *nu.* 8 obligare ſuum ſuperiorem, ſi contrahat religioſus ex cauſſa [illegible] ſuſtentationis, quin & ſtudij. Sed & Clem. VIII. *in conſt. inc. [illegible] 159*4. vetuit Religioſis n[illegible] ſuperioribus, ex qualibuſcunque peculijs, vſu, aut ad[illegible] quicunq; quacumque ex cauſa donationes aliquas facere [illegible] non tamen prohibuit remuneratorias. *[illegible] in prax. reg. [illegible] c. 642.* Hanc Conſtit. & quæ ante eam licebant ex ſuperiorum nutu refert Azor. *vbi ſupra v. 5. qu.* Thomas à IESV *in Comment. [illegible] non dicatus* [illegible] 2. *q.* 1. eandem Conſt. *p.* 3. *c.* 1 *& ſeq.* recitat atque explicat, declarat tamen Clemens ſe id non extendere ad debitam ex inſtituto, fundatione, aut conſuetudine hoſpitalitatem, præſertim, inquit, *in Monaſterijs [illegible] remotis, vbi tamen pauperum & vere egenorum ratio imprimis habeatur, [illegible] ſupercreuerint, ipſi regulares ita ſe gerant, vt in eis frugalitas & paupertas religioſa prorſus eluceat*

De religioſa paupertate, [illegible] religioſo ſit quidquam proprium, adminiſtratio tamē commit[illegible] poſſit, qui in diſtribuendo fidelis ſit, & prudens: vt eam etiam [illegible] Clemens VIII [illegible] hic conſtitutio vix ſit recepta & loquatur [illegible] Ca[illegible] ſuperiores, qui [illegible] Clem[illegible] de dona[illegible] imo iniungat expreſſe [illegible] pauperibus, vt talibus ordinem [illegible] quatorum per facultates licet [illegible] in quo onera & hone[illegible] non nimium egeni, prudenter [illegible] gineis exteris non excluſis, vt quod [illegible] poſſit [illegible] de [illegible] bus beneficij etiam d[illegible] [illegible] ad eam ſuſtentationem non eſt [illegible] beneficiarij: non tamen hi pe[illegible] [illegible] ea de re auimus in C[illegible] *de [illegible] ſit.* [illegible]

46 [illegible] [illegible] monaſteriorum adminiſtrari vult Conc. per officiales ad n[illegible] ſuperiores monaſterij & [illegible] n Epiſcop[illegible] [illegible]

[illegible] adminiſtratores bonorū monialium ad rationem [illegible] reddendas cogere poteſt, & [illegible] adminiſtratores a[illegible]

[illegible]

quando opus iudicauerit, ſuppler. ex *Conſt. Gregor. XV.* [illegible] 1622. adminiſtrantes autem poſſint, prout ipſis expedire videbitur, [illegible] monaſterium in ſuo conuenienti, etiam extra [illegible] conſeruare. & ex [illegible] pro tempore neceſſaria ipſis monialibus. [illegible] *ex Conſt. Con.*

Amouibiles, inquam, ſunt monaſtici officiales ſymbola [illegible], & [illegible] obedientiæ oppugnare videtur, vt quis inuito ſuperiore ſibi [illegible] vellet [illegible] ex cauſis aliqui [illegible] inſtitutum Præmonſtratenſe, qui ſuperiores [illegible] grauis admodum ex cauſa [illegible] ſuis auferre Eccleſias, quibus iuxta [illegible] addicti ſunt. & valde laudantur duo S. Pontificum Diplomata, alterum [illegible] ſpecialiter Euerbodienſi Abbatiæ conceſſum, alterum Iulij an 1512 Abbatiæ Præmonſtratenſi, reliquiſque generatim eiuſdem ordinis: per quæ datur facultas Prælatis [illegible] religioſos amouendi, quoties eis videbitur, ſine [illegible] Quem tamen non pro libidine, ſed arbitrio boni viri interponi oportet, atque ex cauſis iuſtis. quia honor delatus finem certi temporis ac loci non habet. *L.* [illegible] 30. *D. de excuſ.* non tamen leui vel nulla ex cauſſa amotis aduerſus ſuperiores querelam concedo, vt facit Chenu *Recueil de Reglemens tit.* 53. *c.* 204. Ex doctrina Panor. & Ioan de Silua, quam per diſpoſitionem Trid. *d. c.* 2. *de Regul.* ceſſare exiſtimo. non ita tamen vt putem licere ſuperioribus amouibiles [illegible]; præſertim Canonicos reg. præmonſtrat. parochos deſtituere ex cauſa infamante, [illegible] cognita & probata. quia non habet Prælati in monachos poteſtatem vitæ ac necis: qua grauior eſt infamia. præterquam quod totius ordinis & cleri opprobrium verſatur. *In hanc ſententiam iudicatum refert Chenu* [illegible] *c.* [illegible] neque in contrarium mouet *l.* 2. §. [illegible] *de his qui not. inf. l. miles* §. [illegible] *D. de re milit.* quaſi per ipſam exauthorationem irrogetur infamia, & [illegible] non ſit cauſa ignominiæ cauſſa fieri. quia loquitur de milite, cui militaria inſignia [illegible] detracta ſunt; & miſſio ſola non infamat ſed mos moduſq, diſcingendi, & inſignia [illegible] culpam miſſi arguit. quippe qui mittit, ſemper debet addere, cur miles mittatur; *d.* § *ignominiæ.* non debet, nec ſolet, qui religioſum amouet, cauſam animiue ſui motum palam edicere, quamuis Clem. vnic. *de* [illegible] clauſula addat *cum oportuerit* illi diſpoſitioni, vt priores adminiſtratores rectores regulares libere [illegible] reuocari. ea enim clauſula [illegible] [illegible] cauſæ motus ſui [illegible] [illegible] Beneficia porro ipſa qua [illegible] Prælati nequeunt [illegible] patres [illegible] & menſæ ſuæ applicare; *d. Clem. vn.* (ſed fructus [illegible] fecerit regulares, ita tamen [illegible] dummodo nec beneficio [illegible] ſed ſpeciales adminiſtra[illegible] [illegible] Præſtantium aut Conuentus omnes eſſe [illegible] Ordinis [illegible] factorum vnionum & incorporationum [illegible] Cap. Ord. Præmonſt. [illegible] *an.* 157[illegible] *vt* [illegible] *Landimonius in Comm.* [illegible] *c.* 1. *n.* [illegible] o conn adiectione ne [illegible]

Qui [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] quemium [illegible]

Quod [illegible] durer, vel cauſa [illegible] vel [illegible] iure, vel [illegible]

[illegible]

ſaltem au-diri petit.

tionis [illegible]. Certe principes noſtri *in ed[illegible]to anno 16[illegible] [illegible] ſtatione [illegible]itia art. 1[illegible]* decreuerunt nullas reſtitutiones quacumque ex cauſa pet[illegible] poſſe [illegible] decennium, ſed & computationem initi volunt à tempore celebr[illegible] actus, aut ſaltem à tempore quo metus aut vis aliudue impedimentum iuris vel facti [illegible] [illegible] ante ſententiam [illegible], ordinemque deſeruerit, non auditur amplius, [illegible] vt apoſtata punitur *Trid.b.t.[illegible] 19.* tamen ſi quis bona fide habitum dimiſerit, eam pœnam non incurrit, vt [illegible] audiri amplius non poſſit, quia vbi non eſt contemptus culpa, non debet eſſe pœna [illegible] & temerarie dimittentem reaſſumpto habitu audiri vult Dian. *p.3.t 2.r.53.& 62.* Quin & hæc diſpoſitio dirigitur ad iudices & ſuperiores potius, quam ad [illegible] profeſſos. Itaque ceſſante ſcandalo non obligat in conſcientia, ſaltem ad mortale. *Leſſius [illegible] lib.2.cap. 41 d.7.num.65.66*

Pari modo textus præſcribit quinquennium religioſis ad reclamandum; & vt intra id tempus à ſuperioribus duntaxat audiantur; non autem negat ſuperiores, ſi quem nulliter profeſſum ſciant, quem cœnobio noxium iudicent, poſt quinquennium eliminare eum poſſe, habituque exuere: modo tamen nullitas [illegible] [illegible] profeſſi tantum inducta non ſit; quo non vti poteſt, in eiuſque odium retorqueri non debet.

Quæritur an ex iuſta cauſa etiam contra lapſum diu quinquennium reſtitutio in integrum danda ſit, vt adhuc proponi nullitas profeſſionis poſſit. R. affirm. *Riccius deciſ.657. Floreſ var.l 3.qu.23.num 68.vide citatos à Barboſa in Remiſſ. ad d. c. 19.* nam cum ante Conc. Trid. reclamandi tempus eſſet indeterminatum, & aliquibus menſem, aliquibus annum, aliquibus, idque ce[illegible], terminum arbitrio iudicis præfigentibus, determinatum tempus generatim Concil. Trid. præſcripſit quinquennium *ſeſſ.25. de regul. cap 19.* neque vlteriorem aliquam iuris diſpoſitionem attex[illegible] [illegible] enim his tantum verbis, *poſt quinquennium non audiantur* Ex qualitate autem perſonæ, diuturnitate temporis cæteriſque circumſta[illegible], ſicut olim iudex æſtimabat, an adhuc reclamans audiri deberet, ſaltem per reſtitutionem [illegible]. *Pan[illegible] in cap 1 [illegible] metu [illegible]* [illegible] ad [illegible]endam [illegible] profeſ[illegible] [illegible] ſimilis cauſa, nam vt [illegible] P[illegible] [illegible] *habitus [illegible], de facili tollitur per [illegible]* [illegible] ſit de quinquennio ſurrogato [illegible] relicto; vt ſcil. communi via, [illegible], [illegible] iuſta cauſa, extraordinario remedio [illegible] p[illegible] v. g. ſi vis, vel metus, vel reclamandi impedimentum [illegible], reſtitutionem concedendam aſſerit Azor. *in[illegible]* [illegible]. Nam contra terminum excluſiuum alicuius actus faciendi lapſum, [illegible] cauſa fuerit, reſtitutio competit. *cap. coram, extra de in integ. reſt.* [illegible] contra ipſa tempora reſtitutionis petendæ lapſa ex iuſta cauſa ſubuenitur, *[illegible] eodem. Panorm. in d. cap. nu. 2 Franc. ibid. [illegible] nota [illegible]* Quæ re in Camera Imperiali adeo facile [illegible], vt [illegible] tempora [illegible] ſeruentur *Myſing. obſ. cent 1. obſ. 5.* R[illegible] a [illegible] Conc. Trid. Pontifici non reſeruetur, ab Ordinario [illegible] [illegible] communi reſtituendi authoritas [illegible] *cap. [illegible] extra [illegible]* [illegible] ea quæſtio. *cap. pen. d. tit.* neque [illegible] Principi, [illegible] *D. de in int. reſt.* ita in Eccleſiaſticis P[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] termin[illegible] *quaſt.* 2. [illegible] dotatus i[illegible]cate, [illegible] libertatem pe[illegible] in b[illegible] Pr[illegible]tor minorem, [illegible] & [illegible] re[illegible] *[illegible]ribus.* Ita[illegible] [illegible]ium participati, [illegible]ret, non [illegible] § *Papa* [illegible]. Quæratio forte obeſſet [illegible] mancipan[illegible] vigenio ſuo & Bacchi leg[illegible]ant, quam [illegible]orum vices, & [illegible] ce[illegible]us ſumpt[illegible] ſupp[illegible] [illegible] ſe illas leges, e[illegible] ne[illegible] ſpre[illegible], vt regulares inſtar arrogat[illegible] [illegible] ſtatum mutantes tranſire vid[illegible] [illegible] que circa [illegible] ſcrupul[illegible] valde mo[illegible]ere debet, quod per longam taci[illegible] c[illegible]nda ſit ratificata profeſſio, poſito quod [illegible] inualida: nam præterquam quod [illegible] [illegible]mus ex Panorm. præſumptionem tacitæ profeſſionis leui ſuſpicione contraria faci[illegible], ex Nauar. *de reg. Conſ.* 41. *& in Manuali cap.* 12 *num.* 71. *Azor. inſtit. Moral. l.* 12. *cap.* 4. § [illegible]*ur*, [illegible] ratificationem, vel tacitam, vel expreſſam v[illegible] & effectum [illegible] notam habuerit nullitatem quoniam, *vt in[illegible] Azor. per* [illegible] *firmat.* [illegible] per multos annos vitam monaſticam tam[illegible] profeſſus e[illegible] ignorantiam autem huiuſmodi, cum in animo conſiſtat, per iuramentum probari quidam non male volunt *per textum in c. paſtoralis, in fine extra de excep.* Quinimo [illegible] Azor. vt reciproce, ſicut in actu profeſſionis, tam ſu[illegible] R[illegible]us, [illegible] præuia nullitatis ſcientia, profeſſionem irritam, [illegible] Vbi porro profeſſio ſemel irrita fuerit, etiamſi taliter profe[illegible], ratificatio non facile præſumitur, ſed eam all[illegible]gans probare debet. *d. c.* [illegible] *metu.* nam *ibi* cum quis de facto eſt in poſſeſſione matrimonij, & profeſſio eſt [illegible], adeoque ante ſeparationem matrimonij, [illegible] profeſſionem leues ſunt præſ[illegible] de minori ætate, non [illegible] facienda eſt [illegible] ſolutio, & monaſterio [illegible], quam pro validitate profeſſionis certio[illegible] prod[illegible] *d. c.* [illegible] *metu.*

[illegible] de [illegible] in integrum quæ ex iſta ca[illegible] peta[illegible]tur, [illegible] cum [illegible] nem ſuper [illegible]

[illegible]

DE CONVERS. CONIVGAT.

DE mutuo conſe[illegible]ges p[illegible] [illegible] tem continere p[illegible] [illegible] continentiæ.c 4.5.8.[illegible] te epiſcopi co[illegible] c [illegible] 27.q 2.[illegible] & altero inuito,ſi matrimo[illegible] non fuerit.c.2 [illegible] 7.h t [illegible] mue me[illegible] intra duos menſes ad d[illegible] conceſſos d.c.7 co[illegible] mat.l.2 [illegible] 23.n 6.aut alter con[illegible] tium co[illegible]mittat c.Sagateſa [illegible] 2 [illegible].16 17.h t.nam ſi vter[illegible]; adulteretur, inuic[illegible] compe[illegible]ſantur.c fin x.de adult.& [illegible] cur remittu[illegible]tur. c.[illegible] q.1 Sanches de mat.l.10.c 14.ſi labat[illegible] [illegible]ux tanquam ob ſpiritualeadul[illegible] iudicio eccleſiæ ſeparari p[illegible]teſt & [illegible] [illegible] tantum au[illegible] te diuertit,[illegible]onem ingredi non poteſt, [illegible] ad co[illegible] [illegible] infidelitate redire tenetur.c.[illegible].x.de diuo.t.

DE VOTO.

PLenam diſcretionem libertatemq; requirit. alioqu[illegible] facile m[illegible]tatur, aut remittitur c 2 x [illegible] d[illegible] ætat[illegible] [illegible]nſald 17 q 2. quod de ſubito & indiſcreto f[illegible] uore [illegible]8 x [illegible] regular. [illegible] d[illegible] [illegible]ioſo,qui compos mentis n[illegible]n rati[illegible]c[illegible]uit: c.1.& 2 x de his quæ vi,vel met. vbi vis & metus vota, & promi[illegible]a irritant.c quibona 17 q.1 vbi proponens, non promittens, non delinquit, ſed meritum perdit.c 3.b.t. vbi propo[illegible]nens non vouens, non eſt tranſgreſſor. Trid.de regular c.1[illegible] vbi nouitius toto anno manet liber non ob[illegible]ante [illegible]ito perſeuerantiæ ingredientis.

C[illegible]o voti epiſcopo pe[illegible] c 1 h t.quin & ipſi vouenti, ſi [illegible]d in religionis [illegible] quia omne votum [illegible] perpetuæ religio[illegible]is obſeruantiæ [illegible] 4.b.t. com[illegible] Pontifici reſeruatur. c.2.5 [illegible] 8 9.b.[illegible] & ex communi [illegible] Rom. diſpenſatio [illegible] voto peregrinationis Romanæ,& Com[illegible] religionis,& caſtitatis perpetuæ quibus ac[illegible] [illegible] in his com[illegible]mittantes, aut diſpenſantes excommunicantur, de quo [illegible] 8 [illegible]

DE STATV MONACH.

VE[illegible] & carnibus [illegible] 5 [illegible] & [illegible] formatione [illegible] multi deflexerunt, quo[illegible] [illegible] ad prim[illegible] [illegible] b.t. ad [illegible]

[illegible] [illegible]

tra[illegible]um monachorum præ[illegible] Ciſtercienſium eſt [illegible] decimas obtinere, villas, eccleſias, & altaria poſſidere, fidelitates & hominia ſuſcipere, iuſtitias, tributa [illegible] tenere, [illegible] pitu legijs conceſſis ob contrariam inſtitutionem vti non deberet. [illegible] ſed contra peruicit conſuetudo.

Ad arctiorem regularem tranſire poſſunt monachi [illegible] *de regular.* non tamen mendicantes ad non mendicantes, exceptis Carthuſianis. *c. 1. de regular. in extrauag. com. clem. 1. de regular.* [illegible] *de qua dicimus t. de apoſtat.* [illegible] 4.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

1. Tam ad Epiſcopos & eorum Vicarios, quam ſæculares Principes [illegible] ab eis deputatos ſpectat cura & compulſio, vt defunctorum voluntates executioni mandentur, rationem ab hæredibus aliiſque executoribus [illegible] exigendo, & ſi opus ſit eos ab adminiſtratione remouendo, & [illegible] negligentibus puniendo. quoad Eccleſiaſticos manifeſtum eſt ex *cap. 3. cap. ſi hæredes* [illegible] *nobis, de teſt. Conc. Trid. ſ 22. cap* 8. quoad iudices ſæculares etiam in pijs cauſis, *ex Auth. de Eccl. tit. § ſi quis ædificationem: & l. hæreditas* [illegible] *de petit. hæred* ſic vt res hæc ſit mixti fori, & locus præuentioni. [illegible] *de Matr. tract. 2. d. 25* [illegible] *num. 1.* Choppin: *de ſac. polit. ſ* [illegible] *l. 3. t. 5. num. 2.* iam olim ad Epiſcoporum curam hæc pertinuiſſe docet, vt non adeo quicquam noui Conc. Trid. [illegible] 22 [illegible] 9 ſtatuerit. Concordata noſtra Braban. § *ſi autem exe*[illegible]*utores piorum &c.* Verum iuxta [illegible]dem Concordata. § *ſi Magiſtri Fabricarum*, ea [illegible] eſt, vt [illegible] Rectores hoſpitalium, & fabricarum [illegible] Laici, & [illegible] Laicis inſtitui ſoleant, [illegible] & deſtitutio, [illegible] etc.

2. [illegible] ctio, [illegible] C[illegible] a L[illegible] [illegible] E[illegible] [illegible] quid [illegible] Epiſcopum [illegible] d[illegible] lega[illegible] [illegible] um Secretum Regis Catholici [illegible] ſuper admiſſione Con[illegible] T[illegible] [illegible] lum conſueuiſſent reddi co[illegible] [illegible] obſeruaretur. Vt non [illegible] [illegible] executione Concil. Mech. anno 16[illegible] [illegible] poteſtatem Epiſcopis & ab eis deputatis con[illegible] [illegible] Concordata procedit, Epiſcopi iure ſuo [illegible] [illegible] Principis delegati, & ex eius commiſſione [illegible] [illegible] ad Laicos cauſa deuoluitur [illegible] communem. Quibus tamen Concordatis per [illegible] [illegible] ſpeciem, [illegible] Galliæ Rex [illegible] ad [illegible] rum ædium releg[illegible] quam & Carol. V. [illegible] per [illegible] negligentiam olim ad ſæcularem poteſtatem [illegible] [illegible] 5. & auctius rurſus [illegible] XIII [illegible]

Quod

Quod ſi in fundatione † [illegible] cr[illegible] d ſectabitur. *Serol.pr* [illegible] § [illegible] *vult Serol* [illegible] *d.illud* intelligunt de Legatis pijs [illegible] Fabricæ vel hoſpitalis de conſuetudine [illegible] Ordinarij [illegible] privilegia, ſtatuta & conſuetudines, [illegible] fundationem [illegible] præcedunt. 5.

Poteſt tamen Ordinarius rationes exigere, donec coram eo [illegible] de fundatione [illegible] rei prohibitum. *Sac. Cong. apud D. Martam d. cap.18. num.9* [illegible] neque admittat [illegible] Ordinarium omnino ex decreto Conc. ad[illegible] *d. cap.9. ſeſſ.22. Sac. Cong. apud Martam num.* [illegible] *Auguſt.1608 ad Con.* [illegible] volunt autem Epiſcopum [illegible] alijs numerant, qui conficiunt maiorem partem. [illegible] *apud Martã. n.7. edict. art.21.* [illegible] executionem autem ſiue ſoli Ordinario reddita fuerit ratio, ſiue ei vna cum alijs, ad Ordinarium ſpectare declarauit Sac. Cong. *apud eundem D. Martam. num* 10. & ſatis innuit Conc. Trid. [illegible] *quantur*. quod in Brabantia forte redigendum eſt ad eam diſtinctionem quam ex Concordatis attulimus. exigi etiam poſſunt rationes ab Ordinario extra viſitationem. [illegible] *S. Cong. apud Martam num. 6.* edictum autem deſiderat [illegible] quotannis ſeruandum communibus ſuffragijs præfigi *art.21.*

Quod ſi condemnatus ad reddendas rationes appellat, appellatio quidem recipietur ſed non impeditur [illegible]. *Serol. ibid. §.6.*

Edicta principum noſtrorum, quæ ad Eccleſias, religioſas domos, œconomiam bonorum pauperum ſimiliaque pertinent, plenius [illegible] in Notitia *iuris Belgici. tit. de ſacroſanct. Eccl.* [illegible] *& tit.* [illegible] *clericu, orphanotrophu* &c.

Confraternitates † Laicorum etiam viſitari poſſunt ab Epiſcopo, & rationes adminiſtrationum exigi, *Trid.* [illegible] 8. pro qua re exſtat præclara Conſt. Clem. VIII. 24. *Decemb 1604. quam* [illegible] *t.2.c.3.* Ex qua ſummarie ſciendum eiuſmodi Confraternitates non erigendas [illegible] conſenſu Ordinarij loci: Confraternitatum ſtatuta ab eo examinari, approbari, & corrigi [illegible] indulgentias concedendas recognoſcere, Eleemoſynas collectas pro illius arbitrio impendendas, [illegible] confeſſarios ab eo approbandos [illegible] à reſeruatis abſoluere poſſint. Compelli tamen Confratres [illegible] non poſſunt ad proceſſiones publicas venire. [illegible] *Cong. Con* [illegible] *Quar. Pia* [illegible] 4. Confraternitates ab Epiſcopo viſitantur.

[illegible] an ſint loca † Religioſa, [illegible] Gutierrez. *lib.5 can.* [illegible] *c 35* prout de V[illegible] quæritur an corpus ſit Eccleſiaſticum, an Laicum. Charond. *Reſponſ. lib.7.* [illegible] [illegible]

Adminiſtrationes [illegible] hoſpitalium ſeu [illegible] que al[illegible] in fundatione [illegible] fuerit [illegible] Ordinarij [illegible] [illegible]

8 Ab Ordinariorum viſitatione per d.cap. 8 [illegible] Collegia [illegible] conſtituta ſub immediata protectione Regum, de [illegible] tractat [illegible] monaſt. att. 3 num. 5 vbi & habet de ædilibus [illegible], vt rationes reddant [illegible] & apud Charond. reſpon. lib. 4 [illegible] 1.

Loquitur porro d.cap. 8 de hoſpitalibus quæ ſunt ſub protectione Regum, [illegible] Sac. Cong declarauit apud Martam de iuriſd. p. 2 cap. 18 n. 4. expreſſe & ſpecialiter in [illegible] & omnem ſumpta; non vero ſub generali [illegible] tutela, & defenſione, quam Princeps promittit, & debet omnibus locis [illegible] in ſuis [illegible], & regnis. Et de protectione quidem immediata loquitur cap. 8, non vaſſallorum immediata, & Principum mediata, ob præcellentiam. Quod ſi porro controuertatur an ſub tali protectione hoſpitale exiſtat, refert Marta [illegible] Sac. Cong. eius rei cognitionem & definitionem, non ad [illegible] iudicem, ſed Epiſcopum pertinere. [illegible], quaſi incidenter Epiſcopo ad viſitationem talis hoſpitalis [illegible] cognitio ad Eccleſiaſticos [illegible] Principum priuilegia [illegible], apud ſupremos Principes [illegible]

Sub exceptione d.cap. 8. merito comprehenduntur [illegible] conſtituta ſub immediata protectione ſublimium & ſupremorum Principum [illegible] in ſuis dominibus poſſidentium, [illegible] ſunt Principes Belgicæ [illegible] quod ad [illegible] hæreditarias ditiones Brabantiæ Lymburgi, Luxemburgi, H[illegible], Hollandiæ [illegible] Flandriæ Artheſiæ & Tornacij Regiones demum [illegible] & [illegible] ſolutæ ſint [illegible] pacis, quæ Franciſcum primum Regem Galliæ [illegible]. & Ducatus Geldriæ, Comitatus Zutphaniæ Dominium [illegible], & [illegible] & Carol. V. & Phil. II. quo [illegible] ſuis in [illegible] atque [illegible], homagium fecit; fidelitate promiſſa contra omnem hominem [illegible] maxime quoad Burgrauiatum Cameracenſem [illegible] & [illegible] omnes extra [illegible] Eccleſia [illegible] Cameracenſis, Principes [illegible] Brabantiæ ſunt Eccleſiæ [illegible] Cameracenſ. ex manu Ba[illegible] nunquam iuris Imperia[illegible] Caroli IV. Imperatoris Bullam, quæ [illegible] extra Imperij terminos locum [illegible] anno 1331. [illegible] non male Hugo Grotius [illegible] in cæteris ſubiectis temporibus [illegible] Comes Hollandiæ in ſchiſmate Imperij pro rege [illegible] Germaniæ Principes Imperij eligi ſolitum, & [illegible] de Antiq. rerump. l. 6. cap. 19. Zelandia quidem [illegible] in feudum [illegible] fuit. Mechlinia [illegible] eſſet ditionis Grimbergiæ, [illegible] Dux, [illegible] Lotharingiæ Dux, eoque nomine Imp. Vicarius [illegible] Bellum [illegible] Germanis [illegible] refert Tacit. de Morib. German. [illegible]

Digitized by Google

[illegible] *agitur* [illegible] Comitis [illegible] Brabantiæ [illegible] Principatu [illegible] Brabantiæ [illegible] Ducatum [illegible] agnoſcere nollent: adeoque vt [illegible] natu [illegible] Flandriæ ceſſit.

V[illegible] olim habuerint, in præſentia [illegible] prout preces imperiales [illegible] in [illegible] Belgicas [illegible] Cameracenſem [illegible] Belgicæ Principum [illegible] tur. & certe iuxta [illegible] Carol. V. [illegible] Principibus Imperii [illegible] inueſtitura Philippi II. [illegible] dition[illegible] Belgicis à Carolo patre [illegible] Mart. 1551. Auguſtæ Vindelicæ [illegible] concepta eſt [illegible] Imperii [illegible] deferri videntur, ac mox id fieri [illegible] ſine vlla obligatione recognitionis feudalis [illegible] ſiue derogatione ſuperioritatis, proprietatis, [illegible] libertatis [illegible] quocunque [illegible] aliquid, an nihil præter verba [illegible] vt Oedipus [illegible] Franciſcus Haræus [illegible] Hiſtoria [illegible] ſe obſeruaſſe [illegible] olim a pluribus [illegible] Duces Brabantiæ dubiis verbis, quæ in iſtis diſtrictibus [illegible], releuare ab Imperio ſolere, [illegible] eſt, non ſolitum titulum, ſed verbi gratia quicquid [illegible] ab Imperio [illegible]. Fuit generatim tamen Brabantia ad Imperium aliquis reſpectus, & maior [illegible] ex coſmographorum [illegible] ditione [illegible] Europa [illegible] non [illegible] iure franci allodii, ac proprietatis ex [illegible] Brabanti in Imperio verſati, et Clericos [illegible] in Republica [illegible] inter cæteros cenſentur [illegible] & [illegible] in quibuſdam pro [illegible] cæterа. ho[illegible] [illegible] Brabanti 8. Cal. [illegible] Bullam [illegible] Carol. IV. Imperatoris, & [illegible] 1424. Maximili[illegible] [illegible] appellentur ad Imperatorem aut eius [illegible]

[illegible] Regibus [illegible]

[illegible]

Si [illegible] de [illegible] Imperii [illegible]

abſoluta poteſtas, à nullius arbitrio dependens, præterquam a legibus fundamentalibus cuiuſque ſtatus, quæ formam illi dant, & naturam. Vnde nemo maieſtatem Regi Galliæ negat, ob legem Salicam, quæ illum ligat: nec Regi Perſarum, tametſi de illo legimus *Danielis 6. quod Lex Medorum atque Perſarum eſt, vt omne decretum, quod conſtituerit Rex, non liceat immutari*: quare ipſe Rex inuitus ſuſtinuit abiectionem Danielis in lacum Leonum: nec Imperatoribus Romanis; tametſi diuerſis pactis S.P.Q.R. Latinis, & Prouincialibus totius orbis obſtringerentur. *l.1. de offi. Præt. l. obſ. §. recte, de off. Proconſ. Val. Max. l.4. c.1.*

12. Idem cenſeo de priuilegijs cuiuſque ditionis, quæ Principes in † ſua inauguratione ſarta tecta ſeruare promittunt. Et quamuis Rex Bohemiæ cenſeri poſſet honorarius, quia Fridericus Imperator in erectione Regni Imperio diſerte reſeruauit ſouueranitatem: tamen idem omni ex parte eſſe in Regnis Neapolitano Angliæ, Hiberniæ, alijſque, quæ numerat Carolus L'oyſeau *traité des ſeigneuries, ca.2. num.46.* quæ Bodinus & alij dicunt recognoſcere Papam (ſalua veritate inueſtiturarum, aut tractatuum) non exiſtimo, neque illorum omnium pariformiter & omnino abſolutam ſouueranitatem penes Sanctam Sedem eſſe; ſed forte debere pendere aliquod vectigal, vt Angliam nummum Petri, Siciliam mille ſortorum annuam penſionem, *cap.2. de ſententia in 6.* tributum, teſſeram protectionis, aduocatiæ, cenſumue feudatarium: quæ non impediunt ſouueranitatem. *dict. L'oyſeau. ibidem num.42.* quanquam ſplendorem quidem diminuant. Illa enim ad dominium priuatum ſpectant, non ad publicum dominatum. *idem L'oyſeau capit.3. num.8.*

Quæ pacta priuilegiaque nõ impediãt ſouueranitatem?

13. Enimuero d. cap.2. dicit Regnum † Siciliæ in feudum teneri ab Eccleſia Romana; illiuſque homines eſſe principaliter & vaſallos incolas dicti Regni; ſed non dicit, an idipſum ſit cautum in inueſtitura: ſeu, vnde id dependet, an per eam dict. ſed expreſſe reſeruata ſit ſouueranitas: quod omnino neceſſarium fuerit; quia titulus Regis ſua natura neceſſario implicat ſouueranitatem, quamuis in inferioribus titulis ea reſeruatio perinde neceſſaria non ſit, qui non æque eam implicat. *L'oyſeau. dict. cap. 2. numer.50.* ſed hæc remittimus ad inueſtituras & Baronium alioſque, qui in vnam & alteram partem hæc aliaque agitarunt.

Illud tamen animaduertendum eſt ſi verba [illegible] ſtricto & præciſe proprio ſenſu accipienda ſunt, ipſum Imperium Romanum [illegible] Clementi in Conc. Viennenſi declarant, credimus, *Clem. [illegible] Sed. Apoſt.* feudatarium videri poſſe. quippe quod ei fidelitatis iuramentum debeat.

14. Porro ſummi [illegible] maximum indicium eſt † arbitrium belli & pacis: pacis quidem [illegible] dicendi poteſtas, quod vocant vltimum reſortum, vt alio appellari [illegible] .47 ſolummodo appellationes, in iſtis regnis non frequentes [illegible] amus, non maledicemus Flandriæ Comites olim fuiſſe ſouueranos [illegible] ex parte, etſi aliquid deeſſet, vt de Imperij Principibus & priſcis Ducibus & Comitibus Franciæ cenſet idem L'oyſeau *d. cap.2. num.34 & ſeq.* qui Regem nõ recognoſcebant niſi quoad hominium ſui Dominij, & ſubiectionem ſuæ perſonæ: quæ tamen in Comite Flandriæ non fuit vt in alijs: neque enim vlla apud compares [illegible] ſe iudicio ſiſtendi neceſſitate obſtringebatur; niſi aut de Comitatus proprietate controuerſia incideret, aut ipſe ius ſubditis reddere pernegaret. *teſte eodem Marthancio* [illegible] qui tamen quod valde oportuit explicitum, omiſit referre ius Comiti ſemper fuiſſe [illegible] candi per arreſtum & ſine reſorto in ſua Camera legali, & Renengarum, quod [illegible]

Indicia ſouueranitatis.

Galliæ

Galliæ Conſtitutiones aut qualeſcumque literæ gratiæ in Flandria locum non haberent, nec iudices regij iuriſdictionem per præuentionem aut alias. hac tota de re diximus *latius in Iſtatu l.1.c.vlt. & in Iudice l.4.c.4. & ſeqq.*

Igitur quo res hæc ſpectat, exiſtimo non tantum pro præſenti harum ditionum ſtatu, 15.
ſed & eo qui olim fuit, Concil. Trident. † accipiendum eſſe, cum loquitur de Regibus &
Principibus Regalia in ſuis dominijs poſſidentibus, vt huiuſmodi Principes comprehenſi
cenſeantur.

Conc. Trid. obtinet id inſpecto vetere, quã hodierno ſtatu.

Et in his porro ditionibus dictum caput 8. *ſ.* 22. eo diligentius eſt ſeruandum, quod
Rex in receptione Concilij diſertè exceperit, ne quid innouaretur circa illa, quæ eſſent
regij patronatus quod vt facilius præcaueretur, in principio publicationis eiuſdem Con- 16.
cilij conſuetum erat, epiſcopis regium aſſenſum petentibus ad loca huiuſmodi viſitanda
adiungi conſiliarium quendam regium, qui animaduerteret, ne quid ex fundatione per-
uerteretur.

Curent Epiſcopi impleri fundationes.

Epiſcopi curare debent etiam † per cenſuras, *Clemen. ne contingat, h.t. Trid. ſeſſ.25. cap.8.* 17.
cap.15. ſeſſ.7. vt omnino fundationes exacte obſeruentur. Adeoq; quamuis *iuxta cap.4. ſeſſ.
25. Trid.* Epiſcopi pro ſua conſcientia poſſint nimium Miſſarum numerum reducere,
prout gloriæ Dei & Eccleſiæ conuenire exiſtimant, tamen in reductione Miſſarum c.4.
ſeſſ.25. Trid. Cong. Conc. 3. *Martij* 1597. cenſuit, † non licere Epiſcopo reducere onera
Miſſarum in fundatione apposita. Intelligo id tamen ſi fundatio ſit ſufficiens; alioquin
nemo eam acceptabit vacantem, & magis teſtatores ſua intentione fraudabuntur.
Sed quid ſi vſus ad quem inſtituta ſunt v.g. hoſpitalia, nequit adimpleri; Ordinarius
vertet in alium qui defuncti intentioni & inſtitutioni ſit proximior. *d. ſeſſion.25. cap.* §.
Quod ſi.

Niſi neceſſitas reductionem poſtulet.

Alias immutationes, non neceſſarias, ſibi Sedes Apoſtolica reſeruauit. *Clemen. quia contingit h. t.*

DE CAPELL. MONACH.

COncilium Lateranenſe vetuit monachis in capellis ſolitarios agere. *cap.2. x. de ſtat. monach.* ſuſpectum eſt reſcriptum contrarium, illius mentionem non faciens, nec recipitur ne quidem obtentu paupertatis *cap. tert. x. h. t.* quanto minus, ſi prælati capellas depauperent, bonorum maiori parte menſæ ſuæ applicata? Immo ordinarij tales ſolitarios ad conuentum redire & eccleſijs per clericos ſæculares deſeruiri procurare iubentur. *cap. fin. h. t.* quod paruum in vſu adhuc eſt. etſi nuper quidam iterum propoſuerint.

❧ (o) ❧

DE IVRE PATRONATVS.

Quomodo hodie ius patronatus acquiratur, & quæ Conc. Trid. circa illud ius innouauit.

1\. COncil. Trid. † circa patronatus acquiſitionem, poſſeſſionem & alienationem multa conſtituit: ſeſſ. enim 14. cap. 12. ſtatuit vt nemo niſi Eccleſiam beneficium aut Capellam de nouo fundauerit & conſtruxerit, *Riccius h.t.dec.*145. ſeu iam erectam ſine ſufficienti dote de ſuis proprijs & patrimonialibus bonis competenter, quod arbitratur Ordinarius, *ex S.Cong.Ricc.in prax. h.t. in prin.* dotauerit, non prouentum tantum auxerit (quod & ante Pius IV. *Conſt.in ſublimi* ſanxerat: is enim tantum benefactor dicitur, *Riccius ibid.*) ius patronatus impetrare, aut obtinere poſſit: & inſtitutio reſeruetur Epiſcopo, non alteri inferiori: nec liceat patrono cuiuſuis priuilegij prætextu ſub pœna nullitatis alteri præſentare quam loci Ordinario; ad quem inſtitutio ceſſante priuilegio iure pertineret. *cap.*13 *ſ ſſ.* 14. quæ tamen intelligenda ſunt in futurum. *Leſſ. l.* 2. *cap.* 33. *d* 5 *numer.* 24. *ſ.* vero 25 capit. 9. dat Epiſcopis poteſtatem examinandi patronorum titulos, & abrogat multorum iura, quæ iuxta formam ibi præſcriptam probata non fuerunt, & Adrian. VI. omnes beneficiorum electiuorum conceſſiones in ius patronatus vel nominationes à Pontificibus factas ab Innoc. VIII. anno primo reuocauit. *Conſtit. refert P. Matth. Sep. Dec.l.*2.*t.*4.*c.*1. Itaq; patronatus ex priuilegio ſunt abrogati. *Cong. Conc. apud Riccium in prax. h.t.dec.*168.

2\. Non tamen illi, qui ex priuilegio, ex cauſſa oneroſa conceſſi: *vt ſæpius Rota decidit Garz. tract. de benef.p.*5.*c.*9.*n.*120. contractuum enim fere vicem obtinent huiuſmodi priuilegia, nec facilem habent derogationem. adeoq; Regibus & Principibus magnis data priuilegia non facile tolluntur, quia pleraq; ex cauſſa meritorum defenſæ ſcil. fidei, & ſedis Apoſtolicæ conceſſa ſunt à Papa. nam Epiſcopi liberam Eccleſiam in patronatum dare non poſſunt: *Garz.p.*5.*c.*9 *nu.*129. niſi ijs qui in eandem beneficium conferant, reædificando ſcil. vel dotando, id enim ad cauſam oneroſam pertinet. *vt n.*121.

Idem dat Conc. eiſdem Ordinarijs poteſtatem examinandi præſentatos, ſiue ab ipſis inſtituendi ſint in beneficijs, ſiue ab inferiore. Denique vetat † ius patronatus vendi ſub pœna excommunicationis, & interdicti ferenda, & ſub pœna amiſſionis illius iuris, ipſo facto incurrenda Puto tamen in hac amiſſione expectandam eſſe ſententiam iudicis, neque ante hanc teneri quemquam ſe hoc iure ſpoliare. Eſt tamen Simonia vendere illud ius per ſe, aut propter illud vendere pluris bona, quibus annexũ eſt: quia eſt res ſpiritualis.

Patroni (quod in Eccleſiaſticis maxime vſu venit) in ijs quæ ad ſacramentorum adminiſtrationem ſpectant, ne vllatenus ſe præſumant ingerere, vel viſitationi ornamentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium ſeu fabricarum prouentibus immiſceant, niſi quatenus id eis ex inſtitutione ac fundatione competat: ſed vt Epiſcopi ipſi hæc faciant, mandat Conc. Trid. *ſ.*24.*c.*3. *Ricc. dec.*165.

Præſentatio enim patrono competit, non inſtitutio non deſtitutio iam inſtitutorum, non bonorum diſtributio. *cap.*4.*&* 10.*x.h.t.* ſed neque fructuum. *Conc. Trident. ſ.*25.*cap.* 9. minus, vt diximus, ſacramentorum, ornamentorum Eccleſiæ, bonorum ſtabilium, fabricarum. *Tridentin. ſ.*24. *cap.* 3. *in fin.* vt nec in alienatione illius conſenſus exigatur:

Riccius

*Riccius deciſ.*178. niſi forte in iis quæ à patrono profecta ſunt. vt ex Chapino diximus *de rei. eccleſ. non alienand.* competit tamen ius opponendi ſe ne incommode alienentur. *c. filiis 16. quæſt 7.*

Porro receptio † Concil. Trid. in his partibus ſpeciatim excluſit quamcunque innouationem in præiudicium patronatuum Principis aut Vaſallorum. Vnde hoc caput non adeo in his locis obtinet, ſed manendum eſt in terminis iuris communis: de quibus nec non huius capitis elucidatione, vide latiſſime differentem Goncalez *ad Reg. 8 Canc. gloſſ. 18. verb. præſentat. à num. 19. Azor. Inſt. Mor. p. 2. l. 6. cap. 19. quæſt. 4. & ſeq. vſque ad fin. Riccium in prax. hoc tit. Franc. Leon. in Theſ. h. t.* Puto tamen præſentandum à patrono debere eſſe 14. annorum *iuxta cap 6. ſeſſ. 25. Trid.* etſi olim ſecus; quia id ad mutationem, aut diminutionem iuris patronatus non ſpectet, ſed qualitatem præſentandi tantum. *Riccius in prax. hoc tit. dec. 103.* 3.

Quatenus illud in Belgio receptum?

Etiam olim in Concord. Brabant. conuentum † fuit his verbis: *De iure patronatus Principis, ſuorum Vaſallorum, & aliorum Laicorum ius patronatus ad cauſam feudorum ſuorum aut alterius rei immobilis habentium, quando inter duos Laicos, quæſtio erit, quis eorum ſit patronus, ſolus iudex ſæcularis cognoſcet, ſiue ſuper illis principaliter, & de per ſe agatur, vel cum vniuerſitate: Si vero inter duos vel plures præſentatos vel patronos Laicos quæſtio fuerit, coram iudice Eccleſiaſtico de inſtitutione ſua, quis eorum præferri debeat, & inciderit quæſtio iuris patronatus; de illa ſic incidenti in præiudicium partium litigantium, non autem patronorum abſentium iudex eccleſiaſticus cognoſcet & definiet.* 4.

Conuent. in Brab. ad quem ſpectet?

Alexand. tamen III. Regi Anglorum reſcripſit *in cap. 3. x. de iud.* indiſtincte cauſam iuris patronatus adeo connexam eſſe cauſis ſpiritualibus, vt non niſi eccleſiaſtico iudicio valeat definiri. & propterea d. Concordata videntur non de ipſo iure patronatus, quod cum ipſa eccleſia diſputandum foret, ſed illo ſuppoſito, de illius ſucceſſione tantum loqui. quanquam & de hac agat. Clem *1. h. t. c. 3. x. eod.*

Iuris patronatus probationem † Conc. Trid. *ſeſſ 24. cap. 12 ſeſſ. 25. cap 9.* vult fieri per ſcripturas authenticas, vt nec ſufficiat probatio per teſtes, *Cong. Conc. Ric. vbi ſup.* niſi tamen ageretur poſſeſſorio; *Ser. hoc verb. ad 3.* etſi Riccius in poſſeſſorio decretum etiam locum habere velit: *ex ſentent. S. Cong.* niſi poſt Concil. cauſa cognita præſentatus ſemel admiſſus fuerit. *Ric dec. 153.* 5.

Quæ probatio?

Multiplicatis præſentationibus etiam ius patronatus probatur, modo ab antiquiſſimo tempore cœptæ aliquæ ſint, & ſi non omnes. numerus autem non eſt à Conc. definitus. tres ergo ſufficient quia iuxta Ariſto. tria ſunt omnia *quæ de re videri poſſunt citati à Barboſa in Remiſſ. ad d cap. 9.* tametſi in inſtrumentis præſentationum non fiat mentio fundationis, neque de eo appareat. *Cong. Conc. 23. Iun. 1594.* modo præter immemorabilis temporis probationem præſentationes continuatæ, per annos ſaltem 50. executionemq; ſortitæ omnes fuerint. *Cong. Conc. 25. Oct. 1594.*

Immemorabilis quoque vſus † ad diem moræ litis relatus *ex Cong. Conc. apud Piaſ. poſt Gonc. p. 2. cap. 5. num. 7. Riccius vbi ſupra* vice tituli eſt: vnde ſaltem præſumetur ius ex fundatione, licet hoc non appareat: niſi conſtet de principio inualido. *ex Cong. Conc. apud Piaſ. Gen. & Gonc. vbi ſupra.* Et hæc quidem ſi contra Eccleſiam agatur; & tantum in quibus præſumitur vſurpatio, alioqui manent termini iuris communis. *Riccius vbi ſupra deciſ. 145.* Cæterum ſi conſtet eam eſſe patronatam, controuertatur vero inter aliquos quis eorum 6.

 ſit pa-

ſit patronus, non ſeruab:tur iſte rigor. *vt deciſum refert in Rota Piaſ. vbi ſupra.* quippe cum hic ceſſet ratio decreti, ne ſcil. Eccleſiæ liberæ in ſeruitutem, & clientelam, præſertim ſæcularium redigantur. Non hic ergo continuatio præſentationum pro forma erit, vt in alijs, *Ricc. vbi ſup.* 147 148. ſed ſufficiet qualis qualis aduerſariâ melior probatio. In diſpoſitione etiam textus non comprehenduntur Reges aut ſupremi Principes ob excellentiam: neq; qui inter potentes non referuntur. *Ricc. dec.* 146. quia in his vſurpationis præſumptio non militat Vniuerſitas tamen etiam parua comprehenditur, *id. dec.* 149. quia in ea verba Concilij obtinent, & inter ſuos valet.

Plura quæ huc ſpectant ex d. c. late proſequuntur citati *à Barboſ. in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. 9.*

7. *A concurſu libera paroch. patron. laic.* Parochialis eccleſia patronatus ſæcularis † à concurſu libera eſt: dicitur autem ſæcularis, ſi ex bonis patrimonialibus ſit conſtitutus. *Ricc. dec.* 169. Si tamen patronus plures præſentauerit, in concurſum committi poſſunt, & dignior ex approbatis per Epiſcopum eligi & inſtitui. Similiter parochialis regularibus conferri ſolita vitat concurſum; non tamen examen: quod idem ſeruatur in curato præbendæ vel dignitati vnito. *ex Cong. Conc. Piaſ. vbi ſup.* Si autem Eccleſia partim laici partim Eccleſiaſtici iuris patronatus eſt, locus erit concurſui. *S. Cong. apud Riccium vbi ſupra.* quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum.

Sicut præſentatio perſonæ ad patronum pertinet, cum beneficia ſunt inferiora, ita prælaturæ collegiatarum eccleſiarum per electionem deferuntur, ita vt patronus electo aſſenſum præbeat: niſi aliter conſuetudo obtinuerit, vt partes ſuas interponat electioni tractandæ. *c. nobis. x. de iur. patronat.* non vt ipſe patronus, vel electionem ex pluribus electis habeat: *c. ſacroſanct. 51. x de elect.* vel ex pluribus eligendum deſignet. *c. cum terra. x. eod.* qua tamen fere formula hodie hic proceditur in electione primarum dignitatum, ex indulto Regi quondam conceſſo. in minoribus patronis fere obtinet, vt grata debeat eſſe perſona, & vt talis iam electa approbetur.

8. *Ex exſpecta à Conſt. Py V de reſigna. beneficia patronatus laici.* Quoad beneficia tamen † iuris patronatus reſignata, conferenda familiaribus ſeu affinibus extat reſcriptum S. Cong. Conc. relatum apud Quar. *verſ. beneficiorum reſignationes* his verbis: *Nos Hieron. tit. S. Pancrat. S. R. E. Presbyter Cardin. Mattheius fidem facimus, & atteſtamur, in libris S. Cong. Conc. qui apud nos aſſeruantur adnotatum eſſe, quod fel. rec. Gregor. XIII. declarauit, beneficia iuriſpatronatus non comprehendi in §. cæterum, contento in conſtitutione Sanctæ memor. Py V. relaxante prohibitionem de non admittendis reſignationibus. Quo §. prohibetur Epiſcopis beneficia in eorum manibus reſignata eorum aut reſignantium affinibus aut conſanguineis vel familiaribus conferre.*

9. *Tempus quadrimeſtre in paroch. redigitur ad 20. dies.* Patronus ſæcularis habet † quadrimeſtre ad præſentandum; Eccleſiaſticus ſemeſtre, *cap. vn b. t. in 6.* Eccleſiaſticus & Laicus iunctim ſemeſtre. quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum. *Serol. hoc tit. §. 4* Sed in parochiali patronata Pius V *in Bulla de concurſu*, tantum viginti dies patronis concedi voluit, ne cura animarum diu ſit neglecta. Ordinatio autem nullum conſtitutum eſt tempus ad inſtituendum, nec inſtituto ab Ordinario ad capiendam poſſeſſionem: ſi tamen de parochiali agatur, debet inſtitutio fieri infra duos menſes, *ex d. Bulla Pij V.* & deuoluitur inſtitutio ad Papam, vel poteſt ſimpliciter appellari ad ſuperiorem. *Serol. h. t. § 8. d. 3.*

10. In Friſia ius nullum † deuolui ſolet ad Ordinarium vel Papam; ſed omne ius deuolutũ compe-

competere Principi vſque ad Concil. Trident. quippe omnis ibi diſpoſitio beneficiorum competijt populo, deinde Dux Saxoniæ vſque ad annum 1515. & inde Carol. V. vſque 1534. de omnibus beneficijs diſpoſuit; poſtmodum redijt electio & nominatio ad populum, vt ei conſentire tamen deberet Princeps: examen nominati competijt Eccleſiaſtico Cõmiſſario: Poſt Conc. Trid. Epiſcopo. Et nihilominus (quæ pietas fuit Regis Catholici) Concilium Secretum illius in Belgio 1559. ad reſcriptionem Concilij Friſiæ ſuper admiſſione Concil. Tridentin. articul. quint. cenſuit his verbis: *ne trouue Sa Maieſte inconuenient, ſi les patrons ne pouruoient des benefices en temps que l'Eueſque le face: excepto iure Patronatus Principis.*

Amittitur autem ius patronatus diuerſis modis, *de quibus Serol h.t.* §. 8. ſed duobus ex Conc. Trid ſi patronus iuriſdictionem, bona, cenſus, & iura Eccleſiæ in ſuos vſus conuerteret, quacumq; arte, *ſ.22.c.11.* ſi ius patronatus venderet, vel contra Canonicas ſanctiones transferret. *ſ.25.c.9.* vt ſup. diximus.

Quod idem Alexand. III. ſtatuerat in clericis aduocatias Eccleſiarum comparantibus, quo ſic eorum nepotes ad eas præſentarentur, *in cap. 3. x. h.t.* quibus etiam aduocatijs Concilium Lugdunenſe admodum aduerſatur, vt ſine ſpeciali ſedis Apoſtolicæ licentia Eccleſias earumue bona nemini Laico, vt ſuperiori, patrono, aut aduocato ſubijci permittat. *c. 2. de reb. ec. non alien. in 6.* quippe his principijs multi ad dominatum peruenerunt.

Ne quid ſcilicet ſimoniacum adrepat, ſi quod ſpirituali iure cenſetur, temporali aliquo pretio æſtimetur. non ergo venditione per ſe transferri poteſt. *cap. 16. h.t.* ſed vt acceſſorium cum caſtro, dominio, hæreditate. *c. 13. h.t.* non donatione ſine aſſenſu Epiſcopi, niſi pio loco. *c. 17. & ibi gloſſ h.t.* non permutatione, niſi cum ſimili iure. *c. ad quaſtiones x. de rer. permutat.* non oppignoratione. *c. cum Bertol. x. de ſent. rei iud. ſi ſecus fecerint*, inquit, Concil. *Trid. d. c. 9. iure patronatus ipſo iure priuati exiſtant.* iure priori ferenda erat ſententia. *c. 6. x. h.t.*

Ad inſtar iuris patronatus ſeu ex eo nata eſt † Regalia; 11. *Regalia inſtar patronatus.*

—— *Matre pulchra filia pulchrior.*

Quæ in Brabantia vel alibi quod ſciam in his Belgicæ † ditionibus non obtinet, & Clerus Flandriæ ante exemptionem à corona Galliæ non admiſit regaliam, excipio Epiſcopatum Tornacenſem, quam regulariam tamen Epiſcopo Tornacenſi Sancti Ludouici anno milleſimo trecenteſimo quinquageſimo ſeptimo reſtituerat, donec certius de ea ſibi liqueret. quæ tamen extorta eſt rurſum ſub Philippo Pulchro Rege Caſtiliæ, qui ob eam aliaſque cauſas, cum Franco bellum nolebat, ſed ad Hiſpaniam anhelabat. nec fuit idem Clerus Flandriæ ſubiectus Eccleſiæ Gallicanæ, aut pragmaticæ ſanctioni, aut nominationibus Pariſienſibus, ſed ſemper ſeorſum res ſuas ſibi habuit.

DE CENSIBVS EXACTIONIBVS & Procur.

1. *Epiſcopi diœceſim quotannis viſitant quo fine?*

EPiscopi, quolibet † ſaltem biennio, totam ſuam diœceſim obire tenentur; ne illis dormientibus, ſuperſeminet zizania inimicus homo; quippe omnium vitiorum propago

-----Cuſtode remoto
Creſcit occulto velut arbor æuo.

Quamobrem & viſitationem veteres canones, & Concil. Trid. *ſ.* 24. *c.* 3. admodum commendat, & quotannis ita fieri iubet, vt ſingulis ſaltem biennijs totius diœceſis completa nullatenus prætermittatur. per ſe quidem, aut per vicarium generalem: aut viſitatorem: in cuius locum fere hic archi-presbyteri quotannis ſuum diſtrictum viſitant. Ordinarij per ſe ſolos aut alijs adiunctis cathed. collegiatas, ſimileſque eccleſias toties, quoties opus ſibi videbitur, nullatenus quacumque exemptione, non reſtricta tantum ad certos caſus, ſed etiam vniuerſali, reijci poſſunt. *c.* 4. *ſ.* 6. *Concil. Trid.* ſed an viſitatores eius eodem priuilegio gaudeant. per d. c. 3 in verb. *non obſtantibus quacumque conſuetudine etiam immemoriali, & exemptionibus, priuilegijs quibuſcumque:* an vero ea verba referantur ad immediate tantum præcedentia, ne epiſcopus aut viſitator viſitare prohibeatur, ideo; quod Capitula, Archidiaconi, aut decani viſitauerint, atque hi acta Epiſcopo exhibere teneantur; non ſatis liquere videtur: mihi emphaſis videtur eſſe in ijs verbis *d. c.* 4 *per ſe ipſos ſolos, aut quibus ſibi videtur adiunctis.*

Scopus ergo præcipuus eſt, ſanam orthodoxamque doctrinam expulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamq; accendere. *Concil. Trid. ſ.* 24. *c.* 3 § *viſitationum.*

Capitulorum Viſitationem in Capitulari loco inchoari decens eſt, ſed cum ſingulatim perſonæ audiuntur ſuper defectibus, ad Epiſcopum vocari poſſunt. defectibus inquam: quia archiua & munimenta, quæ ad mores non pertinent, nec ad viſitationem ſpectant. ſuper defectibus autem inquirens non poteſt edictô excommunicatorio prouocare ad crimina deferenda, nec iuramentum deſuper à viſitatis exigere, non ad capturam, niſi in flagranti & liquido procedere; nec ordine iuris ſeruato litem inſtituere. *qua de re diximus, tit de Accuſat. n.* 3 *& ſequen.* decens etiam ne ſede vacante Capitulum viſitet diœceſim infra annum à poſtrema viſitatione defuncti. ne illius memoriam lædat, negligentiæue inſimulare videatur, & officium ſucceſſoris intempeſtiuè anteuertere. *vt in cap* 10. *ſ.* 7. *Trident.* conſtitutum eſt, ne dimiſſoriæ dentur intra annum, niſi arctatis. tametſi inferiorum viſitationes Epiſcopum non impediant, *iuxta d. cap.* 3. viſitare. quamuis non iterum punire debeat rite correctos. Tranſit alioquin ad Capitulum viſitandi poteſtas cum iuriſdictione, qualis in defuncto fuit, omnia loca, quæ Epiſcopus viſitare potuit. quod tamen in ſanctimonialibus non admittit, quas Epiſcopus, vt ſedis Apoſtolicæ delegatus

legatus

legatus tantum viſitare poteſt Azor. *Inſt. mor. p.2.l.3.c.7.qu.5.* ſed delegationes quæ amouendis priuilegiorum obſtaculis potius inuentæ ſunt, quam ob perſonæ eligendam induſtriã, vt cætera officij iuriſdictionalis munia in Capitulum ſede vacante tranſire probabilius eſt. ſed viuo Epiſcopo Capituli viſitatores ab Epiſcopo debent approbari. *d.c.3. verſ. viſitatores,* & decanis archidiaconiſue aſſenſus dari debeat: tempus inchoandæ, concludendæque viſitationis, notarius, comitatus, equitatuſq; præſcribi poſſint: neq; ipſius vicarius generalis ſine ſpeciali mandato viſitare queat. *de quibus omnibus citati à Barb. in Collect. DD. ad d. c.3.ſ.24. Trid.*

An autem Conc. Trid. *ſeſſ. 24. cap.3.* cogat Epiſcopos viſitationem ſuam concludere intra certum & determinatum tempus iuxta latitudinem ſuæ diœceſis? S Cong. cenſuit, † Conc. nullum tempus ad hoc præfixiſſe, ſed reliquiſſe eorum arbitrio; moderato tamen & diſcreto, *Piaſ. pr. p.2.c.3 n.1.* 2. *Ind. terminato tempore.*

Ita tamen vt continuent et proſequantur. *Aldan. in comp can. reſ. l 1.t.7.n.9.*

Quæ in viſitatione decernuntur mox executionem habent non obſtante exemptione, appellatione, aut inhibitione, *vide quæ diximus in Conſult. can. conſ.4.h.t.* dummodo ſine ſcriptis, nec compillato proceſſu procedatur, ad correctionem notoriorum criminum, non ad vindictam, & pœnas ordinarias; & niſi correctionis modus excedatur. quod facile fit in diuturno carcere, aut ſi procedendo contra exemptos, eorum priuilegia aliquatenus lædantur, vt etiam controuerſiam facere poteſt exemptio, ſi viſitans non declarauerit ſe viſitare vt delegatum. atque adeo eſt fauorabilis viſitatio, vt non tantum ad exemptos porrigatur ſed & illos qui nullius ſunt diœceſis: vt ab epiſcopo cuius cathedralis ſedes vicinior eſt, viſitari poſſint: & quæ de viſitatione aliorum decreta ſunt in illis recipiantur. *Trid. ſ.24.c.9.* adeoque vt emendare, & corrigere, & punire poſſit tam in capite, quam in membris. ſi porro locus qui nullius diœceſis eſt, ſit intra ambitum vndequaq; alicuius: videtur Rota hunc illi præferre cuius ſedes tantum ſit vicinior. viſitationem etiam Epiſcopus impeditus, vt in ſua diœceſi per vicarium ſuum generalem facere poteſt; *Trid. ſ.24.c.3.* ita & in vicina nullius diœceſis. ſed an id poſſit vicarius Capituli ſede vacãte aut prælatus vicinior iuriſdictionem habens quaſi Epiſcopalem de alijſq; quę mox diximus videri poſſunt citati à *Barboſ. in Coll. DD. ad Conc. Trid. ad ſ.24.c.9. & 10.* vt & 11. qualiter prothonotarij in criminalibus plene in omnibus ſubijciantur ordinarijs; in ciuilibus autem derogatum non ſit Bullæ 8. Leonis X. quæ quoad ſummas excedentes 24. ducatos eos eximit. & alioquin, prothonotarios honorarios fori eccleſiaſtici priuilegio gaudere, tam in ciuilibus, quam criminalibus, quamuis nec inſeruiant, nec adſcripti ſint alicui eccleſiæ, deciſum refert. 3.

Viſitationem ſuam à † Cathedrali incipere debet Epiſcopus, *cap. Romana, de cenſib. in 6.* Quo nomine ſcio inſignem Eccleſiam Collegiatam, viſitationem Epiſcopi retardaſſe, quod nondum viſitaſſet Cathedralem. Quæ ſe ſubducere non poteſt vlla exemptione. *Trid. ſ.6.c.4.* Itaq; Epiſcopus vel ſolus viſitabit, vel cum adiunctis quibus ſibi videbitur, *d. c.4.* per ſe quidem; ſed impeditus per vicarium, aut viſitatorem *ſ.24 c.3.* *Ordiuntur à Cathedrali.* 4.

Inquiret † an in receptionibus aliqua donatiua fiant, quaſi ex debito. *ſ.24.c.14.* profeſſione à ſingulis exacta, *ſ.24.ca.12.* Archidiaconus, Pœnitentiarius, Scholaſticus an ſint Doctores vel Licentiati, alioquin prouiſio eorum eſſet nulla, an quilibet officium ſuæ præbendæ & Ordinis annexi, (ex conſilio, non tamen aſſenſu Capituli. *Serol. ex Cong. Conc.* *In quæ quæ inquirat?*

Conc.pr.p.2.V.Capit. exequetur, *d.c.*12.Præbendæ inquam annexi Ordinis,non perſonis neq; enim ea mens eſt Concilij.*vt declarauit S.Cong.Piaſ.pr.p.2.c.3.n* 7.

An nemo infra ætatem quam requirit Ordo annexus præbendæ, ad eam promotus ſit;ſic vt infra annum eum Ordinem adipiſci non poſſet;is enim incapax eſſet. *dict cap.*12. *& ſeſſ.*12.*c.*4. An Theologalis præbenda ſit erecta, & eam habens,ſufficiat, & reipſa legat.*ſ.*5.*c.*1. An diſtributiones ob tenuitatem non contemnantur,ideoque augendæ ſint. *ſeſſ.*21.*ca.*3.neque enim ſi ſufficiant,ad tertiam augentur.*Piaſ.poſt Serol.ibid* neq. ex beneficijs extra Cathedralem conſiſtentibus,augendæ ſunt, niſi ea fuerint incorporata. *ijdem ex Cong.Conc.*

An vltra tres menſes continuos vel interpolatos canonici abſint,*d.c* 12. niſi Epiſc.vlteriorem facultatem fecerit, *iuxta c vnic.de Cler.non reſid.in*6. cui Concilium non derogauit. *poſt Serol.Piaſ.vbi ſupra.*

An aliquis plura incompatibilia poſſideat,*contra c.*17.*ſeſſ* 24. alioquin diſpenſationem exhibeat, *ſeſſ.*7.*cap.*5.

An habitum & tonſuram deferant. *iuxta ſeſſ.*14.*cap.*6.*& duas Conſtit. Sixti V. quas refert Piaſ.ibidem num.*13.

An numerus Miſſarum ex iuſta cauſa reducendus ſit,quod officio v.g. incommodet, vel prouentus non reſpondeat.*ſ.*25.*cap.*4.*de quo alibi.*quo etiam ſpectat reductio anniuerſariorum ex iuſta cauſſa.*ex Cong.Conc.Piaſ.poſt Quar.vbi ſupra.*

5. *Quæ in parochiali* Quæ in parochialium viſitatione inquirenda ſint, † habet Piaſ.*vbi ſupra* & in plerisq; Epiſcopatibus exacta inſtructio Decanis Chriſtianitatis datur.qualem & Adomerenſis habet Synodus 1583. *tit.*25.*cap.*5.6 7.inſertum.

Similiter quæ viſitari; ad quid generaliter viſitatio ſe extendere, quid in ea agi debeat,quid accipi poſſit,late ſatis,& ex iure nouo Trid.eleganter proſequitur Serol.*p.*1.*V. viſitatio.*

6. Facultas † quæ datur *ſeſſ.*6 *cap.*4.*ſeſſ.*15.*cap.*6.viſitandi,eſt conceſſa,accumulatiue, non priuatiue, id eſt,cum aliorum excluſione. Sed qui habent alioquin authoritatem viſitandi de iure aut conſuetudine,& cum Epiſcopo & ab eo ſeorſum,quoties ſua authoritate vti voluerint,poſſunt viſitare. *ex Cong. Conc. Gonzalez ad Reg.*8.*Canc.*§.*Proem.*2.*n.*21.inferiores tamen de conſenſu Epiſcopi. *Trid.ſ.*24.*c.*3.

7. Verum † *ſeſſion.*7.*cap.*8.*cui congruit ſeſſ.* 21.*cap.*8. non tantum Epiſcopi,ſed & Abbates, ſimileſque Monaſteriorum præfecti, hic intelliguntur, vt viſitare ſuas Eccleſias poſſint: nam ſub nomine Ordinariorum etiam inferiores Eccleſiarum præfecti intelliguntur, qui iuriſdictionem habent; non itidem ſi de diœceſanis mentio eſſet. *Azor.inſt.mor. li.*12. *cap.*18.

8. Videntur † *c.*8.*ſ.*21.*c.*10.*ſ.*24.*c.*20.*ſ.*25.habere inter ſe aliquid repugnantiæ.Clem.VIII. *ex ſententia Cong.Conc.*20.*Iunij* 1595. pro monaſterijs Ciſterc. Ordinis vtriuſque ſexus datis litteris declarauit,non licere Ordinarijs monaſteria d.Ordinis viſitare,niſi iuxta præſcriptum decreti.*c.*8.*ſeſſ* 21.

Licet tamen ordinarijs exempta monaſteria viſitare, ad effectum inſpiciendæ reformandæque clauſuræ.*c.periculoſo de ſtat.reg in* 6.*c.*5.*de regul.ſ.*25.*Tridentini.*

9. *Quæ præbenda viſitanti.* Epiſcopi viſitantes † & qui in eorum comitatu ſunt, non debent grauare populum quem viſitant, ſed gratis facere, vbi hactenus nihil dari conſuetum; aut ſolis frugalibus victua-

victualibus contenti eſſe; relicta nihilominus viſitatoris optione pecuniam ſolui conſuetam tantum pendendi. *Concil. Trid. ſ. 24. c. 3. § interimque.* ſine ſumptu ſuperfluo, frugali ſub procuratione non bina, vno in die, nec vltra cibaria & paſſus equorum, ſaluo cathedratico, etſi alias opportunius exigendo. vt latius diximus *in Conſult. canon. h. t. conſult.* 1.

Per quod decretum corrigitur c. 1. § *procurat. & c. exigit de cenſ. lib. 6.* quod iam ante Bonifacius VIII. *in c. felicis ibid.* præſtiterat.

Moderatæ ergo debẽt eſſe procurationes: &, vt loquitur. d. c. 3 *pro temporis neceſſitate.* quã quia domi non patitur, non eſt procurandus Epiſcopus viſitans ſuam cathedralem, nec duas eodem die viſitans Eccleſias, niſi ſemel, niſi in altero forte loco, ab vna in prandio ab altera in cœna: non à clero omnino paupere, nec ſibi ſufficiente: nec vltra victum. non ergo quoad veſtitum, medicinas, delitias, equorum vecturas: etſi tamen quoad equorum paſtum. ab omni tamen alioquin beneficio viſitato, etiam à Cardinali poſſeſſo. quia onus procurationis reale eſt, ſine reſpectu qualitatis, perſonalis poſſeſſoris, & à curata ordinis Ierosolymitani, niſi ſpeciali priuilegio ordo eximeretur. *citati à Barboſ. ad d. c. 3. ſ. 24. in Collect. dd.*

Procurationes autem de iure debet tantum Clerus, & Eccleſiæ, & loca pia: non autem Laici; quamuis ſint ſimul viſitati: quia illos, non hos vllus Canon obligat Griuel. *dec. Dol.* 119. *num.* 10. *& ſeq.* vbi refert, in eam ſententiam Principum Belgij reſcriptum ad Senatum Dolanum. Niſi conſuetudo ſit contraria, quam tamen infringentes non ſunt cogendi. *Barboſ. de pot. Epiſc. alleg.* 73. *n.* 53. Sic & alia iura Epiſcopalia ſolui debent iuxta antiquam taxam & valorem *cap. 7. extra h. t.* ac menſuram. *cap.* 18 *h. tit.* & antiquam monetam. *cap.* 2 *h. t.* Sic & de Cathedratico iure in honorem Cathedræ debito *c. olim. h. t. c. conquerente de off. ord.* & ibi taxato ad duos ſolidos cenſendum, vt mutari, & excedi non debeat, ſed ſolui iuxta conſuetudinariam cuiuſque regionis taxam. *Serol. pr. p. 1. v. ius Cathed.* Idem decernit Conc. Later. de cenſu vt antiquus exigi tantum, non nouus imponi, aut vetus augeri poſſit. *c. prohibemus 7. Ext. h. t.* vt nec additum iuramentum robur aliquod adijciat. *c. graues 15. c.* 13 *Ext. h. t.* niſi cum Epiſcopus aſſentiente Capitulo *c. paſtoral 7. in ſi. Ext. de donat.* Eccleſiam ſuæ diœceſis exemptione donat. *c. conſtitutus. 6. x. de relig. dom.* quod & Pontifici S. in more poſitum *d. c. 6. v. nos quoque.*

Multo minus licet pro viſitatione vere non facta, exigere pecuniariam taxam. *vt Senatus Pariſ. ſub tempus decreti d. c. 3. iudicauit*, *Choppin. de ſac. polit. lib. 2. tit. 7. num 11. & alia refert Charond. Reſp. l. 1 R* 58. Sed hæc tempora vix antiquos nummos ferunt, ob nouas artes circa monetam, non tam nouiter repertas, quam nimis exercitas: quas antequam vſurparent, vtinam omnes Principes eorumque Conſiliarij examinarent ſerio quæ tradit Ioan. Mariana *de Rege, & Reg. Inſt. lib.* 3 *c.* 8. edicta principum noſtrorum, circa rem monetariam enucleauimus *in Notitia Iur. Belg tit. de veteris numiſmatis poteſtate.*

Per d. cap 3. vbi nihil hactenus dati † conſuetum gratis vult Conc. viſitationes fieri, & tamen *c. ex officij extr. de præſcript.* ſubditus contra viſitationem aut procurationem præſcribere non poteſt; Quæ loca ita conciliat Serol. *pr. p.* 1 *v. Ius Cathed.* quaſi multa tolli poſſint per conſuetudinem, quæ non per præſcriptionem: Vel forte conſuetudinem aut præſcriptionem aureo ſæculo flaccidam, hoc ferreo non infringi vult Conc. propter duritiã cordis &c. nam profecto & cenſus, & Cathedratica, & charitatiua ſubſidia, quæ olim nõ erant contemnenda, nunc magno Epiſcoporũ damno vel obſoleta ſunt, vel adeo exiguo 10. *Nihil, ſi inſuetum.*

nummo redimuntur, vt Archipresbyteris pro ſportulis receptionum fere cedant: vbi Concil. tamen dum nihil innouari cupit, pro ratione temporis laudandum eſt. Refert Tacit. *lib.* 13. *Ann.* Neronem dubitaſſe, an cuncta vectigalia omitti iuberet, idque pulcherrimum donum generi humano daret: ſed impetum eius multum prius laudata magnitudine animi attinuiſſe Senatores, diſſolutionem Imperij docendo, ſi fructus quibus Reſp. ſuſtineretur, diminuerentur.

DE CELEBRATIONE MISSARVM.

1. *Quando Sacerdotes celebrare teneantur.* CEnſent Azor. *Inſt. Mor. l.* 10 *ca.* 24. *reſp.* *que res.* iidem S. *Thom.* alijque, ſacerdotes debere celebrare feſtis præcipuis, Sotus in Natali Domini, Paſcha, & Pentecoſte, alij feſta adijciunt omnium Sanctorum, & Aſſumptionis B. Mariæ. alij adiungunt feſtum Corporis Domini: denique quidam annectunt feſtos dies Deiparæ & Apoſtolorum, ſed vt cæteræ opiniones tranſeant, hæc vltima, vt vim præcepti habeat, non poteſt aſſeri: nullus enim extat Canon id iubens, ſed indiſtincte, vt aliquando fiat. Præceptum Chriſti eſt tantum; *hoc facite in meam commemorationem. Curet*, inquit, *Conc. Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 14. *Epiſcopus, vt ij* (ſacerdotes *ſaltem diebus Dominicis & feſtis ſolemnibus: ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent.* Quem locum Cardinales ita interpretati ſunt, vt curare id Epiſcopus debeat, non propoſitis pœnis, & cenſuris; ſed adhortationibus & monitionibus beneuolis. Nihilominus, c dolentes, *extra hoc tit.* inter inordinatæ vitæ Clericorum, & præſertim Prælatorum actus ponit, quod aliqui vix quater in anno celebrent. Azor. *l* 10. *c.* 24 *d ver. Quare*: non audet condemnare lethalis criminis eos, qui ter ad annum ſacrificant, ſiue continuato, ſiue interrupto tempore. In initio Eccleſiæ nō tam frequentes ordinabantur Sacerdotes, nec tam frequentes ſacrificabant ob reuerentiam ſacrificij, ſaltem in oriente. Vnde Conc. 6. Gener. *can.* 12. in ordinatione ſacerdotum, diaconorum & ſubdiaconorum adijcit, vt coniunctionem indiſcriminatim non habeant cum vxoribus, ſed abſtineant vicis ſuæ tempore, id eſt, quo ſacrificant. Eſt tamen religioſa conſuetudo, ſæpius, imo quotidie, ſacrificandi eorum, qui ea ſunt pietate, vt familiaritas contemptum non pariat, neque frequentia deuotionem minuat, quæ & in laicis optatet Trid. *ſ.* 22. *de ſacrif. c.* 6.) ac qui faciunt eos qui id non faciunt non iud cent: velit Deus, vt & alij ex [illegible] cuncti, cui nihil acediæ admiſceatur, tantum omittant, vt B. Franci. c. ideo ad ſacerdotium non aſcendit, & vtique exacte ſeruent monita Conc. Trid. *ſ.* 22. *Decreto de obſeru. in celeb.*

Obſeruanda circa tempus ſacularia. Quod Conc. *d. ſ.* 22. *de Celeb. Miſſ.* § *deambulationes*. religioſe præcipit † Prælatis, vt ſæculares omnes actiones, vana atque profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus & clamores, quin & muſicas laſciuas, impuraſq; arceant: vt domus Dei, vere domus Dei ac orationis eſſe videatur, ac dici poſſit. Ea ex cauſa, *c. ex cauſa de immun. eccl. in* 6. mādat, vt ceſſent, in Eccleſijs ac earū cæmiterijs omnes negotiationes, & præcipue nundinarum. Et in c. ſcelmqui *de cuſt. Euchar.* prohibetur, ne ſupellectilia in Eccleſijs admittantur: niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias vrgentes neceſſitates ad eas oporteat habere refugium; ſic tamen, vt neceſſitate ceſſante res in loca priſtina reportentur. *Moni. tit.* 2 *diſt.* 144. *de iuſtit. & iur.* quin iudices etiam Eccleſiaſtici nihil iudiciale ibi facere poſſunt. *ſ.* 25. *c.* 6.

Qua-

Quare etiam Synodus Baſilienſis in pragmatica Galliæ ſanctione acceptata prohibuit vt tempore miſſæ maioris, præſertim diebus ſolemnibus, capitula ſeu actus capitulares, aut alij tractatus per Canonicos non celebrentur niſi forte vrgens & euidens ingrueret neceſſitas. *de qua re Garzias de benef p 3. cap. 2 num. 144 & multis ſequen.* & Cong. Conc. cenſuit 1. *Febr* 1593. neque Epiſcopum, neque Capitulum debere exigere rationes tempore quo recitantur horæ canonicæ, & diuina celebrantur, decernit inſuper eadem Synodus, acceptatque Sanctio tollendũ turpem illum abuſum quo in certis annuis celebritatibus nonnulli mitra, baculo, ac veſtibus Pontificalibus more Epiſcoporum benedicunt, alij vt reges ac duces induti, quod feſtum fatuorum, ac Innocentium, ſeu puerorum in quibuſdam regionibus nuncupatur, alij laruales, ac theatrales iocos, alij choreas ac tripudia marium ac mulierum facientes, vt homines ad ſpectacula & cachinnationes moueant, alij commeſſationes & conuiuia ibidem præparant, ſuperioribuſque mandat ſub graui pœna, vt ſimilia ludibria in Eccleſia, quæ domus orationis eſſe debet, vel in cæmiterio exerceri non permittant.

Denique de † ſtrepitu, ſcurrilibus colloquijs. vociferationibus, irreuerentijs in Eccleſia vitandis, & puniendis, & non permittendis pauperibus ſub diuinis officijs aut concionibus ibi mendicare, † deniq; de omni indecentia in locis ſacris vitanda ſub diuerſis pœnis pecuniarijs, & alijs, extat inſignis Conſt. Pij V. *Incip. cum primo, Calend. April. 1566. quam refert Piaſ p. 2. cap. 3. n. 42. Quær. V. Reuerentia Diuinorum.* 3. *Multo magis turpia.* 4. *Mendici.*

Quin Cong. Concil. reſpõdit, nec ſacerdotibus † permittendum, vt per Eccleſiam eleemoſynam colligant, etſi id facere poſſunt ſtantes ad altare, *Serol pr. part. 2. ver. Miſſa* §. 2. vbi id conſuetudo habet. Refert *ibidem* Conſtit. vrbis Romanæ de non ædificando in Eccleſia aut cæmiterijs etiam pro pia cauſſa, & tumbas incommodas, aut feneſtras in Eccleſiam inſpicientes habendo. *Etiam ſacerdotes.*

Vetat Concil. Trid. *in decr. de obſer. & euit. in celeb. miſſ.* quidquid ſpeciem auaritiæ præſefert, mercedum conditiones, pacta, importunas atque illiberales eleemoſynarum exactiones potius, quam poſtulationes, aliaque huiuſmodi quæ à ſimoniaca labe, vel certe turpi quæſtu non longe abſunt. ideoque ſedes Apoſtolica 15 *Nouemb.* 1605. vt corruptelam damnauit nouam in Hiſpanijs introductam conſuetudinem, vt ſacerdotes miſſam celebrantes eam generaliter applicent his, qui poſtea miſſæ celebrationem poſtulaturi, ac pro eo eleemoſynam præbituri ſunt; tametſi antequam miſſæ ſacrificium peragеretur neque à ſacerdote illud rogaſſent, neque ei hac de cauſa eleemoſynam præſtitiſſent. Vt etiam vice verſa deciſum eſt non poſſe à concurrentibus accipere eleemoſynas pro miſſis quas non niſi poſt longum tempus curare poſſint, niſi offerentes præmoneant. re tamen ipſa ſimonia non eſt paciſci pro opera in miſſam faciendam collocanda, nec cõtra iuſtitiã, ſi rationabilis operæ æſtimatio non excedatur. ne tamen ad turpis quæſtus nũdinationem vergat, ſequenda eſt taxa, quam decreta Epiſcoporum vel mores prouinciæ receperint. quare pro vna opera duo ſtipendia recipere iuſtitia non permittit: & S. Cong. Vrbano VIII. probante damnauit. atque etiam vetuit, à piorum locorum adminiſtratoribus quidquam detrahi, expenſarum nomine ex eleemoſyna pro miſſis data, vel ab ipſo ſacerdote, qui celebrandas ſuſcepit & alijs cõmittit: vt nõ poſſit partẽ ſibi committens retinere: ne parochus quidem. rectorẽ tamen beneficij incũbentes, beneficio miſſas per alium curantem non teneri ratam prouentuum ſoluere, ſed taxatum tantum in loco

 ſtipen-

ſtipendium. quippe prouentus retinet iure ſui tituli. non poteſt tamen idem rector cum miſſis beneficij combinare extraneam eleëmoſynam, & vna opera vtriq; ſatisfacere: niſi fundator expreſſe cauerit, vt libera ſit celebrantis intentio: nec teneatur ſacrificium applicare. parochi tamen alijs operam addicere poſſunt: ſi aliam celebrandi obligationem non habent, quam illam quam iniungit Trid. *ſ.23.c.14.* vt tam frequenter celebrent, vt muneri ſuo ſatisfaciant; ſcilicet vt populus dominicis & feſtis diebus, quibus ſacrũ audire tenetur, rogationum & ſimilibus, officium habeat. & quamquam parochus pro plebe ſua ſacrificium offerre debeat, *Conc. Trid. ſ.23.c.1.* tamen non ſemper, & totum ſacrificium his applicare obligatur: ſed ex æquo & bono arbitrio. *de quibus omnibus late citati à Barboſa in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ.22. de ſacrificio miſſæ n.1.2.3. & ſeqq. ad decretum de obſeruandis in celeb. n.4. & ſeqq. ad c.1. ſ.25. num.4.*

5. *Quo idiomate celebrandum.* Latinè Græce, vel e contrario † celebrare non poſſunt, ex Conſt. Pij V. *Inc. prouidentia, 1566. quam refert Quar. v. Miſſ.* qui etiam Conſt. ſua. *Inc. ſanctiſſ. eodem an. 29. Martij.* reuocauit omnes facultates de celebrãdo veſpertino, vel alias indebito tempore. Sed tamen Greg. XIII. *Conſt. Inc. quanta, 9. Martij. 1578.* permiſit Patribus Soc. Ieſu, vt vna hora ante auroram celebrare poſſint.

6. Euchariſtia ad ægrotum † adoranda deferri non debet, ſi eam ob tuſſim, aut alias ſumere non poteſt pro viatico. *ex Cong. Conc. Serol. pr. p.1 v. Euchariſtia. § 5.*

7. *Ignotus ſacerdos nõ admittendus ad ſacra.* Concil. Trid. † *ſeſſ.23.c.16. § nullus. can. Quanta. §. deinde ſeſſ.22.* vetat admitti ad celebrãda ſacra, vel adminiſtranda ſacramenta clericum peregrinum & ignotum ſine commendatijs ſui Epiſcopi. qui locus non de omni non diocœſano, ſed ignoto agit: nam notus, cũ in eo ratio inhibitionis ceſſet, poteſt abſque huiuſmodi literis recipi. *Innoc. in cap. cum dudũ de præbend. M. Anton. Gen. in prax. c. 4.* tamen poteſt Ordinarius prohibere ne regulares quidẽ in ſuis Eccleſijs ſacerdotes ſeculares exteros celebrare permittant, niſi prius ab ipſo viſis eorum literis admiſſos. *Cong. Conc. 12. Nouemb. 1594.*

8. *Oratoria an Epiſcopi concedant.* Decernit ſynodus, vt locorum ordinarij nõ patiantur priuatis in domibus, † atq; omnino extra Eccleſiam, & ad diuinum tantũ cultum dedicata Oratoria, ab ijſdem Ordinarijs deſignanda, & viſitanda, ſanctum ſacrificium à ſecularibus aut regularibus quibuſcunq; peragi ac niſi qui interſint, decẽter cõpoſito corporis habitu declarauerint; ſe mẽte etiam ac deuoto cordis affectu, nõ ſolum corpore adeſſe. Hic locus Conc. Trid. voluit abuſum tantũ tollere, qui procul dubio olim nimis magnus fuit, & contra quẽ pulchre inſurgit practica Diaſc. 39. quem iã olim perſecutus eſt Iuſtin. *in Auth. vt nullus fabricet oratorij domos. c. 1. 2. 3.* Vbi fiſco addicit eas domos in quibus diuinũ officiũ factum eſt abſq; Epiſcopi præuia licẽtia. & loci deſtinatione; cũ crucis defixione. Itaq; ſi neceſſitas aliqua, cuius plures caſus enumerat Azor. *Inſt. Mor. l.10. c.26. poſt Nauarrum*, ſacrum fieri ſuadet extra locũ dedicatũ, extra cauſa'm decreuerit. Deniq; permittit in Oratorijs, ad diuinũ tamen cultũ tantum dedicatis, miſſam fieri. Itaq; ſi Ordinario videbitur, etſi Oratoria ſita ſint in ædibus priuatis, ad diuinum tamen cultum tantũ deſtinentur, ab eo dedicari; ac ſacrari poterunt, ſacrumq; ibi peragi. Controuerſum tamen eſt, *& refert Azor. vbi ſup. aliq; diuerſas Cõg. Card. interpretationes*, an per hũc locũ adempta ſit Ordinarijs facultas concedendi, vt Miſſæ celebrentur in oratorijs priuatis, non conſecratis, etſi decenter conſtructis, ordinariſque. certe ſalua ſedis Apoſtolicæ cenſura, locus hic tantum eſt ad abuſus extirpandos eorum, qui id ſua authoritate præſumunt, quos ne patiantur, monentur Epiſcopi. ſed

ea

ea verba (non patiantur) ſi ad rigorem examinentur, non inferunt vt permittere non poſſint vel derogationem authoritatis Epiſcopis competentis, ne il queant, vbi iuſta ex cauſſa id permittendum cenſuerint: quæ patimur aut pati nolumus, ab alijs proficiſcuntur; quæ permittimus, à nobis. Accedit quod Conciliaribus Conſtitutionibus in primitiua eccleſia latis obſcuro verbo derogatum eſſe exiſtimari non ſoleat. at ſexta Synodus. & Triburienſis, *vt refert Azor. vbi ſupr. quæſt. 3.* in infantia Eccleſiæ hanc authoritatem Epiſcopis conceſſit. nec facile Epiſcopi in Concilio exiſtentes reſtringunt facultates ſuas, ſed augent, vt in Concilio Trident. tam quoad ſuperiores quam inferiores quamplurima liquent. Sed ſi Epiſcopi poteſtate ſua abuterentur; reuocari, & ſoli ſedi Apoſtolicæ reſeruari hanc authoritatem poſſe, nemo dubitat.

Quando autem ex cauſſa vrgenti (nam ex ineuitabili neceſſitate licet ſine Epiſcopi licentia in priuatis locis celebrare) Epiſcopi hanc facultatem concedunt; quas conditiones annectere conueniat: enarrat Ricc. *in prax. Epiſc. dec.* 538. *num.* 2. ex ſtylo *hodierno Curiæ Rom.*

Quæritur etiam an priuilegia Sixti IV. & Alexand. VI. conceſſa minoritis de celebrando quocumque loco congruenti, & honeſto ſint ſublata? Eman. *qu. reg. tom.* 1. *quæſt.* 45. *art.* 4. *&* 5. non eſſe reuocata contendit, ſed iniunctum tantum Epiſcopis vt ne patiantur extra dedicata oratoria celebrari, adeoque tacentibus Epiſcopis nihil ſcrupuli mouendum religioſis, in quos Conc. textus non dirigitur. ſed Aſor. *Inſt. mor. l.* 10. *cap.* 26. *quæſt.* 7 *poſt Nauar.* ſublata credit. Ideoque Gregor. XIII. non obſtante Conc. decreto patribus Societatis Ieſu conceſſit, vt ſuper altari viatico vbique gentium, etiam in caſtris militum, modo loca & ſi communia, & profana, tuta ſint & honeſta, & generalis aut prouincialis ſic iudicauerit.

Valde pie & prudenter Conc. Trid. Pius V. Clem. VIII. decreuerunt vniformitatem 9.
officij in Eccleſia, iuxta Breuiariorum, Diurnalium, & Miſſalium formam, † Romæ impreſſam: ea facultate tamen, vt in Prouincijs imprimi poſſit præuia Ordinarij licentia, & antequam prodeat, diligenti viſitatione. Quin vt exactius imprimantur, ſolent typographis dari priuilegia, ne alij incurij imitentur, & ob minorem ſumptum facilius diſtrahant, publico malo. Eiuſmodi priuilegium in controuerſiam vocatum exacte defendit Marion. *en ſes plaidoyes, Plaid.* 3. Regium quidem, non Pontificium nam hoc ad terras patrimonij Petri reſtringit. *Plaid.* 1. Quamuis Clem. VIII. quidem in ſuo diplomate indiſtincte vbique id obſeruari velit, vt in ſtatu Romano non imprimantur, niſi ſub modo iam dicto, ſub pœna confiſcationis librorum, & typorum; in alijs, ſub pœna excommunicationis: ſed non vetat vt ex typographis Principes eligant, (prout ipſe Papa fecit in Vrbe, vt ſola Vaticana typographia poſſit imprimere,) qui in prouincijs ſoli imprimere poſſint, nihilominus ſub tali ratione, quo ſpectant citatæ orationes Marionis. Sicut permiſſio imprimendi eiuſmodi ſacros libros data Ioan. Morero 15‥2. & Ioan. Ketbergio 1602. præter facultatem non continent vllam inhibitionem: ſed hanc ipſam filij Moreti à Principe obtinuerunt 17. Ian. 1611. ſub pœna confiſcationis librorum. Tametſi priuilegium Plantino datum à Pio V. 28. Iul. 1570. ſonet, *tibi vni licentiam concedimus &c.* ſed forte hæc vna vox non expenſa dictanti exciderit, aut illi vni concedit eatenus, ne inhibeat alijs qui ſuam induſtriam illi, vel Ordinario probatum eſſent, ſi ex ſubſecuto Clementis diplomate coniectare liceat. Ad Breuiariorum partem ſpectant litaniæ. quare & Clem. VIII. vetuit

Officia Romana quibus imprimere permiſſum.

tuit ne quis nouas Litanias prætextu alēdæ deuotionis edat, præter eas quæ in officio Romano continentur, aut in æde Lauretana decantari ſolent *Decretum refert Quar. ver. Litania.* Gregor. tamen XIII. facultatem Hiſpanis conceſſit vt celebrare poſſint Officia propria Sanctorum, qui nō ſunt in Breuiario Romano: quod interpretando reſtringit ad eos, qui illius diœceſis ſint naturales; Eccleſiæ, vel diœceſis patroni; eorum corpora, aut notabiles reliquiæ ibi requieſcant; in alijs ſeruetur ordo Breuiarij. Poſſit tamen quælibet Eccleſia habens caput, brachium, vel eius alicuius Sancti, etiam alienigenæ facere feſtum duplex. Idem clemens edidit nouum Pontificale veteribus abolitis.

Officia quæ ducentos annos excedunt, retineri poſſunt. Ea ex cauſſa familia Benedictina (qui antiquiſſimus Ordo eſt in Occidente.) Romanum Officium non recepit, cum eis Benedicti regula proprium Officium præſcribat. quod tamen quia varie interpolatum erat, à Paulo V. concinnatum eſt ita ex Officio Romano, vt nihil ex præſcripto regulæ omitteretur. quod amplecti poſſunt, qui militant ſub Regula Benedicti vt qui vexilla S. Franciſci ſequuntur ac plerique Ordines, quibus Regula Officium non præſcribit, Romanum amplexi ſunt.

Enimuero ſi quidem ducentos annos Officia propria excedant, vt prædictorum Pontificum conſtitutiones ad mutationem non obligent; non poteſt Epiſcopus ſola ſua authoritate nouum introducere, ſed oportet vt mores antiqui obtineant; & per ſynodum & cauſſa publice diſcuſſa, maturo omnium iudicio, quod expedit, diſcernatur. ita iudicatum refert Charond *Reſp. l. 13. Reſp* 5. atque ita obſeruaſſe Car. Magnum. *ob vnanimitatem Apoſtolicæ ſedis*, inquit. & *S. Dei Eccleſiæ pacificam concordiam.* Et recitat Choppin. *monaſt. l. 2 tit. fin. num.* 25 iudicia Synodalia diuerſarum regionum Galliæ quibus ſunt Romana Officia recepta, relatis vtriuſque partis argumentis controuerſiæ huiuſmodi motæ apud Andes.

Quod ſi quis, vt minores ab Innocentio IV. priuilegium, habeat extra ſuos conuentus ratione itineris alteriuſue iuſtæ cauſæ recitandi officium cum alijs, non iuxta formam Breuiarij Romani, abrogatum credo per dictam Bullam Pij V *cum Garz. de benef. p. 3. cap. 1, num.* 177. non tamen illud quod idem refert conceſſum Patribus S. Hieronymi, vt infirmi vel ſenes non officium recitent, ſed aliquos pſalmos &c. non enim id ſpectat ad formam recitandi, ſed ad materiam obligationiſque illius remiſſionem. vt accidit emeritis militibus etiam antequam rude donentur, vt non omnia militiæ officia implere teneantur.

Officium decenter dici debet, publice, & priuatim, & competentibus horis: qui tamen priuatim dicit, ex honeſta cauſſa mane totum Officium vſque ad Completorium, dicere poteſt, alias vſque ad Veſperas *caput. 1. & ibidem Dd. x. hoc tit.*

Quibus ferijs duæ miſſæ ſunt celebrandæ in collegiatis, ex rubricis Romanis, etiam in regularibus celebrandas eſſe, atque has etiam collegiatas dici oſtendimus *in Conſult. canon. l. 1. conſult.* 2.

Horas canonicas beneficiati, voto regulari, aut ſacris ordinibus adſtricti recitare tenentur. *c. dolentes x. de celebrat. miſſ.* & deuote quidem ex natura actus, quod reuerenter cum Deo colloquendum ſit quod & ethnicis viſum, cum in ſacrificijs monitorem inſtituerent, qui reſonaret; *hoc age.* decreto etiam eccleſiæ ſub Innocentio III. *diſtincte*, inquit d. c. dolentes *præcipientes in virtute obedientiæ, vt diuinum officium, nocturnum pariter &* diur-

diurnum quantum eis dederit Deus ſtudioſe celebrent , & deuote. quod tamen quoad compoſitionem externam ſolet accipi ab aliquibus : quaſi eccleſia de internis non indicet , aut ſtatuat. *Diana p. 2. t. 12. R. 2.* & reſtituendi obligationem non inducit defectus deuotionis in recitante r. 1. quoniam illa pœna decretis eccleſiæ non eſt comprehenſa. quæ eadem ratio facit, vt quamuis Concilium Baſilienſe *ſeſſ. 21. §. 3.* & Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 12.* obliget ad cauendum; non tamen non canenti vel fructuum vel diſtributionum priuationem imponit. præterquam quod conſuetudo plurium locorum non obſtante Concilio in contrarium obtinuerit: quam nec intertuperint prælatis ad quos dirigitur Concilium. *R. 6.* quinimo confabulantes etiam ad mortalem indecentiam, & moram vſque, ſi poſtmodum recitent non obligari ad reſtitutionem diſtributionum , dum Capit. *licet. x. de præb. & c. vnicum de cler. non reſid. in 6.* ſolam præſentiam requirit. *idem R. 7.* & quamuis recte præſentia moralis exigatur, adeoque attentio: *l. coram Titio D. de verb. obligat.* tamen ea pœna diſerte non imponitur moralem præſentiam non præſtanti. *Videque diximus ſupra de cleric. non reſid. n. 27. & ſeqq.*

In beneficijs autem tenuibus, & quæ alia onera adiuncta habent, ad arbitrium boni viri pertinet, quantum ille recitare; hic non recitans reſtituere teneatur. *idem Diana. R. 8. & 9.* quare etiam qui nondum fructus percipere poteſt , nondum recitare tenetur: *idem R. 21.* quo tractatu Diana plures eiuſdem generis quæſtiones reſoluit: & *R. 27.* notat in reſtitutione facienda fabricis eccleſiarum, aut pauperibus, inter pauperes etiam eſſe ipſum beneficiatum, ſi egeat; eiuſque conſanguineos, ſi pro ſuo ſtatu opus habeant; & fraus abſit.

Quin & Laici † in Eccleſia Clericis non debent miſceri, nec ſecus altare tam ad Vigilias quam ad Miſſas ſtare, *ſed pars illa,* inquit Conc. 2. Turon. can. 3 *quæ à cancellis verſus altare diuiditur, choris tantum pſallentium pateat Clericorum: ad communicandum vero laicis & fœminis pateant ſancta ſanctorum.* Idem conſtitutum eſt à Conc 6. generali Conſt. can. 69. *excepta authoritate Regia ex antiquiſſima, inquit, traditione:* Concil Trident. ſeſſ. 25. de Reg. c. 10. vetuit aſſeruari in choro Monialium ſanctam Euchariſtiam; poteſt tamen ex cauſſa vt in feſto aliquo ex licentia Prælati illic exponi aperte ad earum deuotionem. *Sa. V. Euchar. §. 33.* 10. *Situs cleri & populi in Eccleſia.*

Numerus Miſſarum, anniuerſariorum, † aliorumque ſeruitiorum , vbi nimius eſt, reduci debet. taxa autem ead[illegible] moderata eſſe debet pro regionis & temporis circumſtantia. vt Serol. *pr. p. 1. verſ. Miſſ. § 4.* referat Cardinales cenſuiſſe ſufficere pro annua mercede Capellani 50. aureos & Concil. Prouinc. Surrentinum aſſignaſſe pro miſſa diei feſti 12. ducatos aureos, & ferialis ſex quotannis. Reductio autem fit ſiue miſſæ inſtitutæ ſint per vltimam voluntatem, aut inter viuos; ſiue iam olim, ſiue deinceps: etſi Vrbanus VIII. 1628 de futuris ſecus diſponat cuius decretum non vbique receptum eſt. vt hæc enucleatius *diximus in Conſil. canon. h. t. conſult.* Itaq; ſi nō adſit copia celebrantiū, & eſt multitudo Miſſarū, poteſt Epiſcopus cōpellere Rectorē ad adiungendum ſibi alios ſacerdotes, cū moderamine multitudinis miſſarum. *Serol vbi ſupra. § 3 ex Cong. Conc.* quod ſi fieri nequeat, recipiuntur in communi [illegible] oblatæ eleemoſynæ, & loco Miſſarum fit Officiū defunctorū & Miſſa cantata pro illis generaliter, & ſingulis mēſibus eleemoſyna diſtribuenda eſt, vt fecit B. Carolus Borromæus Archiepiſcopus Mediolanenſis. Alioqui 11. *Anniuerſariorum reductio.*

quia

quam poteſt fieri minime alterandæ ſunt piorum voluntates, ne quidem quoad locum; nam Miſſa etiam circa ſepulturam magis quam alibi celebrata prodeſt defuncto. *Serol. pr.p.2 ver.miſſa, vbi refert Grego. XII. ita reſpondiſſe.* Donationum enim conditiones obſeruandæ ſunt, alioquin reuocari poſſent, *l.1. 2.C. de donat. quæ ſub mod l.vlt. Cod de reuoc. donat. cap. verum, extra de Cond. appoſ.* quod agit de donatione facta Eccleſiæ. quæ loca Concil. Trid. Molin. obijcit; ſed non vidit aut animaduertere voluit, Conc. loqui vbi fundationes impleri nequeant, adeoque ſurrogare quod fieri poteſt, quo minus *depereant piæ teſtantium voluntates, ac cupere quo plenius & vtilius poteſt impleri*, eoque fine ſtatui *quicquid magis ad Dei honorem & cultum, atque eccleſiarum vtilitatem expedierit*; ſic enim loquitur: quis modo pius audire volet, & hæc nolit de ſuo elogio ſtatui; ſicubi vel ipſe non ſatis prouiderit, aut tempus bene conſtituta mutarit: Impius cum Molineo mihi erit, qui ſic pius.

De miſſarum reductione iuxta decretum Vrbani VIII. multa tradit Diana *p. 2.t.14.* quod & *in Conſult. canon. h t excuſſimus.* & vt pluribus eleemoſynis vna celebratione ſatis non fiat. *ex declaratione S. cong. interp. aliaque id genus.*

DE RELIQ. ET VENER. Sanctorum.

1. PRudenter Alexander III. Pont. Roman. *cap. 1. de reliq. & vener. ſanct. & in c 2. Inn.3* inhibuit, † ne ſine Sedis Apoſtolicæ authoritate aliquis publicis votis & cultu ſolemni celebretur ac colatur. Etſi alioquin nouorum miraculorum, aut nouarum reliquiarum receptio Epiſcopo approbante fieri poſſit, qui adhibitis Theologis ac alijs de ijs decernat quæ veritati congruent. Si qua tamen grauior quæſtio incidat, Metropolitani Comprouincialium Epiſcoporum ſententiam exquirant, (ſic tamen vt nihil inconſulto Roman. Pontifice nouum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur.) *Trid. ſeſſ.25. de Inuoc. & vener. & reliq. Sanctorum, in fin.* ne irrepant falſa improborum molimina, quemadmodum Tacit. *l. 4. hiſtor.* enarrat, duo non ſacra miracula à Veſpaſiano patrata: vt eius attactu ægro conuerſa eſt ad vſum manus, ac cæco reluxit dies. *Vtrumque*, inquit, *qui interfuere, nunc quoque memorant, poſtquam nullum mendacio pretium.*

Sine Rom. Eccl cenſura nemo publice vt ſanctus colendus.

2. Vſus tamen huc habet, vt eleuari † eorum ſepulturæ poſſint, qui iam olim in poſſeſſione ſunt vt à populo colantur: modo id fiat cum decreto, quod nolit per hoc Præſul id faciens talem pro Canonizato haberi, eumue cultum ei deferri qui ſolis Canonizatis proprius ſit expreſſus in d c.2. Ita Archiepiſcopus Mechlin 23 Febr. 1603. decreuit quoad reliquias Bonifacij Epiſcopi Lozan. in Monaſterio Camereno iuxta Bruxellam quieſcentes & eleuatas: quippe olim à populo luminibus, votis, peregrinationibus ibi cultus fuerat. Sac. enim Cong. cenſuit ſanctorum reliquias antiquas habendas in illa veneratione, in qua hactenus fuerunt. Dicta itaque cap. 1. & 2. locum habent quando reliquiæ ſunt nouæ, & publice exponuntur, & proponuntur tanquam alicuius Sancti. Solius enim Pontificis eſt aliquem in Sanctorum numerum referre; ſaltem poſt eas Conſtitutiones. Nam Petrum, Apoſtolos, diſcipulos, primoſque Martyres, Confeſſores, Virgines, ſanctiones

nullæ

nullæ canonizarant. quod ipſum nomen eſt poſteriorum ſæculorum, res tamen ſummam rationem habet, ob incommoda & indiſcreti populi iudicium; ob quod olim dictum fuit, multorum animas cruciari in inferno, quorum nomina celebrantur in terris. Et d. c. 1. refert, à populo hominem quendam in ebrietate occiſum, pro quo Eccleſia vix permittit orare, cultum vt ſanctum.

Antiquas † porro reliquias, ſeu etiam de nouo inuentas, antiquiorum tamen Sanctorum, hodie ex d. loco Concil. Trid. ſecus quam iure antiquo (niſi dicamus Concil. Trid. de cultu non tractare, ſed tantum de prædicationibus inſolitarum rerum à Theologis examinandarum cum ille dictorumq; canonum interpretatio magis ad Iuriſconſultos ſpectet) venerari licet, etiam publice, abſque noua Romani Pontificis authoritate. Videri itaque poteſt Conc. Trid. hodie modificaſſe cap. 2. hoc tit. quod mandat antiquas tantum in capſis oſtendi, nouas ſeu de nouo inuentas inconſulto Papa coli publice vetat. Trid. autem vetat, nouas reliquias recipi, niſi recognoſcente Epiſcopo, vt quod ea in re fuit iudicij Papalis, nunc ſit Ordinarij. Non autem poſſunt nouæ reliquiæ nouorum Sanctorum hic dici, quaſi nunc ex ſolo Epiſcopi iudicio publice venerari liceat oſſa alicuius non canonizati; quamuis ita ſentire videatur Petrus de Lorca in 3. *p. D. Thomæ, quæſt. 25 art. 6. d. 98. nu. 10.* quia hoc non agebatur à Concilio vt de nouis ſanctis recipiendis aut non canonizatorum oſſibus aliquid decerneret, ſed de abuſibus corrigendis qui frequentabantur circa veterum ſanctorum reliquias à quæſtuarijs, alijſque. prout verba Conc. narratiua de his, nihil autem de illis ſonant: ideoq; diſpoſitiua non vlterius ſunt extendenda: præſertim cum vtitur narratiuorum cum diſpoſitiuis hac connexione, *hæc vt fideliùs obſeruentur &c.* atque generalibus tantum verbis; cum tamen correctio d. c. 1. de ſanctis citra authoritatem Papæ publice non colendis, diſerte fieri deberet. Proximus rei cautione accipi etiam poſſe videntur finalia verba Conc. *Ita vt nihil inconſulto Sanctiſſ. Romano Pontifice nouum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur*; quale foret eo inconſulto nouum Sanctum recipere publice; dum Alexand. III. *in d. cap.* 1. aſſerit, etiam ſi per aliquem miracula fierent, non licere abſque authoritate Romanæ Eccl. ipſum venerari. Reliquias itaque nouas accipio pro nouiter repertis. Ea authoritas vtitur d. c. 2. cum nec reliquiæ hic dici poſſint, niſi illorum qui ab Eccleſia ſancti habeantur, cuius declaratio diſerte a Concilio Epiſcopis non tribuitur, ſed per d. cap. 1. Papæ reſeruatur, &, vt dixi, finalibus Concilij verbis. Reliquiæ tamen nouiter repertæ recognoſcendæ, & approbandæ ſunt ab epiſcopo. qui ſimul atque de [illegible] compertum habuerit; adhibitis in concilium theologis, & alijs pijs viris ea [illegible] pietati conſentanea iudicauerit. Vbi *compertum* [illegible] morali [illegible], nec exigimus tam euidentia documenta, quam in nouorum [illegible] canonizationibus, alijſque materijs, quæ iudiciali plenaque probatione egent. *D. [illegible] moralis* ita vt Ordinarius probatum [illegible] *3. §. 1* [illegible] *mor* [illegible] *mentis* [illegible] *de* [illegible] ex[illegible] nec verum eſſe, ad [illegible] reliquias. [illegible] theologorum [illegible], quam [illegible] quæ tamen idem Tridentinum [illegible] ex [illegible] dunt [illegible] alia [illegible] us. [illegible] voluntariæ [illegible] *Melano* [illegible] *Sanct. Belg. 5. Ianuar.* [illegible] *de laco* [illegible] nignites [illegible] à priuato in Belgica [illegible] olim

animad-

animaduertimus; quod inter decantandas Litanias cum alij Sancti ſonora voce inuocarentur; non canonizati ſubmiſſa ſine cantu rogarentur, quaſi priuata cuiuſque prece.

Ad rationem priuati cultus ſpectat illa, qui litteris Beatificationis permitti ſolet. non vniuerſim, ſed vni duntaxat loco, Ciuitati, Prouinciæ, Ordini. Quæ litteræ ideo ſtrictè ſunt interpretandæ, quia derogant iure ſunt iuris, adeo vt quicquid diſerte illis non permittitur, ex priori iure maneat inhibitum, non ad alia loca, perſonarum aut cultus omnino genus extendi poſſint, quam quod apertis verbis exprimatur & vnius expreſſio, alterius ſit excluſio. adeoque non expreſſi miſſam, aut officium de taliter beatificato dicere non poſſunt. *Dian. p.2. t. 1. [illegible] r. 55.* Quem modum tamen quorundam Sanctorum cultum ad certa loca, ſeu perſonas reſtringendi, iam olim quamuis non tam frequenter à pluribus ſæculis Pontificibus Romanis fuiſſe vſitatum, conſtat ex diplomate Honorij III. qui ſedit an. Domini 1216. quo B. Roberti Abbatis Moliſmenſis, authoris Ordinis Ciſtercienſis, ann. ſuo VI. Conuentui Moliſmenſi, nondum inter Diuos relati cultum, his verbis conceſſit: *vt eum tamquam ſanctum in veſtra Eccleſia venerantes, eius apud Deum ſuffragia fiducialiter imploretis. Aub. Miræus habet exemplum Bullæ.*

Gregor. XIII. Conſt. in c. omni 11. Iun. 1572. vetuit † ne Agnus DEI minio, colore, auro, inficiantur, depingantur: ſed puri & albi [illegible] entur; vt repræſentantes Agnum illum purum qui ſuo ſanguine nos lauit, & abſtulit [illegible] cata mundi.

5. Apud Gallos præ reliquijs coli ſolet flammula ſacra ſeu vexillum Regium ab altari Dionyſij ſacrum; quod aduerſus hoſtes in prima acie ſtatuebant: quo viſo aduerſarij ſæpius territi, terga verterunt. *Refert ex Rigordo Choppin. de ſac. polit. l. 2. tit. 2. num* 18. ſed [illegible] mant Flandri, poſtquam inuitè aduerſus eos bello prælatum eſſet, confractum fuiſſe, & manſiſſe in poſterum.

—vanas ſine viribus iras.

De canonizatione [illegible], & vt ſolus Papa beatos declaret, & canonizet; quæ [illegible] h[illegible], quæ [illegible] nupera Vrbani VIII. vt prævia ſanctitatis fama, & ſuper ea [illegible] inquiſitione, ſuper vita [illegible], miraculis diligenter diſcuſſis, ex delegatione apoſtolica, [illegible] ex Trident. noſuper nouis miraculis poſſint inquirere, nec [illegible] ur, quæ deni que ſit praxis canonizationis, & beatificatorum, cuius publicus cultus, quis ante canonizationem prohibitus. latius diximus *in Co[illegible] 2. & 1.*

DE OBSERVATIONE
Ieiunii.

IEiunium [illegible] cam per diem naturalem refectionem admittit. ſerotinam tamen [illegible] receptum [illegible] quatuor, ſex, octo [illegible] Dian. p. [illegible] 7. [illegible] magis probat alij [illegible] quod c[illegible]que [illegible] nant rectiſſime [illegible] loci ſpectat data [illegible], [illegible] in admiſſione collationis, ita & [illegible]

Aqua

A qua etiam petendum, qui cibi ad collationem adhiberi possint. & negat Diana timoratorum consuetudinem esse, vt admittantur cibi ad sustentationem [illegible] solum, vt pisces. oua, legumina: sed frustum panis, cum fructibus & herbis, [illegible] omnino multos, reprehenditque Bonacinam, quasi [illegible]um, docentem non tam qualitatem cibi, quam quantitatem hic spectandam. sicubi tamen consuetudo [illegible] v-ſum fecerit, damnanda non mox erit. *arg. eorum quæ citat Snuſler in ſ[illegible]. v [illegible] n.4. 15. 16 28. vt c. 2 §. item de illu. x. de obſeruat. ieiun.* vbi ſine ſcandalo in ſabbathis [illegible] carnium permittitur ex cõſuetudine: quam habent Belgæ in ſabbathis inter natale Domini & Virginis purificationem. quam & in regiſtris Romanis probatam inueniſſe aſſerit [illegible] viri quidam fide digniſſimi sic & eſum laridi, tegiminis. alicubi & [illegible]orum conſuetudo licitum facit. *Diana. R.* 21 per eandem extra culpam eſt liberalius collatio in vigilia natiuitatis. *Diana R* 35. quæ tamen non vbiq; viget. vti nec recepta eſt matutina collatio in vicem ſerotinæ. quam tamen aliqui à mortali excuſant: quia ſubſtantiam conſueti ieiunij non perimit, ſed tempus tantum mutat. ſi qua iuſta cauſa adfuerit, etiam à veniali. *R.* 33. interruptio etiã aliquanti temporis vnitaté refectionis non impedit. ſed moraliter continuata cenſetur *R.* 32 nec potus *R.* 23. nec ſi quid bona fide paruũ edatur, ne is noceat. *R.* 24.

Conſuetudo etiam quibus demum diebus ieiunium obtineat, diſcernit. *d. c* 2 *§. de ſolemnitate*, hora etiam cœnæ, ſeu prandij, ex conſuetudine æſtimanda eſt. ita vt notabiliter anticipari non poſſit. *Diana R.* 27. etſi mortalis non ſit culpæ: &, ſi qua cauſa iuſtificetur, anticipatio, nec venialis erit *ibid.* tametſi Concilium Cabilonenſe ante veſperas manducantem ad horam nonam non ieiunare declarauerit *c. ſolent. de conſecrat. diſt.* 1. ſi quem tamen occupatio à diuinis abducat, æſtimata veſpertina hora ieiunium ſoluet. *d. c. ſolent.* 2. *Hora refectionis.*

Eadem conſuetudo in loco generalis, obligat illos qui in loco degunt, etiam qui ordinarijs ieiunium indicentibus ſubditi non eſſent. *R.* 36. an etiam peregrinos? *nulla melior eſt diſciplina graui prudentique Christiano, quam vt eo modo agat, quo agere viderit eccleſiam ad quamcumque forte deuenit, eius morem ſeruet, ſi cuiquam non eſſe [illegible] ſcandalo, [illegible] quemquam [illegible] dist.* 12 quæ ſententia communis eſt, licet altera nec improbabilis. *quam tenet Diana R.* [illegible]. & [illegible] 73 74 *t. 5. p.* 3. conſequenter qui à domicilio abeſt, illius ieiunijs non tenetur. *d. c* [illegible] vbi [illegible] *Romam venio*, inquit D. Ambroſius, *ieiuno ſabbatho. cum Mediolani ſum non ieiuno.* [illegible] 2 *de conſtit. in* 6. quod huiuſmodi obligationes ſint locales, quibus extra locum [illegible] patetur. *Diana R.* 18. quin imo in loco domicilij, vbi ieiunatur, ſumere poteſt [illegible] collationem loco veſpertinæ, aut horam præuenire non nimis notabiliter, proſecuturus [illegible] vbi veſperi non tenebitur ieiunare. *R* 3. 3. *Peregrini.*

Infirmi ac debiles à [illegible] excuſandi ſunt, cum non ſubiaceat legi neceſſitas. *d. c.* 2 [illegible] *tit.* ad ho[illegible] præ[illegible] & lactentes. *Diana R* 14. ſeptuagenarij ſenes: etiam ſexagenarios, & validos [illegible] *Diana R.* 2[illegible]. cum ſenectus quaſi morbus ſit, & præſeruandæ valetudini id ſit dandum. [illegible] reſpondiſſe Pium V. ſecurius tamen ſenes ſexagenarij robuſto corpore [illegible] ſaltem [illegible] quoties per hebdomadam, arbitrio æquo ac bono ſacerd[illegible]s, [illegible] æſtimationem infirmitatis committit d. c. 2. prægnantibus autem ſaciliter debet eſſe indulgentia, ob fœtum, cui præter [illegible] ignaræ facere [illegible] vt ne quidem [illegible] ieiunium ad ſuperandos carnis [illegible], cum periculo fœtus. *Diana.* [illegible] 3 [illegible] tamen iſti & debiles non mox [illegible] *Debiles.*

 viua-

vtuntur, ſed ex Epiſcopi diſcretione, cum iudicatur neceſſarium. *d. c.* 2. conſuetudo tamen ſi nondum ſeptenni carnes comedere permittit, non damnatur. imo *Diana.* R. 72. etiam citra conſuetudinem tanquam ex legibus concedit.

4. *Laborioſi.* Neceſſitas eadem facit, vt legi ieiunij non ſubiaceant, qui laborioſas operas aut artificia faciunt. agricultores, fabri ferrarij, murarij, lignarij. *Diana R* 9 ſutores: *R.* 7 an etiam ſartores, & barbitonſores? putant quidam ob Eugenij IV. quoddam priuilegium indiſtincte artifices à ieiunio eximens. ſed ſane ratio magis quam verba priuilegij ponderanda ſunt, *V. Dianam R.* 8. *Silueſt. vbi* 5. *nu.* qui accepit priuilegium in laborioſis.

Quæ ratio facit, vt & concionatores & alij qui officio ſibi incumbenti ſatisfacere non poſſent, niſi liberalius exhiberentur, tantum bona fide ſumere poſſint, quanto ſit opus oneri bene explendo. idemque dicendum de itinerantibus non tantum ex neceſſitate ſed bona fide ſecundum temporum opportunitatem. quod timoratorum conſuetudo extra pedeſtrem fatigationem, aut ſimilem iuſtam cauſam vix recepit.

5. *Quis obligationem ieiunandi ſoluat.* Obligatione ieiunij ab eccleſia indicti ſoluit ſolus Papa. Votiuum in melius commutat etiam epiſcopus *Silueſter num.* 19. *vbi ſup.* epiſcopali lege præſcriptum remittit Epiſcopus quia eius eſt legem ſoluere, cuius eſt ferre. conſuetudine ſola inductum conſuetudo etiam minoris temporis abrogat, quam ab eccleſia præceptum. Verum vbi neceſſitas ſubeſt, epiſcopus non tam relaxat, quam non obligare declarat ieiunium *reſpondemus* inquid Innocentius III. *in d. c.* 2. *in fin. quod cum non ſubiaceat legi neceſſitas, deſiderium infirmorum* (petentium ſibi eſum carnium indulgeri) *cum vrgens neceſſitas exigit, ſupportare potes, & debes. vt maius in eo periculum euitetur.* & propterea fere in Italia vſus habet, vt vtriuſque medici, id eſt confeſſarij, & ſecularis medici teſtimonium exhibeatur: hic fere in cognitis ſolius medici corporalis iudicium exigitur, & magis minuſue, pro gradu neceſſitatis, rigor remittitur. *Vide de Ieiunio late Couar. l.* 4. *var. c.* 20. Nō in ſola abſtinētia cibi, inquit Leo, ſtat noſtri ſumma ieiunij aut fructuoſe corpori eſca ſubtrahitur, niſi mens ab iniquitate reuocetur. Igitur ieiunij pars melior eſt, finiſque eccleſiæ caſtigare præterita, atque impoſterum à vitijs abſtinere.

6. *Ieiunium militum.* Ad conſulendum ſecuritati conſcientiæ, & corporum commoditati, ac valitudini eorum, qui in exercitibus Regis catholici in Belgio & Germania pro religionis catholicæ

7. *Breue Ieiunii diſpenſatiuum pro exercitu Belgico.* defenſione, & rebellium hæreticorum profligatione, militant, Pontifex quotannis facultate concedit vniuerſis & ſingulis militibus dictorum exercituū, vbi in proxima quadrageſima, vbicumq; eos in dictis prouincijs declinare contigerit, ouis, caſeo, butiro, & alijs lacticinijs, nec non carnibus (feria ſexta, & ſabbatho cuiuslibet hebdomadæ, & ota maiori hebdomada quoad carnes exceptis) veſci libere, & licite valeant. De vnica refectione non eſt in Breui mentio, ſed illa relicta iuri communi. vt laborioſo exercitio obnoxij corpus ampliori, atque neceſſario ad illud cibo vegetare poſſint. Cauſa Breuis facit, vt verbum *militare* & *milites* nō in rigore accipiatur, ſed omnes cōprehendat. qui onera militiæ ferunt, duces, centuriones, decuriones, gregarios, tirones, & cuiuſcumq; ſcolaſticos [illegible] etiam & id genus cæteros, tormentis impedimentis, alijſq; militiæ neceſſarijs functionibus addictos, calones etiam, & militum vxores: dum, quā poſſunt militiæ operam [illegible], & ſubminiſtrant, vt Germanicarū copiarū mulieres inſignes ſunt adiuuę in militaribus etiam neceſſitatibus. quin imo ad totam [illegible] extendi priuilegium concesſum

patii

patri familias militi quidam arguunt ex *l. 9. C. de prox. sac. ſcrin. l. 1. C. de epiſ. & cler. l. 5. C. de ſacroſanct. eccleſ.* familiã eſſe omnes domeſticos illius expenſis cõmenſales *c. 5. de verb. ſignificat. in 6.* tamẽ ſi nõ participãt de cauſa finali priuilegij, nõ facile participes priuilegij cẽſendi ſunt, ſed perſonale illud videtur, neq. perſonã egredi. dũ autẽ ſimul tolerant militiæ labores, ſuo ipſi nomine acceſſorie, militare, & Breui cõprehendi videbuntur: ubi tenere q; illud D. Pauli *ſicut ſocij paßionũ eſtis, ita eritis & conſolationũ* quod & in contrariũ vertit D. Auguſtin. *volumus,* inquit *ſerm. 47. de ſanct. gaudere cum ſanctis & tribulationes mundi nolumus ſuſtinere, cum illis. qui noluerit ſanctos martyres, vel in quantum poterit noluerit, imitari, ad eorum beatitudinem non poterit peruenire.* & infra *Recuſat eſſe in corpore qui odium mundi non vult ſuſtinere cũ capite.* qui ergo non vult participare de labore militiæ, gaudere nõ debet priuilegio. quamquam vſus obtinuit longe benigniorem interpretationem. Præſertim etiam in præſidijs, tametſi Roma ſcriptum referatur Breui locũ dumtaxat eſſe, *ſi miles in expeditione ſit.* quippe in expeditione etiam eſſe cenſetur, qui militiæ cauſa domo abeſt; quamuis non in acie ſit, ſed præſidio. *l. 17. C. de teſtam. militar. & ibi Gotofred. & quã citat gloſſa in verb. beneficium.* ſi non inſtar domicilij, ſediſque perpetuæ fuerit, *l. 239. D. de verb. ſignif.* alioquin ſi priuilegium ad aciem reſtringatur, illuſorium fere erit beneficium aduerſus *l. 18. D. de leg.*

DE ÆDIFICANDIS ET REparandis Eccleſiis.

HÆc materia in Conc. Prouinciali Mechlinien. 1607. ſerio fuit agitata: ſed ob nouitatem rerum per inteſtina bella inductam, quæ pleraſque Eccleſias valde afflixerunt, multas ſolo æquarunt, quod antiquis recordijs, quæ vocant, & vſibus locus non eſſe: ſed ea in caſu reparationis † tantum qualis vſufructuarijs incumbit, non in nouis operibus obtinere videretur, (vnde in Gallia Carol. IX. edict. 18 Septemb. 1571 & 3. Nouemb. 1572. Clero vniuerſo indulſit, ne ſacra ædificia, quæ ab inteſtinis Galliæ motibus corruerant, reficere teneretur; quæ extarent tamen, ſarta tecta tueretur, *Choppin. Monaſt. lib. 2. tit. 2. num. 3. Gall. qu. 69.*) quodque Conc. Trid. ius commune crederetur in huiuſmodi caſibus recedere, ac quædam eſſent, quæ ſæculares ita tangerent, vt à prælatis ad officium cogi non ita facile poſſent: denique vt infinitis litibus ex huiuſmodi diuerſitate caſuum ac recordiorum naſcentibus obuiam iretur: Viſum fuit certam ineundam eſſe rationem, cui omnes ſe conformare tenerentur. 1. *Reparatio non noua conſtructi Clero incumbit.*

Itaque Sereniſs. Princeps ex ſuo Conſilio Brab. præclarum aliquem Conſiliarium delegauit, qui cum deputatis Cleri Brabantiæ ſæpe multumque contulit: & denique pluries relatione facta † Principi & Concil. quædam capitula decreta ſunt, per formam Regulamenti prout aliquot poſt annos eadem per formam edicti in Flandria conſtituta. 2. Octob. 1613. & promulgata. 21. Iun. 1614. in Concilio Flandriæ & typis commiſſa ſunt: Quorum ſumma hæc eſt. Si qui ſpeciales tractatus aut conuentiones inter aliquos initæ ſunt ſuper his rebus, ſeruabuntur. Sin minus, prouentus fabricæ impendentur, tam in nouam ædificiorum extructionem, quam antiquorum reparationem & in 2. *Hodiernũ in Belgio ius.*

 tem-

templis præſertim ruſticanis ſub concione, aut ſacro, ædiles per populum collectam facient, & gazophylacium in templo ſtatuetur, in quo recipiatur deuotæ ad hoc opus piorum oblationes. Deinde vbi hæc non ſufficient, ſubſidium ſumetur ab omnibus decimis in manu mortua exiſtentibus, ſiue liberis ad naturam primigeniam reuerſis, ſiue adhuc feudali vel alio nexu aſtrictis, ſiue in manu ſæculari exiſtentibus, quæ tamen doceri poſſint ab Ecleſia eſſe profectæ, poſt Concil. Magnum Lateran. ſub Alexand. III. ann. 1179. celebratum: vt caſu ita poſtulante per annos ſex triens illarum contributioni ſubijciatur. Contribuent etiam iuxta iuris communis diſpoſitionem, qui beneficia in ijs Eccleſijs poſſident. Nihil tamen poterunt ſtatuere ædiles ſine ijs quorum intereſt: & ſine eorum conſenſu vetus forma ædificij non mutabitur; ſed inibitur ratio magis conueniens, vocatis in conſilium peritis, & minus ſumptuoſa. Edent etiam ædiles computus ſuos ijs, qui percipient decimas, vt videant an bene adminiſtrentur, & quantum deſideretur: & vbi hæc non ſufficient, ex indultu Principali tranſibitur ad collectam, & capitationem eorum, qui in ea Eccleſia alimenta ſpiritualia recipiunt. & ſi caſus occurrat hic non deciſus, recurretur ad Principem, aut eius Conſilium, vt amicabiliter, aut alioquin ſummarie & ſine ſtrepitu tranſigatur. Atque hæc omnia prouiſionaliter ad excludendas infinitudines litium. Ad principem, inquam, recurritur, ſi dubium oriatur circa eius conſtitutionem, quia eius ſit interpretari legem cuius eſt condere: alioquin & vt ius commune, & Conc. Trid. *ſ* 7. c. 8. ad curam & cognitionem Epiſcoporum reijcit, vt Eccleſias quas reparatione egere iudicauerint, reparari mandent: etiam appellatione excluſa, ſi vi[illegible] ando decernant.

3. *A[illegible] reparatas iam Eccl[illegible]ias non pertinet.* Videtur † edictum non ſpectare ad Eccleſias iam reparatas; quia generale eſt futuris non præteritis negotijs leges ferri, tum maxime quia neque finis atque mens, neque verba edicti eo ſpectant: verba omnia futuri temporis ſonum habent: anima edicti ſpirat in duobus in eo relatis punctis. Primo, dicit Princeps ſe illud Regulamentum præſcribere, vt e[illegible] remplis exædificatis DEI cultus promoueatur. Secundo, vt infinitudo litium vitetur. [illegible]um, ædificata iam Eccleſia, ceſſat. Secundum contrariatur intentioni [illegible] ex edicto agentium: nam vbi Principes ceſſare per edictum ſuum volunt lites, il[illegible] h[illegible] excitare eas volunt, & ex eo occaſionem arripere nouæ litis ſuper reparatione iam facta, ſine controuerſia quidem, & quaſi ex debito, ſine emiſſione aliqua c[illegible]. prout huiuſmodi reparationes multorum locorum conſuetudine [illegible] ſimpliciter ad parochianos reijciebant. Ex bono tamen & æquo decimæ [illegible] ex ea pecunia quæ adhuc debetur ob reparationes lucre poſſunt, ſeu ex eo redditu [illegible] capitalibus Eccleſia ædificata eſt.

4. *N[illegible] fundus* Cæ[illegible] ante edictum Clerus functus fuit officio, reparata ea templi parte [illegible] ſeu conſuetudine ad eum ſpectabat, puto non poſſe ex edicti iure, quod [illegible] & ſi[illegible] men eius inductum fuit, grauari.

5. *N[illegible] ad turris.* Ad [illegible] vero † turris, neque ante, neque poſt edictum ſcio aliquam deci[illegible] tantum campanæ. & ad eam neceſſariarũ trabium &c. Dũ [illegible] concipieretur, ſcio quoſdam Conſiliarios eo inclinaſſe, vt decimæ in c[illegible] vocarentur: ſed in edicto non eſt expreſſum: credo ob contrarias hic c[illegible] tu[illegible]es tum Conſiliariorum opiniones: Ob quam contentionem aliaſque [illegible], vt in caſu controuerſiæ per illud non deciſæ [illegible] ratur ad Principem eiuſue Conſilium.

Dd[illegible]

Defalcanda autem eſt portio † Canonica quæ Paſtori ex decimis ſoluitur, ſimiliaque onera; atque ex reſiduo tantum triens in Eccl. reparationem exigi poteſt: prouentus enim bona, & fructus ij cenſentur, qui deductis oneribus ſuperſunt. 6. *Defalcanda portio canonica.*

Si etiam per infortunium, † non elocatoris culpa aliquod damnum acciderit, cum iubeat edictum prouentus trientem quotannis impendi, ſi collector non ſoluit totum vel partem; eius quod non ſoluit triens cuiuſq; pro rata periculo eſt: præſertim [illegible] hâc quotam Princeps obligationi ſubijcit: debitor autem ſpeciei interitu liberatur. acced[illegible] edicti, vt alleuietur clerus, nec ſupra quam commode facere poſſit, exigatur. 7. *Et damnum fortuitum.*

Quin & edictum ad neceſſarias templi, id eſt, ſubſtantialium partium, tecti, parietum, chori, vel nauis, vt loquitur, &c. reparationes reſtringendum eſt, non vero ad ornatum [illegible] interiorem extendendum: vt aliquid materiæ relinquatur deuotioni aliorum. 8 *Ad ornatũ [illegible] non [illegible].*

Quia ſingulorum † annuorum prouentuum trientem in obligatione eſſe dixi, vt ſonant verba edicti, *deux annees a payer en ſix années par egale portion, ſcauoir le tiers en chacune deſdits deux anneés.* vbi æqualitas portionis refertur ad trientem in ſingulos annos non vero ad æqualitatem portionum annuarum inter ſe inuitis incolis, aliter officio decimatores defungi non puto. 9. *Singulorum [illegible] tertia debetur.*

Enimuero arbitror † non vſque adeo fundatos incolas ſi nunc ſummam duorum annorum petant ſimul, qui antehac tacuerint; nam etſi lapſum ſit ab edicto verbi gratia quinquennium, tamen trientem decimarum non puto ante debitum, quam q[illegible] annis petitur; non enim quaſi ex puto puto debito ſoluitur, ſed magis ex officio [illegible] qualia non ante debentur quam petuntur. Itaque trientem eo primo anno ſoluendum puto, quo petitur; tantiſper enim ſupereſt ratio edicti, ne ſimul clerus obruatur, ſi ingentem ſummam conferre debeat, ſed quantum facere poteſt vt dilata & diuiſa ſolutio tempore ipſo fit facilior, vt in quinquennalibus inducijs ex grani æquitate quandoque receptis probamus. quamquam ab aliquibus Brab. Conſiliarijs ſecus audio reſponſum. 10. *Non ſimul tamen [illegible] [illegible] aliquorum annorum.*

Cætero-quin ſatis Regulamentum † procedit ex bono & æquo, & conſ[illegible] initet ad ius commune. Quamquam enim qui Eccleſiam deſtruxerunt, ad eam reparandam teneantur, & magiſtratus qui per ſocordiam non impediuit. *P[illegible] de reparatione [illegible] cap. 3. &* 7. [illegible] & q[illegible] viuit Eccleſia vt arce pro rebus ſuis defendendis, vnde eue[illegible] nota eſt, aut al[illegible] eandem efficacem dedit *[illegible]* 8. 11. *Regula[illegible] reparare [illegible].*

Tamen [illegible] Prouinciarum † & ciuitatum reconciliationes harum rerum quaſi [illegible], redeundum eſt ad ius commune, iuxta quod bona fabricæ imprimis diſcutienda [illegible]. *P[illegible]* c. 14. 12.

De [illegible] ex captiuitate redu[illegible]ces, quod omnes ad domos ſuas ædificandas con[illegible], [illegible] domo Dei. Similiter Poëta [illegible] Romanis,

D[illegible] maiorum immeritus lues
R[illegible].

Concil. Trid. [illegible] 7 ex [illegible] prou[illegible] Eccleſias quomodolibet [illegible] & in eorum [illegible] pa[illegible]s vocant, & alios qui [illegible] Eccleſiæ [illegible] ac [illegible] rũ defectũ, parochianos per ſy[illegible] [illegible] y[illegible]as,

vicinas,& erecta in loco cruce ad prophanos vſus non ſordidos permittit applicari. Et hoc caſu intelligo declarationem Cong. Conc. quam refert Serola. *p.2.vir. viſitatio.d. 9 bis verbis,ſi populus nolit Eccleſiam,quæ minatur ruinam,reſtaurare,ea debet penitus dirui. Sa:r. Eccl.* §.18.Obligat Cócilium patronos,& alios qui fructus aliquos ex Eccleſijs prouenientes percipiunt. vbi vox,*alios*, cum præmiſſis videtur ſignificare eiuſdé generis: & propterea patronos Eccleſiaſticos, vt vocátur vulgariter qui per incorporationes,ſeu alias poſſidét prouentus Eccleſiaſticos,aut decimas:patroni autem illi,qui nihil horum poſſident, an comprehendat Concilium,quæri poteſt:& non comprehendi niſi eos forte, qui ſe obligarunt impoſterum recte dicitur. Verum in reparandis Eccleſijs fere paſſim conſuetudo (qualis ſeruáda eſt *c.quicumque,c filijs.16.q.7.*)ad populum nauis reparationem tranſtulit. Ita iudicatum Pariſijs cótra parochianos N.anno 1575.& parochianos de Fontaine eodé anno. Et Cóc.Brab.iudicauit pro Capitulo Antuerpieſi cótra incolas de Côteca an.16[illegible]1. & ita habet generalis cóſuetudo locorú quæ núc & olim ſub diœceſi Cameracéſi fuerút; quamuis recordia Leodienſia rigoroſius cum decimis agant. Nauis porro eſt quicquid extra cancellos ſeu oxale eſt. *Pecq.cap.13.n.2.3* Enimuero qui decimas & beneficia Eccleſiaſtica poſſident ita reparare tenentur,ne ipſi egeant,*cap.4.ext.h.t.cap.ſi monachus.16 quæſt 2. cap decernimus.10.quæſt.2.Capell.Toloſ.dec ſ.499 facit l.ſi quis à liberis,§.de alimentis. D. de alend. lib.* vti ne quidem priuata debita aliter ſoluere tenetur Clericus,quam ne egeat, ideoque nec cedit foro,nec ob ea incarceratur.*c. Odoardus,de ſolu.* Reparare inquam, non de integro extruere.neque enim eo ius aut conſuetudines extéduntur,*Pecqu.cap.1.& 2.l hactenus, D de vſuf* ſed magis ad populum hæc pertinent.*c.1 h.t.arg.c.27.ſi Epiſc.de officio ordinarij in 6.* Ita iudicatum contra incolas de Breyne *aux grands tours de Clermont*,ſaltem ita vt ſine egeſtate tamen fiat, vt ſi Eccleſia maxime egeat, ſine egeſtate Clerus contribuat bonorum ſolum tertiam aut ſimilem partem : adeoque multum verſatur in hac re arbitrium iudicis. *Chenu au recueil de regl.t.1.cap.14.vbi & ſuperiora arreſta refert.* Ius quidem in d. c.1. ita Eccleſiaſticos vult contribuere, vt populi deuotionem excitent. ſic olim in reparatione templi Hieroſolymitani ſacerdotes decimam decimæ contribuebant ; populus ſingulis tertiam partem ſicli per annum. *2.Eſd.10.* In contributione autem populi etiam censent nobiles,& alios exemptos tradunt citati a *Barboſa in Collect. DD. ad Concil.Trid. d c.7.ſ.[illegible]* quoniam opus hoc ſpectat obligationem parochialem,in qua omnes pares ſunt, nec [illegible] vllorum diſtinctio,ſed omnes iiſdem ſacris communicant.

In o[illegible] egeſtate ſimilia dirutæ Eccleſiæ in vſus profanos,non ſordidos,c[illegible] d.[illegible] vt [illegible] quidam canones cœmenta & lapides deſtructarum Eccleſiarum ad ædificia religioſa verti volebant.*c.ligna de conſec.diſt 1.c.ad hæc de relig. domib.* h c ampl[illegible] videtur conce[illegible] tam quoad l[illegible] & cæmenta,quam quoad fundú. vt in hoc [illegible] memoriæ erg[illegible] crux erigatur:illa,ſi in ædificia profana immittátur,abſint picturæ,& ſacræ me[illegible] quæ ſcandalo eſſe poſſint.exiſtimo denique pro reuerentia veterum canonum, ſi ad religioſa ædificia illa verti poſſint,eoque ab aliquibus ambiantur, illis concedenda eſſe, [illegible] pretium offerant, [illegible] illa ſunt profanaturi.

Porro [illegible] decimas poſſidentes exempti ſunt ab oneribus Eccleſiaſticis, [illegible] Eccleſiaſtico, qui decimas non [illegible] ad Eccleſiam reuerſas habent, ſed [illegible] bonorum [illegible], vt ſi pars [illegible] depende[illegible] ab aliquo eorum [illegible], quantum non tamquam tales,ſed vt pars Dominij,cuius naturam [illegible] & acceſſo-

rie [illegible]

rie ſequuntur,poſſidentur. *Molin.ad Conſ.Pariſ.*§ 68 *num.* 24.*in prior edit.* §.45. quia per talem ſtatum impediuntur ad Eccleſiam reuerſæ naturam recuperare primigeniam, quod alioquin fieret, *cap.dilectus.*34. *extra de præb.* vbi donatarius Eccleſiaſtici iuris conferendi, non gaudet iure Regis donantis, ſed quale ordinarium Eccleſia recipit, quia id ius ad Eccleſiam reuerſum erat. Vnde idem cenſendum foret de decimis, quæ cum onere fidelitatis aut clientelæ,alteriuſve ſeruitij remanent, etſi in manu Eccleſiaſtica ſint. Sed in his ſecus proceſſum in edicto,magis ex æquitate, quam mero iure. nam in ipſis Concordatis Brabantiæ etſi in petitorio cognitio decimarum tanquam mere Eccleſiaſtica ad forum Eccleſiaſticum ſpectare agnoſcatur,excipiuntur tamen decimæ infeudatæ. §.*in cauſis mere eccleſiaſticis.* Quæ exceptio in poſſeſſis ab eccleſia corruit, ſi naturam primigeniam, quæ cum alijs vniformis eſt,recuperauerint.

An decimæ Melitenſibus conceſſæ à reparatione ſint immunes; an hoc onus naturæ decimarum innexum ſit, aliaque id genus quæſiuimus in *Conſult. canon. h. t. conſult.* 2.

Porro ad reparationem Eccleſiarū quam proxime accedit inſtauratio & clauſura cæmiterij, & domus presbyteri parochialis. de illa, Concordata Hannoniæ inter Epiſcopum Cameracenſem & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis inita 2 Martij 1541.declarant, quod ſpectet ad parochianos, ſicut, inquiunt, eſt iuris;niſi de tractatu aut tranſactione aliqua doceatur, quod ad alios ſpectet. Domum autem presbyteralem etiam incolæ conſtruere tenentur, vt congrue parochus hoſpitari poſſit. Quamquam parochus eam ſartamtectam ſeruare teneatur; quoad mediocres ſcil. reparationes,non vero grauiores. Qua de re arreſta ſunt apud *L.Charond.Reſp.l.*4.*reſ.*1.*Chenu en ſes Regl.tit.*1.*ca.*12 *&* 14.*Chopp.Monaſt l.*1.*t.fin.n.*24.

Enimuero † Concil.Trid.*ſeſſ.*21. *cap.*4. ſtatuit vt in ijs locis in quibus ob locorum diſtantiam ſiue difficultatem parochiani, ſine magno incommodo ad percipienda ſacramenta, & diuina officia audienda accedere non poſſunt,Epiſcopi nouas parochias,etiam inuitis Rectoribus, iuxta formam conſtitutionis Alexandri III. *quæ incipit ad audientiam*, conſtituere poſſint. Illis autem ſacerdotibus qui de nouo erunt Eccleſijs noniter erectis præficiendi,competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi, ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumq; pertinentibus; & ſi neceſſe fuerit,compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare,quæ ſufficiant ad vitam dictorum ſacerdotum ſuſtentandam.Sic vt omnia hæc ad arbitrium Ordinarij ſpectent,cum priori iure præter iuſtam cauſam Rectoris conſenſus, niſi ſine eius præiudicio fieret, & maioris partis vtriuſq; populi adeſſe deberet.*Ricc.in prax.*[illegible] 514. 14. *Quando & qualiter nouæ Parochiæ erigendæ?*

Ædificatio igitur & inſtitutio nouæ parochialis Eccleſiæ fieri tantum debet ex neceſſitate,abſque diminutione iurium matricis præter ea bona,quæ in loco abſcindendo poſſidet *d.c. ad audientiam.* niſi ea abundet,nec adſit modus dotandi aliunde, & inſuper ſine præiudicio poſſidentis.*vt S.Cong.reſpondit* 1594.*apud Piaſ.p.*1.*cap.*[illegible] *num* 1. Vnde DD.*in c.ad audientiam,extr.de eccl.ædif.* [illegible], id quidem debere fieri de Rectoris conſenſu,tamen eo & patronis inuitis fieri poſſe [illegible] ſit cauſſa. *Azor.Inſt.Mor p* 2.*l.*3. *c.* [illegible] Idem obtinet in Epiſcopatibus ex gr[illegible] iuſtaque cauſa. *cap.ſicut vnire.extra de exceſ.prælat* B.Bernard. *Ep.*131.*ad* [illegible] *Si* inquit,'Romana Eccleſia [illegible] *iudicauerit,ordinare Epiſcopatus vbi hactenus non fuerint* [illegible] *poteſt e*[illegible] *qui ſunt, alios deprimere, alios ſublimare, prout ratio ſibi dictauerit,ita vt de Epiſc.*

creare Archiepiſc. liceat, & è conuerſo ſi neceſſe viſum fuerit. Ita Bern. qui etiam Pontif. Rom. author fuit, vt ſedes Tornac. quæ vnita fuerat ſedi Nouiomenſi per aliquot ſæcula, fuerit ſeparata, & Epiſcopum quaſi poſtliminio reuerſum habuerit circa annum 1180 regnante Rege Philippo Aug. ſub Eugen. III. Papa, *vt ſcribit Gaguinus in ſuo compendio ſuper Francorum geſtis l. 6*

15. *Erectio nouorum in Belgio Epiſcopatuū.* Sic ſummo † Reip. & Religionis bono, ad inſtantiam Regis Philip. II. Pontifex Pius IV 4. Idus Maij 1559. in Belgio erexit nouos Epiſcopatus, & eorum diſtrictus in diœceſes erigendas ſeparauit ab Epiſcopatibus Leodienſi, Vltraiectenſi, & Cameracenſi, aliiſque, erecta ſede Epiſcopali Cameracenſi, & Vltraiectina in Archiepiſcopalem, ac Collegiata Eccleſia Mechlinienſi in Metropolitanam quæ prima eſt, vt in exequijs Imperatoris Rudolphi, Mechlinienſi, Cameracenſis ceſſit, vindicias ei addicente Sereniſſimo Principe noſtro. etſi tamen Archiepiſcopus Mechlinienſis Belgij primas non ſit, ſed inter cæteros primus.

Igitur nouæ parochiæ non pro libitu erigi, ſed ex iuſtis cauſis tantum, ijſque habitis, diſtantia ſcil. aut difficultate itineris *in d. c. ad audientiam.* permittuntur: alioqui pro numero populi plures ſunt ſacerdotes aſſumendi: etiam in capella ſub parochia diſſita, etiamſi pars parochiæ intra pars extra ciuitatem ſit: & illius magna ſit latitudo: cum eſt huiuſmodi capella. nec veteri parochiæ minuendæ ſunt decimæ, aut poſſeſſori præiudicandum, niſi illa abundet, & ſaluo honore pro facultatibus: vt ne minutæ quidem decimæ auferri debeant non abundanti, nec vero ſupplens partem defectus dotis, ius patronatus acquirit; ſaltem in ſolidum ſed magis rector matricis: nec veteri patrono præiudicandum eſt: & non dotantibus in ſolidum aduerſatur Conc. Trid. *vt latius diximus in Conſult. canon. lib. 2. conſult. 2.*

16. Nec debet permittere Epiſcopus ædificationem Eccleſiæ ſine dote, alioquin ipſe ad dotandum teneretur, ſicut ordinans ſacerdotem ſine titulo. ſed poteſt tamen populum cogere ad neceſſaria parochiæ nouo ſuppeditanda. *Trident. d. cap* 4. quod amplius [illegible] *in d. cap. ad audientiam*, vt & quod Epiſcopus procedit vt delegatus Apoſtolicus *in d. cap. 4.*

17. Anniuerſarius † autem conſecrationis dies ex cauſſa in alium reduci poteſt. nec conſecratio [illegible] Sanctorum Canonizatorum, & remotis alijs corporibus, ſi quæ [illegible] ſepulta ſunt. *Piaſ. ibi ex Cong. Conc.* Quæ porro ſpectant ad erectionem [illegible] *de Regul.*

Fabrica B. Petri in Vrbe quæ † priuilegia ex conceſſione ſummorum Pontificum habeat, vide apud *Quar. v. fabrica S. Petri, Sirol. v. Legatum. §. 9. p. 2. & v. fabrica Eccleſia.*

DE IMMVNITATE
Eccleſiæ.

1. [illegible] ADhortatur Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap* 20. omnes Reges & Principes, † vt qui [illegible] bonis temporalibus, atque in alios poteſtate ſunt ornati, ea [illegible] quæ Eccleſia- [illegible]

ſtis iuris ſunt, tanquam Dei præcipua, eiuſq; patrocinio tecta venerentur, nec ab vllis lædi patiantur. Eam igitem quia inſignis eſt Epiſtola, quam Alexand. VI. 22. Oct. 1492 cum in Brabant. iura Eccleſiaſtica minui dicerentur, ſcripſit Philippo Archiduci Auſtriæ, Burgundiæ & Brab. Duci, † viſum eſt hic eam inſerere. *Dilecte fili, ſalutem &c. Auctoritatem ſanctæ ſedis Apoſtolicæ in tuis dominijs, & præſertim in Ducatu Brabantiæ contemni, libertatem Eccleſiaſticam tolli, multorum fide dignorum teſtimonio intelligentes, mirati ſumus* [illegible] *nimis. Nec tamen id nobilitati tuæ aſcribimus, qui per ætatem fortaſſe perſpicere non potes,* [illegible] *conſcientiæ, honori que tuo obſint; cum tamen in tenera ætate, optima indole, & ingenio,* [illegible] *præditus ſis, Præceptoris vicem apud te ſuſtinere poſſe facile credimus. Qua de re te hortamur in Domino, vt quo magis Rex Regum Deus tuum Principatum ſtabiliat, inter cætera tuæ inſtitutionis præcepta, id* [illegible] *negligas, quod Deum colas, Deum timeas, & illum in* [illegible] *veneteris,* [illegible] *ſticæ* [illegible] *nullo vnquam tempore violari permittas, Apoſtolicæ quoque ſedis auctoritatem &* [illegible] *Vicarij iuriſdictionem à tuis ſubditis dilaniari non ſinas, & ſiquid in his ſub tuæ nobilitatis* [illegible] *temere commiſſum fuit, id mox emendari ac in irritum reuocari facias: ne ad culpam tibi imputetur, quod te permittente in deteſtabilem traheretur abuſum. Nam qui ſecus egerit, non facile reperies quenquam ex his proſpere regnaſſe. Sunt tam ſacri quam gentilium codices plenis exemplis; intellige ex tuis aulicis quam feliciter* [illegible] *progenitores donec hæc obſeruauerint, claruere* [illegible]*. Tu* [illegible] *Principatum tenere, vt Chriſto Principi Regum terræ, qui te fecit Principem, quod optamus, placeas, ne tandem cadas ſicut vnus ex Principibus priuſquam conſeneſcas. Dat. Romæ &c. die 22. Octob. 1492. Anno 1.*

Eandem † in ſententiam idem Pontifex tunc ſcripſit Duci Saxoniæ, qui tunc has ditiones nomine impuberis Ducis gubernauit, vt illius ita iura tuerentur, vt quod Dei eſt Deo ſeruaretur illæſum: Engelberto a Naſſouio, Ioan. de Bergis, Ioan. Carondelet Cancellario Auſtriæ, & Burgun. Iohanni autem de Houthem Cancellario, & Concilio Brabantiæ mandauit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, vt quædam mandata & ſententias aduerſus Eccleſiam, Eccleſiaſticas perſonas & ſuper illarum reb. & bonis conceſſa annullarent, & reuocarent, in priſtinamq; libertatem reſtituerent. Epiſcopo autem Leodienſi, Cameracenſiq; ſimiliter mandauit vt in Eccleſiæ defenſionem ſic inuigilaret, quatenus attentata reuocarentur, alioquin dictas cenſuras publicarent. Abbatibus vero Affligimenſi & Parcenſi, cur qui intelligerent iuriſdictionem & libertatem Eccleſiæ contemni, & eam [illegible], ex aduerſo non ſtarent, nec Pontifici curarent reuelare? mandans vt negligentiam [illegible] diligentia caſtigarent. 3. *Et præcipuis eius Aulicis.*

Extat † [illegible] Martini V. anno eius primo, pro Clero diœceſis Cameracenſis, [illegible] tunc continebat, vbi [illegible] findo, quod alicubi deterioris conditionis [illegible] Sacerdotum videretur, quam ſub Pharaone fuiſſet, qui alijs ſeruituti ſubactis, ſacerdotes & poſſeſſiones eorum in priſtina libertate dimiſit, mandauit publicari & obſeruari [illegible] Concilij Lateranenſis, Honorij III. & ſanctionem Friderici II. Imp. [illegible] Romanæ [illegible] exiſtentis, quam [illegible] tenſe referr, & cum [illegible] *Auth. Caſſa. C. de ſacroſan.* [illegible] Caroli IV. Imperat. qui [illegible] libertatem Eccleſiaſticam ſeu perſonarum, [illegible] rerum, & ſpeciatim [illegible], [illegible] bona temporalia in poteſtatem Eccleſiaſticam transferrentur, edita, [illegible] eſſe, & irritari, & [illegible] ſub Imperialis Banni pœna; [illegible] ſub Imperio conſtitutis mandat [illegible], 4.

Emendata [illegible] *Cæc. omnibus Principib.*

2. [illegible] *Pul-* [illegible] *Rom. P*[illegible]

4. [illegible] *Germania &* [illegible]

 nequid

ne quid contra perſonas Eccleſiaſticas ſtatuatur, ne rebus eorum vlla onera cuiuſcumque nominis imponantur, hortando & requirendo Prælatos, in quorum diſtrictibus talia committerentur, vt ipſi Imperialem legem per eorum Eccleſias & Synodos publicarent. Quod & ipſum mandat dictus Martinus, vbi & quando expedire videbitur fieri, & contra tranſgreſſores, ſine diſſimulatione per cenſuras procedi.

5. *Ius aſyli quam antiquum.* Quod ſpectat † ad immunitatem templorum ſacrorumque locorum, ius Aſyli ex veteribus ſacris legibus conſtitutum, & apud Ethnicos iam olim vſitatum fuit. Coras *Miſcell lib.5.cap.23.* Cadmum primum Aſylum inſtituiſſe contendit. Couar. *var. reſol lib. 2.cap.20. num.* 2.3.4. plurima antiquorum exempla profert. Eſt & illud Hecubæ apud Virgilium,

Huc tandem concede, hæc ara tuebitur omnes.

Contentiones Græcarum & Aſiaticarum ciuitatum apud Senatum Rom. antiquitate ſumma munitas quoad immunitatem templorum inſigniter recitat Tacit. *Ann.l.3. & 4.* cum ea ſuſpenſa eſſet à Præſidibus donec à Senatu probaretur. Ad quem modum ad ſacra confugiendi deinde acceſſit refugium ad ſtatuas Principum.

6. *Nouiſſimũ ius Greg 14.* Canones multa ſanxerunt de immunitate confugientium ad Eccleſias: ſed ſuperuenit Conſt. Greg. XIV. † omnibus priuilegijs reuocatis, & ad vnam formam reductis: diſponens vt laicis ad Eccleſias locaque ſacra & Religioſa prædicta confugientibus, ſi fuerint publici latrones, viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, & publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quive homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſijs, earumve cæmiterijs committere non verentur, aut qui proditorie proximum ſuum occiderint, aut aſſaſſini, vel hæreſis aut læſæ maieſtat. in perſonam ipſiuſmet Principis rei, immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragetur: ſed qui talia delicta commiſiſſe videbuntur, quando à Curia ſæculari requiſiti Epiſcopi fuerint, ipſi vel curia ſæcularis de Epiſcopi, Officialis, ſeu alterius ab eo poteſtatem habentis, & non inferioris licentia extrahantur, & ad carcerem Epiſcopi traducantur; ſub oportuna cuſtodia nec inde extrahi, Curiæque ſæculari prædictæ conſignari, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an ipſi vere crimina ſuperius expreſſa commiſerint, tuncque demum de mandato Epiſcopi per iudicem Eccleſiaſticum Curiæ ſæculari, quacumque appellatione poſtpoſita [illegible] ſæcularis ſecus faxit, cenſuras incurrit latas contra immunitatis [illegible]

Iuxta [illegible] Conſtitutionem, & imo vbi ea publicata non eſt, de iure, ea cognitio † ad

7. [illegible] Eccleſiaſticum iudicem ſpectat, cum quæritur an quis immunitate Eccleſiæ gaudere debeat, [illegible] alium quæſtionem, an ſine licentia Epiſcopi extrahi poſſit, quem [illegible] debere conſtat. In qua diuerſus quidem paſſim vſus eſt de facto, etſi de iure [illegible] licentia non poſſit. *Vt habet Boer. deciſ.* 109. & nunc eadem Bulla clare decl[illegible] [illegible] in prima quæſtione primo attendi poſſunt Concordata inter Duces Brabantiæ & Epiſcopos Leodienſ. & Cameracenſ. inita, §. *quoad vero violationem immunitatis* [illegible] *ter Iudex Eccleſiaſticus &c.* Facit eodem *c. ad Epiſcopos.* [illegible] *q 4 ad Epiſcopos* (inquit Gelaſius Papa) *directum* [illegible] *ut eos per Eccleſias violaſſe perhibentur, acceſſu earum* [illegible] [illegible] quibus verbis diſerte aſſeritur authoritas Epiſcoporum iudicandi de ijs quibus immunitas competere debeat. Vnde

Vnde idem Pontifex *ibidem in cap. frater* vtitur his verbis, *quod nec poteſtatibus, nec principibus vnquam licuit perpetrare, vt hominem in Sanctuario conſtitutum captata ſacerdotis abſentia reluctantem, reclamantemque violenter abſtraherent.* Quare B. Auguſt. ibid. *in c. Miror,* Bonifacium ita alloquitur, *quo inſtigante facere auſus es? hominem de Eccleſia rapuiſti, &c. ergo ſi amicus intenditur, cur Deus offenditur? ſed ſi de poteſtate præſumitur, Nabuchodonoſor Regem intende &c. Eccleſia igitur illæſum reuoca.* vbi donec id factum fuerit, Bonifacium à communione ſegregauit. Quos canones ſi quis in notorio delicto & iure non procedere contendat, at ſaltem vbi controuerſia eſt, delictum aliquod immunitate dignum ſit an non; locum habere fateri oportet. Reſpondiſſent enim iſti Principes Gelaſio & Auguſtino illos excommunicanti, iudicaſſe ſe Aſylo indignos, & ſanxiſſe, vt à ſanctuarijs auellerentur. Religioſe itaque ipſe Rex Scotiæ *in ca. inter alia, extra de imm. Eccl.* Pontificem conſuluit de his qui immunitate gaudere deberent, non authoritate ſua ſanxit, quod liberet aut videretur; & Pontifex quid ex ſanctorum Patrum decretis faciendum eſſet, reſpondit. Quando vero id ex antiquis canonibus non eliceretur, Eccleſia decidere ſolet. Sic Gregor. IX. *in c. fin. extra de imm. Eccleſ.* quod antea determinatum non erat, mandat Archiepiſcopis Toletano & Compoſtellano, vt publicent delinquentem in Eccleſia, non debere gaudere eius immunitate. Et quidem cognitio huiuſmodi immunitatis adeo antiquitus viſa eſt eſſe iuris Eccleſiaſtici, vt illius violatio Epiſcopo componenda, id eſt, emendanda decreta ſit in Concil. Tribur. *relato c. ſi quis.* 17. *qu.* 4. vtpote cum ea, ſi iuris diuini non ſit, (quod plerique Canoniſtæ tradiderunt,) at ſaltem quam proxime inde deprompta eſt, vtpote cum agatur de reuerentia Deo, eiuſque domui debita: cuius determinatio, quæ quantaque eſſe debeat, procul dubio ab ijs petenda eſt, quibus iuris diuini partes delegatæ ſunt. In eum ſenſum, Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 20. aſſerit Eccleſiæ & perſonarum Eccleſiaſticarũ immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus eſſe conſtitutam. Denique quicunque authores in reſolutione ſupraſcriptæ quæſtionis quam minimum Eccleſiæ deferunt, ij ſaltem fatentur cognitionem immunitatis eſſe mixti fori, adeoque præuentioni eſſe locum: ſed id cum de facto quæritur, non cum de iure, ſcil. an hoc crimen de iure immunitatem habeat, non cum quæritur, an hic hoc crimen commiſerit. Atq; hæc quidem abunde ſufficere videntur præſertim vlterius facta relatione ad ea quæ ſcribit Borgninus Caualcanus *l.* [illegible] *dec.* 21 *n.* 16. vbi luculenta ſolutio habetur omnium eorum, quæ vlterius adferri ac obijci poſſent.

Adhæc Caualcan. *ibid. num* 29. aſſerit, ne quidem † licere iudicibus reos è templis eripere, non tantum vt ad ſanguinem damnent; ſed ne quidem vt ad bannum, vbi dicit ſe vidiſſe ſuper ea re litteras à Cong. Card. ſcriptas ad Epiſcopum Papienſem iuſſu Pontificis, vt faceret remitti captos & relegatos in Eccleſia à iudice ſæculari, & bannum cancellari, ex eo quod ad iudicem ſæcularem non ſpectabat talis cognitio, & Epiſcopos debere tueri immunitatem eccleſiæ ſine timore etiam vſque ad effuſionem ſanguinis. Pro ciuitate quidem Antuerpienſi res expedita eſt: nam in tractatu quem Epiſcopus Cameracenſis habuit cum ciuitate Antuerpienſi anno 1574 vlt. Maij, in principio diſponitur conformiter Bullæ Greg. XIV quod Decanus Chriſtianitatis venietur ad fugitiuum, & habita informatione nomine Epiſcopi, permittet duci reum ad carcerem ciuitatis, qui carcerem Epiſcopo commodetur, ſic quod in corpore aut membris nihil ei fiat, neq; ius vllum aut proceſſus cõtra eum formetur, ſub pœna excommunicationis & ceſſationis à diuinis, 8.

Aſylum etiam à [illegible] *non tuetur.*

donec

donec per Officialem aut deputatum declaretur an immunitate loci gaudere debeat; ſumptibus tamen ciuitatis; & caſu quo declaretur, quod immunitate gaudere debeat, reſtituetur loco vnde deductus eſt, & ibi liber relinquetur; & ſi ſecus iudicetur, reducetur nihilominus ad eum locum, & ibi ſæculari iuſtitiæ permittetur, vt abducant: rogando nihilominus pro gratia. Certe præclara prudentia illius Epiſcopi Iacobi de Croy, quam ſedes Apoſtolica pro vniuerſalis orbis regimine poſtea imitata ſit. In Concordatis Hannoniæ inter Epiſcopum Cameracenſem, & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis *initu 2 Martij* 1541. (vbi quidem ſemper ſtricte habita fuit iuriſdictio Eccleſiaſtica,) hac de re conuentum eſt, quod in caſibus *ia inter alia. extra h.t.* & homicidio deliberato, quod vocant *vilain, & de faict d'aguet*, aut vt Franci, *deguet à pens* ſine prævia declaratione Officialis poterunt rei è ſacro loco extrahi: ſi porro extraxerint ſæculares, qui hæc non commiſerunt, tenebuntur immunitatem redintegrare; & in caſum recuſationis, cognitio & declaratio competet Officiali Cameracenſi, ſicut ab omni tempore competijt.

Ad Epiſcopos autem, ſeu eorum deputatos, non inferiores, decernit Gregorius hanc quæſtionem pertinere. Clemens tamen VIII *conſt* 1595. *inc. aqua.* quoad milites Melitenſes ad eorum ſuperiores cum Epiſcopo ſpectare iubet.

9. *Cl[illegible] Cle rici [illegible] non [illegible] niſi extra cauſam correctionis.* Hæc Conſt. Greg agit de laicis extrahendis. poteſt itaq; inferri, probari eam ſententiam, quæ dicit Clericos ob crimina extrahi à ſuis iudicibus poſſe *de qua Couar l. 2. var. reſol. cap. 20. Abbas in c. inter. extra hoc tit.* vel ideo quod iudicia Clericorum ſint ad correctionem, cui impediendæ non datur Aſylum, ſed parcendo ſanguini. *Ricc. in prax cler. deciſ* 591. Adeoq; ſi ageretur de crimine contra Clericum ad finem, vt eo probato depoſitus, degradatusq; traderetur corporaliter puniendus brachio ſæculari; eo caſu extrahi non poſſet. *Dianap 1. t. 2. r. 24. p. 3. t. 2. r. 38.* quin nec Clericus in minoribus à iudice ſæculari poſſet extrahi. *M. Ant. Gen. in ſin. vbi ſupra.*

Vetat nihilominus conſtitutio quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas, ſæculares, vel cuiuſuis ordinis aut militiæ regularis, quorumcunque priuilegiorum, indultorum, aut conceſſionum prætextu, quæ omnia ad terminos iuris reducit, etiam criminum exemptorum reas [illegible] iam abducere, carcerare, cognoſcere, aut quoquo modo procedere [illegible] quam de iure: & per priuilegia eiſdem ordinibus aut militiæ conceſſa permittitur.

10 *An [illegible]* Quid ſi [illegible] ob debita incarceratus, carcerem effregit atque ad locum ſacrum confugit, & [illegible] creditor vt extrahatur, & carceri rurſus mancipetur, primo [illegible] debitores [illegible] dos creditores non debeant habere immunitatem, ſec[illegible] neque [illegible] carcerum, tertio quia multo minime hæretici ? in his lo[illegible] qua[illegible] op[illegible] C[illegible]æ, vt ob debita nemo extrahatur. *var. reſ. l. 2. cap. 2[illegible]. num. [illegible].* C[illegible] m[illegible] 157[illegible]. art. 66. & quamquam ex lege regia in Hiſpania, alijſq; [illegible] ſecus ob[illegible] hi[illegible] ſequimur. Et vero conſtitutio Gregorij XIV. de debitoribus extra[illegible] d[illegible]. Ideoque Ceuallos de *cogn. per viam vibl. p. 2. quæſt. 5. num. 5* [illegible] dit [illegible] debitorum neque Conc. Trident. (quod ſ. 2[illegible] c[illegible] ge[illegible] m verbis vtitur) neque Conſt Greg XV. aduerſari. dummodo [illegible] non procedendo contra eos criminaliter) verum quidem eſt quod Conſt. [illegible] à prædeceſſoribus ſuis excluſos narret: Ipſe tamen in verbis di[illegible] (qua omnia priora priuilegia ad vnam formam redigi eſſe profitetur)

n[illegible]

nih[illegible] ſtatuit. Eff[illegible] actores vero iure, *Couar. vbi ſupr. num.13* & conſuetudine hic vſitata, non extrahuntur, & quamuis effractio crimen ſit, ob quod etiam, ſi ob crimen capti ſunt, confeſſi conuictiq; ab aliquibus credunturnon tamen inter ea crimina à Gregorio recenſetur, ob quæ extractio permittenda ſit. Et ſi ob crimen ab eo exemptum [illegible] eſſet: non tamen ideo foret extrahendus; niſi conſtaret, vt inquit conſtitutio, quod ipſe vere crimina ſuperius expreſſa commiſerit. Hæreticus quidem extrahi poteſt, ad punitionem criminis, *vt inquit Couar. vbi ſup. n.11.* & clare decidit Conſt. Greg. & olim Ioannis XXII. [illegible] *in Bullario* ſed hic criminaliter non agitur contra hæreticum: prout criminales hæreticorum punitiones tempora hic non permittunt neque extrahi petitur, vt talis; ſed vt debitor & quando criminum rei extrahi petuntur exigit d. Conſt Greg. vt Iudices Eccleſiaſtici à *curia ſeculari fuerint requiſiti*, non à priuato atq; ob priuatam cauſam, diuerſamq, à crimine. Quin & ſpeciale eſt, vt in materia hæreſis Iudex Eccleſiaſticus nullius alterius motum ſequatur. *de crimine*, inquit conſtitutio, *hæreſis, cognitio ad forum eccleſiaſticum tota pertineat, neque in ea curia ſecularis quoquo modo ſe intromittat.* Quoquo modo, inquit, vt Iulius Tertius 1551. *conſtit. inc. licet.* & c[illegible]lonat *c. vt officium. 11. §. deniq. de hæretic. in 6. cognitio*, inquit, *omnis*: poſt condemnationem, etiam punitio ſecularis. denique forum Eccleſiaſticum indefinite dicit, cum in alijs criminibus epiſcopum, aut ab eo deputatum exegiſſet ne forte videretur excludere hic inquiſitores, quibus id Ioan. XXII. 1316. cuius conſt. eſt in Bullar. conceſſit, vt hæreticos ad loca ſacra fugientes poſſint ipſi extrahere: nec Epiſcopi impedire.

Qui in ipſis Eccleſijs peccant, immerito implorant auxilium. vt Tacit. *l.3. Ann. neque quemquam* inquit, *in Capitolium aliaue Vrbis templa perfugere. vt eo ſubſidio ad flagitia vtatur.* Vide & hos Conſt. excludit; ſed loquitur tantum de occidentibus? vel mutilantibus in Eccleſia. Quid ergo de furantibus & ſimilia committentibus? iure tuti non ſunt, *c. frater, cum ſeq 17. qu. 4. Farin. pr. Crim. l.1 t.4 q.28. n.24. 52. 57. 74.* Et valde vſus etiam poſt hanc Conſt. inclinat; ſed dubito, cum loquatur in maioribus, an ad minora poſſit extendi; ſed & hoc niſi fiat, ipſi Eccleſiæ noxium foret. Itaq; in dubio pro Eccleſia & anteriore iure reſpondendum videbitur. *An in Eccleſia delinquentes* *An fures?*

Cum accedit quod conſtitutio Gregorij tam in præfatione & narratiuis verbis quam diſpoſitione [illegible] de facultatibus, & indultis extrahendi, priuilegijs, & gratijs per Sixtum V. Pium V. aliosque conceſſis, quodque illorum differentias ad vniformem regulam reducere, perperam interpretandi occaſionem ſubmouere, & ne Eccleſiaſtica iura conculcentur prouidere voluit, etiam vltra id, quod vetus Canonum norma præſcripſerit in quibuſdam caſib[illegible], nullo autem verbo facultatem extrahendi a iure conceſſam reſtringit. quod tamen in iuris correctione diſerte fieri oporteret: adeo vt nec eo caſu procedat [illegible] contrario ſenſu, ceteroquin in iure validiſſimum. Quare nec in hac quæſtione illud [illegible] poſſimus ex eo, quod Gregorij conſtitutio inter reos, quos extrahi [illegible] qui homicidia & mutilationes membrorum in ipſis eccleſijs [illegible] committere non verentur: quaſi ij, qui furta, minoraque delicta in ijs locis [illegible] non extrahantur. præter[illegible] quod ex [illegible] termo[illegible] de vari[illegible] agentis, facilius incidere[illegible] mentio per homicidia aut mutilationes [illegible] delinquentium accedit quod c[illegible] eodem illis ipſis verbis vtatur. [illegible] fluxerint, energiam eandem vt ha[illegible]

co[illegible]

conueniet. at d. cap. fin. vera & communis doctorum ſententia non reſtringit ad homicidia & mutilationes, ſed pro exemplis ea accipit duntaxat. Licet Ludouicus Romanus fere ſolus contrarium tenuerit. *Couar. var. reſ. l. 2. c. 20. num. 15. & latius Farinacius vbi ſupra & quos allegant*, quos iuuat generalis ratio *in d. cap. fin.* propoſita *in verſ. cum autem in e.* Cenſemus igitur Gregorij conſtitutionem non ad reſtringendum ius, ſed priuilegia pertinere.

An homicidas præmeditatos? An igitur qui homicidium deliberatum de quo mox ſupra diximus, commiſerit, extrahi permittetur? fauet C. 1. *extra de homicidijs* ex lege veteri ſumptum, vt ſi quis per induſtriam & inſidias proximum occiderit, ab altari auellatur, & moriatur; vſus & praxis fere communis. *Guido Papa deciſ. 221. Boer. dec. 19. Gomeſ. var. reſ. t. 3. cap. 10. numer. 2. Inſtruct. crim. Philipp. II. ann. 1570. art. 66. concordata, vt dixi Hannoniæ, aliaque.* Verum quia inter alia publicum tantum latronem, nocturnum depopulatorem, inſidioſum in itineribus publicis aggreſſorem, ab aſylo reijcit, ideoq; magnus etiam doctorum numerus deliberatum homicidam ab Eccleſia defendendum aſtruit, vt iuris controuerſi hæc quæſtio ante hac fuerit: dicemus Pontificem videri pro poſteriore parte deciſiſſe, quando aſſaſſinus vel proditorius homicida non fuerit; quem dum excipit, reliquos incluſiſſe cenſebitur.

An maieſtatis reos? Quid dicemus de reo læſæ maieſtatis, quem ex priori iure ab Eccleſia non defendi paſſim traditur: & tamen Gregorij conſtitutio non niſi eum reijcit, qui læſæ maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis reus ſit. ſi iuris correctio non admittatur, non eſt ambiguum, valde abuſu prorogatum eſſe hoc crimen, vt non tantum extēſum fuerit ad Conſiliarios Principum laterales, ſed & alios gradus minorum gentium. In his ſi homicidium inciderit ob priuatas forte ſimultates, ad excepta crimina non pertinebit, ſed læſæ maieſtatis à Gregorio reuocatur ad primum gradum, adeoque perſonam Principis, eoſq; qui perduelles vocantur, & hoſtilia aduerſus Principem agitaſſe conuincuntur, vel Rempubl. ob quam, cuiuſque caput eſt Princeps. ſic quod Gregorij conſtitutio non ſecus obtineat in eo, qui Rempubl. prodere, quam qui Principem inuadere molitus fuerit.

11. *An delicta vetera in Conſt. recepta ſint?* Sed & illud quæri poteſt, an Conſtit. locum habeat in delictis † præſcriptis 20. annis vel pene eo extenſis, cum pœnæ huiuſmodi temporis lapſu tollantur penitus, vel mitigentur: *vt eſt text. in l. querela, C. Ad leg. Corn. de falſ. Proſ. Farin. prax. crim. l. 1. t. 1 queſt. 10. num. 84. 85.* cum verba ſint accipienda cum effectu; & eundem effectum non habent crimina præſcripta, vel tam diuturno lapſu mitigata. Videtur quod non; ſed quod tempus ſaltem imminuerit eatenus acerbitatem, vt non qualificata, ſed communia cēſeri debeant, quæ ab immunitate non ſecludunt. At, inquies ea præſcriptio hodie non adeo viget. ſed reſpondeo, conſtare ex Chenu *en ſes notables queſtions. queſt. 83. Papon. arreſt. l. 24 tit. 11 art. 1. & ſeq. Imbert Inſt. for. l. 3. cap. 9 gloſſ. 1.* eam diuerſis ſupremarum Curiarum arreſtis, & iam his vltimis annis firmatam: quin & eam probat Damhouder. *in praxi criminali ca. 1. & 8. num. 24. qui praxim noſtram apprime nouit.* Et quamuis in foro ſæculari non foret ſeruata; tamen in Eccleſiaſtico habere locum debet: quod non iiſdem legibus conſtat, adeoq; ibi non tantum non vſu, ſed contrario vſu, vt leges ſolent, abrogata doceri deberet.

12. Et quanquam † notorie conſtaret quem commiſiſſe crimen exemptum in d. Bulla,

nihil

Exempti criminoſi ſub forma præſcripta nihilominus extrahendi.

nihilominus debet eiuſdem diſpoſitio ſeruari, vt per manum Eccleſiaſticam extrahatur
ad carcerem Eccleſiaſticum, & cognoſcatur & decidatur an immunitate gaudere de
beat, & ſi contra ſit factum, Eccleſia debet contra ſpolium reſtitui, & poſtea extrahi reus
rurſum & cognoſci *M. Anton. Gen. in praxi. cap.* 18 *num.* 5. Inſuper Iudex qui non extraxit nec
mandauit, ſed ab alijs extractum condemnat, nihilominus incurrit pœnam excommu-
nicationis hic comminatam. *M. Anton. Gen. ibid.* Vnde & mandantes & non reſtituentes
apparet comprehendi, vt ipſos violantes, & mandantes crimina hic recitata perinde at-
que crimina ipſa perpetrantes. *Idem ibid numer.* 7. Ratio eſt in reſponſo Alexand. III. *in cap.
mulieres* 6. *§. fin. extra de ſent. excom. in l.* 1. *§. deiiciſſe D. de vi & vi armata l. non ſolum, D. de Iniur.
l. non ideo* 5. *C. de accuſ.* Quam excommunicationem etiam incurrit extrahens ad finem
componendi pacem, &c. *ibid. num.* 9.

Excommunicatio Conſt. non reſeruata.

Tamen abſolutio ob violatam immunitatem Eccleſiæ contra hanc Bullam ſpectat ad 13.
Ordinarium, quia non † reſeruatur Papæ, neque enim omnes violantes immunitatem
Eccleſiæ in Bulla cœnæ comprehenduntur, ſed ſtatuentes contra eandem. *Ita Iud. in Cur.
Neap. refert M. Ant. Gen. in prax. c.* 18 *num.* 3. 4. ſed Clem. VIII. decreto eiuſmodi abſolutio ſe-
di Apoſtolicæ eſt reſeruata. ſed hanc reſeruationem ſpectare non ordinarios, ſed regula-
res tantum multi exiſtimant. *vid Dianam p.* 1. *tr.* 1. *r.* 41.

Porro Conſt. Greg. XIV. diſerte † dicit, vt rei condemnati, vt aſylo indigni, appella- 14.
tione poſtpoſita, brachio ſæculari conſignentur. vbi & deuolutiuum, non ſuſpenſiuum
effectum intelligo: nam antequam Eccleſiaſticus in ſecunda inſtantia pronunciaſſet, ſæ-
cularis ad condemnationem & executionem capitalem proceſſiſſet, quo ergo deuolu-
tio ſine ſuſpenſione ſpectaret? Sed quæri poteſt, ſi reus immunitate dignus iudicetur, an
reſtituatur appellatione Officiarij poſtpoſita? quod expreſſe non dicitur: & fauor iuſti-
tiæ dubium facere videtur; ſed rectius eſt ad paria duci, vt quod reo, pro quo eſt fauor
immunitatis, reuerentiæ Dei, & aſyli, quæ hic quaſi ad iuſtitiæ euaſionem inuenta, lici-
tum non eſt; Officiario actori licitum non exiſtat. Sed reus Eccleſiæ reſtitutus, ſi quia ex-
penſæ compenſatæ ſint, quod neque ſatis crimen, neque nihil probatum ſit, appellet à
compenſatione; non exiſtimo deferendum: ne in parte vel acceſſorio aliud ſtatuamus
quam in toto & principali.

Sixtus V. breue conceſſit pro Regno Neapolitano, & Prouincia Aprutij, ne vll. Ban-
niti immunitate locorum tuti eſſent, vel à Prælatis celarentur ſub grauibus pœnis. *refert
Quar. v. Banniti.* ſed eſt localis & temporalis conceſſio.

De immunitate perſonarum Eccl.

Tranſeamus ad aliud genus immunitatis † Eccleſiaſticæ. Inter ſcelera Neronis re- 15.
fertur, quod poſtquam omnia expilarat, tandem in prædam etiam Dij ceſſere; ſpoliatis in
Vrbe templis, egeſtoque auro, quod triumphis, quod votis omnis populi Romani ætas
proſpere aut in metu ſacrauerat. Cæſar. *l.* 1 *de bello ciuil.* Pompeium etſi ſumma neceſſitate
ciuilis belli implicitum, ac decertantem pro populi libertate arguit his verbis: *pecuniæ à
municipijs exiguntur, & è fanis tolluntur: omnia diuina & humana iura permiſcentur*, & l. 2 *pecu-
nia. omnem, omniaque ornamenta ex fano Herculis in oppidum Gades intulit* ac deinde narrat, *ſe
ea referri in templum iuſſiſſe, & duobus temporibus Epheſiæ pecuniæ auxilium tuliſſe.* Ioſephus ta-
men *Antiqu. Iudaic. l.* 14. *cap* 8 aſſerit Pompeium deuictis Iudæis templum Hieroſolymi-
tanum ingreſſum, menſam reliquamque ſacram ſupellectilem auream, & ſacras pecu-
nias; duo millia talentorum, contingere noluiſſe *propter pietatem*, inquit, *etiamq; hoc dignum*

Nn *ſua*

ſua virtute fecit. Refert Liuius *l.5.* cum aurum deeſſet Romæ, votaque Delphico Apollini ſoluenda forent, matronas propria auri ornamenta Reip. obtuliſſe: quin etiam cum ad redimendam libertatem pretium Gallis exſoluendum eſſet, Senatum ad matronas confugiſſe, vt ſummam pecuniæ neceſſariam congregarent, *vtque*, inquit, *ſacro auro abſtineretur* plura habet *Pecqu. in præf. lib. de Eccl. reparand.*

16. Iure Canonum † *in c. non minus, c. aduerſus. h. t.* & in Bulla Cœnæ generaliter excommunicantur imponentes onera quæcumque Eccleſiaſticis, & Clemen. *præſent. de cenſ.* iubet Ordinarijs, vt quandocumque conſtiterit quempiam in eam excommunicationem incidiſſe, publice is denuncietur.

Excommunicantur qui Cleri immunitatē minuunt

Bulla † Cœnæ excommunicat generatim eos qui noua vectigalia imponunt. Vbi dum non tantum comprehendit, quæ nunc primum inſtituuntur, ſed etiam augmenta

17. & propagationes veterum, *Nauar. in Man. cap. 27. numer. 51.* ſeu quæcumque vltra conſuetudinem accipiuntur, *Chaſ. ad Conſ. Burg. tit. 1. § 4. in gloſſ verb. induire. num. 29. l. vltim. C. Noua vect. inſtitui non poſſe, & ibi Cuiac. in paratit. l. locatio § . eorum. D. de publ. l. 4. § fin. ibid. Nouell. 43 cap. 1. verſ nouum autem fuerit, non tantum quod nunc primum impoſitum fuerit, ſed etiam quod primum modum excedit.* Vt præter Principem ſupremum vel noua inſtituere, vel vetera augere non liceat, *Rebuff. ad Conſt. Reg. tract. de mercat. art. 2 gloſſ. vn.* Quin & ipſi Reges multis in locis eas ſibi leges poſuerunt, vt non niſi indictis & probantibus Comitijs ea imponerent. *Corſet. tract. de poteſt. reg. quæſt. 49. num. 3. Noua digeſt. legum Hiſp. l. 6. tit, 7. l. 1. noua recopilat.* Sic Carol. V. & Philipp II. & Alberti & Iſabellæ *in læto introitu Brab.* promiſerunt, ſub veteribus telonijs & vectigalibus mercatores commeaturos, neque ſupra ſolitum quicquam exactum iri. Exactio odioſiſſima eſt, & Principi raro prodeſt, cuius gloria eſt (vt de Traiano Plinius) ſi fiſcus ſæpe vincitur, cuius cauſa numquam mala eſt, niſi ſub bono Principe. Quare Rebuff *ad l. inter. D. de vectig. ver. imponere vectig.* aſſerit eos qui Principi noua vectigalia conſulunt, ſine magna cauſa, pœnis tartareis perpetuo cruciandos. Iuxta illud Machab. lib. 2. *Et tu qui inuentor es omnis malitiæ, non effugies manum Domini. Cogita [illegible] quod morieris, & cito, & generatio tua extinguetur.* Brabanti non quoad vectigalia tantum ſed & qualiacumque onera à Ioanne Duce ita liberi ſemper fore promiſſi ſunt, vt nullis precarijs grauari poſſint; niſi ſi militarem honorem Dux aut filius accipiat, aut filia ſua elocet, aut capiatur, ſi ad aulam Imper. vocetur. 100. libræ Louan. eunti, & totidem redeunti debentur, totidem in prolium matrimonijs. Indicium magnæ veterum paupertatis qualis fere fuit, quo tempore leges XII tabularum ferebantur, quando pro pulſatione hominis liberi 25. aſſes indicebantur, qua creſcente vilitate monetæ L. Neratius [illegible] ter abutebatur, cum obuium quemque ſoluta ea pœna depalmaret. *vt eſt apud A. Gellium Noct. Att. l. 20. c. 1.*

Bulla Cœnæ noua vectigalia damnat, & quæ illa.

18. Priuilegio, quod omnibus anterioribus eſt amplius, conceſſo à Frederico Imp. [illegible] *de ſtatutis & conſuet. poſt lib. feud. Auth. item nulla C. de Epiſc. & cler.* nulla poteſtas vel persona publica, vel priuata, collectas ſiue exactiones, angarias, vel parangarias Eccleſijs, vel alijs pijs locis, aut Eccleſiaſticis perſonis imponere poteſt: pœna tri[illegible], & banni Imperialis adiecta.

19. Quin & Conc. Tolet. 3. *Can* 9. vetat † ne Epiſcopi Clerum angarijs grauent, ſed forma ſint gregis, non vt dominantes in Clerum, *ne videantur*, inquit, *in Eccleſia Dei exactores potius quam Pontifices nominari.*

Quin

Quare ad rem redeundo, Clericus † adeo eſt immunis ab oneribus, vt ſponte ſoluens non legitimum vectigal peccet; quia præiudicat Ordini, quod ſine conſenſu Papæ facere nequit. Atque olim etiam excommunicatum fuiſſe conſtar. *c. Cler. de imm. Eccl. in 6.* Sed *extrau.* Benedict. XI. *Quod olim*, & Clem. *vn. eod.* eum rigorem mitigarunt. Quamquam nunc ſub ſpecie pietatis, & tuendæ etiam religionis Clerus paſſim oneratur; nec reclamat, ſed cedit argumento quo Chriſtus didrachma ſoluit *Matth.* 17. ne ſæculares eos a [illegible]. vt ſit minus malum indebita ſoluere, quam occaſionem dare ne alij debita [illegible], vnde tota Reip. in periculum incidat, & ſimul Clerus maiori malo inuoluatur, [illegible] ſub hæreticorum dominationem redigatur. Nam impræſentiarum non minimum retinaculum ſubditorum in fide Principis eſt fides erga Deum; dum ſi populus ad Confœderatos Ordines deficeret, veretur ne ad hæreſim cogeretur. Recte Tacit. *l. 5. hiſtor. ſuperſtitionem*, inquit, *fouebant, quia honor ſacerdotij firmamentum potentiæ aſſumebatur.* Sixtus V. ad Hen. III. Gall. Regis poſtulationem Clero Galliæ conceſſit, vt in ſubſidium belli contra hæreticos in regno exiſtentes alienare poſſent immobilia pro centum millibus aureorum. *Reſcriptum recitat P. Matth. in S. D. l. 1. t. 7. cap. 7.* In Braban. anno 1551. Bulla Pontificia conceſſum fuit Regi, vt Clerus medietatem prouentuum anni vnius penderet, Rex tamen ſolutionem prorogatis terminis faciliorem reddidit, in Gallia litteris Regijs belli oneribus exemptus deinde fuit. *Chopp. Mon. l. 2. t. 3. n. 4.* 20. *Clericus ſponte ſoluens non peccat*

Vtinam tamen Principes † quicunq; neceſſario Eccleſiaſticæ pecuniæ auxilio vtūtur, eas rationes inirent, vt omnia in deſtinatos vſus impenderentur; non multi, qui oneri magis ſunt quam vſui, ſaginarentur; noxiæ Reip. egente milite: ac cenſum ſuum, ſumptumque ipſi noſcerent vt Tacit. *l. 1. Ann.* de Auguſto refert his verbis. *Opes publicæ* (*libello*) *continebantur, quantum ciuium ſociorumque in armis: quod claſſes, regna, Prouinciæ tributa aut vectigalia; & neceſſitates ac largitiones: quæ cuncta ſua manu præſcripſerat Auguſtus.* Et quamuis rei ſuæ quiſquis moderator ſit & arbiter: publicæ tamen aliæ ſunt leges ſeruandúſque modus, finíſque, quo data eſt: & in qua maxime locum habere debeat, quod Ludou. XI. Galliæ Rex pronunciaſſe ſolitus dicitur; Sapienti ſatius eſſe nihil debere, quam multa elargiri. 21.

In ſumma neceſſitate, & repentino præſertim caſu, Eccleſiaſtici tenentur ad murorum cuſtodiam & vigilias *cap. peruenit h. tit.* alioquin ſecus: ne quidem ad fortificationem ciuitatis vel [illegible]; niſi domus eo onere affecta, ad ipſos peruenerit, *C. Fabrian. l. 9. t. 29.* [illegible] *de [illegible] l. 3. tit. 2. num. 3.* Conc. Braban. iudicauit in cauſa Capituli & [illegible] Auderlechtenſis ſuburbanæ Bruxellenſis circa annum 1606. inhibetur *c. præterea de iur. patron.* ne quis Eccleſias grauet, aut exigat præter antiquos, ſeu in fundatione reſeruatos reditus, non fodrum, albergaria, regium. fodrum bene interpretatur Boet. Epo. *heroi. quæſt. de reg. num. 24. 27.* pabula equorum: albergarias, hoſpitium: vtrumque ex germanica voce *voder & herbergen.* In [illegible] locis ſpecialia Ducum mandata ſunt, ne quis [illegible] in Monaſterijs hoſpitetur. ita & edictum Carol. V. 15. *Iunij* 1556. *lib. [illegible] fol. 28* [illegible] *& 7. de [illegible] mendicantibus.* & ſpecialiter habet de ea re literas plurium Ducum Monaſterium S. Bern. ad Scaldim, vt neminem recipere teneatur nobilē, aut plebeium. Vt pia loca ab hoſpitijs militū libera ſint, vide Conſt. Pij IV. *quā refert P. Matt. S. D. l. 3. t. 16. c. 1. 2.* Cæterū in onerib. realibus, ſeu precarijs, vt vocamus [illegible] 22. *In ſumma neceſſitate clerici tenentur ad [illegible]*

contribuunt bona Eccleſiaſtica, quæ non ſunt amortizata, aut vt talia habita 70. per annos ante annum 1541. & quæcumque ipſi Eccleſiaſtici ſibi, non Eccleſiæ acquiſiuerunt. Ita ſanxit Philipp. Bonus, *literis 20. Septemb. 1451. quæ inſtructionem ſuper precarijs continent art. 7. & 8.* Quanquam multis in locis indiſtincte ad contributionem vocentur; malitia paganorum, & negligentia Eccleſiaſticorum. Quin & Conc. Brab. *inter Monaſterium S. Bernard. & pagos de Vueſtmal & Soerſelè 22. Aug. 1558.* declarauit à precarijs ac ſimilibus oneribus, non decimas tantum, ſed & decimarum conductores immunes eſſe, ne ſcilicet per horum latus Clerici transfigerentur. An idem ſit cenſendum de conductoribus aliorum bonorum Eccleſiaſticorum amortizatorum, vt nec ipſi contribuant, ſicut nec locatores? Pro affirmatiua facit ſimilitudinis ratio, & *art. 14. d. inſtruct.* vbi precariarum onus dirigitur in colonum, & nihilominus amortizatis bonis datur ſupradicta immunitas. Et ita aliquibus locis vſus habet; pluribus ſecus: ſed error ſæpe irrepit ideo, quod non inquiratur an antiquitus amortizata, an recentius acquiſita bona ſint.

NE CLERICI VEL MONACHI negotiis ſæcularibus ſe immiſceant.

1. IVſtiſſima † prohibitio. quid enim ijs cum ſæcularibus quibus renunciarunt? non reuertantur vt canes ad vomitum; qui enim mittit manum ad aratrum, reſpiciens retro, non eſt aptus regno Dei: nec fieri poteſt, vt profectus ſpiritualis non impediatur per ſæculares occupationes. vt non inexpertus ille teſtabatur; *numquam redij minus homo, quam cum inter homines fui* Igitur Clerici procuratores litium non tantum, ſed & rerum laicorum & tabelliones, & Officiarij eſſe prohibentur. *c. 1 2 4 8. hoc tit.* & ſi in pecuniaria cauſa fraudem commiſiſſe deprehendantur, ab Eccleſia non defenduntur. *d. cap. 2.* ſed & per beneficiorum ſubtractionem compeſcuntur. *d. c. 8.* Denique nihil debent lucri, quæſtuſue cauſa gerere, ſeu non proprium procurare. *cap. 1. 6 hoc tit.* alioqui priuilegijs clericalibus non gaudent. *d. c. 2. Concord. Brab. §. Clerici, vbi multa enarrantur, quæ eis permittantur vel inhibeantur, ſed agunt maxime de priuilegio fori.*

Clericorum negotiatio etiam non turpis, & ſine ſcandalo vetita eſt: præſertim cum actuum frequentia. non itidem vnius, aut alterius. & porro ſi non per ſe, ſed per alios illam faciant, quaſi in hac ceſſet ratio prohibitionis; vetitam multi non putant. ſed vereor ne facile non omnis ceſſet cupiditas, atque implicatio. quamuis non tanta, quam cum per ſe fit. *Dian. p. 1. R. 72.* qui tamen in ſacris non eſt, vel clericaliter in habitu & tonſura ſuo beneficio viuit, ita vt clericali priuilegio gaudere velit; negotiari per ſe poteſt. *R. 73.*

2. Carol. V. autem clericos negotiantes † declarauit, à nullo onere immunes fore, quod ab huiuſmodi negotia laici pendunt. 21. *Febr. 1528. lib. edict. fol. 747. cui conſonat c. quamquam de cenſ. in 6. & Clem. præſenti eod. tit. iuxta priuilegium Leonis X. ei conceſſum 2. Id. Iunij,* 1515. Sic Tacit. *lib. 13, Ann.* decretum refert; *vt militibus immunitas ſeruaretur, niſi in ijs, quæ venno exercerent.*

Clerici negotiantes priuantur immunitate.

Vnde-

Vndè quæri poteſt quid dicendum ſit de clericorum Collegijs penuaria vinaria cum lucro & immunitate quorumcumque onerum exercentibus? Concilio prouinciali *Mech. 1. ad fin.* probari non videtur; ſed ſepoſita certe fraude, vt per promos vel ad miniſtros indebita communicatio vini non immunibus non fiat? neque illicitum eſt lucrum neque turpe: conformandum tamen rationibus à Boetio Epone allegatis. *Quæſt. heroic. l. 5 ad c. 6. num. 10. hoc tit.* ſpectat enim hoc non ad cauponariam, ſed ad neceſſitates cleri, vt ſub tali ratione modico vino vti poſſit præſertim ſi ſæculares ſine oneribus vendi eis vetant, niſi ſub grandi quantitate, quæ ſingulis non ſemper eſt oportuna. Negociatio autem clericis interdicta tantum eſt ea, quæ ob lucrum non neceſſitatem aut inopiam ſubleuandam exercetur. Sic D. Paulus *laboramus*, inquit, *operantes manibus noſtris. quæ latius proſequitur d. Epo d. l. 5. h. t. c. 1. n. 34. & quos ibi citat.*

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

CIRCA ſponſalia † nihil per Concil. Trid. eſſe immutatum, ſed ea relicta eſſe in terminis iuris communis, ſæpius reſpondit Cong. Conc. *Gutierrez Tr. de Matrim. ca. 4.* præterquam quod ſponſalia de futuro non tranſeunt in matrimonium de præſenti, per ſubſecutam copulam. *vt refert reſcriptum Epiſcopo Tornacenſi 27. Septemb. 1520. Sahagun. hoc tit. num. 75. Gutierrez lib. 1. can. 4. ca. 18. n. 9. Sanch. de mat. l. 3. d. 40. num. 6. & 7. Riccius in prax. dec. 234.* (ſicut pœna contrahentium matrimonium cum conſanguineo, *vt Clem. de conſang.* non afficit contrahentes ſponſalia;) præſertim cum ratio perpetui adulterij, quam Trid. *ſ. 24. cap. 1. in proœmio* præfatur, non obtineat in ſponſalibus: quæ ſi ſubeſſet, locus foret legi *Oratio D. de ſponſalibus.* ſed cum d. cap. 1. *Trid.* [illegible] correctorium iuris antiqui, vbi non eadem ratio militat, non debet extendi ad non expreſſa. Vnde ſequitur; ſi qui mutuas promiſſiones fecerint de matrimonio ineundo, & multo magis ſi vel copula vel iuramentum acceſſerit, ſi poſtmodum alterutrer reſilire voluerit, alio inſtante etiam hunc cogendum † eſſe ad matrimonij ſolemnizationem. *Franc. Leo. theſ. for. cap. 24. num. 20.* quamuis iure ciuil. liceat à ſponſalibus recedere. *l. 6. 10. D. de ſponſ.* tamen etſi conueniens ſit, vt coactionem præcedat monitio. Quinimo magis conuenit, vt cum ad coactionem proceditur, non agatur per cenſuras *iuxta c. ex litteris h. t.* ſed prius per alias pœnas, etiam carceris. *M. Ant. Gen. in prax. Neap. cap. 14 per cap. 3. ſeſſ. 23. Trid.* Quod procedit etiam vbi non acceſſit defloratio, modo de promiſſione conſtet. *vt ibidem docet ſeruare Curiam Neap* & Far. *deciſ. crim. d. 73.* refert Rotam iudicaſſe, huiuſmodi promiſſorem per cenſuras etiam eſſe cogendum; niſi tamen tales ſubſint cauſæ, ob quas ſponſalia merito ſolui deberent. *Caualc. in indice primæ partis deciſionum, verb. ma-*

1. *Circa ſponſalia nihil mutatum nouo iure.*

2. *Vt ea obliget, & cogi promiſſores ſicut olim.*

trim. Vnde conſtat, nos eam tueri ſententiam, quæ dicit obligatos ad contrahendum matrimonium eſſe cogendos, non monendos tantum. tametſi matrimonia debeant eſſe libera; ſcil. vt omnes contractus initio dicuntur eſſe voluntatis; at vbi initi ſunt, & promiſſio facta, adimpletio eſt neceſſitatis non enim vir qui ſemel placuit, poſtea diſplicere poteſt: *vt habemus in c. horrendus 32. quæſt 5 horrendus*, inquit, *& inultus eſt vir? ſemel placuit; nunquid vir frequenter eſt eligendus?* &c. & in ſponſal. bus ſimiliter loquitur gloſſ. *in cap. quod ſemel de Reg. iur in 6.* Neque immerito; cum enim matrimonium per ſponſionem iniri, per conſenſum de præſenti perfici, per copulam conſummari dicamus; in his diuerſo iure vti non oportet. neque debet quis mutare conſilium in alterius præiudicium, *c. mutare, de reg. iur. in 6.* Præiudicium, inquam, & infamiam, quæ publice ſequitur eos, quorum ſponſalia ſic ſoluuntur, & iniuria, quam etiam priuatim patiuntur. nam cum multa ſponſis liceant, *Sanchez de mat. l. 9. d. 46 num. 46.* multa inter eos ſolent fieri, quorum ſine erubeſcentia meminiſſe non poſſunt, ſi coniuges non fiant.

Sponſalibus recte hodie pœnam apponi poſſe poſt Antomnum diximus *in Notitia iuris Belg. tit. de ſponſal.* at deinde quamuis Pontius *de mat. l. 12. c 19.* Eandem ſententiam amplectatur, à reſiliente vix pœnam deberi cenſent propter communem opinionem in contrariam Diana, & quos citat. *p. 3. t. 4. r 211.*

1\. Quod ſi porro non præuijs † promiſſionibus de ducendo, aut ſponſalibus de futuro, recta via partes abſente parocho proceſſerint ad verba de præſenti, nihil egiſſe cenſebuntur; ob decretum irritans: adeoque nullus exurget effectus, nec reſoluetur actus in ſponſalia de futuro. *Nauar de cland. deſp. con. 5 num* 1. Nequidem ſi ſponſalia fuerint iurata. *Gutier. de iuramento confirm. p. 1 c. 51 n. 6* quod caput vide pro intellectu *c. 1. Conc. Trid. de reform. mat.* ita vt neuter ab altero cogi poſſit ad celebrandum ſolemniter matrimonium. *Ita declaratum refert Caual. in ſua prima par. verb. matrimonium.* Niſi, *dicit Sa. V. ſponſus § 1.* contrahentes voluerint ſe obligare, eo modo, quo poterant: etſi diſſentit Gutierrez *vbi ſupra de mat c. 11. n 2.* Nequidem ſi copula & defloratio ſub hac vmbra interceſſerint. neque eo caſu dotatio defloratæ peti poterit, cum obligatio ad ducendum ceſſet, atq; ita ſuccedanea honoris reparatio cum & ratio *cap. 1 de ſtup. & ad.* hic non ſit, quia nec vi, nec metu, aut precibus aliter contrahens ſeducta præſumatur: ſed conſtet ſub vmbra irriti & inefficacis matrimonij cognitam eſſe, quod totum ſuæ ergo decretum Eccleſiæ contumaciæ imputare debeat. Gutierrez tamen *vbi ſupra* ſecus ſentit, quod æquius. Si tamen præuiæ fuerint de ducendo promiſſiones, etſi matrimonium abſente parocho, & deinde copula ſequuta, in vim promiſſionum priorum cenſebitur in copulam nupta taliter conſenſiſſe. vnde ad ſolemnizandum matrimonium, & dotem agere poterit. *Caual. vbi ſup. par. 1. decif. 21. nu. 44* vbi etiam notat, non eſſe proprium parochum eorum qui in vrbe habitant, cum tempore vindemiarum per aliquot etiam menſes ruri ſunt, & ſponſalia ac matrimonia taliter contracta iuxta ſupraſcripta regulantur *Riccius prax. mat. d. c. 244. ... de ... p 5 c 7. n 11. ad 4. Nauar. conſ. 7. de cland. deſp. citati à Diana p. 3. t. 4. r. 23 ...* vbi quis tamen in duobus locis æque principaliter habet domicilium, poteſt vtrobique contrahere matrimonium. *L. domicilium D. Ad municip arg l. hæres abſen ...* *Gutierrez de mat. capite ſexageſimo quarto, ... hoc tit. num. 81. ex Cong. Conc.* ſed in confinio ... in parochiarum habitans eam ſortitur, ſub qua magis frequens eſt aditus. *R... ed. & 310.*

Non ſ de præſenti contraxerunt contra formam Concilij.

Si quis aliquam † ex tribus verbi gratia ſororibus ducturum ſe promiſerat, & vnam cognoſcebat, iure antiquo huiuſmodi indeterminata ſponſalia tranſibant (vt probabilior eſt ſententia) in matrimonium: quæritur an, cum iure Conc. Trid. taliter præſumpta matrimonia ſublata ſint, *Gutier. de Matrim. cap. 70.* hæc ſimiliter nullius erunt hic effectus? Et exiſtimo fieri ſponſalia determinata ad hanc perſonam, quæ antea erant indeterminata; vt ante determinabat eadem copula ad matrimonium: vt copula hæc eiuſmodi operetur, quatenus poteſt, id eſt, determinationem ſaltem certæ perſonæ, etſi non matrimonium de facto; nam eatenus reſiſtit Concil. At dices cum Sanchez *l. 1. d. 26. num. 12. de Mat.* iuris veteris rationem fuiſſe, vt excuſarentur tales à præſumptione peccati, adeoque creditum affectu coniugali coniunctos fuiſſe, vt *in c. 16. qui fidem, h. tit.* at poſt Concil. non poſſunt cenſeri affectu coniugali feciſſe; cum tali coniugio Conc. reſiſtat. Reſp. non videri iuris antiqui eam ſolam fuiſſe, ſed & rationem honeſtatis, & fauorem matrimonij, vt quæ taliter corpus tradidiſſent, poſtea non abirent illuſæ: atqui ea ratio adhuc effectum habebit, ſi cum matrimonium eſſe non poſſit; (quia Conc. publice contrahi vult,) ſponſalia ſaltem dicamus fieri. Vnde ſi ea omnia contingerent præſente parocho & teſtibus; perinde ac fieri ſolent in tenebris; vere eſſet matrimonium. *Gutier. de mat. cap. 70.* Quare ſaltem determinata nunc eſſe ſponſalia dicamus: & in eorum vim compelli poſſe ad ſolemniter ducendum. Idem de conditionalibus ſponſalibus liceat dicere, dum copula interuenit, cum conditio eſt adhuc in pendente: ſcil. vt purificata per hanc, & abſoluta fiant, cum matrimonium tantum non eſſe prohibeantur.

4. Indeterminata ſponſalia per copulam determinantur

Eccleſia ſemper deteſtata † eſt ea matrimonia, quæ filij contrahunt inſcijs, inuitiſue parentibus; niſi ſcil. iuſta eis ſit cauſſa. Tamen eos anathemate damnat, qui dicunt ea rata non eſſe, aut parentes irrita facere poſſe. Vt non facile ſit excuſare ex toto circa hunc articulum Conſtitutionem Henric III Gallorum Regis, Bleſis editam: non quod filii fam. libere parentes in re tam graui, præſertim vbi lex aut mos aliter requirit, negligere aut ſpernere poſſint, *Azor. Inſtitut. Moral. p. 1. l. 2. cap. 2. quæſt. 6.* ſed ne inuiti cogantur. *Trid. cap. 9. ſ. 24.* vel etſi peccent, irrite contrahere dicantur.

5. Filiifam. inuitis parentibus non irrite contrahunt, ſed tamen peccant.

Parentes ſi iuſtam cauſſam † habent, inconſultum filij matrimonium inductione, non vi impedire poſſunt. *Trid. cap. 9. ſſ. 24. cap. 18 ſſ. 25.* neque eos tamen comprehendit cap. [illegible] *ſſ.* [illegible] ur, tametſi grauiter peccent; loquitur enim de dominis temporalibus, & [illegible] temporem iuriſdictionem habentibus. *Sa. V. excom. nulli reſer. §. 11.* Sub quibus tamen [illegible] do Duces, & Centuriones, ſeu alios magiſtratus militares, qui carcere & aliis pœnis milites cohibent, ne contrahant, aut cũ his aut illis contrahant. Vt [illegible] pauc[illegible] S. Congreg. declarauit, facta relatione SS [illegible] vnica [illegible] ſione militari excepta. Nec [illegible] prehendo iudices, qui ad inſtantiã parentum, filios alicubi includunt; [illegible] ſuam examinent; præſertim dum dubitatur an amatorijs poculis à mer[illegible] inducti ſint adoleſcentuli, adeoq; helleboro egeant ad purgandum cerebrum, dum ad matrimonium ducuntur, non ab inſtinctu rationis, ſed tanquam boues ad victimam.

6. Ideoque his illorum canonibus [illegible] [illegible] non [illegible] men.

Sed tamen etiam [illegible], † an ſaltem præſertim filiæfamil. ob præteritos neglectoſque parentes exhæredari poſſint? Et quidem vt id iure Cæſareo fieri poſſit, tria requirit Sanchez. *l. 4. d. 24. de Mat.* Primo, vt parentes eam velint matrimonio collocare, & dotem iuxta ſuam qualitatem ei dare. Secundo, vt filia illi matrimonio repugnet,

7. An exhæredationi.

& vitam

& vitam luxurioſam publice meretricando eligat. Tertio. vt ſit minor 25. annis. *hanc etiam ſententiam Iaſon communem vocat in Auth. non licet. C. de lib. præter & clare hac decidit § aliud quoque in Auth. vt cum de app. vt explicat Sanchez d. diſ. 24. num. 3.* & quamquam hic Carol. V edicto ſuo anno 1540. ſecus videatur ſtatuiſſe: tamen ſi bene illud examinatur, loquitur de ſollicitatione, & ſpecie raptus, ſollicitantes interdicens aqua & igni, vt nemo eas hoſpitetur, ſub pœna 100. floren. aureorum: Præfatio etiam loquitur de clandeſtinis matrimonijs. Sed de quocunque caſu loquatur edictum, illius diſpoſitio non aliam pœnam habet, quam vt qui practicant talia matrimonia; dotibus, & duarijs teſtamentarijs, conuentitijs, & conſuetudinarijs, priuentur. quare cum iuris correctione non debet trahi ad exhæredationes. ſed anno 1623. Rex ex hæredationis pœnam adiecit, aliaſque, vt & alimēta negari poſſint. *diximus in Notitia iuris Belgici. h. t.* quanquam vult Sanchez *d. diſp. 25.* per Conc. Trid. omnia huiuſmodi correcta eſſe ob libertatem abſolutam, qua matrimonia gaudere debeant. Quæ ſententia benigna eſt, ſed controuerti poteſt, ex eo quod non obſtante libertate, quam Conc. concedit, aſſerit tamen quod Eccleſia eiuſmodi matrimonia ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit: quæ verba pœnam non eſſe ſublatam inferre poſſe videntur, niſi parentes pro arbitrio ſuo tantum diſſentiant, & ſola ſit pro ratione voluntas. Vnde ſi quando parentes ſine cauſſa diſſentiunt, vult edictum Caroli V recurri ad iudicem: quare ſi is cauſſa cognita filiabuſ, permiſerit contrahere, nihil eis parentes pœnæ irrogare poterunt. quin & alias ſubſiſtente pœna in peccantibus non porrigitur ad nepotes. *Ann. Rob. rer. iud. l. 2. c. 9.*

Nonnunquam ex iuſta cauſſa præexiſtente, ſed ignorata, vel ſubſecuta ſponſalia ſoluuntur. inter quas prima eſt fornicatio ſequens *c. quemadmodum de iureiur.* quæ tamen non liberat ab obligatione dotandi: non eſt enim modus tollendæ obligationis. *Nauar. de cland. deſp. cap. 3. num. 6.* ſed tamen cum dos magis ad arbitrium & officium iudicis, quam actionem ſpectat eius ratio haberetur, ac facile minus decepta crederetur, aut minus ardue victa, ſed pugnaſſe virgo tanquam quæ vincere nollet; quod dotis æſtimationem minuit.

Porro ſicut olim id apud antiquos diſputatum inuenimus, an ancilla redhiberi poſſet, ſi vitio veſicæ laboret; ita apud me diſputatum fuit, an ſponſa † cum ſponſalia iniret ignara, poſtea edocta, ſponſum præſertim ebrium poſtico falli ſæpe, & viciniam inficere, ſolui ſponſalia iuſte petat? & cenſui poſſe, quod notabilis ſit deformitas; quæ ignorata ſponſalia ſoluit, & aggrauat immenſum obſequium coniugale.

8. Graui ex cauſa poſſunt ſponſalia ſolui.

De tactibus ſponſorum impudicis, vt in ſponſa non ſponſo ſoluant ſponſalia vide citatos à *Diana p. 3. t. 4. r. 283.* vbi etiam reſol. ſeq. ſponſi & ſponſæ imparitatem probat, cum vterque fornicatus eſt, vt compenſationi locus non ſit; ſed ſolus ſponſus cogere poſſit ſponſam ad matrimonium in quo compenſationem dari magis, quam in matrimonio cauſa eſt, quod hoc difficilius, quā illa diſſoluatur. ſed vt hæc in Belgio obtineat, diximus in conſult. can. h. t. Sponſalia etiam per aliud matrimonium validum, caret... tum diſſolui, quatenus eo durante effectum habere non poſſunt, ſed quatenus alter expreſſe tacite ue non remiſerit, ſuſpendi obligationem; vt ſoluto forte inter-medio matrimonio expergiſcatur obligatio, recte docuit Pontius *de mat. l. 12. c. 3. n. 4.*

9. Quid circa matri-

Quoad matrimonium † de præſenti Conc. Trid. contra vetera iura ſanxit, vt qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio ſacerdote de ipſius Parochi ſeu Ordinarij licentia, & duobus

duobus vel tribus teſtib. matrimonium contrahere attentabunt, vt ad ſic contrahendum omnino inhabiles ſint, & huiuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos ſuo decreto irritos facit & annullat. *d.c.1.§.qui aliter.*

Inhabilitas autem ibi irrogata non eſt permanens ſed tantum ad eum actum ſic celebrandum. quod ſi itaque qui eum ſic celebrarunt, velint inter ſe, vel cum alijs ſeruata forma Concil. contrahere; nihil eſt impedimento. *Sac. Cong. citati à Barboſ. in Collect. DD. ad d.c.1. num 144.*

Atque ita præſente parocho & teſtibus, eſt in facie Eccleſiæ contrahere; quæ per eos in iſto actu repræſentatur. *cap. eccleſia de conſec. diſt.1. c. relat. 2. extr. de teſtament.* vt non apte aliquando aliqui Paſtores teſtentur, aliquos in facie Eccleſiæ Cathed. vel parochialis contraxiſſe: & ineptius nuper in quadam lite quidam matrimonium contraxiſſe aſſerebantur in cæmiterio, vnde alter nullitatem arguebat, quod non in facie Eccleſiæ contraxiſſent. Itaq; ſi parochus vel teſtes abſunt, etſi alius ſacerdos adſit, ſine eius vel Ordinarij licentia, eſt irritum matrimonium. *d.c.1. §. qui aliter, Cong. Conc. apud Serol. pr. p.1. V. Matr. §.1. Sa. V. mat.*

Et hæc quidem quoad ſubſiſtentiam veri matrimonij. Cæterum matrimonium vt iuſtum ſit, ſeu rite contrahatur, requirit Concilium, vt diebus Dominicis aut feſtiuis non ferialibus, (in qua re non poteſt Epiſcopus contra Conciliarem conſtit. diſpenſare. *Serol. vbi ſup. § 2 ex Cong. Conc. Trid.* niſi ſit magnus in templo populi concurſus, quo finis legis obtinetur. *Barboſ. ibid. n.33.*) denunciationes illud præcedant, prout ante ſanxerat Concil. magnum Lateran.

Tres autem continuos dies feſtos Concilium exigit: adeoque immediate ſuccedentes: ſaltem vt mora longa non interſit; ne fallatur memoria. alioquin denuntiationes repetendæ forent. *citati à Barboſ. ibid. n.27. & ſeqq.*

Itaq; ſi quis eas neglexerit, tametſi ob id matrimonium non vitietur, † *Riccius dec 257. ex Cong. Gutier. de mat. cap. 56.* ſeuere corrigendum eſſe reſcripſit Cong Conc. B Carolo Borom. 25 *April. 1575. Sabagun. hoc tit. n. 46. Caualc. p. 1. dec 29 vbi per duas ſententias ita iudicatum dicit. Charond. Reſp. lib* 8. R. 12. Choppin. *de ſac. polit. l. 2. tit. 7. nu. 5.* vbi is refert & edictum Bleſenſe art. 40 ſanxiſſe iuſtas nuptias contrahi non poſſe, niſi præuia trina monitione. 10. *Denũciationes omiſſæ non irritant contractũ.*

Adeo quidem vt cum ijs ſentiam, qui taliter contrahentes ſubiectos volunt pœnis clandeſtine contrahentium. quippe Conc. Lateran. *c. fin extr. de clandeſt. deſponſatione*, tales clandeſtinos vocat, pœniſque ſubijcit § *ſi quis.* dicit porro Conc Trid. ſe Lateranenſibus veſtigiis inhærere *cap.1. ſeſſ. 24. de reformat.* neque exp. eſſe in hoc contrarium ſtatuit. *bene Sanch. de mat. l.3 diſp 1 n.7 & alij quos citat & Gutier tract. de mat c 55. n. 5.* non tamen proles affici cenſeo, quin legitime naſcantur dum reuera validum eſt matrimonium.

An autem pœnæ matrimonij clandeſtini incurrantur ante ſententiam, & contrahentibus à ſolo Eccleſiaſtico iudice irrogentur, adeo vt ſæcularem præpediri poſſit; re[illegible]uatæque ſint: an ſuſpenſus parochus ab Epiſcopo abſolui poſſit; excutit Sanch. *de mat. lib.3. d 52. 53 54.*

Si vero loci ordinario iuſta aliqua cauſſa eſſe videbitur, & ſpeciatim [illegible] metus ſit ne malitioſe impediatur matrimonium, remittere poteſt denunciationes ante contractum, *d. c.1.* ſic tamen vt fiant ante conſummationem; niſi & hoc relaxandum [illegible] prout hic mos relaxauit, vt non audierim vnquam poſt contractum [illegible] matrimonium proclamationes fuiſſe factas.

Et quamquam Concilium malitioſi impedimenti mentionem tantum faciat, idem
11. *Cauſa diſpenſandi ſuper bannis.* tamen iudicium eſt de alijs † iuſtis cauſis *Sabag hoc.tit num 52 ex Cong Con Gutier.de m[illegible] cap.57.* Quæ porro illæ cauſſæ ſint, habetur apud Sanchez *d.l.d 9. Gutier. de mat. cap 57 n 3 & longo ordine citatos a Barboſa ad d.c 1 n.70.in Collect.dd.*

Inter quas hic frequentata eſt vicinitas temporis clauſi *ex Cong.Conc.Serol d.l. §.9* [illegible]quam Conc prou.Med.illam non admittat Serol.poſt Nauar.& has admittit, quod nobilis cum ignobili, diues cum paupere, ſenex cum adoleſcentula contrahat. a[illegible] mortis, neceſſitas diſceſſus viri, fœmina prægnans, ſcandalum, aut verecundia in di[illegible] habitis pro coniugibus, tutor qui impari virginem vult iungere, vel iniuſta nouerca, [illegible]tus magnatum, de quorum matrimonio palam agitur, & quotieſcumque notab[illegible] modiras ſpiritualis vel temporalis ſuadet. *citati a Barboſ.in Collect. DD. ad d.c.1.n 71* [illegible] ſed affirmatiue eas cauſas ponere longum foret, iudicio & prudentiæ Epiſcopi comm[illegible]tuntur. Sic Cong.Conc.reſpondit, recte relaxari denunciationes quibus in l[illegible] ante matrimonium ſolent concumbere. qui titulus generatim nullibi aſſumit[illegible] particulari aliquando conſideretur: forte ex ratiocinatione Taciti, *lib.3. Ann[illegible]10,* inquit, *an ſuaſurus fuerim omittere potius prævalida & adulta vitia, quam hoc aſſequi, vt palam fieret quibus flagitijs impares eſſemus.* Paſtorale Mechlinienſe inſtruit parochos, vt ſerio inhibeant ſponſis ante matrimonium copulam, & ad vitanda pericula, vt infra 40. dies ad ſolemnizationem matrimonij procedant. quod & decretum in Synodo Audomarenſi 1583. *de matrim cap.4.* Debet itaq; remiſſio denũciationum fieri ex rationabili cauſſa, quia non libero arbitrio, ſed prudentiæ, id eſt ratione, & cauſa regulatæ voluntati committ[illegible]. *Sanch.de Mat.libr.3.d.8 nu.1.Gutier.li.1.q.can.c.18.n.6.& ſeq.* Exigitur ergo cauſſa: & ſi[illegible]uſta cauſſa diſpenſare, quidam volunt eſſe mortale; quia ſit grauis materia. qua[illegible] hoc durum ſit, ſaltem ſi qualis qualis ratio adſit, nec vlla impedimenti ſuſpicio.

Et exiſtente cauſa Ordinarium diſpenſare nolle quidam mortale affirmant, ſi ſcandali aut malitioſi impedimenti periculum ſubſit. *Sanch. lib. 3. diſp.3.num.6. Gutier.Ca[illegible] n.l[illegible] cap 20.num.23.& de matr.cap.57.num. 4.* eoque caſu rite ad ſuperiorem ad officium [illegible] ſupplendum prouocari aſſerit, quod Hurtado *de Mat.di. 20.n.71* extendit ad que[illegible]cumque caſum notabilis boni publici aut priuati ſpiritualis vel temporalis. Contrahi [illegible] ſine denunciationibus & diſpenſatione, mortale *ibid.* Sanchez aſſerit. & ſic contrahe[illegible] caſtigandos diximus n.1[illegible]

Huius tamen cauſſæ non alia cognitio neceſſaria eſt, quam informatio aliqua e[illegible]d[illegible]lis, quæ mentis dictamen eo inflectat. *Sanchez vbi ſupra numer.tertio.* Vnde etia[illegible]tra diœceſim fieri poteſt. Super denuntiationibus porro ex cauſa diſpenſandi ord[illegible]o tribuitur facultas pro dictamine ipſius conſcientiæ, qui proinde nulli dat i[illegible]us ratione n, vt illarum omiſſio matrimonium non irritet, vt nec clandeſtina irrita ſint, [illegible] eccleſia illa irrita non fecit, non Principes ſeculares. diximus *in Conſult canon.h.t.* [illegible] *& 1.* Præter Ordinarium autem nemo denunciationes remittere poteſt, præ[illegible] quod in mortis articulo (non quotieſcunque eſt grauis cauſſa, & periculum [illegible]ora, & præſertim recuſante Ordinario. Vide tamen Gutierrez *de Mat.cap.57* ad pr[illegible]es a[illegible] ſuſceptas legitimandas, ſine denunciationibus, quaſi ipſa lege benignè diſpen[illegible] vel ceſſante coniungi liceat: præſertim ſi Epiſcopus in eadem ciuitate non ſit ad [illegible]nuin.

Quæ

Quæ fuit communis interpretatio *cap. vlt. extra de Cland. deſp. ita poſt Nauarrum & Cucchum Sahagun. hoc titul. num. 52.* & eam diſerte admittit Synodus Audomarenſis 1583. *tit. 10. cap. 13* ſub cautione, quod proclamationes fient, ſi æger conualeſcat ante cohabitationem, aut obſequia coniugalia. quæ cautio conſonat Trid. decreto; ſed non vſui noſtro, vt dixi. Eſſet tamen non inutilis hic, ob impedimenta dirimentia, & imprimis ob cognationem ſpiritualem, quæ ex Confirmatione oritur. nam tales patrini hic neque à parochis neque Epiſcoporum actuarijs regiſtris inſcribuntur. quod Pontificale tamen commendat, & dict. Synodus Audomaren. *titul. 4. cap.* 4. à parocho fieri deſiderat. Mortis tamen articulus aliaue vlla neceſſitas non ſufficit, vt ſine parocho matrimonium contrahi poſſit. *Gutier. tract. de mat. c. 61. Diana p. 3. t. 4. r. 234.* Quamquam aliqui *a Barboſa in Remiſſ. ad d. cap. 1. n. 165. in Collect. DD.* citati ſecus cenſeant. Quod benignum foret eo caſu quo haberi parochus à moriente non poſſet. & proles legitimare per ſubſequens matrimonium & d. floratæ matri, & conſcientiæ ſuæ ſatisfacere deſideraret: quando iam morienti impoſſibilis eſſet obſeruantia Concilij, adeoque extra obligationem videretur *arg. eorum quæ inſ. num. decimo ſexto dicuntur.* ſed tamen petere poteſt moriens vt Princeps proles, etſi poſt mortem, legitimet, quod concedi ſolet, ſed non eſt vndique par effectus.

In militibus frequens cauſa ſuadet omitti denuntiationes: ſed vt indifferenter id fieret nimis in ſpeciem aduerſari videretur Concilio Trid. quod duntaxat ex probabili ſuſpicione malitioſi impedimenti, aut cauſa ſimili de prudentia ordinarij denuntiationes omitti permittit. ex facto igitur ſingulari Concilium hæc decidi voluit, non admitti huiuſmodi regulam vniuerſalem. præſertim cum deciſum ſit denuntiationes etiam extra eccleſiam fieri poſſe, ſi eſt frequens populi conuentus, vnde innoteſcere poſſit nupturientium deſiderium, & impedimenta deferri. præſertim cum fœminæ habent ſuas parochias paganas, vbi denuntiationibus factis finis Concilij obtineri poſſit.

Ordinarius † porro diſpenſare poteſt, non Epiſcopus tantum, quia eo nomine vtitur Concilium, id eſt, qui ordinariam cognitionem & iuriſdictionem habet (nam ad hanc, non ad Ordinem ea facultas pertinet.) Quare qui auctoritatem Epiſcopalem in ſuo territorio præſcripſerunt, aut alio titulo obtinent, hanc poteſtatem vendicare poſſunt. *Refert iudicatum Chopp. in de Sacra polit. l. 2. tit. 7. num. 6. Sahagun. hoc tit. num. 53 ex Cong. Conc. Sanch. de mat. l. 3. d. 29. 30. 31.* Capitulũ ergo ſede vacante, abbates etiam cõmendatarij, obtinentes iuriſdictionem ordinariam, quaſi Epiſcopalem. *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad d. c. 1 n. 56 & ſeqq.* non Archiepiſcopus in diœceſi ſuffraganei. quia non eſt ibi ordinarius, *n. 65.* ſed Nuncius, qui in ſua prouincia eſt ordinarius *c. 2. de off. leg. in 6.* & ſi ob impedimenta ſibi ignota, & incommoda Nuncij Belgici requiſiti fuerint ſæpius, ne ea poteſtate facile vterentur, vti monita ea lubenter auſcultarunt. Vnde ſequitur Officialem aut Vicarium Epiſcopi generalem eandem iure poteſtatem habere, (tamen nonnullibi Epiſcopi dum præſentes ſunt, eam aliquando reſtringunt quippe illi Ordinarij ſunt, qui & hic intereſſe matrimonijs, & alijs authoritatem dare poſſe dicuntur. *quod late tradit Gutier. de matrim. cap. 66. 68.* conforme eſt *cap. 1. extra de frig. & ibi gloſſ. c. final. de cogn. ſpirit. Nauar. de ſponſ. conſ. 47. n. 1 Riccius dec. 259. Sahagun h. t. n. 53 refert ita cenſuiſſe Cong. Conc.* 12. *Quis diſpenſet.*

Adeoque iure proprio, ſeu à Conc. attributo, quippe eo ipſo quo vicarius eſt, atque ita Ordinarius *Sanc. lib. 3. diſp. 7. num. 9. Gutier. Canon. quæſt. lib. 1. cap. 19. n. 13.* quamquam & poſſit Epiſcopus alicui generaliter delegare facultatem remittendi denunciationes. *Sanch. ibid. num* 20. Licet Menochius *conſ. 69. num. 55.* ſecus ſenſerit. quia tametſi Ordinarij prudentiæ id relinquit Conc ſi cauſa ſit ardua, tamen non eligit determinatam perſonæ induſtriam, ſed prælatis præſentibus, & futuris generatim committit.

Non tamen Vicarij foranei ſeu archipresbiteri hæc poſſunt, niſi ſpeciatim eis facultas ea detur; multo minus parochi. *Ricc. ib. in fin. Gutier. tr. de mat c. 56. Nau. de cland. conſ. 1. 2. Sanchez. de mat l. 3. d. 29 n. 10.* quia non ſunt Ordinarij, niſi habeant matrimonialiũ cauſarum cognitionem delegatam vt minori conceſſo, & id attributum videatur. *n.* 20. nam quæ iure competeret ablata eſt per Tridentinum *ſ* 24. *c* 20. § *ad Sec.* Archipresbiter etiã Cathedralis non cenſetur hodie vicarius, vt matrimonio aſſiſtere poſſit, aut aſſiſtendi licentiam dare. quamquam olim omnibus diœceſanis ſacramenta miniſtraſſe videatur. *Sanch. de mat. lib. 3. d. 27.* quo modo nec Archiepiſcopum ſubditis ſuffraganei hoc officium præſtare putat *Sanchez. d.* 28. niſi per appellationem aditus ſit, nam tum ſupplere poteſt ordinarij officium, perperam denegatum, vt in omni appellatione.

Porro denunciato aliquo impedimento, aut cognito parocho aliquo rumore, de quo tenetur inquirere, ſuperſedere debet ab vlteriori progreſſu, & rem ad ſuperiores reijcere. *cap. 3. extra de Cland. deſponſ. Synod. Mechl. prou.* 1607. *tit.* 10. *cap. 4. Audom.* 1583. *de mat. cap* 8 qua in re ſæpius parochi committunt, pergentes donec inhibeatur, cum ipſi partibus progreſſum interdicere debeant, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio ad triennium. *d. c* 3. §. *ſi vero d. nec quid fieri debeat manifeſtis conſtiterit documentis, d cap.* 3. § 1. *in fin.* ſic & loquitur Conc. Trid. d. c 1. *quibus*, inquit, *denunciationibus factis ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem in facie Eccleſiæ procedatur.*

13. *Quis proprius parochus.* Parochus proprius † in hac materia eſt proprius Sacerdos, Beneficiarius Eccleſiæ Parochialis, vel qui eius vices legitime gerit, ſub qua Parochia contracturi degunt, & firmum domicilium habent; ſaltem quo tempore contrahunt, etſi non habent animum permanendi *Sa. V. Mat* & qui domicilium tranſtulerunt, cũ declaratione animi deinceps permanendi, quamuis à pauco tempore *Gutier. de mat. c. 63. vbi late* alioqui: qui nuper aliquo deuenerunt, & animum permanendi non habent. ibi valide nõ contrahunt; niſi antiquum domicilium deſeruerint, & iam non aliud habeant. *Sanch. de mat. l. 3 d. 23. num.* 14. Quod ſi vterque contrahentium ſub diuerſa Parochia habitet, vtrobique proclamationes faciendæ ſunt, vt vtriuſque apud ſuos noti impedimenta facilius detegantur, (neque in hoc Trid. à Lateranenſi diſſidet.) quamuis ab vtroque eorum parochorum matrimonij celebratio fieri poſſit. *Gutier. de mat. cap. 62. num. 4. Serol* §. 61. *ſup. ex Cong. Conc.* Sabag. *n. hoc tit. num.* 54. & ita conciliat Cuchum & Nauarrum, quando ſunt diuerſarum diœceſium. Serol. *vbi ſupra ex Cong Conc.* requirit, vt ordinarius loci viri, ſignificet ordinario vel parocho mulieris factas eſſe denunciationes, aut diſpenſatum, adeoque ad matrimonium progredi poſſe quod & prudenter præſcribit Sinod. 1. *Mechlin. t. de mat. c. 5. ſynod. 2. t* 10. *c.* 3. tametſi mero iure alter ordinariorum cum vtriſque ſponſis diſpenſare poſſit. *citati a Barboſ. ad d. c. 1. n.* 54 vbi tamen Serol. male dicit, ob certitudinem huius ſacramenti eum qui diuerſarum diœceſium eſt, cenſeri vagabundum; *& iuxta ea ſeptem. ſeſſion.* 24. *Trident.* poſſe vbi libet, re per ordinarium examinata, contrahere: quod de his nemo

dixerit

dixerit:niſi vagabundum dicamus reſpectu duorum ſolum parochiarum, quod eſt improprie:& d.c.7.intelligitur de erronibus. *Gutier.de mat.c.65.n.2.* vt nec ſub vagis cenſeatur miles.quamuis inſtabiles ſedes habeat.

Non ſimpliciter autem parochum alicuius,ſed proprium requirit Concilium : vt locutio de parocho habitationis acciperetur ; non de parocho originis:qui proprius non eſt, & quo vagi qui parocho dicuntur deſtituti, numquam carent ; qui tamen vbique contrahunt:quia proprium non habent,aut pro tali omnes habent. atque adeo alter vagus,alter proprium habens,vbiq; contrahit. Neque enim *in d.c.7.*pro vagis formula præſcribitur,vt in c.1.*de reform mat.*qua non ſeruata vagorum irritetur matrimonium. neque enim vllam clauſulam irritantem,aut inhabilitatem habet:neque eo fertur prætatio d. c. 7.nec vt imperfectum d.c.1.hic ſuppletur:nec licentia ordinarij hic eſt attributiua iuriſdictionis,ſed deciſiua eorum quæ ibi iubentur inquiri.*vt diximus in Conſult. canon. h.t.conſult.7.*ideoque paſſim omnes pro validis habent vagorum matrimonia,nec forma d. c.7. ſeruata,nec licẽtia obtenta. nemine in contrariũ citato à Barboſa *in Collect. DD.ad Concil. Trident.ad d.c.7.numer.*8.& vero quæ in vagos,peregrinos,hoſpites,Ordinario iuriſdictio competit,eadem locorum parochis pro ſuo modo, & gradu iure tribuitur: exercitio limites ex prudentia Ordinarij Concilium ſtatui cupit.

Vbi etiam non ab origine ſed ab habitatione parochianus quis dicitur, & huius non illius Eccleſiæ portionem canonicam debet.Ideoque vt ab originis Epiſcopo ordines recipi poſſent,ſpecialiter iure expreſſum eſt.*ſentit Sanch.lib.3.diſp.23.numer.6.7.* De militum Belgicorum matrimonijs,& quis eis vicem parochi proprij præſtet, diximus *in Conſult. canon.tit.de ſponſal.& mat.& tit.de offic.Iud.ord.delegat.*

Et quia exhibitio præſentiæ quam parochus facit eſt voluntariæ iuriſdictionis, tam ab eo quam deputato ab eo extra parochiam, adeoque à parocho viri in parochia mulieris valide præſtari poteſt.*citati à Barb.in Remiſſ.ad d.c.1.Cong.Conc.16.Febr.1595.*

Non proprius Parochus aut alius Sacerdos coniungens aut benedicens ſponſos, eſt ſuſpenſus,*dict.ca.*1.credo ab officio,ſeu functione paſtorali & ordine; non beneficio,etſi & hæc pœna infligi poſſit. *Add.ad Sa.V.ſuſpenſ.*§.4.& Synod.2.*Ant.t.*10.*c.*2.*pecuniariam adiungit.* *Pœna non proprij parochi aſſiſtentis matrimonio.*

An autem imponi debeat triennalis ſuſpenſio, *de qua in c.fin.de clandeſt.deſponſ.*controuertitur:exiſtimo *cum Sanch.l.3 diſp.48. num.3.Gutier.tract.de mat.c.75.nu.14.* non debere. quippe pro determinato tempore triennali à Conc.Lateran. arbitrarium Trid. ſuffecit. Pœna autem excõmunicationis quam regularis incurrit *per Clem.1.de priuil.*quãuis Sanch. *lib.3.diſp.48.n.8 poſt Nauar.*ſublatum crediderit,diſerte per Conc.non tollitur: ſtare ergo non prohibetur.quamuis prohibitioni noua pœna accedat.quamquam non noua,vt diximus, quæ tantum habet certi temporis mutationem, in arbitrarium ſcilicet donec Epiſcopus coniunctorum,vel vicarius eius generalis, *Sanchez lib.3.diſp.52.num.4.Gutier.de mat.cap.75.num.25.*abſoluat.

At vero ex tacita ſeu præſumpta licentia procedere quis non poteſt, ſed requiritur expreſſa,vel commiſſio generalis ad adminiſtrandum omnia quæ ſpectant ad curam animarum,&c,vt quidam,ad omnia.parocho abfuturo,vel omnia ſacramenta, & ſi non inſcriptis,quæ tamen actum præcedat, quamuis metu vel dolo extorta, niſi dolus ſit circa ſubſtantiam,modo etiam reuocata ſufficienter non fuerit,ſeu per certum nuntium, aut *Commiſſio non proprij qualis eſſe debeat.*

literas, aut mortem. quæ etiam licentia non præſumitur, ſed probari debet: nec alius ſacerdos credere poteſt dicentibus ſe habere eam licentiam à parocho. *citati à Barb. longo ordine in Remiſſ. ad d. c. 1.* excuſabitur tamen ſic coniungens non ſuos, quos ſuos eſſe credebat, vel licentiam habere, dummodo ignorantia non ſit ita craſſa, vt ſit ingens temeritas. *Sanchez. dict. diſp.* 48 *n.* 7. *Gutier. dict. c.* 75. *n.* 16. Licentia autem ordinarij alieno facta, quem proprium credidit, matrimonio ſufficit *citati à Barboſa in Collect DD. ad d. c.* [illegible] *n.* 10.

14. *Qualis parochi præſentia requiratur, & qualitas?* Parochus præſens eſſe debet formaliter, & † ad actum matrimonij adhiberi, ſic vt intelligat quod agitur; quamuis ob aliam cauſam acceſſitus, vel inuitus adſit. *ex Cong. Conc. Gonz. ad Reg.* 8 *gl.* 48. *n.* 35. *Gutier de mat. c.* 6[ ], *& Ruc. deciſ.* 243.

Adeoque nec ad ſubſiſtentiam requiritur vt pronunciet verba Conc. *ego vos* [ ]*atrimoniũ. citati à Barb. in Collect DD ad d. c.* 1 *n.* 45. quin & Conc. quoad ea receptũ vni[ ]*uſq;* prouinciæ ritum permittit. vt & in ſponſalibus nullam verborum formam præſcripſit. *Cong. Conc.* 19. *Decemb.* 1569 imo addit *vel alijs vtatur verbis* &c. ſimiliter teſtes non rogati, ſed vi detenti, & repugnantes ſufficiunt. *Gutierrez. tract. de matr. cap.* 55. *in fin Sanch. de matr. lib.* 3. *diſput.* 39 *num.* 9.

Parochi porro præſentia pro forma actus hic exigitur. vt matrimonium cõtractum in præſentia mille teſtium, eo abſente, nullum ſit; cum eius præſentia, vt quæuis forma, per æquipollens ſuppleri nequeat. *vt cenſuit Cong. Conc. apud Goncal. ad reg.* 8. *Can. gl* 48. *n.* 29. 30. Quod ſi eodem modo diceremus, in ca. cum eſſes *de teſtam.* alijſque eius generis, præſentiam parochi, vel notarij requiri; non facile per duos alios teſtes ſupplebitur: etſi hoc forte contra communem ſit, neque ſatis *in c. cum eſſes* pro forma requiritur: cum non vtitur his verbis, quibus hic c. §. qui aliter vtitur.

Parochus beneficij poſſeſſor vt ſit, ſufficit; neque hanc eius præſentiam vitiat excommunicatio, ſuſpenſio, notoria fornicatio, vel etiam priuatio, quam diu reipſa relinquitur in poſſeſſione. *Sanchez l.* 3. *d.* 21. *Gutier. de mat. c* 62 *n.* 25. 26. 27.

Parochum ſacerdotem eſſe non oportet, vt præſentiam hanc præſtet *Nauar. de cland. deſp. conſ.* 9. 10. *Sabagun h. t. n.* 88. *Sa. V. Matr. ex* Cong. Cõc. *Gutier. de mat. c.* 62. *n.* 21. ſed ab eo ad hanc præſentiam ſubſtitutus ſacerdos eſſe debet ob ea verba Concilij, *vel alio ſacerdote, Sabagun. in c. quamuis, de off. deleg. n.* 13 *hoc tit. n.* 89. Illud porro verbum (*alio*) qualitatem ſacerdotij referre quidem videtur; ſed id ob frequentiã accidit, quod vt parochi intra primum annum tenentur ad ſacerdotium promoueri, plerique ſint ſacerdotes; atq; ita v[ ]ui loquendi, nõ neceſſitati qualitatis id tribuendũ eſt. propter quẽ vſum nonnunquã à propria ſignificatione receditur: *Nauar. d. conſ.* 3. *n* 3. *l. Labeo. D. De ſupell. leg. c. ex litteris, de ſponſ.*

Præter parochum teſtes ſaltem duos eoſque ſimul non ſucceſſiue requirit Conc. qualitatem nullam exigit. Itaque teſtes qualeſcunq; ad matrimonij ſubſiſtentiam ſufficiunt, dummodo ratione vtantur. *citati à Barb in Collect. DD ad d. c.* 1. *n.* 138. *& ſeqq.* ſed an etiam ad probationem? nec dubito, quin etiam adhuc, ſi Parochus librum habet, iuxta Conc. decretum, cui coniunctorum nomina inſcripſerit, nã libro ſoli, vti à perſona publica, in negotio à iure ei iniuncto, creditur: ſin minus officio hic parochus functus fuerit; an ſolis teſtibus fides dabitur? nihil ex iure antiquo mutatum crediderim. *egimus ſupra tit. de Parochis. n.* 7[ ]8. *& de probat.*

E[ ]im vero in † Gallia ſatis obſcure ſcitur, an & quatenus decretum hoc ſit public[ ]tũ, quam plurima ſunt arreſta clandeſtina matrimonia irrita declarãtia, præſertim poſt Cõ-
15. ſtit. Hent. III. Bleſis editam. Gallici recentiores ſcriptores paſſim ea tradunt, ſed quidam

ea volunt referre ad vim legis Regiæ, quidam ad efficaciam decreti Concilij. Videri poteſt *Chenu in qu. notab. q.* 13. *& ſeq. Charond. Reſp. l.* 7. *reſ.* 71. *l.* 13. *reſp.* 84. *l.* 11. *Reſp.* 12. *de mariages clandeſtins. Iul. Pelæus in act.* 43. Verum ſcio etiam ab ijs, qui coram examinarunt eos, qui aſtiterunt, quod tempore Liguæ Gallicæ circa annum 1594. audiuerunt Pariſijs publicari illud decretum: etſi omnia acta Ordinum illorum ad eorum inuidiam poſtea fuerint reſciſſa. Sed & vidi teſtimoniū R. D. Siluij, à Petra Viua S. T. D. Abbatis B. Mariæ de Inſula, Cancellarij Vniuerſitat. Pariſ. Vicarij Epiſc. Pariſienſ. quo aſſerebat ann. 1602. mandato Epiſcopi Pariſ. conformiter ad conſtitutiones Regias decretum Conc. Trid. *c.* 1. *ſ.* 24 irritans matrimonia clandeſtina, iuxta eam formam, quā Conc. *in fin. d. capitu* præſcribit, in omnibus Eccleſijs vrbis & diœceſis Pariſienſis fuiſſe publicatum. Nobilis quidam adoleſcens Belga Pariſijs incidit in caſſes amicæ, cuius vt copia potiretur, promiſit ſe eam in vxorem ducturum: ſecuta eſt copula: refrigeſcente charitate, rediit in Belgium; illa ſubſecuta eum in ius trahit, dicit ſe eius vxorem, *ex cap. is qui fidem, de ſponſ.* ille opponit Conc. Trid. per quod ceſſat *d. c. a.* diſputatur de vigore ſeu obligatione Conc. in iſto loco: per duas conformes ſententias declaratum eſt, nullas ſubeſſe nuptias. Verum enim vero Henr. IV. Galliæ Rex in edicto Nannetēſi declarauit, ſe habiturū pro legitimis ea matrimonia, quæ ſine parochis coram conſiſtorio deformatæ Religionis contrahuntur. Vnde quidam poſt ann. 1601. & d. edictum Henrici IV. intra diœceſim Pariſ. contraxerunt coram conſiſtorio Charantonenſi, in diœceſi Pariſ. cum Pariſijs degerent, eſſentq; eius religionis; deinde maritus abijt transfuga ad Turcam, à fide apoſtata: vxor conuertitur ad fidem Orthodoxam; & offert ſe matrimonij conditio honeſta: quæſitum, an matrimonium illud pro nullo haberi poſſit? quaſi edicta Regia videantur talia magis tolerare pro politia ſæculari, & quoad hæreditates quam legitima facere, prout vere non poſſunt, vbi Conc. Trid. publicatum eſt, non minus, quam edictum illud de Monachis & Clericis in ſacris ſtatuit matrimonium ineuntibus Ideoque ob publicam quietem prolem legitimā magis haberi, quam eſſe; imprimis quoad ſucceſſiones potius, quam in ordine ad ſacramentum, & vinculum matrimonij, quod ſoluere vel ſtringere edicto non poteſt Rex; ſed id ad Eccleſiā ſpectat. *can.* 4. *ſeſſ.* 24. *Concil. Trident.* c. 1. ibid. de reform matr. adeo vt ſi quis taliter coniunctus conuictatur, nam de hæreticis ſolis agit edictum, ita vt ſi quis Catholicus aliter contrahat, nihil agat. *Chenu. d. c.* 1. *Chir. Reſp. l.* 13. *R.* 84.) renunciare fauori edictorum poſſe videatur, & nullitatem vinculi admittere, & proclamare ad libertatem: & ea poſita ad alia vota cū ſolicre, ex cauſa præſertim, quæ ſpōſalia de futuro ſoluat. Is caſus cum huc incidiſſet, cenſui liberum eſſe.

Porro pro Traditionibus ijs Belgicis, quæ vna cum obedientia natiui Principis iugum Eccleſiæ excuſſerunt, extant declarationes Cardinalium Conc. Trid. Interpretum in hæc verba: *Congregatio Conc. perpenſis poſtulationibus Epiſc. Tricaricenſis circa formulam matrimoniorum quæ in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ contrahuntur, ita cenſuit:* 16.

Primo vbi decretum eiuſdem Conc. c. 1. *ſ.* 24 *de reformatione matrimonij non eſt publicatū, valere matrimonia contracta, abſque conſeruatione formæ à Concilio præſcriptæ.*

Secundo, publicationem reſumi, vbi id decretum fuerit aliquo tempore in parochia tanquam decretum Concilij obſeruatum.

Tertio, hæreticos quoq; vbi decretum d. c. 1. *eſt publicatum, teneri talē formam obſeruare, & propterea ipſorum etiam matrimonia abſque forma Concilij ſtatutis coram miniſtro hæretico, vel magiſtratu loci contracta nulla atque irrita eſſe.*

In Gallia Conc. Trid. ob curé obligat.

Pro Belgio Reductiones matrimoniales.

Quar-

Quarto, vbi etiam conſtat decretum Concilij eſſe publicatum, vel aliquo tempore in parochia tanquam decretum Concilij obſeruatũ, ſed parochialis Eccleſia vtpote vacans proprio parocho careat, & cathedralis itidem Epiſcopo atq; Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium ſacerdotem [illegible]*gandi nulluſq; alius ibi ſit, qui vices parochi vel Epiſcopi suppleat, matrimonium valere abſque præſentia parochi: ſeruata tamen in eo, in quo poteſt forma Concilij, nempe adhibitis ſaltem duobus teſtibus.*

Quinto, ſi extent quidam parochus & Epiſcopus, ſed nullo conſtituto Vicario, vterque metu hæreticorum lateat, ita vt vere ignoretur. vbinam ſit, vel eodem metu a diœceſi abſit, nec ad alterutrum ſit [illegible] *acceſſus: validum eſſe matrimonium contractum abſque forma: adhibitis tamen vt dictum eſt, duobus teſtibus.*

Quod vero attinet ad caſum ſpecialem in ſcripturis eiuſdem Nuntij contentum, Cong. ita [illegible] *reſpondendum: cum ſecundum ea quæ proponuntur matrimonium fuerit contractum in parochia,* [illegible] *publicatum dictum decretum, & extaret in diœceſi Antuerp. cuius erat parochia, Vicarius,* [illegible] *Concilij decretum poterat prouidere: vtique huiuſmodi matrimonium abſque forma contractum* [illegible] *nullum. Ita ſubſcriptum erat: Hieronymus Cardin. Matth.* Quæ omnia indiſtincte iuxta ar. 3. accipio tam de hæreticis quam de Catholicis: neque quorundam eruditiſſimorum tamen virorum reſponſum mihi placet, omnia eiuſmodi inter hæreticos contracta matrimonia pro nullis habenda eſſe, eo argumẽto, quia tenentur formam ſeruare, ergo debent velle; & quia cætera eis ſint per accidens, præſentia vel latebræ parochi: quia etſi eius tuta copia fieri poſſet, eius opera vti nihilominus nollent: itaque nulliter contrahunt: quia defectus hic ſe debeat habere ex parte miniſtri Eccleſiæ, non contrahentium. Quia reſpondendum eſt, velle debere, vbi tenentur: non tenentur vbi copia tuta haberi nequit, ergo nec ibi debent velle. ſed nec ipſa voluntas nouo hoc iure ea pœna diſerte caſtigatur, neque antiquo: à quo ideo receſſum non erit, & nouum imo his caſibus ceſſare declaratur quibus ſeruari nequit.

Ex eadem Epikeia, qua procedit artic. 4. & 5. dictarum reſolutionum, vt ſcilicet credamus Tridentini mentem non eſſe, vt obligare velit vbi parochi copia haberi, decretiue obſeruari nequit: dicendum eſt matrimonia captiuorum vel mercatorum apud infideles, in ijs locis, quæ poſt decreti publicationem, in eorum manus venerunt, eſſe valida. quamuis Sanchez. *de mat. l. 3. d. 18. nnmer. 33.* epikeiam in eo decreto nolit admittere: ſed ijs in locis, quæ ſemper ſub eorum poteſtate fuerunt, non epikeiæ ſed publicationis, quam decretum requirit, defectui, vt valida ſint, acceptum refert: Id quidem bene, non æque illud. Quod ſi vero incola loci vbi Concilium publicatum eſt, diuertat ad locum vbi non eſt publicatum, vel econtrario: non tantum per modum domicilij, ſed [illegible] dumtaxat, vel tranſitus; validum erit ab eo matrimonium, ſine parocho contractum vbi publicatum non eſt, inualidum erit ſic contractum, vbi publicatum eſt. quippe ad ſolemnitatem actus non leges domicilij, ſed actus inſpiciuntur, *cap. 1. de ſponſal.* [illegible] *matr. lib. 3. diſp* 18. *nu.* 25. etiamſi ad vitandam decreti obſeruantiam eo conceſſerint [illegible] in illius fraudem. quia iure ſuo vtuntur cum extra domicilium exiſtentes illius lege [illegible] ti ſint. *Sanchez. n.* 27. *vbi ſup.* ſed. S. Cong. poſtea contra reſpondit. Quid ergo ſi ſine parocho contrahens in loco, vbi decretum ligat, tranſeat locum vbi decretum non ligat, [illegible] copulam exerceat? ſi poſt ſponſalia tantũ aut fidem de ducendo datam poſtquam [illegible] copula extra locum Concilij facit matrimonium, cum circa ſponſalia Concilij nihil mutarit, tranſibunt ea ſponſalia in matrimonium: ſi ſine præuijs ſponſalibus, ſine [illegible]

[illegible]

de facto proceſſum eſt ad matrimonium, cum illud, *vt ſupra diximus hoc tit. num. 3* non reſoluatur in ſponſalia, nullinſque ſit effectus: propter decretum irritans (*de cuius energia late Gonz. ad reg. 8. Canc. ſuper ſimilitus illius verbis*,) nihil actum cenſebitur, nullumque etiam pariet iuris effectus, ſin autem initis ſponſalibus, vt fide data ſine parocho contractum ſit matrimonium, cum vtile ab inutili ſeparabili non vitietur. *vt ſupra diximus, d. num. 3.* non impedietur, quo minus ex fide de ducendo data (ſeparato intermedio inutili matrimonio) per copulam maritali affectu habitam, in loco idoneo, ſequatur iuris, quod in loco habitæ copulæ obtinet, effectus. vt ſcil. tali fide effecti, & commixti, fiant ibi coniuges. modo non vetus tantum factum firmare, ſed fieri coniuges exercendo copulam intendant.

Sub diſpoſitione c. 1. non † comprehenduntur ij qui ſemel publice contraxerunt coram parocho & teſtibus, ſed ob occultum impedimentum eorum matrimonium eſt inualidum: non enim tenentur iuxta formam dicti c. 1. de nouo contrahere; non tantum ex declaratione Pij V. ſed ex ipſa ratione Conc. quæ eſt, vt matrimonium conſtet Eccleſiæ, vitenturque peccata ex occultis coniugijs prouenientia. *M. Ant. Gen. in pract. cap. 21. n. 7. Riccius deciſ. 246. Nauar. li. 3 conſ. 14. in fin. de deſponſ. impub. conſ. 3. De eo qui duxit. conſ 3. 4. Sanchez cum pluribus ouis all gat. de Mat. l. 2. d. 37. nu. 3. l. 7. d. 37. num. 47. d. 37. nu. 3. referens & Pium V. & pœnitentiariæ prætorium, & S. Cong. ita cenſuiſſe.* vtpote cum agat decretum de clandeſtinis, vt hoc non eſt quod ſemel publice initum eſt. At vero res ea apud me ſemper hunc ſcrupulum habuit, quod eo euentu, quo occultum illud impedimentum poſtea fiat publicum, vt facile poteſt, neque de occulto conſenſu renouato probationes erunt, incommoda Concilij non vitabuntur: nam coniux alterius pertæſus impedimentum probans, quod ante occultum erat, dum alter renouatum conſenſum non probauit, ſeparari poterit, aliamque ducere, ac perpetuus adulter eſſe. ob quam rationem, tanquam exceptionem Sanchez. *num. 10.* aſſerit, caſu quo parochus & teſtes vel aliquis eorum impedimentum noſcat, etſi alias occultum foret, publice omnia repetenda; quia iam coram Eccleſia non eſt validum. Vnde impedimentum etſi aliquatenus non occultum ſit; ſed nec publicum, videbitur ea tamen repetenda forma Concilij. Quare puto Petrum de Ledeſma *de matrim. tit. 4. art. 5. dub. pen.* bene cenſuiſſe, oppoſitam ſententiam eſſe probabiliorem, & Pium V. non declaraſſe Concil. ſed diſpenſaſſe. ſimiliter Binsfeld, *in Euch ridion ca. 17. quæſt. ant. p.* priorem opinionem eo caſu excludit quo periculum foret, quod impedimentum publicum fieret, probatique poſſet in iudicio. Gutier. *qu. Canon. l. 1. cap. 18 num. 7.* ſemper cenſet repetendam formam Concilij, niſi ſubſit valde ſpecialis cauſſa, & tunc petendam eſſe ſpecialem diſpenſationem ſecreto contrahendi. Quare nec impuberum matrimonium publice celebratum per cohabitationem & copulam, vt iure antiquo verum nunc matrimonium fieri vult adueniente pubertate, ſed de nouo requiri dictam formam, *idem Gutier. tract. de mat. cap. 76. num.* 30. 31. ſed & probabile eſt ad dictum cap. 1. non ſpectare matrimonia clandeſtina inter impuberes contracta ea ratione, quia iuris interpretatione habeantur pro ſponſalibus adeoque eorum iure regulari poſſunt. & ſic dicuntur cenſuiſſe Cardinales, *apud Sanchez. de Matr. l. 1. d. 21. num 5. et ſi n deffiniat* Ob huiuſmodi incommoda non niſi circumſpectiſſime executioni mandandæ ſunt litteræ occultarum diſpenſationum ſuper conſanguinitate aut affinitate, quæ Conſilio ſuo diligendo diriguntur, cum ea clauſula, vt lateceiur, ne ex toto ſuo prouiſione executores indiſcre-

 ti fa-

17 Qui cum ſemel publice contraxerunt, an poſſint deinde ſecreto ratificare.

t[illegible]ant coniuges, in foro puniendos, vt incestos & ſeparandos: & ſi improbi ſint, cõnaturos ad adulteria, adeoq; ab executione abſtinere debent, quotieſcumq; non omnino ſecretum eſt impedimentum: cum id literæ requirunt.

18. Quando [illegible] Vt autem plene † de coniungendorum libertate conſtet, præcipit d. ca. 1 à parocho virum & mulierem interrogari, & mutuum eorum conſenſum intelligi. Vnde quæritur an per hoc derogatum ſit iuri veteri habenti pro ſponſalibus & matrimonijs legitimis, quæ pater aut mater pro prolibus præſentibus & tacentibus contrahunt? Et non eſſe derogatum, ait Sanchez de Mat. l. 1. d. 23. num. 13. quia parochus mutuum conſenſum contrahentium ſatis intelligit, cum Parentes eum exprimunt, & proles præſentes tacite eoque conſentiunt: *ex ſpeciali. cap. vn. de deſp. Imp. in d. §. Non tamen.* Hic vſus tamen, etiam conſenſum per ſigna vel nutus (etſi hodie etiam ſufficiat, *Gutier. tr. de mat. c. 4*[illegible]) indicandi potius eſt abrogandus, & [illegible]andum vt ipſi contrahentes reſpondeant. nam locutio eorum, & vox, cæteraque magis exiam voluntatem, aut coactionem indicabunt: præſertim his in locis, vbi id inualuit. Mandat enim Concilium id fieri iuxta receptum vniuſcuiuſque Prouinciæ ritum. Non itaque doctrina alijs moribus conſona, ad noſtram praxim traducenda eſt. Interrogationis huiuſmodi omiſſionem ſi alias parocho conſtet de mutuo liberoque conſenſu, venialem culpam duntaxat continere cenſent citati à Diana *p. 3. t. 4. r. 294.* non mandat autem Tridentinum interrogari contrahentes ſuper impedimentis: *ijdem ibid.* ſiue quia denuntiationes factas præſupponit; ſiue quia, id [illegible] factum credit in præuijs ſponſalibus. nam inueſtigare ſuper impedimentis iam ante ipſos parochos iuſſit Concilium Lateranenſe *c. 3. x. de clandeſt. deſponſat.* inueſtigatio [illegible] recte principium habet in examine ipſorum deſpondendorum, & propterea hi [illegible] tunt inquiſitionem, an illi nullo impedimento affecti ſint, & in ipſis literis parocho mandant, vt ante coniunctionem ab ipſis ſuper eo exigant iuſiurandum. Non tamen d. c. [illegible] [illegible] antiquum *in c. fin. de procur. in 6. Gutier. tract. de matrim. c. 45.* quin poſſit contrahi [illegible] per procuratorem, etſi diuerſis temporibus conſenſus contrahentium explicetur: dummodo tamen non interim partis conſentiens animum mutaſſet; & dummodo conſenſus vtroque tempore [illegible] coram parocho & teſtibus. Sic etiam hodie per literas [illegible] contrahi poteſt, [illegible] tamen parochi & teſtium præſentia: vt explicat Sanchez *de matr. l. 2.* [illegible] *Gutierrez tract. de matr. c. 4*[illegible]. Si ficte tamen quis [illegible] coram parocho [illegible] vere conſentiente; ſufficiet et cum qui ficte conſenſit [illegible] vere conſentire. *Sanchez de mat. l. 2. d. 32. nu. 13. 16. 17.* Neque ſcrupulus in [illegible] obtinet, quippe hæc fictio nunquam probari poteſt [illegible] [illegible] n, nempe h[illegible] præſumptionem contrahe[illegible] [illegible] præualeret. Sed an opus ſit & alterum de nouo [illegible] [illegible] opus eſſe cenſet Pontius: *de mat. l. 5. c. 24.* negat Sanchez. [illegible] [illegible] *d. 24.* [illegible] *o. c. 2.*

19. [illegible] At vero [illegible] Concilium nuptias eſſe † benedicendas à parocho quidem [illegible] templo, de primis intelligo ſponſis quamuis corruptis. *Cong. Conc. 1*[illegible] *Ian. 1*[illegible]*4* [illegible] [illegible] pœnis grauibus vetatur ſecundas nuptias benedici. *Menoch. de arbit. l.* [illegible] [illegible] *4*[illegible]*. num. 2.*

Nuptias, inquam, vtr[illegible]que ſecundas. Nam ſi alterutrius [illegible], benedi[illegible]

[illegible]

qui ante non fuit benedictus, *ex extrauag. Ioan. XX. l. quam ex Perez citat Sanchez de mat. l. 7 d. 82. num. 24.* vbi & conſuetudinem obtinere aſſerit, vt quando non virgo; coniux fuit ante benedictus, nuptiæ benedicantur: quaſi iure ſocietatis coniugalis, quæ faciat hæc communia. quod & in his locis obtinet.

Benedictionem quidem in templo ſuſcipi mandat Concil. non æque matrimonium ibi contrahi. adeo vt Sac. Cong. cenſuerit Ordinariũ non poſſe prohibere, quin matrimonia domi celebrentur, ſeruata Conc. forma referente Sanch. *lib. 3. diſp. 15. num. 20. aliquæ.* ſed id quidem pro ijs regionibus non improbo, vbi virgines raro in publicum procedunt. ſed in liberioribus gentibus, vt ſunt noſtræ Belgicæ, probare non poſſum. vbi quidem vſus hactenus obtinuit, vt non extra templi parietes matrimonia ſolemnizentur præſertim cum Concil. *d. c. 1* laudabiles conſuetudines retineri vehementer optet, præter formam à ſe præſcriptam laudabilis autem ea conſuetudo cenſeri debet, vbi matronæ virginesq; omni honeſtate ſalua, omni die, & hora templum, forum, plateas frequentant. Et propterea in ſynodo *Antuerpienſi 1620. tit. 10. c. 9.* non niſi in templo ſub miſſarum ſolemnibus, atq; ante meridiem celebrari matrimonia decretum eſt. quod & itidem in Coloniensi, & Panormitana apud *Dian. p. 3. t. 4. r. 279.*

Enimuero ſi pro benedictione annuli nuptialis antiquitus parocho vel Ordinario aliquid dari eſt conſuetum, licite vſus ille retinetur *Cong. Concil.* Modo tamen ab initio pro fidelium voluntate nulla exactione vel compulſione fuerit introductus, neq; ſi ſponte dantibus quicquam recipiatur, antequam benedictionem ſacerdos libere fuerit impertitus. *Cong. Conc. 11. Auguſt. 1595.* Certe Concil. *ſ. 24. cap. 1. § ſi quæ prouinciæ laudabilibus conſuetudinibus & caremonijs vtantur, eas omnino retineri S. Synodus vehementer optat*: non vero ſi corruptelam, haud ad honeſtatem vergentem. ſic Charond. *l. 7. Reſp. 79.* refert abiudicatam Epiſcopo Ambianenſi, & Abbati d. Relais certam præſtationem, quam ſolent recipere pro licentia quam dabant primis diebus nuptialibus concumbendi. cum ob reuerentiam benedictionis concubitum differri ad ſecundam noctem Conc. Carthag. 4. *in cap. ſponſus diſt. 23* ſuadeat. ſed quia conſilij id erat non præcepti, ſine iuſta cauſſa hanc præſtationem inductam fuiſſe liquet. & in ſimili aliquo iure contra monaſterium Sancti Stephani in vrbe Neueſii: vbi & alia de abrogatis ſimilibus inſolitis ſeruitijs, vt conuiuijs annuis, quæ principium à liberalitate præſumuntur ſumpſiſſe ſimilia habet *Chop. pin. de ſac. pol. l. 2. tit. 7. n. 3.* & apud Scotos legem fuiſſe latam, vt nouæ nuptæ pudicitiam libaret ſatrapa. alia habet *Papon. l. 22. Arr. 10. 9. arr. 18.* ſed eam abrogatam ſubſtituto aureo nummo Rege Malcolmo Cammore Simili redemptionis iure in Brabatia noſtra vtitur ſatrapa de VVeſterloo. Alibi & hoc ipſum abrogatum eſt Senatuſconſultis. Si tamen nihil inhoneſtatem redit, & origo aliqua non ex liberalitate appareat, vti v. g. Abbas Sanct. Germani Pariſienſis, charitatem debet monachis ex diplomate Caroli Calui; & teſtamento S. Remigij Epiſcopi Rhemorum annua conuiuia debentur Remenſibus & Laudunenſibus Presbyteris & Diaconis, continuari omnino [illegible]. *vt illius re plura arreſta recitat Raguean en ſon indice de droits Royaux verb. Droict de ſeſlin.*

Hortatur etiam Synodus Trid. *d. c. 1.* vt coniuges ante benedictionem ſacerdotalem, in templo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitent hortatur, non præcipit. Quamobrem Sanchez *l. 3. de matri. d. 22.* Nauar. & alij *quos citat* exiſtimant, non eſſe peccatum,

 ſi con-

ſi coniuges ante benedictionem miſceantur. ſponſi autem ſynodalibus ordinationibus multis in locis ſub eodem tecto ob periculum pernoctare vetantur.

20. *Libertas matrimonij pœnas legales tollit.* Ad libertatem † matrimonij etiam ſpectat, vt legalibus pœnis non retardetur. nam mulier, ſi dormierit vir eius, ſoluta eſt à lege viri. Itaq; pœnæ ſecundo nubentium, v.g infamia. pro ea quæ intra annum luctus nupſerit, aliæq; quæ tertij fauorem non ſpectant, iure Canonum, (quod moribus ſequimur. *Buſ. ad l. 9. D. Qui not. infa.*) ſunt ſublatæ; non autem quæ tertij fauorem continent. *Buſ. ibidem poſt Boer. & alios* qui id paſſim receptum vſu referunt. Sic Principes noſtri *in edicto ann. 1611. ſuper adminiſtratione iuſtitiæ. art. 28.* ſtatuerunt vt ſecundo nubentes, ſiue mulieres, ſiue viri, ſi quæ donationes inter viuos aut teſtamento à priore coniuge habuerint, reſeruentur, & affecta maneant filijs communibus. ſic quod non poſſint beneficium conferre in eos, quibuſcum ſecundum matrimonium contrahitur in præiudicium dictorum liberorum.

21. *Et ſuperiorũ coactiones ac impedimenta.* Matrimonium † adeo ex plena libertate contrahi debet, vt neq; contrahentes cogantur, neq; impediantur. In vtroque inæqualis eſt reatus. Licet tamen vbi iuſta cauſa ſuadet, & inconſultum prætenditur matrimonium, per formam inductionis impedire, præſertim parentibus, ſed non per vim. *Gutierres can 4. l prim. cap. vigeſim: num. 27.* iniuſte tamen impedientes non incurrunt excommunicationem, *Trident. cap. 9. ſeſſ. 24.* quia loquitur tantum de Dominis temporalibus, cæteriſq; exercentibus iuriſdictionem in foro externo: vt diximus, & conſtat ex præfatione; vltra quam diſpoſitio, præſertim ob particulam, (*quare*) quæ cauſalis eſt præcedentium, non debet extendi. vnde nec eam parochus incurreret, ſed bene Epiſcopus. *Sanch. l. 4. d. 22. n. 9. 10.*

22 *Et legales prohibitiones.* Similiter ex hac ratione non male dicemus leges † prohibentes matrimonia inter certa perſonarum genera, vt tutorem & pupillam, curatorem, eiuſue filium & minorennem, cuius curator eſt; inter rectorem prouinciæ, & aliquam prouincialem; iure Canonum eſſe correctas. *Azor. Inſt. mor. l. 5. c. 20. Buſ. ad l. 36. D. de Rit. nupt.* vbi & mores iure ipſo laxiores aſſerit.

23 *E patriam poteſtatem.* Præterea Conſuetudo † Belgica adeo matrimonij libertati fauet, vt minores ipſo matrimonio contractu, ſi non patria paſſim, (quod tamen pene cenſet Bu. *ad l. 2. n. 10 D. de minor.*) tutoria tamen & curatoria poteſtate ſoluantur, & liberam bonorum etiam immobilium adminiſtrationem nanciſcantur. *Buſ. ad l. 2. D. de minor.*

24. *Conc. Trid. nouum impedimentum raptus conſtituit.* Conc. Trid. ſ. 24 *de matrim. cap. 6.* abrogando c. fin. *extra de rapt. c. pen. & vlt. ext. de ſecund. nup.* & temperando Conſtitutionem Iuſtiniani *in l. vn. C. de Rapt. Virg.* impedimentum nouum † dirimens conſtituit, vt inter raptorem & raptam matrimonium conſiſtere non poſſit, tantiſper dum rapta eſt in poteſtate raptoris *contra c. fin. ext. de raptoribus*, vbi agi de ea iam raptore dicit Sa. *in verb. matr num. 9.* & ſic cenſuiſſe Cardinales. ſed Sanchez *de matrim. l. 7. d. 13. num. 4.*

25. *In vtroque ſexu.* ſolum raptorem † cauſa matrimonij comprehendi contendit. quia textus ſolum à principio de eo agat; præſertim quod raptor cauſſa libidinis non eodem modo peccaſſe, puniendusque videbatur: quia hoc decretum non punit raptum, vt eſt ſpecies luxuriæ tantum, id eſt, factum in ordine tantum ad explendam libidinem, *Sanch. de matrim. l. 7. d. 13. num. 5.* neque ſi quis rapiat, vt tertius cum rapta matrimonium contrahat, modo is ignoret. *num. 6.* neque ſi de vno loco ad alterum, ac ſub poteſtatem raptoris non reducatur, *num. 7.* etſi ad locum deſtinatum etiam ob reſipiſcentiam non veniret. *num. 10.* quia delictum in ipſa abductione conſummatur. (vnde non refert copula ſe-

que-

quatur, an non, *num.*8.) neque ſi fœmina principio volens abducta ſit, *num.*9. neq; ſi importunis precibus victa fuerit, modo violentiæ pares non fuerint. *num.*11. neq; ſi dolo circumuenta extrahatur. *num.*12. quod hæc ſpecies non proprie raptus ſit, etiam inſcijs parentibus, adde etiam inuitis, *num.* 13. nam hoc decretum reſpicit libertatem matrimonij, quæ à parentum conſenſu non pendet.*c.*1 *Trid. hic.* Nam, vt dictum eſt, cum rapta ſeparata, & loco libero conſtituta eſt ſtatim à raptore duci poteſt. neq; parentum conſenſus ex neceſſitate expectandus eſt. Vt raptus diſſentientis coniugis ſolus irritet matrimonium, non eorum quorum eſt in poteſtate, patria, tutoria, dominica, regia, etiam in regum filijs: *vt conſult.*11.*h t. diximus in Conſult. can.* & contra erit raptus, ſi virgo inuita à parentibus, etſi volentibus, abducatur. *num.*13. Niſi ſponſa fuerit de futuro; quia iure communi raptus hic à pœnis liberatur. *cap. pen. de rapt.* quod c. à Trid. non corrigitur *nu.*15. (quod accipio quoad pœnam, non quoad ſubſiſtentiam matrimonij, citra formam Trid. *d. c.*6.) non item ſi fœmina rapiat virum, quia verba decreti eo non porriguntur. *n.* 16. vtriq; quoad pœnas. Porro fœmina virgo fuerit an mulier; honeſta an meretrix; nihil hic intereſt, modo ineundi matrimonij cauſa rapiatur. *num.*14. Sponſalia raptorum ſimiliter irrita ſunt ob eandem rationem libertatis, in fauorem matrimonij, niſi ſeparata rapta & libero loco exiſtens, mentem ſuam declaret.

Quamuis autem ſolo caſu diſſentientis raptæ matrimonium impediri exiſtimem, tamen conuenire credo antequam coram parocho iuxta formam Concilij Trid contrahere permittantur, raptam ſeparari, & in loco tuto conſtitui; vt ſecurius de eius aſſenſu conſtet: quem fingere poteſt dum in raptoris poteſtate eſt, & forte præſumitur per *L. vnic. verſic. niſi etenim. C. de rapt. virg.* congruum etiam eſt audiri parentes, ſi quod forte canonicum, non malitioſum impedimentum deferre velint. ſed & decens non negligere reuerentiam parentum, ſi forte flecti, & induci poſſint, nec ante nuptias à parocho benedici, quam id tentatum, aut non temere omiſſum ſit. ex ratione *c. aliter.*30.*q.*5.

Clauſula in diſpenſationibus apponi ſolita, (*dummodo propter hoc rapta non fuerit*) plures ex huiuſmodi raptus ſpeciebus nonnullis videtur comprehendere, vt obſint diſpenſationi, ſcil. etſi volens puella inuitis parentibus aut tutoribus abducatur, aut per munera grauis momenti, aut per dolum: non tamen ſi ipſa virum adierit, nec ſi ſtuprata ſine abductione de loco ad locum nec ſi cauſſa contrahendi ſponſalia, inuitis parentibus virum acceſſit, etſi fuerit ſtuprata *c. fin. de rap. M. Anton. Gen. in prax. cap.*21.*num.*12. At parochus ante ſeparationem, & liberum rurſum contractum, matrimonio aſſiſtens, has pœnas non incurrit, quaſi fauorem præſtet: quia raptus nunc conſummatus eſt; quare ei non fauet, iam facto. ſed ſi operam addixiſſet ante actum incitando, quaſi eo animoſior raptor ſit futurus, incurreret. *Sanch. l.*7.*d.*13.*nu.*1. *de mat.* Ergo, vt diximus, hoc decreto impedimentum nouum dirimens conſtituitur tantiſper, dum rapta in raptoris eſt poteſtate: *contra c. fin. ext. de rapt.* 26 *Clauſula dummodo ſponſa rapta fuerit, e quibus ſpeciebus ſumenda ſit.*

Sed aduertendum, quod ſub anathematis pœna; quam *ex cap.*9 *Trid. hoc tit.* ipſo facto † incurrunt. non tantum maledictio ſolemnis, vt quidam volunt, ſed excommunicatio latæ ſententiæ ſignificatur. *Sanchez l.*4.*d.*22.*l.*7.*d.*13.*num.*1. ferendæ ſententiæ eſt dotatio raptæ, ad quam tenetur raptor, ſiue ducens, ſiue non. An autem infamia & caſus à proprio gradu in clericis, incurratur ipſo facto, an per ſententiam, ambigi poteſt. Sanchez. *l.* 7.*d.*13.*num.*1. cenſet in vtroque requiri ſententiam. ego dubito; quia eodem textu & ratione 27. *Pœnæ ſunt ipſo facto, aut per ſententiam incurruntur.*

Pp 3

tione decretum complectitur pœnam excommunicationis & reliquas: omnibus illa verba (ipſo iure) præmittens, quod adeo ad omnes [illegible] videtur, ex[illegible] pœnam dotationis: quia ſeparata oratione de ea agitur: & dicit arbitrio iudicis [illegible] tationem faciendam iuxta ſcil. raptoris & raptæ qualitatem, quod cauſæ cognitionem requirit.

28. *Rapta nubens libere raptori an bona amittat?* Enimuero exiſtimandum eſt, raptam † nubendo libere raptori, non amittere bona ſemel ad eam ob raptum deuoluta, neque credo ea deuolui ad fiſcum, vti olim [illegible] nuptias cum raptore initas. *Auth. de rapt. mulier. § ſancimus.* Eam ſententiam tenet Ludou. Moli. *de iuſt. tract. 3. d. 105.* vbi eam defendit, non obſtante expreſſa lege regni Luſitaniæ contraria; quam ob dictam cauſſam perinde atq; d. Auth. ceſſare vult. contra autem Sanchez. *d. l. 7. d. 1[illegible], num. 1.* quare idem nos dicemus de 16. artic. læti introitus Brabantiæ, quod legi & Auth. ex parte conſonat. Hanc ſententiam firmant verba Concilij, vbi rapta [illegible] betur, ſi raptam libere conſentientem duxerit, decenter iudicis arbitrio dotare: [illegible] non poſſet, ſi bona a raptore eſſent ablata, vel rapta nubens retinere non poſſet. [illegible] in ea opinione ſunt, vt ſi rapta eiuſque parentes contrahendo parcant raptori, remittatur ei pœna mortis; & pro exemplo tantum, ne malum creſcat in rep. arbitrio iudicis puniatur. Mol. *ibid. n. 10.*

Quod & in Brab. noſtra procedere exiſtimo nunc, etſi Lætus introitus corpus & bona raptoris fiſco addicat, & raptæ ſi cum raptore manſerit. certe raptus crimen olim [illegible] valde exoſum fuit, magno iudicio calamitatæ huius loci, & iſtius ſæculi, vt raptores & adiutores, ſi fugitiui in Brabantiam reuerterentur, priuata authoritate a conſanguineis raptæ occidi poſſent, ex literis VVenceſlai Ducis, Bruxellenſibus *datis* 1[illegible]79. 19. *Iun.* & Tabulæ legum Brabantiæ den Lantchaertre Ioannis Ducis 1312. habent raptori eſſe amputandum aſſere caput. verba ſunt, *men ſaude hen den hals afſhouwen, ofte ſagen met [illegible] in[illegible]* eadem ſtatuuntur in tabulis legum Grimbergicarum 1274. Sponſalia eum præcedentia raptum faciunt pœnas ceſſare ſaltem ordinarias. *c. pen. de rapt. Moli. ibid. n. 11. A[illegible] inſtit. mor. p. [illegible] l. 5 [illegible] 4. dixi nu. 25 circa fin.* & aſſerentibus vtriſq; ſponſalia præceſſiſſe, credendum eſſet, niſi graues circumſtantiæ ſuaderent contrarium, *num. 6.* Et quanquam raptor non patiatur [illegible], ſeu [illegible] raptæ; eo ipſo tamen quo rapuit, incidit in pœnas [illegible] *Mol. ibid. num. 12.*

DE DESPONSATIONE IMpuberum.

POenitere ſponſi impuberes poſſunt cum ad pubertatem peruenerint. Si [illegible] ramentum interuenit in doli capacibus, ſeu pubertati propinquis, ad diſſolutionem requiritur vtriuſque iam puberis conſenſum. *cap. 10. x. de ſponſal.*

DE

DE CLANDESTINA DESPONSAT.

QVoniam olim ſolo conſenſu conſtabat matrimonium, ſola partium publicatio, aut probatio ſufficiebat, vt illud ab eccleſia reciperetur, tanquam à principio in conſpectu eccleſiæ contractum. *c.1.& 2.x.h.t.* quamuis etiam tunc clam contrahi, aut clandeſtino ſacerdotem aſſiſtere prohibitum eſſet *c.3 h.t.* & ſecus præſumentes, prout & falſa impedimenta deferentes, grauiter puniri. § *fin. ibid.* hodie porro Concil. Trid. *de mat. ſ.24. c.1.* eaſdem proclamationes matrimonio præmitti, aut ſuper iis, ſi iuſta cauſa ſuaſerit, diſpenſari iterato iuſſit: atque inſuper, ſi non denuntietur impedimentum, coram proprio parocho, vel alio ſacerdote de parochi aut ordinarii licentia, contrahi: alioquin contractum nullum eſſe: & contrahentes ad ſic contrahendum inhabiles eſſe decreuit. ita vt, illa forma non ſeruata, non clandeſtinum ſed irritum, atque nullum ſit matrimonium. qua de re propterea *ſup. tit. de ſponſal. & matrimon.* egimus ſatis late. *vt in cap. 1. x. de ſponſal. & matrim.* agitur de forma, quæ contendebatur irritare matrimonium. egimus etiam de denuntiationibus eodem decreto *d. c. 1.* præſcriptis, ne illud per cauſæ continentiam. Cæterum nullum iam matrimonium, quod coram proprio parocho & teſtibus eſt contractum, clandeſtinum in rigore videri debet. quia parochus & teſtes repræſentant eccleſiam, cuius conſpectui contrariatur clandeſtinitas. *d.c.2.* Cæterum quin peccent tam parochus aſſiſtens quam partes ſine denuntiationibus contrahentes, tam contra *d.c.1.* Trid. quam *d.c.3.x.h.t.* non dubitatur, & tam pœnis canonicis, quam arbitrariis puniendos eſſe.

DE SPONSA DVORVM.

ILLicitum eſt [illegible] ſimul ſponſalia habere *c.1 x.h.t.* ſub pœna infamiæ *l.1.D de his qui not. inf. l. [illegible]* [illegible], vnde [illegible] Ducis Albani tempore Inſtructio criminalis gladio puniri [illegible] qui duas ducere [illegible] vxores.

DE CONDIT. APPOS. IN Deſponſ.

MAtrimonium coram parocho, & [illegible] contractum, ſub conditione *ſi mulier* [illegible], [illegible] quamuis ſecuta hodie copula, & ſub conditione de futuro [illegible], [illegible] conditio [illegible] coram parocho & teſtibus [illegible] *DD. ad d.c.1. ſ. 24. de mat. n.* [illegible].

Spurian

Conditio ſi Pontifex diſpenſauerit an ſit valida.

1. Sponſalia inter † conſanguineos & affines contracta ſub hac conditione (ſi Pontifex diſpenſarit) ſi quidem eo gradu ſe contingant, in quo diſpenſari poſſit & ſoleat, valida ſunt: ſi vero vel non poſſit, vel non ſoleat; habetur conditio pro impoſſibili iure vel facto; adeoque cum contrahentes inhabiles ſint, inualida ſunt ſponſalia. *Gutierrez. can. q. l. 1. c. 22.* vbi tamen pendente conditione, vel ea etiam ſecuta, pœnitere eis licere aſſerit *num. 18.* ex communiore opinione: quæ tamen mihi numquam probata eſt: quia iure canonum hic contractus obligatorius eſt validus, & irreuocabilis, vt ſup. *de ſponſ. num. 2.* diximus. Neque mouet quod obijcit *num. 20.* argumentum de impuberibus, quibus poſt pubertatem liceat à ſponſalibus reſilire: id enim non infirmati vinculi, ſed iudicij illorum conceſſum eſt. Vnde ſemper placuit arreſtum, quod refert Papon. *Arr. l. 22. t. 9. art. 9. Vn conſeiller de la Court,* inquit, *ayant ſoubs le couuert de mariage abuſé vne femme, iuſques à eſtre enceinte, en voulant ſe departir d'elle ſous l'excuſe d'auoir porté vn de ſes enfans au bapteſme, fuſt par la cenſure de la Court admoneſté d'obtenir du Pape diſpenſe, & prendre en mariage ladite femme.* Valida autem eſſe conditionalia hæc promiſſa, euenienteq; conditione retrotrahi ideo perſuadeor, quod hæc ſit communis natura conditionalium obligationum, quam [illegible] iuris textus in ſponſalibus mutat, aut alterat. Et ſuppoſita hac theſi facile ſolui poſſunt argumenta à Gutierrez allata. Vbi tamen mihi probatur, quod habet *num. 11.* quod etiam huiuſmodi promiſſio valida ſit in ſecundo gradu. tametſi Concil. Trid. *ſ. 24. c. 5.* decreuerit vt in ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, atque ob publicam cauſam. quia id quidem ſeruit pro inſtructione Pontificis, non abſtulit tamen eius poteſtatem, neq; Curiæ conſuetudinem. *de qua infra de eo qui cogn. conſang. De hac quæſtione videri inſuper poſſunt citati à Diana p. 3. t. 4. r. 290.* vbi ſententiam noſtram dicit ſatis firmam. neq; tamen eadem ſententia ſtante exiſtimo contrahentes de præſenti ſub huiuſmodi conditione incidere in excommunicationem Clementinæ *vnica de conſang.* quoniam illa agit de pluris matrimonijs, & mox ſecum crimen adferentibus: idq; probant verba; *temeritatis audacia refrænare, metu pœnæ, ſeparentur ab inuicem &c.* totaq; conſtitutionis mens fertur ad refrænandum carnale commercium inter impeditos: non vero in eos, qui ſub conditione, & bona fide, & ſine periculo inceſtus contrahunt. quoniam ea deficiente negataque diſpenſatione res eo redigitur, vt videatur nihil eſſe actum. eodemq; modo rerum eccleſiaſticarum [illegible] venditio [illegible] eſt ſub cenſuris: admittitur tamen indies ſub conditione beneplaciti apoſtolici [illegible] tamen vt ante illius interuentum poſſeſſionem tradere non liceat; & tradens [illegible] cenſuras.

Ob operam meretriciam accipere licere, nec reſtituendam eſſe mercedem, communis eſt doctrina. *Gutierrez. l. 2. can. quæſt. cap. 10.* vbi tantum in foro exteriori petere poſſit, per [illegible] ſoli meretrici quæ à Republ. ad actum venereum expoſita toleratur vt cum Vlpianus dicat *in l. 4. D. de condict. turp. cauſa.* quod meretrici datum repeti non poteſt. quia † turpiter quidem faciat quod ſit meretrix, non turpiter tamen accipiat cum ſit meretrix, præſupponitur quaſi de actu tantum meretricio, id eſt, coitu iure non punibili. ſi enim cum clerico aut milite meretricetur, eumque dementet, adeo vt hæredem ſcribat: inſtitutio irritabitur.

DE

DE CONIVGIO LEPROſORUM.

LEpra † matrimonium non ſoluit; vel eius effectus, vt debiti petitionem, impedit. 1.
c.1.& 2.h.t. ſed ſponſalia & promiſſiones de futuro, ſi fuerit ignorata, *cap.3. hoc. tit.* dirimit: vt compelli ſanus cum leproſa inuitus pergere nō debeat: non poſſit tamen ſi velit reijci. *d. cap.* tametſi ſatius eſſet vt inter ſe connubia inirent, ne infectio vlterius gliſceret. 2.
ſic in † Anglia ad loca ſolitaria relegati ſolebant; ſeparati à communione omnium hominum, vt legit Anton. Auguſtinus *in notis ad d.c.1.*

Lepra matrimonium non ſoluit.

Lepra, quæ hodie viget in his partibus, non eſt tam ignea, quam priſca Iudæorum; aut quam noſtri ex oriente olim huc retulerunt, cum ad terram ſanctam voti ſeu belli cauſſa itum eſt; ſed vel alia ſpecies eſt, vel admodum à climate, vel tempore mitigata. illa exanguis etiam corpora inuadebat, veſtes laneas, & lineas, infuſis maculis ſubuiridibus, & ſubrufis, *Leuit.13.* ædes quinimo & parietes: *Leuit.14.* adeo, vt domus immundæ & deſcendæ à Sacerdote iudicarentur.

Qui hic in Xenodochijs Leproſis inſeruiunt, ea incommoda aut infectiones non ita ſentiunt. quinimo nuptas leproſis, non contaminatas fuiſſe, & proles ſanas genuiſſe conſtat. *Iſaac. Pontan. in hiſtor. rerum Amſterodamenſium. Valerius lib.7 cap.39.* Imo plures, qui vt leproſi ſtipem oſtiatim diu petierunt, ſcio à Medicis ab ea deinde immunes iudicatos, vt virioſa quædam ſcabies ea videatur potius, quæ etiam curabilis aliquando ſit. Nihilominus qualiſcumque ſit morbi ſpecies, cenſui ignoratam ſponſalia ſoluere, ob generalem doctrinam ſumptam *ex cap. quemadmodum ext. de iureiur.* quam *ſequitur Sanch. de mat. l.1. d.57.*

In Brabantia noſtra leproſi habent ſuos decuriones, ac regulas & inſtituta quædam (præter conſtitutiones Principum *quæ extant in libro edictorum*) à Carol V & Philipp. II. quorum diplomata aliquando mihi exhibuerunt, eis conceſſa, iuxta quæ decuriones eis ius dicunt. qui ſi excedere arguantur, appellant ad iudicem Eccleſiaſticum. Vti aliquot eorum appellationes recepi & decidi. Sic olim ſacerdotes iudicabant inter lepram & lepram. Vnde eſt illud Chriſti; *vade: oſtende te Sacerdoti.* & iuxta dicta diplomata præfecta monaſterij *ter banck*, iuxta Louanium iudicat adhibitis Chirurgis & medicis. de leproſis, an vere tales ſint: ne ſub eorum vmbra validi mendicantes ſtipem exigant. Quo iure etiam vtitur Præfecta monaſterij *ter ſiecken*, in ſuburbano Antuerpienſi, quod iam in ciuitatem tranſlatum eſt.

DE COGNAT. SPIRIT.

1. *Qui hodie tantum contrahant.*

VNus tantum † & vna impoſterum ſuſcipere baptizandum, vel confirmandum debent: inter quos inuicem nulla, ſed inter eos ſolos, & baptizatum confirmatumque huiuſque patrem & matrem, ac ipſum baptizantē contrahitur cognatio ſpiritualis. *Trid. c. 2. ſeſſ 24. de refor. mat.* Itaque debent ſi duo adhibentur diuerſi eſſe ſexus. Ita reſcripſit declaraſſe Cardinales Cuccus. *Inſt. maior lib. 5. tit. 2. n. 9. Sanch. de Mat. lib. 7. diſp. 57. n. 4.* neque Epiſcopus diſpenſare poteſt. *Serol. ex Cong Conc Pr. p. 1. v. Baptiſ. § 4 Sanch. ib. n. 60.* & prohibent eſſe vir & vxor patrini alienæ prolis. *Sanch. ib. n. 5.* Et quoniam iuſtiſſime motum eſt Concilium ad reſtringenda impedimenta huiuſmodi cognationis: recte creditur peccare grauiter & forte mortaliter parochum, qui deſignari vnos non curauerit, ac plures admiſerit, nec poſſe ordinarium diſpenſare ſuper eo decreto, vt nec ex vno ſexu duo mittantur [illegible] plures. quinimo ſine iuſta cauſa nec omitti patrinus poteſt, ſed idoneus eligi ad inſtruendum illum, pro cuius fide apud Deum fide iubet, ideoque recipi nequit infidelis: quin nec cathecumenus, ſed baptizatus in baptiſmo alterius, confirmatus in confirmatione. id tamē diſtat, vt infidelis adhibitus cognationem ſpiritualem, quæ eſt iuris Eccleſiaſtici, cui infideles non ſubijciuntur, aut cōmunicant, non contrahat: Chriſtianus tamen, etſi non rite adhibitus, contrahat. iterū vetatur recipi hæreticus, excōmunicatus, interdictus, criminoſus, mutus, ſuſcipere Abbas & monachi. ſed poſſunt pueri ratione vtentes, quāuis baptizādis minores. ſed neq; oritur cognatio inter patrinos vna adhibitos, neq; transfunditur a marito in vxorem, nec in filium patrini, quo minus cum ſuſcepta a patre coniūgi poſſit, ſed inter patrinum tantum & baptizatum, baptizatique patrem & matrem, non etiam baptizati liberos: rurſus inter baptizantem & baptizatū, baptizatiq; patrem & matrem [illegible], non auos hinc inde aut liberos. nam hos Tridentinū nō exprimit, & inter expreſſos tantum contrahi voluit. adeoque dum illud patrem & matrē exprimit carnales [illegible] quamuis illegitimos, nō legales aut ſpirituales. neq; diſtinguit [illegible] baptizatus, ita vt etiam laicus cognationem cōtrahat. quamuis in neceſſitate baptizans, [illegible] Tridentinum [illegible] in libro deſcribi, non tamen dubitandū eſt [illegible] es etiā non [illegible] tamen contrahendi propoſito tangunt. neq; [illegible] alio propoſito tetigerit. vt ſi obſtetrix aut quæ alia baptizandum [illegible] ad baptizatum recipiat, citra huiuſmodi intentionē. quin imo nec cū ea intentione, ſi ex deſignatis non fuerit. vbi ſcilicet alij deſignati ſunt *de quibus omnibus citati a Barboſ. in Coll. D D. ad Conc. Trid. ſ. 24. de reſor. matr c. 2.* patrinus porro baptiſmi idem & confirmationis eſſe non debet *c. in cathecumino. de conſecrat. diſt. 4.* nec ſolet in confirmatione niſi vnus adhiberi [illegible] fuerint adhibiti, idem quod de baptiſmo eſt iudicium. *c. fin eod.* [illegible] pontificale vnum eodem tempore pluribus, quam duobus, in confirmatione [illegible] ſe exhibere. ſi tamen fraus abſit, [illegible] defectus, admitti ſolent. Si plures ſuſceptores quam duo adſint, & nulli deſignentur, Suarez & Sanchez putant, [illegible] trahere cognationem. Nauarrus & Serol. omnes: Sa, primos virum & fœminam tangentes. Mouentur [illegible] quod Concil. deſignatos tantum vult contrahere Sed certe Concilium loquitur eo caſu, quo deſignantur; Itaque ſi in deſignatione & parochus & alij Concil.

non

non obſ[illegible]erint, caſus cenſebitur o[illegible] propter[illegible] d-eoque iuxta illud omnes contrahent. decretum diſerte c.3. [illegible] vna a-cuta debet ſuſcipere, ſi tamen interueniant plures, omnes [illegible]. Verba hæc in fine: † *omnibus inter alias perſonas impedimentis ſpiritualis cognationis ſublatis*, adeo generalia ſunt, vt impedimentū Catechiſmi prorſus tollant, etſi quidā ſecus opinati ſint. *Sanchez l.7.d.* [illegible] 10 2.

Vnde bene monet idem Sanchez, cum pueri domi baptizati ſunt, & ſupplentur poſtea preces & ſolemnia in Eccleſia, patrinos hic tantum adhibitos in libro baptizatorum non eſſe ſimpliciter vt patrinos deſcribendos, ſed vt patrinos Catechiſmi. Contingere enim poſſet, inter patrinum huiuſmodi & pueri matrem contrahi matrimonium, & [illegible] ex eo libro oppugnari vt nullum, ob cognationem ſpiritualem, & tamen cognatio [illegible] ex Catechiſmo, vt hæc tantum eſt, & plane ſublata eſt. Iam olim tantum erat impediens, vt cognatio baptiſmi eſt dirimens, atque ita verum matrimonium ob falſi impedimenti aſcriptionem contingere poſſet ſolui. ſimiliter neque inter ipſos patrinos eſt hoc impedimentum, neque à marito transfunditur in vxorem: vt olim ex c. *Martinus, de Cog. Spirit.* ita Pius V. *in c*[illegible]*ſt. inc. cum illius vicem.* 1566 declarauit. Impedimenta per Conc. Trid. remiſſa an pro ſublatis cenſenda ſint vbi illud non eſt publicatum, quæſiuimus *in Conſult. canon. h.t. conſult.* 1. 1.

Cognatio tamen † hæc manet tam in parentibus illegitimis quam legitimis, *Sanchez l.* 7.*d.*54.*n.*16. eadem omnino cenſeantur de patrinis confirmatorum. *Sanchez l.7.d.57.n.9.* vbi vide ſeptem alias quæſtiones de patrinis. Vide & Sero. *vbi ſupr.* 3.

DE COGNATIONE LEGALI.

DVrante adoptione non poteſt filius adoptantis coniux eſſe adoptatæ *c.vnic.x. h.tit.* cauſæ aliquam ſimilitudinem habet iuſtitia publicæ honeſtatis. cuius impedimenta Conc. Trid. *de reſor. mat. c.*3. reſtringit, vt ſicubi valida non ſunt ſponſalia, impedimentum non [illegible] ſi valida; primum gradum non excedant. In matrimonijs autem manet [illegible] antiquum. [illegible] *infra tit. de conſanguinitat. in* 6. & quidem indiſtincte loquitur Conciliū, vt in inualidis ſponſalibus ceſſet impedimentum publicæ honeſtatis. vt excludenda non videantur [illegible], quorum nullitas eſt occulta, ſiue ex cauſa metus, ſiue errore perſonæ, ſiue defectu [illegible] conſenſus, aut alias. cum etiam in eo cui probatio deeſt, ius ipſum non varietur: ſed reus tantum abſoluatur, actore non probante, iterumque ob indiſtinctam locutionem Concilij, dicendum eſt ſponſalia ſemel valida quamuis mutuo conſenſu ſoluta, impedimentum permanens relinquere. & rurſus ob generalia Concilij verba, *quacunque ratione valida non erunt*, comprehendi etiam inualiditatem formæ contractus. ſed quoniam decretum *d.c.*3. tantum obtinet in ſponſalibus de futuro, recte deciſum dicitur manere impedimentum publicæ honeſtatis, in ijs, qui de præſenti contraxerunt contra formam c. 1. §. *qui aliter de reſ. mat.* [illegible] po[illegible] dum concurrunt & affinitas, & iuſtitia publicæ honeſtatis, omnia impedimenta ſunt explicanda, ne diſpenſatio ſit ſubreptitia. Vide de his omnibus citatos à Barboſ. *in collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c.*3.

DE CONSANGVINITATE ET *affinitate*.

AFfinitatis rationem magnam habuerunt leges ſacræ veteres, ciuiles Romanæ, atque etiam Chriſtianæ. adeo quidem, vt iuris naturæ eam eſſe aliqui voluerint. etiã in copula fornicaria, cum infideli etiam cõtrahi. vt nec cũ illius conſanguinea ad fidẽ conuerſa matrimoniũ conſtet, quod illa per baptiſmũ non tollatur. *citati apud Barb in collect. DD. ad Conc. Trid. ſ. 24 de refor. mat. c. 4. n. 2. 4. 5*, etſi in fornicaria alij *n. 3.* ſecus, rectiuſq; ſentiãt. metiroque Concil. Trid. in affinitate ex copula licita, nihil ex iure vetere mutauit. *citati i. n. 8.* vt in fornicaria, vt ſecundum gradum non excedat. ob cauſas ibidem à Concilio iuſte moras. quæ non eædem ſunt in affinitatibus matrimonialibus, adeoque publicis, & ſolemnibus. quare etiam iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum ex matrimonio ortũ non eſſe mutatum diximus ex Motu Pij V. ſed etiamnum conſiſtere vſq; ad quartũ gradum. reuerenter enim affinitas legitima & publica honeſtas habendæ ſunt. vt per illas amicitijs & concordijs firmetur reſp. mutari in ijs non expedit. nam *affinitates apud concordes*, inquit Tacitus. *l. 1. annal. ſunt vincula charitatis, vti apud infenſos incitamenta irarum*. in fornicarijs, plerumque occultis, vetus prohibitio in vlterioribus gradibus ſine diſpendio nõ poteſt obſeruari quare idem Pius V *in d. Motu* declarauit hodie nullum impedimentum remanere, quo minus in vlterioribus gradibus contrahi poſſit, cum verba Tridentini viderentur de contractis tantum, non contrahendis matrimonijs ſonare; tametſi ratio & hæc complecteretur. vnde ſequitur, in huiuſmodi gradibus vlterioribus fornicariæ affinitatis, inceſtum hodie non committi. adeoque circumſtantiam aggrauantem non eſſe, aut in confeſſione exprimendam: dum viduus cum conſanguinea illius, cum qua ante fornicatus eſt, copulam habet. quod etiam Tridentinum de affinitate ex fornicatione contracta ſtatuit, merito ſtatui ſolet de omni copula illicita, vt etiam matrimonium liceat cũ conſanguinea illius, quam quis adulterio polluit, ſacrilega, aut alia coniunctione. *vide de omnibus citatos à Barboſ. in Collect. DD. ad Concilium Trident ſeſſ. 24. de reform. matr. ad cap. 4*

DE EO QVI COGNOVIT CON-*ſanguin. uxor*.

STatuit Concil. Triden. *cap. 5. ſeſſ. 24. de Ref. Mat.* his verbis: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur; & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat:*

idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. quod ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolennitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubijciatur pœnis. non enim dignus eſt qui Eccleſiæ benignitatem facile experiatur, cuius ſalubria præcepta temere contempſit. ſi vero ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit: tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis matrimonijs vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro: idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam. Extenſe poſui hunc textum, quia præclarus eſt, & ſummatim multa ſancit; tametſi nec hodie ſatis pro voto Concilij obſeruetur: ita importunitas, & aliæ artes ſemper valent. præterquam quod Nauar. *de Conſang. conſ.* 15. enumeratis omnibus pene grauibus cauſis, quas de rigore non ſufficere dicit in ſecundo gradu, cuius diſpenſatio hic reſtricta eſt ad publicam cauſam, & magnos Principes, in fine addit, *quod ſicut miſericordia Domini non eſt numerus, ita miſericordiæ S.D N. nemo alius ab ipſomet modum neceſſarium imponere poteſt.* Sed neque continuatum eſt propoſitum Gregor. XIV. *qui conſt. inc. ſicut antiquitas. Cal. Mar. a.* 1. innouando omnes pœnas, & cenſuras contra inceſtuoſos, intimat quod deinceps ſuper primo aut ſecundo tantum conſanguinitatis, aut affinitatis gradu, etiam mixto cum quibuſuis perſonis, neque in contrahendis, vbi carnalis copula cum ſpe vel ſine ſpe obtinendi diſpenſationem, etiam prole ſecuta, vel diffamatio copulæ interuenerit, neque in ſic pro tempore contractis, etiam ſcandalorum aut inimicitiarum vel alio quouis prætextu, neque etiam ceſſantibus circumſtantijs ſupra dictis, niſi cum perſonis, intellige Principes, ex cauſis ſcilicet publicis à Concil. Trid. permiſſis, diſpenſare intendit. & vt qui id tentabit ſeuere puniatur. Cum dicit. d. c. 5. cum ijs qui ignoranter in gradu prohibito iuncti, ſunt functi officio, faciendo proclamationes, diſpenſari poſſe: neque explicat per quem; quo caſu ſolet intelligi ordinarijs id permiſſum: *Sanchez de Mat. l.* 8. *d.* 5. *num.* 5. quæritur an Epiſcopus cum talibus poſſit diſpenſare? Et dicendum quod non: quia illa doctrina huic textui non quadrat: qui totus directus eſt ad Pontificem, quaſi eum inſtruens: Nihilominus in caſu ſummæ neceſſitatis, & vbi matrimonium eſt publicum impedimentum occultum, & ſcandalum in ſeparatione, nec ad Pontificem aditus pateat, ob partis inopiam, aut alias: cum hoc, inquam, caſu plurimi authores, *quos refert & ſequitur Sanchez l.* 2. *d* 40. *n* 3 Epiſcopo tribuant poteſtatem diſpenſandi in dirimentibus; nihilominus requiritur in partibus, ſaltem, altera, bona fides. *Sanchez ibidem n.* 4.

Nauarr. tamen † *Conſ. c* 14. dicit non poſſe dari certam regulam eorum, quæ ob hanc diſpenſandi facultatem debeant concurrere, & relinqui Iudicio prudentis. Sed quia, vt dixi impedimentum occultum hic requirant auctores, diſpenſatio huiuſmodi extraordinaria Ordinariorum fere occulta eſt, & in foro conſcientiæ ſeruit. 2. *Epiſcopus quando in gradu conſanguinitatis diſpenſet.*

Cæterum Eccleſia Leodienſis † vlterius proceſſit, vt colligitur ex inſtrumento appellationis, per Syndicum Epiſcopi & Vicarij Leodienſis interiectæ à decretis Nuntij Apoſtolici 7 Aprilis 1606. vbi articul. 10. his verbis vtitur.

Quod ad hæc Epiſcopi Leodienſes habeant antiquiſſimam & immemorialem conſuetudinem diſpenſandi ex cauſis legitimis in quarto matrimonij gradu, & in tertio, hinc inde, ſi imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos fidei hoſtes, mutuæ internecionis parentum & amicorum inter ſe, ob corruptam puellam, & partes non habeant media recurrendi ad Vrbem. Quod huiuſmodi diſpenſandi conſuetudo in publicatione Concil. Triden. fuit Illuſtriſ. & Reuerendiſ. Epiſcopo Vercellenſi piæ memoriæ 3 *Quid in hac re ſoleat Epiſcopus Leodienſis*

[illegible]bus partibus Nuntio Apoſtolico per Linium Torrentium tunc vicarium Leo[illegible], po[illegible] Ep[illegible]pum Antuerpienſem factum, expoſita, & per eund[e]m Illuſtriſſimum & Re[illegible] Nuntium laudata & approbata. Quod huiuſmodi conſuetudo habeat vim priuileg[ii], & indulti A[poſt]o[li]ci, atqu[e] a priuil[egi]o & indulto Apoſtolico initium ſumpſiſſe cenſenda ſit. Quod Ep[iſco]p[atu]s, & Eccl[e]ſia Leodienſis ob ſui ſp[lend]orem, & antiquitatem, perpetuamque in fide Catholica conſtantiam, Eccl[e]ſi[æ] Romanæ filia d[iu]a, aliàs multis à S. Sede adornata ſit priuilegiis, & prærogatiuis, ſupra alios communiter Epiſcopatus.

At vero non audio vicinos aliquos Epiſcopos eadem iure, priuilegio, aut conſuetudine vti, non eos quidem, qui nouiter in B[e]lgio inſtituti fuer[un]t, int[ra] eos limites, qui à finibus diœceſis Leodienſis, per Paulum IV abſciſſi [fu]it, 4 Idus Maij 1559. cum toto eo iure, au[-]ctoritate & prærogatiuis, quibus anteriores Epiſcopi, in locis dimembratis vſi fuerant, quod forte tamen poſſent, & an aliquando expedir[e]t, perp[en]di poteſt.

Nonnulli etiam Doctores benignam in contracto m[a]tr[im]o[ni]o d[i]ſpenſandi facultatē citra huiuſmodi conſuetudinem de iure putant poſſe exte[n]di ad [illegible] he[illegible] d[illegible]m, ſubſiſtentibus vrgentiſſimis cauſis. *Diana p 2. t 2 Miſ. r. 19.* ſed rariſſima [illegible] eſt huiuſmodi cauſa ex [illegible], & dubitari poteſt an Romana curia pro iure ſit admiſſura. ſaltem in foro externo, in quo nec eas [illegible], quæ ibi pro foro conſcientiæ tantum dantur.

4. Qui ab Epiſcopo [illegible] obtinuit diſpenſationem ſuper denunciationibus ſi poſtea detegatur impedimentum, poteſt [illegible] nus diſpenſari, quia nō temere denunciationes omiſi[t]; atque ex contemptu: quod Concil requirit. *Sanchez. ib[i]d. & l. 8. d. 25. n. 3[illegible]*. Præſumptio hæc duo requirit, vt [illegible] quis c[illegible] eam cogn[oui]ſſe ſponſæ, verbi gratia, & ſciat inde oriri imp[illegible]; [illegible] id neſcie[ri]t, diſpenſabitur: quia præſumptio excludit ignorantiam, etiam [illegible], modo non ſit tanta vt cum dolo coincidat. *Sanchez. ib. & l. 8. d. 25. n. 25.* Et etiam [illegible] dubit[a]tionem reſpondit 3. *Oct.* 1618. Aūditor Illuſtriſſimi Nuntij in Belgio & [illegible] ſignis pr[a]cticus [in] foro Eccleſiaſtico, cum oratores allegaſſent ignorantiam, & probaret [illegible] gradus quarti, ex quo ſeniores agnati ruſticis perſuaſiſſent non oriri impedimentum: Et conformiter reſpondit accipienda eſſe verba [illegible] literis narratiue poſita: *[illegible] notitiam quod quarto con[ſ]anguinitatis gradu.* &c. (ſubintelligendo [illegible] matrimonium impediente.)

Diſpenſatio ſuper bannis poteſt diſpenſari ſuper impedimento non cognito ac denunciationibus ſet [illegible].

5. A[ni]madu[e]rt[endum] [illegible], loqui hoc cap. de contrahentibus † & conſummantibus de facto [illegible] ſ, qui [illegible] citer, ſine præuio matrimonio inceſtam co[pulam] [illegible] H[illegible] ordinaria [fac]u[ltas] diſpenſandi eſt, modo copula habita non fuerit [illegible] vt ob [illegible] facilius diſpenſatio obtineretur *de qua reſtrictione Sanchez libr. 8. Mat. d. 25. n. 11. & 23. 18.* Quin nec locum habere in ijs, qui ſponſalia vel matrimonium [illegible], non coram ſuo parocho, ſed clandeſtine, quia non æque grauis horum eſt [illegible] *Sanchez. l. 8. d. ſp. 25. nu. 33. 34* Et quamuis mentio tantum fieri hic videatur de impedimento conſanguinitatis; gratia frequentioris vſus id euenit; adeoque obtinet in [illegible] impedimento dirimenti quia eadem ratio, quæ Concil. mon[e]t, militat. vide tamen [illegible] *infra n. 6. in fin.* Et demum Conc. poſt procemium vtitur verbis generalibus [illegible] *ſi vero impedimentum aliquod &c. Sanch de mat. l 3. diſp. 47. n 7. l. 8. d ſp. 25. n* 4. Si quis [illegible] prætenderet ex ſpeciali circumſtantia in caſu huius cap. a Pontifice diſpenſationem [illegible] obtinere, debere orator circumſtantiam hanc quod de facto contraxiſſet a[c] conſummaſſet, in gradu prohibito, vtpote notabiliter aggrauantem, explicare *Sanchez l. 3. di. 45. n. 3 l. 8. d. 25. n. 21. 22.* quippe de facto ſic contrahentes, incurrunt ex-

E[illegible] copulam habent [illegible] præ[illegible].

com-

communicationem *clem. vn h. t.* quę ſeu per expl[illegible] *cap.* [illegible] *extra de prob. c. dilectu. de Reſcript. c. cum b[illegible]na, [illegible] ætat. & qual.* non a[illegible] incurrunt qui [illegible] copulam habent etiam poſt ſponſalia poſt Conc. Trid quia non tr[illegible]ſeunt nunc per copulam in matrimonium, ante Conc. vel vbi illud nondum publicatum, incurrunt. *Sanc. [illegible] l. 7. d. 48. n. 7.* Vt tamen matrimonium in caſu prohibito ignoranter initum, cauſſa ſit gratiæ diſpenſationis impetrandæ, iuſta & probabilis ignorantia requiritur *Sanch l. 8. d. 25. n. 27* quia diuerſimode loquitur Concilium, vt ſcil. culpabiliter contrahens neque ex alia cauſa impetrare poſſit diſpenſationem, in pœnam; at inculpate contrahens, ob probabilem ſuam ignorantiam ſine alia cauſa poſſit, ex gratia ſcilic. quia veriſimiliter ſine ſcandalo aut ſaltem [illegible] infamia ſeparari non poterit: ob quam diuerſitatem conſiderationis pœnæ & gratiæ, ſufficiet ad euadendam eam, ignorantia alterutrius; vt non ad obtinendam eam gratiam. *Sanch. l. 8. d. 25 n 30. 31* Itidem ſufficit ad verificandam clauſulam apponi ſolitam in diſpenſationum literis quod copula non ſit habita ſpe obtinendæ facilius diſpenſationis.

Quare recte Nauar. *in manual c. 22 n. 86. licet olim, inquit, facilius diſpenſabatur in impedimentis eorum qui iam etiam ſcienter contraxerant & conſummauerant matrimonium hodie tamen iure Concil. Trid. ſ. 24 cap 5. de reform. mat difficilius diſpenſatur & conſummatio illiciti matrimonij, quæ omnino includit at Papam ad diſpenſandum [illegible] hodie retrahit.* ſic etiam Toletus *lib. 7. c. 22. num. 3. vbi ita ait, illi qui [illegible] contrahunt & habent copulam, vt facilius impetrent diſpenſationem à Papa, debent narrare Pontifici [illegible] intentione [illegible] copulam, & contraxiſſe, vt facilius cum eis diſpenſaretur, quo non narrato diſpenſatio nulla eſt,* vnde ſcienter copulatos, diſpenſationem impetrantes, ſtylus literarum grauat iuramento, quod [illegible] pungent, quod *ſub ſpe facilius impetrandæ diſpenſationis inceſtum non commiſerunt,* ſed & multo magis, ſi quis non tantum inceſtum committere, ſed etiam in gradu prohibito matrimonium contrahere, & multo magis ſi conſummare auſus fuerit: & diſpenſationem poſtulare voluerit, id explicare hodie debet. quoniam Concil. Trid. *d. c* 5. tales omni ſpe impetrandæ diſpenſationis vult carere; adeoque id factum explicandum eſt, quod difficiliorem redderet Pontificem ad diſpenſandum. quamquam enim Concilium *Trid. d c. 5.* inſtruxit, vt diximus, Pontificem; reſtringere tamen abſolutam eius poteſtatem non potuit. ſed oportet vt conſtet de voluntate, quæ conformis eſſe eccleſiæ decretis præſumitur vbi aliter non exprimitur.

Sed & generatim non valet diſpenſatio obtenta ſuper cognatione tacito quod oratores [illegible] referit ſtatuiſſe S. Cong. *poſt Nauarrum Sa. V diſpenſatio* § 10. & Setol [illegible] *p* 3 [illegible] *d. v*[illegible] § 4. matrimonium ſic contractum eſſe nullum. ſic & copula interueniens [illegible] impetratam diſpenſationem à ſummo Pontifice inter Conſanguineos vel affines, vel poſt illius impetrationem ante executionem à delegato factam, vitiat diſpenſationem, & debent impetrantes de nouo recurrere ad Curiam, *Gutierres. c[illegible] qu. ſt. l. 1. cap. 15. in [illegible]1.* 6. *Copula ſuſcepta diſpenſationi obeſt.*

Igitur laudabilis eſt [illegible] non [illegible] conſuetudo rogandi etiam ſub obligatione iuramenti impetrantes d[illegible] commiſcuerint corpora. *Sanchez. de matr. l. 8. d. 25. num. 14. 15.* quippe cum [illegible] teneatur de precum veritate, ſubreptione, & obreptione inquirere, debetque copula exponi, ſi interuenerit: an tacuerint impetrantes explicandam; poteſt, debetque Iudex inquirere; ſolet enim id aſſiduum obreptionis vitium eſſe, neque minus de ſubreptione quam de obreptione Iudex ſe debet informare, Et quamquam non debet quis turpitudinem ſuam detegere, etiā ſub iuramento indebite ac præ-

ac præter iuris ordinem rogatus, tamen id locum habet, vbi agitur ad criminis vindictã: cæterum hic Iudex iuramentum illud exigit, in vicem probationis, quo modo probantur quæ in animo & ſecreto conſcientiæ conſiſtunt; atqui iuramentum probatorium obligar ad veritatem prodendam, ad probationem exigendam iudicem obligant commiſſoriæ diſpenſationis literæ. Sed tamen inquies, cum eſt ſecretum, ſufficiunt declaratoriæ Pœnitentiariæ. ergo ſecretum non tenentur impetrantes prodere; ſed reſpondeo: idipſum ex declaratione mentis Pontificum oriri, quippe volunt Pontifices eo in caſu non opus eſſe in litteris copulæ explicatione, vel vt quidam dicunt literas, quæ ob tacitam copulam vitiarentur, purgant eiuſmodi declaratoriæ ergo diluto ſilentij næuo, validæ ſunt literæ, & vere preces, nullaque obreptio, ceſſatque finis explicationis qui alio caſu obligat. In cognatione autem ſpirituali vel publicæ honeſtatis impedimento omiſſam copulæ mentionem non inducere nullitatem tradit Sanch *de mat. li. 8. diſp. 25. n 9.* Quorum ratio eſt quia ſtylus & modus gratiæ concedendæ, quando inter conſanguineos aut affines interuenit copula, diuerſus eſt ab eo, qui ſeruatur quando non interuenit, & attendendum eſt circa gratiam, dum quæritur an ſit ſubreptitia, vtrum ſi quod tacitum eſt explicatum fuiſſet conceſſurus vel conceſſurus eo modo, fuiſſet, ſtylus autem in alijs modo dictis impedimentis, ſiue copula interuenit, ſiue non, eſt idem. vt aſſerit Sanch ſed tamen Nuncij qui in hoc impedimento diſpenſant, quando narratur copula ſolent adijcere clauſulas pœnitentiales quæ alias non apponuntur. quare ſecurius erit & hic copulam explicare. & neceſſarium eſſe contendunt. citati *a Barboſa in coll. DD. ad Conc. Trid ſ. 24. de mat. ad c. 5. n. 20.*

7. *In 2. gradu diſpenſare vetat. Conc.* In ſecundo gradu vetat Concilium diſpenſari, niſi ob publicam cauſſam, & inter magnos Principes: in alijs requirit Concilium cauſſam tantum, non itidem publicam. de primo gradu mentionem non facit, præſupponens nunquam in ea diſpenſandum, prout Pius V. declarauerat eſſe ſuæ intentionis; etſi tamen ſæpius id factum ſit etiam inter priuatos, credere licet, importunitate petentium; quando ea deformitas & à lege exorbitantia pœnali auro caſtigatur. Quæ lex etiam naturæ igniculis claret: vſque adeo, vt quãuis Claudius Imperator quo amori ſuo & Agrippinæ obſequeretur, à Senatu Decretum impetraſſet, quo iuſtæ inter patruos fratrumque filias nuptiæ ſtatuebantur, præter eum tamen non [illegible] repertus niſi vnus, talis matrimonij cupitor, Tallidius Seuerus, inquit Tacitus, *l. 12. Annal.* Sed & hic tamen ſecundus gradus eſt, ſi iuris computatio fiat; primus & ſecundus, iuxta Bullam Pij, quæ propinquiorem vult exprimi.

Magni porro principes *in d. c. 5.* intelligendi ſunt *vt Gutier. tractat de mat. c. 128 num. 4* qui poſt Sanchez. exiſtimat dominos ſolos titulares ſignificari, non autem ita ſtricte, vt ij regibus pæne æquales eſſe debeant, vt voluit Suarez. præſertim cum etiam ſæpe diſpenſet Papa [illegible] in pluribus nobilibus, & qui infra eos ſunt. neque tamen de valore talis diſpenſationis dubitandum. *Gutier. ibid.* quamuis ſpecialis derogatio Concil. Trid. non ſoleat inſeri litteris.

8. *Gratis diſpenſandum.* Gratis † dicit Triden *cap. 5 ſeſſ. 24. de ref mat.* eſſe diſpenſandum. Idem in omni diſpenſatione, quæ ſacros Canones laxat, diſponit. cap. 18. *ſeſſ.* 24. Poteſt tamen Epiſcopus pro compenſanda deformitate in opus aliquod pium damnare impetrantes, & in vſus ſuos poſſet, niſi hi Canones obſtarent. *Leſſius de Iuſt l 2. cap. 35 d 9.* Quibus cum S Pontifex non ligetur, ex rationabili motu poteſt in vſus ſuæ Cameræ applicare: Declararunt etiam

Card.

Card. Cong. hunc locum eſſe accipiendum de compoſitionibus, non de mercede, quæ ſoluitur pro expeditione bullarum. Ad hanc rationem Papa in commiſſionibus diſpenſandi monet delegatum, ſub pœna excommunicationis, vt abſtineat ab omni munere, & præmio. Sed an hanc mercedem liceat accipere? vera videtur ſententia Sanchez alio-rumque, *quam habet de matr. l.8.d.35 num.* 10 11 12.13.14. vt liceat, neque enim præmium aut munus eſt, quod pro æſtimatione laboris datur. *dignus eſt operarius mercede ſua.* Exclusa corruptione: quo ſpectat inhibitio.

Cauſſæ † diſpenſandi in Curia vſitatæ referuntur à Quar. *Ver. matr. diſpen.* verbis ſtyli ordinarijs, quarum ſumma hæc eſt: quod dos minus competens ſit, iuxta ſtatus conditionem; vel omnino nulla, quam conſanguineus dare velit; quod per anguſtiam loci vir pa-ris conditionis non appareat; ſi extra eum locum nuberet, dos competens non cenſeretur; quod locus ad mare, & excurſionibus hoſtium infeſtus, alienigenas procos raros habeat; quod mulier ſit 24. annorum, nec hactenus parem virum inuenerit; quod defloratа infamis remanebit; quod lites, inimicitiæ inter eos eorumue parentes per matrimonium componi poſſent; aut concordia inita, ſolidius confirmari; quod cum Belgæ ſint, & ſe noſcant orthodoxos; multique hæretici in ijs ſint ditionibus, vt ne contingat eos cum ijs contrahere pro quotidiana cauſſa allegari ſolebat: & quidem tam tenaci propoſito formulariorum vt allegatam ab oratoribus aliam cauſam ſoleant eradere, & hanc ſubſtituere: etiam pro illis oratoribus, qui ijs Belgicæ locis habitant, (qualia, Deo Laus, quamplurima ſunt) quib. nec vnus quidem hæreticus deſignari poſſit. ſed id modo mutatũ eſt, ſtylo curiæ. & hodie ea fere cauſa ſolum allegatur pro ijs locis vbi hæreſeos palam exercitium eſt. Valet tamen diſpenſatio & matrimonium, etiam ſine cauſſa lege ſoluta. *Malder. de Iuſt. & Rel t.10.c.5 d 9. verſ. duo 4.*

9. Caussæ dispensandi.

His cauſis addunt citati à Barboſa *in Remiſſ. ad d. cap 5. de reform. matr.* conſeruationem diuitiarum in eadem cognatione, quando ampliſſimæ ſunt, diſtraherenturque per aſſignationem dotis, excellentiam meritorum in eccleſiam: prolem ex conſanguineo bona fide conceptam; conſeruationem illuſtris familiæ in eodem ſanguine, alias perituræ. vt ſi princeps familiæ eſſet fœmina, id enim ad reip. bonum aliquo modo ſpectat.

Quando impetratur diſpenſatio in gradu inæquali, requiritur vt propinquior † explicetur, aut obtineantur literæ declaratoriæ non obſtantiæ propinquioris gradus: ex Pij V. Conſtitutione [illegible] neque hæ declaratoriæ neceſſariæ eſſent, quia à remotiori cognominatur gradus. tamen quia in diſpenſando propinquior gradus difficiliorem reddere poteſt Pontificem ad gratiam, ideo non abs ratione ità Pontifex ſanxiſſe videbitur; etiamſi prætermiſſio [illegible] Conſt. Pij V. quæ omnino volebat in litteris diſpenſationis exprimi propinquiorem gradum.

10. Explicandus propinquior gradus.

Cum autem alter eſſet in primo gradu declarauit Pius ſuæ intentionis, non eſſe diſpenſare, quare ſi diſpenſatio obtineatur in ſecundo, non expreſſo primo; nec obtentis declaratorijs, [illegible] prodeſt. quod in alijs [illegible] quod [illegible] diſpenſationes [illegible] andum, & clauſulæ eo ſpectantes, & [illegible] ſint conditionales [illegible]

Circa † [illegible] Conſtitutionem Pij V. [illegible] materiam diuerſas mouet [illegible] quæſtiones Sanchez [illegible] Petrus & Eliſabetha [illegible] ex parte [illegible] rem habuit, obtinuerunt diſpenſationem [illegible] primo & [illegible] ſecundo affinitatis gradu, [illegible] 11.

ſubſti-

[illegible] ſtitiſſent, poterat [illegible] doctrina Sanchez [illegible] 26 num. 13 [illegible] diſpenſatio executioni mandari, ſed [illegible] affinitatem ex eo prouenire, quod Petrus ante vxorem habuiſſet Eliſabethæ materteram, cum res econuerſo ſe habeat. habuit enim ex fratre Eliſabethæ neptem, cuius amita Eliſabeta eſt, quam nunc ducere intendit. [illegible] ordine [illegible] inuerſo [illegible] eſt diſparitas. qui enim habuit materteram, & deinde ducit neptem, coniungit duo [illegible] cula reuerentiæ; qui habuit neptem, & ducit materteram, ea diſſoluit, & inuertit [illegible] quam enim debuit reuereri, vt materteram, deinceps habiturus eſſet ſubditam vt vxorem; in quo abſurditatem expendit *Molin. de iuſt. tr. 2. d. 161. num. 5. & Sanchez vbi ſupra num. 12.* Et quamuis idem Sanchez *nu. 13.* in affinitate eam ceſſare putat, quando ſimpliciter expoſitum eſt oratores ſe contingere in primo & ſecundo; tamen quando expoſitum eſt, quod habuit Petrus materteram, qui habuit neptem; & deſiderat nunc materteram; caſus conuerſus ſub explicito non videtur comprehendi, & expreſſa nocent, quæ non expreſſa non nocuiſſent benigne tamen [illegible] diſpenſari, quaſi caſus expreſſe, non ſit prohibitus.

12. *Et copula [illegible] ſemper [illegible] [illegible] plicatum.* O[illegible] porro quo faci[illegible] diſpenſationem in gradibus prohibitis contrahunt, vel copu[illegible] vt nunquam gratia gaudeant, conſtituit Pius V *ref P. Matth. S. D. l. 4 tit. 1. cap. 1.* quod & Clem. VIII. de [illegible] ſcienter [illegible] tantum ſanxerat. *ib. c. 3.* & Clem. V. excommunicatos [illegible] *de Conſang. & affin. Vide quæ diximus. n. 5.*

13. *Quando [illegible]* Propter [illegible] ſæpe per ignorantiam irrite contrahitur. Ideo Conc. Trid. [illegible] 23 [illegible] 2[illegible] cognationem ſpiritualem, iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, [illegible] fornicatione, vel quacumque illicita copula. *citati a Barboſa in* [illegible] *Cal. d.* [illegible] 19 *Decemb.* 1566 primum vatic, ſecundum [illegible] ad primum gradum [illegible] quacumque ratione inualidis prorſus [illegible] [illegible] gradum [illegible] quamuis verba d. cap. 4. ſonent de dirimenti impedimento, tamen Pius V. [illegible] *Iulij*, 1568. declarauit etiam impediens ſublatum [illegible] XIII [illegible] *Decemb.* 1566 etiam poſt matrimonium ſuperuenientem [illegible] De conſanguinitate ex fornicatione nihil hic dicitur, aut [illegible] & [illegible] & concordia firmatur reipubl. mutari non expedit.

Quamuis [illegible] gradus [illegible] commune a remotiori, affines ex fornicatione [illegible] gradu tertio, coniungi poſſunt. *Cong. Conc.* [illegible]

Itaque [illegible] ad [illegible] nondum nata affinitate, ſponſalia [illegible] [illegible] iuſtitiæ publicæ honeſtatis; Conc. Trid. [illegible] *de ſponſ. in 6.* decreuit, vt vbicumq; ſponſalia [illegible] primum gradum non excedat; vbi quacumque ratione valida non [illegible]. Vnde Nauar. *de ſpon. Conſ. 1. num. 4.* ſponſalia conditionalia negat [illegible] inducere, ſi non purificetur conditio. Enimuero agimus de ſponſalibus [illegible] nominis, id eſt de futuro: ſponſalia enim de præſenti, remanſerunt in [illegible]; omnibuſque caſibus, & gradibus, quibus ante locus eiſet [illegible] vſque ad quartum gradum. *Ex declaratione Pij V. Calend. Iulij.* 1568. [illegible] *4 nu. 14.* Quare ſoluto matrimonio ob impotentiam, [illegible] validum fuiſſet; potentem [illegible] impotentis [illegible] [illegible] tem reiicit donec ſuper impedimento publicæ honeſtatis diſpenſatum [illegible]

q[illegible]

quam N[illegible] e con[illegible]nt; cum [illegible] Pontifex diſpenſare velit.

Sponſalia ſi valida ſunt, quam[illegible] à ſponſis [illegible] impedimentum cenſet *Sanchez de matr.l.7.diſp.8.n.2* [illegible] *Diana* [illegible] *t.4.* 222. contra [illegible] & exiſtimem declarationem C[illegible] non eſſe, aut ſpectare ad caſum propoſitum ſponſalium, quomodocumque [illegible] rum, remiſſorum vitandæ forte litis gratia. 14.

Et quia de veris ſponſalibus hic agitur, non naſcitur impedimentum ex iis, quæ parentes nomine filiorum [illegible], quam diu illi non conſenſerint, ſiue expreſſe ſiue tacite, cum præſentes eſſent non contradicendo, vel ſi minores fuerint, poſtquam iam ad ætatem doli capacem peruenerint. *Sanch.lib.7.diſp.68 num.18*

Præter impedimentum [illegible] ex fornicatione reſultans *ex d.c.4.ſ.24. de mat.* [illegible] *xi* [illegible], impedimenta criminalia per diſſuetudinem [illegible] ſublata tradit Diana *&* [illegible] *p.3.t.4.r.259.* quæ erant [illegible] vxoricidium *cap.admonere 33 q.2.* presbytericidium *c.qui presbyterum, de pœn.& remiſ.3.* matrimonium cum [illegible] *cap.hi ergo 27 qu.1* 4. ſi quis propriam prolem de ſacro fonte ſuſcepit, in fraudem vſus coniugalis *c.de eo.39.qu.1.5.* [illegible] peccatum publicam pœnitentiam peragere debuit *c de his 3[illegible].qu.2.6.* raptus ſponſæ alienæ *c.ſtatutum.27.qu.2.* 1[illegible]

DE FRIGID. ET MALEficiatis.

IMprobe faciunt, qui matrimonium attentant, cuius ſunt incapaces. Quapropter viri conſcij ſuæ impotentiæ, ob eam ſeparati tenentur ad reſtitutionem integræ dotis, non ſolum in quantum facere poſſunt, vt mariti: nec liberantur bonorum ceſſione; quia taliter contrahentes committunt crimen ſtellionatus, & in delicto prouenienti ex crimine ceſſat ceſſio bonorũ ita refert Charond *reſponſ.l.3.reſp.5*[illegible]. Iudicatum huiuſmodi virum non verum [illegible] integram ſolutionem in carcere detinendum. Rariora quidem iudicia hic ſunt impotentiæ, tam ob climatis temperiem, vbi natura non frequenter deficit: tum ob [illegible] Belgis pudorem: ob quem quædam ferunt fatum ſuum patientius, quam ei forte ſit [illegible] viros, non ei cohibitant vt fratribus, ſed [illegible] poſſunt: & quod eis deeſt, ab aliis [illegible], a[illegible] o forte deſiderant. ob quæ [illegible] huiuſmodi irrita, quæ † ſciuntur, [illegible] mandat ſolui, ac ſeparari Sixtus V in litteris quas refert Quaranta *verb. matr. impd.* [illegible] *1.cap.16.* [illegible] à concubitu, cæteriſque quæ [illegible] hinores, [illegible] & coniuges [illegible]: [illegible] impoſt[illegible] Quaranta [illegible] & m[illegible], qui [illegible] ſeminare [illegible] ſoleant contrahere tamen, nec ſatis ſeparantur, ob [illegible], aliquid [illegible]. Breue [illegible] contrahunt *Sa.V.matrim.imp.§.14.* Sterilitas olim [illegible] cauſa fuit in Gallia ſoluendi matrimonij

Impotentes [illegible] ex [illegible] rores [illegible] tum [illegible] ſtans

 exlege

ex lege Caroli Magni, & conſuetudine non improbata ab Alexand. III. *vt refert Choppin. de ſac. pol. l. 1 titul. 7. num. 22.* ſed intelligo de ea, quæ notorie eſt ex naturæ idoneæ defectu.

Legitimum coniugatæ votum eſt vt mater fiat, *Nec mulier ficto ſemper ſuſpirat amore.* Itaque ſi vir dicatur,

2. *Probationes impotentiæ.* --- *Frigidus in Venerem,* viſitatio † & congreſſus in iudicijs Gallicanis etiam ſupremorum Senatuum arreſtis firmatis ſtatim iniunguntur: niſi forte agatur de Eunucho qui omni officio maritali fungi poteſt, præterquam quod probum ſemen non habet. huic ob periculum corruptionis congreſſus non permittitur: quia etſi corrumpat, non tamen vtilius eſt maritus, nec cauſſam decidit. ob hoc, inquam, congreſſus ei non permittitur. *Charond. reſponſ. l. 12 cap. 21* prout & Sixtus V. Spadonum & Eunuchorum declarauit matrimonia irrita in ſuis litteris in forma Breuis tranſmiſſis ad Nuncium Hiſpaniarum, vbi dicit plures eſſe tales, [illegible] conteſtim congreſſus indicitur. *Charond ibid & Anna. Rob rs. rer. iud l. 4. cap. 10.* Viſitationem neceſſitas à iure, & moribus noſtris recipi coegit. Nuditas quidem inuerecunda eſt, ſi quis publice ſine cauſſa nudum ſe exhibeat; tamen ex cauſſa laudatur, aut non improbatur. Ergo totus hic titulus viſitationes probat, & titul. *de ventre inſp.* vbi iuſta ex cauſa ea fit. Et quamquam de incertitudine hymenis (ob cuius cognitionem fit virginum inſpectio,) multa afferantur, tamen non omnino eius ratio vana eſt: nam Lex diuina iuſſit aſſeruari veſtimenta noctis nuptialis, vt inde omnis excluderetur mariti querela, ſi de nupta ſua quaſi non virgo fuiſſet, vellet poſtmodum expoſtulare. *Deut. 22.*

Congreſſum porro præſentibus matronis, medicis, & iudice, (vt in Gallia fit,) nullus iuris locus indicit: quamuis non deſint Doctores eam probationem legitimam aſſerentes *quos habet Sanch. de mat. lib 7 cap. 109 num. 15.* etſi plauſibilis ratio ſit, quod iudex in huiuſmodi cauſſa omnem mouere lapidem debeat, ad inueſtigandam veritatem: cenſerique debere videatur permiſſum, quod nulla Lege inuenitur interdictum: tamen verecundia, & aſta [illegible] manifeſtum periculum, ne in moroſam ſaltem delectationem labantur [illegible] vt [illegible] veritum credam. *cum Sanchez vbi ſupra num. 15.* adeoque nunquam iudicem in Regno vllam ſententiam latam, per quam huiuſmodi congreſſus indictus [illegible] cum non paucæ controuerſiæ impotentiæ ſint deciſæ.

Itaque Spadones qui vtroque teſticulo carent, quos ideo certum & manifeſtum eſt [illegible] e[illegible]re, inhabiles ſunt ad contrahendum matrimonium; & ex officio [illegible] cum mulieribus concumbant, & non tanquam fratres & ſorores tantum cohabitent.

DE MATRIMONIO CONTRACTO
contra interdictum Eccleſiæ.

1. [illegible] interdicuntur.

VEnit Conc. Trid. *ſeſſ 24. cap. vlt. de reformat.* ab Aduentu † vſque ad Epiphaniam, & à die Cinerum vſque ad octauam Paſchæ ſolemnitates nuptiarum: alijs temporibus permiſit.

In quo veterem rigoré nonnihil remiſit: Plura † enim olim tépora erant, quibus nuptiarum ſolemnia interdicebantur. *cap. Capellanus* [illegible] *ferijs, c. non oportet* [illegible] *& 2. cap. non licet. cap. nec vxorem 33. quæſt. 4.* nunc temperantius Trid. hæc ſtatuit. Solemnia autem nuptiarum, non matrimonij contractus, aut etiam † con[illegible] matrio. *Sanchez* [illegible] *7.* [illegible] *num.* [illegible] *12.* [illegible] *matr. imp. §. 2.* vetantur. quod ipſum tamen Concil. † Mechlin. [illegible] Sanctitate probatum, *tit. 10. cap. 8.* inhibuit Et quamuis aliquibus id mirum videatur, cum [illegible] le ſit matrimonium; ideoque illius contractus ſupra ius non eſt reſtringendus, tamen viſa eſt mihi ea ratio, quia in his ditionibus ſemper benedicuntur eodem tempore dum contrahuntur nuptiæ, & benedictiones nuptiarum tanquam ſolemnia illarum prædictis temporibus à Côc. inhibentur. quod obligare cenſet etiam ſub mortali, *Sanchez l. 7. d. 7. n. 3. 4. 5. Graff. p. 1. l. 2. c. 85. nu. 285.* non niſi veniali. ſponſalia nullus textus vetat, aut denunuationes eo tempore fieri. *ibid. n. 7. 8.*

2. Reſtricta nouo iure.

3. N[illegible] autē [illegible] *contra*[illegible]

4. [illegible] *ter* [illegible] *Mechl.*

5.

Animaduertendum † eſt quod Epiphaniæ dies eſt etiam incluſus in prohibitione; & ſabbathum præcedens Dominicam primam Aduentus poſt veſperas, non autem dies præcedens feriã quartam Cinerũ, quia ita eorũ dierũ officia diſponit Eccleſia. *Sanchez. de matr. l. 7. d. 7. num. 1. 2.* Computatio autem temporis fit vbique à media nocte, vſque ad mediam noctem: more Romano *l. 8. D. de ferijs. Diana p. 3. t. 4. r. 202.* & ratio eſt; quia hæc ſpectant ad mores populi communes, vt ieiunia & feſta: non vero ad directionem officiorum Eccleſiaſticorum: vbi à primis veſperis computatio inchoatur, & in ſecundis definit *c. t. 2. x. de ferijs.* feria autem quarta cinerum, vt in canone nominatur & includitur non incipit niſi à media nocte, nec præuium officium habet.

Et quamuis contra hanc temporum inhibitionem Epiſcopus † iure ordinario non poteſt diſpenſare, quia contra legem ſuperioris non poteſt inferior diſpenſare, niſi in eadem lege id permittatur, niſi vrgentiſſima neceſſitate. *Sanchez d. l. 7. d. 7. nu. 6.* tamen conſuetudine hic paſſim ſecus obtinet, quæ fundamentum habet in probabili aliorum ſententia ſecus etiam de iure ſentientium. *quos idem Sanch. refert.*

6. Diſpenſat ſuper hoc Ordinarius.

Matrimonium vetito tempore, atque alias contra † Eccleſiæ interdictum contractũ validum eſt. *c. 2. hoc tit.* ſic & parochus ſi inconſulto Ordinario *contra c. 7. ſeſſ. 24. Trid.* aſſiſtat coniugio vagorum, validum erit. *Gutier. de Mat. 65. in fin. c. 67. n. 2.* Idem eſt ſi Synodus, aut Epiſcopus in genere aliquos certæ qualitatis, aut in indiuiduo Petrum & Ioannam coniungi vetet [illegible] parocho, etiam annuo, & amouibili. niſi & amoueatur, iuriſdictioque auferatur. *Gutier.* [illegible] *ex* [illegible] *onc.* vel vetet ſacerdotem ſubſtitui niſi probatũ [illegible] Parochus non probat [illegible] ſubſt[illegible] *Sanchez l. 3. de Mat. d. 32. n. 3. Gutier. d. c. 67.* niſi add[illegible] ſit clauſula annullatiua. [illegible] *Sanchez & Gutierrez* ſentiunt. ſed & ea addita nec aliud dixer[illegible] qui non putem Ordinarios matrimonij dirimentia impedimenta ſtatuere, aut contrahentes inhabiles reddere poſſe. cum Nau. [illegible] *conſ. 1. & 2.* ſentiat quod licet Papa per generalẽ legem certum genus [illegible] poſſit inhabilitare, tamẽ ſine exẽplo eſſe quod per ſuum interdictum particulare [illegible] alioqui habiles, faciat inhabiles *& ideo,* inquit, *d. conſ. 2.* [illegible] *quod de* [illegible] *poteſt* [illegible] *poſſet hoc facere, non tamen* [illegible] *rem quod conueniret.* &c.

6. Matrimonium contra Eccl. interdictũ valet.

([illegible])

patriæ Flandriæ, (ſed [illegible] ex [illegible] quæ in Flandria [illegible] illegitimos. (vt loquuntur) Id quod [illegible] Margaretæ [illegible] fuerit, [illegible] Flandriam texit *anno* 1190. nam Margaretæ [illegible] filij ex Buchardo & Auenio, [illegible] ſpecie matrimonij præ[illegible]nantem [illegible], cum hypodiaconus [illegible] baltheo [illegible], coram D. Ludouico Galliæ Rege allegatum, quod etſi matrimonium A[illegible] & Margaretæ irritum eſſet, ac ex Senatuſconſulto O[illegible] illuſtris fœminæ proles [illegible], [illegible] ſucceſſionis deſtitueretur; tamen generatim apud Flandros ſecus in vſu eſſet, quem & allegat Iacob Marchantius [illegible] *Fland. l.* [illegible] *de legibus*. Quin & Senatus Flandriæ C[illegible] [illegible] in feuda matris ſucceſſioni addicti ſunt; cum priuilegio ætatis, ſexuſque; etiam extraneus [illegible] & nec filius ſacerdotis hæreditate matris excidat. Qua ex cauſa, ſeu quod [illegible] Margaretæ pro legitimitate prolium ſufficeret, D. Ludouicus Auenijs prolibus Hannoniam, alijs Flandriam arbitrio addixit. Quam hiſtoriam verius, & alijs honeſtius ex ipſa Innoc. III. ſententia refert idem Iacobus Marchantius *in deſcriptione Fland. lib. 2. in Margareta II.* In Brabantia illegitimi incapaces ſunt officiorum. *introitus Ducis* [illegible] *art.* [illegible]. *Car. V. art. 19.* In Eccleſia Antuerp. etiam legitimati à Pontifice præbendarum incapaces ſunt *ex indulto Pöt. Clem. VIII.* quali & Eccleſiam Tornacenſem donatam eſſe aſſeritur.

Pius IV. [illegible] *April. 1564. conſt. inc. quamuis.* annullauit omnes legitimationes ſpuriorum, naturalium, in præiudicium vocatorum ex teſtamento, reuocauitque omnes legitimandi facultates in ſimile præiudicium. 3. *Legitimationes in præiudicium irritæ.*

De illegitimis plura diximus *in notitia* [illegible] *Belgij de naturalib. lib.*

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE poſſint.

Teſtes coram iudice comparere debent, nec ſufficiunt literæ. *c. 2. h. t.* nec admittuntur, qui tacent tempore bannorum, niſi legitime excuſetur. *c. vlt. h. t.*

DE DIVORTIIS.

AD ſolum [illegible] Eccleſiaſticum ſpectat cognoſcere de diuortijs, an toleranda ſint vel non § [illegible] *ab.* Qui etiam de alimentis à marito vel vxore petitis pendente [illegible] cognoſcere poteſt; tametſi partes, ſi maluerint, etiã ſæculare [illegible] adire poſſint [illegible] *d* & de dote lucranda vel perdenda, vbi ob adulterium [illegible] ad lucrandam dotem. Tametſi quæſtio poſſeſſorij, pendente [illegible] ſuſpendatur per quæſtionem motam coram Eccleſiaſtico ſuper vi[illegible] contractum ante nuptias § [illegible] *ibid.* denique ex prorogatione partium [illegible] poteſt cognoſcere de diuiſione bonorũ § *de* [illegible] *ibid.* 1. *Cognitio ad Eccleſiam ſpectat.*

Diuor-

2. Diuortium vt fiat, grauis admodum † cauſa requiritur. Vnde quod Charond. *Reſp. l. 8. Reſp. 62. in fin* dicit iudicatum, quod ob morbum Gallicum non poteſt perpetuum diuortium fieri, ſed tantiſper, donec maritus ſit curatus: id intelligo niſi per adulterium illud malum acquiſierit: tum enim non ob morbum, ſed ob adulterium fit ſeparatio, & morbus cum alijs indicijs probationi adulterij ſeruit. Charond. *ibidem* etiam diſſerit de ijs, qui potionibus amatorijs nocent.

Grauis ad diuortium cauſa requiritur

3. Pleriſque † in locis vſu ſeruatur, vt bona dotalia adulteræ marito addicantur; & alicubi conquiſita, ſtante matrim. ſolido iure, alicubi quoad vſumfructum tantum, ſeu vita vxoris durante: & poſt mortem reſtituantur prolibus. Cui accedit & alius vſus, vt ſi vxor ſeptennio à marito abfuerit, mortua credatur, ad effectum, vt vir reſtituere bona teneatur, niſi docuerit illam in viuis eſſe. *ita iudicatum in Concil. Fland. 5. Sept.* 1502. ſed ad ineundum aliud matrimonium requiritur moraliter certus nuncius, cum res hæc ſummi momenti ſit, ob ſacramentum.

Dixi marito bona adulteræ cedere, non contra. ſic enim loquitur etiam *cap. 4. c. 2 ext. de donat. inter virum.* quoad dotem, dotalitium, & cõmuniter acquiſita in vxore nõ in marito. Quem Nouell. 117. *Ne liceat matri & auiæ* § *cau. verſ. ſi quis in ſua domo.* non mulctat ea iactura, niſi cum frequenter cum alia muliere egerit, & bis monitus non reſipuerit.

4. Ob ſæuitiam † cui idonea cautione occurri non poteſt, vxor à marito ſeparari poteſt. quin & criminaliter contra eum agi, ſi ſupra correctionẽ maritalem ſæuierit. ſic Curia ſuprema Pariſienſis perenni manſione in monaſterio damnauit, qui vxorem fœde vulnerarat. *Choppinus monaſt. l. 1. tit. 3. num. 26.*

Sæuitia compeſcenda.

5. Dum porro ſæuitia tanta non eſt, quin aduerſus eam cautio ſecuram facere poſſit vxorem, ea reſtituenda eſt illa præſtita *c. literas de reſt. ſpol.* etiam adultera. *c. de benedicto. 32. q. 2. v. Sanchez de matr. l. 10. d. 18.*

Cautio præſtanda.

6. Mulieres tamẽ à maritis diffidẽtes, ne ſuſpectã viuendi libertatẽ affectent, vetuit Paul. III. 1537 *conſt. inc. Cum ſicut* cautionẽ de nõ offendẽdo petere, niſi in loco honeſto collocẽtur.

Quando non?

Seuere Sixtus V. vt ſolet, decreuit *conſt. inc. ad compeſcendum 3. [illegible]* coniuges à cohabitatione & coniugali thoro [illegible] iudicis licentia ſeparantes, iudicis arbitrio puniantur [illegible] honeſte thori ſeparationem obtinuerit, & deinde [illegible] impudicam vitam duxerit, ita vt appareat quod ſeparationem [illegible] viueret; pœna vltimi ſupplicij puniatur. eodem modo de [illegible] eadem pœna plectatur vxor, quæ vt impudice viueret fugit *a monaſterio [illegible]*.

7. *Diſſentientium pœna non continent.*

DE DONAT. INTER VIRVM ET VXOREM.

CVm mulieres legitime ſeparãtur tota dos reſtituitur. *c. 1 ex. de don. inter vir. & ux.* & [illegible] diuiduntur. *c. 2 ib.* etiam vbi matrimonium declaratur nullum *c. 3.* [illegible] adulterium *c. 4.* aut per cauſas diuortij tacite vel expreſſe [illegible] *h. t.* quæ æſtimantur ſecundum [illegible] grauitatem donationis [illegible].

Donata quæ [illegible] dunt diſſolutionem matrimonij, Iudicis officio extorquentur [illegible] & ux. & ſic quæ præcedunt [illegible] ſponſalibus non conſummato matrimonio diximus *in Conſult. [illegible]*

Id

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS.

SICVT accuſationem † legitima debet præcedere inſcriptio; ſic & denunciationem charitatiua monitio; & inquiſitionem clamoroſa inſinuatio debet præuenire. *cap. qualiter & quando. hoc tit.* Quod vt bene & prudenter Concilium Lateran. ſtatuit; ita optandum eſſet vt probe ſeruaretur. Christus mulierem, quæ ei ſiſtebatur vt adultera, noluit condemnare; quod eam nemo rite accuſaret. Sed inſcriptio & pœna talionis paſſim è foro diſceſſit. tametſi apud nos Ioann. Dux Brabantiæ *in tabulis legum Brabantiæ anni* 1512. pœnam talionis diſerte innouauerit, & eo loco habendum eſſe decreuit eum, qui alium in iure conueniſſet, & querelas non probaſſet, quo alius fuiſſet habendus, probato crimine. 1. *Qualiter recipiendæ accuſationes, denunciationes, inquiſitiones.*

Delatores † etiam hodie impune nimis denunciant, neque vera, ſæpe neque probabilia. *Genus hominum*, inquit Tacitus l. 4. *Annal. publico exitio repertum, & pœnis quidem nunquam ſatis coercitum: per præmia* (refert ad Tiberij tyrannidem) *eliciebantur.* Charitatiuæ monitiones, & clamoroſæ inſinuationes ab officiarijs non ſolent hodie expectari: ea potiſſimum ex cauſa quod pleræque criminum vindictæ tantiſper dum non eſt iudicatum, arbitrariæ eſſe putantur. ſed & ipſis officiarijs, niſi capitales fuerint, componendæ permittuntur ad pecuniarias mulctas redigantur, officiarijs ex aſſe vel quota applicandas. quæ lucra per admonitiones & emendationes nolunt ſibi eripi. Sed certe in Curijs Eccleſiaſticis ſacri Canones maiorem reuerentiam, & obſeruantiam merentur. Et quidem lætus introitus Brabantiæ *artic.* 54. ne quis temere vexetur ab auaris aliquando officiarijs, ordinauit: quod officiarij neminem poterunt apprehendere, niſi habuerint plenam informationem ſuſpicionum, commiſſorum criminum, ob quæ apprehendere volunt: neq; è domo abducere, aut inquiſitionem in domo inſtituere aliter, quam de iure, & antiquo locorum vſu: & ſaluo iure ampliori ciuitatis Antuerp. Louan. Buſcoduc. *art. 10. addit. 2. ad lætum introitum Car. V.* 2.

Porro † quando in genere manifeſtum eſt crimen, & tamen auctor ignoratur; iudici licet, & tenetur *c. 1. de off. ord.* in genere inquirere, quis [illegible]; non autem in parti[illegible]an Petrus fecerit: hoc enim magis ſuggeſtionis eſt, quam inquirentis *l.* [illegible] *§.* [illegible] *D.* [illegible] niſi de eo ſit fama vel indicia. nec ſubditi tenentur patefacere [illegible] etiam ſub iuramento rogati, ſi nulla laboret infamia, & nihil mali in poſterum timeatur. *Loſæus de iur.* [illegible] *l. 2. tit. 2. d. 14.* Inquiſitionem ſpecialem [illegible] ſuſcipere iudex non poteſt, niſi præcedat infamia. 3.

Nec ſufficit, vt duo vel plures, etiam iurati, affirment, ſe vidiſſe Petrum crimen committentem. *cap. inquiſitionis, h. tit.* quia adhuc res eſt occulta: ac proinde minime per publicam inquiſitionem prodenda: ſed requiritur vt rumor de eo ſparſus ſit, per majorem partem
4. viciniæ, Collegij, vel vniuerſitatis in qua commoratur. † Excipio tamen crimen patefactum ex generali inquiſitione, commiſſum, vel confeſſum in iudicio: quodque ſuſpicione communi laborat, vel contra bonum publicum aut infectiuum ſit: atque imprimis crimen læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ. Et hæc quidem ita de iure ſe habent, *vt docet Leſſius l. cit. dubit. 15. Nauar. hoc ti. conſ. 3. 4. 5.* ſed de praxi iudicium ſecularium ſecus. Quam defendit *Leſſius ibidem.* ex eo, quod iuris poſitiui ſit, vt infamia præcedat. Sed vt iudices Eccleſiaſtici eadem praxi vtantur non admittit, præſertum contra Eccleſiaſticas perſonas; tum quia harum infamia plus ſcandalizat ſeculares, quam caſtigatio ædificet; tum quia facilius correptione fraterna emendari ſolent: tum denique quia prælatorum potius eſt in ſpiritu lenitatis ſubditos quoſuis, etiam ſeculares corripere; quam aſperitate pœnarum ſæuire. Vnde Canones iubent, vt non ad primam famæ inſinuationem inquirant, ſed quando ſæpe eorum aures pulſauerit, nec trium vel plurium depoſitiones recipiantur contra eum, qui infamia non laboret. quæ in iudice ſæculari non vſquequaque obtinent. *ita Leſſius.* In Concord. Brabantiæ §. *de crimine concubinatus, & §. de crimine adulterij.* diſerte cautum eſt ne cognoſcat Eccleſiaſticus niſi de notorio concubinatu, & adulterio: & vt teſtes Synodales non denuncient niſi adulteros notorios: ne ſcilic. promotores ſpeculi ſtatim ad accuſandum proſiliant; vbi vel rumuſculum aliquem inaudierint. Multo certe minus permittendum eis eſt, vt quæ occultari poſſent, ſubtilibus indagationibus patefaciant; quo ex ſcandalo tum plus mali Reſpublica capit, quam ex omiſſione punitionis occulti exceſſus. Sic Tacitus *lib. 4. Ann.* inter acta tyrannidis Tiberij ita narrat: *Tectum inter & laquearia tres ſenatores, haud minus turpi latebra, quam deteſtanda fraude, ſeſe abſtrudunt foraminibus & rimis aurem admouent. Interea Latiaris repertum in publico Sabinum velut recens cognita narraturus, domum & in cubiculum trahit; præteritaq́; & inſtantia, quorum affatim copia, ac nouos terrores cumulat, &c.*

Pri[illegible] quid Ca-[illegible] Clerici ſæcularium † iudicum poteſtati ſubſtracti an ſint iure diuino, an humano: & quatenus, diſputat Azor. *libr. 1. inſtit. mor. cap. 12.* Certe Syluester initio pacatæ Eccleſiæ, [illegible] Conſtantino [illegible], vt Clericus apud prophanum iudicem [illegible] clerico non [illegible]. quo hodie nihil frequentius eſt [illegible] formata: quo tantum non reſpexit Syluester Pontifex [illegible] teſtimonium, & [illegible] contra clericum producitur. cum aliter Augustinus [illegible] *de conſ. l. b. 4. c. 9. Hanc* inquit, *velim generalem tibi conſtitutionem, vt omnem, qui [illegible] veretur dicere, quod in aure loquutus fuerit, ſuſpectum habeas.* [illegible] tales eſſe debent, qui & accuſare poſſint, *cap. nullam, 2. quæſt. 4.* iuxta ſuper[illegible] Syluestri placitum & teſtes contra Epiſcopum 72. contra presbyterum 44 contra diaconum [illegible] contra ſubdiaconum, acolytum, exorciſtam, Lectorem, Oſtiarium 7. cōtra Clericum [illegible], & ſine aliqua infamia eſſe debent. *cap. præſul. cap. placuit ibidem.* Et quamuis [illegible] id intelligant de presbyteris Cardinalibus, tamen eam dictionem abeſſe ab (ipſi)s [illegible] notæ ad corpus Canonicum Gregorij XIII. Vt vt ſit, id conſtat, eiuſe voluiſſe Syluestrum Pontificem proſpectum innocentiæ Eccleſiaſticorum, & non ſine agnoſ-

agmine quadrato in eorum cauſis procedi. nec immerito [illegible] Clerici malignantibus lapis offenſionis,&,vt habet generatim Bonifacius VIII. [illegible] *de immunitat.* [illegible] *6. Clericis Laicos infeſtos oppido tradit antiquitas. & quæ ibi proſequitur*: præſertim [illegible] o, quo ſi accuſaſſe ſufficiat, quis innocens erit? Certe Concilium Tridentinum [illegible] ſis, *ſeſſ.3 cap.6* quodque bene officio fungentes inimicos nanciſcuntur, qui falſa [illegible] obijciunt, in qualicumque cauſſa,& quocumque modo procedatur, non vult [illegible] Epiſcopos aut moneri, vt perſonaliter compareant, ſed cauſſas coram S. Pontifice [illegible] per ipſum terminari *ibid. cap.8* nec teſtes in cauſſa eorum criminali ad informationem, vel indicia, ſeu alias in cauſa principali recipi, niſi conteſtes bonæ conuerſationis, exiſtimationis,& famæ. Valde optandum eſſet, vt quicumque clericum aliquem accuſant aut denunciant, niſi probarent obiecta crimina, ad talionem, aut arbitrariam ſaltem pœnam tenerentur. Vt iure quidem in accuſatores ſancitum eſt. & tabulæ legum Brabantiæ ſeu den Lantchaertre Ioan. Ducis 1312. vt diximus, ſtatuerunt, de quocumque alium in iure conueniente.

Talio enim nõ legibus tantum prophanis, ſed & ſacris dentem pro dente excutit. quin & Damaſus Pontifex eam pœnam conſtituit ijs, qui alterum falſi criminis accuſaſſent. Pius Pontifex in vere Eccleſiæ Chriſtianæ. compeſceret ea ratio multos qui obrepentes ſuperioribus, cum aures impleuerint,& fidem inuenerint, vlterius ſe ſubtrahunt.

Quæ vt in accuſatoribus, delatoribus,& denunciatoribus maligni nota digna ſunt; ita & illud in iudice,† quod habet D. Bernardus *de conſ. l.2. c.13. eſt item,* inquit, *vitium, cuius ſi te immunem ſentis, inter omnes, quos noui ex his qui cathedras aſcenderunt, ſedebis me iudice ſolitarius; quia veraciter ſingulariter leuaſti te ſupra te, iuxta prophetam. facilitas credulitatis hæc eſt. cuius callidiſſimæ vulpeculæ, magnorum neminem comperi ſatis cauiſſe verſutias: inde eis ipſis pro nihilo iræ multæ, inde innocentium frequens addictio: inde præiudicia in abſentes.* 7. *Sup[illegible] vitiū credu[illegible]as.*

Ex his cauſis † receptum fuit in Curijs Eccleſiaſticis, vt fiſcales, quos ſæpe clericos accuſare contingeret Eccleſiaſtici eſſent: quod ita oportere tradit Dias *in Pract. crim. can. c.4.* 8. & prudenter ſtatutum refert in conſtitut. Cæſar-Auguſtanæ Prouinciæ. Quod in quibuſdam diœceſibus vidi ſeruari,& olim conſuetum animaduerti ex quadam ſententia pro Epiſcopo Cameracenſi contra Capit. Antuerp. lata 18. Nouemb. 1527. in qua duo promotores ſacerdotes [illegible].

Porro Lopez *ad idem ca. 4.* excipit decem caſus, quibus Laico Clericum liceat accuſare: hæreſis, maieſtatis, dilapidationis bonorum Eccleſiæ, ſimoniæ, ſacrilegij, notorij criminis; dum ſemel admiſſus eſt laicus, amplius repelli nõ poteſt: dum ſuam vel ſuorum iniuriam perſequitur, vel parochianus ſuum paſtorem. quia illius intereſt eum habere bonum. tametſi *cap.8. 2. q.7.* non permittit clerico ſuum ſuperiorem, niſi in fide errauerit, accuſare; etſi ipſe ſecus viuat quam præcipit. Patronus poteſt presbyterum male curantem, aut dilapidantem bona eccleſiæ accuſare. 9.

Valde differunt † correctio, quid cum ſummarium, iudicium ordinarium. In viſitatione diœceſios ſi quid Epiſcopus corrigendo ordinat per appellationem non ſuſpenditur. *Trid. cap. 1. in fin.* [illegible] *ad noſtram de appell. & Innoc. III. in* [illegible] *Conſ.* [illegible] *um Galliæ apud* [illegible] *pinum de ſacra politia lib.2. tit. 4* [illegible] *Meblin tit de Requ*[illegible] *in fin.* Correctio reſpicit politiam, quam qui curant, magis exequendo, quam [illegible] *Correctio & [illegible] ſummaria & ordinaria [illegible] ant. Correctio & politica decretis per*

 do &

appellatione non ſuſpenduntur, & quare.

do & cognoſcendo procedunt. Sic generatim decreta politiæ per appellationem impedari vetuit dictus Philipp. II. *ibid art.* 11. Ita Ædiles Romani pro politia curanda conſtituti, ſi quid obuium eſſet quod eam offenderet, è medio tolli, frangi, emendari iubebant, magis facti quam iuris tramitem ſeruantes. Sic Pilatus, cum pro condemnatione Chriſti nullam cauſſam inueniret, quaſi politice facturus, vt furorem populi compeſceret, dixit ſe eum emendatum, id eſt, de facto extra ordinem exceptum, quaſi correctum dimiſſurum. ſic Plautus in Sticho.

— ſi quæ ſint improba
Merces, iactat omnes: ædilitatem gerit.

Ædilis in *l. lectos, D. de per. & commodo rei vendita*, lectos qui in via erant, conſcidit, *In l. itemque. § ſi quis. D. locati* menſuras magiſtratus frangi iuſſit. In *l. eos qui D. de decur.* qui vtenſilia vendunt, ab ædilibus cæſi ſunt. Igitur correctio fit ſine forma aut figura iudicij, ſola veritate inſpecta, & olim ſine ſcripto, &c, vt nunc Abbas procedit contra monachum, pædagogus contra diſcipulum. & hodie in dies fieri videmus in viſitandis per prætores & magiſtratus vijs & aggeribus,. qui in loco oculis ſubiecto mox decernunt & exequuntur. Hinc fit vt huiuſmodi iudicia effectus iuris non habeant, vti in *d. l. eos*, conſtat, eos qui ab Ædilibus cæſi ſunt, infames non fieri. cum alias *l. cognitionum: §. minuitur, D. de var. & extraord. Cog.* ea ſequeretur. Nam hic agitur de fuſtigatione quæ proceſſu formato irrogatur; ibi de ea quam intulerant lictores, miniſtri; magiſtratum comitantes, qui fuſtes aut bacillos deferebant, quibus em[illegible]bant eos, quos in aliqua culpa deprehendebant. vt in *l. 8. de decur. lib. 10. C. Cicero in ſe*[illegible] *Agraria.* Quin etſi iudex ordinarius per iram aut alium affectum non lata iuris ordine ſeruato ſententia aliquem iuſſit fuſtigari,. non infamabitur. *l. quid ergo, §. quantum D. de his qui notant. inf. lect. Ictus D. eod.* Ergo correctioni locus maxime eſt in viſitationibus, dum Epiſcopi ſicut Ædilitij magiſtratus ciuitatem vel diœceſim obeunt, & quicquid inordinatum inueniunt, reformant, nec ordinarium modum procedendi ſeruantes, ita non niſi correctiones, non pœnas Ordinarias infligentes. hoc enim non poteſt fieri niſi proceſſu ordinarie inſtructo: Nam & ſummarius proceſſus, & cognitio vti conuenit iudicibus pedaneis; ita etiam ex eo pœna ordinaria non poteſt imponi, ſed ea ſolemnem & plenam cognitionem requirit, quæ inſtituenda eſt, dum contra aliquem ordinaria punitio intenditur. Vnde & in viſitatione non niſi clara & liquida emendantur, alia ad iudicium ordinarium remittuntur. *c. 1. §. ſane. de cenſib. in 6.*

Hinc Cong. *Conc 24. Apr. 1593.* etiam cenſuit his verbis: *Epiſcopum non poſſe imponere in viſitatione pœnas ordinarias, ſed tantum extraordinarias, quæ magis morum emendationem & correctionem quam diu in vindictam reſpiciant* Vnde eadem Cong. 7. *Martij* 1596. reſpondit. Epiſcopum in viſitatione recuſari vt ſuſpectum non poſſe: dum tamen in ea proceſſum non compilet, & ſe intra viſitationis terminos contineat. Sic & Princeps noſter interpellatus vt patronus Eccleſiæ Inſulenſis, nulla ratione induci potuit vt Epiſc. Tornac. à viſitatione excluderetur, ſed ſi quid ordinando excederet, ſe querelas auditurum,. ante paucos annos reſpondit. quippe ſicut in viſitatione ceſſat appellatio *Trident. ſ. 13. c. 1.* ſic & recuſatio *cap 12. x de appellat.*

Procedit [illegible]

Quando Epiſcopus procedit contra Canonicum aliquem Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ exemptæ: (nam ſecus in non exempta,. *t S. Cong. reſpondit Ioan. Maldero Epiſcopo*

Antu

Antuerp.) adhibere debet duos à Capitulo, quotannis deputandos & vlterius ſeruare formam præſcriptam *in c.6.ſ.25. Trid.* Idque vſque ad finem cauſæ, id eſt, non tantum ſententiam definitiuam, ſed & executionem: nam cui cauſſa commiſſa eſt, eidem eſſe intelligitur etiam & executio demandata. *c. ſignificaſti, 7. de off. deleg.* atque ita iudicatum à ſupremo Regis Concilio refert *Sabugun. ad d. cap. num. 9.* cui Epiſcopo hi duo Capitulares inuito adiunguntur, vt non obſtet *cap. ſi quis contra clericum, de foro compet.* quia Epiſcopus non tenebatur delegata ibi cauſa, executionem ob ſuſpicionem delegare, ſicut cauſæ deciſionem; in qua eius affectio nocere poterat: non ita in executione, quæ continet nudum miniſterium, iuxta modum ſententiæ: adeoque delegata ibi cauſa, cognitionem tantum non executionem commiſiſſe creditur. *Sabugun n.8.*

Correctio eccleſiaſticorum vt executioni mandanda non obſtante appellatione, præſertim circa ea quæ ſpectant ad officium diuinum, diſciplinam regularium, & ſæcularium clericorum, & notorios exceſſus, tam quoad epiſcopos quam alios prælatos, habentes iuriſdictionem, plano loquendi modo acceptam, latius diximus in *Conſult. canon. conſul. 3. lit. 1.*

In criminibus, ex incontinentia prouenientibus, de qua in decreto de concubinarijs, & in atrocibus delictis depoſitionem aut degradationem requirentibus, vbi de fuga timetur, ne iudicium reddatur illuſorium, ſi opus eſt perſonali detentione, ad eam poſt ſummariam informationem, (nec deputati ad manum ſint,) poteſt Epiſcopus ad neceſſariam detentionem procedere. *d. c. 6. § in crim.* vbi nota quam non leuiter, ſed ex neceſſitate à captura incipi Concil. decernat. Enimuero ſi indicia ſint ad torturam, non habilitatur ſeu relaxatur aliquis data cautione de tenendo palatium, domum aut ciuitatem pro carcere, *ex Bulla Pij V. inc. licet ex iuris.* Quamquam in alijs id multis in locis frequens ſit, & ſucceſſerit in locum relaxationis carcerati, data cautione, de ſtando iuri, quam in clericis ſtatuit *cap. ſi clericus de ſent. excom. in 6.* niſi exceſſus enormitas aliud ſuadeat. Sic Serol: *pr. p. 2. ver. homicida.* dicit Pium IV. conſtituiſſe, homicidas & delicta committentes, pro quibus ſit imponenda pœna ſanguinis, non audiendos niſi in carcere conſtitutos. quod eſt iuris quidem communis, & exacte in Conc. Brab. ſeruatur.

In materia huius iuriſdictionis Capitularis ſi concordiæ aliquæ initæ ſint, & confirmatæ à ſede Apoſtolica inter Epiſcopos & Capitula; ſucceſſores ligant quoad d. ca. 6 & cap. 4. ſeſſion. 6. *ex Cong. Concil. & Rot. Goncal. ad Reg. 8. Canc. gl. vigeſima quinta, num. decimo quarto:*

In notorijs non requiritur ordo iuris, aut probatio, ſed rei in manifeſtis criminibus ipſo actu merito ſunt damnandi, *cap. propoſuit in fin. ext. de appellat. cap. 3. ext. & eo qui cognouit conſanguineam ca. 9. ext. de accuſation.* ſed id praxim non recepiſſe ad condemnationem in criminalibus teſtatur Bugn. *leg. abr. lib. 6. collect.* 108. itaque inſtruitur lis, allegationes & conteſtationes fiunt, probationis vice impenditur manifeſtaria rei euidentia. quæ tamen nullis poterit tergiuerſationibus obſcurari, alias; enim ceſſat euidentia, allegatio non ſufficit, exigitur probatio.

DE SIMONIA.

1. *Simoniace acquiſitu beneficiu ai mittendu.* SImoniacus in beneficio † quia ius non acquirit, etiam illud in foro conſcientiæ non præuia alia declaratione, dimittere tenetur. Et extrauag. Pij V. *inc. in ſublimi, Non. Maij* 1562. verat etiam à pœnitentiario magno eum abſolui, niſi promittentem beneficium ſic impetratum, non quod ante commiſſam ſimoniam habuit, dimittere. & Pius V. *Conſ. incip. cum primum*, ſanxit, vt quicumque † Simoniam commiſerit in conſequendis ordi-

2. *Ordines nõ exercendi.* nibus, ab illis ſit ſuſpenſus per decennium, ſine ſpe diſpenſationis, & per annum carceri mancipetur: qui vero dignitates, aut beneficia conſecutus fuerit, præter priuationem, inhabilitatem ad obtenta, & obtinenda, etiam corporaliter puniatur.

3. Qui porro in † ſacramentorum exhibitione ſimoniacum aliquid fecerint, cum maxima ſeueritate coercendi ſunt *d. Conſt. Pij V.* Et generatim contra ſimoniacos Leo X. in Concil. Later. pœnas antelatas innouauit.

4. Idem Pius V † ſaluberrimum decretum Conc. Trid. *ſ.* [illegible] 4. *c.* 14. *Conſtitutione inc. durum Prid. Cal. Iul.* 1[illegible]7. extendit, & grauibus pœnis locupletauit.

5. *Confidentia benef.* Alia ſimoniæ ſpecies, quæ obſcure obrepſerat, a Pio IV & Pio V. duabus præclaris Cõſtitutionibus damnata eſt, quæ de Confidentijs † paſſim indigerant. ad quas inſignem tractatum ſcripſit Flaminius Pariſius. Specialiter [illegible] eo crimine ſtatuitur, vt eo inuolutus beneficijs etiam ante [illegible] prius [illegible] exiſtit, & ſic quæſita remaneant ſedi Apoſtolicæ reſeruata, ac probari poſſit [illegible] ibus *qualis ibi refert. vbi & plura in materia criminali ſingularia.* Secundum Gutierr. [illegible] *l.* [illegible] *cap.* 13. *num* 78. Bullæ de confidentia nihil prohib[illegible] quod prius [illegible] vt [illegible] ibus eſt viſum; ſolum enim [illegible] ponunt [illegible] confidentiam [illegible] tam beneficialem, [illegible] e ſimoniacam. Confidentia [illegible] in beneficialibus quædam eſt licita, quædam vero illicita. licita eſt, qua quis ordinare ſperat; quod collator conferret beneficium fratri, vel alteri co[illegible] digno; Illicita vero per [illegible] eſt, qua [illegible] conſiſtit quod collator conferet beneficium, mod[illegible] pacto, [illegible] vel conditione expreſſa vel tacita, digno vel indigno. Altera [illegible], quia confidit [illegible] collator conferet beneficia ob co[illegible] d[illegible], nullo pretio, pacto, modo, vel conditione, tacite vel expreſſ[illegible]. Sed [illegible] examinentur integræ conſtitutiones, nonnihil noui [illegible] induc[illegible].

[illegible] virum ad has conſtitutiones ſpectet, ſi quis renunciet beneficium [illegible] penſione, ea ſpe & intentione vt ſtatim redimatur, interueniente aliquo [illegible], nullo tamen pacto. Cenſet Garz. *de b. ncſ. p.* [illegible] 1. *c.* 3. *n.* 172 non [illegible], vbi verba conſtit. [illegible] *entes*: nec ſimoniam continere, ſecus autem ante [illegible] pacto. [illegible] nunc ad Conſt. caſum ſpectare.

Cum [illegible] confidentialis ſimonia probetur, recitat Menoch. *l* 5. *praeſ.* 9. *nu.* 2. *cu* [illegible] ſtis Conſtitutionibus deductas, quam alias inter ſufficientes non eſt, ſi d[illegible] reſignatio [illegible] facta reſignanti inueniatur [illegible] a[illegible] [illegible] his verbis; *non ero ingratus.* quia & verba & facta ad actum illicitum

rele-

referenda & interprobanda ſunt. vt ex rationabili gratitudine, non ex pacto, proficiſcantur. *F. Cherubin. in Compend. Bull. ad d. conſt. 61. Clem. VIII. col. 1. & 2.* non tamen expedit vel huiuſmodi verbis vti, vt abſtineatur etiam à ſpecie mali *n. 10 in fin.*

Porro rigidiſſime procedit Conc. Trid. *ſ. 24. c. 18* §. *caueantq;* aduerſus examinatores promouendorum ad eccleſias parochiales per concurſum *caueantque*, inquit, *ne quicquam prorſus occaſione huius examinis nec antea, nec poſt accipiant: alioquin ſimoniæ vitium tam ipſi, quam alij dantes incurrant, à qua abſolui nequeant niſi dimiſſis beneficijs quæ quomodocumq; etiam antea obtinebant, & ad alia impoſterum inhabiles reddantur.* rigidiſſime, inquam, ne *quicquam*, inquit. vnde citati à *Barboſ. in Collect. DD ad Conc. Trid. ad d.* §. *caueant n. 13. & ſeq.* ne minimum quidẽ permittunt accipi. ne quidem ex interpretatione *c. etſi x. de ſimon. occaſione*, inquit, *huius examinis:* nõ tantum in pretium, & pactum; ſed etiam cauſam gratitudinis. *ijdem* etiam cõtra d. c. etſi nec ante inquit Conc. Trid. nec poſt etiam contra d. c. *& ſi. c. in tantum eod. c. ad apoſtol. x. eod.* vbi poſt præſtita officia non pretium, ſed eleemoſyna, ſeu quid aliud conſuetum accipi permittitur. adeo quidem ſcrupuloſe vt omnino nihil cauſa laboris, & in vicem ſtipendij, etiam ex fructibus beneficij vacantis, aut aliás recipi permittant. niſi forte epiſcopus, de quo Concilium non ſtatuit ſtipendium de ſuo tribuat. at vero vt hic rigor pronos deterreat, non eſt admodum oppugnandus: cæterum verius puto, nõ tantum quod pro labore, ſtudio, moleſtiaue examinatorum ab epiſcopo de ſuo ſoluitur, prohibitum hic nõ eſſe: ſed etiam quod neq; ab œconomo beneficij vacantis, ad nutum iudiciumq; epiſcopi quin imo ſententiam Concilij eo vergere, vt de concurrentibus agat tantum, vel per ſe, vel per alios, vel eorum nomine alijs tantum agat: ex verbis; *tam ipſi, quam alij dantes.* idq; ad finem peruertendi rectum examinatorum iudicium, ex connexione textus. *iurent*, inquit, *ſe quacumq; humana affectione poſtpoſita fideliter munus executuros:* & coniungit; *caueantq; ne quidquam accipiant.* &c. agit ergo de accipientibus, & dantibus ad inducendam humanam illam affectionem, ne prorſus extra iuris rationem feſtinamur. & verba magis quam mentem ſectemur: quia cum ea tantum dantur, *quæ voluntatem recipientis*, inquit, d. c. *etſi, inclinare, vel mouere non debeant, eccleſia Romana interpretari non conſueuit accipientem in his delinquere.* vel donantem.

Locare Vicariatum † vel facultatem nominandi Vicarium, vel iuriſdictionem ſpiritualem [illegible] d. [illegible] ſtricte prohibet Conc. Trid. ſ. 25. c. 11. 6.

Ordinarij [illegible] in [illegible] ſigillo, *Cong. Conc. il.* quicquam poſſunt in collatione ordinum accipere [illegible] Notarijs [illegible] conſtitutam, non habentes decimam partem aurei *c. 1 ſ. 21* [illegible] videtur licitum ille. *cap. ſicut Epiſcop. 1. q. 3.* 2. Vnde nec Notarium C[illegible] [illegible] conſuetudo, ex eo Canone ſcil. nota nihil acc[illegible] in d. c. a [illegible] itum fuit ſpõte oblatum recipere, quod & hoc vetat C[illegible] detur & vt tale accipiatur, præſertim poſt ordinationem [illegible] exculatur, ſi amplius, quod [illegible] multis locis fit, ex[illegible] vel tre[illegible] is illis c[illegible] at. In quas exactiones ne ſubditi c[illegible] paſtoralia neceſſarijs dare ſalarium com[illegible] [illegible] vt vi[illegible] át. *L. ff. l. 2 c. 3* [illegible] *de* [illegible] 7. *Iura ſigilli Epiſc.* *Mercenarii.*

Conc. [illegible] 4. [illegible] inſtallatione [illegible] poſſeſſionum, [illegible] ibus a [illegible] accipiatur, quod non [illegible] r- 8.
[illegible] in vſus pios. [illegible]

Vbi notandum, non continuo excuſari receptionem lucri eo quod conuertatur in vſum pium: Sicuti enim, etſi pro pupillo, Canones vetant exerceri vſuram: *& Concil prou. Mechl. 1. tit. de vſur. Con. & Cam edict. Regiꝰ ad illud ann.* 1587. ita etiam illicitum eſt aliquid tanquam pretium ſpiritualis functionis accipere, etſi applicandum in vſum pium. deformitas enim manet quæ ſimoniæ propria eſt. *cap ex multis.* 1. *q.* 3. *c. non eſt putanda,* 1. *quæſt.* 1. Vbi monemur, propter peccata eleemoſynas eſſe faciendas, non eſſe autem committenda peccata, vt eleemoſynæ fiant. Quando tamen tantum eſt ſimonia ex præſumptione, aut quando agitur de euadenda illius ſuſpicione, aut ſordidæ auaritiæ, merito vult Tridentinum haberi rationem vtrum expendatur. quod accipitur in vſum pium. *Mal[illegible]rus de iuſtit. & Rel. Tract.* 9. *cap* 3. *di* 6. Sed nec id nunc in poſſeſſione beneficiorum licet in vſum pium accipere, quod ante vertebatur in proprium. *Gutier can. qu. l* 1. *cap.* 29. *num.* 28. *poſt Nauarrum.* In quibus largitionibus nulla conſuetudo excuſat, etiamſi vel ſolum detur prandium, modo ex pacto & quaſi debitum ob rece[illegible] Canonici detur. *c Iacobus. de ſimo.* ſin autem ob moleſtiam congregationum, lectura[illegible]rarum prolixarum, operamue ſimilem; ſeparari ea poteſt à conſideratione receptionis, ſicut in celebratione miſſæ, & proportionatum operæ pretium, non amplius, exigi, ſed & ab hoc ſatius abſtinetur, ne cui videatur ſpecies mali.

9. In adeptione † præbendæ vetat Conc. Trid. *d. c.* 14. *ſeſſ.* 24. fieri aliquam deductionem ex fructibus Et ante Conc. Baſil. *tit. de Annat. verb. exactiones.*

Sed hoc Concilium pro ea parte qua de annatis agit, Curia Romana non recepit, & Trid de annatis non loquitur, ſed ad Epiſcopos tantum & inferiores dirigitur. & Pius V. *prid. Calend. Iul.* 1570. voluit motu proprio, vt noui Canonici primis annis tantum reciperent, quantum antiqui. Sed quid ſi conſuetudo ſit, vt fructus primi anni diſtribuantur inter antiquos, & poſt mortem habeat pro ſolutione debitorum, & funeralium tantundem, [illegible] non auferatur quod d[illegible]fertur? Cenſet Gutier. *vbi ſupra nu.* 30 non contrariari d. motum, aut d. cap. 14. huic conſuetudini: quod crederem facilius, ſi iidem qui auferunt fructus primi anni, eoſdem poſt mortem ſoluerent, atque ita differrent tantum non auferrent: ſed non ſi auferunt irreuocabiliter, & fructus qui poſt mortem recipiuntur, [illegible] Quare Choppin *l* 1. *tit.* 8. *num.* 14. *de ſac pol.* aduerſatur, & [illegible] a ſede Apoſtolica probatum huiuſmodi annos *carentiæ* [illegible] executionem non habuit. Dum quædam Capitula non immemoria[illegible]nem tantum, vt Antuerp. ab an. 1225 ſed & confirmationem Sanctæ ſedis habe[illegible]tionem contrariam, vti Capitulum D Gudulæ Bruxellis funda[illegible] Duci[illegible]antiæ q[illegible]am vidi, qua expreſſe defunctis annus gratiæ relinquitur, [illegible] nec[illegible] Capitulum D. Gudulæ nec Antuerp. recepit. Immemor[illegible]lem autem con[illegible]etudinem detrahendi medietatem ex fructibus primi anni non [illegible] [illegible]modo applicetur pijs loci[illegible] *Cong. Conc. apud Riccium in prax epiſc. dec.* 6[illegible] v. extra [illegible] *in extrau. Ioan n.* XXII *& in com[illegible]. ne ſed. vac. ſuſ.* pro ſumptibus funeris [illegible] explic[illegible]t Molina *de iuſt. t.* 1. *t.* 2. *D.* [illegible]7. *n.* 32.

Sed & conſuetudinem detrahendi aliquid ex fructibus, non in [illegible] per [illegible] hæredum defuncti, neque pro inſtitutione ipſa [illegible] dan[illegible] p[illegible] reſolutum [illegible] *a Barboſ in Collect. ad Concil Trid. ad c.* 14 [illegible] 24 [illegible] nec [illegible] [illegible], quæ notabilis ſint quantitatis, vel quaſi ex debito. quæ puto non [illegible]

[illegible]

tibus ipſis, ſed miniſtris dantur, vnde nulla in inſtituentes redundet vtilitas, vel à mercede exoneratio, nõ videntur hic dãnari, nec ad cauſam aut ſpeciẽ ſimoniæ, quã conſiderat Tridentinũ, trahi poſſe: dummodo ex arbitrio ordinarij ſcandalum abſit. quare etiã ad pium vſum referenda videntur non tantum quæ ad fabricam, cuius reparatio Capitulo incumbat, vel etiam perpetuum augmentum diſtributionũ ſoluuntur, quamuis qui nunc de Capitulo ſunt, annis forte ſequentibus participaturi ſint, de prouentibus. quoniam id quod primario agitur inſpici debet. *Philoſoph. 5. Metaphyſ. V Tuſc. V.* Priora, *concl. 714. V. primus. con. 66.* vt vſu venit in celebratione miſſæ. quamuis pro opera honorarium; in frequentatione officij diuini, quamuis pro præſentia diſtributio recipiatur: præſertim cum hæc antiquitus ſtatuta obſeruataque ſunt, non recens inducta

Ad cauſam confidentiæ pertinet pactio ſuper fructibus à reſignatario recipiendis qui ceſſerunt tempore reſignantis inexacti, ſi eo loco fiat; vbi pro rata temporis ſine diſtinctione exactorum, inexactorumque diuiduntur, non autem ſucceſſori inexacti cedunt, vel alio modo in pactionem deducuntur, quam ius ſiue ſcriptum, ſiue conſuetudinariũ aſſignet, vel ſpecialius ex pacto vinculũ intenditur. *Garz. de benef. p. 8. c. 2. nu 15 & ſeq.*

10. Quanquam pro adminiſtratione † rerum ſpiritualium pluribus in locis Trident. vetat conditiones & pacta mercedum; nõ innouauit tamen ius antiquum, quo licet eleemoſynæ vel ſuſtentationis ergo conſuetum aliquid dari vel accipi *Gutier. l. 1. Can. qq. c. 29.*

11. *De annatis.* Quod ad annatas pertinet, multa ſtatuit Conciliũ Baſilienſe, relata etiam in Pragmaticã ſanctionẽ. & ſatis rudius de illis, ipſoq; Pontifice ſtatuit. vt mirum nõ ſit Romæ, quo ad hæc ſimiliaque decreta, improbatum eſſe, ipſumque mox Pium II. Innocentium VIII. Iulium III. alioſque plures Pontifices, & ipſum Pium V. etiam cuius tam ſancta memoria eſt, *quorum conſtitutiones recenſet P. Matthæus in Sept. decret. l. 2. c. 3.* annatas rurſus cõſtitutionibus ſuis muniuiſſe. nec vero, ſi ad ſimoniæ rationem annatæ referri debuiſſent, ad certum tempus, aut quintam partem recte ab eodem Concilio permitti viderentur. ſed iuſtius radicitus exſcindi. ſed eas inſtar decimæ decimarũ ſummo Pontifici ſoluendas defendit Eckius *in Enchirid. tit. de annat.* alijque paſſim. alicunde enim ſumma ſedes ad maximas, quæ incumbunt, expenſas colligere quod neceſſarium eſt. debet imitari tamen inferiores rationem annatarum nullatenus poſſunt. vetantibus ſacris canonibus, qui ipſos ligant, & d. Pij V. etiam conſtitutione.

Irrepſit & alia ſpecies ſimoniæ, damnata à Paulo IV. dum aliqui examini pro beneficijs inſtituto ſe ſubijciunt pro alijs, vel pro alijs beneficia, aut penſiones impetrant; vt aliquid conſequantur: vel pro ſe ipſis, vt alijs poſtea cum penſione reſignent. quod vtinã non frequentetur. dum vix nota in vrbe vacatione impetratio vulgatur, via hac nota alia reſignatio, vel penſio. quin imo Gregorius XI. adeo pure verſari in beneficijs omnes voluit, vt vel nunciantibus tantum prouiſiones beneficiorum dari quidpiam, aut promitti vetuerit. *6. kalend. Nouemb. 1376.*

In officijs ſæcularibus non vertitur ſimonia, neque eſt iure diuino prohibitum ea vendere; etſi inconſultũ, vt D. Thomas Aquinas reſpondit Alcidi Duciſſæ Brab. Vnde in Brab. nulla data vel etiam promiſſa pecunia officia conferri poſſunt. diſerte tabulæ legis Brab. Ioãnis Ducis anni 1312. quod ſubſecuti Principes in ſuo Brab. læto introitu iurant, vt an miniſtri ſatis exacte obſeruent, ipſi viderint. Pius V. nec ad officia aut iudicis functiones admitti voluit qui ambitus rei eſſent. *Conſtit. refert P. Matth. S. D. l. 5. tit. 10. cap. 2. 3.* 12. *In ſæcularibus non eſt ſimonia.*

NE PRÆLATI VICES SVAS.

1. NOn liceat, inquit Conc. *Trid. ſ. 25. c. 11.* iuriſdictiones Eccleſiaſticas ſeu facultates nominandi, aut deputandi vicarios in ſpiritualibus locare, nec conductoribus per ſe, aut alios ea exercere, aliterq; conceſſiones etiā à ſede Apoſtolica factæ ſubreptitiæ cenſeantur. ſiquidem vendere, vel locare, emere vel conducere præmio, ſeu mercede Eccleſiarum regimen, iuriſdictionem, ſeu quamcumque facultatem, quatenus ad effectum ſpiritualem ordinatur, ad ſimoniam vergit. *c. cōſulere. 38. x. de ſimon. c. 1. 2. 3. x. h. t.* quod ſi aurē fructus tantum Eccleſiæ locentur, eandem labem ſecum non trahit *c. fin. eod.* recte ergo Tridentinum iuriſdictiones Eccleſiaſticas, & facultates nominandi vicarios in ſpiritualibus vetat locari: quod ſapiant ſpiritualitatem. adeo quidem, vt ſi quis elocet vniuerſitatē bonorum & iurium certi diſtrictus, ex quibus dependeat facultas deputandi parochū, capellanum, cuſtodem, ideoque pluris elocet; procul dubio ſimoniæ labem contrahit. *ci-*
2. *tati a Barb. in collect. DD. ad Concil. Trident. ſ. 25. c. 11. n. 6. & ſeqq.* Quinimo quamuis animo hæc à ſpiritualitate abſtrahantur; habēt tamen aliam ſacro-politicam prohibitionis cauſam. *ex c. 2. h. t.* quod *talia*, inquit, *ad ſacerdotum grauamen, & indiuiorum ſubuerſionem non eſt dubium redundare.* quare etiam ea iuriſdictionis, Cancellariæ, vel ſigilli Epiſcopalis emolumenta locari vetantur, quæ fructus tantum ſunt, & futuro ſucceſſori debent reſeruari. *citati ibi. n. 8. & 9.* eoque magis, quæ ſpeciem mali habent, locari vetita ſunt cenſenda. vt primitiæ, oblationes, quartæ funerales. vt S. Congregationem reſpondiſſe *ibi ex Aldan.* refert Barb. *n.* 10 vt turpiter aliquando ab Eccleſiaſticis patronis ſubſtituti laici conductores ruſtici ad altare ſtare conſpiciuntur: & conductores vniuerſorum bonorum adulteri, aliiſque criminibus maculoſi ad aras eos deputare, quos ſæpe ſui ſimiles quærere tam credibile eſt, quam aues concolores vna libenter volitare.

DE MAGISTRIS.

PAuperes idonei gratis promoueri iubentur à Iul. III *refert P. Matt. S. D. l. 3. tit. 5 cap. 1.* Et Laureæ magiſtrales non poſſunt amplius conferri per Comites Palatinos, ex reuocatoria Conſt. Pij V. *relata a P. Matth. S. D. l. 2. t. 4. cap. 1.* lectionem theologicam iniungit Concil. Trident. *ſ. 22. c. 2.* de qua ſupra egimus. *tit. de off. ord.* Præfecturam ſcholarum Carolus M. ſacerdotali ordini attribuit, Ludouic. Pius, & Lotar. Gymnaſiorum magiſterium Epiſcopis. *Choppin. Monaſt. l. 1. t. 2 num. 8.* Eadem Eugenius ſtatuit in Synodo. *cap. de quibuſdam. 37. diſt.* Præbenda pro lectore theologo per ordinarium re ipſa aſſignari debet, alioquin valet collatio alteri facta, & ſtatuit ordinarius quoties ille, & quid legere debeat, & his ſimilia, de conſilio deputatorum, pro directione ſeminarij *vt plenius diximus in Con ult. canon. h. t. conſult. 1.* Almæ vrbis ſtudium generale Bonifacius VIII. inſtituit. Leo X. in concilio Lateran. reformauit, de magiſtris, doctoribus, ſcholaribus, multa decreuit.

Conc.

Concilium certe Oecumenicum Trid. ad curam Eccleſiæ pertinere ſcholas oſtendit; dum *ſeſſ.*23 *cap.*18. tam ſingulari prouidentia, atque prudentia de Collegijs & Seminarijs erigendis, regendis, & ſtabiliendis ſtatuit. cuius *cap.* 18. ſingula verba tantam medullam habent, vt ſine offenſa in ſummam contrahi vix queant. conati tamen ſumus in Conſult. can *h.t.conſult.*2.

DE IVDÆIS.

VBi Iudæi tolerantur, diſtingui † habitatione, veſtitu ac alias diſcriminari debent, 1.
Paul.IV apud.P.Matth ſe.d.l.5.tit.2.ca.4. Et ſi contra veterem legem peccent, aut Chriſtianorum peruerſioni periculum ſtruant, quomodo coercendi ſint; tradit Gregor. XII. *in Conſt.incip. Antiquæ, quam refert Azor.Inſt.mor l.5.cap 8.Pias p 2.cap.4 num.44. vbi & Conſt. Clem.VIII.* quoad retinentes libros Thalmudicos, *num.*46. Conſt. Greg. XIII. præcipit, vt compellantur ab ordinarijs accedere ad concionem ipſis ex ſacra vetere lege faciendam. Euangelium tamen eis etiam prædicandum, ſed ad eam concionem cogi non debent ſed induci & perſuaderi, *Nicol.III apud P.Matth.S.d.l.5.tit.2 cap.2* Et conuerſi ſerio catechiſari, *ibid.c.2.4.* nec debent eorum proles ipſis inuitis baptizari. *poſt Conc.Tolet.* 4. *c.* 56 *Iul.III.refert P.Matth.7.d.l.5 t.2.c.t.*

Iudæi debent veſte diſtingui Coercere ne noceant. Inducì ad conuerſionem. Catechizari.

Sed † in his Principum Belgij ditionibus non illi tantum, ſed nec noui Chriſtiani ſub 2.
hoc nomine eorum doctrinam & ſcelera ſectantes, *vt ſunt edicta Carol.V.27. Iulij* 1549. *& pen.Maij* 1550. *in lib.edict fol.*201. morari, aut verſari poſſunt: ſed iam ante trecentos paulo minus annos ex Brabantia Iudæi proſcripti ſunt, cũ Bruxellis Sacroſ. Euchariſtiam pugionibus transfodiſſent: quæ ob miraculum ſumma veneratione etiam nunc ibi colitur. Quamquam † ante ſub ſaluo conductu habitaſſe videntur, vt ex tabulis legum Brab. Io. 3.
Ducis anni 1312. apparet, vbi ſi quis eos offenderit, id ſuæ cognitioni Dux reſeruat. prout in Vrbe eorum cauſæ ad Papæ vicarium ſpectant: & cauſſæ banchariorum Iudæorum ad Camerarium Vrbis, *ex Conſt Greg XIII.Iul.III.* Adeo vt quamuis induciæ noſtræ permitterent ex prouincijs fœderatis Belgicis omnes huc venire, & negociari; tamen nõ comprehendantur Iudæi Amſterodami habitantes, quippe cum ob aliã cauſam quã belli ciuilis, aut religionis, ob quam illud motum eſt, iam olim interdicti ſint: ſic quod ea generalitas excludat incapaces ob alias quam belli cauſas. Sic Princeps cenſuit 1617. contra E. F. Amſterodami habitantem, tametſi Ordines pro eo non diſſimulata eius conditione ſcripſiſſent: & alias ſæpius declarati ſunt non iuuari inducijs, qui ob alia crimina ſunt proſcripti.

Noui Chriſtiani in Belgio interdicti. Olim Iudæi ſub Ducum Brab. protectione erant.

Iudæis † vt facilius conuertantur, per vſuras acquiſita, quæ certis perſonis reſtituenda 4.
non ſunt, debent relinqui, tanquam in vſus pios *Paul.III.apud P.Matth.S.D.l.5.tit.1. cap.* 3. (etſi Gallus *in q ſuu* ſcribat, Romæ & Auenione ſolere conuerſos amittere quod & ſtatui in abſolutione aliorum vſurariorum æquitas ſuadere poſſet aliquando) vti facilius etiam conuertantur. Eodem fine Concil. Baſilienſ. *ſeſſ.* 19. decernit, vt quo loco conuerſi Iudæi baptizantur, omnia iura & priuilegia ciuium acquirant. ſed quam diu non conuertuntur, immobilia ne poſſideant, vetuit Paul.IV 23.

Priuilegia conuerſorum.

Mart. 1556. Neque non Iudæorum tutores eſſe hodie poſſunt, an olim potuerint, *ex l. 15. §. iam autem, D. de excuſa. tut.* & an ea lex loquatur tantum de Chriſtianis, qui nomine Iudæorum primum accipiebantur, diſputatur. *Buſ. add. §. iam autem.*

DE HÆRETICIS.

1. *Hæretici ſemper coerciti.* — ECcleſia Catholica † ſtatim atque vires exercere potuit, hæreticos digna animaduerſione caſtigauit; vt teſtantur ſacræ hiſtoriæ, & primorum Chriſtianorum Imperatorum ſanctiones, etiam Friderici II. antequam ei abrogatum eſſet Imperium. *quas refert P. Matth. S. D. l. 5. t. 3.* Acerrime autẽ contra eos inſurrexit Concil. Lateran. ſub Innocent. III. quo auguſtius, præter Chalcedonenſe (vbi 630. Epiſcopi, Roman Pontif. Legati, & Conſtantinop. Patriarcha, & Martianus Imp. adfuit) nunquam fuit; vtpote cui interfuerunt duo Patriarchæ Hieroſolymitan. & Conſtantinopolitanus, Metropolitani 70. Epiſcopi 400. Abbates 12. Priores Conuentuales 800 Græci & Romani Imperij Legati, Regum Hieruſalem, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, & Cypri Oratores. In eo Conc. *can. 3.* decernitur, vt de hæreſi damnati tradantur brachio ſeculari puniendi: ſi clerici fuerint, degradentur; & eorum bona Eccleſiæ, cuius ſtipendia perceperunt, applicentur: ſi laici, confiſcentur. poteſtates ſeculares iuramentum publice præſtent, quod vniuerſos hæreticos ab Eccleſia denotatos, pro viribus ſuis exterminabunt: ſi Dominus temporalis id neglexerit, admonitus excommunicetur: & niſi intra annum ſatisfecerit, ſummus Pontifex denunciet vaſallos ab eius fidelitate abſolutos, & terram exponat Catholicis hæreticos expulſuris occupandam, & poſſidendam: ſaluo iure Domini principalis. eadem nihilominus lege ſeruata circa eos qui non habent Dominos principales. Epiſcopus ſimiliter negligens deponatur. Cui conforme fulmen dedit Paul. IV. *Conſtitut. refert P. Matth. S. D. l. 5. tit. 3. cap 9.* Quod decretum Concil. magnas diſputationes peperit, præſertim his annis circa poteſtatem directam vel indirectam Papæ in temporalia, ad priuandos, ac deponendos reges. ſed vt generaliter ad lubitum Papæ ea non ſit: ſonat hic locus tantum in materia fidei, quam ſi reges oppugnent, aut conniuentia peſſundari ſinant, ſpiritualis finis eiuſmodi media licita ſpirituali ſuperiori facit.

2. *Maxime à Conc. Lateran.*

3. *H. diis té-porum malignitas nõ vbique permittit.* — Verum enim-vero † in ea tempora, proh dolor! incidimus; vt neque ſine Reip. incommodo antiqui S. Pontificum Canones, Imperatorumue edicta, ne quidem quæ Carol. V. & Philip. II. pullulantibus primum hic hæreſibus oppoſuerunt, obſeruari poſſint.

Tantum Relligio potuit ſuadere malorum!

Et quidem reformata! ſcilicet, vt habet Elixir Andreæ Chioppij,

Vt lucus alma nuncupatur à luce:
Pontuſque Græcis nominatur Euxinus:
Fert antiphraſum nomen hoc reformata.

Cuius reformati cultores paſſim in Germania ac alijs locis opinionem & ſententiam ſuam ex arbitrio Domini ſui ſumunt, hodie is ſit Lutheranus, incolæ erunt cras: ſucceſſor Calui-

Caluinianus, & illi erunt; & ſi quid aliud monſtri; non minus mutabuntur. vt Seianus de ſe teſtatur apud Tacit.*l.4. Ann. ita inſueuiſſe, vt non prius ſpes votaque ſua ad Deos quam ad Principum aures conferret.*

Non oportet † tamen curam vllam in his tempeſtatibus temporum abijci. Sacra Cong. Cardin. Ioanni Miræo Epiſcopo Antuerp. 10. Martij 1608. his verbis ſcripſit: *Mirifice quidem Illuſtriſſ. Patres eſſe Ampl. T. iniungendum duxerunt, vt hæreticis ad celeberrimum emporium Antuerpiæ accedentibus Catholicorum mores tali commercio non corrumpantur, vtque ipſi Catholici præter rerum venalium negotiationem, de alijs rebus præſertim ad religionem pertinentibus, cum eis agere vel ſe illis intimius coniungere refugiant, eius videl. præcepti memores, qui amat periculum, peribit in illo.* 4. *Non oportet tamen Prælatos ſolicitudinem deponere.*

Et † Clem. VIII. 26. *Iulij 1596. Conſt. quã refert Quar. v. hæret. Inc. Cum ſint*: vetuit, ne Itali extra Italiam agentes habitent in locis, vbi non ſit liber, & publicus cultus ſiue vſus religionis Catholicæ, abſtineant à matrimonijs cum mulieribus hæreticis, ab hæreticorum ſepulturis, medicorum hæreticorum opera, vbi adſit Catholicus, filios ſuos per hæreticos de ſacro fonte leuari non permittant, aut hæreticorum leuent, niſi Catholice baptizatos: aliaque ibidem relata agant. 5. *Sanctio Cle. VIII.*

Sereniſſ. Principes noſtri † in edicto ſuo ſeuere vetuerunt ne harum regionum incolæ aut aduenæ de religione inter ſe diſputationes moueant, neque iniuriam verbis aut re alterutris inferant, neque ſcandala in Eccleſijs, proceſſionibus, locis publicis vel priuatis committant. & extenſius in edicto altero vltim. Decem. 1609. (vt ne illa peruerſa dogmata ſeminentur) ne incolæ etiam extra ditiones obedientiæ Principis, hæreticas conciones audiant, ſub pœna arbitraria, etiam exilij: ne aduenæ actus vllos contrarios orthodoxæ fidei faciant, pſalmos ſuos cantent publice aut priuatim; vt ſi in Eccleſijs fuerint, eandem reuerentiam ibi exhibeant, quam Catholici ſub diuinis officijs, & alias, idemque præſtent occurrentes Ven. Sacr. in plateis, aut tempeſtiue ſine ſcandalo ſecedere teneantur, ſic vt nec ſigno vllo aut indicio aliquod ſcandalum dent: & qui huc volent concedere habitatum, debeant aſſumere orthodoxam fidem, & quod ſi tales ſe aliter ſentire iactent, puniantur vt infractores induciarum. Quæ edicta Principes declararunt per epiſtolas ſuas 15. Iulij 1609. 4. Mart. 1614. ad Epiſcopos Antuerp. ac alios miſſas, ſe omnino velle executioni mandari: ac ſimiles ad Concilia & magiſtratus ſcripſerunt, vt Epiſcopis per pecuniarias pœnas, & alias, contra hos procedentibus omne auxilium præſto exhibeant. Ad hanc rationem Archiepiſcopus Mechl. quoſdam incolas Rothnacenſes, quia palam non ſine ſcandalo aliam quam Catholicam religionem profitebantur, relegauerat: qui ad Principes recurrerunt, ſed non aliud obtinuerunt, quam vt ſine offenſa trimeſtri dilatione gauderent. Interim legibus parerent, aut Principis ditionibus mox excederent. 5. Oct. 1614. 6. *Principū Belgica.*

Senatus † etiam ampliſſ. huius ciuitatis Antuerpienſ. ſuo officio non defuit, dum 24. Mart. 1617. mandauit, vt quicumque miniſtri, Prædicantes, aut qui illi functioni aliquatenus ſeruiunt, huc aduenientes, teneantur ſe ſiſtere Marckgrauio ſeu Sculteto, qualitatem ſuam & hoſpitium indicare ſub pœna 50 floren. & qui aliquem receperit, niſi publicam tabernam exerceat, qui præſumi poſſit eius qualitatem ignoraſſe, ſi infra triduum non detulerit, 100. flor. luat: id quod ipſi Ordines Confœd. Prou. primum ſtatuerant contra quoſcumque ſacerdotes eo venientes, edicto 27. Mart. 1612. 7. *Senatus Antuerp.*

Hæreticis factio teſtamenti non competit. *l. Manichæos. § ergo & ſuprema, & Auth. Credentes. C. de hæretic. Farin. Tractat. de hæreſ. quæſt. 90. § 6.* Sanxit Carol. V. *edict. 22. Septemb. 1542.* quo minus fiſco fraus fieret, vt ſtatim poſtquam in hæreſim inciderint, neque inter viuos, neque per vltimam voluntatem diſponere poſſint; ſed omnia acta nulla ſint. Tamen à iure ita demum bona fiſco addicuntur, ſi filios orthodoxos non habent. Hi enim & agnati fiſcum excludunt, *d. l. 4. l. 12. C. hoc tit. c. accuſatus. § an eo. eod. in 6. Cuiac. obſ. l. 12. obſ. 3.* Porro edicti Carol. V. executio ſuſpenſa fuit, præſertim tempore Margaretæ Regentis, vt furori cederet, & populus in ſe deſcenderet.

8. Quæritur ergo † an ea ſuſpenſio ius fiſci & publicam vindictam tantum ſpectat, an etiam ius priuatum ſingulorum (non loquor de ijs quibus nunc ex inducijs aliquod ius eſt, ſed de incolis harum ditionum, quibus reſpectu Principum, aut ſuorum ſubditorum induciæ pactæ non ſunt) Controuertitur inquam hæc hypotheſis: Inſtituit hæreticus hæredem extraneum, ſilente fiſco; an proximus agnatus Catholicus teſtamentum nullum dicere poſſit, & hæreditatem ab inteſtato petere excluſo inſtituto? an vero tale teſtamentum pro valido habendum ſit, ac pœna inteſtabilitatis, vt ita dicam ſuſpenſa non tantum quoad fiſcum, ne inſtitutos hæredes inquietet, ſed etiam quoad proximos agnatos? Qui hanc controuerſiam hactenus paſſi ſunt, amica plerique compoſitione relictam ſibi à teſtatore hæreditatem; nulli, quod ſciam, contradicto iudicio obtinuerunt. & magis exiſtimem ob quietem publicam, priuatorum etiam actiones ſilere debere.

An conniuentia Principum ad ius publicum tantum an etiam ad priuatum pertineat?

9. Qui officium † Inquiſitionis impedit, teſtes deponere volentes verberat, auxilium præſtat, domum inquiſitionis inuadit, aut quid ſimile committit, ſuſpectus eſt de hæreſi. *c. vt inquiſitiones. hoc tit. in 6.* Et contra tales ſeuerius ſtatuit Pius V. *in Conſt. quam refert Pia. p. 2. cap. 4. num. 43. & Clemens VII. in Conſt. ibid. & Quar. V. hæretici, relata.* & caſibus ibi ſpecificatis conuictos formaliter hæreticos tradi vult brachio ſæculari, etiam pro prima vice. & vt in cauſa hæreſis excommunicati, & ſocij criminis ad teſtimonium admitterentur ſanxit Alex. IV. *P. Matth. S. D. l. 5. t. 3. c. 7.* & ſententiæ abſolutoriæ nunquam tranſeunt in rem iudicatam. *Pius V. Conſt. P. Matth. ibid. c. 10.*

Fautores hæreticorum non minus quam ipſi excommunicantur. at vero fautores priuati poſitiua fere auxilia præſtant, fauoreſque impendunt. Magiſtratus & Principes non exterminando hæreticos, bona fide, pro viribus fauere cenſentur: & eccleſia in pœnam eorum terras, vt diximus, concedit occupandas. *c. excommunicamus. § moneantur De hæret.* vt fauor à Regibus impenſus hæreticis iuſtam alijs belli cauſam præſtet diximus *late in Hiatu l. 3. c. 3.*

10. Quæ porro † ad hanc rem faciunt, cum vſus exigit prolixe habentur in Directorio Inquiſitorum, *Farinacio tract. de hæreſi, alijſque* Et Zerol. *V. hæret. § 24. 25.* indicat nouiores Pontificum Conſtit. Extrauag. quas miſſas facimus, quod malignitas horum locorum illis locum non faciat. & quæ ex edictis Principum Belgij animaduertenda ſunt diximus *in Notitia iuris Belgici h. t.*

Sed per extenſum habentur in poſtrema parte Directorij Eimerici. citat etiam *Zerola § 25.* eorum Pontificum bullas, qui conſcios obligant ad reuelationem hæreticorum præſertim accedentibus, quæ proponi ſolent, edictis. quæ etiam quidam volunt quemlibet obligare ad indicandum ſeipſum quod rectius tamen negat Zerol. *§ vlt. ob. c. quis aliquando. § his authoritatibus de pœnit. diſt. 1. in verbis; non dico tibi, vt te prodas.* à quo exceptum

ruin

non inuenitur crimen hæreſis. Porro & in bulla cænæ §.1 excommunicantur non hæretici tantum, ſed eorum etiam credentes, receptores, fautores, & generaliter quilibet illorum defenſores & §.7. quicunq; ad hæreticos deferunt, ſeu tranſmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalibem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, ligamina, canapem, funes, tam ex ipſo canape, quam alia quacumque materia, & ipſam materiam huiuſmodi, qua catholicos impugnent, vel hereticis in damnum catholicæ religionis auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtant. id quod ſi omnes ſatis expenderent, non in hanc potentiam ſuo ipſi marte ſurrexiſſent, aut ſuis ipſi neruis conſiſterent, quidam hæretici quibuſcum contracta fœdera Ioannes XIII. pro fauore, & hæreticæ prauitatis ſuſpicione interpretatur *apud Petrum Matthæum h.t.c.4.*

DE APOSTATIS.

DEcernitur Conc. Trid *ſeſſ. 14. cap. 11. vt nemo cuiuſcumque ordinis Prælatus vel ſuperior vigore † cuiuſuis facultatis aliquem ad habitum & profeſſionem admittere poßit, niſi vt in ordine ipſo ad quem transfertur, ſub ſui ſuperioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat: ac taliter translatus, etiamſi Canonicorum Regularium fuerit, ad beneficia ſecularia, etiam curata, omnino incapax exiſtat.* Cui congruit §. *nemo ſin in cap 19 ſeſſ 25* de Regul. *Nemo etiam Regularis cuiuſcumque facultatis vigore tranſferatur ad laxiorem religionem, neque detur licentia cuiquam regulari occulte † ferendi habitum ſuæ religionis.* Denique *c. 4. ibid. Prohibet ſancta Synodus ne quis regularis ſine ſui ſuperioris licentia prædicationis vel lectionis aut cuiuſuis operis prætextu ſubijciat ſe obſequio alicuius Prælati, Principis, vel Vniuerſitatis vel Communitatis, aut alterius cuiuſcumque perſonæ ſeu loci, neque ei aliquod priuilegium aut facultas ab aliis ſuper iis obtenta ſuffragetur: quod ſi contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio ſuperioris puniatur. Nec liceat † Regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſsi aut vocati fuerint. Qui vero abſque prædicto mandato in ſcriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur. Illi autem qui ſtudiorum cauſa ad Vniuerſitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent; alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur.*

1. Translati in monaſterio remanere debent.

2. Religioſi omnes habitum publice deferre debēt.

3. Sub nullo prætextu ex monaſterio excedere quis debet.

Prætextum dicit Concilium, quia ſi quis crudeliter nimis habeatur à ſuo ſuperiore, prouincialem ille aut generalem iuxta ordinis ſtatuta, poteſt adire. *Diana p 3.t.2.r.56 & ibi citati. & a Barboſa in Coll DD. ad d.c.4.n 10.*

Nihil tamen *ibi* definitur de tranſitu † ad æque arctam & arctiorem religionem. Sed exſtat Conſt. Pij V. *ann 1569. quam refert Azor Inſt mor. l. 12. cap. 14.* in qua reſcindit & abrogat omnes facultates præter ius commune conceſſas recipiendi vel retinendi religioſos alterius ordinis, etiam laxioris. refert & aliam Pij IV. in qua Pœnitentiario Apoſtolico mandauit ne ex cauſis etiam pijs facultatem ſtandi extra monaſterium concederet, citra conſenſum ſuperiorum, & in facultate tranſeundi in alium Ordinem, etiam ex cauſis a iure permiſſis, apponeret clauſulam, quod perpetuo in clauſtro manerent apoſtatis abſolutionem non daret, niſi reuerterentur ad proprium ordinem, vel ſaltem æqualis, aut arctioris obſeruantiæ, vbi perpetuo manerent, nec vllis translatis permitteret

4. De tranſitu ad arctiorem Relig.

teret

teret beneficium obtinere aut vt mercenarijs deſeruire, etiam de conſenſu ſuperiorum.

Vt ex hac ordinatione & Conc. Trid diſpoſitione *in d.c.* 11. *d.c.* 4. omnes Regulares translati, etiam Canonici regulares, omnium beneficiorum etiam curatorum incapaces ſint. Translati, inquam, non continuo alij, vt quidam exiſtimant: quippe alij Canonici regulares capaces ſunt: *per c. quod Dei* 5. *c.* 2. *ext. de ſtatu Monach.* & d.c 11. de translatis duntaxat diſponit: quare in alijs ab anteriore iure diſceſſum non videmus. tametſi Gonzal. *ad reg* 8. *Canc. gloſſ.* 7. *num* 53. referat declarationem Greg. XIII. quia loquitur de Canonicis regularibus, Congregationis Lateran. non generaliter in quo ille, alijque falluntur. Aliarum Conſtitutionum Extrauagantium & huc ſpectantium meminit Serol. *p.* 2. *v. monachi* §. 8 9. 10. *Et citat. à Barboſa in collect. DD ad d c.* 11. niſi forte eidem Barboſæ & Garciæ ad illo relato *ad c.* 10 *ibid. n.* 3. credendum ſit, vt ſtylus curiæ Romanæ cenſeatur abrogaſſe c. quod *Dei timorem de ſtat. monach.* vt regulares etiam ad curata admitti non poſſint, niſi *inſtante* inquit, *epiſcopo, pro neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ.*

Pius IV. *conſt. inc. poſtquam* 1558. multa de translatis diſponit: & apoſtatas inhabilitat ad beneficia; præſentari vetat; priuat, ſuſpendit ab omni miniſterio, iubet vt redire ſuperiores cogant, aut excommunicatos declarent.

5. *Cauſa apoſtatarũ ſedi Apoſtol. reſeruata.* Pius. V. Apoſtatarum cauſas † & regularium extra monaſteria vagantium ad ſedem Apoſtolicam euocauit, *ref. P Matth. ſep. d l.* 3. *tit.* 17 *cap.* 2. Reſcriptum etiam Leon. X. de Apoſtatis ſine habitu incedentibus retulimus. *Sup. titu. de foro Comp. n.* 40. *& ſeq.*

6. *Fugitiui retrahendi.* Religioſi fugitiui † ab Ordine apoſtatæ requiri quot annis, & in clauſtra retrahi, aut vicinis ædibus retineri, & de victu eis prouideri debet *c. ne Religioſi. fin. de Reg.* Quod vt in his regionibus iuberet, efficereturque obſeruari per ſuperiores regularium, S. Congregatio mandauit Nuncio Belgij 29. Februarij 1608. Serol. *p.* 2. *verb monachi* §. 7. refert decretum Sac. Cong. in hæc verba: *Impoſterum nemo regularium eijciatur e monaſterio, etiamſi ſit incorrigibilis, ſed peccantes a ſuperioribus ignominia & carcere caſtigentur, & acrius, ſi etiam opus fuerit pro modo delictorum. Chopp. Monaſt. l.* 1. *tit.* 3. *num* 17. Quamuis vſque adeo non vſurpetur illa requiſitio *Roderic. quæſt. Reg. t.* 1. *quæſt.* 30. *a.* ∬. *de Iuſt cap* 41. *d.* 15. *num.* 110. & ante Sixtus V id permiſiſſe videretur, eiectis tamen iniungens, vt Epiſcopis originis ſtatim ſe præſentarent & ab eis quid eis iniungeret obedituri expeterent. *Serol. p.* 2. *v. eiectis.*

7. In Gallia † edictis regijs ad monaſteria, quæ bellicis forte motibus deſeruere, redire compelluntur, & vindicari à ſuperiore poſſunt: niſi tamen Religionem mutarint. ſed & hoc caſu ab hæreditatibus excluduntur. *Chopp. Monaſt l.* 1. *tit.* 2. *num.* 7.

8. Sed hic artic. 33 induciarum † indiſtincte hæreditatum capaces declarat, ex teſtamento & ab inteſtato, cuiuſcumque conditionis, aut qualitatis fuerint, vtrorumque locorum incolas, credo apud ſuos pro legitimis habitos: Nam ſi de iure legitimos tantum acciperemus, Bone Deus quam multa matrimonia non ſunt contracta iuxta cap. 1 de Ref. Mat. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24 adeoq, vbi rite contrahi potuerunt, nulla! Quod & afficit proles; cum nulla ſit bona fides contra iuris diſpoſitionem contrahentium, quæ eis prodeſſe poſſit. Quare & facilius apud eos matrimonĩũ tale, quale apud eos valet, quam apud nos præſumetur, ex communi menſa, lecto, tractatu, tempore &c. quæ apud nos non tam vehementes faciunt præſumptiones vt olim ante d. cap. 1. nam apud eos publica coram Magiſtratu vel Conſiſtorio conteſtatio ſufficit. *qua de re tit. de parochis fuſius diximus.*

Extat

Extat edictum Carol. V *datum Bruxel. an. 1535. lib. edict. fol. 129.* ne quis † apoſtatas, religioſos, aut ſine licentia exeuntes recipiat, aut hoſpitio excipiat, vel [illegible] denunciet officiario loci, qui apprehenſos reſtituat monaſteriorum præfectis, vnde fugerunt: & ſi ſuper diſpenſatione aut profeſſione litigandum ſit, iudex in habitu eos manere, & in aliquo loco religioſo interim degere iubebit. Et aliud *an. 1544. fol. 132.* quo iuſſum tunc fuit, vt omnes Regulares extra clauſtra in paſtoratibus exiſtentes curæ diſpenſationes ſuas tranſmitterent. Et Sereniſſ. noſtri Principes laudabili conſilio poſt factas inducias omnes Religioſos, qui in exercitu Sacellanorum munere functi erant, ad ſua monaſteria remiſerunt; ſuppleta, in præſidijs neceſſitate per clericos ſæculares. 9. *Hoſpitio interdicti.*

Deniq; Gregor. XIII. 1577. 21 *Ianuar. Conſtit quam refert P. Matth. S. D. l. 3 tit 3. cap 3* decreuit, vt † apoſtatarum vel etiam aliorum religioſorum extra monaſterium ſuum degentium etiam de ſuperiorum licentia & morientium foris quomodocumque acquiſita bona, non monaſterio ſed Cameræ Apoſtolicæ cedant. Atqui cum in Belgica Pontificis & Principum tacitis vel pactis, vel conniuentia, Camera Apoſt. iura ſpoliorum non exerceat, cenſeri poterunt deuolui poſſe huiuſmodi ſpolia ad Æraria Epiſcoporum, qui hic inteſtatis ſuccedunt ſacerdotibus, non Eccleſiæ cui deſeruierunt, ſi tamen extra Capitula & Collegia egerint: ita vt in Brabantia tamen ex Concordatis Caro. V & Epiſcoporum Leodienſis & Cameracenſ. bona ſacerdotorum baſtardorum inteſtatorum, aut ſine indulto Principis teſtatorum diuidantur inter Epiſcopum & Principem. proin & Præmonſtratenſes, & quidam alij pro ſui ordinis inſtituto in beneficijs curatis, & alijs ad ſua monaſteria pertinentibus agentes & morientes non alijs acquirunt (niſi forte ex pacto Ordinarijs locorum quippiam inſtar recognitionis) quam monaſterio: vt & literis priuilegiarijs Iul. II. eſt declaratum: cum extra conuentus ſuos vix eſſe videantur, qui in illorum membris & dependentibus beneficijs, ex nutu ſuperiorum officia ſui inſtituti peragunt. Secus quam cenſeri poſſit de illis, qui in ſæcularibus beneficijs agunt, & ex illorum prouentibus, qui nullatenus ad monaſteria ſua ſpectant, acquirunt: quę propter ea iuxta antiquos Canones, quæ morientibus ſupereſſent, iſtis Eccleſijs, non vero conuentibus, vnde nudi veniſſent, cederent *c. recolentes § cæterum de ſtat. monach.* Sed mutatis per tempora antiquis Canonibus, & prima Eccleſiaſticorum bonorum diuiſione, quaſi in vicem Quartæ Epiſcopalis, ſucceſſit per dictam conſuetudinem, vt Epiſcopi inteſtatis huiuſmodi hæredes eſſent. Multo magis ſi qui è monaſterijs ſuis eijciuntur abſcinduntur, emancipantur, incorrigibiles dimittuntur; cum onus correctionis monaſteria in Epiſcopos reijciunt, ſi quid poſtmodum acquiſiuerint, præſertim ex beneficijs ſæcularibus; rationi conſonum non videbitur, vt commodum illud Monaſtici ſuperiores arripiant, neglecto onerato Epiſcopo. Sic ſumma prouidentia legitimæ tutelæ agnatis delatæ ſunt, *vt qui*, inquit Vlpia. *in l. 1. D de leg. tut ſperarent ſucceſſionem, ijdem tuerentur bona, ne dilapidarentur.* 10. *Eorum bona ad quem ſpectent.*

In hanc ſententiam [illegible] Nauar. quamuis ab eo diſſentiat Leſſ. *de Iuſt cap. 41. d. 5* De prouenientibus ex beneficijs bene ſentit Thomas à Iesv *in Comment. c. non dicatis 12. quæſt. 1. In ſua part. 2 cap. 7. d. 3. ſed dub. 6* dum de eiectis ex induſtria citra beneficium acquirentibus quærit rationem cur Epiſcopo acquirere poſſint; conferri hic poſſunt quæ diximus, & ſup tit. de teſtam. in prin.

DE INFANTIBVS EXpoſitis.

HIs qui filios occiderunt Gregorius IX. ſubiungit eos, qui infantes exponunt, [illegible] quam ſcelere proximos, *ſic ex* [illegible] *d.* [illegible] *.t.t. C. eod.* vt in pœnam expo[illegible] ſuique iuris efficiantur. *c. vn* [illegible] iuris habeat, qui ſu[illegible] *d.c.* [illegible] dicer. ita tamẽ, vt ſuſcipienti [illegible] ius nullum quæ[illegible] ad expenſas repetendas, niſi [illegible] *l. 1 eod* ſi nemo ſuſc[illegible]t, quæritur qui al[illegible] quod examinauimus *in Con*[illegible] *t. canon. h. t.* Expoſititius habendus eſt pro legitimo, [illegible] moueatur ad ſacros ordines, ex benigniori ſententia. [illegible] *p. 2. t.* [illegible] *r. 22.* an etiam [illegible] ad dignitates. & cenſendum quod [illegible] ex [illegible] ratio[illegible]bus, [illegible] ordines re[illegible] c pitur. quanquam ſit aliud [illegible] diſpenſatione, vbi [illegible] us diſpenſatus ad ordines, non mox dig[illegible] quia [illegible] odioſa eſt, & vltra expreſſa non extenditur.

DE HOMICIDIIS.

SIxtus V. [illegible] pœnas [illegible] contra procurantes abortum, potionem, con[illegible] [illegible] *quam Conſt. refert Azor. Inſt. Mor. p. 2. tit 2. c. 26. qu* [illegible] Sed Greg. XIV. [illegible] *Cal. Iun.* 591. *quam habet Quar. ibid.* abrogauit quoad [illegible] quoad fœtus inanimatos, & ad terminos iuris reduxit [illegible] irregularis non eſt qui abortum procurauit fœtus nondum animati. *Gut*[illegible] [illegible] maſculus 40. femineus 80. ſi forma in electo [illegible] parte *Flau. Cherubin. in Compend. bullar ad*[illegible] [illegible] vt recipi non poſſit doctrina Pieni, qui tertio die ani[illegible]

[illegible] percuſſerunt, ſed vnus letaliter, iſque neſcitur, ſolus ille, [illegible] cenſendi *Dian. p. 2. t.* [illegible] *miſcell. r.* 18. vbi *res.* 19 illum irregularẽ quaſi ex [illegible] ab epiſcopo diſpenſari putat, *c. Trid. ſ. 29. c. 6.* ſed communiter [illegible] *l. ide, ut dix mus in conſult. canon. de homicid.*

De [illegible] ſuper irregularitate ex homicidio voluntario & caſuali publico, [illegible] & culpa, dicimus *infra de pœnit. n. 13 & plenius in Conſult. canon. h. t. conſult.* [illegible] Papa debeat, quæ ab ordinario poſſit obtineri, *iuxta Concil. Trid. ſ. 14. c. 7. ſ. 24. c. 6.* [illegible] voluntarium, quodque occultum ſit.

In Brabantia homicidii abolitio non poteſt concedi, niſi prius cum parte tranſegerint. [illegible] induciæ vel ſaluus conductus, niſi ea condicio præcedat, *Lat. Introit. Ca*[illegible] *ar. 42.* Pius V. & Pius V. idem ſanxerunt, & ne ante etiam per contu[illegible] condemnati audiantur, niſi in carcere conſtituti, & citatus occiſi hæredibus. *Ref.*

B. [illegible]

p. Mat. [illegible] *& plures* [illegible] *contra* [illegible] à diuerſis Pontificibus [illegible], ſed [illegible] pro ſtatu eccleſiæ temporali.

A [illegible] autem liceat [illegible] aggreſſurem, & [illegible] quam inuadat, occidere vide Dianam *p.* [illegible] *r.* 90 [illegible] *& Ban* [illegible] *citat.* de crimine [illegible] Gregorius XIV. ne illius rei immunitate, aut azylo gaudeat. *de illa* [illegible] Clemens autem VIII. *conſtit. incip.* [illegible] *qua* 1595. declarauit in perſonis eccleſiaſticis [illegible] criminis notionem ad [illegible] ſuperiores ſpectare. [illegible] porro religioſos etiam Melitenſes à ſuo ſuperiori & Epiſcopo eſſe iudicandos, non à laicis

DE PVGNANTIBVS IN duello.

VIndictam ſibi Deus & retributionem ſeruari voluit, ſed vltionem ſibi homines ira permittunt, ac ſi [illegible] modum ſibi tantum ſatisfieri poſſe videretur: quin & iniuriam cum lucro repulſiſſe credant.

Procliuius eſt, inquit Tac. *l.* 4 *hiſt. iniuria quam beneficio vicem exoluere: quia gratia oneri, vltio in quæſtu habetur.* Videmus indies ex minimis iurgijs homicidia, cædes, duella; quibus coercendis [illegible] leges ſufficiunt. Prohibentur *c* 19. *ſ.* 25. *Trid.* duella & monomachiæ.

Solere in iis reperiri quinque genera perſonarum, † docet Azor. *p.* 3. *l.* 2. *c.* 7. Primo Principes, Imperatores, Reges, vel alios dominos duellum concedentes in terris ſibi ſubiectis: Secundo, pugnantes: Tertio, patrinos eorum: Quarto eos qui conſulunt vel aliquo modo fauent. Quinto ſpectatores qui ad ſpectaculum concurrunt. Secundo notandum [illegible] Trid *ſ.* 25. *c.* 19. [illegible] pœnas † ſequentes. Primo, omnes prædictæ [illegible] excommunicatæ. Secundo Domini in terris ſuis concedentes [illegible] duellum priuantur iurisdictione terræ illius, in qua concedunt facultatem [illegible] ſi [illegible] ab Eccleſia habent. quod ſi eſt feudum, priuantur eo, ita vt redeat feudum [illegible] D[illegible] 3 pugnantes & eorum patrini notantur infamia 4. incurrunt [illegible], & pœnam homicidij: hoc eſt, ſic debent puniri [illegible] 5 morientes in duello priuantur Eccleſiaſtica [illegible] C[illegible] *l. o.* Tertio notandum ex prædictis [illegible] excom[illegible] facto ad [illegible] vero pœnas requiri per ſententiam [illegible] declarat[illegible] & feuda dominis [illegible] ita intelligi [illegible] canones [illegible] condemnationem etiam exigi.

Duellum omnino [illegible] oſtentationem, aut peritiæ [illegible] ex huiuſmodi [illegible] 12. [illegible] 12. [illegible] hoſtium exercitus [illegible] VIII [illegible] 1592. [illegible]

Marginal notes: 1. † Genera perſonarum in duello concurrentium. 2. Pœnæ.

ſeri Quar in duell. declarauit militem prouocantem alterum militantem in exercitu publici hoſtis ad ſingulare certamen, ob priuatas ſimultates & inimicitias, contineri hac prohibitione: vt & eos qui mittunt, ſcribunt, diuulgant chartulas prouocatorias, fautores, & complices. Sed neque defenſionis priuati honoris cauſſa tantum ſuſcipere duellum licet, neque pro criminis ſpontanea purgatione. *Malderus tract. de virtut. Theol. Inſt. & Rel. q. 41. de duell. vide etiam L. Mol. de Iuſt. Tr. 3 d. 17. n. 5. 6 7.*

4. *Edicta PP. & Princip.* De his duellis extant Conſtitutiones Leon. X † *Iul. II. Clem. VII Iulij III. Pij IV. Gregor. XIII. Clem 8. quas annotat Quar. V duell.* & ſanctiſſimum Principum noſtrorum edictum 27. Februarij anno 1610. quo duella prohibentur ſub pœna confiſcationis corporum & bonorum, cum pluribus diſtinctionibus. An. 1617. Epiſcopus Aturenſis præſentibus Cardinalibus Sourdio & Guiſio, alijſque ab Ordine Eccleſiaſtico ad Regem deputatis, ſerio monuit & rogauit, vt edicta Henrici IV. & ſua prohibitiua duellorum, ſerio executioni tradi curaret; ne ſicut intra paucum tempus decem millia nobilium perſonarum (qui ſanguis vtinam ſuper Turcam effuſus fuiſſet; quam late ſtagnaſſet, quam gloriofas ſegetes produxiſſet, quā ſalutarius Eccleſiæ pomeria fœcundaſſet!) mutuæ ſeſe internecioni ſub dementato honoris titulo dederunt; ne, inquam, Rex, dum delicto quas ſtringere debet, per diſſimulationem & impunitatem habenas laxat, toties cum omnibus peccans, quoties illi ſinguli ſe damnant, cumulum ſibi peccatorum coaceruet. Extat illius Oratio.

Lætus tamen introitus Brabantiæ Carol. V. *artic.* 24. eos tantum qui alteri extra patriam duellum indicunt, punit 200. marc puri puti auri; aut alioquin arbitraria correctione Concilij Brab. Ante tamen *per Intro. Duciſſæ Mariæ art. 39.* erat pœna confiſcationis corporis & bonorum, neque pœna poterat remitti.

5. *Olim licita quædam duella iure Brab. marc.* Olim quidem † Tabulis legum Brabantiæ Ioannis Ducis 1312 certa duella; & ſub certis modis permittebantur, vt & alibi ex Regum & Principum conſtitutionibus, *Ragueau en ſon indice des Droicts Royaux, V gaige de battaille.* ſuper edicto Philippi Pulchri, Guido Papa *dec.* 617 commentatus eſt.

6. *Pœna Conc. ... in duellis priuatis.* Pœnæ † Conc. Triden. etiam locum habent in priuatis duellis quocumque modo factis (*vt Cardinales reſpondiſſe refert L. Molin. de Iuſt. tr. 3. d. 17 num. 4. Azor. Inſt. Mor. p. 3 l. 2 ... & ſuaſiter ex Conſt. Gregor. XIII. in ... ad Abol. 24 Dec 1582. quam refert Quar. V. Duell.* licet verba Conſt. exteriorem ſignificent per eam fieri ad priuata (ſcil. ſine authoritate alicuius Principis, aut conſenſu. Quin etſi alter alteri dicit, tali loco te exſpecto, nullis concurrentibus ad ſpectaculum, neque alia interueniente ſolemnitate, duellum priuatum erit ea reſolutione comprehenſum. *L. Molin. ibidem.* Azor. tamen negat: Non tamen ſi in rixa alter alteri dicat, *defende te*, & exerto gladio ſtatim pugnant, neque enim id fit ex condicto *Riccius in prax. var. deciſ. 634 Molin. ibid.* Quid ſi ex condicto pugna non ... ſed pugnis ... neatur: vt non pridem inter non regie natos factum ſcio, & vnum ... pugno cæſum cecidiſſe, ac iacuiſſe proſtratum ad horam ſine ſenſu ... ullo ſere vitæ indicio; an comprehendetur ſub decreto Concilij? Non eſt inauditum pugnis quem interfici. Nobilis quidam regente has ditiones Maria Regina quondam Hungariæ in rixa ob religionem mota, hæreticum quendam graui pugno occiderat, & pro abolitione criminis Reginæ ſupplicabat: ea ob zelum, & abolitionem, & nobile officium forte vacans dedit. Sed hæc rara, quibus leges non ſcribuntur. ſi tamen eo animo congrediantur, vt mortem intendant, puto, comprehendi, ſed plerique ... tum.

tum male mulctare volunt tales antagoniſtas. Generatim in duellis illud eximie notandum eſt, non incurrere excommunicationem Concilij. Trident. quicumque aliquid agunt, vnde duellum ſequatur, aut [illegible] ſequi, quod diſerte in Concilio non eſt expreſſum. quia pœna excommunicationis extra verba expreſſa non eſt extendenda: [illegible] quidem ex paritate, aut [illegible] rationis. quare Dian. p.3.t.6.r.1. multa [illegible] refert in quibus duelli pœnæ non obtinent.

Loquitur Concilium de duello inter Chriſtianos permittendo, inter infideles neque permittit, neque vetat, ſed in prioribus terminis relinquit: inter infidelem, & fidelem vetare cenſendum eſt, quia prohibitio magis digni trahit ad ſe minus dignum. *Sanch. in præcep. decal. lib. 2 cap. 39.* neque inde ſequens eſt [illegible] numerum pluralem in ſingularem reſolui, cum & ratio prohibitionis non deficit.

7. Vt autem locorum Domini his pœnis † incurrant, oportet vt ad duella facultatem concedant; non tolerent tantum, ac ad euitanda grauiora mala permittant. *Azor. vbi ſupra.*

An qui indixerunt, acceptaruntque duellum ad locum condictum venerunt, non tamen pugnarunt, pœnas propoſitas à Concilio incurrant? in diuerſas ſententias iuerunt citati *apud Barboſ. in Colect. DD. ad Concil. Trident. ſ. 25 cap. 19. num. 12.* & probabilius eſt non incurrere pœnas Concilij, ob verba, *qui pugnam commiſerint*, quæ factum exigunt. non quod impune euſque progredi permiſſum ſit, ſed quod grauitas pœnarum Concilij, quatenus noua eſt, in proprijs terminis retinenda ſit: & propterea quamuis pugnatum non ſit, incurrunt tamen pœnas Principes, qui locum ad duellum conceſſerunt: quoniam illi factum illud peregerunt, quod in ipſis punit Concilium, *qui*, inquit, *locum ad monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerint.*

Factum autem ipſum, quod hic punitur, etiam animum faciendi requirit: & propterea qui ſine animo pugnandi ſpecie tenus tantum duellum indicunt, & acceptant, vt fucus fiat honori ſeruando, animum autem pugnandi non habent: negant citati *apud Barboſ. nu. 13.* in foro conſcientiæ pœnas concilij incurrere, in foro tamen externo ex ipſa ſpecie externæ actionis iudicandos incurriſſe. Cæterum ſi præuia fuerit probata proteſtatio in [illegible] & congreſſus ipſe talis, vt non appareat proteſtationi contrarius, ſed taliter [illegible] abfuerit periculum mortis, & mutilationis, & denique iuramento [illegible] nullum fuiſſe, ſed tantum externa oſtentatione honorem [illegible] alijs perſonarum & rerum circumſtantijs iudice [illegible] non ex animo pugnantes pœnas incurrant. [illegible] in ſcholis gladiatoriæ [illegible] duellum eſt palam, ſi mentio in occulto [illegible] aduerſus [illegible] Concilij [illegible] & adijciet [illegible], quæ ſi [illegible] duellorum [illegible], inquit *exterminetur*: qui [illegible] non obtinetur [illegible] : & ſi impune permittatur, [illegible]

8. Ex hoc loco [illegible] poteſtate Eccleſiæ in temporalia [illegible] finem ſpiritualem, vt in Concil. Lateranenſi de Principibus [illegible] ſtatutum [illegible] fauerent, aut non obſiſterent, [illegible] n. 2.

9. Clerici † qui duellum [illegible] pugnarent, [illegible] poſſent [illegible]

ab Epiſcopis ne ab ordine aut bene[illegible]cio deponerentur, modo mors aut mu[illegible] bi non interueniſſet: hodie ob pœnarum grauitatem in hoc c. [illegible] & Conſt. [illegible] & Clem. VIII, comprehenſarum non p[illegible]ſunt. *Azor. [illegible] p. 2. l. 3. cap. 30.* [illegible] Clemens generatim abſolutionem ab hac excom[illegible]ne Papæ reſeruauit.

DE TORNEAMENTIS.

DE agitatione taurorum [illegible] erudi[illegible] Mariana; poſt di- uerſo [illegible] Pontificum Motus Sixti V. [illegible] & Clemen[illegible] VIII. [illegible] *Gutierr[illegible] 1. cap. 7.* ibid[illegible] [illegible]

Vide [illegible] *in Manual. c. 15. n. 19. Azor inſt. mor. p. 3. l. 2. [illegible] 5.* [illegible] ad [illegible] [illegible] *c. 1. & 2. h. t.* prohibitoru[illegible] non [illegible] ſt [illegible] Principum, aut iucundo ad [illegible] ſoliti; in quibus non eſt tantum pe[illegible] *[illegible] hominum & animarum pericula ſæpe proueniunt.* vt loquitur d. c. 1. & Clement[illegible] V. con- ſtitutio, quæ h[illegible] ludiorum erat prohibitiua ſub pœna excommunicationis, ſublata eſt per Ioannem XXII *in extrauag. vn. h. t.* ſed & hodie haſtæ magis ludicræ ſunt, quam mili- t[illegible]es: & [illegible] [illegible] ſtipulæ vt Henricus [illegible] Galliæ R[illegible]x ideo feſtuca h[illegible]ſtæ fra[illegible] [illegible] olim, vt in d. c. 1. concurrerent milites ad *oſtentationem* inquit d. c. 1. *virium ſua- rum, & audaciæ.*

DE SAGITTARIIS.

SAgittariorum ar[illegible] ſub anathemate prohibetur [illegible] Chriſtianos & Catholic[illegible] *[illegible] h. t.* [illegible] ergo, inquit hoſtien[illegible] uerſus hæreticos [illegible] in bello [illegible] [illegible] pugnare licet. *c. dom* [illegible] [illegible] collegia quædam [illegible] [illegible] quibus clericos [illegible] [illegible]

DE ADVLTERIIS.

Q[illegible] *Mu*[illegible] tractauimus. Con[illegible] [illegible] interpellauerint, [illegible] [illegible] in inſu[illegible] plecti præcepit Pius IV. [illegible] [illegible] cæteris cælibus fuſtibus publice cædi.

Pius enim V. *conſt.* [illegible] 4. [illegible] ſecularibus puellas in periculo amittendæ pudicitiæ exiſtentes inuitis parentibus [illegible] di-[illegible] extat & conſtitutio Sixt. V *incip. ad compeſcendum* 3. *Cal. Nou.* [illegible] ſupplicio puniri vult eum in ſtatu Romano, qui filiam vxoremue [illegible] decernit contra alios adulteros, ac lenones, & coniugatos, [illegible]

Pius IV. etiam *conſt. inc. cum noſtræ* meretricibus habitum Romanum, & [illegible] prohibuit. vt & Iul. III & Paul. IV. honeſtos Rom. habitu vti mandat.

Leo autem X pro meretricibus conuerſis *conſt. inc. ſaluator.* 14. *Cal. Iun.* 15[illegible] Romæ erexit monaſterium, cum regula, habitu, & clauſura: eidemq; applicuit bona meretricum ab inteſtato decedentium, facultatemque teſtandi dedit relicta quarta [illegible] monaſterio obligans ad declarationem [illegible] ſcientes bona inteſtatorum. his locis [illegible] eſt inſtitutum cui vtile foret & talia impetrari priuilegia. Sixtus etiam V. *conſt. incip. volentes. Non.* [illegible] iuſſit vltimo ſupplicio ſubdi eum, qui ſcienter matrem & filiam, aut duas ſorores, cognouerit: & mulierem quæ patrem & filium, aut duos fratres admiſit vel enim qui cum matre filia, aut ſorore [illegible] concubuit: item virum quicam, quæ cum patre, filio, aut fratre, ſi d[illegible] ſtatu Romano

DE RAPTORIBVS.

VIs hic requiritur [illegible] quamquam alias perſuaſio ad violentiam referatur. [illegible] ſed hodie ad ſtuprum fere refertur perſuaſio, & ſeductio. [illegible] *ſup.* iure [illegible] inter raptorem & raptam non permittitur matrimonium. [illegible] & vetere Pontificio [illegible] *uit* 36 *q.* 2. non poſteriori *c. vlt. x. h. t.* inter vetus & nouum mediam viam [illegible] Concil. Trid. vt [illegible] diu non liceret quam rapta eſſet in poteſtate raptoris [illegible] libero & tuto [illegible] 24 *de ref. c.* [illegible] quæ de re [illegible] 24 [illegible] & multo magis [illegible] [illegible] publicæ iubentur, & ab alijs nuptijs [illegible] abſtinere. [illegible] dicere in vſu non eſſe [illegible] ſine ſæpius [illegible] non [illegible] *ſi autem.* iue ex inaduertentia.

DE FVRTIS.

DEcretum [illegible] Conc. [illegible] occupatores bonorum Eccleſiaſticorum [illegible] de populo per concionatores [illegible] nis & [illegible] *neſe.* [illegible] Leo quidem X ſpecialiter [illegible] contra Principes [illegible] libertatem detrahentes. [illegible] *Pius V.*

Pius-

2. *Furtum in naufragio.* Furtum valde † aggrauat circumſtantia naufragij. quare Paul. III. deprædatores naufragorum in flagranti crimine repertos, vt latrones & graſſatores puniendos decreuit. *Conſt. quam habet P. Matth. l. 2. t. 15. c. 2.* In Bulla Cœnæ naufragorum bona furantes excommunicantur; abſolutione Papæ reſeruata. Quæ reſeruatio olim non erat adiuncta excommunicationi. *c. excomm. de Rapt.* Iul. III. eandem excommunicationem huiuſmodi raptoribus infligit; eos qui bona fide adiuuant naufragos, indulgentijs donat. *Conſt. quam* [illegible] *P. Matth. l. 2. tit. 15. c. 1.* & Serol *Pr. p. 2. ver. naufragium* dicit Paulum III. *Conſt. incip.* [illegible] vocatis à patronis nauium, & diligentia ſua eorum bona præſeruantibus, quartam [illegible] ſeruatorum partem largitum. Certe idem Paulus, *Conſt. quam habet P. Matth. vbi ſupra* [illegible] nullam quorumcumque ſæculorum conſuetudinem admitti permittit, qua liceat [illegible] fragantiũ bona ſibi ſumere. quod & declaraſſe Piũ V. & Greg. XIII Serol. *vbi ſup.* [illegible]

Enimvero † requiritur, vt huiuſmodi fures ſciant bona eſſe naufragorum, atque [illegible] naufragio ſublata: non quæ alibi exiſtant: & quidem Chriſtianorum non infidelium, aut Iudæorum, ſeu quomodocumque Chriſtiano nomini inimicorum: atque vt ipſi ſuſtulerint nam qui ex naufragio depoſitum negat, non comprehenderet, nec qui à fure accepit. etſi poſtmodum Gregor. XIII. & hunc comprehenderit. *vt docet Proſp. in Addit. ad Quar. V. bona naufr.*

Qui neceſſitate famis, furatur veſtem, aut cibum, leuiter punitur *cap. 3. h. t.* hic tamen valde ſtricte huiuſmodi neceſſitas attenditur non tam facile quam alibi excuſat: ſed humiliter potius petere & mendicare modeſte oportet egenum. furti correns eſt qui pa[illegible]tur cũ eo, aut domino [illegible] rem furtiuam, non infamatus de furto, eius nota non manifeſta, poteſt [illegible] tione facta & pœnitentia ad ordines promoueri. *c.* [illegible] *h. t.* quod in Belgio difficilius admittendum eſt: vbi furtum non dupli tantum, aut quadrupli pœna punitur, ſed & ſuſpendio. vnde ſcandalum in populo grauius oriri poſſet, ſi crimen vulgari contingeret, ex promotione talium reorum.

DE VSVRIS.

1. *Vſura prohibita etiam per[illegible] pupillaris.* VSura iure diuino prohibita eſt, [illegible] fauore † pupillorum iuſtificetur, & [illegible] pilli [illegible] daſ [illegible], retenta facultate repetendæ ſortis, qua[illegible] pupilli peruenerint, vt diſerte declarat C[illegible] *vn* Audomarenſe 1583. *t. 11. c. 1.* & Camera[illegible] cen. & edicta [illegible] 1580. *art.* [illegible]. Quod non tantum pro [illegible] Prouincia, ſed omnibus [illegible] Principi [illegible] debere, quippe quia non nouum ius ſtatuendo procedit [illegible] declarando verum, [illegible] in ijs contractibus vſuram verſari, & in quocumque caſu [illegible] [illegible] habendos. Sed quoad prius iniſtos permittit quaſi ſine pœna [illegible] [illegible] ſublata facultate repetendæ ſortis.

Sic reſpondit Papin. *in l. pe.* [illegible] *9. D. de vſur.* vt ſi vſuræ illegitimæ per [illegible] legitimæ [illegible] legitimæ ſuperfluis detractis. quod [illegible] transfert H. Ca[illegible] *[illegible] non debet per inutile vitiari,* ad reditus annuos: vt ſi con[illegible] modum [illegible]

[illegible]

non in totum vitientur, ſed vitium co[illegible] & ad normam iuſti cenſus redigantur. Quod valde æquum eſt in ijs maxime qui ſimplicitate & ſubtilioris iuris ignorantia lapſi ſunt: quamuis Papon. *arr. l. 12. tit. 7. ar. 1. 2. 6. 13. 14. 17. 18. 19. 31.* nunc æquitatem, nunc rigorem in hac re ſecutos ſupremos Galliæ conſ[illegible] recitet.

Tamen multis titulis aliquid iuſte vltra ſortem accipi poteſt, præſertim lucri ceſſantis, vel damni emergentis, *de quibus paſſim.* Ob quam cauſam Leo X Montes pietatis vltra ſortem accipientes pro oneribus & ſalarijs officialium excuſauit in Concilio Lateran. refert *P. Matth. S. D. l. 5. t. 16. c. 3.*

Itaque intereſſe eiuſmodi *quantum mihi abeſt, quantumue lucrari potui* etiam in nummis cæteriſque rebus fungibilibus regulariter admitto. Quin valere vi ipſius conuentionis in mutuo ſtipulationem de intereſſe futuro, ſub certa ſumma ab initio taxata, cenſeo; eamque & ſolam, ſiue tanti, ſiue pluris, ſiue minoris intereſſe, exigi poſſe: neque iud[illegible] arbitrium interponendum, ſiue de intereſſe caſuali, ſiue ſucceſſiuo, ſecundum ſpeciem & thema propoſitum probabiliter agatur: niſi circa probabilem tempore contractus euentum intereſſe læſio fuerit vltra duplum: quo caſu ex *l. 2. C. de reſc. vend.* ſuccurretur. Sepono tamen contrarias conſtitutiones & ſtatuta, & ſuppono ſuſpicionem fraudis vſurariæ abeſſe, quia ſtipulator ſit vir probus, non aſſuetus fœneratitijs lucris, ſed doluſus plus mi[illegible] lucrari. Alias ex circumſtantijs inualidabitur contractus. Nemo enim eſt qui inficietur, quin liceat vt in Mõtibus ita in alijs indemnitatem ſtipulari; quid ni ergo incertum eius euentum, bona fide ex pacto ad certitudinem redigere; adeoque aleam vendere, precio ad probabilitatem euentus conſtituto? In qua æſtimatione (quæ venditionem continet, adeoque excedere poteſt traiectitias vſuras. *l. periculi precium, de nautico fœnore*) ſi peccetur vltra duplum veri pretij, non rei, ſed probabilis euentus, locus proculdubio eſt d. l. 2. Infra illud, ius actionem non tribuit, ſed impunitatem ad decipientium conſcientiam remittit.

Sed quia male aliqui diſtinguunt, inquit Carol. V Imp. *in ed. [illegible] diuerſarum ordinationum Bruxellis dato 4. Octobr. 1540.* inter intereſſe, [illegible] licitum eſt, iuxta rationabile lucrum quod feciſſet, & vſuram omni Chriſtiano inhibitam, declarat Imperator † mercatores [illegible] poſſe amplius quam duodecim aut minus in centum accipere; iuxta quod [illegible] ſi impendiſſent pecuniam in negotiationem [illegible] ſi amplius acceperint [illegible] Et huiuſmodi contractus in vnum annum, non vltra porrigi permittuntur [illegible] grauiores. [illegible] qui non ſint mercatores, aut cum [illegible] cum [illegible] & damno, dare pecuniam ſuam mercatoribus ad certum lucrum [illegible] prouenienti. Vnde [illegible] improbatur praxis contractus trip[illegible] *2 ca. 2. d. 3.* quem & damnauit Sixtus V *Conſti. Incip. det. ſtatil.* & [illegible] M[illegible] idem L[illegible] *l. 4. c. 20 d. 14.* quod ratione ſolius carentiæ [illegible] accipere, v. g. [illegible] centum, aut prout [illegible] Burſæ ſeu peſſuli Antuerp[illegible] ad rationem veriſimilis [illegible] lucri, non carentiæ tantum, [illegible] lucrari [illegible] vel t, ſed ſi cui veri[illegible] amplius accipere. [illegible] Miræus Epiſcopus Antuerp[illegible] quantum ratione [illegible] ceſſantis vltra ſortem liceret accipere [illegible] S[illegible] cerni poſſe, quantum ratione [illegible] lucrum ceſſans, ſiue damnum

cer-

1\. Moderatio lucri [illegible] ex edicto Carol. V.

[illegible]

emergens, liceat accipere, vel mercatori vel alteri contrahenti, cum id [illegible] in [illegible] quæ [illegible] ex ſingulis circumſtantijs, & certe poſt [illegible] ceſſa[illegible], [illegible] d[illegible] [illegible] [illegible] debeat. Plus etiam V[illegible] Cambijs ve[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ex poſt facto [illegible] mandat [illegible] en C[illegible] [illegible], & o[illegible] Conſt. Sixti V. *Inc. deteſtabilis auaritia* habetur in Calce S[illegible] u. An[illegible] ab eod. Epiſc[illegible] po[illegible] [illegible] Conſt. quo[illegible] d[illegible] pacta & triplice[illegible] co[illegible] tractu[illegible] damnans pleriſq; in locis non vlterius recepta eſt, quam ipſi te[illegible] [illegible] porrigant.

4. Obpericulum [illegible] maris quod creditor [illegible], maximas vſuras paciſci [illegible] ne quis [illegible] vſ[illegible] ad [illegible] [illegible] *Col.* [illegible] *ti o[illegible]* N[illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] *Iurra c[illegible]*, *C. d[illegible] vſur.* & eod[illegible] in [illegible] du [illegible] primus edictum Caroli V [illegible] [illegible] cap. nauigant. *extra eod.* ſed hoc e[illegible] nullibi [illegible] [illegible] *B[illegible] nautico fœnere.*

5 Conc[illegible] [illegible] vſurarios in iniquitate duratiuerint, † pronunc[illegible] ab Eccleſia [illegible] ij[illegible] d[illegible] [illegible] [illegible] ſcil[illegible], [illegible] Quamobrem [illegible] ab altari [illegible] eſſe [illegible] [illegible], [illegible] communione, ad quam [illegible] publice [illegible] [illegible]cator admittitur. Sed [illegible] nuſpiam [illegible] per Conſt. [illegible] ipſo facto excommun[illegible] [illegible]tituunt, Vnde multi non diſtinguentes inter [illegible] & ſtatuta diœceſiana aut prouincialia, putant eos iure eſſe excommunicatos.

6. Quamuis autem vſurarum exercitium iure diuino vetitum ſit, tamen, quemadmodum in Rep. vt [illegible] mala [illegible] [illegible] minora; ſic Principes noſtri, ne plures ob [illegible] vitia, maiori Reip. [illegible] [illegible]do d[illegible] a[illegible]tur. & [illegible] *vt edicto ſuo anni 16[illegible]* *in Menſe Maio declararunt*, propter neceſſitatem & populi indigentiam debuerunt permittere Lambardos [illegible] [illegible] ijs, qui primum ex ea natione illud exercitium huc attulerunt, & [illegible] exercent) [illegible] & [illegible] ſuos, aliosque ſupremos principes [illegible] [illegible], & facere [illegible] *Parlamenti [illegible] Nauar. quoad terras ſuas, ex B[illegible]* [illegible] ad Regiam & [illegible] [illegible] [illegible] V[illegible] Ducis Bra[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Erideo has [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nam & reliqui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Brabant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

7. [illegible]

8. [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſubularis, 9 *Cura of-*
[illegible] [illegible] [illegible] decem *fen, a ... non ... imo*
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *quodoque ... del mo.*
præ[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]
in 6 [illegible] [illegible] [illegible] quod cor-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] Sic *Nauar.* [illegible] *num.* 3 [illegible]
[illegible] [illegible] fine, & cauſa, [illegible] [illegible]
t[illegible] [illegible] [illegible], qui legales vſuras longe excedunt. Impune [illegible] quan-
[illegible] [illegible] alioquin [illegible] Senatus decreuit,
[illegible] [illegible] apud alterum [illegible] [illegible] centeſimas v-
ſuras [illegible] pro[illegible], & ad communes leges reduxit, [illegible]
[illegible] 4

Qui autem menſis fœnebres hodie in his ditionibus exercent, longe ſunt infra eum [illegible] 10
modum [illegible] quem hi [illegible] habuerunt, & videntur habuiſſe tempore Conc. Lug-
dunenſis, [illegible] conſtitutione *cap.* [illegible] *& 2. de* [illegible] & his ante-
d[illegible] [illegible] nuper [illegible] [illegible] Principes noſtri
non [illegible] canonem [illegible] Lombardis [illegible]
exe[illegible], pœnæ, [illegible] vectigalis, ſen condonationis, vt [illegible] Philippi pulchri Charta, no-
mine receperunt, vt vel hoc modo [illegible] ſublenarent. Et quamuis Maiion [illegible]
[illegible] d[illegible] olim [illegible] [illegible] pro ventis [illegible] fuiſſe; [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] facilitate [illegible] prout tempora
[illegible] [illegible] vel [illegible] opiniones [illegible]. Non
[illegible] [illegible], quam vel hodiernæ opiniones [illegible]
[illegible]. Scribit Bugnion. [illegible] in Gallia pœnas [illegible] fœneratoribus [illegible]
[illegible] hodie non obſeruari, [illegible] cambia [illegible] contractus fœneratorios paſſim
[illegible] [illegible] [illegible] indies [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], &
[illegible] [illegible], vt [illegible] deli[illegible] peccatis [illegible] vel
[illegible] [illegible] [illegible] conſcientiam timorato-
rum [illegible]

Pro [illegible] in medium adducuntur, atq; 11
[illegible] [illegible]. Debita [illegible] indemnitas. Vnde [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Ponè T[illegible] [illegible] 12000 l. groſ.

I Cum ſit M[illegible] [illegible] publicato [illegible] mutuum vertat, exiget ad ratio[illegible]	2[illegible]0--ß 0 d-0
II. [illegible] erant	[illegible]0- 0-0
III Salaria [illegible]	[illegible]
IV P[illegible] d[illegible]	[illegible]
V Pro linteaminibus & [illegible]	[illegible]

 VI. Pro

VI. Pro pergameno ad Billeta mutuatarijs danda, & pro aromatibus quibus bis de die pignora inficiuntur 50—0-0

VII. Pro damno in venditione pignorum, minoris quam obligata ſunt diſtractorum & quod falſum aurum, vniones, lapides, vt probi oppignorentur, quæ peritiſſimos [illegible] fallant. 25 [illegible]

VIII. Pro intereſſe pecuniæ quæ relinquitur mortua in caſſa, vt ſemper præſto [illegible]ſit eſſe notabilem ſummam petentibus, quæ eſt ordinariè bis vel ter mille libr[illegible] 300--[illegible]

IX. Pro aſſecuratione Capitalis pecuniæ quam tenens leuat in burſa ab alijs mer[illegible]ribus ſuo nomine ſe obligando, ad 2. in 100. vt factoribus ſoluitur, ſunt. 460--0 [illegible]

Totalis ſumma conficiet t-4821-13-4

Capitalis ſumma dictæ menſæ ſit 23000. libræ groſſæ, quam ponit tenens, cui Principes conceſſerunt, vt quantum deeſt à mutuantibus poſſit ſumere, pro expenſis & ſumptibus, &c. ſupra ſortem duos quadrantes de ſingulis libris groſſis, qui faciunt annue $21\frac{2}{3}$ in 100. Principes hactenus non potuerunt conuenientius medium inuenire, neq; ad minus pretium redigere; præſertim cum in alijs prouincijs permittatur ijſdem accipere pene duplum, neque alij minores vſuras exacturi ad illud exercitium ſe offerant, [illegible] enim cedere alij tenentur. facit huiuſmodi Capitale 23000. ad $21\frac{2}{3}$ in 100. annue. t-4983-6-[illegible]

Reſtant t-161-13-2.

Quæ ſupra dictas expenſas & onera à tenente recipiuntur, quæ ſumma ſit ad ſa[illegible]ciendum proxenetis, pro pecunijs, quas tenens leuat, quando ſua non ſufficit, cum omnibus petentibus det mutuo, tamquam ad id obligatus [illegible] inæſtimabile peri[illegible] infectionis peſtis, per illa[illegible] pignorum. [illegible] hæc conſueta [illegible]rem emergunt ſæpe damna [illegible] famul[illegible], quorum tenens optatu[illegible] delectum non habet. [illegible] vt hæc omnia contemptim reijci non poſſint [illegible] veritate [illegible] puſita, ſi ad [illegible] entur, prudentis arbitrium nih lo [illegible] deſiderant.

17 C[illegible]ntemptim [illegible] quam, hæc [illegible] poſſunt. Neque n. recte ſentiunt, qui hos [illegible]

[illegible] dos [illegible] vel [illegible] latronibus comparant, ac furibus [illegible] pub[illegible] aut [illegible] ſublatas impenſas exigere non licet. *l. 1. C. de infam.* [illegible] non [illegible] contra iuſtitiam peccant vſurarij, quatenus indemnitatem ſuam, nō lucrum,

18 [illegible] que. Si quis vſuram acceperit, rapinam fecit, *inquit cap. 10. 14.* [illegible] quidem vſuram capit, non aliter, fur etiam ex pecunia furtiua ſibi acquiſit[illegible] *§. fin D de [illegible] Azor. Inſt. mor. p. 3. l. 5 cap. 12.* & quod d. l. 1 in fure vt expenſ[illegible] non tantum ſingulare eſt, vt aſſerit ibi Accurſius, ſed etiam pœnale & [illegible] quod hic nō controuertitur ob Principis indultum profe[illegible]um. Ideo [illegible]llus, ſiue nec manifeſtus ſemper punitur, ac dupli quadrupliue [illegible] dam.

tanti, quanti vmquam apud eum res ſublata plurimi [illegible]. Ideoque ſi [illegible] ſans ſublatus fuerit, qui apud eum adoleuerit, æſtimationem [illegible] præſt[illegible] pribus eius creuerit, quia tam adoleſcentis quam infantis fu[illegible] intel[illegible] per continuationem furti meliorem eius conditionem fieri [illegible] dic[illegible] *l. infici[illegible]. §. infans de furtis l. ex argento. D. de condict. furt.* vt rationem d. l. [illegible] bene explicat Fachin. *[illegible] lib. 8. cap. 4.* ſed quæcumque demum ratio ſit d. l. 1. vt de ea diue[illegible] mode inte[illegible] cenſuerunt, vt recitat Fachin pœnalis tamen ea eſt, & diſpar ſtatuendi cauſa. Omitto quod menſarij ex authoritate Principis vt publici [illegible] mutuatores (excipio exceſſum) de quibus Na[illegible] *fin. de vſur, num. 15. cap 17. num. [illegible]8 in Enchirid.* quique omnibus peten[illegible] mutuaturos obligent, argentariam exercent. quæ obligatio non eſt leuis æſtimationis, *poſt Sotum, Sch[illegible] apud Nauar. in comment. de vſu[illegible] num 60. §. inde infertur, Medinam c. d[illegible] quæſt 382.* Qualeſcumque ſint vſurarij, quacumq, mente & intentione, lucri ſui, an pu[illegible] vtilitatis c[illegible]ſa mutuentur, tamen dum mutuantur, contractum iure gentium, & naturæ licitum ineunt, acceſſoriam quidem vſuram illicite ſtipulantur. Inutile hoc ab vtili ſeparari poteſt. huius ratio haberi, illius iniquitas amputari.

Latrones & fures latrocinando & furando, ſi laborem aut ſumptum faciunt, in rem ſimpliciter malam o[illegible] que iure vetitam faciunt: ceterum ſi poſt latrocinium, in rem ablatam ſumptum faciunt, fur quidem non repetit, vt dictum eſt, prædo repetit, & quiuis alius malæ fidei poſſeſſor, quidquid in rem ab interitu ſeruandam impenſum eſt. *l. plane de petit. hered. l. ſi a domino in fin. cod. l. diuortio §. impendia. D. ſol. mat. l. donum 5. C. de rei vend.* Qualiſcumque igitur ſit mutuans, poteſt ſe ſeruare indemnem, tenetur que mutuatarius eam indemnitatem ſtipulanti præſtare. ex eodem naturæ principio, quo Leo & Concil. Lateran. Mo[illegible] es approbat, vt qui ſentit commodum, ſentiat onus. Quæ indemnitas adæquata cauſa eſt, cur exigi aliquid ſupra ſortem poſſit, & quantum in eum finem prudenter iudicatur neceſſarium, modo vſurarius nihil lucretur, quo fiat ditior, mutuantem eatenus non eſſe vſurarium facit *Leſſius in Appendice ad dub. 23. cap 20. l. 2. de monte Pietatis num. 62 & ſeq.* Ex mutuo enim lucrum capere tamquam cauſſa, [illegible] ſolius mutuæ pecuniæ quæ nō g[illegible] na[illegible] eſt; non item, ſi alius titulus accedat. Licet ergo mercatori per emptionem, [illegible] in genere lucraturo, etiam ſponte mutuum offerenti ſtipulari, vt ex [illegible], quod ex empto acci[illegible] *Leſſ. l. 2. de Iuſt c. 2[illegible] dub. 1. num* 81 82. ac in gen[illegible] per mutuum ceſſans, aut damnum emergens à mutuatarijs mutua[illegible]

Itaque qu[illegible] ſpectat, expendendum eſt, an teneni damnum e- 13.
m[illegible] lucrum[illegible] mutuatario[illegible] adduxerit, ceſſauerit, an vere ante ſe- *Quæſt.*
ce[illegible] aut fec[illegible] ſaltem in genere, atque alicuius peritus ſit, quæ ſit tanti ve- *punctum.*
riſimiliter lucri [illegible] duodecim in centum, quando eſt diuturnum. Pauci
mercat[illegible] conti[illegible] etiam ordinatio Carol. V. permittens mercatoribus v[illegible] centeſimas, [illegible] annuales.

Ead[illegible] rationabilem vt ſul. 14.
neceſſ[illegible] tenentis [illegible] ſed e[illegible] *[illegible] 10*
di[illegible] ad a[illegible] tibus a[illegible]
gener[illegible] 12. in 10 [illegible] qui [illegible] ne[illegible]
ſi non tam grauia [illegible] an hic comprehendantur [illegible] & hæ, quod in [illegible]
primo a[illegible] igitur

X x [illegible] Purgat

15 Purgat etiam [illegible] articul. eadem [illegible] nouitatis [illegible] ratio, ea [illegible], vt dom [illegible] eſſe debeat, non ſumptu pau[illegible] nulla, aut volup[illegible] pignora bene locari, tuto ſeruari, commode explicari, [illegible] p [illegible] gionem, repetentibus reſtitui [illegible] poſſint. Idem [illegible] quoſque [illegible] tem, aut ſaltem commodum pauperum ſpectat, ad [illegible] d. Concil. Lateranen[illegible].

Quoad IV.

16. N[illegible] tur [illegible] ratione art. 6. & pars 5 & quanta [illegible] & [illegible] interuſur[illegible] ſemel comparatæ [illegible] non [illegible] ro [illegible] ſup [illegible] ſumma, quæ etiam [illegible] manet [illegible] tur: ſed quantum per vſum [illegible], & d[illegible] Tenenti [illegible] cedit, [illegible] per [illegible], a[illegible] quam [illegible] anno [illegible] exigentibus [illegible], quod in commodum [illegible] ſequentis [illegible], illorum [illegible] horum commod[illegible] & [illegible] n[illegible]. Cum [illegible] ergo [illegible] perpetuo [illegible], non alia [illegible] commodo [illegible] ceſſit, per quam inæqualitas induci poſſit, [illegible] fieri non poſſit [illegible] ſup. [illegible] 3. nu. 1 [illegible] Sub [illegible] ratione [illegible] à [illegible] n [illegible] accipientib. [illegible] libræ & ſol [illegible] indemnit [illegible], [illegible] pignus [illegible] impenſa [illegible] ſeruando, [illegible] infinito [illegible] impoſſibilis eſſet [illegible] rei diſcretio. Cæterum non [illegible] ſit, nec ratio ea propter iuſtitiæ, [illegible] duci poſſet [illegible], [illegible] ſumptæ ſumma. vel quid [illegible] ſum, [illegible] primo anno in mutuum ſumentib [illegible] gatur, non magis [illegible] ab omnibus [illegible] enda, [illegible] anni pauperi [illegible] Cum aliter [illegible] tum poſſit, ſed & commode poſſit [illegible] eſt [illegible] diſtributionem venire debeat. Qu[illegible] me[illegible] ipſa Reſp. Amſterodamenſis crevit, [illegible] ab [illegible] ex [illegible] ex[illegible] propoſ[illegible] [illegible] Vbi autem [illegible] non habet, [illegible] cæ [illegible] valere

Quoad V. & I.

17

Circa proportionem.

18 [illegible] cui duxit ad exercitium ſuum [illegible] vel culpa dam[illegible] quam [illegible] ferre non alius d[illegible] [illegible] ia, quia om[illegible] [illegible] vitare, [illegible] ſolus [illegible] S[illegible] deduci poteſt, cui comparatur ex [illegible], vt [illegible] ſ. n. 6 [illegible] p. d. 13 num. 4. [illegible]

Quoad VI.

19 [illegible] neceſſarium ſit, quod [illegible] alijs conſtituo habere poſſit, [illegible] a ſumma ex capitali [illegible], [illegible] Capitali, ſi vero ex alia pecunia de [illegible]

Quoad VII.

Spectat [illegible] ad [illegible] Quod si [illegible] conſtare non cogitur 20.
(quia [illegible] nonpu [illegible] in [illegible] tum [illegible] id- Quod IX.
quam recipere [illegible] qui ſibi [illegible]
recipiendi, & expediendi, [illegible] vul-
[illegible] e mutuandi cauſa [illegible] vel alia [illegible]
Quia qui commune [illegible] accipit, non debet ſingulas [illegible]
te, ne bis idem accipiat, ſed vel ſemel ſingula, vel vniuerſum omnia ex [illegible] & prudentis
viri arbitrio ſupputata. *Nauarr. con. 1. de vſur. Sylueſt. ver. vſur. num. 19. arg. [illegible]*
præterquam quod animaduertendum ſit, quantum ex periculo ibi [illegible]
adſcribendum ſit, quantumq; Tenens ſuorum conditionem noſſe debeat, vt ad 7 [illegible]
mus. Cæterum pecunia quæ neceſſario impenditur in proxenetas qui Mercatores quæ-
runt, qui pecuniam Tenenti mutuo dare velint, ſine damno eius haberi debet. At vero
ponatur Tenentis pecuniam v. g. [illegible] non ſufficere, ſed aliquibus [illegible] in
menſa erogari; v. g. [illegible]o aut [illegible] a pecunia Tenentis iam deducti ſint
omnes ſumptus & [illegible], & tamen a quantitate ſupercreſcente nihilominus accipiantur
2 [illegible] in 100 [illegible] lucrum [illegible] habebitur, quod 12. in 100 ſuperat? [illegible] quam quod
quando (quod ſæpe vſu venit) tantum 6. [illegible]. 8. 9. 10 [illegible], non poſſit [illegible] 21. Et
certe ſummam alienæ pecuniæ magnam eſſe conſtat, ſi ſalarium proxenetæ ſit 400. [illegible]
ex 2. in 100.

Atq; hæc quidem, quamuis [illegible] queſtiones aliqua ex parte videantur, [illegible] 11.
mercatores, [illegible] reijciendæ; [illegible]
[illegible] multis inuolucris palliſq; obum-
brari ſolent, omnia tamen [illegible] & reſtitutione Tenentium, ſimilium q; [illegible]-
riorum, [illegible] expendere [illegible], vt conſtet quantum iuſte retinere, quan- 12.
tum reſtituere debeant. [illegible] vt plenarie ſatisfaciant, vel caue-
ant, ſi quantitas eſt certa; [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. M[illegible] compoſitione [illegible]
[illegible] 2 [illegible] nec [illegible]
[illegible] conue [illegible], de qua in [illegible]
[illegible] ſemper [illegible] 14.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
non [illegible], non eſt [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ſed [illegible]. [illegible]

omnes

omnes enim alienigenas pro hoſtibus habent, vt animaduertit Tacit. *lib. 5. Hiſt. apud ipſos, inquit, fides obſtinata, miſericordia in promptu, ſed aduerſus omnes alios hoſtile odium.*
25. *[illegible] proclamatio facienda.* [illegible] vero numquam ſatis mihi placuit, quod Epiſcopi in abſolutione non curant mon[illegible] proclama ſeu in concione, abſolutum paratum reſtituere, vt incerti creditores quoad repetendas vſuras, iure aut arbitrio ſuo vti poſſint. *lex 4 Syneſt. in ſum. de vſur. 6. num.* 6 Quod olim quidem minus neceſſarium, cum liceret ſemper contra promiſſa vſuras repetere at hi Tenentes ex indulto Principis ita vſuras exercuerunt, vt repetitio non detur. ergo neceſſarium eſt, vt publice conſtet eos huic priuilegio renunciare, & impedimentum repetitionis tollere. præſertim cum multi priuatim longo tempore ſint abſoluti, antequam publice ſciatur. Nec mouet quod venditis [illegible] menta pignoribus quotannis, id quod ſupereſt ex pretio deducta ſumma mutuo data, & vſura, ſine proclamate eleemoſynarijs loci detur: quia id fit iuxta indultum Principis, aut ſaltem eo conceditur iſtius reſidui repetitio, ſiue maneat apud Tenentem, ſiue ſequeſtretur apud eleemoſynarios, & hoc notorium eſt. qui ſuo iure ibi non vtitur, imputet ſibi. Iterum eſt contra indultum, & ignotum, vt diximus: vnde creditores ignari ſuo iure fruſtrantur.

26. *Et merectione Montium Pietatis.* Enimvero exercitium menſariorum & graues populo vſuras, propellere cœperunt Montes pietatis, qui in his ditionibus inſtituuntur, Quamuis enim non gratis omnino mutuentur, quia nondum ex donatiuis & eleemoſynis aceruus aliquis pecuniæ (id eſt mons) conflatus ſit, qui mutuum petentibus gratis omnino erogari poſſit, vt alibi accidit, atque in aliquibus Belgicæ locis: gratis tamen eatenus mutuantur, vt nullum ijs lucrum ex mutuo poſſit accedere, ſed ſolæ impenſæ ſumptuſque ab ijs repeti qui commodum percipiunt ex mutuo Montium, quos æquum omnino eſt indemnes ſeruari. quod ipſum anno 1617 Archiepiſcopi Mechlinienſis, & Cameracenſis, & omnes Epiſcopi Prouinciæ Mechlinienſis probauerunt, & aperte euincitur ex ratione, qua Leo X. & Concilium Lateranenſe Montes pietatis approbant. Quamuis enim Leo, & Concilium [illegible] ſerte de ijs Montibus loquatur, qui pro expenſis & ſalarijs miniſtrorum moderatum [illegible] tum aliquid accipiunt, de quibus quæſtio erat, vt patet in [illegible] ante erectis, & a [illegible] que Pontificibus prædeceſſoribus [illegible] eius tamen dec[illegible]s Conciliaris ra[illegible] & illos aſtruit, qui [illegible] nium in [illegible] indemnitatem accipiût, præſertim ex Principum ſ[illegible] p[illegible]emorum authoritate qui [illegible] officium, vt diximus, ita & [illegible] lius hos Montes inſtituere poſſunt, non aduerſante eis inſtitutione Leonis, quippe de [illegible] lis non agente.

Q[illegible] autem h[illegible] ratio ad cauſſam publici & iuſti mutui atque contractus ſpectare videatur, donec [illegible] erogationis plus recipient; vel nunc tamen partic[illegible] ratione pietatis: quamuis imperfectiori modo ſicut de ſuis Montibus aſſerit Leo dum ſubiungit *multo tamen perfectius multoque ſanctius fore, ſi omnino tales Montes gratis [illegible] rentur.* Interea dum ſumma hæc perfectio refrigeſcente charitate haberi non poteſt, [illegible] minalem quæſtionem, res ipſa non eſt improbanda. Fatendum enim omnino eſſe magno reip. beneficio, vel in ipſis iam principijs media fere parte minora eſſe Mo[illegible], quam menſariorum interuſuria quæ & decreuerunt nonnihil, & magis & magis [illegible] decreſcent, vel per eleemoſynas, vel alia ſubſidia.

27. S[illegible] quid vero imperfectionis ex facto praxim exercitiumque Montium habere aliqui ſibi perſuadeant, indignari prorſus non debent, ſed exiſtimare: ſolere pleraque [illegible]

[illegible]

magnarum principia aliquid imperfectionis habere, quæ lambendo abſtergatur. artem vix vllam inuentionem ab origine ſua omnibus numeris eſſe abſolutam: fabricando fabros fieri. Facta infinita ſunt, atque in illis labi humanitas poteſt. Pia tamen intentio Principum ſemper eſt, & iuſta vt maneatur intra præſcriptum regulæ, vt ſola indemnitas exigatur, cuius ſupputatio in facto conſiſtit. Multo minus indignari quis debet, ſi alius quiſpiam inſtitutum hoc praximque Montium examinarit, neq; examinatum ipſum exercitium, examinandumque ſemper, reliquerit ijs tantum ad quos ſpectat, ſed in eo ſuum ſtudium explicare voluerit: ſi in ipſa Italia, Pontificumque conſpectu, poſt approbationem Montium pietatis à Paulo II. Sixto IV. Innocentio VIII. Alexand. VI. Iulio II. factam, non deterriti fuere plures ſcriptores, quo minus illorum rationes examinarent, quin & reprobarent. Quos tamen Leo X. & Conc. Lateran. non ideo indigna cenſura notauit, ſed è contrario laudauit his verbis; *Alterius quidem par: iuſtitiæ zelum; alterius pietatis, & veritatis amorem; vtriuſque vero partis ſtudium commendantes* &c præſertim cum ipſe Leſſius, qui Apologiam pro his Montibus ſcripſit; *Appendicem ſcilicet ad dub.23.cap.20.lib.2.de iuſt. numer.42.* dum hos Montes negat improbari, fatetur tamen non probari à Leone X. & Conc. Later. vtpote de quibus tunc non fuerit quæſtio, ſed relinqui naturæ ſuæ, adeoque indeciſæ quæſtioni. Manet tamen in hac materia mutui & Montium probata à Pontifice & Concilio ratio, vt mutuatarij teneantur ad onera mutuationis: moderata quidem & neceſſaria, vt loquitur Pontifex, non quæ manu quaſi regia erogantur, vt velle ſolent Principes debitum ſolutione excedere; quod de alieno & pauperum quidem non æque poſſunt aut volunt. Poſſunt Principes tanquam tutores curatoreſue reip. & in quibus eminenter continetur ſubditorum conſenſus, ſtatuere id, quod publicæ vtilitati aut neceſſitati iuuandæ opportunum videtur: *l.4.c.ex quibus cauſis maiores. Vbi gloſſ. l. remp. C. de iure reip. lib.11. Leſſ. vbi ſupra num.49* adeoque vbi commodior ratio non ſuppetit, ſtatuere, vt à Monte ad cenſum redituum ue ſumatur tantus pecuniæ aceruus, quantus indigentiæ eius reip. ad mutuationem videtur neceſſarius, & à mutuatarijs exigatur annuum cenſuum & redituum onus. Quod etiam punctum à dictis Prælatis fuit probatum. Nolim tamen etiam cuiuſmodi reprehendere, dum alter Mons erigi, aceruus pecuniæ congeri, ac ſors eroganda haberi nequit, quod eam aliqui per ſortilegia conficiant: dum eorum ſine fraude conditiones in aperto ſunt, & quiſque videt quantum pietati, quantum fortunæ, ex pecunia, quam confert, committat ac dedicet. Nempe neque argui pietas, neque aleæ venditio, emptioue poteſt. Eum porro conficiendæ pecuniæ modum perquam facilem eſſe, minimeque grauem non conquerente ſed applaudente paſſim populo inſtitui; docent nos erecta tota Batauia cæteriſque prouincijs confederatis ſeminaria, ſimiliaque loca. Neque porro pigere, pudereue nos debet virtutem aliquam ſeu moralem ſeu politicam vel ex hoſte diſcere. Et quia mox diximus in his Principes populi conſenſum eminenter continere, ex eoque intelligi ſtatuere: *Leſſius d. num. 49.* omnimodi facilior, leuior, ſine vſurarum cenſuumque onere, eadem habendi ratio ſuppetat, ſeu iam dicta, ſeu alia; anne impedita, grauis, vſurisque aut canonibus oneroſa, ex populi aſſenſu ſanuſque [illegible] cenſebitur?

(*)

DE CRIMINE FALSI.

QVi falſam qualitatem impetrantis,aut conditionem mentiuntur, carent fructu impetrationis *Innoc.VIII.Conſt.reſ.P Matth.S.D. l.5.titul.9.cap.*1.3. & qui ſuppoſitis perſonis ad examen beneficium impetrant,excommunicantur à Paul.IV. *ibidem cap* 2. Vt monetæ aureæ toſores vltimo ſupplicio ſubduntur,ſic & argenteæ tonſores puniri mandat Pius V.*Conſt.reſ.P.Matth.l.*5 *t.*14.*c.*1.In his ditionibus oleo bullienti immerguntur.

Falſarios c.ad audientiam *ext.de crimine falſi* charactere in fronte notat, obtinetque in Gallia contra *l.ſi quis in metallum C.de pœnu.Bugn.leg.abr.l* 1.*ſat.*99. etiam abſciſſio manus, & exilium,& arbitraria pœna alia hic irrogatur.

DE SORTILEGIIS.

VT iure diuino & humano omnes ſuperſtitiones, ſortilegi[illegible] & Magiæ inhibitæ ſunt: ita prudenter admodum pro religionis & Reip.ſtatu conſeruando, iam olim pij[illegible]mi Belgarum Principes edictis ſuis ſanxerunt, vt ij qui ſub vulgari Ægyptiorum (de quorum in Europam aduentu vide Paſquier *Recherches l.*4.*c.*17.) nomine vagantur, † ex his ditionibus ſemper exterminarentur. Ac deinde glorioſæ mem. Carolus V. Imperator eiuſque filius Philippus Hiſpaniarum Rex, edictis ſuis *datis* 15. *Febr.* 1537. *&* 2.*Septemb.* 156[illegible].*& in add.*2.*ad latum intr.Brab.art.*6. ſub pœna confiſcationis corporis & bonorum huiuſmodi hominibus eorumue aſſeclis, quiue ſe tales dicerent, aut eorum habitu vterentur, vetuerunt ne in his ditionibus ſuis verſarentur. Denique idem Rex ordinatione [illegible] ad Epiſcopos omnes & Concilia miſſa cum mandato eam publicandi, quæque extat in Synodo vltima Antuerp.admodum ſeuere mandat, vt omnes iudices & officiarij, Eccleſiaſtici, & ſæculares, [illegible] diuinatores, aruſpices, magos, & ſuperſtitiones exercentes, [illegible] eliminari, ſeu [illegible] coerceri, cum ea clauſula, vt quiſque fungatur ſuo officio, *[illegible] regarde autant quil veut euiter l' [illegible] [illegible], & [illegible]* Tandem *[illegible] Synodum Prouinc. Mech.ann.*1607.*art.*[illegible] Principes noſtri mandant huiuſmodi augures extra prouincias ſuas relegari, & [illegible] mulctas [illegible] [illegible] & *art.*14.*ibid.* eam regis ordinationem executioni mandari. [illegible]quam ex Concordatis Brabantiæ vt & ex Galliæ Senatuſconſultis hodie [illegible] ſecus, *Choppin.de ſac. pol.l.*2.*tit* 2.*num.*11.ad ſolos ſæculares §.*de criminibus* [illegible] horum criminum correctio, & cognitio remiſſa eſſet. Niſi quando fieret per inuocationem dæmonum, aut abnegationem fidei; quo caſu tanquam hæreſim ſapientia ad Eccleſiaſticos iudices ſpectant: id enim hæreticum eſſe declarauit *Sixtus IV. & Alexand.VI. & Adrian.VI.* Eam cognitionem Inquiſitoribus demandauit Leo X. *Conſt.* [illegible] *D.l.*[illegible]*c.*[illegible].6. Et maxime puniri debent, qui morbos, grandines & alias [illegible] hominibus, vel pecoribus procurant, & maribus vel fœminis a[illegible]

[illegible]

1\. *Edictis in Belgico contra Ægyptiaca.*

iugales impediunt, ſeu ligulam [illegible], *[illegible] Iun. c. [illegible] apud P. Matth. [illegible] dem cap. 4.*

Iudiciariam aſtrologiam † præclara ſanctione d[illegible]uit Sixtus V. *[illegible] refert Quar. [illegible]* 2.
Aſtrol. ſcilicet quæ neceſſitate cogere non aut[illegible] m in[illegible] ate [illegible], qui ſibi [illegible] quoque arbi- *Damnata*
trio, appoſita aqua & igni, relicti ſunt; docet [illegible] quo [illegible] genere eſt illud Lyrici: *iudiciaria aſtrologia.*

Quem tu Melpomene ſemel
Na[illegible] centem placido lumine videris;
Illum labor Iſthmius
Clarabit pugilem, &c.

Non autem damnatur ars bucolica, nautica, ſimileſque quæ ex naturalibus affectionibus influentibus in ſublunaria iudicant, iuxta annuas ephemerides. Modo ſe non extendant vltra Mathematicæ limites. vt Chaldæi, qui Pompæo, Cæſarique prædixerant eos non niſi in ſenectute, niſi domi, & cum nominis claritate morituros. *Chopin. de ſac. pol. lib. 2. tit. 7. num. 23.* Qua de re tota ſortilegiorum, & quæ eo ſpectant, late Farin. *in tract. de hæreſ. quæſt.* 181.

DE CLERICO VENATORE.

Venatio clericis eſt prohibita, *c. 1. de clerico venat.* & ſyluaticæ vagationes *c. 2. ibid. c. 1. de Cler. vel monac.* quos canones male aliqui dicunt vſu ab[illegible]tos. *vt diximus ſup. de vit. & honor. cler.* Panormitanus tamen *in d. c. 1. de Cler. venat.* modeſtam venationem etiam cum canibus recreationis cauſa admittit. *Diana etiam p. 3. t. 6. r. 19.* clamoroſam, cum retibus, laqueis, canibus: dummodo non frequentem aut ſcandaloſam, à mortali excuſat. modeſta videtur perdicum, cuniculorum, leporum, & ſimilium non ferocium animalium, ſi abſit cornu, clamorque virum, clangorque tubarum. qui fere non poteſt eſſe ſine ſcandalo. cæterum venatio ferocium animalium, aprorum, ceruorum, bubalorum, taurorumque ſilueſtrium nullatenus clericis licita videtur, per dictos canones, & cauſas ob quas [illegible] prohibita ſunt torneamenta, & agitationes taurorum, & propterea Concilium Trid. *ſ. 24. c. 12. § veſtitu.* non male videbitur accipi poſſe iuxta hanc diſtinctionem: dum non ſimpliciter, ſed ab illicitis venationibus clericum iubet abſtinere. & ſic accipiendum *c. 1. d. 34.* quod iubet abſtinere ab immoderata omnium beſtiarum, & volucrum venatione.

DE MALEDICIS.

Qui [illegible] † vel [illegible] maledicunt, non puniendi, ſed miſerandi, vel con- 1.
temni [illegible] *l. vn. C. [illegible] imperatori. Tacit. l. 4. An. [illegible] Diuus Iulius, ipſe Diuus Auguſtus &* *Maledici*
tulere iſta, [illegible], haud ſacile dixerim, moderatione magis an ſapientia: nam [illegible] ſpreta [illegible]: *[illegible]*
ſi iraſcare, agnita videntur. Vnde ad hanc rem appoſite & prudenter Demoſthenes dicebat, cauendum ab eo certamine, in quo victus ſemper victore eſt potior. Pulchre, *miſerandi, non puniendi.*

Liuius *lib. 5. dec. 5. Superbiam verborum præſertim iracundi oderunt prudentes irriderent; vtique ſi inferioris apud ſuperiorem eſt. capitali pœna nemo vnquam dignum iudicabit. Id enimuero periculum erat ne Romanos Rhodij contemnerent. etiam Deos aliqui verbis ferocioribus increpant, nec ob id quenquam fulmine ictum audimus.* Cæterum quantum ad ſuperos ſpectat, id prophane dictum eſt; quantum ad mortales, non omnibus *robur & æs triplex circa pectus eſt*: nam Eccleſ. 1. cap 7. *calumnia, inquit, conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius.* Vnde oportet vt dum priuatim laboratur, publice inſurgant leges.

2. *Non blaſphemi.* Et blaſphemo † quidem in Deum aut Sanctos, vt impunitus non ſit, ſpecialem pœnam præſcripſit Gregor. IX. *cap. 2. hoc tit.* præter mulctam, & ſeptem diebus Dominicis præ foribus Eccleſiæ ſtaret, pallium & calceamentum non habens, ligatus corrigia circa collum, ſeptem ſextis ferijs ieiunet in pane & aqua, & eleemoſynas faciat. Leo vero X. Iulius III. Pius V. *vt eſt apud Quar. & Serol. V. blaſphemia.* etiam contra blaſphemos alias ſanctiones ediderunt. Carolus V. prima vice blaſphemis pecuniariam pœnam pro arbitrio iudicis imponi iuſſit, 2. publicæ ignominiæ exponi, *quod vocant pilloriſare,* 3. fuſtigari, & banniri, vlt. Nouemb. 1517. Sed 5. Ianuar. 1518. id mitigatum, vt prima pœna ſit 60. ſol. fl. ſecunda duplum, tertia triplum, & carcer ſex dierum in pane & aqua, quarta piloriſatio duarum horarum; & ſi grauiores fuerint blaſphemiæ, ad negandum v. g. Deum, aut ſimiles, carcer erit vnius menſis. prout etiam qui improba iuramenta, aut periuria committent, arbitrarie puniri debent ſine diſſimulatione 7. *Octob.* 1531.

3. *Maledici præmeditatis cum animo iniurandi, plectendi.* Clemens III. *in cap 1. h. t.* [illegible] compeſci † mandauit clericum, qui ipſi maledixerat: ſed dicit id eum feciſſe in depreſſionem officij, & ne de cætero contra Eccleſiam Romanam alij in ſimilia prorumpant. laborat ergo non de perſona, ſed de ſtatu: eſt enim Chriſti. *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines.*

Alioquin nihil pro ſe noui iuris Clemens ſtatuit: quippe Conc. Carthag. 4. ſtatuerat, vt clericus maledicus degradaretur, *c. Cleric. maled. 46. diſt.* Cum eo tamen temperamento quod *c. ſi quis ſacerdotum 11. q. 1. H. Caniſ. in ſum. Inc. can. l. 3. tit. 22. in not. ex gloſſ. & Panor.* addit.

4. *Accedentibus circumſtantijs: præſertim aggrauantibus.* Cæterum falſa crimina † de aliquo ſpargere, iniurias inferre coram vel abſenti, libellos famoſos ſeminare, nunquam impunitum fuit, & vtinam hoc ſæculo paulo ſeuerius caſtigarentur mendaces detractores. Certe Pius V. detractores, libellos famoſos, vel literas indices aliquorum falſorum criminum alicui ſcribentes, omnibus pœnis à iure conſtitutis ſubijci vult. Greg. XIII. ad infamiam & triremes condemnari. *Conſt. ref. P. Matth. 5. D. l. 5. t. 5. c. 12.* & ſenatus Allobrox, *teſte Fab. in Cod. l. 9. t. 23. def. 1.* calumniatorem deferentem aliquem capitalis ſceleris, capitaliter damnandum fuiſſe; ſed quia ipſe ſe detexerat, mitius [illegible], irrogata infami palinodia, cum fuſtigatione, reſte collo inducta. Non vbique [illegible] contra omnes hæc exercentur, magno bonorum malo. ſed fortibus viris contra morſus huiuſmodi ſcorpionum,

—hic murus aheneus eſto

Nil conſcire ſibi—

quodque tametſi mille oblatrent ganneones, ſeu ganeones,

Dignum laude virum Muſa vetat mori.

Boëtius l. 1. de Conſol. bene eos ita ſolatur. (Itaque nihil eſt quod admirere, ſi in hoc vitæ ſalo circumſtantibus agitemur procellis, quibus hoc maxime propoſitum eſt pi[illegible]

[illegible]

mis diſplicere. Quorum quidem tametſi eſt numeroſus exercitus, ſpernendus tamen eſt; quoniam nullo duce regitur, ſed errore tantum, temere ac paſſim lymphante raptatur. Qui ſi quando contra nos aciem ſtruens valentior incubuerit, noſtra quidem dux philoſophia copias ſuas in arcem contrahit: illi vero circa diripiendas inutiles ſarcinulas occupantur; at nos deſuper irridemus viliſſima rerum quæque rapientes: ſecuri potius furioſi tumultus, eoque vallo muniti, quo graſſanti ſtultitiæ adſpirare fas non ſit.)

DE CLER. EXCOMMVNICATO, DEpoſito, interdicto miniſtrante.

DEpoſitus ſuſpenſus celebrans corripitur, & excommunicatur: excommunicatus celebrans perpetuo deponitur: *c.* 1. 2. 3. 6. *h. t.* beneficio priuatur: *c.* 6 illius incapax redditur: *c.* 7. niſi tempore collationis abſoluatur. *c.* 8. ignarus tamen celebrans excuſatur. *c.* 9. non item gnarus vel per ſolam famam *c.* 5. *h. t.* multo minus ſpe veniæ id committens. *ibid.* huiuſmodi enim fiducia aggrauat delictum. vnde & qui impetrant literas ſuper impedimento conſanguinitatis, non aliter diſpenſari iubentur, quam ſi iurauerint, ſe non ſpe diſpenſationis facilius impetrandæ carnaliter fuiſſe commixtos. quod ſi clericus depoſitus excommunicatuſque cohiberi per eccleſiam à miniſterio non poſſit, brachio ſæculari implorato in exilium mittitur. *d. c.* 2. *h. t.* vtique vbi ex loci conſuetudine (vt deſumptum eſt illud caput ſecundum ex Concilio Antiocheno) huiuſmodi imploratione eſt opus. • ſic & *in c. non ab homine. x. de iudic.* ait deputandum exilium, vel aliam legitimam pœnam infligendam, cum eccleſia non habet vltra quod faciat. quamuis diſtrictionem perſonarum iure fieri ab eccleſiaſtico ſatis inſinuet Trid. *ſ.* 25. *c.* 3 ſed tamen d. c. 2. quam d. c. cum *non ab homine* loquitur: vbi epiſcopi iudicium contemnitur; adeoque facto & manu militari eſt opus. Denique ſi interdicti miniſtrant numero multi, atque vltra quadraginta, præter authores, cæteri propter multitudinem mitius puniuntur. *c.* 4, *h. t.* vt fieri vidimus in interdicto Veneto.

DE CLERICO NON ORDINATO celebrante.

CLem. VIII *Conſt. Inc. etſi* 1. *Decemb.* 1601. decreuit; eum, qui non ſacerdos miſſam celebrauerit vel confeſſionem ſacramentalem audierit, ab Eccleſia abijciendum, & ab ordinibus, ſi quos habet, rite degradatum, curiæ ſæculari tradendum eſſe, & debitis pœnis plectendum. Vbi non comprehenditur ſacerdos ſine iuriſdictione confeſſiones excipiens: ſed tamen ob graue ſacrilegium, quod non longe ab altero reatu abeſt, ſeuere æquus iudex arbitrarie puniendum cenſebit.

DE CLERICO PER SALTVM promoto.

CVm promotis per ſaltum Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare, modo non miniſtrauerint. *cap.14.ſeſſ.23.Trid.* Si porro miniſtrauerit, functiones ſuſcepti per ſaltum, aut omiſſi ordinis, ſiue ſacri, ſiue minoris exercendo, eget apoſtolica diſpenſatione *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad Conc. Trid. ſ.23.c.14.n.9.10.* ſed quoad rite ſuſceptos non ſuſpendi, nec eos exercendo fieri irregularem docent citati. *ibid num 5.6* ſaltum hic accipimus, ſiue plures ſiue vnicus ordo omiſſus fuerit, diſpenſationemq; eo tãtum ſpectare, vt omiſſum recipiat, in eoque miniſtret; atque vlterius exinde aſcendat: non vt aſcendere, ſine præuio regreſſu ad omiſſum poſſit *ibid. n.7.8.*

DE EO QVI ORDINES FVRTIVE ſuſcepit.

HVnc Concil. Trident. *ſeſſ.23.ca.8.* ſuſpenſum eſſe vult ab executione ordinum, quamdiu Ordinario ſuo videbitur. Agit autem is locus Concilij de eo, qui irrepſerit ad ordinem ab alieno Epiſcopo ſuſcipiendum. ſi proprium deceperit, poterit is diſpenſare, ſed ſi præmiſſa fuerit anathematis comminatio, ne quis ſurrepat; papa tantum diſpenſat. *c.1. 2.3. x h t.* quoniã vero ea comminatio ex ritu Pontificalis præmitti nunc ſemper debet, vix erit, vt ſine diſpenſatione Pontificia aut pœnitentia in monaſterio acta *d.c 2.3* furtiue promoti iuuare poſſint. neque d. § *quod ſi quis* proprie de furtiue promotis agit; ſed de ordinatis ab alieno epiſcopo ſine dimiſſorijs: aut, (ſi reſcriptum aut priuilegium habeant) commendatitijs proprij.

Ediderat Sixtus V. [illegible] in *c. ſanctum 9. Iun. 6.4.* ſatis rigidam aduerſus clericos male promotos, & promouentes. ſed Clemens VIII. *prid. Cal. Mart. 1595* ad [illegible] ſacrorum [illegible] Conc. Trid. & Pij II. conſt. *in c. cum ex.* & pœnas reduxit. exceptis ijs, quæ tangunt ſimoniace ordinatos, & ordinantes.

DE EXCESSIBVS PRÆlatorum.

ALiquando excedunt Prælati, dum non omnes expendunt illud Gregorij homil. 9 in Euangelia. *Dum augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum: Tanto ergo eſſe humilior atque*

atque ad ſeruiendum Deo promptior quiſque eſſe debet ex munere, quanto ſe obligatiorem eſſe conſpicit in reddenda ratione. Si enim ſolum naturæ fluxum ſequimur, facile incidimus in illud Taciti, *lib. [illegible]. hiſtor. Veſpaſianus ſolus omnium ante ſe Principum in melius mutatus eſt.* Excedunt [illegible] epiſcopi ſi intra terminos ſe non contineant, ſed in aliena diœceſi Pontificalia exerceant: *contra c.5. ſ 6. Conc. Trid* ſine ordinarij loci licentia. ſub quo decreto & Archiepiſcopos contineri diximus *ſup. de off. ord. n.18.* niſi cũ viſitata ſua diœceſi, cauſa cognita, & probata in concilio prouinciali *ſ.24. c.3. Concil Trid.* & ſuffraganeos viſitant, aut per appellationem officia ab Ordinarijs perperam negata ſupplent.

Neque priuilegia aliqua in contrarium ſuffragantur, ſed ſola licentia ordinarij loci quamuis exemti, dummodo non nullius, nam tum ad Loci ſuperiorem, quaſi epiſcopalem iuriſd. habentem licentiæ conceſſio ſpectaret. eaque ad ſub[illegible]itos ordinarij tantum: inter quos, & familiares illius triennales, ſub cautione *c. 23 ſ. 9. Trid.* porrigi poteſt: ita vt alterius diœceſis ſubditi non ordinentur, niſi forte ordinantis, aut accedentibus aliorum dimiſſorijs. Ne quidem habentes à Pontifice facultatem promouendi à quocumque. *iuxta c. 11. ſ. 7. Trid.* ne quidem ad tonſuram, aut vt criſmate confirmentur. quin nec miſſam poſſunt celebrare pontificaliter cum mitra & baculo, & ſolemnem benedictionem dare, ſine eadem licentia. quæ & poſt [illegible]rtem dantis expirat. quod nec abbatibus licet habentibus vſum mitræ, ſine ordin[illegible]ntia, aut S. Pontificis indulto. epiſcopi tamen in locis exemtis ſuæ diœceſis poſſunt [illegible]ldachinum ibi erigere, & honorificis iuribus vti. quamuis enim ipſe textus *d. c. 5.* [illegible] de ordinibus in primis agat: vt patet in fine vbi ordinan[illegible] pœnam ſuſpenſionis ab exercitio Pontificalium & ordinatis ab executione ordinum ipſo iure diſerte infligit: tamen initio generatim pontificalia (quorum nomine quæ inſuper veniant habet gloſ. *in extrauagant. ſuſcepti. v. pontifical. de elect. Barboſ. de off. & pot. epiſc. p. 3. all. 111. num. 33.*) prohibet, ita vt eccleſias, altaria conſecrans, ſimiliaque exercens comprehendatur. *de quibus omnibus citati à Barboſ. in Collect. DD. add. c. 5. ſ. 6. Trid.* Exceſſus nonnunquam circa beneficiorum vniones contingit, dum Prælati facultates ſuas egrediuntur, vel ſubditi earumdem vnionum tenores. Quæ autem beneficia & qualiter Prælati vnire queant, nequeantque vigore Conc. Trid. tradit Ricciùs *in prax. [illegible] dec. 486. & ſeq.*

Ordinario [illegible] petenti literæ quarumcumque vnionum exhibendæ ſunt, & per ſubreptionem obtentæ, à quadrag[illegible]ta an[illegible] irritæ declarari poſſunt: & exinde conceſſæ nondum ſortitæ effectum aut deinceps concedendæ, niſi ex legitimis cauſis (vocatis quorum intereſt) coram Ordinario verificandis, ſubreptitiæ præſumuntur, & viribus carent. *c. 6. ſ 2. Trid.* 1 *Vniones reuidendæ.*

Vbi computari 40 an. debent à die quo Conc. Trid. authoritate Romani Pontif. eſt promulgatum, *Azor. l. [illegible] Mor. p. [illegible] l. 6. cap. 28. qu. 22.* Cong. Concil. *in epiſtola ſua ad D. Ioan. Miræum Epiſcopum [illegible] . Martij 1608.*

Si porro literæ vnionis non extare dicantur, conſueuerint tamen beneficia v.g. duæ parochiæ per annos 40. ta[illegible] vnitæ ſine diſpenſatione conferri, earum ſub hoc modo poſſeſſor non eſt moleſtandus. [illegible] *Cong. apud Serol V. vno § 6.* Porro ordinarijs remiſſio ea remittitur, & declaratio, non ergo viſitatoribus regularibus competit. ordinarijs confirmatis, & ſi nondum conſecratis. Capitulis etiam ſede vacante dummodo ſedi nihil detrahatur: *vt in c. ſicut vnire x. ne ſede vac.* legatus à latere: inferioribus præla-

prælatis quaſi epiſcopalem iuriſdictionem habentibus. *citati à Barboſ. in collect. DD. ad c. 6. ſ. 7. Trid. num* 4. 16 17 18. an vicarijs generalibus? ijdem *num* 15. ſpecialiter mandatum exigunt. *ſed nos latius ea de re agimus in Conſult. canon.* ſortitæ autem vniones effectum cenſentur, capta in vim illarum rei vnitæ poſſeſſione. *Citati ibid nu.* 9. Probanturque inſtrumentis etiam enunciatiuis, & diuturna poſſeſſione, *ibid. n.* 29. 3.

Legitimas porro & rationabiles cauſas requirit d. c. 6. & formam: vt vocatis ijs quorum intereſt, eæ verificentur. Legitimæ ſunt quæ à canonibus probantur: vt neceſſitas, & vtilitas. *c. expoſuiſti x. de præb. c. 1. de reb. eccl. non alien.* neceſſitas eſt, ſi beneficium miniſtro alendo non ſufficit: *d. c. expoſuiſti c. 6. ſ. 21. Trid.* deſtructio hoſtilis: *c. 2. de rel. dom.* populi iactura: *c. ad audient. & 2 eod.* Vtilitas; quando beneficia pro onerum ratione quidem ſufficiunt, ſed ob fructuum tenuitatem non ſe offerunt, qui appetant. *d. c. expoſuiſti. c. 2. ne ſed. vac. in verb. ne plus ſeruiſſe perſonæ quam eccleſiæ videremur.* ergo vt eccleſiæ ſponſus aliquis inueniatur, tali vnione dotanda eſt. ſicut ob ſimilem cauſam diſpenſari ſolet in matrimonio carnali.

Forma autem hic præſcripta, & in Regula 13. Cancellar. (quæ etiam vniones, ſuppreſſiones & dimembrationes irritat, quæ non ſunt factæ ad Trid. præſcriptum) vt fiant vniones *vocatis quorum intereſt & cauſis verificatis coram loci ordinario.* Verificari ergo debent cauſæ: alioquin vniones in contrarium per ſubreptionem obtentæ Præſumuntur, inquit, d. cap. 6. *in fin.* [illegible] allegans ergo probare debet. *Garc. de benef. p. 12. cap. 2. num.* 120. niſi ordinarius in [illegible]mento memoret ſe vocaſſe eos, quorum intereſt, & coram ſe cauſas eſſe verificatas, *idem numer.* 121. Vocari debent quorum intereſt, etiam ex iure communi: *clement. vn. §. ad hæc de ſtat. monach.* ij ſunt collatores, patroni: *c. ſuggeſtum de iur. pat. clem. fin. de reb. eccl.* populus: *Rota apud Garc. d. c. 2. 219. 220. Clem. 2. de reb. eccl. non alien.* quorum tamen non omnium conſenſus requiritur: ſed & quorum requiritur, res peractæ poteſt accedere, *citati à Barboſ. in Collect. DD. ad d. c. 6. Trid. n. 19. & ſeqq.* audiriq; poteſt, & debet quicumque ob publicum, aut priuatum intereſſe vult audiri. *Vid. conſ. ſt. iam. noſtram* 7 *h. t.* eaque forma non ſeruata, aut cauſa falſa exiſtente, vnio aut nulla eſt, aut ſane annullanda. ſed & verus valor eſt exprimendus. *de quo late d. conſ.* 7

Addit d. c. 6. exceptionem aduerſus ſubreptionis præſumptionem, & nullitatem, *niſi aliter à ſede Apoſtolica declaratum fuerit*, cui, cum habeat in rebus ſpiritualibus plenitudinem poteſtatis, obſequendum eſt. ideoque ſi apparet de enixa eius voluntate, non erit locus regulæ d. c. 6. q[illegible]dmodum factæ ſunt erectiones nouorum epiſcopatuum, in Belgio: plurimæque in ijs vniones, dimembrationes, ſuppreſſiones: ſupplendo quoſcumque iuris & facti defectus: & derogando huic regulæ de commiſſione ad partes danda, & vocandis quorum intereſt, ſublataque aliter iudicandi facultate. quæ tamen clauſulæ in co[illegible]b[illegible]s negotijs, & ſi aduerſarium; non æque tamen ordinarium excluderent: *Citati [illegible] n.* 10.

1. *Epiſcopus non poteſt vnire [illegible]neficia ſe ſpectantia ſeminario.* Porro Ordinarius non † poteſt in vim cap. 18. *ſ.* 23. etiam Seminario vnire ea beneficia, quorum collatio ad eum ſpectat, *ex Cong. Concil.* forte quod alioqui in huiuſmodi alienatione nullus ſuperior alienantis interuenire videatur, ſicut Epiſcopus interuenit in ijs, quæ ſunt alienæ collationis: eadem enim ſolemnitas requiritur in vnione beneficiorum [illegible] f[illegible]d[illegible], quæ requiritur in detractione fructuum ex alijs beneficijs; argumento dictionis *nec non* hic poſitæ, quæ habet vim copulatiuæ. *Gonz. ad R.* 8. *Canc. gl.* 3. *num.* 4.

Quam-

Quem multis autem Cong. vt dixi 21. *Sept.* 1591. ita declaraſſe dicatur, tamen c. ſicut *vnire ext. de exceſſ.* indiſtinctè loquitur, neque Conc. Triden. textus liquidè [illegible] ſtatuit, & vſus ac praxis magis hic indiſtinctè procedit. Concilium Conſtantienſe & Reg. 12. [illegible] differenter vnionibus quæ non fiunt auctoritate Conc. Trid. repugnat, ſed tamen facultatem à iure competentem, dum ex legitimis & rationabilibus cauſis, à iure vel Concil. probatis proceditur, non deſtruit omnino.

Sine fraude futuro Seminario ſicut fructuum detractio, ita & vnio beneficii totum fieri poteſt ad Collegij fabricam inſtituendam, & cætera quæ Conc. *ſeſſ.* 23. *cap.* 16. decernit modo reipſa omnia detracta & vnita ſine fraude impendantur, aliter enim ſine ſumptu, adeoque cenſu inchoari non poteſt. *late Gonz. ad Reg.* 8. *Canc. gl.* 5. § 7. *num.* 68. *& ſequen. vſque* 109.

Vnio ad vitam dumtaxat à Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *cap.* 4. prohibetur, adeoque beneficiorum incompatibilitatem non auferit: & olim. *Garz. de benef. c.* 5. § 2. *n.* 119. *p.* 11.

Vnionem ex vi Conc. Trid. *ſ.* 22. *cap.* 5. *ſ.* 23. *cap.* 18. *ſ.* 24. *cap.* 15. non impedit reſeruatio aliqua, iuxta eadem decreta, modo vnio fiat ante vacationem. *Garz. de benef. cap. ſecund.* § 1. *num.* 102. *p.* 12. ſeu potius collationem: quia textus Concilij reſeruata vniri permittens etiam ante vacationē per verbum *etiam* ſignificat, multo magis data vacatione permitti.

Curatum beneficium vniri non debet, niſi forte vni alteri pauperi curato, vt inde ſufficiens competentia aſſignetur vni. ita Concil. Prouinc. Mechl. *anno* 1607. à Sede Apoſtolica confirmatum. quod ipſum Choppin. *refert l.* 2. *ſac. pol. t.* 6. *num.* 14. edicto Bleſenſi *art.* 22. 23. cautum. Conc. Trid. *ſ.* 21. *cap.* 5. Nec regularia curata, neque diuerſarum diœceſeon *Trid. ſ.* 14. *c.* 9. *ſ.* 24. *c.* 13. § *in vnionibus* Quod olim fieri poterat. *Gonz. d. l. gl.* 5. § 7. *nu.* 61. nec pars fructuum curati. *Iuxta cap.* 16. *ſeſſ.* 25. *Trid.* nec dignitates, canonicatus, & præbendæ Cathedrales, ac monaſteria. *ſeſſ.* 24. *capit.* 13. *ſeßion* 6. *capit.* 6. *ſeßion.* 25. *capit.* 9. *in fin. Gonzal. dict. loc. gl.* 5. § 7. *n.* 63. nec beneficia libera beneficijs patronatus vniri poſſunt. *ſeſſ.* 25. *cap.* 9. Quia autem vnio fieri poteſt, vt prouideatur beneficio curato pauperi *ca.* 5. *ſ.* 21. *Conc. Trid.* ſicubi Archipresbiteratus indotatus eſt, cum habeat curam animarum, *c.* 1. *&* 2. *ext. de off. Archipreſ.* beneficiū ſimplex ei vniri poteſt. *Vide quæ diximus in conſult. can.* 1. [illegible] 3. 4. 5. 5. *Curatum non alteri curato pauperi vniri poteſt.*

Sed *ſeſſ.* 24. *cap.* 15. permittitur Epiſcopis vnire præbendis Cathed. tenuibus beneficia alia: ſed loquitur tantum in præbendis, vt propterea locum non habeat in fabrica, ſacriſtia, capellanijs, nec menſa Capitulari: non enim datur facultas vniendi menſæ Capitulari, ſed ſingulis præbendis tenuibus & ita fuit à Cong. Conc. declarata nulla, vnio facta menſæ Capitulari [illegible]. *Gonzalez ad Reg.* 8. *Canc. gl. ſſ* 37. *num.* 25. quia aliud eſt Capitulum, aliud ſinguli de Capitulo. vnde fit vt debita menſæ Capitulari cedant ijs, qui in Capitulo ſunt tempore ſolutionis, non qui erant tantum tempore ceſſionis debiti. vt *ibid. num.* 27. quia Capitulum ſemper eſt idem. *l. proponebatur, D. de iud.* Attamen tenuibus præbendis non tantum, ſed & menſæ capitulari iure poſſe vniri ſimplicia beneficia conſtat ex c. *expoſuiſti in V. ecleſiaſtica x. de præb.* quo reſpexiſſe potius, quam derogaſſe cenſendum eſt Concilium Trid. *ſ.* 24. *c.* 5. atque hæc in locis inſignibus. Inſignia dicuntur ex arbitrio iudicis, æſtimatione populi, ac magis principis; excellentia loci eccleſiæ, ſubiecta materia. *vt hæc atque id genus plenius enarrauimus h. t. in Conſult. canon. conſ.* 6. Hinc Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 19. dum decernit vt nemini expectatiuæ dentur, vel mandata de prouidendo: & vt ſub eo comprehendantur collegia & vniuerſitates, ſubiunxit verba, *etiam* 4. *Simplex poteſt tenui præbendæ Cathed.*

co[illegible] [illegible]tatibus & [illegible]natibus, quæ alioquin non fuiſſent comprehenſæ: vt in materia iuris patronatus pro diſpoſitione *capit.9.ſeſſion.25.* refert Cardin. declaraſſe idem Goncalez *ibidem num.22.*

An in nobilium canonicarum collegijs tenues ac frequentes præbendas habentibus locus ſit vnioni beneficiorum ſimplicium, late quæſiuimus *h.t.in Conſult.* [illegible]

5. *Vniuntur vacatura per reſignationem ſimplicem, non in fauorem.* Permittitur *ſeſſ.23.cap.18.* Trident. vnire beneficio vacatura per reſignationem ſimplicem, non per conditionalem, ſcil. in fauorem tertij, & non aliter, ſeu ſub reſeruatione penſionis aut ſimili. ſic nec locum in his habet *cap.18.ſeſſ.24.* vt taliter reſignata per concurſum prouideri poſſint, vti nec taliter vacantia debentur in Gallia graduatis, *Goncal.ex Cong.Card.ad R.8 Cancel gloſſ.14.num.* [illegible].11.13 14 vt hodierna iura accipienda iuxta noſtros mores. nam olim, vt habet Paril.*de reg.l.1.quæſt.2.* ante tempora Alexand. III. Innocen. III. Bonifac. VIII. Clemen. V. quando compilatæ fuerunt Decretales & Clementinæ, nondum inuentæ erant huiuſmodi conditionatæ reſignationes, vnde in iis nulla mentio. Poſterior ætas ſemper magis ſlaccelcit, & ad ſacra etiam humanas affectiones porrigit, imprimitque.

6. *Vtilitas vnionum.* Vt Eccleſiarum vicinitas vnioni locum facit, *Decian.lib.1 conſ 15.* ſic & regnorum commoda coniunctionem ſæpe procurarunt. quippe in vnitate bonum, in pluralitate malum. vnde grande Principum arcanum, *Diuide, & impera.* De probatiſſima Britanniæ regnorum coniunctione pulchre diſſerit Alberic. Gentil. Belgæ noſtri plures vniones hoc & præteritis ſæculis pepigerunt. quas priuilegijs ſuis augendis profuturas exiſtimarunt. noluerunt eas Prouincias vniri ſub nomine Regio, hoc vt quidam volunt æuo, nec ſatis ſub Burgundis Principibus, quid à Fred. III. poſtularunt. iunctæ ſunt à Carolo V. in mutuam defenſioné ſine alio nomine: vt ſunt Hiſpaniæ. & denique Vltraiectenſi vnioni ceſſerunt aliquot Prouinciæ; cæteris in fide Regia manentibus. Iam olim inuenias Brabantiæ, Limburgi, Traiecti ciuitates & municipia, anno 1354. 8 Martij Louanij fœdus iniiſſe, quo iurarunt quod nunquam paterentur ſe ſeparari ſed perpetuo vnitæ manerent, neque vllum dominum [illegible] recipere [illegible] quod primogenitus Ducis alias fratribus & ſororibus præſtaret quod de iure [illegible] & ſe mutuo iuuarent in hoc manu tenendo contra omnem hominem, exponendo corpora & bona. Sibi ecum Principes erant [illegible] ſe [illegible] *Tacit. in vita Agricolæ, adu[illegible]* [illegible] *conſulunt.* Idem *l. 4.* [illegible] [illegible] Anno [illegible] 19. Octob. ſtatus Brabantiæ Eccleſiaſtici & ſæculares communem tuitionem & ſumptu reparationem proſequi, ſi quis eorum priuilegia [illegible], aut contra [illegible] iuris impetraret, in[illegible] promiſerunt. Quæ res quo magis [illegible] [illegible] cum coniunctione fit priuilegiorum communicatio [illegible] omnibus facere Brabantu, & iure fieri à Britannis & Scotis, ac Hibernis docet d. A[illegible] [illegible].

De vnionum reuocatione, cauſa illius ceſſante, atque alias late diximus *h.t.conſult.8 & 9.*

DE

DE PRIVILEGIIS ET EXCESſibus Priuilegiatorum.

PRiuilegia priuatæ leges ſeu publicarum legum relaxationes ſunt eoque nomi[illegible] od[illegible] ſa: adeoque vt t[illegible]lia reſtringenda c.c[illegible]ia de re[illegible].Iur.in 6. Sic oportet vt ill[illegible] tenor dili[illegible]genter inſpiciatur c.porro. x.h.t.& quod verbis comprehenſum non eſt,legi relictum cen[illegible]ſe[illegible] [illegible].ſane.x eod.

Ita quidem, vt ſi quæ in illis dubia ſuboriantur, interpretatione reſtringenda ſit, niſi ſpeciali ex cauſa aliter videatur quæ de re Layman theol[illegible]gi mor. lib. 1. t. 4. cap. 23. & quidem iuſta ratio, & maior vtilitas legis vinculum aliquando relaxari poſtulato, ſed exemplo id, non cauſa fieri, eſt aditum ad leges tranſgrediendas aperire. Concil. Trid. ſ.25.c.18 vnde [illegible] ſacratiſſimos canones exactè ab omnibus,&c,quoad eius fieri poteſt,indiſtinctè obſeruandos:niſi vrgens,iuſtaque ratio ſecus poſtulauerit,cauſa cognita,& ſumma maturitate examinata.eodemque modo ſ 24.c 11.priuilegia,& exemptiones hodie perturbationem in epiſcoporum iuriſdictione excitare dicuntur. ſed id porro maxime contingit in exceſſibus priuilegiatorum, dum extra ſuas metas illa extendunt. contra d.c porro d.c.ſane quod quam ſit frequens ipſe hic titulus plus ſatis indicat,dum priuilegijs connectitur exceſſus priuilegiatorum, qui vtique ſemper ſunt coercendi, leges quando ratio & vtilitas publica aliud non exigit,retinendæ.d.c 18.ſ 25.Concil.Trid.

Quinimo quædã aliquando priuilegia apparens ratio extorſit, quæ hodie eccleſiaſticæ diſciplinæ officiant,& propterea multis locis Conciliũ Trid. plura ex integro abrogauit: quibuſdam in partem derogauit V.G ſ 5.c.2.cui [illegible]umq; generali vel ſpeciali priuilegio derogatum eſt,quo ſe eximere poſſit prædicator errores aut ſcandala diſſeminans vel hæreſes [illegible].ſ 6.c. 2. rejciuntur priuilegia, ſeu indulta perpetua de non reſidendo, aut de fructibus [illegible] abſentia percipiendis. c 3. 10 [illegible] ea quibus [illegible] clericus ſecularis, aut regularis [illegible] extra monaſterium degens, & delinquens, ab ordinario loci viſitari, puniri [illegible] valeat.c.5.ea, quibus in aliena diœceſi, citra ordinarij licentiam pontificalia [illegible] fuerit exercere.ſ 7.c.7.ea, quæ obijci poſſent, conſtitutione Vicarij perpetui [illegible] aſſignatione congruæ portionis, etiam ſuper re certa.c 8.ibid quæ viſitationi, [illegible] animarum [illegible] eccleſiaſticum obſequijs obſiſtunt. & c 11.ea, quibus [illegible] capitulis primo anno ſede vacante dimiſſorias dare, non arctatis,c.18.quo [illegible] c 1.de priuil.in 6.& exempti in ciuilibus cauſis mercedum & miſerabilium [illegible] coram Ordinarijs conueniri poſſint ſ.14.c 1.nisi a licentia [illegible] ad ordinem promoueatur,cui [illegible] à ſuo Ordinario,quamuis extra [illegible] occultum crimen,fuerit interdictum c.8.vt priuilegia puniendi al[illegible]nos ſubditos,ſiue [illegible] Epiſcopi [illegible], nõ obſtent.c.11.ne [illegible] priuilegio regularis transferatur ad [illegible], aliter, quã vt ſub ſuperioris obedientia [illegible] clauſtro perpetuo maneat.c.13,ne quo patronus [illegible] alteri,quã ordinario præſẽtet [illegible] quo in vnius ordinata circa curam animarũ, aliaq; debita obſequia effectũ nõ ſortiatur.

c.9. ne quo quæſtuationes fiant. *ſ.* 22. ne quo decreta de obſeruandis, & euitandis in celebratione miſſæ, impediri poſſint *ſ.22.c* 4. ne quo tueatur quis, ne ordinem beneficio annexum intra annum ſuſcipiat *c.9.* ne quod priuilegiũ proſit, quo minus piorum locorum rationes ordinario quotannis reddantur. *ſ.23.c.*1. quo minus illi etiã aliquam fructus reſtituantur fabricæ, aut cauſæ præb. *c* 6. quo fori priuilegio gaudeat, qui clericalem habitum, & tonſuram non gerit, reliquaque præſcripta *d c.6* non habeat, *c.8.* ne priuilegium aut reſcriptum proſit, vt pro ordinibus ſuſcipiendis alienum epiſcopum, ſine commendatitijs proprij quis adeat. *c* 10. ne priuilegia Abbatibus proſint, ad non ſuos ordinãdos, *c.12.* vt regulares priuilegio non iuuentur, vt in minore ætate, aut ſine diligenti epiſcopi examine ordinentur. *c.15.* aut ſacerdotes non approbati ab epiſcopo confeſſiones ſecularium, etiam ſacerdotum, excipiãt. *c.*18. vt non excuſent priuilegia circa decreta quæ ad ſeminaria, aut collationes ſcholaſticis faciẽdas, qui per ſe munus implere non poſſint *ſ.* 24. *c.*2. ne priuilegia excuſent à conuentu ſynodali *c.*3. quo minus viſitationes modo ibi præſcripto fiant. *c* 4. quo minus cathechiſatio debite fiat. *c* 9. quo minus viſitatio exemptorũ à loci ordinario, & eorum, qui nullius diœceſis ſunt, à proximiori fiant, *c* 15. quo minus tenuibus præbendis prouideatur, *c.*18. quo minus circa concurſum, & diſputationem vicarij in vacantibus parochialibus decretum Concilij ſeruetur. *c.*20. quo minus cauſæ omnes in prima inſtantia coram ordinarijs tractentur, aliaq; ibidẽ decreta ſeruentur. *ſ.* 25. *de reg.c.* 4. ne quis regularis ſine licẽtia ſuperioris alterius obſequio ſe ſubijciat. *c.*20. quo minus cõmendata monaſteria viſitentur, cæteraq; ibi præſcripta ſeruentur, *c.22.* quo minus omnia, & ſingula eadẽ ſeſſione de regularibus decreta obtineant. eadẽ, *ſ 25. de reform. c* 6 vt ibidem decreta ex priuilegijs, ſi epiſcopis maiorem authoritatem tribuant, augeantur, *c.*8. vt decreta circa adminiſtrationem hoſpitalium non eneruentur *c.* 9. nec quæ ibidem ſtatuta ſunt circa iura patronatuum. *c* 13. aut quartam funeralium. ſunt & alia alibi, & in iure communi admodum multa, vbi priuilegijs aduerſus ſacram politiam communem conceſſis derogatur; quando non videtur cedere in commune bonum: quod ſemper requiritur, alter in mediante commodo priuato. *Malder. de virt. ar.2.d.* 4 multa etiam mendicantibus ordinibus priuilegia ſunt conceſſa, quæ magna parte à Concil. Trid. moderationem acceperunt. Pius V quædam reſtituerat; ſed Gregor. III. *conſt. incip. in tantarum cal. mart. an.*1. omnia reduxit ad terminos iuris communis, & Concil. Trid.

1\. Exemptiones ab Epiſcopali poteſtate inter primaria priuilegia Eccleſiaſticorum habentur: de quarum cauſis, diuiſione, proprietate, vtilitate, acquiſitione, probatione, vſu, extenſione, amiſſione, & priuatione, tractatum ſcripſit Ioannes Lommedeus Pariſienſis. & Philippus Nigri deſignatus quondam Epiſco. Antuerp. ad quem Notus addidit eius Nepos Carolus Leſpinoius. Sed eas multum reſtrinxerunt diuerſi Pontifices, *vt refert Choppin. de Sacr polit. l.*1. *tit.*5 *num* 8 *Monaſt l.*2. *tit.*1. *num.*4. ſpeciatim Innoc. in Concil. Lugdunenſ. Bonifacius VIII. vt patet toto titulo de priuilegijs in 6. *Concil. Conſtant. ſeſſ.* 43. denique Leo X *in Concil. Lateran vltim. anno ſcilicet* 1515 *quæ ad longum refert Pia. inp. cas. p.*2. *cap.*3. *de vit. reg.* quo loco ex profeſſo deducit caſus quibus exempti Epiſcopis ſubiaceant. Tandem Conc. Triden. ſeſſ. 7. *cap.*14. *ſ.*22. *c.*9. 10. 11. exemptiones renouatas rurſum & arctas reſtrinxit, vt mox dicemus. & Greg XV. Conſt. Inc. *inſcrutabili data No. Feb.* 1621.

Exemptio innumeris ferè regum habetur.

2\. Quin & refert † Chopp. a ſenatu Pariſienſi iudicatum, huiuſmodi exemptionem non extendi ad iura quædam honorifica: vt refert Epiſcopo in Eccleſia exempta adiudicata

Exemptio [illegible]

dicatam eminentiorem ſedem, ſacrum concionandi munus, aut concionatoris dandi arbitrium, irrequiſito Canonicorum Collegio, ius dimiſſorias literas tribuendi, cum libero in conſeſſum Capituli introitu, quoties de Eccleſiæ commodis, obſequioue Principi debito conſilium initur.

ad honorifica Epiſcoporum iura.

Abbates ex ſpeciali priuilegio etiam campanas, & ſimilia poſſunt benedicere, pro alienis etiam Eccleſijs. cui Concilium Trid. non derogaſſe reſpondit S. Cong. *apud Dianam p.3.t.2.r.15.* ex priuilegio, inquam: quia de iure communi id non licet. *c. Abbates & ibi Gloſſa in verbo tonſuram de priuileg. in 6.* dixi pro alienis Eccleſijs: vtique domi; non in alienis Eccleſijs. quia ſic Tridentinum *ſ.6 c.5.* ne quidem Epiſcopis permittit Pontificalia exercere in aliena diœceſi; multo minus intelligi poteſt conceſſum Abbatibus extra ſuum monaſterium, cum aliud ipſi territorium aut diœceſim non habent.

Exempti Regulares † quatenus ſine Ordinarij licentia & benedictione præter licentiam ſuperiorum prædicare non poſſunt diximus, *lib.1 t.1.* 3.

In quibus exempti authoritatem Ordinariorũ agnoſcant.

Exempti libros de fide edere non poſſunt niſi probatos ab Epiſcopo *Trident. ſeſſ.4. de edit. lib.* Vt lectionem habeant ſacræ Scripturæ in monaſterijs, compelluntur ab Epiſcopo, *ſeſſ.5.c.1.* cui addidit Paulus V. lectionem Hebraicam, Græcam & Arabicam, *anno 1610. Calen. Augu. in Conſt. inc. Apoſtol. ſeruit.*

In cauſis etiam mercedum, & miſerabilium perſonarum, ceſſat exemptio extra clauſtra degentium, *ſeſſ.7. cap.14.* ac itidem ſi delinquant, *ſ.6.c.3.* (Quod c.3. an etiam locum habet in religioſis Ordinum militarium quærit Azor. *inſt. mor. lib.13.c.4.q.3.*) tametſi in ſtudijs morentur de licentia ſuperioris, *ſeſſ.25.c.4.* Ex *Cong. Conc. poſt M. Ant. Gen. Piaſ.* Item ſi vagentur abſque literis Obedientiæ. *d c.4.*

Præuenire tamen Epiſcopum poteſt Prælatus regularis in corrigendo religioſo extra monaſterium degente. quia iuriſdictio alicui conceſſa fauore publico quæ & alteri competebat, intelligitur conceſſa cumulatiue, ſic vt non tollatur eius iuriſdictio, qui ante vniuerſalem habuit. *Menoch. lib.2. præſump.18. numer 26.* ſicut Sac. Cong. declarauit eos, qui habent ius viſitandi, & corrigendi, non excludi, quo minus iure vel conſuetudine vtantur, per facultatem c.4 ſ.6 Trident. Epiſcopis conceſſam, vt capitula quamuis exempta per ſe ipſos viſitent ſolos vel quibus videbitur adiunctis, vel impeditis per vicarium aut viſitatorem, *ſ.24.c.3.* corrigant, & emendent. *referunt citati à Barboſ. in Remiſſ. ad d cap.4.* quemadmodum è contrario dum *d.c.3. ſ.6.* in genere Eccleſiarum Prælatis iniungit, *vt ad corrigendos ſubditorum exceſſus prudenter ac diligenter intendant*, intelligitur Prælatis regularibus concedi iuriſdictio priuatiue ad Ordinarium, id quod per exceptionem degentium extra monaſterium apertum euadit. *& ex c.15 ſ.25. de reg. & deciſum à Rota refert Menoch. de præſumpt.18. numer 22.* Item ceſſat exemptio in degentibus intra clauſtra, extra ea ſcandaloſe & notorie peccantibus, ſi ſuperior intra tempus ab Epiſcopo præſcriptum non puniuerit. *ſeſſ.25. cap.14. de reg.* & hoc caſu taliter delinquens poſſet apprehendi, & ad carcerem duci, & ſtatim ſummaria informatio, & cum ea remitti ad ſuperiorem, *poſt Gen. Piaſ. ibidem.* Alij tamen id non admittunt: quia Concilium expreſſe non concedit, & aduerſus non ſubditum proceſſus formari non poſſit. *vide Dianam p.3.t.4.r.132 vide quæ diximus in conſult. can. c.3. h. t.* vbi & de inquiſitione & remiſſione eius, qui controuertitur an ſit exemptus & forte ſi in eadem vrbe eſt ſuperior, hæc opinio recipienda eſt, ſed ſi longe is abſit, & fugæ periculum eſſe poteſt, & notorij delicti non correctio ſcandalo

eſſe

eſſe,aut delinquens compeſci aliter non poſſit;priori locum eſſe ratio ſuadet. quæ etiam incompetenti iudici facultatem facit,ſcandalo obuiandi.Epiſcopo tamen incumbit, vt ei conſtet de iſtis qualitatibus notorij & ſcandaloſi delicti, quia in illis iuriſdictio eius fundatur. *Riccius in prax.Reg dec.ſ.650.* Pro quo decreto *d.c.14.* Clemens VIII. *Conſtit Inſuſcepti,quam refert Piaſ. ibidem.* ſtatuit vt ſi ſuperior regularis delinquentem extra diœceſim Epiſcopi dimiſerit impunitum,cum reuocet puniendum,ſub grauiſſimis pœnis:& nihilominus ſi id factum non fuerit,Epiſcopus diœceſis ad quam delinquens migrauit, eum tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus puniat.Sed an Canonici regulares, qui de mandato ſuorum ſuperiorum parochiali Eccleſiæ ſeu monaſterio vnitæ ſeruiunt, ſi delictum commiſerint, curam animarum, aut adminiſtrationem Sacramentorum non concernens,poterunt ab Ordinario ſed à ſuperiore regulari tantũ puniri?Non video quin & id non queant.cum cap 3.*ſeſſ.6.* generaliter de omni regulari loquitur extra monaſterium degente.prout etiam c 14.*ſ.25.de reg.*indefinite loquitur de regulari degente intra monaſterium & extra peccante,vt ab Ordinario corrigi poſſit, ſi prius is ſuperiorem monuerit,vt corrigat intra certum tempus,& is non fecerit.

4. *Præmonſtratenſes Relig in. Paſtoratibus degentes [illegible] exemptiſſime.* Itaque forte Cardinales qui ſecus videntur reſpondiſſe 24.Ianuar.1603. ad priuilegia † Præmonſtratenſ Ordin reſpexerint, quæ in his ſpecialem iſtam diſtinctionem adhibeant,vt hæc generalitati deroget:præſertim cum alias alij regulares non ſolent tam frequenter ex laudabili cauſa extra monaſterium degere, vt Præmonſtratenſes Paſtoratibus ex inſtituto ſuo addicuntur. Vel forte quia in paſtoratibus ordini incorporatis conſtituti videntur ſortiri priuilegium domus principalis, vt dictum de ijs qui habitant in prioratibus,membris,grangijs monaſteriorum.*c.recolentes.§.cæterum.de ſtatu monach.*ſed id in præſenti recipi non poteſt,niſi habitentur inſtar clauſtri.*c.14.ſ.24 de reg. Trident & ſupra de apoſtat.numer.10.diximus.* Editum eſt tamen decretum S. Cong. Concil declaratiuum. *d.cap 3.ſ.6 quod refert Barboſ add. c 3 in Collect. DD.* quo dicitur ſi regularis egerit in loco, vbi minus quam duodecim ſuſtentantur, cenſeri eos degere extra clauſtra, adeoque locum eſſe cap. 14.*ſ.25.de reg. Trident.* & loca ordinariæ iuriſdictioni omnino ſubeſſe.

Certior tamen videtur hæc reſponſio vt diſtinguamus ſi quidem regulares procul à conuentu ſuo curam [illegible] habeat *d c 3 ſeſſ 6* ſin autem in [illegible] degentes [illegible] ipſi Eccleſiæ conuentuali ſimul & parochiali incumbentes,qui [illegible]nus eas functiones annectit,ſuberunt Ordinario in alijs prælato [illegible] & ſic accipi [illegible] Conſt Greg.XV *quam in ſ.n. h. t. recitabo.* ſicut exemptus ration[illegible] curam Ordinario conuenitur. *Clem.1. de teſtam.c.1.de priu.in 6 Trid.ſ.14 c.4. Ceuall. [illegible] p. 2.q.71.[illegible] 7 j.22 Nigr.de excom.q 4.in priu.§.6.c.volentes in fin.h.t.in 6.*

Sed vicunque hæc res ſe habeat,in his partibus poſſeſſio habet, vt qui in Cura [illegible] tant,plenius ſubdantur correctioni Ordinariæ Sic Illuſtriſſ. Nuncius ad Ordinarium Namurcenſem re[illegible] ann.1617.quédam paſtorem can reg. Præmonſtrat. Quod magis eam rationem habet,quippe quod non poteſt bene curæ ab Epiſcopo prouideri ſi incorrectam relinquat curionis vitam.quippe populus *Regis ad exemplum [illegible]* Accedit quod Honor.III.in bulla exemptionis de beneficiarijs [illegible] ſtatuit,quod Epiſcopo de ſpiritualibus,prælatis vero ſuis de temporalibus debeant reſpondere.

Et quidem ob ſingulares dotes,quæ ſæpe in Religioſis inueniuntur, quaſi in gratia [illegible] Eccle-

Eccleſiæ diſpenſando ſuper eorum ſtatu, à iure permiſſum eſt, vt Eccleſias parochiales, Epiſcopatus, & dignitates, etiam collegiatarum, tamen curam animarum habentes eis conferantur. Tamen Gregor XIII. noluit licere Canonicis regul. Cong. Lateran. etiam de licentia ſui generalis abſque permiſſu ſummi Pontificis aſſumere curam animarum etiam ad tempus, multoque minus beneficium curatum etiam ad tempus. Sic etiam nunc habet praxis curiæ Roman. vt qualeſcunque monachi, ſine diſpenſatione Papæ beneficia curata obtinere non poſſint. *Gonçal ad Reg.8 Canc.gl.7.n.48.& ſeq.*

Nuper tamen diplomate Pontificio quibuſdam Conuentibus Canonicorum Reg. S. Auguſt. hic permiſſum eſt, vt Anachoreticum inſtitutum in hac Eccleſiæ neceſſitate ſtudijs temperarent, & ſacris concionibus, alijſque curæ animarum iuuandæ functionibus ſe poſſent impendere.

6\. Porro in collegio quamuis exempto, & ſoli Sedi Apoſtolicæ ſine medio ſubiecto, vt eſt Capitulum Antuerp. vt cum omnibus ſuis ſuppoſitis per literas Alexand. VI. & Adrian. VI. ratione delictorum vbicumque commiſſorum, contractuum vbicunque celebratorum, bonorum vbicumque ſitorum cum omnibus ſuppoſitis ab omni iuriſdictione Ordinaria, ſuperioritate, correctione, poteſtate, viſitatione, procuratione, precarijs & ſubuentionibus, ſynodis prouincialibus, cæteriſque: tamen ſi habet vnitas menſæ ſuæ Eccleſias parochiales, Epiſcopi hi ſunt in poſſeſſione vt paſtores eorum vicarij teneantur ab ipſis accipere curam animarum, & inſtitutionem auctorizabilem, præſtito iuramento conſueto, & comparere in ſynodis, ſicut alij parochi, curati, plebani. Ita pro Epiſcopo Cameracenſi iudicatum contra Capitulum Antuerp. ſed in poſſeſſorio, vt dixi, relicta quæſtione petitorij de qua à S. Cong. & Greg. XIV. in cauſa Epiſcopi & Capituli Ant. his verbis reſpondetur: *qui deputantur a Capitulo ad exercendam curam animarum, prorſus ab Epiſcopo debent approbari, & ſuæ ſubiacere viſitationi & correctioni tam in Eccleſijs vnitis, iuxta c.7.ſ.7. quam alijs curatis, iuxta cap.11. ſ. 25. de Reg.* vlterior huius quæſtionis deciſio ibi non eſt, ſed plurium aliarum, quæ ſimul *Sup. de offic. ordin. num. 20.* à nobis traduntur, quia ſimul controuerſæ & deciſæ fuerunt. Quod ſi Epiſcopus autem eſt in poſſeſſione viſitandi, aut iudicandi exemptos, an habere cenſendus ſit iuriſdictionem? negat Diana *p.3.t.2.r 134. Vid.d.conſil.3* præſertim ſi viſitans aut iudicans non aſſumpſit expreſſitque qualitatem ordinarij [illegible] ſacri canones, quam Concilium Trident. multos caſus expreſſerit, in quibus Epiſcopi [illegible] Sedis Apoſtolicæ delegati viſitare, & iudicare poſſunt exemptos. v. g. [illegible] moniales. *c.5.ſ.25. de Reg. Trid.* Eadem tamen S. Cong. *apud Piaſ* cenſuit *his verbis* [illegible] *an parochia Toletana in monaſterium erecta & vnita eorum collegio gubernari poſſit a deputato ab ipſis, modo ſit approbatus ab ordinario? cenſuit, poſſe.* & iterum; neque Vicarios perpetuos neque temporales poſſe ab Ordinario poni in monaſterijs quibus cura imminet animarum, vel à principio vel ratione annexionis, ſed tantum à ſuperioribus eorum, præuio tamen examine ipſius Ordinarij iuxta præſcriptum decreti Conc. *ſ.25.c.11.* Compelli [illegible] tamen exempti ab Epiſcopo tot & tales adiungere qui ad exercitium curæ ſufficiant, *Trid ſ.21.c.4* qui ad ſynodum Epiſcopi etiã venire tenẽtur. *Piaſ ib.* 7.

Præterea regulares exempti nec Ordines recipere poſſunt niſi ab Ordinario (extat *conſtitutio Clemen. VIII relata a Piaſ*) nec poſitionem primi lapidis, conſecrationem Eccleſiæ, altaris, cæmiterij *Leo X. in d. conſt.* nec ædificare nouum monaſterium niſi de licentia Epiſcopi *ſeſſ 25. cap.3. de reg.* qui in conceſſione ſub pœna nullitatis omnium agendorum

ſeruare

Exempti annexi ſæcularis, & eorũ Vicarij non exempti.

Regulares qui exempti [illegible] facere.

ſeruare debet conſtitutionem Clementis VIII. *Inc quoniam, quam habet ibid. Piaſ.* nec oratoria priuata ædificare niſi deſignata ab Ordinario. *Trid ſeſſ.22 de celebr Miſſ.* (Quo decreto derogatum credit priuilegio regularium Sixti IV. de celebrando quocumque loco in altari portatili, Piaſ. *ibi.*) nec indulgentias publicare. *ſeſſ 21 cap.9.* nec quæſtuationes facere, niſi oſtenſa Epiſcopo ſuperiorum licentia, *Piaſ. ex Cong Conc.* nec inuito Epiſcopo immoderatas, vel pro conuentu extra diœceſim exiſtente quin & ne exigant niſi quorum licentiam probauerit Epiſcopus, prohibere poteſt *poſt M. Anton Genuen. Piaſ. ibid.* Exempti præterea ab Epiſcopo coguntur ad contributionem ſeminarij, *ſ.23.c 18.* exceptis mendicantibus. Quorum nomine quinam intelligantur declarauit Pius V. *cuius conſtitutionem refert idem Piaſ. ibid & aliam qua* idem Pontifex declarauit Patres Societatis IESV, inter ordines Mendicantium referendos, *& aliam qua* idem decretum de ordine Minimorum S. Franciſc. de Paula, *& aliam* de Cong. Ieſuatorum: & denique Clemens VIII. idem declarauit de Carmelitis Diſcalceatis.

Inſuper exemptus contra interdictum ſepeliens non abſoluitur niſi arbitrio Epiſcopi. *Clem. 1 de ſepult.* & punitur ab eodem pro delicto ante ingreſſum religionis commiſſo. *Piaſ. ibid.* Renunciatio bonorum ante profeſſionem debet fieri conſulto Epiſcopo, & non ſecuta profeſſione Epiſcop. ad omnium reſtitutionem regulares etiam per cenſuras compellit. *Trid ſ.25.c.16. de reg.* Quæſtio validitatis profeſſionis etiam ad iudicium ſpectat Epiſcopi cum ſuperiori regulari. *ibid c.19.* Eccleſiæ Cathedrali omnes regulares honorem præſtare debent, *Leo X. in d Conſtit.* & Epiſcopo reuerentiam exhibere: qui & in eorum Eccleſijs Pontificalibus inſignibus vti poteſt, *Clem. vn. de priuil.* & ſpeciatim baldachino. *ex declaratione Cong. Conc. relata poſt Quar per Piaſ. ibidem.* Vbi Epiſcopo contra contumaces licet vti cenſuris, Abbates etiam exempti debent reuerentiam præſtare Epiſcopo, quam etiam in confirmatione & benedictione ei iurant. *c. ne Dei Eccleſia, de Simon.* Generatim etiam priuilegia exemptionum non vlterius detrahunt iuriſdictioni Ordinarij, quam diſerte exprimant, & eatenus ceſſant quatenus ſunt præſcripta in toto, vel in parte. vnde Greg. XIII. & Sixtus V. alijque deinceps in ſuis confirmationibus vtuntur ea clauſula *quatenus ſunt in vſu.* Ad extremum, quamuis exempti ab Epiſcopo excommunicari nõ poſſint, præterquam in caſibus in quibus Conc. Trid. eorum exemptiones vult ceſſare; *c. vlt. ſeſſ. 25. de reg. Bulla Pij V. incip. in principis ann. 1565. 24 Februar.* tamen in caſibus in quibus à iure excommunicantur, citari poſſunt, & declarari excommunicati, & vitandi. *d. Clemen. V. de priuil. Felin in c. non poteſt, n 3 de re iud.*

8. Denique iure communi exempti Ordinario ſubijciuntur (vt videre eſt apud Philip. Nigri *de exempt. can. tota q. 4. princ.* & nepotem Carolum Leſpinoium *ſingula latius explicantes*) 1. ratione delicti, contractus, aut rei. *cap. volentes 1. extra de priuil.* quod innouatur in Concil. Trident. *ſ.7.c.14.* 2. Ratione non exemptæ capellæ aut prioratus quem exempti poſſident *c ex ore de priuil. d.c. volentes in fin.* 3. patroni Eccleſiæ parochialis quoad aſſignandam portionem Canonicam. *c.1. de præb. in 6. c. de Monach ext eod. Clem 1. de Iur. patron.* 4. decimas parochijs debitas ſoluere detrectantes. *cap. ſtatuto § diœceſani de decimis in 6.* 5. Mendicantes qui vna campana contenti eſſe iubentur, ſi plures habeant. *c quia cunctos de off. cuſt. in extr. comm.* 6. Res hoſpitalium & piorum locorum male adminiſtrantes *Clem. quia contingit de Relig. dom.* de quo nunc *Trid. ſ.7 c.15. ſ. 22.c.8. & 9. ſ.25.c 8.* Et Conſt. Gregor. XV. regulares etiam male adminiſtrantes iudicio Epiſcopi amouendos decernit. 7.

Caſus 28. ceſſantes iure communi exemptionis.

exe-

executores teſtamentorum. *Clem. vn. de teſtament.* 8. exempti ratione loci, ſi ſint extra locum exemptum *c. cum capella de priuil.* 9. quæſtibus faciendis ſe ingerentes ſine literis Papæ, aut Ordinarij. *Clem. vn. §. fin. de pœnit. & remiſſ. c. vt officium §. compeſcendi de hæret. in 6.* ſed hos quæſtores melius compeſcuit Conc. Trid penitus abolendo *ſ. 21. c. 9.* (Formula autem litterarum Papalium habetur *in c. ex eo ext. de pœnit. & remiſſ.*) 10. hæretici. *c. ad abolendum de hæret. c. a per hoc eod. in 6 cap. irrefragabili §. exceſſus de off. ord. Clem. attendentes de ſtat. mon. Clem. cum ex eo de ſent. excom.* 11. falſarij litterarum Papæ, ab Epiſcopo degradantur *c. ad falſariorum de crimine falſi c. degradatio de pœnis in 6.* quod de omnibus criminibus ad degradationem pertinentibus intellige 12. coram Ordinario in dicendo teſtimonio delinquentes. *l. 1. D ſi quis in ius vocatus.* 13 tempore interdicti extra caſus permiſſos, vel manifeſtos vſurarios, excommunicatos, &c. ſepelientes. *Clem. 1. de ſepult. c. cum & plantare § excommunicatos extr. de priuil.* 14. qui clãdeſtinæ deſponſationi interſunt. *c. cũ inhibitio de Clandeſt. deſponſat.* 15. aliena matrimonia ſolemnizant. *Clem. 1. de priuil.* 16. extra facultates iuris aut priuilegiorum abſoluunt. *d. Clem. 1.* 17. ſacramentum Euchariſtiæ vel vnctionis adminiſtrant. *d. Clem. 1.* 18 grauiter peccant, & de fuga ſuſpecti ſunt, vt apprehendi & ſuo deinde ſuperiori tradi poſſint. *Auth. de defenſ. ciuit. §. audient. colum 3.* ſi tamen Iudex proprius prompte prouidere non poſſit. 19. abutentes tenore priuilegiorum, & temere Epiſcopalia percipientes. *c. cum & plantare § de confratribus. verſ. quod autem ext. de priuil.* 20. moniales nulli niſi ſedi Apoſtolicæ ſubiectæ & canoniſſæ in pannis ſericis, variorum foderaturis, ſandalicijs, comatis & cornutis crinibus, ſcacatis & virgatis caputiolis, alioque corporis habitu indecenti vtentes. *Clem attendentes de ſtat. mon.* & generalius nunc omnes Eccleſiaſtici honeſtum habitum ordini & dignitati ſuæ congruentem non deferentes ex Conc. Trid *ſ. 14. c. 6.* 21. Moniales intra modeſtiæ limites & clauſuræ compeſcuntur. *cap. 1. §. fin. de ſtat. reg. in 6. Trident. ſeſſ. 25 cap. 5. & 9 de reg.* 22 contra tenorem priuilegiorum vacantia beneficia ſui patronatus menſæ ſuæ applicantes, aut penſionibus grauantes. *Clemen vn. §. eadem de ſuppl negl. Prælat.* 23. qui delegato pro cauſſa exempti negligente in eius ineptis [illegible] uerant. *c ſignificauit de officio Ordinarij.* vnde Conc. Trid. generatim diſponit *c 1 ſeſſ. 25. de reg.* 24. quando acceſſus eſt difficilis ad Papam & exempti rempublicam aut priuatos offedunt, *Card. in Clem. 1 quæſt. 3. de off. ord* 25. generali interdicto exempti comprehenduntur. *Clem 1. de priuil. c. in Lateranenſi ext. de præbendis c cum inter vos de conſ. et.* 26 generali caſus epiſcopalis reſeruatione priuilegiarijs confeſſarijs manus ligantur. *Card. in Clem dudum § per huiuſmodi in verb. conceſſa de ſepult.* 27. in loco exempto Epiſcopus benedicit, diuina audit, & facit, ac Pontificalia exercet. *Clem. Archiepiſcopo. verſ. ſimili de priuil.* 28. Epiſcopus ſede pulſus ſi minori cum periculo poteſt in loco exempto, petita, quamuis non obtenta, Abbatis licentia, pro tribunali ſedet, & ius dicit. *Clem. vn. & ibi gloſſ. in verb. aut eorum de iuro competenti.*

Iure autem Conc. Trid. quando exempti Ordinarijs ſubſint, potiſſimum iam enarrauimus. *Azor Inſt. mor. l. 12. cap 18* eos caſus inter alia Concilij decreta recitat, & *Ceual. breui* [illegible] *epitome de Recurſ. p. 2. cap. 71* caſus 17. ſic complectitur: primus *in cap. 2 ſeſſ.* [illegible] *Conc. Trident.* eſt vbi exempti, qui animarum curam exercent, tenentur in certis anni temporibus, per ſe, vel per alios, populum ſibi commiſſum paſcere ſalutaribus verbis. Secundus caſus eſt, reſpectu correctionis, & viſitationis *vt in d c.* [illegible] *ſ. 6. & in c. 4. ſ. 14* Tertius in caſibus ciuilibus mercedum, & miſerabilium perſonarum, vt *in cap. 14. ſeſſ 7.* Quartus, ratione examinis, *C. 17. ceſſantes ex Co. Trid. exempt.*

 vt in

vt in cap.13.ſeſſ.7. Quintus in approbatione ad beneficia curata per concurſum *vt in c. 18.ſ. 24.* Sextus in viſitatione per annos ſingulos. *vt in c.8.ſeſſ.21.* vbi non viget regularis obſeruantia. Septimus quando ſuperior eſt negligens, poſt monitionem, *vt in d.c.8.ſeſſ.21.* Octauus, ſubduntur Ordinario hoſpitalia laicorum exempta, reſpectu viſitationis *vt in ca.8. ſ.22.* Nonus, quoad collationem Ordinum *c.10.ſ.22.* Decimus, vt veniant ad Concilium, *vt in c.2.ſ.24* Vndecimus, ratione viſitationis, & correctionis *vt in d.c.9.ſ.24.* Duodecimus in cauſis matrimonialibus, & criminalibus, *vt in c.20.§.ad hac ſeſſ.24.* Decimus tertius, quoad clauſuram ſanctimonialium, vbi violata fuerit, reſtituendam, vbi inuiolata, conſeruandam. *cap.5.ſ.25 de regul.* Decimus quartus, quoad confeſſiones audiendas *c.15.ſ.23.* Decimus quintus, quoad prædicationem *c.2.ſ.5.& c.4.ſ.24.* Decimus ſextus, quoad proceſſiones publicas *cap.13.ſeſſ.25.* Decimus ſeptimus quoad feſta & interdicta *cap.12.ſ.25.de reg.* & refert nouem caſus Cenedo *in ſuis quæſtionibus canonicis c.26.num.7. vſque ad 35.* Quibus adde caſum indecentis habitus *ſ.14.c.6* & explicatius *c.14.ſ.7.* vt quicumque exempti ſæculares & extra monaſterium degentes regulares qui iudicem certum non habent, tenentur in ciuilibus cauſis reſpondere coram Ordinario (ſicut & in criminalibus ex *d. cap.3.ſeſſ.5.*) ſi autem Iudicem habent non item: excepta mercedum cauſis & miſerabilium perſonarum.

Exemptio à Greg. XV. limitata.

19. Tandem Gregor XV. præd. Conſt. Inſcrutabili diuerſa capita circa exemptos ſanxit quæ viſum eſt hic inſerere.

Circa administrantes curã animarum, aut ſacramenta.

Vt deinceps inquit tam regulares, quam ſeculares, quomodolibet exempti, ſiue animarum curam perſonarum ſecularium monaſterijs, ſeu domibus regularibus aut quibuſuis alijs Eccleſijs vel beneficijs ſiue regularibus ſiue ſecularibus incumbentem exerceãt, ſiue alias Eccleſiaſtica ſacramenta aut vnum ex illis miniſtrent præuia Epiſcopi licentia, & approbatione, ſiue quoquo modo in dictæ curiæ exercitio, aut in eorumdem ſacramentorum, vel alicuius ex illis adminiſtratione de facto abſque vlla authoritate ſe ingerant: in his quæ eiuſmodi curam, ſeu adminiſtrationem concernunt, omnimodæ iuriſdictioni, viſitationi, & correctioni Diœceſani Epiſcopi, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati plene in omnibus ſubijciantur. S tamen Cong. probante Vrbano VIII. *apud Barboſ. in Collect. D.D. ad Conc Trid. ad c.11.ſ.25.de reg.* declarauit non comprehendi niſi eos regulares, qui ſæcularibus ſacramenta miniſtrant. nec Epiſcopo competere altaria viſitare quæ non ſeruiunt curæ ſecularium aut confeſſionalia, vbi non audiuntur confeſſiones ſecularium, in exemptis: nec in eiuſdem conſtitutionis vim præſcribere, vt in certis locis, aut temporibus, aut certarum perſonarum confeſſiones audiant, aut alias illorum in miniſtrandis ſacramentis priuilegia reſtringere.

Peccantes circa perſonas intra ſepta degẽtes, clauſurã, adminiſtrationem bonorum monialiũ.

Ad hæc tam regulares, quam ſæculares, huiuſmodi nullis priuilegijs aut exemptionibus tueri ſe poſſint, quominus, ſi deliquerint circa perſonas intra ſepta degẽtes, aut circa clauſuram, vel circa bonorum adminiſtrationem monaſteriorum monialium, etiam Regularibus ſubiectarum, ab Epiſcopo loci ſimiliter, tamquam ad hoc Sedis Apoſtolicæ delegato, quoties, & quando opus fuerit, puniri & corrigi valeant.

Cõfeſſores monialiũ.

Confeſſores vero ſiue regulares, ſiue ſeculares, quomodocumque exempti, tam Ordinarij, quam extraordinarij ad cõfeſſiones monialium, etiam regularibus ſubiectarum, audiendas nullatenus deputari valeant, niſi prius ab Epiſcopo Diœceſano idonei iudicentur; & approbationem, quæ gratis concedatur, obtineant. Et S. Cong. probante Vrbano

bano VII. aliquas declarationes addidit 1623. quas poſt. A Ricciũ *in decıſ. Neap. dec. 244.* *refert* Barboſa *in Collect. DD. ad Concil. Trid. ſ. 25. de reg. ad c.* 10. & ſingulatim generalem approbationem non ſufficere, ſed requiri ſpecialem ad audiendas moniales; & ſpeciatim in vno conceſſam non extendi ad aliud; nec pro vna vice ad alteram; & amotionem, etiam citra declarationem cauſæ, fieri poſſe. vbi & ſubiungit quam ſcrupuloſè verſari permittat confeſſarios monialibus infirmis viaticum & vnctionem miniſtrantes, vt poſt hanc etiam ad eas reuerti vetet: quod hic ſanè non ſeruatur: ſed dum forte tentari adhuc poſſunt, & iuuant & ſolantur; & ad ſcrupulos ſuperuenientes ſæpius adhuc ſacramentaliter abſoluunt.

Sed & Adminiſtrantes bona ad eiuſmodi Monaſteria ſanctimonialium, vt præfertur, etiam regularibus ſubiectarum, pertinentia, ſiue regulares extiterint, ſiue ſeculares, quomodolibet exempti, Epiſcopo loci, adhibitis etiam ſuperioribus regularibus, ſingulis annis rationes adminiſtrationis, gratis tamen exigendas, reddere teneantur, ad idq; iuris remedijs cogi & compelli queant. *Earundéq; bonorum adminiſt. Rationes.*

Liceatq; Epiſcopo, ex rationabili cauſa Superiores regulares admonere, vt eiuſmodi Confeſſores, atq; Adminiſtratores amoueant: ijſq; Superioribus id facere detrectantibus aut negligentibus, habeat Epiſcopus facultatem prædictos Confeſſores, & Adminiſtratores amouendi quoties & quando opus eſſe iudicauerit. *& Amotiones.*

Ac ſimiliter poſſit Epiſcopus, vna cum Superioribus regularibus, quarumcumq; Abbatiſſarum, Prioriſſarum, præfectarum, & præpoſitarum eorundem monaſteriorũ, quocumq; nomine appellentur, electionibus per ſe, vel per alium intereſſe, ac præſidere; abſque vlla tamen ipſorum monaſteriorum impenſa. *Electiones Abbatiſſarum & præfectarũ monial.*

Ac demum habeat Epiſcopus, tanquam dictæ ſedis delegatus, authoritatem coërcendi, ac puniendi quoſcumq; exemptos, tam ſeculares, quam regulares, qui in alienis Eccleſijs, aut quæ ſuorum Ordinum non ſunt, abſq; Epiſcopi licentia; & in Eccleſijs ſuis aut ſuorum Ordinum, non petita illius benedictione, aut ipſo contradicente, prædicare præſumpſerint. *Prædicationes.*

Ita vt Epiſcopi in ſupra ſcriptis caſibus, & in prænominatas perſonas, in præmiſſis omnibus, & ſingulis, aut circa ea quoquo modo delinquentes, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra viſitationem, per cenſuras Eccleſiaſticas, aliaſque pœnas, vti eiuſdem Sedis delegati, procedere, omnemque iuriſdictionem exercere libere, & licite valeant. *In prædicatores delinquentium punitiones.*

Priuilegijs per Conc. Trid. expreſſe reuocatis, an quaſi reſuſcitatis per Pij V. Bullam *& ſi mendicantium* nec reuocatis per Greg. XIII niſi quoad forum externum, & conſtitutiones ſcriptas, non oracula viuæ vocis, quæ non expreſſit, diſcertant aliqui: *vide Dianam p.* 3. *t.* 2. *r.* 59. ſed rectius negatur. vbi etiam quam adfert ex Portel. dubia videtur interpretatio clauſulæ, hodie inſeri ſolitæ confirmationibus priuilegiorum, *dummodo ſacris canonibus & Concil. Trid. non aduerſentur*: quaſi ſacri canones ibi accipiendi ſint pro canonibus eiuſdem Concilij, non vero alijs, qui ſunt iuris communis. nam repugnare videtur modus ille loquendi *ſacris canonibus & Concilio*, & virtus voculæ, *&*, eſſe, vt coniungat diuerſa præterquam quod & Concilium Trid. *ſ.* 25. *c.* 18 decernit ſacros canones exactè ab omnibus, & quoad eius fieri poterit indiſtinctè obſeruandos: vt Concilio aduerſari videatur, qui veteres canones neget obſeruandos. ſaltem quoquo modo à Concilio Trid. renouatos.

Quamquam conceſſum à Principe beneficium deceat eſſe manſurum; ſicut tamen eius eſt legem interpretari, derogare, abrogare qui condidit: ita in eiuſdem eſt poteſtate priuilegium, qui dedit, auferre. quod qualiter accipi, fieriue debeat, tetigimus in *Notitia iuris Belgici in Introductione*.

Exemptio cleri Leodienſis an per Conc. Trid. ſit reuocata diximus *in Conſult. canon. h. t. conſult. 2.*

De habitatione etiam & priuilegijs mendicantium per Ordinarium non impediendis, in locis ab hæreticis occupatis, vbi illi olim conuentus habuerunt, latius diximus *h. t. conſult. 5.* & de eorum priuilegijs quoad audiendas confeſſiones, & habendas conciones *conſult. 7.*

DE PVRGATIONE CANONICA.

HOdie ſatis obſoleuit huiuſmodi purgatio: etſi ex iure diuino fluxiſſe videatur, ad exemplum mulieris quam zelotypus vir ſuſpectam habebat, cui ſacerdos aquam imprecationibus infectam porrigebat.

In iure etiam ciuili illius indicia exſtant *in §. ſi quis autem Nou. 125. vt litigantes. L. fin. C. de abol. L. eos. in fin. C. de vſur.*

1. *Non omnino hodie ceſſat.* Non omnino † tamen abrogata eſt purgatio; ſed in curijs Eccleſiaſticis eius adhuc vſus, etſi rarior ſupereſt. *Dambond in prax. crim. hoc tit.* Riccius *in prax. deciſ. 680.* purgationem in ſolo crimine hæreſis ait frequentari. cuius formam etiam late tradit Fran. Leo *in theſ. for. Eccl. tit. ſiu in fin.* Ioannes Dux Brabant. *ann.* 1312. in Tabulis legum Brabantiæ, quod ius perpetuum fore addixit, ſanxit huiuſmodi purgationem cum duobus compurgatoribus. ſi quis autem foret extraneus, is iuraret ſe innoxium; & compurgatores inuenire non poſſe. Concordata Hannoniæ *inita inter Epiſcopum Cameracenſ. & Conſiliarios Comitis 2. Mart.* 1441. dicunt; quod in caſu vehementis ſuſpicionis, aut notoriæ diffamationis deficiente probatione Officialis poterit indicere modo conſueto purgationem: Quæ etſi, vt dixi, non tam frequens, non tamen inutilis, deficiente probatione, & non infamia, ſaltem in materia hæreſis; præſertim vbi accuſator aliquis non eſſet, *c. nos inter. de purg. Can.* maxime quoad perſonas Eccleſiaſticas, quæ in dignitate ſunt aut officio. cui cura animarum incumbit: cui ea propter minus poſſunt ſatisfacere; dum fructum facere non poſſe videntur apud eos, quibus etſi mali eſſe probari non poſſunt, non ſunt tamen extra ſuſpicionem mali. quales nonnulli nec indocti; præſertim ſi quadamtenus ſua culpa inciderint in ſuſpicionem, etſi quoad rem ipſam innocentes ſint; loco mouendos arbitrantur. quod

2. *Suſpecti nō conuicti nō amouendi ſũt.* ego † non exiſtimem potiſſimum cum id in iure deciſum non inueniam; ſed econtrario neminem loco aut dignitate priuandum, niſi id in iure deciſum ſit. neque ſuſpicionem dediſſe pro facto ſufficiat. 2. quæſt. 5. in can. omnibus, ver. (Ipſe ſacerdos ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis ſuo Epiſcopo, aut reliquis ſuis conſacerdotibus, ſiue bonis & iuſtis de ſuo populo, vel hominibus de ſua plebe fuerit, ne in crimine aut ſuſpicione remaneat, ſe purgatum reddit cum 3, aut 5.) Vbi etiam facta purgatione loco reſtituitur, vt &

in c.

in c. *Mennam c. presbyter. ibid.* & dicitur eam dignam eſſe ſatisfactionem, qua reſtitui debeat quod ſe purgauerit. *cap. inter ext. de purg. Cano* Neque de omnino innocentibus ſermo tantum eſt, ſed & de illis qui culpam commiſerunt, vnde occaſio nata eſt vt in ſuſpicionem laberentur. *ibid. c. quoties, d. c. inter,* vbi decanus ob culpabilem familiaritatem hæreticorum ſuſpectus, ſuſpenſus, purgatus, loco reſtitutus, & concionari rurſum iuſſus. Vnde Panorm. notat *ibid. num.* 2 purgationis effectum eſſe, abſolui, & in priſtinum ſtatum reſtitui, *d. c. inter.* purgatus reſtitutus deinceps ita viuat, vt infamia vertatur in bonā famam: ideoque ſi quis putat remanere ſcandalum poſt huiuſmodi purgationem, ſciat id non eſſe ſcandalum puſillorum, ſed Phariſæorum vt in *c. cum in iuuentute extr. de præſum.* Pontifex nec Regi Hungariæ poſtulatis ceſſit, vt amoueret diffamatum, cum non ex radice charitatis eius ſuggeſtio procederet. *vbi Panor. not.* 1. *num.* 1.

Numerus autem compurgatorum diuerſis hic atque illic legitur, & pro iudicis religione arbitrarius habetur. Sane *cap. qui presbyterum* 17. *queſt.* 4. libero homini qui presbyterum occidit, 70. Compurgatores (niſi legendum ſit 12. vt alij codices habent) valde grauem numerum præſcribit: prout etiam mirandum eſt quod ſeruo expurgationem ſuper 12. vomeres feruentes indicat. quæ eſt purgatio vulgaris, ab Honorio III. damnata. *cum dilectum. extr. de purg. vulg.* Porro vſus paſſim olim videtur obtinuiſſe, in iudicando, vt taliter ſe purgantes promotori teneantur ad expenſas, ſiquidem ipſi cauſſas culpabiles ſuſpicionis dederint: hæ enim mereri condemnationem expenſarum videntur, vel ſolidarum, vel partis, pro ratione ſcandali ex actibus culpabilibus, ſolitis delictum comitari, ſeu præcedere; nati. Vt idipſum cautum nunc eſt in ſtatutis Curiarum Eccleſiaſticarum Prouinciæ Mechlin. 12. Octob. 1617. decretis. Sic anno 1617. à Concilio Brabant. abſolutus eſt N. ab impetitione procuratoris generalis, quæ tendebat ad priuationem officij, aliamue caſtigationem; & monitus tantum per ſententiam impoſterum melius ſe gerere: condemnatus tamen in expenſas. Sed in Concord. Hannoniæ cum Epiſcopo Camerac. ann. 1449 decernitur, ne quando reus, etſi per purgationem abſoluitur, expenſas vllas luat. Quod & ipſum non eſſe extra rationem videbitur ei qui legit. c. vlt. Diaz. *pract. can. & ad illum Lopez.* ſi abſint circumſtantiæ per ſe punibiles. 3. *Numerus compurgatorum.*

Certe *L. diuus* 6. *De cuſtod. & exhib. reor.* eum qui ex officio quem perperam detulit, niſi per dolum & iniuriam fecerit, excuſatum dimittit, propter officij neceſſitatem. expenſas tamen abſolutus ei non reficit. *Vide Farin. Crim. lib. quæſtio.* 16. *de accuſat. numer.* 15. *cap. ſequent.*

DE POENIS.

NOn omnes virtutis amore, ſed quamplurimi formidine pœnæ in officio continentur; nam

Diſtrictus enſis cui ſuper impia
Ceruice pendet, non Sicula dapes,
Dulcem elaborabunt ſaporem.

Igitur Eccleſia, vt ſacram politiam ab improbitate tueatur, remedium ſumere cogitur, à quibus maxime abhorret, à pœnis ſcil. eſt enim mater pia & miſericors.

I. *Pœna Eccleſiaſtica.* Itaque in iudicijs † Eccleſiaſticis, excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, ac degradationis actualis, vel verbalis pœna frequentatur: vſurpatur etiam carcer, detruſio perpetua vel temporalis in monaſterium; verbera, bannum ſeu relegatio, damnatio ad triremes, priuatio, inſtallatio, ſeu publica ad infamiam criminoſi in theatro aut columna oſtentatio: (quam moribus noſtris Buſ. *ad l. ictus D. de his qui not. inf.* aſſerit infamiam irrogare:) ſeu deductio per plateas, vel proceſſiones cum tæda & in lineis tantum veſtibus, vel depictis cum colis, aut alijs hieroglyphicis ac indicibus criminum, deniq; mulcta ſeu pœna pecuniaria. quam Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 3.* eo ipſo quo exacta fuerit, applicari vult pijs vſibus: vt ne quidem merces Vicarij & officiariorum Curiæ inde deſumi debeat. *vt poſt M. Ant. Gen. declaraſſe refert S. Cong. Piaſ. p. 2. c. 4. num. 97. Riccius in prax. pan. dec.* 340. Edictum porro Principum noſtrorum de feſtis, requirit in condemnatione nominatim exprimi vſum pium, cui addicatur mulcta, ob feſta violata, inflicta. Sed neutrum praxis hic ſeruat, credo ob exilitatem dotium epiſcopalium in Belgio. quo caſu præſertim etiam mulctas Epiſcopi vſibus vel eleemoſynis iudex retinere poteſt. *Felin. in cap. irrefrag. de off. ord. Quar. V. pœna pecuniaria,* vbi tutius tamen putat recurrere ad Sact. Cong quod omnino neceſſarium aſſerit Riccius *in prax. pœn. dec.* 340. Enimuero *ex cap presbyteri, extra de pœnis ca. poſtulaſti, de Iudæis,* edocemur, iudicem Eccleſiaſticum pecuniariam pœnam indicere poſſe: quippe iudici cuilibet mulctæ dicendæ ius eſt, cui publicum eſt iudicium. arg. *l. 2. D. ſi quis ius dic. non obt.* quod moribus hodie obtinere, aſſerit Buſ. *ad l. 2. D. de ind.* ſed d. c. certo pio loco erogabatur, quod cũ fit vel in ipſa Gallia Senatuſconſultis approbatur. *Chopp. de ſac. pol. l. 2. tit. 3. num. 9. & S. Card. Congreg. cenſuit, vt ſup. de off. Ord. nu. 9. diximus.* Sæcularis iudex fiſco mulctam applicat, vt Concilium Brabant. non niſi 20. flor. alio deriuare poſſe dicatur. Ad extremum pœna arbitraria eſt, vbicunq; ius nominatim non exprimit, ac praxis vbique fere omnes arbitrarias fecit.

Degradationis pœna minori nunc ceremonia quam olim imponi poteſt. Trid. ſ. 13. c. 4. Vnde c. degradatio *ext. de pœnis in 6.* etiam in Gallia non ſeruatur, quoad numerum Pontificum. *Bugn. leg abr. l 6. coll. 90.*

2. *Degradatio.* Loquitur dict. *ſeſſ. 13. cap. 4.* de degradatione † actuali, quæ clericum priuat officio omni, & beneficio clericali, & quæ eſt præparatoria ad pœnam, pro qua tradendus ſit iudici ſæculari: in ea enim opus fuit olim conſenſu Epiſcoporum, in criminibus præter hæreſim, in qua ſufficit aliorum Prælatorum; qui neutri requiruntur in degradatione verbali. quæ nomine clerici non priuat, adeoque ſic tantum degradatus viuere debet iuxta prius ſuum inſtitutum. *Menoch. de Arb. l. 2. cap. 415. nu. 10. vſque ad 18. clarius L Mol. de Iuſt. tract. 3. diſp. 49 nu. 13. & 14.* Vbi & quomodo huiuſmodi degradationes fieri debeant latius dicitur. Vt & apud Barboſam *de off. epiſ. alleg.* 110. vbi huiuſmodi atrocia enumerantur etiam ex nouis Pontificum conſtitutionibus. Porro olim in epiſcopi degradatione 12. epiſcopi, 6. in diaconi, aut ſubdiaconi, 3 requirebantur, ſolus enim epiſcopus ſacerdotibus, alijſque miniſtris honorem dare poterat, ſolus auferre non poterat, ijdemq; collegæ cauſam ſimul cognoſcebant, decidebant, & exequebantur. *c. ſi quis c. felix. 15. q. 7.* tametſi antequam ſubdiaconatus inter ſacros ordines eſſet relatus, ſubdiaconi potuerint, vt & reliqui inferiores, à ſolo epiſcopo condemnati, *c. ſi autem in fin. ibid.* Porro Concilium Trident. *d. c. 4. ſ7.*

Epiſco-

Epiſcopo nunc permittit non tantum per ſe, ſed & per vicarium generalem procedere ad condemnationem, & verbalem depoſitionem; & per ſe ipſum ad actualem, & ſolemnem degradationem, adhibitis tot Abbatibus pedo, ac mitra inſignitis, quot opus eſſet Epiſcopis: aut ſi illi in diœceſi non reperiantur, tot perſonis in dignitate eccleſiaſtica conſtitutis, quæ ætate graues, ac iuris ſcientia commendabiles exiſtant. quæ adiectio eo facere videtur, vt huiuſmodi Prælati non tantum ad ſolemnitatẽ facere videantur, ſed etiam ad probandum ordinariorum iudicium. vt veteres canones quos diximus diſerte exigebant. tametſi quidam citati apud Barboſam *in collect. DD. ad Conc. Trid. d. c. 4. ſ. 13.* huiuſmodi aſſiſtentes nec coniudices nunc, nec aſſeſſores eſſe; ſed tantum adhiberi ad ſolemnitatem cenſeant. Prælati porro Epiſcopis inferiores iure communi degradandi ſuos facultatem non habent. ſed nec Epiſcopi nondum conſecrati. quippe qui dare nondum poſſunt honorẽ, minus auferre valeant. *cit. ibid.* quod rurſus intelligendum eſt de actuali degradatione. nam verbalem facere poſſunt Epiſcopi confirmati. cum tunc poſſint quidquid eſt iuriſdictionis: quod autem eſt ordinis; demum cum ſunt conſecrati.

Priuatio † non niſi vbi in iure exprimitur, imponi poteſt, & à ſententia priuationis 3.
appellans interim reſignare poteſt, tametſi poſt ſententiam alteri collatum eſſet benefi- *Priuatio.*
cium. quod pro indubitato practicari in Curia Romana poſt Genuen. habet *Piaſ. p. 2. ca. 4. num. 96.* Enimuero iudex nec in ſeueritatem declinare nimium, ne crudelis audiat; nec in benignitatem ne mollis; debet. *turbatus præ ira oculus*, inquit D. Bernardus *lib. 2. de Conſid. cap. 12. nil clementer intuetur, ſuffuſus fluxa quadam & muliebri mollitie animus rectum non videt: non eris innocens, ſi aut punias eum, cui forte parcendum eſſet. aut parcas ei, qui fuerat puniendus.* Ne autem iudices facilius in rigorem declinarent, prouide ſanxit Pius IV. *conſt. inc. cupientes, quam refert Quar. v. de benef. priuat.* ne ipſi iudices, eorumue affines, aut familiares ea beneficia, quibus alij priuentur, obtineant.

Enarrat Azor. *Inſt. Mor. p. 2. l. 7. c. 17.* crimina † quæ priuationem ipſo iure inducunt, et- 4.
iam ex Conſtit. Pontificijs recentioribus, quæ non ſunt apud Rebuffum in praxi benefi- *Illam quæ*
ciatia, aliosq; priores ſcriptores. (Non tamen vſu ſeruatur quod de periuro ſcribit Re- *crimina*
buff. & certe periurus non eſt ipſo iure beneficio priuatus, ſed priuandus & de ſtylo cu- *inducũt ex*
riæ non ob aliud periurium, quam Iudiciale priuatur. *Garz. de benef. p 11. c. 10. n. 169.*) *nouo iure.*

Imprimis eſt retentio † plurium beneficiorum incompatibilium *ex Trid. ſ. 24. cap. 17.* 5.
ſ. 7. c. 4. & 5. *Retentio*
Secundo *ex Conſt. Pij V. inc. intolerabilis, quam habet Nauar. in ſuo man. cap. 24. num. 110. Flam.* *incompatib. benef.*
Pariſ. in Trac. de Confid. Confidentia † beneficialis quam vſus nondum recepit, extra Ita- 6.
liam in Gallia, Charond. *Reſp. l. 7. cap. 190.* neque hic vltra quam ex priori iure inhibitum *Confiden-*
elicitur. *tia benef.*

Tertio ex Conſt. Greg. XIII. *Incip. ab ipſo*, datio, receptio, promiſſio alicuius pro obtinenda gratia vel iuſtitia apud ſedem Apoſtolicam, & in ijs conſilium, auxilium, mandatum quod non porrigitur ad alias Curias, ſed reſtringitur ad Romanam.

Aliud crimen eſt ex eadem Gregor. Conſt. omiſſio † publicationis reſignationis be- 7.
neficij, iuxta formam ibi præſcriptam, quæ irrogat priuationem aliter reſignanti. *Omiſſa*
Inſuper ex Conſtit. Sixti V. *Incip. ſacroſanctam* non delatio † habitus, tonſuræq; clerica- *publicatio*
lis, aut militiæ conuenientis. *reſignationis.*

Ex

8. *Habitus incõpetens.* Ex Conſt.eiuſdem Sixti V.*Incip.ſanctam*, miniſtratio † ſuſpenſorum ob ordines male ſuſceptos.

9. *Miniſtratio male ordinati.* Qui autem ſint † effectus priuationis ipſo iure irrogatæ, idem Azor. habet *ibid. qu.* 2.& ſingulatim,an qui ea crimina commiſerint,in conſcientia ſua beneficia ſine vlla iudicis declaratione dimittere teneantur.

10. *Qui effectus priuationis ſalu.* Capite porro 18. idem Azor. enarrat † crimina, ob quæ quis iudicis ſententia priuari poſſit. Non enim priuatio imponi poteſt niſi in iure deciſum ſit vt diximus. Eo in genere eſt concubinatus incorrigibilis,ſcilicet,poſt monitiones. *iuxta Concil.Trident. ſeſſ.25 cap.14.*

11. *Priuatio irroganda ex nouo iure.* Maledictum publicum & poſt monitiones in Deum & ſanctos.*ex Later.vlt.*

Retentio beneficij reſidentiam requirentis cum alio ſimili *Trid.ſ.7.c.4.*

Obſtinatio permanentis per annum in excommunicatione aut inobedientia.*Trid.ſ.25 c.3.ad fin c.cum bona,de ætat.& qual ord.*

Sodomia frequens. *ex Conſt.Pij V.*

DE POENIT. ET REMISSIONE.

SI quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Iupiter, exiguo tempore inanis erit

Orbis. Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti. Sed non vult Deus mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat, pœniteat,inquam,& remiſſionem ac indulgentiam accipiat.Sic & Eccleſia obſecrat,increpat,quamdiu

Videt laborantes in vnum
Penelopen, vitreamq; Circen;

Virtutes, inquam, & vitia,vt præmijs & pœnis moueri adhuc peccator poſſit, qui alioquin cum in profundum venit,contemnit;tamdiu, inquam, Eccleſia ſeueritatem benignitate temperat, vt tam pœnitentes remiſſione ac miſericordia alliciat, quam infractos auſteritate reprimat. Et propterea rectè dicitur pœnitentias omnes hodie eſſe arbitrarias:eoque citantur permulta Iuris loca,*vt in c.de his.50.diſt.c.ſi monachus.90.diſt.c.tempora.26.q.6.& ibi.gloſſ.in c.quem pœnitet.c menſuram.de pœnit.diſt 1.& c.ſignificauit & c. Deus. qui x.de pœnit.*& c.omnis *vtriuſq; ſexus h.t.* ſacerdotem requirit diſcretum, & cautum; vt more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati. vnum foueat,alterum mordeat.verum de hac re amplè Concilium Trid.de foro pœnitentiali quidem. *ſ.14.c.8. §.debent ſacerdotes Domini quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit pro qualitate criminum & pœnitentium facultate ſalutares, & conuenientes ſatisfactiones iniungere. & cap.* in foro autem externo *ſeſſ.13.cap 1.*

Eam ob cauſam leuiorum criminum abſolutio cuilibet ſacerdoti qualificato committitur,grauiorum ſcelerum remiſſio Epiſcopo vel Papæ reſeruatur; vt difficultas abſolutionis,offenſæ intenſionem indicet.

1. *Caſus reſeruati.* Caſus † Pontifici reſeruati recenſentur in Bulla Cœnæ Domini, quam ad longum habet Pias. *in prax.p.2.cap.1.* vbi inſuper & 42.caſus refert Papæ reſeruatos, deſumptos

tam

tam ex iure communi,quam diuerſis extrauagantibus, à quibus nullus confeſſarius ſine ſpeciali facultate abſoluere poteſt. Verum bulla cœnæ an caſuum reſeruatorum abſolutiones priuilegiarias mendicantium impediat controuertitur *per citatos apud Dianam.p 3.t. 2.r.10.* quod abſolutiones ſub prætextu prohibeãtur; priuilegia autem ſint clara; non prætexta. ſed praxis pro Bulla ſtat & reuocatione. Porro Epiſcopi in ſuis diœceſibus ſpeciales etiam caſus ſuæ cenſuræ reſeruare poſſunt, à quibus nulli etiam Regulares quorumcumque indultorum prætextu abſoluere poſſunt, etſi ab Epiſcopo approbari generaliter, ſine ſpeciali illius facultatis conceſſione, vt reſpondit S. Cong. B. *Carolo Borromæo, ref. Piaſ. p.2.c. 1.n.12 Serol.p.2.v. Abſo ad* 1. vbi decretum S. Cong. pro cauſis Epiſcoporum refert. Quamuis autem Clemens VIII. declarauerit, & S. Cong. mendicantes non poſſe abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis; poſſe tamen à cenſuris, qui non ſunt caſus, ſed pœna caſus, exiſtimat Diana *p.3.t.2.r.13.* contra Marullum: qui putat rationem prohibitionis etiam militare in cenſuris. quæ magis attendenda ſit, quam verba. cui accidit, quod acceſſorium dicatur ſequi naturam, & conditionem ſui principalis: & propterea quod decretum eſt de principali, recipiendum etiam videatur in pœna acceſſoria. Poteſt tamen Vicarius generalis & audire confeſſiones, & audiendi licentiam dare, quia ordinariorum nomine comprehenditur, & Epiſcopum repræſentat *Sanch.l.3.d.29.n.15 Gutier.l 1.can.q.x.11 nu.8.* alioquin Conc. excluſiſſet, *vti ſ.24.c.6.* Item concedere excommunicationes, pro rebus ablatis, matrimonijs celebrandis aſſiſtere, & aſſiſtendi licentiam dare: quia dicit Concilium. de Ordinarij licẽtia datum ſacerdotem proprium eſſe: & cognoſcere cauſas matrimoniales, quas Conc. *ſ.24.c.20.* ſolis locorum ordinarijs reſeruauit. *Sanch. vbi ſup. n.17.* In Belgio; ſi & quam diu durat Bulla Greg. XIV. de qua infra, Officiales diſerte ad omnia ea delegantur quæ in illius vim poſſunt Epiſcopi. quare nec Doctor nec Licent. Theol. aut iuris ſine approbatione aut licentia confeſſiones audire, aut prædicare poteſt. *Gutier. can. q.l.1.c.6.n.9.* & Regulares etiam examinari, & approbari debent ab Ordinario, etiã poſt reductionem Ordinationis Pij V. de anno 1571. 8. Auguſt. ad terminos Concil. Trid. per Greg. XIII. vt refert binas reſolutiones Card. Pias. *ibi.n.* 11. Et quidem parochus, quamuis eo ipſo approbatus ſit, quoad ſuos, ſeu in ea ciuitate; non tamen paſſim per totam ideo diœceſim, ſic vt reſignato beneficio amplius excipere non poſſit confeſſiones, *Piaſ. ibid. n. 10.* & approbatus in hac diœceſi, non poteſt in alia audire. quia Conc. ita intelligi debet, vt ſit approbatus ab Ordinario loci, in quo confeſſio fit, vel electio ex vi Bullæ Cruciatæ. quod & in alijs eiuſdem Conc. decretis ſæpe vſu venit. *Gutier. can. q.l.1.c.27 dix. ſup. de Inſt. n.* 2. Vt decretum Concilij Trid. ſ.23.c.15. reſpectiuum ſit ad parochiam parochi, & diœceſim approbantis. *vide Dianam, & citatos p.3.t.4.r.16. & r.110.* quamuis autem mendicantes ex priuilegijs poſſunt audire confeſſiones, approbati in vna diœceſi dum itinerantur in alia, & commode nondum potuerunt ſe præſentare ordinario: tamen conſtitutio Vrbani VIII. *incip. cum ſicut. 17. ſeptemb.* 1628. ea abrogauit, nec interpretationem vllam admiſit. *Diana p.3.t.2.r.123.*

Enimuero Conc. Trid. *ſ.24.c.6.* permiſit Epiſcopo abſolutionem caſuum † etiam Papæ reſeruatorum, ſi ſint occulti, nec deducti ad forũ contentioſum. Porro caſus Epiſcopo de iure reſeruatus eſt leuis percuſſio clerici, quæ facti potius eſt, quam iuris adeoque ex omnibus circumſtantijs arbitrio Ordinarij committitur. *extrauag. Ioan. XXII. quã refert Piaſ. vbi ſup. n.15.* Excommunicationem mulieres, moniales & aliæ perſonæ quæ ſui iuris

2. *Occultorũ abſolutio permiſſa Epiſcopo in reſeruatis Papæ.*

non ſunt:ſi incurrunt; poſſunt tamen per dioceſanum abſolui, ob ſexum & ſtatum. *c. mulieres, c de monialibus, extr. de ſent excom.* Quod Serol. *pr. p. 2. v. exc.* non vult obtinere in extrauagantibus excommunicationem infligentibus cum reſeruatione, v.g. ex bulla Pij V. de mulieribus ingredientibus clauſtra virorum; excepta tamen impotentia & neceſſitate. alioquin foret conſulendus Pontifex, quid actum vellet: vt reſponſum eſt *in d. c. mulieres* de excommunicatis potentibus, & ita delicatis vt non poſſint iter Romanum ſuſcipere.

Et quamuis † grauiora crimina Epiſcopi ſibi poſſint reſeruare, modum tamen vt ſeruent conuenit: ac primum ne reſeruent caſus contentos in Bulla Cœnæ, ſeu alias Papæ reſeruatos, nec promiſcue eos quibus de iure maior excommunicatio eſt annexa, neque in quibus abſolutio non datur niſi facta reſtitutione, neque qui verſantur circa res parui momenti, neque peccata carnis, niſi cum magna circumſpectione. *vt monuit S. Cong. in decreto quod refert Piaſ. d. c. 1. n. 15. Riccius dec. 572.* Quinimo in Cathedrali pœnitentiarium inſtituere tenetur Epiſcopus, *Trid. ſ. 24. c. 8.* qui eo ipſo ab ei reſeruatis abſoluere poteſt, etſi nõ ſubdelegare. *Piaſ. ibid. ex Chapea-villa de caſ. reſer. c. 3. q. 1. diſſ. 2. quod idem cen ſet Riccius dec. 555. ex opinione Ezech. de rep. eccl c. 24.* quod quidem vſu probari videtur cum paſſim Epiſcopi per ſe ipſos vix vnquam confeſſiones excipiant. adeoque pœnitentiarius Cathed. in eas vices aſſumptus videatur. quamquam reperio Cong. Concil. id cenſuiſſe 17. Iul. 1577. (ſi quidem conditio adiecta authentica ſit) ſi Epiſcopus hanc ei tribuerit facultatem. eodẽque modo Riccius *d. deciſ. 555. n. 5.* cenſuiſſe refert Cong. eum paſchali officio ſatisfacere, quicumque pœnitentiario confitetur & Epiſcopum non tantum vicario generali, ſed & pœnitentiario *ex c. 6. ſ. 24* committere poſſe. Vbi *ſupra Piaſc. n. 17. refert.* vbi & refert *nu. 17.* Cong. Conc. reſpondiſſe Confeſſarium ab Epiſcopo electũ, ab omni caſu ipſum Epiſcopum abſoluere poſſe, à quo alium poſſet Epiſcopus. & poteſt Epiſcopus non approbato confiteri quaſi eo ipſo quoad ſe approbet. *Serol. p. 2. v. abſol ad* 12. Tamen S. Cong. declarauit id nõ procedere quoad non ſibi ſubditum: & in eo *per c. 15. ſ. 23. Trid.* ceſſare priuilegium cap. fin. *de pœn. & remiſ. Addit. Proſ. ad Quar. V. Archiepiſcopi auth. n. 12.*

4. Conc. Trid. *ſ. 24. c. 6.* ita decreuit. † *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum diſpenſare & in quibuſcunque caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum Vicarijs ſit permiſſum.*

Facultas hæc Epiſcopis datur in quoſcumque ſibi ſubditos non ratione domicilij tantum, ſed vt comprehendat etiam quacumque alia ratione ſubiectos, delicti, contractus, moræ, ſeu præſentiæ, qua vagabundi, peregrini, ſcholaſtici, & mercatores propriam dioceſim habentes includuntur. *Suar. tom 4. de pœn diſp 30 ſect. 2. n. 3. Sanch. in decal. lib. 2 cap. 11. numer.* 8. & 9. quippe verba Capituli, *in diœceſi ſua* non limitant iuriſdictionem Epiſcopi, ſed id tantum volunt vt Epiſc. poſſit abſoluere quoſcumque ſibi ſubditos, & quomodocumque ſubdantur. & quia eiuſmodi abſolutio cum impoſitione pœnitentiæ ſalutaris, non eſt iuriſdictionis contentioſæ, ſed voluntariæ, credendum eſt Concilium non obſiſtere, quo minus Epiſcopus extra diœceſim exiſtens, abſolutionem eam impertiri poſſit. quamuis Henric. *Auill. Emmanuel. & Perez locis à Barboſ. hic citatis*, ſecus ſentiat. fateor tamen ea verba (ſi non abundent,) obſcurum textum hic reddere. niſi dicamus referri ad ſubdi-

tos (verbum immediate non præcedens) vt ſcilicet Epiſcopus abſoluere poſſit ſubditos in diœceſi ſua non extra eam exiſtentes. quo forte Suar. & Sanch. *locis ibid. cit.* ſpectauerint. vt Epiſcopi abſentes etiam abſoluere poſſint in diœceſi exiſtentes quia nõ eſt abſolutio ſacramentalis quæcumque in foro conſcientiæ datur. De hæreſi ſpecialiter ſtatuitur, vt Epiſcopi iudicio reſeruetur. Hæreſis enim crimen ab initio Eccleſiæ inter reſeruata fuit. nam inter decreta Sylueſtri Papæ refertur, vt nullus presbyter Arrianum reſipiſcentem ſuſcipiat, niſi Epiſcopus loci. vnde liquet quam antiqua ſit aliquorum caſuum reſeruatio.

Quoniam vero hic electa eſt perſonæ induſtria, in hoc c. non poteſt Epiſcopus cõmittere v. g. abſolutionem alicuius ab hæreſi, ſed per † ſe debet abſoluere: in alijs occultis criminibus poteſt vel per ſe vel per Vicariũ ab eo ſpecialiter deputandum, non per quẽcumque in ſingulis vicibus delegandum. L. Mol. *de Iuſt. tr. 5. d. 18. n. 2.* quin vt ille *ibid. & Serol. p. 1. V abſol. ad 4. p 2. eod. V ad 8. & S. 1. eod. V.* vult, hodie hæc facultas per Bullam Cœnæ *in verb. non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs, etiam à quibuſuis Concilij generalis Canonibus conceſſis,* ſublata eſt. & refert Piat. *prax. p. 2. c. 1. n. 12.* Clem. VIII. & S. Cong. cenſuiſſe Bullam Cœnæ derogare dict. decreto, quoad caſus in ea Bulla, expreſſos. *Sa. V. Excom cœnæ.* §. 17. quod & Molin. de Gregor. XIII. & ideo *Gutier. Can. quæſt. l. 1. c. 13. n. 26.* docet per motum Pij V. *Cal. Febr. 1572. & nu. 29.* per Bullam Cœnæ Gregor. XIII. ſolum Papam abſoluere poſſe ab hæreſi, non † obſtante d. c liceat: cui derogatum ſit; (etſi diſſentire videatur Serol. *prax p. 2. V. hæreſis.*) per quod tamen eis licebat ea abſolutio per ſeipſos, in alijs papalibus etiam per alium ſacerdotem, ſeu vicarios ſpecialiter, cum caſus ſuccedit, tantũ deputandos, vt vult Gutier. *Can. q. l 1. c. 13.* quaſi propterea Conc. vteretur vocabulo futuri temporis. ſed id hoc non conuincit, quia eiuſmodi conditione recte vtebatur Conc. pro actibus tum futuris. alioqui conceſſa facultate abſoluendi à reſeruatis Papæ per Bullam Cœnæ etiam comprehenditur caſus hæreſis *Sa. ex Cong. Conc. V. excom. Cœna* § 17.

5. *Per ſe in hæreſis caſu, alijs per ſe aut per deputatũ.*

6. *An hodie caſus hæreſis ſit reuocatus.*

Cæterum intentio Concilij fuit, in caſibus bullæ Cœnæ dari in materia hæreſis authoritatem. quod inde liquet: quia ea ſepoſita non opus eſt Concilij indulto: cum de iure communi hæreſis excommunicationem Papæ reſeruatam non habeat. ſed ab ea Epiſcopi eorum que vicarij abſoluere poſſint *Garz. de benef. p 11. c. 10. §. 1. num. 88.* vnde quidam ſentiunt vbi ea bulla publicata non eſt, nihil intereſſe, an dicamus per ea derogari d. c 6. an non ſi enim non derogatum dicas; vtentur priuilegio d. c. 6. ſi derogatum; iure communi, ſcilicet inductam à bulla reſeruationem apud ſe ſtringere negabunt. ſed cum bulla Cœnæ non ſine ſcrupulis tractanda ſit, prouincialemque publicationem non pro obligatione ſed vt alij ſentiunt, maiori notitia requirat, & ex annua illius repetitione, (ſecus quam in vllis conſtitutionibus accidat) enixa ſupremi Eccleſiæ capitis voluntas eluceat, qua quantaue cautela ab ea poterit recedi?

Enimuero ſæpius expendenti mihi d. c. 6. vt liceat Epiſcopis in occultis etiã ſedi A. reſeruatis per ſeipſos, aut vicariũ ad id ſpecialiter deputandũ, abſoluere: idẽ & in hæreſis crimine eis tantũ non eorũ vicarijs ſit permiſſum: ſenſus planior videtur, vt abſolutiones omnes huiuſmodi Epiſcopi tantum poſſint facere per ſeipſos aut vicariũ ad id ſpecialiter deputandum, idemque in crimine hæreſis obtinent: Idem ſcilicet vt per ſe aut vicariũ ad id ſpecialiter deputandum abſoluere liceat, *non eorum vicarijs,* inquit, *ſit permiſſum:* Id eſt ne ipſi iure ſui vicariatus per ſe, aut à ſe deputandum id poſſint. non autẽ dicit vt Epiſcopis

per ſe dumtaxat liceat abſoluere,non per vicarium ſpecialiter deputandum, adeoq; vicarijs;non vt talibus,erit permiſſum:ſed cum ſpecialiter ad id deputabũtur.vt hic id praxis recepit.ſed an in vim d.c.6.an bullæ Greg.XIV.de qua mox,controuerti poteſt. vide tamen citatos *à Barboſa in Collect.DD.ad Concil.Trid.ad d.c.6.n.72.73.*

7. *De Bulla Gregor. XIII quoad Belgas.* Quare neſcio quid diceretur de facultate † Belgij Epiſcopis conceſſa, vt in vtroq; foro omnia etiam enormiſſima crimina abſoluerent,donec omnes ditiones ad obedientiã Regis Catholici redigerentur.quod etſi nondum factum ſit,ceſſarunt per inducias tamẽ tempeſtates bellorum,ob quas dici forte poſſet ea facultas conceſſa : (ſed vero rurſus in eadem bella pluſquam ciuilia relapſi nunc ſumus) præterquam quod Philippo Regi ſeu ad eius inſtantiam conceſſum ſit priuilegium,per cuius mortem expiraſſe videri poteſt, cum & impoſſibilis alias temporis conditio adiecta reddita ſit,cum amplius ad eius(puta mortui)obedientiam redigi ditiones non poſſint:niſi viuere Philippum in liberis quis cenſeat,& priuilegij rigorem eos non excludere,tanquam Papa locutus ſit de Principe non de perſona,etſi Philippum nominet,quem tamen & ſimul regem.In Breui ab Vrbano VIII.pro militia noſtra renouato facultas datur,ſub clauſula; *quamdiu hoc bellum durauerit.* de quo mox.quare pro ſecuritate quam Molina *vbi ſupra* exigit, interpretatio,aut, ſi opus,prorogatio,meo iudicio recte peteretur.Sane in Breui Clem.VIII.& altero Vrbani VIII.per quod Archiep.Mechlinienſem creat delegatum Apoſtolicum pro exercitu Regio in Belgio,quodque ad beneplacitum ſedis Apoſtolicæ, & quoad bellum durarit,vires habet,datum 20.Febr 1597.adeoque diu poſt dictam Bullam Gregor. XIII.facultatem dat abſoluendi ab omnibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis,ſemel in vita,& in mortis articulo:in non reſeruatis ſedi Apoſtolicæ quoties oportunum erit : à reſeruatis tamen excipit crimina hæreſis,Maieſtatis,conſpirationis in perſonam,vel ſtatum Roman. Pontif.delationis armorum ad partes infidelium, falſificationis litterarum Apoſtolicarum,iniectionis manuum violentarum in Clericos,ac Prælatos Eccleſiæ. Adeoque horum abſolutio ſi Romæ petenda pro ipſis militibus,etſi tamen

Nulla fides,pietaſque viris,qui caſtra ſequuntur:

& in expeditione,qui agunt , fere cenſeri poſſint continuo in mortis articulo verſari, & cum vel minimum verentur ſi ſic alea cadat,vix tribus digitis à morte remoti eſſe : quid dicemus de dicta Bulla quæ de quouis hominum & criminum genere agit? Sed enim ea facultas Gregorij Bulla compiehenſa, porrigitur ad omnia crimina grauiſſima, & delegatio ad omnes & ſingulos Belgicæ Epiſcopos & eorum Vicarios ſeu Officiales generales,vt in vtroque foro per ſe vel alios ab eis & eorum quolibet, ſubdelegandos abſoluere Apoſtolica authoritate poſſint,quoſcumque id humiliter petentes,tam ſuos quam vicinarum diœceſium ſolatio Paſtorum deſtitutarum ſubditos, quandocumq; per Regem aut eius Gubernatorem generalem requirentur , ſeu quandocumque vſus & neceſſitas poſtulabunt, & donec & quouſque inferior Germania in priſtina Regis ſui obedientia plenarie & integraliter reſtituta & repoſita fuerit:nec non ab irregularitatibus, inhabilitate,infamia diſpenſandi , & abolendi, tam quoad ipſas perſonas,quam filios,nepotes, deſcendentes,cum derogatione contrariorum quorumcumque.25.*Febr.*1576.

8. *Facultas a licens* Tenet † Suarez *de cenſ.d.* 41.*ſect.*2.*n.*13.Capitulis ſede vacante hanc facultatem d. cap. liceat etſi Epiſcopis abrogata non foret,tamen non competere,& ita cenſuiſſe Cardina-

les.

les. Sed Sanch.*de Mat. l.8.d.2.numer.* 10. aſſerit competere: quia etiam ea quæ iure ſpeciali Epiſcopis competunt, ad Capitulum tranſeunt, ſi competant iure ſpeciali Ordinario; non autem delegato aut commiſſo: & hæc eſt Ordinario dignitati, non perſonæ competens : vt ſi diceret Concil. quod Epiſcop. id faceret, vt in alijs locis tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus: niſi adhuc ea delegatio talis rei eſſet quam Epiſc. etiam iure Ordinario facere poſſet, vt id adderet ad faciliorem executionem : *vt in c.* 8.*ſ.*22. vbi eis committitur, vt extremas voluntates executioni mandari curent, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, cum tamen id iure ſuo poſſint. *c.3.extr. de teſt.* Ergo & hoc caſu tranſibit ea facultas ad Capitulum. ſicubi tamen plus committeretur ſub ea qualitate, quam iure competit. v.g. vt non obſtante appell. &c. non tranſiret ea clauſula ad facultatem Capituli. Nec obſtat declaratio Card. quia de ea non conſtat authentice; & forte noluit ſecludere Capitulum ſede vacante, cum in omnibus Epiſcopi vice fungatur *Sanchez. l. 8. d.2.num.*10.

competit Capit. ſede vac.

Quin & alijs Prælatis † competere vult Sanch.*nu.*11 Iuriſdictionem Epiſcopalem habentibus; quia facultas diſpenſandi tanquam fauorabilis extendenda ſit; præſertim quia hi quoad iuriſdict. habent quicquid Epiſcopi, & ſola conſecratione differunt: Alijs non æque competit *Ricc. in prax. irreg. dec.*532. 9.

Et Prælatis Epiſcopalem iuriſdictionem habentibus.

Nihilo minus religionum † exemptarum ſuperioribus competit quoad ſuos ſubditos, quorum reſpectu & illi vices Epiſcoporum habent: *c.2. x de ſent. excom.* & pro ea ſententia eſſe dicit quoddam Breue Pij V. Sanch. *l* 8.*d.* 2.*nu.*13. eſt Conſtitutio, *quæ incipit Romana* 21. *Iul.*1571. 10.

Et ſuperioribus Religionũ exemptarũ

Quid ſi Epiſcop. noluit diſpenſare, ſed remittit ad Pontificem, ibique diſpenſatio peti cœpta eſt an poſſit rurſus Epiſcopus admouere manum & diſpenſare? cum iam ad forum ſeu iudicium Papæ deducta ſit: nam forum & iudicium idem ſunt, *c. forus, de verb. ſig.* R. Poſſe: quia quamdiu caſus occultus eſt, poteſt Epiſco. diſpenſare; neque per eam petitionem cauſa deducta eſt ad forum contentioſum, quod textus excludit. *Sanch. lib.*8 *d.*14. *num* 9.

Dicetur occultum † etſi probari poſſit, tamen in maiori parte vicinæ parochiæ ciuitatis neſciatur, id eſt, non ſciant decem, *Sanch l.* 8 *d* 34.*n.*55. vt ſc. ſcandalum non ſit: vnde & occultum erit etſi factum ſciatur, ius autem neſciatur, i. e. irregularitas ex delicto illo oriens. quia qualitas adiecta verbo, debet intelligi iuxta verbi qualitatem, *l. in delictu*, §.1. *ff. de nox. vt & diximus ſupr. De eo qui cogno. conſ. n* 4. 11.

Quod crimen occultum hic dicatur.

Non dicetur † autem occultum ſi ad forum contentioſum deductum ſit, ſiue iuſte ſiue iniuſte eo delata res ſit: fiet tamen rurſus occultum ſi abſolutus reus ſit, etiam ex falſis probationibus *ita Sanch. & authores quos citat l.* 8.*d.*34 *nu.* 57.58 *de Mat.* Quanquam forte ſatius dicetur, & occulta nihilominus eſſe, ſi quæ ad forum deducta ſunt: nam id ſignificat verbum *aliis*, quo vtitur Conc. connectens alia ad litem deducta, occulto homicidio: at ob deductionem ad forum contentioſum, vel ceſſationem litis & contentionis facere, vt diſpenſari ab Epiſcopo poſſit, vel non poſſit, vt hic, duæ qualitates inſpiciendæ ſint. *Ricc. in prax. irreg. dec.* 522.525. 12.

Quod non

Non ſufficit iudicem ex officio ſuper delicto ſumere informationes, ad hoc vt dicatur ad forum contentioſum deductum, ſed opus eſt rei citatione, quæ eſt primus actus iudicij contentioſi. *Sanch. c.*58.

13. *Diſpenſatio in occulto homicidio.* Ante Conc. Trid. non † licuit Epiſcopis vel in occulto vel caſuali homicidio diſpenſare, neque in quocumque alio; etſi Quar. circa hoc ſecus crediderit, *vt ſecundum Nauarr. in man. c. 27. n. 239 docet L. Molin. de Iuſt. tr. 3. d. 79. n. 5.* & diſpenſatio cōceſſa *ſ. 24. c. 6* ſuper occulto homicidio procedit in foro exteriori, & non in ſolo conſcientiæ. Neq; facultas tamen illa valet in homicidio voluntario etſi occulto, ſed caſuali culpabili, aut facto culpabiliter in defenſioné vitæ, moderamen inculpatæ tutelæ excedendo: non tamen in qualicumque doloſo. *Mol ibid. nu. 7 8.* directe intento. quemadmodū citati à Barboſa *in Remiſſ. ad c. 7 ſ. 14.* exiſtiment ſecundum d. cap. 7. partem non agere de eo qui ex ineuitabili neceſſitate occidit, quod is irregularis neq; fiat, neq; diſpenſatione egeat, ſed is tantum, qui exceſſit moderamen inculpatæ tutelæ, diſpenſabilis etiam ab Epiſcopo: tametſi Conc. eius diſpenſationem, cui iure quodammodo eam deberi profiteatur, tamen à Papa impetrandam declarat cum committendam Ordinario decernit. Nec tamen incapax eſt penſionis homicida voluntarius. *Sa. V Homicid. § 20. Ric ex Cong Conc prax. irreg d. 524.* cū non ſit beneficium. quo tantum & ordine ſtatuit Concil. vt homicida perpetuo careat. penalia autem noui iuris intra veteres terminos coercentur, niſi diſerte tranſiliant.

Et ſuper irregularitate ex homicidio proueniente, occulto, iuxta Conc. Trid. diſpenſari etiam debet homicida etiam ita occultus, vt aliter conuinci non poſſit quam per propriam confeſſionem, idemq; obtinet in filio adulterino ſimiliter occulto. *Gutier. can. qq. l. 1. c. 13 n 10. 11 12. 13 14. 15. 20.* & quidem à ſolo Papa, ſi voluntarium fuerit; ſi caſuale, ab Epiſcopo. *c. 6. ſ. 24. Trid Gutier ib n. 16. 17. 18.* Caſuale homicidium dicitur quod citra voluntatem, quam caſui opponit Trid accidit. *Riccius in prax. irr. dec. 521.* vt ſi vnus occidatur pro altero. *idem ex Cong. Conc. dec. 519. vide Gutier can. q. l. 2 c 6. latiſſime diſſentientem homicidium caſuale* Porro facultas diſpenſandi tributa à *Trid. ſ. 24. c 6.* ſpectat irregularitates natas ex delicto occulto ipſius irregularis, non aliorum. vnde illegitime natus ab Epiſcopo diſpēſari nequit ad ſacros ordines. etſi illegitimatus radicem habeat in occulto delicto parentum & ſi quidam aliter ſentiant. *Dian. p 2. t. 1 miſc. r. 21.*

Et licet facultas abſoluendi ab hæreſi occulta, per bullam cœnæ epiſcopis ablata an ſit, controuertatur; tamen facultas diſpenſandi epiſcopis non eſt ſubtracta ſuper irregularitate ex hæreſi occulta, quia illius Bulla Cœnæ nō meminit, & correctio legis extra expreſſa non porrigitur, nec dicendū prohibito maiori vetari minus, & ſic interdicta abſolutione, diſpēſandi facultaté auferri *c. cū illorum de ſent. excom.* quia textus ipſe contra arguit, abſolutionem maioré eſſe diſpenſatione, & ſic illa vetita hanc nō prohiberi. *Diana p. 2. t. 1. r. 24.*

Vbi porro Concilium non eſt publicatum, an epiſcopi vti poſſint facultate eis conceſſa c 6. ſ. 24. Tridentini diximus *in Conſult. canon. de cognat ſpirit. Conſult. 1.* Homicida ſuper homicidio diſpenſatur à ſolo Papa.

14. Quid ſi maritus vxorem † occiderit propter adulterium cum Clerico commiſſum, an Clericus cenſebitur irregularis? Refert ex Nauarro Serol. V. *irregularitas* § 7. Pium V. affirmatiue reſpondiſſe, ſed vt doctorem non vt Papam, adeoq; ab eo diſſentit; quia non ſit cauſa proxima quæ requiritur ad incurrendam irregularitatem, & ſuapte natura eo directi, etiam in illicitus.

Excommunicatus ab homine an virtute Iubilæi, Bullæ Cruciatæ ſeu ſimilis facultatis à Confeſſario abſolui poſſit, late tradit Gutier *Can. q. l. 1. c. 2* vbi *n. 18.* refert Motum propriū Pij V. 16 *Cal. Decem. 1568.* quo declarat in foro quidem interiori, non autem exteriori eas facultates operari quod idē obtinet in irregularitate occulta. *idē c. 3. n. 7. 8. 9. 10.* Ab-

Abſolutus vi alicuius † Bullæ, vt fit, ab excommunicatione ad aliquem effectum, cum reincidentia, non reincidit niſi in foro exteriori, ſi res eſt manifeſta; alioquin in omnibus poteſt ſe gerere vt abſolutum. Ita ait declaraſſe Greg. XIII. Sa. *V. al ſ. n* 17. 15.

Excommunicatus † vt contumax, ſi Ordinario paratum ſe offerat ſtare iuri, debet abſolui. *Serol p.2 V. excommunicatio* §.2. 16.

Clem. VIII. expendens, † quod quidam Regulares dum ſuperiori conſcientiam ſuam detegere formidant, adduci poſſint in æternæ damnationis periculũ. & ſpiritualis remedij deſperationẽ, ſanxit ne eorũ ſuperiores ſibi abſolutiones reſeruent, niſi in caſibus expreſſis, ſeu eorum aliquibus, cum hæc ſcil. crimina commiſſa erunt; *vt habet Quar. V. caſ. reſ.* 17.

Quos caſus ſuperiores Regularium reſeruare poſſint.

Veneficia, incantationes, ſortilegia, Apoſtaſia à Religione, ſiue habitu dimiſſo ſiue retento, quando eo prouenirct vt extra ſepta monaſterij ſeu conuentus fiat egreſſio, nocturna & furtiua è monaſterio ſeu conuentu egreſſio, etiã non animo apoſtatandi facta: Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale: Iuramentum falſum in iudicio regulari ſeu legitimo: Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum ad animatum fœtum, etiam effectu non ſequuto: Falſificatio manus aut ſigilli officialium monaſterij aut conuentus; Furtum de rebus monaſterij ſeu conuentus, in ea quantitate quæ ſit peccatum mortale; Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus: Occiſio ſeu vulneratio aut grauis percuſſio cuiuſque perſonæ: malitioſum impedimentum aut retardatio, aut apertio litterarum à ſuperiori ad inferiores, aut ab inferioribus ad ſuperiores: & quando aliud reſeruandum videbitur, fiat ex deliberatione Generalis vel prouincialis in ea Prouincia.

Non audiant ſuperiores Regularium confeſſiones, niſi aliqui huiuſmodi reſeruatum admiſerint aut ſponte petierint; ſed habeant duos aut tres alios deputatos, nec vllatenus vlli ea notitia ad externam gubernationem vtantur. poſſunt tamen in genere graues aliquas pœnitentias, etiam non reſeruatis imponendas decernere. Ita Clemens. VIII.

Proprio etiam ſacerdoti confiteri debent moniales, non tamen niſi iuſta ex cauſa neganda facultas alieno confitendi: præſertim ſi abhorreant à ſuo: quamuis iniuſte. quin & ſponte aliquoties in anno monialibus extraordinarius eſt offerendus *ex c.10 Tridentini. b.t.* etiam aliquo caſu exemptis ab Ordinario. à quo omnes ſemper approbandi. ideoque hodie vix ob proprij ignorantiam recurri poteſt ad alienum. & an moniales confiteri poſſint mendicantibus, ſine licentia ſuperiorum, aut non obſtante illorum prohibitione latius inquiſiuimus *in Conſult. canon. b.t. conſult.* 4. & de illorum ætate, & aſſumptione, atq; vbi inſtar prælatorum ſunt, aut horum Vicarij, prælati exempti, vt ſibi confeſſarium eligunt, an & prælatæ, & an ſuis & Ordinarius prouideat, non exemptis: *conſult.* 5.

Vt autem quam maxime ſit proſpectum monialibus de ſacerdote diſcreto, cauto, prudente; quæ epitheta requirit Conc. Later. *c. omnis ext de pœnit.* decreuit Greg. XV. *Conſt. inſcrutabili* 1621. vt earum etiam exemptarum confeſſores Ordinarij & extraordinarij non deputentur, niſi prius ab Epiſcopo diœceſano idonei iudicentur. & ſi ei ex rationabili cauſa videntur amouendi; poteſt ſuperiorem monere. qui niſi id fecerit, ipſe Epiſcop. præſtare poteſt: quoties & quando opus eſſe iudicauerit.

Tanquam nouitios abſolui poſſe à caſibus epiſcopo reſeruatis, à confeſſario regulari illius ordinis eos, qui de proximo ingreſſuri ſunt, docet ex Vechio Diana *p. 3. t. 2. r.* 46.

In iubilæo requiritur approbatus confeſſor ab epiſcopo, etiam quoad regulares, vt quidam docent,& ſi alij rectius ſecus ſentiant. *Diana p.3.t.2.r* 21. etiam in equitibus D Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ, Monteſæ: *idem v.*30. multo magis Melitenſibus. vbi tamen *r*.21. probare non poſſum vt regulares confiteantur approbato à ſuperiori tantum regulari alterius religionis. quia nec verba bullarum ſatis videntur conuenire, nec ratio; quam in approbatione conſiderant bullæ, & Concilium Trid. *ſ*.23. *c*.15. & dum de ſæcularibus penitentibus ibi tantum loquitur, in regularibus ſui quemque ordinis confeſſario vti præſupponere iuxta indulta prohibitiua, de quibus Miranda in Manual prælat.....

18. Medici ægrotos moneant vt confiteantur, alioquin vltra tres vices non frequentent.

18. Conc. Later. *c. cum infirmitas, ext. de pœnitentiis & remiſſionibus.* ſtatuit, vt Medici † ægrotos moneant de accerſendo medico animarum. Pius V. *in Bulla incip ſub gregem.* 11. *Martij* 1566. vetat ne medici vltra tertium diem viſitent ægrotos in lecto iacentes, niſi peccata confeſſi fuerint. Cuius Bullæ obſeruatio medicis quantum fieri poteſt commendata eſt in Synodo Antuerp. an 1609. ſed quia morbi hic non ita ſunt acuti, vt qui intra paucos dies ægros perimant, ſicut in Italia & alijs calidis locis, difficilius præciſe in vſum induci poteſt. Grego XIII 5. *Apr.* 1581 *in Bulla inc. alias*, vetuit ne Chriſtiani Hebræis † medicis vtantur *quas Bullas refert Quar. V. Medic.* Conc. Melchl *an.* 1607 *t.*7.*c.*6. mādat, vt vltimo ſupplicio afficiendis † tempeſtiue prouideatur de ſacroſancta Euchariſtia. quod & in edicto deſuper edito *art.*10. Principes noſtri officiarijs ſuis mandant, vt procurent etiam in locis vbi contraria hactenus fuerit conſuetudo. qualis fuit in Hiſpania etiam multis improbata, ſublata Motu Pij V. 1569. cui Lex regia acceſſit. *add. Sa. V. Euchar.* §. 2. conſonat Clementina 1. *de pœnit c. pen.* 13. *q.*2. *ib. in fin.* Et Concil. Worm. *can.*10. iubet, vt oblationes pro eis fiant, & Miſſæ celebrentur, nec eis denegentur ſepulturæ. tametſi hoc in his locis non obſeruetur, quod ſpectat ad ſepulturam, ſed plerique ad exemplum in loco ſupplicij relinquuntur.

19. Hebræi non ſint.

20. Vltimo ſupplicio afficiendis S. Viaticū non negetur.

Si quis peccauerit aduerſus ſacramentum quo peccata deleri debent, ſolicitando confitentem ad turpia Clemens VIII. Paulus V. & Gregorius XV. ſeueriſſime puniendum cenſuerunt: confitenteſque ad illum denuntiandum obligarunt. ſed an præmittenda ſit correctio fraterna, an quis denuntiare teneatur ſe, patrem, vxorem, filium, fratrem, complicem, ſacerdos fœminam ſolicitantem, puer ſolicitatus ſacerdotem, mulier ſolicitata ante vel poſt confeſſionem, vel ſub illius prætextu, aut vmbra ſolicitantem pro tertio, laicum aut ſacerdotem non approbatum ſolicitantem ad alia peccata, quam carnis, mandantem; atque vbi illorum pontificum conſtitutiones non ſunt publicatæ, aut periculum famæ denuntiantis verſaretur, *dicimus in Conſult. canon. h.t. conſult.*6. denuntiationemque fieri tam epiſcopis, quam inquiſitoribus, & conſtitutiones modum procedendi addunt, vt ſingularibus teſtibus præſumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis, delictum arbitrio inquiſitorum probatum eſſe, vt reum omnis generis pœnis ſubdendum, & curiæ etiam ſeculari, pro delicti enormitate, tradendum, nullo habito exemptionum reſpectu, pronuntiare vt poſſit, decreuit, & vt confeſſarij iniungant pœnitentibus, vt talia ſuperioribus indicent.

21. Indulgentiæ indiſcretæ prohibitæ.

21. Item Conc Lateran. *can.*62. prohibet indiſcretas indulgentias † atque ſuperfluas, quia per eas & claues Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio eneruatur. Et Conc. Trid. moderationem adhiberi cupit, abuſiſque qui in his irrepſerunt tolli. *Decr. de indulg. ſ.*25. Pius V. reuocauit omnes indulgentias pro quibus conſequendis manus adiutrices

iutrices ſunt porrigendæ, aut quæ quæſtuandi facultatem cōtinent. ſicut Trid. c. 9. ſ. 21. omnem quæſtuationem prohibuit: indulgentias tamen non ſuſtulit, nec facultatem petendi eleemoſynam pro ſe, vel pro loco, ſine indulgentiarum publicatione. *Sa. V. Quæſtuarij* § Paul. V. 23 *Maij* 1606. *Bull. Romanus*, reuocauit indulgentias quaſcumq; regularibus inſtitutis conceſſas, eaſq; moderando reduxit ad præſcriptum litterarum ſuarum *Eman. q. reg. tom. 2. qu. 57. art. 7* In Hiſpania, Luſitania, & Gallia ſine literis regijs quæſtores alicuius Sancti nomine non permittuntur *citat. à Barboſa in Remiſſ. ad c. 2. ſ. 5. Conc. Trident.* quibus autem circumſtantijs licentiam petendi eleemoſynam pro pio loco concedi conueniat. vide apud Serol. V. quæſtores & formula, iuxta quam ſedes Apoſtolica Ordinario ſcribit, extat in libellis qui titulo declarationum Cardinalium circumferuntur. Regulares quidem præſertim ex inſtituto mendicantes eleemoſynas ad vitam ſuſtinendam ſine Ordinarij licentia petere poſſe non eſt dubitandum, ſed ſi extra ordinem nouā fabricam aliudve pium opus moliantur, ſeu alias extraordinario titulo eleemoſynas quærere intendant non eſt idem dicendum. Serol. *V. quæſtores per bullam Pij V.* licuiſſe, eamq; per Gregorium XIII. reuocatā eſſe, & ad terminos iuris communis reductā, adeoq; non licere aſſerit, neq; enim minus circa eos, quam alios quæſtuationum abuſus tolli per Epiſcopos Conc. mandat. Neque obſtat quidquam eorum exemptio, quia ea intra muros & ſepta eorum coarctanda eſt, non vero vt ſub illius vmbra, quod lubet in populo faciant. eidemq; ſatis derogatur *c. 9. ſ. 21. Trid.* poteſtq; illis non tantum quæſtuatio, prohiberi, ſed & populo ne illis contribuat.

Pleniſſima peccatorū venia tribuitur anno quoquo centeſimo, ex decretali Bonifacij VIII. quinquageſimo ex Clementis VI. vigeſimo quinto ex Sixti IV. *c. 1. 24. h. t. in extrauag. com.* accedentibus ad limina Apoſtolorum. *vt beatiſſimi*, inquit Bonifacius, *Petrus & Paulus Apoſtoli eo amplius honorentur, quo ipſorum baſilicæ de vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ.* vbi petra eſt fidei, columna & fundamentum religionis noſtræ; cathedra iudicij, quo ligatur & ſoluitur orbis vniuerſus. idq; ait Bonifacius ex antiquorum fida relatione proficiſci. quare ad ſuam proportionem laudabiles ſunt etiam illæ indulgentiæ, quæ ab Epiſcopis conceduntur Eccleſiam ſuam Cathedralem ac parochialem frequentantibus. & dicit Bonifacius non plenam tantum, & largiorem, ſed pleniſſimam omnium peccatorum veniam ſe concedere, *vnuſquiſque tamen*, inquit, *plus merebitur, & indulgentiam efficacius conſequetur, qui baſilicas ipſas amplius & deuotius frequentabit.* vt & pleniſſimæ remiſſioni maior efficacia & meritum poſſit accreſcere. pleniſſimæ etiam ſunt indulgentiæ, quæ per modum iubilæi conceduntur ſæpius, cum ampliſſima facultate abſoluendi.

Abſolutio ſolemnis † poſt iuramentum de parendo Eccleſiæ, & ſatisfactionem, 22
ſaltem per cautionem iuratoriam, olim fiebat decantando Pſalmum pœnitentialem, *Abſolutio ſolemnis.*
c. cum aliquis 11. qu. 3. & ad ſingulos verſus nudas ſcapulas pœnitentis verberando: ſed id nunc omittitur, etſi adhuc ſæculo noſtro in abſolutionibus Regum & Rerump. in perſonis Oratorum à Papis factitatum conſtet. In Pontificali Romano habetur ſolemnis formula: Et huiuſmodi abſolutiones fiunt extra confeſſionem, neque ſunt ſacramentales; & Ordinariam facultatem habentes ita abſoluere poſſunt pro vtroque foro, *Sa. V. Abs. ab excomm.*

Publice † peccantes palam redargui & corrigi iuxta Apoſtolum, mandat Conc. 23.

Trid. ſ.24.c.8. Huiuſmodi pœnitentia publica ob publicata peccata etiam clericis & ſacerdotib. imponi poteſt. *iuxta c. Sacerdos, de pœn. d. 6. c. presbyterum* 18. *d.* nō tamen ijs potest imponi pœnitētia ſolemnis, *c. confirmandum, c. illud* 50. *diſt.* ob dignitatem ſtatus, ob quam, etiam ſi alicui crimen falſi obiecit Clericus, ſufficit ſi petat veniam. *c Clericus* 46 *diſt.* ſic vt in nobili etiam tenet Boer. *dec.* 4. *nu.* 4. vt nō teneatur canere palinodiam. Sic refert M. Ant. *Gen. in prax c.* 30. *nu.* 6. Neapoli in Cur. Archiep Clericos ob ſuſpicionem abiurantes hæreſim non id facere in Eccleſia vt Laicos, ſed in Camera Vicarij, aut ſaltem in loco tribunali. Conc. Trid. non diſſimiliter quemcumq; publice & notorie criminoſum (quod & veritatem & certitudinem implicat) vetat Sancto altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe. Sic olim proclamabatur in Eccleſia, vt qui non communicaret, locum daret. Verum ea malignitas horum temporum eſt, vt & excommunicatos, & publice hæreticos in Eccleſijs videre cogamur, & non eliminetur, neq; denuncientur. hic à tempore Ciuitatis Antuerp. ad Principis ſui obedientiam reductæ nemo denunciatus eſt, etſi nulli meriti ſint, niſi ab improbitate temporum tutarentur, cui malo an ſemper cedendum erit, videbūt Superiores. Sed publicum adhunc locum dicetur, quod vel publica infamia proditum ſit, vel in Iudicio conuictum, vel viciniæ aut Collegio cognitum: occultum, quod aliquo de his modis non ſit notum, ſiue etiam tribus quatuor aut quinque notum ſit, *Sa. V. Manifeſt.* Impedimentum autem matrimonij occultum eſt, quod non conſtat, neque perículum eſt, vt in exteriori foro prodatur. Sed hæc pœnitentia publica quando iſto imponitur, in foro exteriori, in quo etiam ſolo Canones pœnitentiales obtinent, in interiori omnia relicta ſunt arbitrio confeſſarij. *poſt Nauar. Sa. V. ſatisfact. 10. §.* 12. quin imo Nauarrus ne confeſſarij indirecte rumpant ſigillum confeſſionis, decretum Concilij in illis non permittit habere locum; *In manual. c* 8. *de ſigill. n.* 10. ſed in foro mixto exteriori, præſertim cum verba Concilij dirigantur ad Epiſcopos, neque nos cogunt ab antiquo Iure recedere.

Confeſſariorū regularium quamuis ad beneplacitū vel reuocationem ſemel approbatorum reuocatio, ex iuſto arbitrio, non autem irrationabili Epiſcoporum admittenda eſt *Diana p.3.t.2.r.* 22. 26. vnde multi irrationabiliter reuocatos putant poſſe ex vi Iuris communis, *Clementinæ dudum de ſepultur.* Confeſſiones audire. quaſi Concilium eo in caſu ius commune non correxerit. *idem ibid. r.* 26. irrationabilitas apparet, cum omnes approbationes vnius ordinis ſimul reuocantur ad examen. *de quo Diana p.3.t.2.r.27. & nos diximus in Con[...]ls Canon.*

DE SENTEN. EXCOM.

1. SObrie & cum magna circumſpectione excommunicationis gladium, qui neruus eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ exeri mandat Concil Tridentin. *ſeſſ* 25. *cap.* 3. quia anathema, vt dicitur in *cap nemo epiſcoporum* 11 *qu.* 3. eſt æternæ mortis damnatio. ideoque *non niſi*, inquit, *pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi* quia boni medici non eſt vrere, & ſecare; quam diu alia medicina ſeruare ægrium poteſt. Iudex eccleſiaſticus, inquit c.1 *b t in 6. oſtendat ſe proſequi quod corrigentis fuerit & m[...] & caute prouideat. nefas autem* inquit *c.* 3 *ſeſſ* 24. *Conc. Trident. ſæcularis cuilibet magiſtratui prohibere*

bere eccleſiaſtico Iudici, ne quem excommunicet [illegible] *vllatam ex* [illegible] *m reuocet.* quin [illegible] ſi quis per vim aut [illegible] reuocari curauerit [illegible] ſententiam non tantum e[illegible] abſolutio irrita, ſed extorquentes [illegible] nouo [illegible] hoc ipſo voluit Concilium Oecumenicum Lugdunenſe, *cap* [illegible] *de* [illegible] *que vi metuſ* [illegible] & ſi tamen hæc ex facto contingant aliquando vt Iudex excommunicans [illegible] temporaliũ apprehenſione relaxare cenſuram cogatur, nã [illegible] Iudex ipſe [illegible], ann[illegible] let caſſet cenſurã fieri nequit: dũ eccleſiæ claues creditæ illi nõ ſunt, ſed ꝙ Petrus ligauit, ligatum erit in cœlo. & nihilominus permittit pro reb. dẽperditis excommunicationes fieri, quas monitorias vocãt, quarũ cauſas per Epiſc magna maturitate vult examinari, & in eius arbitrio & cõſcientia poni, & à nemine altero cõcedi. Vbi tamen Vicarius ſeu officialis Epiſcopi nõ excluditur, quia cũ eo idẽ tribunal facit, *Martha.de Iuriſd.p.3 c.4. n 49 & ſeq.* quãuis ante etiã parochus huiuſmodi monitorias cõcedere potuerit [illegible] *2.* [illegible] *de ord.* Neq; dubitandũ eſt, quin legati, & Nuncij eaſdẽ poſſint cõcedere, cũ in prouincia cũ ordinarijs concurrunt, alios inferiores nõ poſſe verius eſt: ac neq; idẽ ſuperiores regulares in ſuos ſubditos: cũ Epiſcopis id Trid. cõmittat, ſeu eorũ arbitrio & cõſcientiæ, q̃ mis ab irrationabili denegatione appellari ad ſuperiorem eccleſiaſticum poſſit, qui ſuppleat negligentiam. *citat. à Barboſ. in Collect ad Conc. Trid ad d.c.3 n.3 9 10 11* dum Tridentinum tãtum nolit, *vt ad eas concedend.* [illegible] inquit, *cuiuſuis ſæcularis, etiam magiſtratus, authoritas adhibeatur.* Prudenter tamen & expẽſis omnib. circũſtantijs rei, perſonæ, loci, & tẽporis debet ordinarius in ijs verſari, *vt latius proſequitur D. Marth de iuriſd p.3 c.4. Gut. Can. q.l.1.c.11.* Res quidẽ non leuis ſeu vulgaris eſſe debet, ſed vt minimũ 50. ſcutorum, vt obſeruat Curia Romana. *vt refert Marth. ib. n.23.* Perſonæ pauperi facilius monitoriæ conceduntur, quã diuiti aut nobili. In hoc oppido aut villa carior, & rarior eſt pecunia q̃ Romæ, adeoq; pro minori quãtitate cõcedentur hic, quã ibi, *Marta ex Nauar vbi ſup.* Tempus etiã facit vt nũc negentur monitoriæ, quæ alias cõcederentur, v.g. in paſchate aut Natiuitate ſolet excõmunicationes ſolui ſaltem cum reincidentia, nõ infligi. Pius V. 27 *Ian.* 1570. præſcripſit formam pro concedendis monitorijs, *quam ref rt Puſ p.2 ca.4.n.84.* & ſpeciatim vt non in genere ſed in ſpecie ſubtracta deſignentur. *Serol. p.2. V excomm.* § 1.

Nec cõceduntur huiuſmodi monitiones niſi intereſſe habenti, *iuxta Conſt Pij V. quam M. Ant. Gen. allegat in prax. Neap. c.1. n 5. & 8.* nec quando ad veritatem alias perueniri poteſt *Martha vbi ſupr. Mar. Ant. Gen. ib. num. 4. in quo capite multa habet ad praxim huius rei facientia, & Ric. in prax. Monit.* Et cum ex Vrbe huiuſmodi reſcriptum, vt ſolet, impetratur, publicandũ eſt verbotenus ſine alteratione ſenſus, aut ſermonis; alioquin excommunicatio eſſet nulla: præterquam, quod pro idiotis in vernaculam linguam transferri, & ita publicari poſſit *vt reſcripſit S. Congr. Curiæ Arch. Neap. ref. Mar. Ant. Gen. in prax. Neap. c.4. n.12.* Quare cũ perſonæ certæ ſunt, quæ [illegible] ſubtractionis authores, non ſunt concedendæ monitoriales in genere ſed cogendæ illæ ad re[illegible] per media, quæ iure cõmuni tradita ſunt *x. tit. de teſtib. cogẽdu.* ſi[illegible] odi generatim propoſitę arctant etiã affines, alioſq; , qui ad teſtimonium cog[illegible] al as poſſent. *cit à Barb in Coll. ad Conc Tr. ad d c 3. n 1.12.*

Conformiter huic loco [illegible] *cap. ſi quem* [illegible] 22. *C*[illegible] *Trident ad obſeruantiam red*[illegible] *in Synodo Prou*[illegible] *c. Mediol.* [illegible] *12 cap. 12.* [illegible] *acciſit.* Laici occupatores bonorum Eccleſiaſticorum [illegible] & [illegible] poſſunt excommunicari, & [illegible] 2 vt [illegible] per [illegible] cauſæ cognitio coram Eccleſiaſtico [illegible]

ci[illegible]

etſi Laicus neget rem eſſe Eccleſiæ. Et quamuis textus *in c. ſi clericus laicum, ext. de foro competenti*, in huiuſmodi quæſtione dicat, Laicum ad forenſem Iudicem trahi debere, de rigore iuris, etiamſi in multis partibus non de conſuetudine, tamen ille textus procedit quando laicus conuenitur ad relaxandam, & reſtituendam rem poſſeſſam, non quando quæritur an ſit excommunicatus, vel citatur ad videndum ſe declarari & publicari excommunicatum, quamuis in conſequentiam veniat reſtitutio bonorum *M. Anton. Gen. in pr. Neap. c. 1. n.* 18, cum non niſi emendationem promittens, in qua illa comprehenditur poſſit abſolui.

3. *Suſpectus per annũ in ſordeſcens.* Concil Trid. *cap.* 3 *ſeſſ.* 25. dicit contra vnumquemq; †inſordeſcentem per annum ſcilic. perfectum procedi poſſe tanquam de hæreſi ſuſpectum. Vbi intellige ſiue ex criminali ſiue ex ciuili (quod olim controuerſum fuit) cauſſa excommunicatum, nam immediate ante Conc. docuit ex vtraque cauſa poſſe excommunicari. *Menoch l. 2. Arb. caſ.* 5. *c.* 416. *num.* 54. Proceditur porro præuia citatione vt ſe purget, non eo ipſo quo inſorduerit eſt hæreticus; eſt autem hæreticorum pœnis, quæ ipſo iure effectum ſortiuntur, ſubiectus. *Menoch. ib. nu.* 59. cenſet.

Id tamen habet moderationem, vt ſi ob debitum ciuile fuerit quis excommunicatus, verbi gratia, ob non ſolutam penſionem, & inſorduerit etiam diutius anno, quia nõ eſt in eius poteſtate ſemper explicare pecuniam: neque hæreticus eſt, neq; priuatus eo ipſo beneficio: nec priuari poteſt. *vt declarauit Rota apud Gonz. ad reg.* 8. *Cancell gloſſ.* 5. *num.* 107. atque ita cenſuit intelligendum eſſe locum Concilij *in cap.* 3. *ſeſſ.* 25. *in fin.* præſertim cum neq; in iure expreſſe deciſum ſit, inſordeſcentem mox pro hæretico eſſe habendum, aut pœnis hæreſis ſubditum, ſed dicit Concil. procedendum contra illum, tanquam de hæreſi ſuſpectum; non ait conuictum, aut condemnatum, aut iuriſdictione pro tali habitum: agatque Concil. de eo qui animo obdurato cenſuris innexus inſorduerit. quod ſi ergo non ex animi contumacia, ſed rerum inopia, aut difficultate explicandæ pecuniæ ſimiliue cauſa inſorduerit, extra hanc cauſam erit. Quam ob cauſam in Gallia ſacerdotes ob debitum ciuile cenſuris illigari numquam poſſunt. *Charond. R. ſp. l.* 1. *c.* 4. Ideoque & Concil. Trident. *d. cap.* 3. *ſeſſ.* 25. §. *in cauſis*, vt abſtineant à cenſuris, vbi realis executio, aut perſonalis diſtrictio fieri poteſt, mandat omnibus Eccleſiaſticis iudicibus adeo quidem vt ſi duo ſint in ſolidum obligati, & contra alterum tantum realis fieri poſſit executio, nec tunc quidem in eum contra quem ad executionem procedi non poteſt, cenſuris agendum eſſe, ad creditoris inſtantiam cenſuerit *Cong. Conc. vlt. Iun.* 16[illegible]. Vt hodie cenſurarum remedium ſit ſubſidiarium, priuſq; ab alijs incipiendum, tametſi id pro forma Concilium non exigat, aut nullitatem ſecus actorum inducat: & ſi imprudenter ſeu iniuſte iudex fecerit. *cit. a Barb. ib. n.* 21. *& ſeqq.* neq; ſeculares rurſus immiſcere ſe poſſint, quod decreta d. c. 3. non ſint obſeruata, ſed *ad eccleſiaſticos*, inquit Concil. *hæc cognitio pertineat*. atq; adeo ſi appelletur ob omiſſam d. c. 3. obſeruantiam, ſuperior eccleſiaſticus emendare defectum poſſit.

Excommunicatio generaliter lata complectitur tantum ſubditos. *cap. a nobis & c.* [illegible] *de ſent. excommun.* an ergo aduenas & peregrinos? alij aiunt, alij negant. *citati à Diana p.* [illegible] *t. r.* 73. ego affirmantibus accedo, ſi modo aduenæ & peregrini excõmunicationis cenſuræ ſint ignari, & contemnunt. fiunt enim ſubditi ratione moræ, quam [illegible] [illegible] actionumque, quas ibi admittunt. *lib. hæres abſens. D. de iudic.* vt etiam execu[illegible]

[illegible]

ratione contractuum, vel quaſi; delictorum vel quaſi, loci ordinario ſubijciuntur. *c. volentes de priuileg. in 6* quemadmodum vice verſa ſubditi extra locum ſui iudicis, non tenentur illius ſtatutis. *c. 2. de conſtitut. in 6. Diana ibid. r. 7. 4.*

In Conc. Tribur. decretum fuit, vt qui poſt excommunicationem [illegible] non fecerint ad pœnitentiam ſubeundam, per Principem ſæcularem † [illegible]gantur. Hinc fit vt perſeuerantes per tempus aliquod in excommunicatione, puniri poſſint ante annum pœna temporali, & mulcta pecuniaria, per ipſum etiam Iudicem Eccleſiaſticum, quod iuri & praxi conſonum probat Gutierres *Can. q. l. 1. c. 12. n. 2. & 6.* & ſanxit in Gallia B. Ludouic. an. 1228. *Choppin. l. 3. c. fin. num. 8.* 4. *Externa etiam pœna cogi poteſt.*

Quin & excommunicatus intra annum non reſurgens iure fit infamis, quod tamen conſuetudine Galliæ non ſeruari contendit Bugn. *leg. abr. l. 6. coll. 72.*

Leo X. *in Concil. Lateran. & Concord. Galliæ,* decreuit excommunicatum ab alijs vitandu 5. *Vitandus tantum publicatus, & clericus notorius percuſſor.*

† non eſſe niſi publicatum ſpecialiter, modo notorium Clerici percuſſorem excipiamus. *iuxta Concil. Baſilienſ.* quod exactius examinat Gutier. *can. q. l. 1. c. 1.* Et quamuis de iure diſputetur, an excommunicatus, non tamen hæreticus aut reus Maieſtatis, *c. excommunicatus, § credentes, de hæreticis, c. felicis, hoc tit. in 6.* ſit inteſtabilis; quod putat gloſſa *in c. decernimus hoc tit. in 6.* † tamen exiſtimo teſtamentum eius fuiſſe validum, etſi illicite Notarius & teſtes cum eo communicarent. Hodie quia id non obtinet, licite facit & valide teſtamenta, etiam in multis locis hæretici. *Buſ. ad L. 8 digeſtis qui teſt. am.* vt per Germaniam poſt *Interim* Caroli V. qua de re pro Belgio noſtro dixi *ſupra de hæreticis.*

Vnde credo quod dicit Bugnion. *leg. abr. l. 4. Clemen. 68.* exceptionem excommunicationis *iuxta c. fin. de exceptio. c. 1. eod. t. in 6. Cl. 1.* obſoleuiſſe in Gallia natum eſſe, ſed id obtinet ſolum, quamdiu non eſt publice denuntiatio facta. *iuxta d. Conc. Baſ.*

Sed neque ad vitandi obligationem ſufficit notorietas percuſſionis clerici, nam Couarruuias, Fagundes, Saytus, quos Diana. *citat p. 3. t. 5. r. 14.* recte tradunt notoriam non tãtum eſſe debere ex facto percuſſionem, ſed ipſam etiam iniuriam, ita vt percuſſio nulla iuris allegatione tegi, nulla tergiuerſatione celari poſſit: non vis arcendæ, non iniuriæ depellendæ, non ebrietatis, non ignorantiæ occaſione percuſſionem accidiſſe. *c. 10. x. de ſent. excom.* [illegible] enim à viris iuris peritiſſimis reſponſum, non incidiſſe in excommunicationem ruſticum, qui presbytero, qui conuitiando mentiri illum dixerat, ligone graue vulnus in caput inflixerat, quod non ſuadente diabolo, ſed ſubita iuſtaque (ſi laicum huiuſmodi caſu licet occidere, aut ſaltem male excipere, *Diana p. 3. t. 5. R. 96.*) colera percuſſerat: nec alium, qui de poſſeſſione rei cuiuſdam mobilis concertans dum rem vterq; trahit, contuſione tractu, colliſione caput presbytero læſerat, tuber dederat, ſanguinem è naribus euocarat. licite enim [illegible]us rem ſuam defendit, etiam aduerſus clericum. notoria ergo ſit oportet non tantum percuſſio, ſed & iniuria, antequam clerici notorius percuſſor ſit vitandus, percuſſio [illegible] clerici qualis ſit notoria, variant opiniones: optima ad iudicis arbitrium remittit. *Diana p. 2. t. 2. Miſ. r. 24.* vt itidem quæ ſit leuis, aut grauis, vt in dubio pro leui habenda eſt. [illegible] *2. 13.* & hic pro graui requirit iniuriam notabilem ad ſcandalum: quam [illegible] facta in publica v. g. platea. 6. *Raro [illegible]*

Et quamuis Concil. Tri[illegible] † & magna [illegible] ione vtendum eſſe cenſuris decreuerit; non tamen omnino ita [illegible]quam, [illegible] & auctoritas [illegible] cum neruus ſit eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde [illegible]

Ccc 3 ſalutaris

ſalutaris.*vt inquit cap* 3 *ſeſſ.n.*24.Et edicta noſtrorum Principum a[illegible]concordata [illegible] ter ex[illegible]ceri cenſuras vetant quam contra officiarios ſeculares.

Imo diſerte eadem concordata executiones decretorum & ſententiarum [illegible]catum per cenſuras fieri permittunt. Quinimo ipſi Caluiniſtæ ex ſuo [illegible] peccantes & Conſiſtorio ſuo inobedientes abſcindunt, à myſterijs ſuæ [illegible], & in profanis ſuis ſacris communicare eis nolunt.

DE INTERDICTO.

1\. *Pro cauſa ciuili non interdicetur vniuerſitas, aut Collegium.*

INterdici non poteſt ciuitas, terra, vniuerſitas pro debito pecuniario † ſine licentia Papæ.*ex Conſtit.Clemen.VII poſt Boniſ VIII.vt refert Serol.p.ſecund.V.Interdictum.* [illegible] *in Concord.Galliæ ſanxerat,quæ omnia refert P. Matth. S.D l.*2.*tit.*8.*c* 1. 2.3. *& ante Ca*[illegible] *Rex* 5.*Ianuar.*1369.*Choppin.in Præfat.de Sac.For.num.*8.Et ex Concord Brabant.[illegible] licto priuatæ perſonæ, ſed pro delicto Domini, officiarij, vel communitatis delinquentis,nec etiam ceſſatio fieri à diuinis. *dict. Concord.* § *propter ſcandala* quæ [illegible] quid facti, quam Iuris; non enim ex ſententia irrogatur, vt interdictum, ſed ex [illegible]re ceſſantium;ex rationabili tamẽ cauſſa, offenſa manifeſta & emendatione [illegible] *tradit latius Daniel.Venat.in Anal.Iur.Pont. hoc tit.*Cenſuras & interdicta etiam [illegible] à regularibus in eorum Eccleſijs publicari & ſeruari mandat Concilium *Trid.ſ.*25 [illegible] *c.*12.adeoque priuilegia mendicantium quoad celebrandum tempore interdicti [illegible] reuocata cenſuit S.Cong. quod de ſpecialibus illorum priuilegijs,quoad quædam [illegible] feſta aliqui non accipiendum putant.*Diana p.*3.*p.*2. 133.quamuis caput 22.Tridentini [illegible] ampliſſimas habeat derogationes.

Vt non niſi ſpecialiter denunciati, vel notorij clericorum percuſſores vitandi ſunt, ſic de interdictis ſpecialiter publicandis & vbi nullo modo poteſt crimen & cenſura o[illegible]tari ſtatuit Martinus V *apud Caniſium in ſum.h.t.*

Interdicto ſubijciuntur ditiones, vbi ab eccleſiaſticis portoria exiguntur. *c.* [illegible] *de cenſ.in* 6.contra illos repreſſaliæ conceduntur: *c.* 1. *de iniur.in* 6.qui Cardinalem, aut [illegible] ſuum hoſtiliter tractauerint.*c fin.de pœn in* 6 Vrbs,ſi vacante ſede,præla[illegible] ob[illegible]uerit *c. vbi de elect.in* 6.qui Nuntium Apoſtolicum non receperint. *c.*1 *de* [illegible] *com.*Sed interdicta & ceſſationes hodie etiam excommunicatione ra[illegible]

Dabit Deus meliora cum merebimur, tempora; quibus Eccleſiæ diſciplina [illegible] poterit. Interea innocenter viuamus, expectantes beatam ſpem, refrenantes [illegible] carnis,concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ: memores ſ[illegible] [illegible] Horatiani;

Nil admirari prope res eſt vna, (Numici,)
Solaque, quæ poſſit facere, & ſeruare beatum.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIVM QVÆ IN HIS QVINQVE LIBRIS IVRIS

pontificij noui Analyticæ enarrationis, continentur.

A BBAS *Vt ſuis tan[illegible]m Regularibus tonſuram & min[illegible]re[illegible] ordines conferat.* 51.4

An extra monaſterium ſuum benedicere campanas &c. p[illegible]ſſit. 365.2

Dignitas & præce[illegible]entia. 51.4

Electio. 20.8 21.9

Abbatiſſa qualis eligenda? 21.9

An debeat eſſ. legit[illegible]na & virgo? 22.9. 21.9

ABORTVS *Abortum procurantu pœnæ.* 338.1

Ab[illegible]olutio ſol[illegible]mnis. 385 22

Abſoluendi facultas à Concil. Trid. ab hæreſi lata, in quos ex[illegible]atur. 377 1.2

an ex[illegible]ra d[illegible] c[illegible]n. 378.4

an Conc[illegible]ly in[illegible]tio[illegible], vt non obſtante Bulla cœnæ obt[illegible]eret. 379.6

Abſolutio ſolemnis. 385 22.

Accuſationes, de[illegible]iat[illegible], inq[illegible]ſitiones for mandæ. 321. & ſeqq.

Et quæ præceda[illegible]t. 3[illegible]2.4

Præſertim quoad cleric[illegible] [illegible] & [illegible]are [illegible] piſcopos. 3[illegible] 323

Acta quoad Iudicem gratis, qu[illegible] c[illegible]dig[illegible]a mercede da[illegible]a. [illegible]9 4

Actuari[illegible] ffi[illegible]ium. [illegible] 4

Adu[illegible]ter[illegible] amittat dou[illegible]rium, [illegible] 320 3

Adulterium quo ſenſu notorium ta[illegible]m inq[illegible]rendum. 9[illegible] 51

Aduocatia laici eccleſiæ ſubijci nequit. 2[illegible].10

Aegyptiacæ edictis coercitæ. 3[illegible]4.1

Aetas expleta, vel inchoata, in quibus ord[illegible] requiratur. 2[illegible] 11

Aetas à natiuitate non conceptione aut ba[illegible]o. 37.8.

Aetas etiam in regularibus requiritur. ibid.

Ante ætatem ordinati [illegible]uſpenſi ſunt, irregularitatem incurrunt, celebrante[illegible] an & or[illegible] [illegible]on-celebrantes, an qui in bona fide [illegible]t, a[illegible] ſio ſit reſeruata Papæ, an a[illegible]ſolutus ante æta[illegible]m celebrare poſſit? 3[illegible]8

A[illegible]reſſoru præue[illegible]tio an licita. 3[illegible]9.

A[illegible]nus Dei non c[illegible]lo[illegible]ands. 266.

A[illegible]natio late a[illegible]r vt a[illegible] q[illegible]ionis or[illegible] co[illegible]latur, & mutatio [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] 5

AL[illegible]ATIO. *Quam [illegible] & circu[illegible] [illegible]* [illegible]7 1

O[illegible] [illegible]prob[illegible] etiam elocatio [illegible] ibid.

[illegible]

[illegible] 76.

[illegible]

Solem-

Solemnitas ſimul & euidens vtilitas requiritur. 177.4
Alienandi, facultatem dare nunc ad emptum Generalibus & Prouincialibus. 176.2
Alienationis Eccleſiaſticæ cauſa legitima requiritur & ſolemnitas & quæ illa. 177. & ſeq.
Etiam præſens. ib. 5.
Solemnitas in antiquis præſumitur. 178.7
Niſi inſtrumentum aliud cantet. ibid. 8
Patroni aſſenſus in quibus deſideretur. ibid. 9
Tutores Regum non prælati donare vt poßint. 178.6
Alternatiua Concordatorum & Cancellariæ vt differant. 158.11
Illa vbi locum habeant. ibid.
AMORTIZATIO vnde. 85. 11. à quo tempore. 86.12. à quibus obtinenda. ib. 13. nunc à principe, vt patet ex definitione ſub in verb. per principem. 85.10
Bona olim in Emphyteuſim data, & decimæ ab Eccleſia recuperari poſſunt. 86. & ſeq. 15. 16. & reditus redimibiles eius. 86.14
Amortizatorum bonorum cognitio in Brabantia ad forum Eccleſiaſticum ſpectat. 82.5. Item ſeruitutum cum vterque fundus eſt amortizatus. 89.22
Quæ dicantur. 85.10
Amortizatio in Brabantia eſt omnium poſſeſſorum vſque ad 1477. annum. 87.17. & an alia ſub Carolo. V. ibid.
An[illegible]erſ[illegible]riorum reductio quomodo quæ ex cauſa fi[illegible] 163.11
Circa eam Molinei impietas. 264.11
Anticipata ſ[illegible]lutio clero prohibita. 176.3
Annata ex pen[illegible]ne vel benefi[illegible]io collegio vnito, an ſi[illegible]lis q[illegible] de[illegible]ennis ſolui permittenda, vbi plur[illegible] de an[illegible]atis. 171. & ſeqq.
Annatar[illegible] v[illegible]us quam anti[illegible]uus, quam non improbandus. 173
Non e[illegible]igitur ex ben[illegible]ciis quæ ſunt infra 24. ducat[illegible] 174.175
[illegible]a infra eam taxam ex priuilegio Leo[illegible] [illegible]. ib.
Annata ad morem [illegible]
Vide Penſio.
Apoſtatarū cauſa Sedi Apoſt[illegible] [illegible]
Religioſi omnes habitum publice deferre debent. 335.2
Sub nullo prætextu monaſterio excedere [illegible] debet. 335.3
An tranſire ad arctiorem religionem. ibidem. 4
Tranſlati in monaſterio remanere debent. 335.1
Fugitiui retrahendi. 336.6
Hoſpitio interdicti. 337.9
Eorum bona ſpectant ad eccleſias vbi eas [illegible] fuerunt, vel Epiſcopos vbi conſuetud[illegible] [illegible]torum bona ad eos deuolui, [illegible] ex beneficiis vnitis monaſteriis ſpecta[illegible] [illegible]naſteria. 337.10
Appellatio quibus in cauſis ſententiam non [illegible]dat. 117.5
Contumax vt non appellet. 117.5
Confeſſus vt non appellet. 117.5
Appellatio in quibus non habeat locum. 118
Appellationis quæſtiones iuriſdictional[illegible] per ſanctionem Clementis VIII. deciſæ, quarum ſumma ponitur. 119.9
Appellatio in criminalibus parito iudicato. 121
Appellatio quando gradatim facienda. 122.18
Amouibiles an parochi Præmonſtratenſe ex priuilegio apoſt. 239.16
Appellationes tanquam ab abuſu. 118
Abuſus appellantium. 116.1
Iudicis à quo & ad quem. ibid. 2
Appellationes quæ non admittendæ. 117.3
Appellationum proſequendarum tempora an b[illegible] obtineant. [illegible]
In quibus cauſis vel inſtantiis. 117.4.5.6.7.8. 9.10.
Locum habent quando damnum non eſt p[illegible]cta reparabile 117.[illegible]
Appellans a definitiua vt cauſam non ten[illegible]at [illegible]primere. 120.11
Appellans quid agere debeat apud Iudi[illegible] [illegible] ad quem. [illegible]

Appellans niſi expeditionem in ſecunda inſtantia factam reproducat intra ſex menſes coram Iudice à quo; hic ſententiam exequitur quoad mulctam pecuniariam. 121.14
Appellationes à Summo Pontifice & ſupremis principibus vt non permiſſæ. 122.16
Appellationes ad Tribunal Chriſti præſcripto die vt metuendæ. ibid.
De arbit. 77
Appellationes regularium. 242.48
Arbores demortuas, quomodo vſufructuarius tollit. 178 8
Archidiaconus qualis. 24.12
Archidiaconi officium, maioritas, iuriſdictio externa tantum per Concil. Trident. imminuta. 54 55
Archidiacono an inſtitutio authoriſabilis competere poſſit in curatis? 155.5
Archiepiſcoporum authoritas. 62.15
Nonnihil per Trid. Conc. imminuta. ibid.16
Archiepiſcopi non viſitant prouinciam niſi cauſa à Concil. Prouinc. probata. ibid. 17
Et poſt viſitatã ſuam diœceſim ſicut Epiſcopi diœceſim poſt viſitatam Cathed. ibid.
Pallio in diœceſi non prouincia nunc vtuntur. ibid.18
ARRESTVM *vt fundet iuriſdictionem, & quomodo in clerico accipiendum iuxta Conc. Trid.* 102.57
Aſſaſinatus. 339
ASYLVM *V. Immunitas.*
Aſtrologia iudiciaria damnatur. 355.2
Baptiſmus libertatem aut ius ciuium quando tribuat. 25.13. *Ad cognationem ſpiritualem qui admittendi in Baptiſmo.* 3‥6.1
Baſtardorum ſucceſſio. 197.3
An extendatur ad omnes illegitimos non proprie naturales. ibid.
Belga in prima inſtantia extra patriam vt non trahatur. 9‥5‥
Belgica ditiones vt ſint conſuetudinaria. 11.18
Belgicarum ditionum ſtatus antiquus. 2‥6.9
Hodiernus. 247. 10. *an olim ſupremus aut ſouueranus fuerit.* 247.11
Beneficiorum qui dignitatem habent. 185.6
Inferiorum beneficiariorum qualitas. 23.10
Beneplacitum Papæ antequam interueniat, vt nulla ſit obligatio. 173
Vt ante interuentum penſionem recipiens ſimoniacus fiat. ibid. *& ſeq. & literis quidem in forma expeditis.* 174
Beneficia ſecularia & regularia quomodo regularibus & ſecularibus reſpectiue conferri debeãt, & quando aliter poſſint? 133.2
Collatores beneficiorum vt ſint Papa, Epiſcopi, Capitulum, & alij. 135
Collationem vt Epiſcopus & Capitulum communiter facit & quando non. 135.4
Epiſcopi quomodo cum Capitulis conferant? 135.4
Capitula quomodo cum Epiſcopis conferant? 135.4
Beneficia incompatibilia quæ ſint? 138.6
Beneficiorum pluralitas an per Ordinarium diſpenſabilis. 138.6
Beneficiorum pluralitas Romæ diſpenſata, examinanda ab Ordinario. 138 6
Beneficiorum curatorum pluralitas ob tenuitatem quomodo permiſſa? 138.6
Beneficiorum ſub eodem tecto pluralitas. 138.6
Beneficiorum pluralitas ex vnione. 140.12
Beneficiarij ſimplices quatenus non reſideant ex conſuetudine. 147.30
Beneficij collatio Epiſcopo & Capitulo communis illo defuncto huic competit. 164.9
Beneficia regularia prælati non poſſunt denudare. 239 46
Quomodo & quibus conferendum, vid. electio, collatio.
Omne beneficium præſumitur ſeculare. 133.2
Beneficiarius fidei profeſſionem vt edat v. Fidei profeſſio. 1‥4.3
Beneficiorum pluralitas prohibita. 1‥6.1
Beneficiorum pluralitatis prohibitæ ratio. ibid. non ita penſionum. 127.1

 Non

Non tamen primi non ſufficientis cum inſuffi[illegible]entis. ibid.2
Qualis dicatur ſufficiens. ibid 3
Vt ſuſtentare [illegible] ſuaſque poſsit non augere. ibid.
Iuſtitia ad pluralitatis. ibid 4.5
nec d[illegible] an [illegible] facultas Epiſcopis adempta. 138.6
nondum pacificum cum pacifico non eſt in[illegible]compatibile. 1[illegible]9.11
Canonicatus quatenus ſunt incompatib[illegible] 1.
Beneficium quamuis tenue eximit a foro ſeculari. 55.3
Beghinæ neque canoniſſæ vt regulares non ſint. 216 2
An ſint eccleſiaſtica, & coram eccleſiaſtico conuenibiles. 217.7
Earum bona laica an eccleſiaſtica. 218
Origo beginarum. 219 8
Belgicæ multa paſſæ ob reprobatos Alemannos. ibid 9
Deinde tutatæ a ſummis Pontificibus & Epiſcopis. ibid.10
A principibus auctæ. 220.11
Primus earum ſtatus ſub Innoc.IV. ibid.12
Qualis hodie deuotariarum. ibid.13
Biblia 2 2.vernacula vt non legenda. 3.5
Bibliopolæ quomodo circa libros imprimendos verſari debeant. 2.3
Brabantus extra Brabantiã non trahendus. [illegible]1 28
Bellu expeditu d[illegible] poſſ[illegible] cu[illegible]a. [illegible]8.5
Burgundia vt de fa[illegible], d[illegible] Auſtriacis [illegible]. 147
Vt non [illegible] de terra Salica. ibid.
Calend[illegible] mutatio. 1[illegible]6 3
Cambia a[illegible]ta, quæ licita? 18[illegible]9
[illegible] fraudulenta citra ſuperiorum [illegible] facta. 180.1
Ca[illegible] Cor[illegible] eccleſiæ olim dignitas. 81.1
Can[illegible] in Belgio quæ quatenus obt[illegible]. 11 1[illegible].
Ca[illegible] la de [illegible], an obtineat in [illegible] ordi[illegible]m. 32.3
[illegible]ſtica vt canones ſequantur. 12.12
Stylus curiæ an ius faciat. [illegible]
Canonicæ ſiue Canoniſſæ vel beginæ [illegible] ſunt. 216. 2. quando cœperint, [illegible] inſtitutum. ibid 4
Olim obligatæ vinculo continentiæ vt vid[illegible]. ibid.5
Earum religioſa diſciplina. ibid.[illegible]
Quot auctores laudent. ibid.
Eccleſiaſticæ an cenſeantur, & coram eccl[illegible] conuenibiles. [illegible].7
Earum decimæ quoad congruas portiones [illegible]ſtorum & reparationes eccleſiarum laicis an eccleſiaſticis adnumerandæ. 218
Canonica portio quanta & vnde ſumenda. 20[illegible]-10. ſine ſtrepitu ſummarie, per prou[illegible] & remota appellatione aſsignanda. [illegible]
Canonici ad pſalmodiam qui teneantur? 146. 28
Canonici regulares an beneficiorum curator[illegible] hodie ſint capaces? [illegible]3[illegible].4
Canonici per ſe debent officio fungi. 146.28
vt nec conſuetudo contraria valeat. ibid.
ſed non minus ſcrupuloſe id accipiendum. ibid.
Cognitio portionis canonicæ ad eccl[illegible] ſpectat. 209.210
Dum ad collectas deuenitur conſilia [illegible] auxilium con[illegible]. 20[illegible] 12
Canoni[illegible]atio [illegible]ficatio vt illa publica, hæc quadantenus priuata ſit. adeoque non per[illegible]ſa, ni[illegible] quos [illegible] exprimit. 26[illegible]
Circa canonizationẽ præſcripta hodierna 26[illegible] 8
Capellæ Burgundicæ priuilegium. 14[illegible] 2[illegible]
Capitulum ſede vacante qual[illegible] aut modum præſcribat, qual[illegible] in [illegible]tarijs, [illegible] in c[illegible]ntentioſis qua[illegible]em viſitatorem general.m conſtituat. 1[illegible]2 4
Capitulo ſede vacante negligente vicarium [illegible]tinere pro illa tantum vice ſupplet Metro[illegible]nus. 1[illegible]
Non ſubdiaconus non habet vocem in Capitulo. an ordinat[illegible] ante [illegible]m, an [illegible] eſſe, nec ſi dignitatem habet propterea [illegible] ſuffragia, an nec vocem actiuam [illegible]

uam habeat.&c. 167.3
Vicarium qualem & quomodo ſede vacante inſtituat Capitulum,qua doctrina experientia, ætate. 162.4.5
Capitulum quando exercet iuriſdictionem in ſuos, & an excludat Epiſcopum. 165.2
Capitulum ſede vacante adminiſtrat. 161.1
Vicarium conſtituit,&c. ibid.
Vnicum ad certum tempus ſi videtur. 162
Intra annum non dat dimiſſorias. ibid.2
Rationem ſucceſſori reddit. ibid.3
Amoueri a Capitulo nequit. ibid.4
Beneficia non confert. 163.6
Niſi iure deuoluto. ibid.7
Inſtituit præſentatos. 164.8 *etiam à ſe.* ibid.9
Capituli conſilium in condendis ſtatutis Epiſcopus requirit. 164.1
Conſilium in iudicanda perſona capitulari, ſi capitulum ſit exemptum. 165.2
Capitulo quomodo Epiſcopus & per quos debet proponere. 165.3
Capituli maior pars qua dicatur. 166.2
Capituli ſanior pars etiam vnus. ibid.
Capitulum & prælatus reg.in corrigendo Epiſcopum præuenire poteſt. 365.3
Capitulum ſede vacante an poſt octiduum faciat qua iniungit ſeſſ.24.c.16. Trid. 161.1
Non ſubdiaconus in Capitulo non habet vocem. 167.3
Capituli [illegible]io. 63.19
Caſus r[illegible] 376.1. & ſeqq.
Occult[illegible] abſolutio p[illegible]iſſa Epiſcopo in reſeruatis Papæ. 377.2
Epiſcopi [illegible] reſeruando quid attendere debeant. 378.3
Per ſe in caſu hæreſis, in alijs per ſpecialem deputa[illegible]. 379.5
an ho[illegible] caſus hære[illegible] [illegible]. [illegible]6
B[illegible] Gregorij XIII. [illegible]. 3[illegible]7
facultas c.liceat compet[illegible] C[illegible] [illegible]8 & ſeq.
& prælatis Epiſcopalem iuriſdictionem [illegible] tibus. 38[illegible]9
& ſuperioribus religionum [illegible]10
[illegible] crimen occultum quod non. ibi 11.12
O[illegible] bot[illegible] diſp[illegible]io. 382.13
Quos caſus ſuperiores regulares reſeruare poſſint. 383.17
Calicis vſus. 5.8
Caſſation[illegible]. 15.8
Catecheſis. 5.9
CARCERATVS *vt appellet ante & poſt incarcerationẽ, & vt interim nihil innouãdũ ſit.* 119.9
Nõ ex neceſſitate aliquis carcerandus 325
Si iudicijs grauibus prematur non relaxandus, homicida non niſi in carcere audiendus. 325
Citatio facta die feſto, aut in diem feſtum, quatenus valida ſit, aut arctet ad ſequendam iuriſdicam. 106. *an prauium iudicis mandatum exigat.....*
Clandeſtine contrahentes an pœnas incurrant qui ſine denuntiationibus nubant. 289.10
Clauſura monialium omnes vt obliget. 231.36
Puellæ inſtitutionis ergo in monaſterijs admittuntur. 232.37
Conuerſæ in domibus contiguis. 233.38
Clauſtralis clauſura requiritur oppidi non ſufficit. 233.40
Clauſtra an ingredi poſſint fundatrices? 233.38
An mulieres in diſſidio cum maritis. 233.38
clauſtra moniales conuerſæ qua & quales egrediantur. 233.38
Monialis energumena an intra clauſtra exorcizanda? 233.38
Intra clauſtra ingreſſus cum licentia an ad viã rectam obligetur, no cenſura? 233.38
Tertiariæ quæ tria vota non habent emori debent:an in alijs idem probandum? 235.41
Monialis incorrigibilis an extra clauſtra ejici poſſit? 236.42
Clauſtra an liceat egredi ad egrediendum arctius monaſterium? 236.42
Ad c[illegible]am an omnes moniales, & vbiq; & can[illegible] regulares t[illegible]eantur? 23[illegible].42
Mon[illegible] per r[illegible] frequentatio, vet[illegible] ter[illegible], & [illegible] quibus pœnis [illegible] regular[illegible] 236.42

Intra clauſtra habitare filiæ an cogi poſſint vſque ad annos nubiles. 227.300
Quid ſi fundatio aut inſtitutum contrarietur. 234 41
Qui caſus egreſſum permittant. 235.42
CLERICIS *Libido interdicta,*124.1. *Alea.ibid.*2
Venatio qualis licita? 355.
An pro clerico fide iubere poſſint aut pro perſona miſerabili. 183
Arma offenſiua. 124.3
Indecens habitus. 125.4
Quis ille ſit. 125.5.6.7
Proprius nullus determinatus. ibid.5
Potatio clero vetita. 126.8
Sub qua pœna. ibid.
Præſertim cum accedit ſcandalum. ibid.
Aequales hauſtus an vetet. ibid.9
Auaritia clero prohibita. ibid.10
Venatio. ibid.11
Vita monita. 127.11
Clericus poſſidens beneficium quamuis vitioſe cum impedimento, quamuis reſidentiam non requirat, aut modicum ſit, gaudet priuilegio fori. 95.38
Clerici immunitas à Iudice eccleſiaſtico cognoſcitur. 98.46
Clerici peregrini, vt non ordinandi, aut ad miniſterium recipiendi, niſi cum literis Ordinariorum. 49
Habitus clerici, vt ſit diſtinctus à laico.& cha. 127.7
Clericorum & Epiſcoporum viuendi modeſtia, vt ſit in præcepto. 127 12
In[illegible]itiones cleri[illegible]rũ aliorumue concubinariorum vt fieri, reuocari, ſeruari debeant? 128.8
Cum mulieribus vt ne cohabitent. ibid.1
Rigor antiquorum canonum. ibid.& ſeq.
Hodiernis moribus & diuerſis locis cũ ſale, applicatus, 12[illegible].2.& ſeq.
Clerici coniugati quo habitu vti poſſint, aut debeant & quibus priuilegijs frui. 123.1.2
In Belgio Clericorum & mulierum cohabitatio tolerata. 128.3
Non tamen ſuſpectarum. [illegible]
Clericis quatenus teſtari permiſſum. 185.[illegible] 8[illegible]5
Ne ſuos ex fructibus beneficiorum augeant. ibid.
Clericus à laico quando accuſari poſſit. [illegible]
Vt id non fieret olim promotores, vt eccl[illegible] fuerint. ibid.
Clericus non ordinatus celebrans. 3[illegible]7
Clericus per ſaltum promotus. [illegible]
Furtiue promotus. ibid.
Executio contra clericũ quomodo in præbenda fieri poſſit, & an per carceres? [illegible]6
Clerici præbenda an executioni ſubijci poſſit [illegible]6
Ordinum minorum miniſteria, vt per illos o[illegible]nentes fieri debeant, & quando aliter? 1[illegible]3
Clerici coniugati vt priuilegijs fruantur, quæ [illegible] requiſita? [illegible]2
Clericis negotiatio ſiue actuum frequentia & n[illegible] per ſe exercita, an licita: 284. *niſi in mi[illegible]oribus non prætendentibus gaudeat immunitate* 279 10.
Clericus examinatus, depoſitus, interdictus, mi[illegible]ſtrans. 3[illegible]7
Exilium.& relegatio clericorum, an brachium ſæculare requirat. 357
Clericus per ſaltum promotus, quoad ordines rite acceptos, an ſit ſuſpenſus? [illegible]8
Cleri[illegible]us furtiue ordinatus quando à Papa t[illegible]tum diſpenſetur? 35[illegible]
Arreſtum an Iudici eccleſiaſtico in alienum clericum ius tribuat, cũ excluſione ſui Ordina[illegible]ij 103.57
Clericus ſolicitans in confeſſione ad turpia gra[illegible]ter puniendus. 172[illegible]
Clericus vt ad politicas ordinationes obligetur 95 31
Clericus tenẽtur tantũ in quãtũ facere poteſt 2[illegible]
Clerici præbenda an executioni obnoxia? 1[illegible]
Clericus coram laico non conuenitur, præſ[illegible] criminaliter. 94 34.35 36.
ne quidem in criminalibus qualificatis. [illegible]
Neque retorqueri poſſit. ibid.
Qui clerici hodie non gaudeant priuil[illegible]io [illegible] 95.& ſeq.38.39.40.41

Cler[illegible]

Clericus poſt delictum ordinatus an gaudeat priuilegio fori. 95.38
*Ii tamen gaudent beneficio c.Odoardus.*96.42
Et immunitate à tributis & quoad canonem, ſi quis ſuadente, & priuilegio fori in criminalibus. ibid.& ſeq.42.43
*ab eccleſiaſtico tamen coerceri poſſunt.*97.44.45
nocte deprehenſus coram quo clericatum probet. 98.46
Clericus ignotus arcetur à celebratione. 260. 7.
etiam apud exemptos. ibid.
Celibatus ſacerdotum. 5.8
Coadiutori ſumptus prabendi. 159.1.161.5
Ita ne coadiutus egeat. ibid.
Quomodo & in qua re. ibid 2
da ndus ſine ſucceſſione. ibid.
Coadiutori Epiſcopi quid [illegible]petat. 161.5
Cæmiterij clauſuram quis inſtauret. 273.13
Cognationem ſpiritualem qui hodie contrahant. 306
Collatio facta in idoneo nulla. 132.1.159.13
Idoneitas diuerſimoda pro diuerſitate beneficiorum. 133.1
regulare beneficium ſæculari conferri nequit neque contra. 133 2. ſub fin.
niſi quandoque profeſſionem emittere parato. 134
qui intra quod tempus teneatur. 134
In gradu con[illegible]nitatis quando Epiſcopus diſpenſet. 309.1.2
Collegio alicui aſſcriptus prior[illegible] Iudicem non poteſt declinare. 98.47
Color quis clericis prohibitus. 1[illegible].5
Commendæ vtiles in menſe pareos. 160.2
Commendæ parochia[illegible] a[illegible]ara. ibid.
Commendæ ex mente Trid. ceſſant ibid.3
Semeſtres in curatis ſublatæ. 160.[illegible]
Confeſſarij regularium. 370
Querela cleri Gallici. [illegible]0 3
Aliorum locorum mores. ibid.4
Communio paſchalis in parochia vel cathe[illegible] & vt ea cum omnibus parochialibus dioc[illegible]s concurrat. 206
Concubinariorum monitiones. 129.8
Conditio ſi Pontifex diſpenſauerit an ſit valida. 304.1
Concilia prouincialia & dioceſana celebranda, & qui ad ea vocandi? 60.61.13
Concilium œcumenicum celebrandum ſingulis decennijs ex Conſtanſ. ſed Tridentino prout neceſſitas exigit, prouinciales triennio dioceſana annis. 61 13
*Ad ſynodos vt exempti venire teneantur, Synodum prouincialem vacante metropoli an Capitulum non ſuffraganeus ſenior indicat.*61.13
Tridentini Concilij authoritas. 12.13
Tridentini contrariorum omnium abrogatio. ibid.
Concilij generalis celebratio. 13 14
*Concilij prouincialis probatio Roma petenda.*13.14
Quæ ibi tractanda. ibid.
Concilij priuati in Belgio pietas. 10.8
Concilium Trident. in Belgio publicatum exacteque ſeruari iuſſum. 10.6
Sub qua præſeruationis clauſula. 10.5
Concurſus ad parochiales. 26.& ſeqq.
Concurſus an irritus ſi non omnia requiſita Concilij interueniant. 27 15
In concurſu qualitates quomodo inter ſe æſtimandæ? 27.15
Ad concurſum an vicaria vocetur, ſeu quando? 28.15
Parochiali vacante vicarium conſtituit Epiſcopus, non alius. 28.15
Intra tempus illius arbitrio breue. 29.15
Concurſus requiſita arbitratur Concilium prouincial. 29.15
In concurſu digniorem an deſignent examinatores? 29.15
Dignior in quibus beneficijs & qualiter requiratur? 29.18
Confeſſarij & concionatores in vna dioceſi approbati, an ſint in altera. 265
Confeſſor vt cautus eſſe debeat. 376
Conf[illegible] approbatus quoad iubileum, & regulares

res. 384

Conf[illegible]r ſollicitans ad turpia, vel ſollicitatus, quis, cui, quem, quomodo denuntiare, aut condemnari poßit? 384.20

Confidentia an ſit pactio, ſuper fructibus qui ceſſerunt. 329. quibus coniectura probetur, an verbis, Non ero ingratus. 326.5

Confraternitates ab Epiſcopo viſitantur. 245.4

& quatenus ad eum ſpectent. ibid.

an ſint loca religioſa. ibid.5

CONFESSI Rei ſub cautione non relaxandi 111.1

ſed executionem pœnæ pati debent. 111.1

Confidentia an ſit in ſp. redimē le penſionis. 326

Collegia ſine ſuperiorum authoritate non erigun- tur. 167.3

Nec conuentū nec commune arcā habent. ibi.

Collatio beneficiaria legatorum regulatur ſecundum ſitum, & prius obtenti expreßionem exigit. 76.2

Collator an poſt ſex menſes conferre adhuc poßit. 161.

Competentia Parochi. vide Parochus. Commendata Monaſteria. vide Monaſteria.

CONSILIARII vt eccleſiaſtici ad conſilia adlegi ſoliti. 101.54. & à quibus principibus. ibid.

Concordatū non derogatum à Concil. 96.40

Concordata Germaniæ. 158.11

Concurſus ad parochialem quando locum habet. 96.39.40.41

CONCUBINÆ vt neque clericis neque laicis permiſſæ. 128

Concubina requiritur iure ciuili. 129.6

[illegible] canonico [illegible] ad pœnitionem. ibi.

ſimilitudo concubinæ cum vxore ſolemniter nupta. ibid.7

forma procedendi contra concubinarios. ibid.8

pœna.13 9. Monitiones. 129.8

Priuatio fructuum. ibid.

Suſpenſio ibid.

priuatio beneficiorum. ibid.

excommunicatio. ibid.

inhabilitas. ibid.

[illegible]itus. ibid.

quando hodie clericus [illegible] 131.10

ſub exacta tamen probatione. [illegible]

Concubinatus infamat [illegible]

Clericos inteſtabiles facit [illegible] rum ac prolium. [illegible] 13

abuſus cleri vltraiectenſis. [illegible] 4

Cōcubinatus nō notorius [illegible] 1[illegible]

turpia in ſacris rebus pro[illegible] gr[illegible] endus. [illegible]

milites & clerici inutiliter teſtantur [illegible] cubinis. [illegible]

an idem in paganis. [illegible]9

Coniugū conuerſio quarū qualiter [illegible]

In ſeruitia [illegible] quando [illegible], quando non ſufficiat? [illegible]

Coniuges diſsidentes, ſi non continent, [illegible] tur? [illegible]

CONSERVATORES hodie in[illegible] [illegible]5

Quando non. 74.9 Eorum qua[illegible] [illegible]

Conuentio inter vniuerſitatem Loua[illegible] & Ordinar. [illegible]6

Conſeruatores regul. 74.7

in ſingulis ciuitatibus ſint. ibid.

Omnes vt ceſſent extra manifeſtam [illegible] 74.8

Conſuetudo interpretanda ex vi[illegible]. 12.1

Conſtitutiones Romæ publicatæ an vbiq; li[illegible]. 8[illegible]

An in Belgio placito opus pro earum pu[illegible] tione. [illegible]

Contra conſtitutiones quæ diſpenſa[illegible] tendæ. 1[illegible]

Contumax in iudicijs quando h[illegible] p[illegible]. 110.4

Conuerſio coniugum. vide Con[illegible] ſio.

Copula in diſpenſatio[illegible] exp[illegible] [illegible]

An interuenerit [illegible] tor. ibid.

Copula non exprimitur in [illegible] 312.6

Contractus ante n[illegible] in B[illegible] eccleſiaſt[illegible] ſpectant. [illegible]

Quid de non ſcriptis. 84.9
Quid de dote. ibid.8
de emenda de ſorationis. ibid.
CONTVMACIA *per miſſionē in bona coercēda.* 110.2
Contumaces in criminalibus intra annum tantum reſtituendi vt audiantur. ibid.3
Contumax ne excidat declinatoria. ibid.4
Correctio, iudicium, ſummarium & ordinarium [illegible] 323.9
Correctio & politica decreta per appellationem non ſuſpenduntur & quare. ibid.& ſeq.
Correctio ad pœnam ordinariam non inſtituitur, ſed [illegible] ibid.
Correctio Canonici Cathedralis quomodo inſtituenda. ibid.& ſeq.
Correctio ab [illegible] *non incipienda, niſi grauis* [illegible] 325
Correctionis decreta executioni mandantur non obſtante appellatione. 325.9
Definitiua ſententia an ſit quæ fertur ſuper [illegible] 119.9
Decimæ Melitenſium an ab [illegible] *eccleſiaſticis immunes?* 2[illegible].13
Decimas non ſoluens integre non abſoluendus: an [illegible] 212.4
Decimas quando [illegible] *ſoluunt.* 212.5
Decimæ a [illegible] ibid 5.6
Decimæ an [illegible] *ager in paſcuas.* 213
Decimarum quota. ibid.
Decimæ in [illegible] 21[illegible]
ex ſagopy [illegible] ibid.2
integre [illegible] 212.4
cognitio decimarum ad [illegible] ibid.3
Quis [illegible] ibid.[illegible]
An qui [illegible] 213 6
Decimæ per [illegible] 21[illegible]
nouales decima parocho cedunt. 115.12
an territorij domino vel Principi ius aliquod in eas competat. ibid.11
Degradatio 374.2.*cum fit, an prælati ad eam neceſſarij cauſæ cognitionem habeant, an tantum aſſiſtentiam?* 37[illegible].2
Delatores impij compeſcendi. 321.2
DELEGATORVM *magna poteſtas.* 70.1
quales ij eſſe debeant. ibid.
Iureconſulti. 72.4
Delegati Iudices in criminalibus an alij eſſe poſſint quam Ordinarij. 71.2
Delegatorum Iudicum qualitas. 74.4
Delegatos Iudices vt exempti in ſuis locis eligere debeant. 74 7
Deſignatio Iudicum diœceſanorum, officium, aſſeſſor, qualitas. 13.1.2.3.4
hodie aliter quam olim delegatio exſpirat, quia propter deſignationem perſonalis. ibid.
Denuntiationes omiſſæ non irritant matrimoniū. 280 10
DESIGNATIO *rei petitæ faciēda & quādo.* 103.1.*& hypothecæ reditus ex certo fundo petiti, non in genere.ibi.2.dignus digniori credit.* 159.12
Dilatio [illegible] *à iure conceſſa à conſuetudine ſublata.* 104.3
Vt ſint arbitrariæ. ibid.1
Abbreuianda. ibid.2
etiam per conſignationes. 104. 3
Quinquennales ſi controuertantur intra ſemeſtre terminandi. ibid.4.284
Neque concedendæ decoctoribus. vtrobique.
Dimiſſoriæ quomodo dandæ. 36.7
Diſpenſatione contra conſtitutiones. 16.10
Ordinarijs committēda. [illegible].5 *ab ijs examināda non danda in præ*[illegible]*pto ſuperioris.* 11 10
qui [illegible] *quæ mutant vltimas voluntates* ibid 6
Diſpenſatio in ſecundo gradu non niſi ex publica cauſa & inter magnos Principes. 312.7
Diſpenſandi [illegible] *annus.* 290 11
rationabilis eſſe debet. ibid.
cognitio. ibid.
Diſpenſatio ſuper denuntiationibus cauſæ. 290

Diſ-

Diſpenſationem iniuſte negante Ordinario appellatur. 290.11
Diſpenſatio hæc quam cognitionem exigat, diſpenſantem obliget. 290.11
Mortis articulus an ſufficiat vt banna omittantur. 291
Pro diſpenſandi cauſa an ſola militia ſufficiat? 291
Diſpenſare in bannis quando poſſit Archiepiſcopus pro ſubditis ſuffraganeorum? 291,291
Diſpenſare quomodo oporteat cum incolis diuerſorum locorum? 292.13
Diſpenſatio ſuper primo & ſecundo vt contra conſtitutiones pontificias adhuc aliquando obtineatur. 309.1
Diſpenſatio per Ordinarium ſuper conſanguinitate, ad contrahendum. 310.3
Copula vt hodie explicanda in diſpenſatione petenda: quia difficiliorem reddere debet pontificem. 311
Diſpenſatio ſuper ſecundo non explicito primo irrita & cha. 313.10
Sponſalia à ſponſis remiſſa an relinquant impedimentum? 315.14
Impedimenta matrimonij quæ per conſuetudinem ſublata? 315.15
Tempora interdictis matrimonij vt à media nocte computanda. 317.5
quis diſpenſet. 291.12
In gradu conſanguinitatis quando Epiſcopus diſpenſet. 309.2
Quid ſoleat E[illegible]iſcopus Leodienſis. ibid.3
Diſpen[illegible]atio ſuper bannis poteſt diſpenſari ſuper impedimento, non ſecus ac ſi denuntiationes eſſent facta. 310.4
& qui copulam habent ſine prævio contractu. ibid.5
copula alioquin ſubticita diſpenſationi obeſt. 311.6
In ſecundo gradu diſpenſari vetat Conc: 312.7
Gratis d[illegible]ſp[illegible]nſandum. ibid.8
cauſæ in gradibus diſpenſandi. 313.9
explican[illegible]us propinquior. ibid.10
& copula & finis per eam obtinendæ diſpenſationis. 314.12
DISTRIBVTIONES amittit abſens à diuinis. 145.26
quæ collegio vel fabricæ diuerſimode cedunt. ibi.
& inſuper alijs pœnis contumax poteſt coerceri. ibid.
Præſentia corporalis vt non ſufficiat. 146.27
requiritur horarum recitatio. 146.27
an cantatio. ibid.
officij præſtatio per ſe niſi conſuetudo aliud permittat. ibid.28
quatenus id procedat in vnitis. 147.34
celebrans an amittat. ibid.31
Iubilarius non. ibid.32
Diſtributiones quotidianæ & annuæ vt differant. ibid.33. an eas lucrentur qui non concinunt. 152.45
Diſtributionum augmentum in quibus locum habet. 145
quotidianæ an augendæ, ſi non illæ, ſed aliæ infrequentes tertiam tamen partem faciant. 148.37
partienda in ſingula officia. 149.38
reiecta appellatione. ibid.39
In ſeruitio Epiſcopali exiſtens fructus, non diſtributiones lucratur de iure. ſecus de prouinc & dioceſ. ord. ibid. 40
Quid de canonicis graduatis. 149.150. & ſeq.
Interpreta. c. Conſuetud. de Cler. non reſid. in 6. ibid.
Diuortij quæſtio ad Iudicem eccleſiaſticum ſpectat. 318.1
Grauis ad diuortium cauſa requiritur. 320.2
An morbus Gallicus ſufficiat? ibid.
Sæuities compeſcenda. ibid.4
Donatio Conſtantini vt neque tanta neque tantilla. 175. Donationes inter coniuges. 320
Donare tutores regum poſſunt non prælati. 178.6
Dotes vt noſtræ à Romanis differant. 84.7
Dotis cauſa agit deflorata condictione ex canone. 84.8

Duil-

Duellum acceptantes, non tamen pugnantes, an pœnas Concilij incurrant? 341
Duellum ficte ineuntes. 341.7
Duellum ineuntium an diſpenſatio ſit reſeruata? 342
In duello quot genera perſonarum concurrant puniendarum. 339.1
Duellum quale illicitum. ibid.3.
Duelli pœna. ibid.2.
Edicta PP. & Principum contra in duello pugnantes. 340 4
Duella quæ olim licita iure ſæculari. ib.5.
In duellis priuatis pœnæ Concil. obtinent. ib 6.
Domini temporales vt pœnas incurrant conſentire non tolerare debent. 341.7
Clerici pugnantes in duello an ab Epiſcopo hodie diſp.nſentur. ib.9.& ſeq.
Ebrietas vitium vnicum an ſit, & vnica pœna dignum. 126.9
ECCLESIÆ *reparatio, non noua conſtructio Clero vt incumbat.* 269.1
Hodiernum in Belgio ius quoad reparandas eccleſias ex principum edicto. ibid.2.
Ad reparatas iam eccleſias non pertinet. 270.3.
Neque vbi iuxta priora iura Clerus iam officio functus. ib.4.
neque ad turres. ibid.5 *neque ad intrinſicum ornatum.* 271.8
ſingularum æſtatum tertia debetur. ib.9.
deſalcanda canonica portio. 271.6
Et damnum fortuitum. ibid.7.
non ſimul exigenda etiam poſt lapſum aliquorum annorum. ibid.10.
Iuxta antiqua recordia quis eorum, quis &c. reparet. 272. *conſuetudo in his ſeruanda.* ibid.
Eccleſia Collegiata late accipienda in diſtributionibus conſtituendis. 343 26
Ad ædificandas eccleſias an patroni eccleſiaſtici ſolum teneantur? 272.12
Ad reparationem eccleſiæ vt teneantur incolæ etiam nobiles. 272.12
Eccleſiarum dirutarum ligna & cæmenta vt ſine ſcandalo profananda. 272.12
Quid de decimis in manu mortua exiſtentibus, ſed impeditis reuerti ad primigeniam naturam. 272.13
Eccleſiaſticorum inteſtatorum hereditates quibus deferuntur. 185.2
quando & patrimonialia vel his ſimilia bona habuit confuſa cum eccleſiaſticis. ibid.
quod ſi hoc conſtat. ibid.
ſi non conſtat, quid præſumetur. ibid.
Eccleſiæ poteſtas à Deo non à principibus. 59 11.
EDERE *inſtrumenta debent, qui habent ad piam cauſam ſpectantia.* 103.3.& ſeq.
Electio ſecretis ſuffragiis ſit. 20.8
Electionis ſecretum vt non violet collatio. ibid.
Electio per compromiſſum & acclamationem an abrogata? 21.8
In electione monialium an præſes votum habeat? 22.9
Electioni monialium præſit Epiſcopus, nec aliud ei tribuit Tridentinum. 22.9
Electio conditionate facta, nulla eſt. 23.10
Electus acceptare non tenetur, poſt acceptationem renuntiare nequit. 31.1
Ad quos olim ſpectauerit, ad quos hodie. 16.1.2
Electio Papæ, Epiſcoporum eorumque qualitas & proceſſus 18.4. *Cardinalium.* 19.7
Prælatorum monaſticorum. 20.8
Superiorum temporalium. ibid.
Abbatiſſæ. 21.9. *inferiorum beneficiorum ætas.* 23.11
Archidiaconi, Scholaſtici, pœnitentiarij, canonici Cathed. 24.12. *collegiat.* 25. *patrimonialium benef. præfecti Collegiatæ* 25. *Parochial.* 26.15
Electio minus digni ad parochialem non eſt nulla, ſed annullanda. 27. *examen electi ad parochialem.* 26.27
EMPTIO *redituum quibus legibus permiſſa.* 179.1.2.
redemptiones frumentariorum redituum quatenus in eccleſiaſticis obtineant. ibid.3.

domibus in oppidis priuilegiariis impoſiti vt ſunt redimibiles. ibid. 5. & ſuper feudis. 180.6
pecunia irredimibiles conſtitui in poſterum vetitum. 179.4
facile ſuſpecti vſuræ & ſubiecti Macedoniano. 180.7
Exſpectatiuæ abrogatæ. 153 1
An creatio canonicatus ſupernumerarij. ibidem. 2.
EXPENSÆ *ob temeritatem aut contumaciam infligendæ.* 109.1
nec facile compenſandæ. *ibid & ſeq.*
EPISCOPVS *vid. V. Capitulum V. Ordinarius.*
Epiſcopus non proprius nec tonſuram dare poteſt. 36.7
Epiſcopi vt ſine adiunctis procedant contra Capituli ſubditos. 64.
Præbendas nouas an poſſint inſtituere? 136. 4.
Præbendas nouas an poſſint erigere Epiſcopi: 135. 4.
Epiſcopi quomodo ab hæreſi abſoluant, per ſe, aut alium ſpecialiter deputatum: 379.6.382
Epiſcopus, quamuis abſolutio ab hæreſi denegaretur, non auferri poteſtatem diſpenſandi ſuper irregularitate ex illa contracta. 382
Epiſcopi an vtantur facultate cap. 6. ſeſſion. 24. vbi Concilium Tridentinum non eſt publicatum? 382
Electorum Epiſcoporum qualitas, proceſſus. 18.5
In Epiſcopatibus vnitis quomodo tituli & negotia gerenda? 148 35
In vnitis Epiſcopatibus quomodo tituli & negotia gerenda? 148.30
Epiſcopi citari quomodo in criminalibus & ciuilibus poſſint? 62.15
Epiſcopi qualitas, electio, ſuper ea proceſſus. 18.5. *& ſeq.*
ætas. 23.11
Epiſcopus digniori ſemper ſede vtitur. 51. *præcedentia.* 50.3.51.5
Archiepiſcopum vt Iudicem habeat. 62. 15
In quibus cauſis vt delegatus procedat. 61. 14
Epiſcopus prius Cathedralem viſitat quam reliquam diœceſim. 62.17
Epiſcoporum familiares vt ſint exempti a laicis. 98. 47.
Examinatores an nihil poſſint accipere, ne quidem ex fructibus beneficij vacantis pro opera? 327. 5.
EXCOMMVNICATIONE *quomodo vtendum.* 57 8.59.10
An vtendum in controuerſiis iuriſdictionis. 91. 26.
Excommunicatus inſordeſcens ob defectum pecuniæ non eſt ſuſpectus de hæreſi. 386
EXEMPTIO *magnum hodie priuilegium habetur.* 364 1.
Non extenditur ad honorifica Epiſcoporum iura. *ibid* 2
Non concedenda niſi mature cauſa cognita. *ibid.*
Exemptio cleri Leodienſis. 371
Exempti mendicantes vt in locis antiquis habitare, functiones exercere, confeſsiones audire, prohiberi non poſſint. 373
Contra exemptum an proceſſus fieri, aut captura poſſit? 365 3
Exempti vt ad ſynodos teneantur? 61. 3
Vt non ſubijciantur Ordinariis per tributam generaliter iuriſdictionem. 63.18
Exempti intra vel extra monaſterium agentes foris delinquentes a quibus puniendi? 63 18
Exempti in quibus authoritatem ordinariorum cognoſcant. 365 3
Præmonſtratenſes in paſtoralibus degentes quatenus ſint exempti. 366.4
Exemptis annexi paſtoratus & eorum Vicarij non exempti. 367.6
Exempti quæ ſine Epiſcopus non poſſint facere. *ibid.* 7
caſus XXVIII. ceſſantis exemptionis. 368.8

caſu XVII. ex Tridentin. 369
Exempti à Gregor. XV. ſubijciuntur Ordinariis circa curam animarum & ſacramenta. 370.19 *circa clauſuram adminiſtrationem bonorum.* ibid.
Confeſſores, rationes, amotiones receptorum, electiones Abbatiſſarum. 370. & ſeq.
prædicationes. 321
Exprobrans alicui crimen conueniri poteſt coram Iudice iſtius criminis. 102.56
Exſpectatiuæ quando primum inuentæ. 153
Ex templo ſi quis ſit extractus, à quo iudice cognoſcatur an locus ſacer ſit. 98.46
Eucharistia ad ægrotum adorationis tantum cauſa non deferenda. 260.6
non neganda affligendis vltimo ſupplicio. 384.20.
PER FALSITATEM *impetrans, impetratis caret, & punitur.* 354
Vt qui mentito nomine ad concurſum ſe examini ſiſtit. ibid.
Familiaris triennalis vt ordinetur ab Epiſcopo, & ante Epiſcopatum lapſum tempus computetur. 36.7.
Familiaris triennalis, vt ab Epiſcopo ordinari poßit quid requiratur? 95.38
IN FERIIS *Quæ liceant, quæ non.* 105.1
Prouinciales de iis & diœceſanæ ordinationes. ibid. 2
multæ ob eas violatas quomodo exigendæ & applicandæ. ibid.
Feſta ab omnibus obſeruanda. ibid.3
quomodo noua præcipienda. ibid.
Quomodo regulares diuina officia tum publice & priuatim perſoluere debeant. ibid.
Vnde principium & finis incipiat. 106.3
Feſta memoria Corinthiacæ victoriæ. ibid.4
Feſta ſanctorum quibus & de quibus ſanctis extra Romanum officium permiſſa. 262
FEVDVM *quam diuerſimode in Brabantia & flandria inter viuos & per vltimas voluntates alienetur.* 182.1
nobile cum ſeruitio perſonale per profeſſionem vt ad agnatos abeat. ibid.
Feudum domino negans per ignorantiam non amittit. ib.2.
Feudorum naturam non ſequuntur mota à domino eccleſiaſtico. 183.3
Feuda ab eccleſia mota eccleſiæ oneribus vt ſubijciantur. 183.3
Fidei profeßio quibus & à quibus & qua forma præſtanda. 2.1
Fidei congregatio ſanctæ à Greg XV. erecta. 7.14
Fidei profeßionem exemptus, regularis, prælatus, &c. facit. 134.3
Fidei non præſtitæ effectus. 134.3
de fide vt laici non diſputent. 4.6
Fidei per Indias propagatio. 7.13.14
præbenda donatus fidei profeßionem vt facere teneatur. 134.3
qui ſunt illius præſtitæ & neglectæ effectus. ibid.
Fidei iußio vt clero ſit interdicta. 183
Flammula ſacra Gallorum, (vt palladium Troianorum & ancilia Romanorum) vt euanuerit poſt abuſum. 266
Forma electioni præſcripta Epiſcoporum, non prælatorum. 20.8 & ſeq.
FORNICATIO *ſimplex vt olim à canonibus punita.* 127.1.
non autem iure ciuili. 129.5
Furti in naufragio pœna. 244.2
detentio bonorum Eccleſiaſticorum. 343.1
Fundationi non eſt derogatum à Conſilio ætatem prouidendis præſcribente. 23.11
Gratia ſuper delicto examinanda ab Ordinario. 14.5
Græci ritus. 6.13
HABITVS *indecens clericis vetitus.* 125.1
quis ille ſit. ibid.5
proprius nullus determinatus. ibid.
Habitum Ordinis regularis vt ferant facti Epiſcopi. 232.36
Habitum dimittens regularem vt non audiendus, & quando illo reaſſumpto? 240.47
Hæredis nominatio in arbitriũ tertij collata 191.11

Hæreſis cognitio vt ad Epiſcopum, & inquiſitores pertineat? 279.10
Hæreticorum fautores. 334.9.10
Hæreticorum liberi quando ordinandi. 38.12
Hæretici ſemper coerciti. 332.1
maximè per Conc. Lateran. ib.2.
Hodie temporum malignitas non vbique permittit. ibid.3.
non oportet tamen prælatos ſollicitudinem deponere. 333.4
Itali vt extra Italiam vbi publicum Catholicæ religionis exercitium non eſt, non habitent, & quæ circa hæc vitare debeant. ib 5.
Sanctio Clem. VIII. Principum Belgicæ Senatus Antuerp. ibid.
Hæreticorum teſtamenta an valeant. 334.7
Qui Inquiſitionis officio incommodat ſuſpectus eſt. 334.9
Homicida non audiendus, niſi in carcere. 338.1
Homicida quis cenſeatur pluribus percutientibus, quis & à quo diſpenſandus. 338.2
Saluus conductus aut abſolutio non concedenda, niſi poſt ſatisfactionem hæredum occiſi. ibid. 2
Hora canonica vt deuote recitanda. 262. 263.
Horas canonicas non cantans an reſtituere teneatur? 565
Ad horas Canonicas an teneatur tenue beneficium habens. 255
Horarum recitatio ad lucrandas diſtributiones requiritur. 146.27
Hoſpitalitas conſueta in monaſteriis retinenda cum frugalitate. 238.45
Ieiunium an collationem admittat, quam horam refectionis, quid in peregrinis, debilibus, laborioſis, quis obligationem ſoluat? 268.
Circa ieiunium & abſtinentiam à carnibus Breue Apoſtolicum pro exercitu Belgico. 268 7
Inceſtus hodie Capitales. 343
Vt mixti fori ſit & quo ſenſu. 100.53
Et quo ſenſu concordata Brabantiæ accipienda. ibid.
Index librorum prohibitorum qui publicatus. 3.4.
Indulgentiæ indiſcretæ prohibitæ. 384.21
Indulta Principum ſuper electionibus aut nominationibus. 16.1.20.8
Indultum non reſidendi clericis, regiis miniſtris conceſſum. 144
INDVCIÆ *vt neque quoad tempora neque quoad perſonas à iure interdictæ hodie obſeruentur.* 54.
Quæ pœna violantis inducias, pacemque publicam. ibid.
Infantes expoſiti vt liberi efficiantur, legitimi cenſeantur, capaces ordinum, & dignitatum. 338.
INHIBITIO *Iudicis ad quem, quomodo & quando fieri non debeat, & quid præcedat.* 117.6.
Inhibitio quando non curanda. ib.3.
INIECTIO *manuum violentarum, à quo Iudice punienda.* 102.55.
Inimicitia an excuſent non reſidentem. 142. 16.
Inquiſitionis miniſtri abſentes fructus & diſtributiones habent. 144.23
IMMVNITATI *an contrarietur bonorũ immobilium vetita comparatio.* 87.17. *an ſub hac cõprehendantur reditus, bona olim ab eccleſia profecta, decimæ.* 86.87.14.15.16.
Prohibitio hæc non nata ex odio opulentiæ eccleſiaſticæ, & vnde. 87.18
Re immobili Eccleſiæ legata, an pretium debeatur. 89.19.
Immunitas Eccleſiæ commendata à Trid. Concil. omnibus Principibus. 274.1. & ſeq.
Immunitatem an hæretici habeant. 278.10
An delinquentes in Eccleſia. 279.10.
An fures. ibid. *An homicidæ præmeditati.* 280. 10.
An maieſtatis rei. ibid.
Olim qualiter Archiduci Philippo pulchro à Romano Pontifice. 275.2.
& præcipuis eius aulicis. ib.3.

& à.

Et à Carolo IV. Imperatore & Martino V. Pōtifice per Germaniam & Belgicam ſancita. ibid. 4
Ius aſyli quam antiquum. 276.5
Qui hodie gaudeant, aut non, & qualiter. ibid. 6.177.8
Aſyli controuerſia ad Eccleſiam vt ſpectet. 276.7
Aſylum etiam à banno tuetur. 277.8
Aſylo non gaudent clerici in cauſa correctionis. 278.9
ſed criminali. ibid.
an delicta præſcripta hic conſiderentur. 280.11
Exemptio criminoſorum non conſideratur. 281
excommunicatio ob violatum aſylum an reſeruata. 281
appellatio hic non admittitur, nec ad effectum deuolutiuum nec in reo, nec in actore. 281
Impotentes ſeparandi etiam ex officio, ſi non vt fratres tantum, vt ſorores cohabitant. 314.13
Impotentium viſitatio congreſſus. 316.2
Inquiſitio.6.13. eiuſdem officium. ibid.
fidei ſeruandæ cauſa inquiſitio. 6.13
hæreſum vitandarum cauſa inquiſitio. 6.13
Inſignia loca aut eccleſiæ quæ? 361.4
In inſtallatione quæ recipi poſſint. 328.329
Inſtituendi prius ſunt ab Epiſcopo probandi. 154.1
Epiſcopo loci ſiti beneficij. ib.2
Archidiaconorum inſtitutio de iure differt ab ea quæ eſt de conſuetudine. 155.4
Inſtitutio parochorum quæ per Archidiaconos fit, an cenſeatur ad Epiſcopos ſpectare reſpectu concurſus ad parochiales. ib.5
Iure omnis inſtitutio ad Epiſcopum ſpectat. 156.9
Inſtitutus ſemel examinatus, quatenus de nouo non examinandus. 155.6.& ſeq.
ceſſat examen in notorio literato. 156.8
Inſtrumenta exhibenda Iudici integre, parti quoad capitulum illam tangēs, niſi in cauſa exemptionis. 114
Editio inſtrumentorum qualiter fieri debeat. 114.
Interdicto non obſtante valet matrimonium. 317.6
Solemnia nuptiarum interdicta quo tempore. 316.1
tempora reſtricta nouo iure. 317.2
non ipſi contractus interdicti. ibid.3
niſi per Conc. Mechlin. ib.4
diſpenſat ſuper ijs Ordinar. ib.6
Interſtitia ordinum quando Cap. vel vicarius remittat. 43.26
Interſtitia quando nec volens ſeruare poſſit. ibid.
Interdictum retinendæ & recuperandæ ſeculares Iudices vt ad ſe trahant. 107.1
Adipiſcendæ vt eccleſiæ reſeruetur. ibid.2
Intruſus eſt qui non habet qualitatem quàm fundatio requirit, nec regula triennali eum iuuat. 108.4
Intruſus tamen non eſt, & iuuatur à regula, qui obtinuit collationem ab Epiſcopo, omiſſo patrono. ibid.
Iudex actuarium habere teneatur. 78.2
quem ſibi poteſt aſciſcere. 78.79.2
Intra biennium cauſas finire tenetur. 79.5
Iudex eccleſiaſt citat contra laicos, vt non niſi libellatas emittat. 92.29
vt licet id factum non ſit, teneantur tamen citati comparere. ibid.
Iudicum diœceſanorum delegatio nominatim non ſub titulo dignitatis facienda. 72.3
Iudicum diœceſanorum deſignatio. 13.1
officium, aſſeſſor, qualitas, ordo. ibid. 2.3.4. & ſeq.
Iudex à quo non tenetur defendere ſententiam. 121.15
punitur tamē ob ſordes, & nimiam culpam, &c. ibid. & ſeq.
Iudex conſeruatur. 73.5. V. *Conſeruator.*
Iudices ipſi hodie ſententiam non recitant. 116
Iudex de qua culpa teneatur. 121.15
Iudex an ſententiam teneatur defendere. ib.
Iudæi veſte diſtingui debent. 331.1
Coerceri ne noceant. ibid.
Induci ad conuerſionem. ibid.

Catechizari. ib.
Noui Chriſtiani vt in Belgio interdicti. ib.2
olim Iudæi ſub Ducum Brabantiæ protectione erant. ib.
Immobilia non poſſunt comparare, nec tutores non Iudæorum eſſe. ib.4
Priuilegiæ nuerſorum. ib.
Iudicia in prima inſtantia coram Ordinar. tractāda an aliqua hic excipiantur. 78.1
Iuramentum quale inhibitum. 114.1
Omne quod obuiat Conc. Trid. ib.
Non inſerendum contractibus. 115.2
abſolutio à iuramento à quo petenda? ib.
Iuriſdictio eccleſiaſtica in quibus cauſis, ſecularis in quibus, & quibus vtraque locum habeat. 99.48.49.50
Iudices alij alijs latius, & quibus ex cauſis. 100.52
plures cauſæ fundandæ Iuriſdictionis. 102.56
perfectiſſima domicilium. ib.57
Arreſtum quatenus fundet Iuriſdictionem, & quomodo in clerico accipiendum iuxta Conc. Trid. 103
Iuſiurandum quomodo præſtetur à Clericis hodie. 114.1
Non iuratur de calumnia, niſi parte petente ibid.
Iuriſdictio Epiſcop. & Cap. ſi per concordiam ſtabilita ſit, quatenus ſucceſſores liget. 325
Carualia omnia abſint à diuinis. 258.2
LECTIO theologica.5.9. quæ eo pertinent. 63.28
Lector theologus ſecularis ſi non inuenitur, deputatur regularis aſſignatis ei fructib. præbendæ theolog. 6.12
ſeruatur conſuetudo cōducendi Theologum, addicto ſtipendio etiam in triennium. ib.
Litteratura. 37.10
Legati in aduentu Principis hodie oſtendunt ſuas facultates. 75
Et Epiſc. literas credentiæ. ib.
Ideo ad inſertionem Commiſſionis non tenentur. ib.
Quales ſint plerumque Nuntiorum facultates. ib.2. Legitimus.
Legitimitas ex canonibus indicatur. 318
Legitimationes ... in præiudicium vocatorum ex teſtamento. 319.3
Legitimi, an omnes qui hodie ex valido matrimonio naſcuntur. 322
An, quis ſit, quæſtio ad Iudicem eccleſiaſt ſpectat. 318.1
In Flandr. vt mater nullos illegitimos habeat. 319.2
Lepra hodierna mitior an obſit matrimonijs. 305
Leproſorum matrimonia. ib.
Iudices. ib.
Libere qualiter hodie matrimonium contrahi debeat. 298.18
Licentiæ legendi libros prohibitos non ſe extendunt ad Mol. 3.4
& eatenus ſunt reuocatæ, quemadmodum generatim Gregor. XV. omnes licentias reuocauit legēdi quoſcumq; libros prohibitos à quibuſcumq; conceſſas, vetuitq; deinceps eas concedi, niſi à Cōc. S. officij, quæ coram ipſo ſingulis hebdomadibus habetur: mandatq; libros eiuſmodi prohibitos ad Epiſcopum, ſeu inquiſitorem deferri, qui illos quantocius comburere debeat, & conſcios denūtiare reos retentorum talium librorum.
Lite pendente ſuper beneficio nihil nouari debet, ſed mortuo alterutri alius ſurrogari, non eligi, aut conferri. 110
Nouari nihil debet lite pendente 110. ne quidem in beneficijs ſi alter moriatur. 110
Locator vt conductorem expellat, ſterilitatem & damnum ferat, vt conductor. 180.1
Locationes ad longum tempus etiam confirmatæ, vt nullæ, vel examinandæ citra appellat. 181.182
Locationes in vetitum tempus factæ an ſubſiſtant pro non vetito. 176.2
Lombardi.346.6 hodierni. 347.10
Libertas matrimonij pœnas legales tollit. 300.20
& ſuperiorum coactiones, ac impedimenta. ibid.21

Legales prohibitiones. ib.22
Patriam poteſtatem.ib 23 *vide verb.Raptus.*
Libri mercatorum quatenus & quouſq; probent. 112 1
& priorum locorum regiſtra. ib.2
Litigi ſorum beneficiorum fructus vt in Brabant. ad Prælato pertineant. 111.1
Loca inſignia aut Eccleſiæ quæ. 361.4
MANDATA *executiua de capienda poſſeſſione beneficii reſeruati,vt non comprehendantur ſub c.* 20.*ſeſſ* 24.*Trid.* 55.1
Maledici temerarij miſerandi vt ſint, nõ puniendi. 3[illegible].1
*Non blaſphemi.*356 2 *præmediati cum animo iniuriandi puniendi.* ib.3
Præſertim tũ aggrauantib. circumſtant 356.4
Mare vtriuſq; Indiæ Iberum *num nõ* liberum. 7.14
Matrimonium præſente parocho & teſtibus hodie contrahi debet. 288.*& ſeq.*9.
Matrimonium contrahentes ſine aſſenſu parentum & tutorum, hæreditate dote, & alimentis vt priuari poſſint. 288.7
Vagorum matrimonium vt validum ſit nõ ſeruatus præſcriptis Conc 293.13
Matrimonio qualis licentia Ordinar. ſufficit. 293 294
*Verba parochi matrimonio iungentis an ulla requirantur.*2[illegible]4.14 *qualis parochi & teſtium præſentia* ib.
Parochus iungendos ſuper libertate non interrogans qualiter peccet,& an ſuper impedimentis? 298.18
Matrimonium vbi alter ficte conſenſit tantum vt validetur,an & alterius conſenſum reuocari oporteat? 298.18
Matrimonium vt in templo celebretur an ſtatui poſſit? 29[illegible].19
Raptæ matrimon.ſolus illius conſenſus validit: ſeparari tamen & parentes interrogari vt deceat. 3[illegible]1.15
In Gallia quã obſcure Cõc. Tr. obliget. 294.15
In Belg[illegible] reſolutiones matrimon. 295.16
Qui cum impedimento publicè contraxerunt an poſſint deinde ſecreto ratificare. 297.17
Conſuetudines laudabiles,& benedictiones retinendæ. 298.19
Impedimenta matrimonial. quomodo hodie reſtricta. 314.13
Impedimenta Conc.Trid. remiſſa an adhuc vigeant vbi illud non eſt publicatum? 307.2
Cognatio legalis & publicæ honeſtatis impedimentum. 307
Affinitas quæ hodie impediat. 308
Matrimoniales cauſæ Ordinarijs ex ſtylo delegantur. 57.8
Matrimonij teſtes quales. 294
Matrimonium an domi celebrari poſſit. 299.19
Matrimonia Chriſtianorum apud infideles non ſeruata Conc.forma. 296
Matrimonium clandeſtinum hodie non datur. 318
Vid.Interdictum.
Vid.Raptus.
Medici ægrotos moneant,vt confiteantur.
Alioquin vltra tres vices non viſitent. 384.18
Hebræi non ſint. ibi.19
Meliterſium decimæ an immunes? 273.13
Mendicantes dum à caſibus reſeruatis hodie abſoluere non poſſunt,an poſſint à cenſuris. 377
Meretrices conuerſæ,& inteſtatarum bona 343
Contra lenas pudicitia puellarum per Iudices tutanda,etiam inuitis parentib. 343
Meretrices habitu Romano, & rheda ne vtantur. 343
Mendici è templo eliminandi, etiam ſacerdotes. 259 4
*De metu in ordine ſuſcepto.*77. *de metu & vi. ibid.*
Miracula & reliquiæ vt recognoſcendæ conſilio quorum an conſenſu. 263
Miracula noua quatenus prædicanda. 206.[illegible]3. 264.1
Diuina inſpirationes, non niſi à Papa approbatæ. 264
Miracula Veſpaſiani non ſacra. ibid.

Miſſam quando ſacerdotes celebrare teneantur. 258

Miſſarum taxa plurium ſub vno ſtipendio. 259.5

Miſſarum quæ obligatio cum alijs ſit incompatibilis. 259.260

Miſſarum reductio an futuras comprehendat? 265 11

Monaſteria commẽdata quomodo ab Epiſcopo viſitentur & prouideantur. 34.4

Noua quomodo ædificanda. 273.14

penuria exiſtentium in loco, & aduentantium vitanda ob profeſſionum nullitatem. 228. 34

Monaſteria noua an ſine Ordinarij licentia conſtituantur. 229.35

Monaſterium ingrediendi & egrediendi licentia à quo petenda. 231.232

Monialibus, ex quibus cauſis egredi licet. 235.42

Monialibus ad nouum monaſterium conſtituendum aut aliud regendum electis, egreſſus cenſetur, in conſequentiam permiſſus. 235.42

ſicut conceſſo aquæ hauſtu conceſſum iter ad illam, l. 3. §. penult. & vltim. D. de ſeru. ruſt. Præd.

Monialium clauſura. vide *Clauſura.*

Moniales ſedi Apoſtolicæ ſubditæ vt ab Ordinario in omnibus gubernandæ. 233.39

Monialium examen an requiratur in veſtitione minorum duodecim annis, an in maioribus duplex ſit neceſſarium? 222.17

De monialium ſupernumerariarum dote, quantæ & ſumendæ ex patrimonio, & numerariarũ ſucceſſione. 228.34

Monialium confeſſores quam ſtricte nunc probari, & caute miniſtrare debeant? 371.19

Monachus eiectus è monaſterio quando ordinari poſſit. 95.38

Monachi ſolitarij in capellis agere vt non poſſint. 243

Vt primum laici & omnibus clericis inferiores fuerint. 51.4

Vt officia ſua prima tranſgreſſi ad omnes dignitates aſcenderint. ibid.

Vt id Conc. Trid. reſtrixerit. ibid.

Montes pietatis. 352.26

Monachi amouibiles ab officijs ad nutum. 238. 46

an etiam parochi. 239

Monachali beneficio fructus non poſſunt auferri. ibid.

Monachus nulliter profeſſus, vxorem ducens non reſumit habitum ſicut alias tenetur. 241

NATVRALES *vt hodie pauci.* 197.198

Vt eorum priuilegio ſpurij & qui citra concubinatum ex ſoluto & ſoluta nati ſunt non gaudeant. ibid.

Nauigatio in Indias iure ab Hiſpanis prohibetur. 7. 14

Narratiuis verbis Pontificis an credatur. 112. 2

Negligentia prælatorum ſupplenda quoad defectum

Doct. Sacr. ſcript. 33.1

Prædicatoris Paroch. ibid. *regul.*

diſciplinæ in commend. ibid.

Regular, extra clauſtra delinquentis. 34.2

Capituli ſede vacante. 34.3

Regularium non redigentium ſe in congregat. ibid. 4

Epiſcoporum non exequentium Conc. Trident. ibid.

Neophyti quando ordinandi. 38.12

Nobilitas, gentilitas Francorum, Hidalguia Hiſpanorum vnde. 186.187

Nobilis iudicatus in vno loco & contra vnum, vbique, & quoad omnes talis habendus. 211.2.

Nominationes vniuerſitatum an cum exſpectatiuis ſint ſublatæ? 154.2

Exſpectatiuæ ſublatæ an comprehendant nominationes vel electiones ex conſuetudine exſpectantium? 18.12

Notarium Papa aut Princeps creat. 78.79.2.4

Electuarium Iudex. ibid.

Notarios Iudex eccleſiaſticus examinat inidoneos ſuſpendit amouet &c. 79.3

Notarijs in criminalibus an ſola allegatio ſufficiat. 325

Notar. à prouinc & alijs aſſumpti. 79.2

No-

Nouitiorum inſtitutio. 221.16
Annus nouitiatus de momento in momentum computatur. 222.18
& quid de biſſextili. ibid.
Sponſus hodie ad profitendum habet annum. 223.19
qui non eſt neceſſarius in prouiſis commendatarijs. ibid.20
ſed in tranſeuntibus ad aliam religionem. ibid.21
ant tēpus profeſſus eo expleto non repetit nouitiatum. 224.22
eo expleto admittendi habiles, alij dimittendi. ibid.23
Nouitiatus an reputatur in nulliter profeſſo. ibid.
Nouitio exeūti an omnia ſint reſtituenda. 225 26
an etiam expenſa victus. ibid.
An conſuetudo exigendi expenſas à nouitijs exeuntibus toleranda, & quid de ſponte datis? 225.226.16
Ante profeſſionem renuntiatio facta in ſeculo vt non valeat. 226.29
Nouitius a quo ordinari poſſit? 95.38
Nouitius mundum ingreſſus, an à regularibus abſolui poſſit à reſeruatis? 383 17
Profeſſio paucis horis facta ante expletum nouitiatus annum irrita eſt. 222.18
Tempus nouitiatus quomodo computandum? 222 18
Probationis annus an poſſit eſſe interruptus. & priuilegia contraria an reuocata. 222. 18. 223.21
Annus probationis an poſſit eſſe interruptus, & priuilegia contraria an reuocata. 222.18. 223.21
Nouitiatus annus octodecim annorum debet eſſe in inſulis vbi dura eſt congregatio. 22[illegible]
Profeſſio ante expletum annum probationis, et hodie ad nullam religionem obligat. 22[illegible]
Profeſſio in ordinibus militaribus, an aetatem ſedecim annorum exigat? 223.21
Profeſſio diu poſt annum nouitiatus facta valet. 224.23
Ante profeſſionem inualidi omnes contractus lucratiui facti citra praeſcripta Concilij. 225.26
Nullitates non attendendae. 79.6.& ſeq.
maxime in foro eccleſiaſtico, & quare. ibid.
Ne quidem in citatione quae facta ſit, ſed nulliter. 80.7
Nuptiae ſecundae alterutrius tantum benedicendae. 298.19.
Officium inquiſitionis. 6.13
Oratoria an Epiſcopi concedant, aut facultatem extra conſecrata templa celebrandi. 260.8
Oratoriorum vſum an Epiſcopi concedant. 260.8
ademptus etiam regularibus. ibid.& ſeq.
Ordinarij mores. 57.8
Officium quoad cenſuras & quibus medijs ſuos regere & coercere potiſſimum debeat. ibid.
An alijs, poenis quam canonicis. 58.8
quomodo ijs vti debeat. 59.10
An territorium habeat. ibid.10.11
Ordinarij iuriſdictio vnde in his quam in illis locis maior. 60.12
Ordinarij in quibus cauſis procedant vt delegati. 61.14
quibus caſibus in exemptos habent poteſtatem. ibid.
Ordinarij iuriſdictio à nemine turbanda. 55.1
non à ſuperioribus impediendo, percipiendo, auocando, &c. ibid. non ab inferioribus.ib.2.
aut ab illis ipſis. ibid.3
Inferiores de cauſis matrimonialibus & criminalibus non cognoſcunt iure ſuo, ſed ſi delegati fuerint ſecus. 56.6
& de cauſis correctionum iure ſuo. 57
Ordinariorum pacta cum delegato exercitus in Belgio. 55 4
In 2. inſtantia intra prouinciam manendum niſi Romam appelletur. 57.7
Vicarij generales ſeu Officiales cognoſcunt de cauſis matrimonialibus & criminalibus. 57.7
Ordinariorum cum Capitulis controuerſia ordinariae deciſa. 63.19.64.& ſeqq.
Ordinarius notarios examinat, ſuſpendit, amouet. 79.3

Reuidet commutationes v[illegible]timarum voluntatum. 14.6

Ordinare Epiſcopus ſuos tantum debet. 35.1

Triplices ſui. ibid 2

aut inter eos qui ſufficiens non habent beneficiũ. ibid 3

At oriundi non orti. ibid.4

Regulares ordinandi ab Epiſcopo loci ſiti monaſtery. 36.5

A quo qui nullius diœceſis ibid.6

Ordinandorum atas. 37.8. *qualitas.* ibid. 9. *literatura.*ibid.10.*natales.*38.12 *ſtatus.*ibi.13 *mores* ibid.14.*titulus.*39.15.*patrimony.* 40. 17.*vere habiti.*41.18.*iurati.*ibid. 19 *non alienabilis.* ibid.20. *penſio in titulum aſſignata non extinguibilis.* 42.21. *Ordinandorum denuntiatio per parochum.*43 23.*examinatores.* ibid.

Ordinatio vbi, & quando fiat. 42.22

Ordinanti inquiſitio. 43.23

Ordines an regularibus extra tẽpora dari p[illegible]int. 43.22

Ordinationum tempora. 44

Ordinandorum ſcrutinium quo tempore? 44 1

Ordinandorum examinatores an exclu[illegible]ant Archidiaconum ibid.

Ar[illegible]bidi[illegible]conus an exiludi po[illegible]t ab examine Ordinandorum? 4[illegible]

Ord[illegible]nan[illegible] nec[illegible]ſſa[illegible] [illegible] pro[illegible]ia nati[illegible] [illegible]

Ordinanti [illegible] 44.3 4

D[illegible] atate & [illegible] , *Ordi[illegible]* 45.4

Fur ex ne[illegible]ſſitate famis, correus & particeps, non infamat[illegible] ad Ordine[illegible] promoueri? 343

*Ord[illegible]m gradus.*ibid.25 *ſuſceptio plurium ſimul.* i[illegible]6 *vide [illegible]*

*Ord[illegible] in reatu ſu[illegible]piens an forum mutet.*39.14

Oriundus & ortus pariſicantur. 35.4

O[illegible]CVLVM *ſignum [illegible] & magna nobilitas ſi va[illegible] a[illegible]onuno cum o[illegible]o recipitur.* 14.4

ſoli canonici cathedrales ad oſculum Epiſcopi recipiuntur. 13.4

PAROCHVS *præter fi[illegible] profeſſionem vt etiam reſidentiam ſpondeat.* 135.4

& iure diuino ad eam teneatur. 139.7

an ſimiliter qui non curam animarum ſed iuriſdictionem externam habent. 141.13

vt ex cauſa ſtudy & ſimilibus non excu[illegible]tur à reſidentia. 144.& [illegible]eq.

Epiſcopi parochis ſtudy cauſa abſ[illegible]ntiam permittere non poſſunt. i[illegible]d.

Paroch[illegible] [illegible]n curato reſidens vt fructus lucretur alterius benefi[illegible]y legitime retenti. 145.25

Parochus non reſid[illegible] non eſt ipſo iure priuatus. ibid.

Parochum an & qua[illegible]diu inimicitia excuſent. 142 16

Vt parochus aut priuilegiarius confeſſor approbatus in vna di[illegible]ceſi, etiam in altera debeat probari. 377.1

Paroch[illegible] [illegible]d[illegible]ntiam ſpondent. 29.19

Vt [illegible]ſſ[illegible] aliquando po[illegible]n[illegible]? ibid. *Eorum reſidentia.* 30.19

Con petentia parochi a Pio V. co[illegible]ſtit[illegible]ta a[illegible] Grego[illegible] XIII non reuocata. [illegible].13

Paroc[illegible] [illegible] circa [illegible]atores prædicationis, [illegible] [illegible]gentias, noua [illegible]racula, diuinas inſpirationes doctr[illegible] pop[illegible]li [illegible] [illegible]rorum, co[illegible]ſ[illegible]nem & c[illegible]n in paſcatha in parochiali vel Cathedrali. 205.[illegible]

Epi[illegible] functi onerum paſtoralium. 208.9

Parochopopulus reuerentiam & defenſionem debet. 207.4

Parochus compellendus catechiſare & concionari. 206.3

Parochi ad[illegible]gilent circa tranſmigrantes. 208

Parochus proprius hodie non eſt Archipresbyter. 206.4

Librum matrimonio iũctorum habeat. 207.5

qui in archiua quotannis referendus. ibid.6

quatenus probet. ibid.7

Si non ſit quæ alia probationes admittenda. ibid.8

Parochia noua quomodo & quibus ex cauſis erigenda, & quid ex veteribus tribuendũ. 274.15

Ele-

Electio ad parochialem omiſſo digniore an nulla vel annullanda? 27.15. an mortalis? ibid. an obliget ad reſtitutionem? ibid.
Parochialis eccleſia vnde noſcatur. 202.1
Frequentanda eſt non ex conſilio ſolum, ſed & precepto. 203.2
Parochiarum frequentatio, miſſa, concio in eo audienda. 202.3. & ſeqq.
Parochia viſitanda obligationem non auferunt priuilegia mendicantium. 203
nec contemptum eius admittunt. 204
quem præ ſe fert continua abſentia. ibid.
à concedentibus non intenta. ibid.
à concordatis eneruata. ibid.
Parochia iura vt capella inuadere non debeant. 206.207.4
in viſitatione parochiali quæ inquirēda. 256.5
Parochia noua quando & qualiter erigenda. 273.14.
Erectio nouorum Epiſcopatuū in Belgio. 274.15
PATRONATVS *quomodo hodie acquiratur & quæ Concil. Trid. circa illud inutauit.* 250.1.
quatenus illud in Belgio receptum. 251 3
Patronatus cognitio ad quem ſpectat. ibid.4
Quæ illius probatio. ibid.5
Quando de patronatu conſtat, ſed quæritur cui competat non habet locum rigor Conc. Trident. 251. & ſeq 6
Parochialis patronatus laici à concurſu libera. 252.7
& exempta à conſtitutione Pij V. de reſignat. benef. ibid.8
Patronatus priuilegiary, non tamen ex cauſa onerosa aboliti. 250
Patronatus probatur ex multiplicatis præſentationibus. 251.5
In patronatis collegiatis quid patrono circa electionem competat? 252
Patronus parochialis nunc pro quadrimeſtri 10. diei tantum habet. 252 9
Patrono negligente ius deuoluitur non obſtante antiqua conſuetudine ſaluo iure principis. 252. 253.10
Patronatus amittitur ſi patronus iura vel bona Eccleſia occupet, vel ius patronatus vendat. 25..10
Pœnitentia publica. 281.23
Pœnitentiæ hodie vt arbitrariæ. 376
Pœnitentiariatus qualiter prabenda vniri debeat integra, proxime vacatura, quamuis reſeruata. 157.9
Pœnitentiarij ætas, aptitudo, doctrina, titulus, origo. 157 9
Pœnitentiarij inſtitutio, & prouiſio ad quem ſpectet. 156.9
Pœnitentiarius à reſeruatis Epiſcopo abſoluere poteſt, & ſi non ſubdelegare. 378.3
Paupertas religioſa qualiter munera & donationes permittat cō ſanguineis, pauperibus, quibus alijs ex cauſis & quomodo? 238. 45
Pax & treuga præſertim iurata ſeruanda. 54
Penſio & collatio diuidua ſunt, & a diuerſis fieri poſſunt. 169
ab ordinarijs impoſita Romæ non confirmatur, ſed de nouo imponitur à Papa, ad quem ſolum ſpectare ibi contenditur. ibid.
Circa penſiones, ſi quid noui iuris Romæ ſtatuatur in prouincia impedire an Romæ ſupplicare Principibus conueniat. ibid.
Penſio ſuper Conſiſtoriali Abbatia à Papa an Ordinario imponenda ſit. 170
Penſio quomodo ſine licentia Epiſcopi extingui nequit 42.21
Penſionis creandæ ſumptus, an penſionarius ſoluere ex pacto poſſit in id mutuari. 173
Penſio an imponi poſſit ſuper non conſiſtoriali ab eo qui illius Abbatem confirmare poteſt. 170.
An quando quibus ex cauſis, ſuper beneficijs an perſonis Ordinarij penſionem imponunt. 170. 171.
Annata ex penſione vel beneficio collegio vnito ſingulis quindecennijs ſolui permittenda, vbi plura de annatis. 171. & ſeq.
Penſionarius ad annatas tenetur. 172

Nec ad eas obligari poteſt beneficiarius ab alio quam Pontifice niſi ſub beneplacito. 173
Penſionem Princeps imponere an vllo modo poſſit. 173.
Penſio ad vitam Abbatis ſine conſenſu conuentus imponi poteſt, vlterior ſecus. 174
Expenſa penſionis a penſionario ferendæ. ibid.
Penſio in titulum ſumpta ad ſuſcipiendos ordines non extinguibilis. 42.21
Penſio an filio reſeruari poſſit ſuper beneficio patris. 46.1
Acceſſus & regreſſus aboliti etiam penſione non ſoluta. 168 2
Translationes ſublatæ.ib.6.etiam in profeſſuro. ibid.8
Super curato niſi ob ſenium aut morbum in Belgio inhibita. ibid.4
Reſignatarius tamen non ſoluens cedere debet. ibid.5
Super canonicatu non imponitur qui non ſit 100. ducat. ibid.8
Nec ſuper alio beneficio infra. 24. ducat. ibid.
Exceſſiuæ penſionis reductio ad iudicem eccleſ. ſpectat. 169
Placito Principis ad conſtitutionum publicationem vt opus non ſit 8. *ad quas bullas exigatur.* ibid. *vt omnia edicta loquantur in beneplacitibus.* ibid.
Peregrinorum hæreditates 108.4
Periurus priuandus non ipſo iure priuatus beneficio. 375.4
Perſonatus quam ætatem requirat 24 11
PIGNVS *non continuatur niſi coram domino rei ſita ſeu eius bonis in immobilibus.* 18.2
Contra quemlibet pignoris poſſeſſorem vt agatur. ibid.1
Placito Principis quando opus in Belgio. 8.1.2, 9.3 4
Plus petitiones hodie iuris partem non habent. 107
Pœnis an aliis quam Canonicis Eccleſia vtatur. 58.9
Pontificalia exercens in aliena diœceſi, & alienos ordinans. 359
In poſſeſſoriis modus procedendi. 108.3
Poſſeſſio bullis expeditis demum ineunda. ibid.5 V. *Triennales*
POTATIO *Clero vetita.* 126.8
Sub qua pœna. ibid.
Præſertim cum accedit ſcandalum. ibid.
Aequales hauſtus an vetiti. ibid.9
PRÆDICATOREM *conſtituere ad Epiſcopum ſpectat.* 64 & ſeq.
cuius ſumptibus? 67
Qui prædicare poſſint. ibi. *prædicantium etiam exemptorũ errores, & ſcandala vt ab Epiſcopis coerceantur.* 68.22
Prædicare nemo poteſt niſi probatus & licentiam adeptus. 5.10
Regularis intra ſuam eccleſiam accipit ab Epiſcopo tantum benedictionem. ibid.11
Prædicans hæreſim, ſcandala punitur. 5. 10. *à quo.* ibid.11
Prædicatio ab Epiſcopo ſi cui interdicatur etiam ſine cauſa debet parere. 5.10
Prædicatio vt ab Epiſcopo vel ordinanda. 68.22
& qui ſumptus præſtent? ibid.
Prædicatio gentium omnium ex Chriſti præcepto. 7.4
PRÆCEDENTIA *Abbatum.* 51.4
Epiſcoporum inter ſe. 50.3
Eccleſiaſticorum. 49.1
Regum & Principum prærogatiua. 50.2
Eorum erga Epiſcopos. ibid. *erga presbyteros reuerentia.* ibid.3.
Præcedentiæ quæſtiones deciduntur remota appellatione ſuſpenſiua. 52.9
In præcedentia regulares exempti an ab Ordinario cenſuris compellantur? 53.11
Archidiaconus vt & quando Archipresbyterum præcedat. 52.6
Canonici monachos, & clerus ſecularis regularem præcedat, ibi. *Capitul. Cath. ſi cum Epiſcopo procedat omnes dignitates præcedit.* ibid.
Epiſcopi vt præcedant iuxta tempus ſuæ ordinationis.

tionis ſine reſpectu ſedium 51.5
etiam exempti & nullius dioceſis. 52.5
Poſſeßio in his & conſuetudo ſpectanda. ibid.7
Et quid in vrbe fieri ſolet. ibid.
Mendicantes iuxta tempus ſuæ in vrbes vbi agitur admißionis. 52.7
In dubijs vt vtriſque aliquid prærogatiuæ aßignetur. ibid.
in ſua quiſque eccleſia vt præcedat. 52.8
Cõtrouerſiæ hæ ſine appellatione de placito finiendæ ab Epiſcopis. ibid.9
Præferentia inter Creditores miſerabilibus perſonis quouſque competat. 184
Bancaroutis aßiſtens clericus vt puniatur. ibid.
Prælati in Brabantia qui ſunt de ſtatibus coram Principe iuri ſtant. 81.2
etiam alibi. ibid.
Non tamen declinant ordinarium Eccleſiaſtic. niſi ab eo exempti. ibid.
Illius rei origo. ibi.3
Vbi id locum non habeat. 82.4
Non in Epiſcopis vt talibus. ibi.
Prælati eccleſiaſticas perſonas coram ſæcularibus trahentes quo facilius eas ſupplantent, vt puniantur. 94
Presbyteralem domum quis conſtruat vel reparet. 273.13
Presbytero auo in beneficio an nepos ſuccedere poßit. 47.2
Presbyteris debita reuerentia. 49.1
Præſcriptio an ſine bona fide iam procedat. 115 1
Salariorum intra biennium. ibid.
Vt redituum intra triennium. ibid.
Presbyterorum filij non ſuccedunt in bonis parentum. 46.1 an nepotes. 47.2. an [illegible] ibid. quid in natis ante clericatum. ibi.[illegible] an præſcribatur prohibitio. ibid.4. quid de cohabitatione. 48.5 Titulus & poſſeßio, vt requiſita. ibid.6
Priuatio beneficij quid requirat. 1[illegible]9
Priuatio niſi iure exprimatur non irrogãda. 3[illegible]5.3
Eius lite pendente reſignari beneficium pot[illegible]. ibid.
Priuationem quæ crimina iure nouo inducant. ibi.4. ſcil. retentio incompatibilis beneficij. ibidem 5.
Confidentia beneficij. ibi.6
Omiſſa publicatio reſignationis. ibid.7
Habitus incompetens. 376.8
Miniſtratio male ordinati. ibid.9
qui effectus. ibi 10
Priuatio irroganda ob malefacta publica. ibid.11 retentionem beneficiorum duorum reſidentiam requirentium, inſordeſcentiam. ibi. Sodomiam frequentem. ibid.
Priuilegia qualia concedenda. 363
Priuilegia quæ per Conc. Trid abrogata? 363
Priuilegia mendicantium vt reſuſcitata & iterũ ad terminos ſacrorum canonum, & vſum redacta ſint? 371 19
Piuilegiorum interpretatio. 372
In probationum paritate pro quo ſit pronuntiandum? 111
Probata affirmatiua qualiter negatiua probatio recipi non poßit? 112
PROCESSIO ab Epiſcopo dirigitur de Concilio Capituli, non aſſenſu, quamuis alias ſit conſuetudo. 53.12
Proceßio regularium alibi de parochi aſſenſu fieri debet. 53.12
Proceſſus regulares extra ſepta non faciunt niſi ſecundum conſenſum Epiſcopi, aut parochi. 242.4
vt a publicis proceßionibus nullus excuſetur. 53.1[illegible]
Præter obnoxios clauſuræ. ibid. 11. & qui illi. ibid.
Et confraternitates laicas. ibid.
Et ſacerdotes non habentes beneficium. ibid.
Quæ publicæ. ibid. 12
Si nouæ, vt ad Epiſcopum ſpectet cum Cap. decernere quo & qua ducenda. ibid.
Procurationes moderatæ quæ quales, & v[illegible]i & quibus de rebus. & per quos? 2[illegible]7.9.2[illegible]0
Profeßionis regularis requiſita. 221 15
Morbus ſuperueniens non nocet profeßioni. 222.17

Profeſsiones tacitæ an hodie ceſſent. 224.24
Profeſſus nulliter debet cum ſcientia reualidare. 225.25
Profitens teſtari poteſt. ibid.
Ante profeſsionem ſine effectu. 226.28
etiam id in reſignatione beneficij obtinet. ibidem 29
Superiores optimas profitentium facultates captare non debent ſub pœna reſtitutionis. 227.29
Veſtienda profeſſura & examinanda. ib.
Inuito etiam patre arbitrio ſuo permittenda. ibid.
Profeſsio ob monaſterij penuriam irrita. 228.34
Profeſſus in mortis articulo ante finem anni probationis an vere ſit religioſus. 222.18. *V. Nouitius.*
Proprius ſacerdos quis dicatur. 206.4
Prothonotarij cedunt Epiſcopis quamuis electis duntaxat. 52.6. *præcedentiam duello componenda, vtrique aliquid etiam prærogatiuæ dando.* 52.7
Prouiſio nondum tonſurati nulla eſt. 23.10
Puniri vt poſsint inferiores prælati. 360
Purgatio canonica non omnino hodie ceſſat. 372.1
Suſpecti non conuicti non contemnantur ideo. ibid.2
Compurga[illegible]erus 373.3
QVARTA 199.3
Qu[illegible], non indulgentiæ ſublata. 385.21
Quæſtores quomodo permittantur. ib.
& ab ordinarijs coercentur. ib.
Trebellianica & legitima an ſimul deducantur? & quid de falcidia. 195.21
Quarta Cathedrali & Parochiali ſeruãda. 199.3
ex quibus non debeantur. ib.4.202.9
Concordata circa eam ſeruanda 201.5.6
RAPTVS *nouum matrimonij impedimentum dir[illegible] c. Trid. conſtit.* 300.25
In quibus ſpeciebus. ib.
ſe habeat hodie. 341
Clauſula (dummodo ſponſa rapta non fuerit) in quibus ſpeciebus ſumenda 301.26
Rapta liberè raptori nubens an bona amittat. 302.28
Pœna raptus an ipſo iure an per ſententiam incurrantur. 301.27
REDITVS *per annos decem ſolutus an continuandus ſit.* 103.2
Reditus vide Emptio.
REGALIA *Vndenata, & quid de ea ſentiendum.* 16. & ſeq.
In Belgica præterquam Tornaci non obtinet. 17.3.253.11
Regalia inſtar patronatus, & ex eo nata. 253.11
Regreſſus pentionarij non ſublatus. 154.2
REGISTRA *piorum locorum quouſque pro[illegible]ent.* 112.2
REGVLARIS *non eſt qui non emiſit vota ſolemnia.* 216.1. *neque Canoniſſa neque beghinæ* ib.2. *ſed qui in ſocietate Ieſu profitentur.* ibid.3
Regulares non habentes in loco duodecim religioſos non eximuntur 36[illegible].6
Ordines vxorati proprie non ſunt regulares. 2[illegible]1.14
Requiſita profeſſionis. ib.15
Excommunicantur qui cogunt ad religionem. 227.30
Qui inualidam dicit profeſsionem coram ordinario & ſuper regul. id facit. ib.[illegible]
Moniales tenentur ſingulis menſibus confiteri. 227.32
an Mendicantibus confiteri poſsint ſeu aliis non ſuis. 38[illegible].17
Congregationes Regul. 228.33
Numerus regularium ſtatuendus ne egeant. ib. 34
Eadem ratio ineunda cum noua monaſteria erigunt. 229.53
Penuria exiſtentium in loco & aduenturientium vitanda ob profeſsionum nullitatem. 228.34.230.

Regu-

Regularis inique tractatus quatenus appellet, ad quem ſuperiorem eat. 231.36
Regularem paupertatem an offendat peculium. 236.43
Mobilia immobilia regularibus quatenus poßidere licitum. 237.43
Adminiſtranda per amouibiles officiales. 238 46
Vſus neceſſariorum ex arbitrio ſuperiorum permittendus. 236.43
Horum arbitrio regulares in hoc ſtant. 237
Non poſſunt credere quoad in nobilium poſſeſſionem vel mobilium ſuperfluorum. ibid.
Redituum, vſumfructum, penſionem, vt habere non poſſunt. ibi.
Paupertas Capucinorum, Minorum, Diſcalceatorum & quidam prædicatorum 237.238.44
Neceſſaria regularibus tribuēda, vt ſuperflua adimenda Regulares ex cauſa alimentorum ſuſtentationis quin & ſtudij ſuperioris obligant. 238.45
Relationes vt olim obtinuerint. 122.17
Religioſæ domus [illegible] ab vtroque Iudice curandæ. 244.1
Religioſis inteſtatis quis ſuccedant. 196.1
De illegitimis ad religionem recipiendis, ſi virtutis ſpecimen præſeferant: ſi id abeſt an receptio ſit irrita. 48.7
Rationes corum [illegible] reddenda. 244.2
Quid ſi in fundatione cautum ſit ne Epiſcopus ſe immiſceat. 245.3
Adminiſtratores ſint tantum [illegible] ibid.6
Loca ſine Epiſcopi authoritate fundata ad eum non ſpectant. ibi.7
Loca & collegia ſub regum immediata protectione ſine eorum conſenſu non viſitantur. 246.8
Ditionum Belgicarum ſtatus antiquus. ibid.9
Concil. Trident. obtinet tam reſpectu veteris quam hodierno ſtatu. [illegible]
Curent Epiſcopi impleri fundationes. ibid. 16
Niſi neceſſitas reductionem poſtulet. ibid. 17
Reliquiæ nouæ, antiquæ, cultus earum publicus & priuatus. 260.264.265.266
Renuntiatio profeſſuri quando fiat. 227 29
Renūtiatio ſeu reſignatio quibus ex cauſis fieri poſſit 31.1. Renuntiatio profeſſuri quando fiat. 227.29
Publicanda 32.2. diebus 20. ante reſignantis mortem. ibid.3
Fraudulenta & fictitia. 33.5
Reſeruata Papæ vacantia per hæreſim, confidentiam. 157.10
Reſeruationes vacante pontificatu vt regulæ Cancellariæ expirant 158.10
Reſeruationum vſus antiquus. 157.9
Reuiſionis beneficium. 123
Reſignans parochiale, aut reſidentiæ obnoxium beneficium quinquennio ante vt poßiderit, requirit ſtylus curiæ. 32.1
Reſidere iure naturæ Epiſcopi & Paſtores tenentur. 139.7
Non ita Abbates. ibid 10
Canonici Cathedrales non vltra tres menſes abeſſe poſſunt. ibid.8
Quatenus in his differant à Paſtoribus. ibidem 9
Nondum pacificus reſidere non tenetur. ibidem 11
Ad reſidentiam an obligent Capellaniæ animarum 140.12
In canonicatibus an nunc per conſuetudinem onus reſidentiæ tolli poßit. 141.13
Antiquæ quidem conſuetudines à Trid. abrogatæ. ibid.14
Non tamen priuilegium aut fundatio. ibid.
Quomodo procedendum contra non reſidentes. ibid.15
Abſentia iuſta cauſa feſtis. 142.16
Romana peregrinatio. ibid.17
Comitatus Epiſcopi. ibid 18
Miniſterium regia. ibi.19
Priuilegium Capellæ Burgundicæ. 143.20

Indul-

Indultum Leonis Car.V. pro centum beneficiariorum abſentia. ibid 21

Quomodo id perſonale. ibid.

Reſciſſio an detur in voluptuarijs, gemmis, picturis, &c. 180.8

Reſidentia vt in beneficio ſimplici non requiratur. 147.29.30.

Reſidentia parochorum. 30.19

Reſidere qui non poſſunt in loco Eccleſiæ, an teneantur in diœceſi. 148.36

Interpret.c.conſuetud.de cler.non reſid. in 6. 149.& ſeq.

Sublata à Conc.Baſil.reſeruationes & reductæ. 157

Reſeruatio vacantium ob hæreſim, confidentiam, non ſeruatam formam in collatione curatorũ. ibid.10

Reſeruati caſus, V. Caſus.

Reſcriptorum curſum impedientes. 14.7

Reſtitutio in integrum poſt quinquennium ex iuſta cauſa an concedatur profeſſu. 239.47

Quid de ijs qui non feruore Religionis, ſed Genialis Bacchi profeſſi ſunt. 241

Reuerentia erga ſacerdotes. 49 1

Ritus Græci. 6.13

Sacerdos ignotus non admittendus ad ſacra. 260.7

Sagittarij in bello iniuſto tantum prohibiti. 342

Sanctorum feſta [illegible] de [illegible] Romanum officium celebrare per[illegible]. 261

Sine Romanæ Eccleſiæ cenſura nemo publice vt ſanctus colendus. 264 1

Neque id conceſſit Trident. ibid.

Sancti ſine canonizatione non colendi, quamuis miracula faciant. ibid.

Quis hic cultus publicus. 265

Eleuari, non canonizari, vt poſſint. 264.2

Sepultura eius qui plura habet domicilia. 199.4

Peregrini monachi, Clerici. 200

Sepultura parochialis, maiorum, electa. 200

Sepultura maiorum vbi diuerſa eſt. 200

Sepulturam quinam poſſint eligere? 200

Ad ſepulturam ſub quibus pœnis inducere non poſſint aliquem parochi, aut monachi? 201

Pro ſepultura an regulares parochiam cum cruce intrare poſſint, & corpus ſecum auferre, an prius in parochia officium fieri debeat? 201.4. 202.7

Sepultura debent eſſe humo æquales, nõ eminentes. 202.12.

Liber ſepultorum habendus à parocho. 207.5

SEQVESTRATIO in collatis à Papa & ordinario beneficijs vt obtineat. 111.1

Vt in litigioſis etiam obtineat. [illegible].2

Et in ſecunda inſtantia pro victore non obſtante appellatione, & quando neuter reſidet. ibid.

Simoniace acquiſitum beneficium dimittendum. 326.1

Ordines non exercendi. ibid.2

Simonia circa ſacramenta ſeuere punienda. ibi.3

In receptionibus beneficiariorũ cõmitti ſolita. ibid.4

Confidentialis. ibid.5

Circa electionem iuriſdictionis. 327.6

Iura ſigilli Epiſcopi. ibid.7

Mercedes notariorum ibid.

Iura inſtitutionum. ibid 8

In vſus pios non [illegible] niſi & antiqu[illegible] ſit. 328

Detractio ex fructibus vetita. ibid.

Eleemoſyna pro adminiſtratione ſpiritualium permiſſa. 329.10

Simonia non verſatur in ſecularibus, pretium tamen non debet interuenire, ibid.12

Simplex beneficium non obligat ad reſidentiam. 148.36

In ſynodis qui votum habeant. 60.13

qui vocentur. 61.13

quæ tractanda. ibid.

Ob ſolutionem clericus non excommunicatur neque carceratur, & quatenus bona vendat. 384

Excipiens non numeratam pecuniam vt ſoluat. ibid.

Anticipata ſolutio in vtilitatem eccleſiæ nõ prohibita, ſed poſſeſſoru. 167.2
Spadones qui contrahere non poßint. 316
Spiritualia vt elocari non poßint, & quare? 330
Spoliatus etiam a Iudice male procedente reſtituendus eſt ante omnia. 109
Spoliatus iuri ſuo renuntians quando reſtituendus. 109
Spoliatus quando Iudici male procedenti de facto poßit reſiſtere? 109. *Circa ſponſalia nihil innouatum nouo iure Trid.* 285.1. *Vt ea obligent & cogi promiſſores poßint vt olim.* ib.2
Indeterminata ſponſalia per copulam determinantur. 287 4
Sponſalibus an rectè pœna apponatur? 286 2
Sponſalia an ſoluantur per tactus impudicos, & matrimonium cum alia, an ſuſpendantur tantum? 288. *Denuntiatio per dies continuos facienda.* 289.9
Sponſalia impuberum iurata de vtriuſque tantum conſenſu ſoluenda. 302. *Clandeſtina deſponſatio quæ hodie?* 303
Sponſa duorum. 303
Sponſalium conditio purificanda coram parocho & teſtibus. ibid. *Filij familias inuitis parentibus, non irrite contrahunt, ſed tamen peccant.* ib.5. *Ideoque hi illorum conatibus, ſuaſionibus, obſtare poſſunt, non vi, aut metu.* ibid.8
An exhæredatione. ib.7
Sponſalia de præſenti clandeſtine contracta non reſoluuntur in ſponſalia de futuro. 286.3 *neque aliquem effectum habent.* ib. *An ſi defloratio acceßit ad quidquam teneatur deflorans.* 286.3. *Ex cauſa graui ſoluuntur ſponſalia.* 288.8
Præſertim fornicatione ibid.
Spurij qui dicantur & eorum ſucceßio. 197.3
Vt priuilegio naturalium non gaudeant. ib.
Sterilitas qualis impedimẽto ſit matrimonio. 315.1
Stupri perfecti & imperfecti pœna. 342
SVCCESSIO *inteſtatu Clerici in Belgio Epiſcopi vel Capitula vt hodie plerumque ſuccedant.* 185.2. *Olim in flandria Comites teſtatu inteſtatiſque in ſemiſſem.* 186. & ſeqq.
Et quæ ratio. ib. 3. *Fructus nondum percepti ad defunctum & ſucceſſores quatenus ſpectent.* 188.4
Spolia vbi, & in quibus locum habeant. 196.1
Succeßionum incapaces profeßi. ib 2
Succeßio baſtardorum. 197.3. & ſeq. *Princeps baſtardis ſuccedens an omnibus ſuccedat illigitimis non proprie naturalibus.* 197.198.3
Superiorum vitium credulitas. 337
Supplicationis beneficium. 123
An Souueranus fuerat olim Belgicarum ditionum ſtatus. 246.9
Souueranitatem pacta, priuilegiaque an impediant. 248.12.
Souueranitatis indicia. ib.14
Suſpecta mulier quæ dicatur. 128.4
Talio legibus etiam ſacris præcipitur. 323
Talmudici libri. 6.13
Templo eliminanda omnia ſecularia. 258.2. *& ſupellectilia niſi ob neceßitatem, & ea durante.* ib.
multo magis turpia 259.3. *Mendici etiam ſacerdotes.* ib.4. *quæ parte templi clerus & populus conueniat.* 263.10
Teſtamentum clerici an edictis Principum ſubijciatur? 197.198
Teſtamentorum cognitio in Brabantia vt ad forum Eccleſiaſticum ſpectat. 82.5
Et antiqua Pontificibus multum in hac cauſa detulerunt, l. hereditas in fin. d. pet. hered. l. 3. in fin. d de ſuis & leg. hæred. animaduertit G. Fornerius Select. l. 1 c. 28. etiam in quæſtione in officio. 83.5
Seruat tamen in his ſtatuta, conſuetudines, edicta. 83.6. *Quid dicendum in non ſcriptis.* 84.9
Teſtamẽti factio vt clerico competat de obtentis per beneficia. 185.1. 188. 189. *Quatenus ſine offenſa conſcientiæ fiat.* ibid.
Teſtandi facultas de fructibus Eccleſiaſticis vt paſſim detur. 189. 5. *Commutatio vltimæ voluntatis ab Ordinario examinanda.* 14.6
Non laudanda teſtantium pietas, quæ naturæ obliuiſcatur. 191,10.

Voluntas in alterius arbitrium collata quatenus ſubſiſtat. 191.11

Teſtandum palam. 192.12. *Et ſerio hoc agendum.* ib.13. *Solemnia hodie requiſita.* ib.14. *Induciæ Belgicæ teſtamenta irritant in odium belli aut religionis conſcripta.* 192.15 *& ſeq.*

Teſtamenta nuncupatiua in Belgio vt ceſſent. 193.17. *Milites & clerici inutiliter teſtantur pro concubinis.* ib.18. *an idem in paganis.* ib.19.

Teſtamēta à teſtatore & teſtibus hodie ſubſcribenda. 194.20.

Teſtamenta profitentium. Vide Profeſſio.

Teſtari, an clerici ſine licentia Prælati poſſint. 112.2

Teſtamentū ſub ſolo chyrographo teſtātis. 193.14

Teſtamentorū nullitas ex edicto. vbi & quando. ib.

TESTES *quales recipi contra Epiſcopum & prælatos tantum debeant?* 113 6

Teſtes in cauſa matrimonij quando mater & conſanguinei ſunt idonei. 113 7

Teſtes ſecundum interrogatoria per ipſum Iudicem ſaltem in cauſa criminali coram ipſo iurantes & qualiter examinandi? 113 7

Teſtes cogendi etiam in criminalibus, etiam ſocij in coniuratione. 114.

Teſtes clerici quando & quomodo teſtari poſſint, & debeant? 114

Teſtes qui tacuerunt tempore bannorum non audiendi. 313.

Contra Epiſcopum quales eſſe debeant. 322.5

Teſtem Iudex non recipit niſi parte petente. 112.1

Teſtis ieiunus ſit ſaltem non ebrius. 113.3

Teſtis accuſatus non damnatus an refellitur. ib.4

Theologica lectio & quæ eo pertinent. 63. 28. *in quibus Eccleſijs habenda, quis quæ docenda præſcribere, quis lectorē examinare, qui ad lectionē audiendam cogendi, qualiter præbenda haberi, & an optari alia poſſit, docentes & diſcentes qualiter fructibus gaudeant & an priuilegijs cōceſſis vniuerſitatibus ſtudiorum? & c.* 68.2 3

Sine titulo ordines ſuſcipiens & conferens quas pœnas incurrant. 39.15

Vicarias tit. ib.16. *patrimonij.* 40.17. *vere habeatur neceſſe eſt.* 41.18. *Non alienabilis.* ib.20 *nec penſio in titulū ſumpta extinguibilis.* 42.21

Titulum gradus non ſupplet. 40.16

Tituli alij à Concilio non nominati, non abrogati. 40.17

Titulum Ordinandus pacifice debet poſſidere, & qualiter ſufficientem quid ſi Ordinans ſpondeat? 40.16. *Ordinandus vt titulum pacificum & ſufficientem habere debeat?* ibid.

Titulus in re frugifera eſſe debet. 42.21

Titulus reſignari non poteſt, an permutari? ib.

Tonſura non danda niſi animum habenti ad Eccleſiaſticum ſtatum, quamuis non aſcendendi ad ſuperiores ordines. 38 11

Torneamenta vetita, vt non comprehendant hodiernal aſtiludia. 342

Titulo patrimonij Ordinatus citra Eccleſiæ neceſſitatem non inuoluitur cenſuris. 41.18.

Titulum habens quamuis multa debeat ordinatus, non inuoluitur cenſuris ſed non eſt ordinandus. ibid.

Titulum alienans, quamuis quod agitur nullum ſit, & reuniri poſſit, eo ipſo tamen non eſt cenſuræ obnoxius. 42.20

Trāſlationes Epiſcoporū quādo permittendæ. 34.1

Tranſlati regulares an ſint capaces beneficiorum. 316.4

TRIENNALIS *poſſeſſionis beneficium.* 108.4

An bullas teneatur triennalis exhibere Epiſcopo viſitanti? 109.6

Triennalis iuuatur qui collationem ab ordinario habet omiſſo patrono. 108.4. *Intruſus tamen eſt ſi non habet qualitatem quam fundatio requirit.* 108.4. *Poſſeſſio bullis expeditis tantum ineunda.* ibid.5

Treuga & pax præſertim iurata ſeruanda. 54

Valor ducatorum qualiter accipiendus. 169.8

Venatio clericis interdicta. 126. 11. *De vi & metu.* 77.

Vicarius. Vide Capitulum Viſitatio ab Epiſcopis diœceſis quotannis facienda. 254.1.

Viſitatio vt facienda per Ordinarios, & inferiores, & Capitulū ſede vacante, quo tempore, & quādo quibus de rebus & quo priuilegio decretorū? 254.255

Viſitationem non impedit appellatio, aut recuſatio. 324. 9. *In viſitatione clara emendantur, alia ad iudicium Ordinarium reijciuntur.* 324 *Indeterminato tempore.* 255. 2. *Inchoanda à Cathedrali.* ib. 3. *In qua quæ inquirenda* ib 4. *Quæ in parochiali.* 256. 5

Viſitandi facultas à Trident. data cumulatiue. ib. 6 *Ciſtercienſes quatenus ab Ordinariis viſitentur.* ibid. 8

Viſitanti quæ præbenda. ib. 9. *nihil ſi inſuetum.* 257. 10. *Conſueta ſecundum antiquam taxam, valorem, menſuram, monetam.* ibid. 9

Viſitatio Impotentium. 316. 2

Vnctio ſacra à presbyteris danda, extrema à ſolis parochis, an & regularium miniſtris laicis. 46

Vnio tenuitatis præbendarum vt menſæ capitulari fieri queat. 361. 4

Vnio ad vitam prohibita, & pluralitatem facit. 361. 2.

Vnionum cauſæ legitimæ, forma. 360. 1

Vnio curati cum alio curato paupere. 3. 61. 3 *etiam Archipresbyteratu.* ibid.

Vniones reuidendæ. 539 1

Vnio præſumitur ex poſſeſſione 40. annorum ibid.

Vnio ad erigendum ſeminarium fieri poteſt. 360. 2

Vnio ſeminario facienda non impeditur à reſeruationibus. 361

Vniri quæ non poſſunt. ibid. *Epiſcopus ſeminario an vniat beneficia ad ſe ſpectantia.* 360 2. *Curatum non niſi curato vnitur.* 361. 3. *Simplex poteſt tenui præbendæ cathed. non menſæ capit. ſacriſtiæ fabricæ vniri.* 361. 4

Vniuntur vacatura per reſignationem ſimplicem, non in fauorem. 362. 5

Vtilitas vnionum. ib. 6.

Votum quam diſcretionem, ætatem, iudicium requirat, propoſitum non ſufficiat? 243

Voti commutatio qualis & à quo fieri poſſit? 243

VSVRA *prohibita, etiam pecuniæ pupillaris.* 344. 1 *A lucro ceſſante & damno emergente vt iuſtificetur.* 345. *Moderatio licitarum vſurarum ex edicto Car. V.* ibid. 2. *Intereſſe determinari nequit certa conſtitutione.* ibid. 3

Vſura nautica. 346 4

Vſuræ illegitimæ permiſtæ legitimis ſeparandæ. 344. 1

Vſurarij excommunicandi ſententia ferenda. 346. 5. *Lombardi.* ibid. 6. *Hodierni.* 347. 0. *Exercitium menſæ mutuatariæ examinatur.* 347. & ſeqq.

Abſolutio nummulariorum. 351. 22

Vſurarij tolerari, & mutari aliquando poſſunt. 346. 8. 347. 9

Vſurariorum publicorum exercitium examinatur. 347. & ſeqq.

Vſurariorum compoſitio. ibid.

Vſurpator bonorum Eccleſiæ excommunicatus: an & clericus, qui arbores grandes ſui beneficij incidit? 178. 8. *An teneatur ad reſtitutionem, an qualiacunque bona comprehendantur.* 178. 8

F I N I S.

ERRA-

E R R A T A.

Pagina 2. linea 4. à fine, lege inhibeant .p.11.lin.15. lege inferioris. p.14. l.23. conſtiterit p.17. l.22. quia. p.19.l.1 ſupple Trid.Conc.mandat p.21.l.8.reſciuerit.p.22.l 13.pro tertia, lege tamen. p.25.l.1. ex ſe natus.p. 28.l. antep.cum facultate.p.33.l.4.electus. p.34.l.4. degens.ſcandaloſe. p.36.l.25.pontificalia. p.39.l.10.Ill. p.40 l.11. egeat p.41.l.20.c.Odoard 29.aſylum.p.42.l. 15.conſtito.l.28.perſpecto.29.adſumitur.p.48 dele tit de cler.pereg. p.68.l.10.diſtincta dioceſes, p.71.l.antep.impetrationem.p.72.l.5.degradationem, p.76 l.38. lex non ad alternatiuam.84.lin.antep.effectum.p.100.l.2.publici.p.111 l.2.pro eo.l.antep.ſine epiſc.pen. ſine prælat.p 118.l.30. Varrone p.120.l.17.probabilis.p 127.l.2.alea.p.151 l.33.cenſuit.p.167.l.5.diſpenſatum.p.180.l.34. voluptatem, p.198 l.30.deperdita.p.200.l.6 quia p 207.l.10.Mandat.Trid.Conc p.209.l.25.art.p.210.l.29.Hoſpitio. p.219.l.28. Aueniome.p.222.l.7. ante verba ex voto transfer.verba inferius poſita hæc: cum habitu tamen nunc clericali. Trid.ſ.23.c.6.p.228.l.5.poſtulata.p.253 l.10.atque illud.l.31.regaliam.32.S.Ludouicus,p.255.l.3.officij 5.an decanis.p.257.l.3.paſtus.p.262.l.8.Clemens.p.265. l.6. canendum. p.267. l.antep.facile.p.298.l.23. & ſi Epiſcopi ſuper denuntiationibus diſpenſant,hic in ipſis literis,p.303.l.5.puniri mandat.l.13.veluti per cauſa. p.304. l.45. puris.l.28.ſponſalia contrahunt.p.311.l.21.quo ſe. p.312 l.39.gratis. p.314.l.29. eis.p.343.l 7.honeſtas. l.11. inteſtatarum.p 353.l.2.lege bis,vix vllam. p.355.l.7.non labor. p.357.l.19. cum non ab hom. p.361.l.13.vt olim, p.364.l.16.conſtitutionem Vicarij. 26. videntur. 29.XIII. 34. notas. p.370.l.16.exceptis. p.382.l.25. illegitimitas. pagin. 383. linea 29. Tridentin. de regular. hæc aliaque minutiora diſputationeſque Lector corrigat benigne.

102361